Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
7 C
19

Digitized by Google

68-7-C-19

Ex libris
Marchionis Aloysii Valenti
Emp: &c. — — b—5—

Digitized by Google

XXIV.1.8
T.10:

Digitized by Google

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD ATTICVM, AD BRVTVM, AD QVINTVM FRATREM, LIBRI XX. NVPER EXACTA RECOGNITI CVRA.

M. D. XXI.

Latina interpretatio eorum, quæ in ijs ipſis epiſtolis græce ſcripta ſunt. ubi multa & mutata, & addita ſunt. Admonemus igitur lectorem, ut inde ſibi librum corrigat ſuum.

AL DVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ne quis alius aut Venetijs, aut locorum uſquam hoſce impune libros imprimat, uel alibi impreſſos uẽdat, firmis Alexandri VI, Iulij II, ac Leonis X, Pontificum, necnõ et Senatus Veneti decretis cautũ eſt.

ALDVS MANVTIVS ROM. PHILIP-
PO CYVLANO MORAE PANNO
NIO A' SECRETIS REGIS,
AC ORATORI APVD
VENETOS,ET COM
PATRI OBSER.
S. P. D.

Vlta mihi gratæ contingunt in hac mea
m Prouincia plena laborum inclyte Cyulane,ſed illud gratiſſimum,quod magni & uiri,ac principes,quicunq; amantes ſunt bonarum literarum,& nos de tantis', aſſiduisq; laboribus noſtris amant plurimum . quemadmodum & tu facis.es enim & literarum , & noſtri amantiſſimus, quod ſis apprime doctus,nec non ingens decus non modo Cyulanæ familiæ , quæ cum maioribus tuis clara eſt,& inſignis,tũ te præpoſito Agrienſi,ac à Secretis Regis,& oratore grauiſſimo,et integerrimo,iam Quart. apud Venetos,Et trib.fratribus tuis Ladislao,Georgio, Nicolao ductorib.fortiſſimis, qui ſæpe magnam Turcarum manum pro fide Chriſtiana,& patria ſtrenue pugnantes ſumma cum laude profligauerunt , uerum etiam ipſius patriæ tuæ Pannoniæ.nam præter doctrinam,& eloquentiam,quib.es præditus,ſumma in te eſt modeſtia,mira probitas,tum acutum ingenium acri adiunctum iudicio.id quod futurum in te cenſuit Beroaldus,quem audiuiſti adoleſcens, idq; Bononiæ , cum tibi ſuos in Thuſculanas M. Tullij quæſtiones commentarios nuncupauit.Quoniam igitur multis ornaris uirtutibus,& nos,quæ tua eſt humanitas, ualde amas,ut cognoſcas Aldum tuum non eſſe ingratum,ſed contra,

amantem

amantes ſui amare uehementer, ſic tibi id uidebatur oſtēſurus, ſi M. Tullij ad Atticum, ad Brutum, ad Quintum fratrem epiſtolas encheiridij forma nuper excuſas cura noſtra, ſub tuo nomine emitteret in manus ſtudioſorum. quod eò etiam fecit libentius, quia ualde delectari te dictione, & eloquentia Tulliana præ te fers, nec laudandos ducis, qui eorum authorum, qui citra mille, & ducentos, trecentos'ue annos fuerunt ſtylo delectati, contemnunt Ciceronem, & quicunq; Ciceronis eſt ſimillimus, ac ſi ſpreto & faſtidito triticeo pane, glande ueſcantur. doctos ais eſſe illos quidem, & legendos, ſed ſtylum eorum non modo non imitandum, ſed fugiendum pro uiribus cenſes. & recte meo quidem iudicio. Idem memini olim dicere Paulum quendam Pannoniū, optimo iudicio adoleſcentem, ac condiſcipulum meū (dabamus enim operam Baptiſtæ, Guarini filio, in urbe Ferraria.) Idē item Sigiſmundum Turzum hoſpitem olim meū Venetijs, humaniſſimum ſanè, ac doctiſſimū hominem, & admodum quàm ſtudioſum Ciceronis, qui paucis poſt annis præpoſitus Albenſis, deinde Varadienſis epiſcopus creatus eſt, cuius immaturo, ac repentino interitu, ut debeo, doleo. debeo autem plurimum tanto uiro, amicoq; meo ſummo orbatus. Videntur mihi Pannonij omnes, (multis enim familiariſſime uſus ſum, qđ neſcio, quod me uobis temperat aſtrum.) ingenij, iudicijq; bonitate delectari maxime Ciceronis operibus, & tu mi Philippe præter cæteros. Quamobrē accipe nunc XX hæc tui Ciceronis epiſtolarum uolumina, ex quibus ſexdecim ſcripſit ad Titum Pomponium Atticum, qui cum à pueritia, (fuerunt enim condiſcipuli) coniunctiſſime ſemper, & amantiſſime uixit, ac multo eti-

am familiarius, quàm cum Quinto fratre. ut iudicari poſſit, plus in amicitia ualere ſimilitudinem morum, q̃ affinitatem. Sic autem uehementer amabant inter ſe, ut alter alterius abſentiā ægerrime ferret, lachrymaretq; qui remanebat, ſiquò forte alter procul à patria proficiſceretur. id quod cum alibi, tum libro XV, ea epiſtola, cuius initium, Antium ueni VI Calendarum, teſtatur ipſe Cicero his uerbis. Te ut à me diſceſſeris, lachrymaſſe, moleſte ferebam. quod ſi me præſente feciſſes, conſilium totius itineris fortaſſe mutaſſem. ſed illud præclare, quod te conſolata eſt ſpes breui tempore congrediendi. quæ quidem expectatio me maxime ſuſtentat. Vnum ad M. Brutum, quem ſemper fecit maximi propter illius ſummam doctrinam, integritatem, animi magnitudinem, atq; ita amauit, ut in quadam ad illum epiſtola ſic ſcripſerit, nec uero ulla res erit unquā, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eáq; faciam, quæ te uelle, quǽq; ad te pertinere arbitror. Hoc loco illa digna Bruto uerba non præterierim, quæ ipſe in ea graui epiſtola ad M. Tullium, cuius initium, Particulam literarum tuarum, ſic ait. Sed mihi prius omnia Dij, Deǽq; omnes eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non conceſſerim, quod in illo non tuli, ſed ne patri quidem meo, ſi reuiuiſcat, ut patiente me, plus legibus, ac Senatu poſſit. Tria ad Quintum Ciceronem fratrem. Quibus in epiſtolis de omni ferè illorum temporum tumultu, & miſeria fit mentio. Quibus temporib. ſimillima mihi uidentur noſtra hæc miſerrima, & infeliciſſima tempora, cum alijs plurimis, tum crudelitate, cæde, rapinis, depopulationibus agrorum, direptione urbium, crebra uarietate fortunæ,

te fortunæ,

tæ fortunæ, quorum malorum & fuerunt ſemper & ſunt, & erunt cauſa pernitioſa bella, et ut Ciceronis noſtri in epiſtola quadam ad M. Brutum utar uerbis, ταῦτα ὁ τλήμων ἐργάζεται πόλεμος. incidimus enim in ea tempora, ut & nos illud uere queamus dicere.

Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes
Arma ferunt. ſæuit toto Mars impius orbe.

Ex ijs ipſis epiſtolis colligere facile poſſumus, quæ in cō- mentarijs ſuis de bello gallico, & ciuili ſcripſit C. Cæſar, eſſe quamuerißima. Qua de re, quæ in uita Pomponij Attici ſcripſit Cornelius Nepos, qui floruit illis temporibus, fuitq; in familiariſſimis Attici, non ab re- uiſum eſt ſubiungere. ait enim, Quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei ſunt indicio præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus ſunt editi, ſexdecim uolumina epiſtolarum ab conſulatu eius uſq; ad extremum tempus, ad Atticum miſſarū. quæ qui legat, non multum deſyderat hiſtoriam contextam eorum temporum. Sic enim omnia de ſtudijs principum, uitijs Ducum, æmulationibus reip. perſcripta ſunt, ut nihil in his non appareat, & facile exiſtimari poſſit prudentiam quodam modo eſſe diuinationem. Non enim Cicero ea ſolum, quæ uiuo ſe acciderūt futura prædixit, ſed etiam, quæ nunc uſu ueniunt, cecinit, ut Vates. Hæc Nepos. Quæ tu Cyulane legendis aſſidue hiſce epiſtolarum uoluminibus (inuitabit enim te Encheiridij forma) uera eſſe agnoſces. nā etſi familiariſſimæ tibi ſunt hæ M. Tullij epiſtolæ, fient hac paruitate uoluminis magis etiam familiares. Recognoſcuntur nunc accuratiſſime cætera quæcunq; extant opera

Ciceronis, quæ tribus uoluminibus edituri ſumus in uulgus excuſa typis noſtris. ut uno uolumine comprehendantur libri morales, & philoſophici, altero rhetorici, tertio orationes, ſic ut ſpero emendati, ut pauci in illis deſyderentur. Quo facto, non dubito, quin ſtudioſi ætatis noſtræ, ſiquibus ineſt tanta peruerſitas, ut minime eis Cicero placeat, redeant ad ſanitatem, ac ſani potius euadant mutato conſilio, habeantq; ſemper in manibus Ciceronis diuina uolumina. Quoniam autem in ijs ipſis epiſtolis multa græce dicta habentur, ea nos latina fecimus, ac ſubiunximus, idq; primũ propter græcarum literarum rudes, deinde, ut de ijs, quæ uarie leguntur, meminerimus, quædamq; obiter non inutilia dicamus. ſunt enim hæc. uidelicet.

Quæ in quaternione. a.

ἀδυώκτον. quod fieri non poteſt. uel impoſſibile apud iuniores. θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. diuinum enim bonum honor eſt. ἑρμαθήνα. hermathena, Mineruæ, Mercurijq; ſtatua. εὐμολπιδῶν πατρίδα Eumolpidarum patriam. ἑρμέρωτας quaſi Mercurio cupidines. ὤνιον emibile. σκέψεις, καὶ ἀναβολήν, conſyderationes, & dilationem. ταὐτόματον ἡμῶν, caſus noſter. ἐν τοῖς πολιτικοῖς in ciuilibus. τοποθεσίαν. loci deſcriptionem ἀττικώτερα. magis attica. φιλορήτορα rhetoricæ ſtudioſum. πανήγυρις conuentus. μάλ' ἀριστοκρατικῶς, ualde pro ſtatu optimatum. γενικῶς generaliter.

Quæ in b quaternione.

ληκύθους copiam dicendi uniformem, & fortaſſe alludit ad illud Ariſtophanis. ληκύθιον ἀπώλεσε.

ἀνεπειρασάμην tentaui conatus ſum. ἐπιχειρή-

ματα

ματα argumenta. aliter, περὶ ὅλους καρποὺς ἐνθυμή-
ματα, καὶ παρασκευάς. circa omnes fructus, ideſt
ubertates orationis argumentationes, & apparatus.

ὑπόθεσις materia. ἄρειος πάγος Areopagus. ἀπρα-
κτότατος reb. agendis ineptus. ignauiſſimus. καχέ-
κτης habitu uitiorum deprauatus. τεῦκρος. Teucer.

φιλέλληνες, græcorum ſtudioſi, & amatores.

παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. omnifariæ uirtutis re-
miniſcere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς. ordine con-
uerſo. præpoſteratio homericæ, quod & nos hyſteron pro
teron dicimus. πρὸς τὸ πρότερον ad prius ἔσπετε
νῦν μοι μοῦσαι dicite nunc mihi muſæ. in alijs inte-
grum eſt carmen ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώ-
ματ' ἔχουσαι. παῤῥησίαν loquendi licentiam. ἀγῶνα
certamen. ἐπισημασίας. ſignificationes geſtuum. ἀ-
ποθέωσιν. deificationem. φιλοσοφητέον philoſophan-
dum. ἐλαφητέον fugiendum more ceruorum. ἀμαλ-
θεῖον amaltheum, bibliothecã. s. tua. τοποθεσίᾳ. loci de-
ſcriptione. ἀμαλθεία, amalthea. ἀφελέστατος, ſimpli-
ciſſimus.

Quæ in quaternione. c.

πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ. ciuilis uir ne in ſomnio qui-
dem. τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον in lente unguentum, pro-
uerbium. ἐπιφωνήματα, acclamationes. νῆφε, καὶ μέ-
μνασο ἀπιστεῖν ἀνέρα φρονοῦντα ταῦτα, eſto ſobrius &
memineris uirum, qui ſic ſapiat, non oportere eſſe cre
dulum. τίς πατέρ' αἰνήσει quis patrem laudabit?
Principium prouerbialis carminis, quod eſt huiuſmodi,
τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί; Quis patrẽ
laudauerit, niſi infelices filij? ἐγκωμιαστικά. laudati-
ua. ἱστορικά, hiſtorica. οἱ μὲν πάρ', οὐδέν εἰσιν, οἷς δ'

οὐδὲν μέλει hi qui adſunt, nihili ſunt, illis uero nihil curæ eſt. ὑπώπιον liuor. μυροθήκιον pigmentarium. ὑπόμνημα. commentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος. Grauior quidam, & ciuilior. ἀποσπασμάτια reliquiæ quædã. φιλόπατρις ſtudioſus patriæ. πολιτεία resp. ἅλις σπουδῆς ſatis ſtudij eſt. θεῖοι, patrui. πελληναῖον pellinæum gentile nomen. κορινθίων, καὶ ἀθηναίων corinthiorum & Athenienſium. ἡρώδης herodes. εὐαγγέλια boni nuntij. κύρου παιδείαν. Cyri inſtitutionem. τὰς διαφάσεις traſparentias, feneſtras. ἔστω μὲν ὄψις, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε. Sit aſpectus α, quod uidetur β, γ, radij, δ, & ε. κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις per ſimulachrorũ incidẽtias uel ingreſſiones. εἴδωλα ſpecies. imagines. ἔκχυσις effuſio. ὑπόστασιν ſtatum. πολιτείαν remp. σωκρατικῶς ſocratice. τὴν ἀρέσκουσαν, quæ placeat. κατάκρισις ſanctio. ἀριστοκρατικῶς ariſtocratice. pro ſtatu optimatum. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vnum Augurium optimum defendere patriam. i. fungi munere defenſoris pro patria, defenſorem agere. θεοφράστου περὶ φιλομαθίας. Theophraſti de ſtudio diſcendi.

Quæ in quaternione. d.

αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. Vereor troianos, & troianas trahentes ueſteis. i. laciniosas. θεοφάνης Theophanes. φιλοσοφεῖν, philoſophari. ἐπὶ σχολῆς in otio, γεωγραφικά. de terræ deſcriptiõe commentarios. ὁμοειδεῖς, uniformes. ἀνθηρογραφεῖσθαι. floride ſcribi. πολιτευτέον, degendũ, in hac rep. uerſandum. ἀνέκδοτα non edita. πολιτεύομαι, in ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικόν. ſecundum actiuũ.

folio .27. ubi citatur Sophocles, reperitur græcũ tamen iſ
mancum. ἀκούειν. ἄκηλος εὑδούσῃ φρενί. Reor eſſe ſen
ſum, cupio maris turbulentos fluctus audire quietus trã
quilla mente. βοῶπις bonis oculos habens. παλινῳ-
δίαν. recantationẽ. δίβαφῳ bis tincta purpura. σο-
φισεύειν profiteri. ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅτε τις
πρότερος χαλεπήνῃ pollicitor uirum ulciſci, qui prior
moleſtando laceſſat. καὶ Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τί
τον τὸν ἀθηναῖον. & Cicero paruulus ſalutat Titũ Atti
cum. ὑποσόλοικον ſubabſurdum, uel ineptum. ἀναφαί
νεσθαι. apparere. folio .29. deeſt græcum in fine epiſto
læ narro tibi. cura igitur addendum ſic. τρηχεῖ' ἀλλ' ἀ-
γαθὴ κουροτρόφος οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώ-
τερον ἄλλο ἰδέσθαι. Aſpera, ſed bona puerorum nu-
trix nequaquam ego ea terra poſſum dulcius quic-
quam aſpicere. εὐαγγέλια, boni nuncij. ζώσης φωνῆς
μείζω ἐνέργειαν εἶναι, uiuæ uocis maiorem efficaci-
ciam eſſe. Βοώπιδος. bonis oculos habentis. ἀσυνά-
γους Aſtyagis. ὁ νήστειρος famelicus. συμπόσιον con-
uiuium. κατὰ ὀπώραν τραχεῖα ritu poma dura præ
coxq;. ἀδικιάρχαι iniuſti magiſtratus. καὶ Κικέρων
ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται. & Cice-
ro philoſophus ciuilem Titum ſalutat. τηλέπυλον λαι-
στρυγονίην telepylum urbem læſtrygoniam .i. à læſtry-
gonibus habitatam. φιλοσοφῶμεν philoſophemur.
ἀνανταποδότους confutabiles. ἐντυραννεῖσθαι ſub Tyran-
no eſſe. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς. Cicero ſta-
tus optimatum ſtudioſiſſimus puer. φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖ-
σιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ in-
tumeſcit enim non paruis tibiolis amplius, ſed efferis
follibus ſine ligula. ἐκορίζετο cauillabatur uel ma-

ſitioſe cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον actiuam uitam. τὸν θεωρητικὸν ſpeculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα. Ante leo, poſt uero Draco, mediaq́; Chimæra. εἰ δὲ μή. Si uero non. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεσθαι. ſine dubio tyrannidem conſtrui. εὐελπιστία, bona ſpes. ἀδιαφορία. indifferentia. ἀφιλόδοξον ambitione uacans.

Quæ in quaternione.e.

κατὰ τὸν κηδεμονικὸν, pro charitate. ὑποθήκας documenta. περὶ τῶν ὅλων de omnibus. σκότος, tenebræ. κατὰ λεπτὸν minutatim. ἅλις δρυὸς, ſatis eſt quercus .i.glandium. τυφλώττω cæcutio. τῷ καλῷ προσπέπονθα honeſto ſum affectus. ἀσφάλειαν ſecuritatem. ἀκκιζόμεθα delitiamur. ἐν αἰνίγμασι. in ſcirpis.i.obſcure dictis. ἀλληγορίαις, allegorijs. ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν. inuoluta & nihil. τὰς τῶν κρατούντων. eſt autem initium ſenarioli, qui eſt huiuſmodi apud Euripidem. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών. potentium ſtultitias ferre oportet.

Quæ in quaternionibus g. & h.

μυστικώτερα, ſecretiora.magis arcana. συλλάβους indices ex membranula. παλινῳδία recantatio. ἀποθεώσει. deificatione. πολιτικὸς, ciuilis. ὁπλῖται, armati. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Spartam ſortitus es, hanc orna. βαθύτης profunditas. εὐκαιρότερον. opportunius. ἦκε σὺν φθιμένοισι, profecto cum mortuis ſcilicet connumeraretur. ὅδε οὐκ ἔστι μῦθος. hæc non eſt fabula. μήπω μέγα εἴπης πρὶν τελέσοις ἀντιάσας, nil magnum dixeris priuſquam perfeceris adeptus.

οὐδὲν οὕτω ὁμοιοῦται νῦν εἴδωλον. nullum adeo aſſimulatur nunc ſimulachrum. περίστασις circunſtantia

uel ſtatus. πολιτικῶς ciuiliter. γραμμὴν lineam. καὶ τόδε φωκυλίδου. & hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι. nihil dulcius q̃ omnia ſcire. ὄχλον tumultum, & moleſtiam, & turbam. ὀξύπεινος acuta fame percitus. translatio à fame, ideſt nimium auidus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τύπῳ δός. præſentem ſtatum reip. ſub formula quadam aſſignato. συμπάθειαν condolentiam. ἡμερολόγειον diurnam rationem. diurnum ſermonem, ideſt quem uix integro die perlegas. ἀρειοπαγίτας areopagitanos. Folio. 62. poſt, Ardet Ambitus, in quibuſdam codicibus eſt, σῆμα δέ τοι ἐρέω. ſignum tibi dicam. initium uerſus ex iliados ↓. ἐξοχὴ excellentia. Folio. 63. ubi eſt quos exotericos uocat, ſcribe græce ἐξωτερικοὺς, exteriores. de libris Ariſtotelis exotericis lege A. Gellium: in πολιτεία, in libris de rep. τεχνολογίαν de arte ratiocinationem.

Quæ in i quaternione.

ἐμφιλοσοφῆσαι philoſophari. ἀττικισμός. Attica locutio. συμπάθεια condolentia. σπουδαιότερον ſtudioſius. δύσγνωστον. difficile cognitu. in quibuſdam codicibus poſt δύσγνωστον non eſt πρὸς νεῦσιν, ſed tantum paulò inferius, quod eſt ad nutum, ad aſſenſum. διαλόγους ſermones. φιλοπροσηνέστατα. ſtudio benigniſſimo. manſuetiſſime. γραφέα, Pictorem, & intelligit Pompeium, qui omnia futura prædixit.

Quæ in k quaternione.

δυσαπάλλακτα difficilia mitigatu βαθύτητα profunditatem. μελέτη, meditatio. ἄνω καὶ κάτω ſurſum, & deorſum. ἄφρακτα ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandum. ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. Qualis hera, tales & ancillæ ἀντι-

ξίαν, tolerantiam. uide an ſit ſcribendum ἀνεξικακίαν. μετέωρος, in expectatione. συμπαθητικῶς condolenter. νομανδρίαν paſtoralem uirorum cœtum. ἀκρωτηρίων iura, ſic lege, extremas inſulæ partes ſeu promontoria colentium. συναγωνισάμην, adiutor fui.

πολιτικώτερον, ciuilius. ἐν ὁμίλῳ in turba. ἐπικεφάλαια tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν eadem ambitione certant. κεφάλαιον caput. συμπάθειαν, condolentiam. νεμεσᾶν indignari. τοῦ φθονεῖν ab inuidendo. ἐν ἐπιτομῇ in breuiario. πανικὸς, quædam tanq̃ authore pane deo terricula, de quo terrore lege Euripidem in Medea. κοινὰ τοῦ πολέμου communia belli. μώμῳ, liuori. λαμπρά. ſplendida. ἐν παρόδῳ, in trãſcurſa, obiter. ἀπρόσιτον non facilẽ acceſſu. legitur etiam ſic. & quod inſidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, nõ modo ἀδωροδόκητον, ideſt incorruptum largitione & muneribus præbui. & hæc uidetur mihi uera lectio. κέρας cornu. legitur & κεραστὰ, cornuta.

Quæ in quaternione l.

εὐημερήματι felici eius dici ſucceſſu. ἀκροτελευταῖον, extremum. γλυκύπικρον dulce & amarum, interponito inter illud & confirmas. folio 81. ὑπερβολικῶς, exceſſiue. paulo poſt inter ſtatuas & prohibeo, adde, κενὰ τέθριππα hoc eſt inanes quadrigas. κέρατα, cornua. ὅλου πάρεργον obiter de ἐνδομύχῳ arcano ſecreto ſeu penetrali, quod uero ſequitur latinum aliâs ſic legitur, probo idem, quod tu poſthumiæ filiæ quoniam πότνιαι unguntur. οἰκονομίαν domeſticam curam. οἴχεται, euaneſcit. βαθύτητα profunditatem. ὑπομεμψάμενος conqueſtus. ἐξ ἀφαιρέσεως, per extractionem, ideſt per extorſionem. καὶ πρὸς ἀ-

παρεπομένην & inſuper auerſam. ἀκοινωνήτως in-
communicabiliter. ἐγκελεύσματα inhortamenta.
τὸ γὰρ εὖ μετ᾽ ἐμοῦ. quod enim bene eſt, mecum eſt.
ἱστορικὸν hiſtoricum. οὐκ ἔλαθες non fefelliſti. ἀφε-
λῶς ſimpliciter, uel ingenue. οἰκονομία domeſtica
cura. σχεδιάζοντα ex tempore agentem. πολίτευμα
adminiſtrationem publicam. κέρας cornu. ἰσο-
δυναμοῦσαν, æquiualentem. διαίρεσιν diuiſionem.
ἄγραφον non ſcriptum. αὐτονομίαν libertatem
ſuis utentem legibus. τὸ παραδοξότατον inopina-
tiſſimum. μηδὲν αὐτοῖς ſubaudi crede nihil illis.
ὦ πραγμάτων ἀσυγκλώστων, o res inconnectabiles, ideſt
quæ male cohærentes ſimul componi non poſſunt.
ad πόδας ἡρακλέους. ad pedes herculis. ſic corrige.
ἀνιστορησίαν inſcitiam hiſtoriarum, & antiquitatum.
ἠπόρησας dubitaſti. ἄπολιν τῆς ἀρχαίας Eupolim
ueteris. s. comœdiæ ſic lege. τί λοιπόν; quid reliquum?
πολλοῦ γε καὶ δεῖ multum abeſt. χρύσεια χαλκείων
iliados ζ aurea pro æreis. dele ἀντί.

Quæ in quaternione. m.

ἀναντίρρητον in quã contra non aliquid dicam.
ἔδεισαν μὲν ἀρνήσασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. ueriti ſunt
quidem recuſare, timuerunt autem accipere. παρι-
στορῆσαι. uide an ſit ſcribendum tibi. παριστορῆσαι ideſt
hiſtoriam tradere. προπύλαιον ueſtibulum. ἱστορικώ-
τατος hiſtoriarũ peritiſſimus. νεόκτιστα, nuper ædifi-
cata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ, in nauium recenſione
apud homerum uidelicet. ἀναλογία, proportio, Ana-
logia. φλιοῦς. ὀποῦς. αἰποῦς. ὀπούντιος ὀπουντίου. phli-
us phliuntis urbs lacedæmoniorum. gentile phliunti-
us. Opus opuntis urbs locrorum. per contractionem,

integrum eſt ὀπόεις ὀπόεντος. Opoeis opoentis, ut ſimoeis ſimoentis. ab integro opoeis, Gentile eſt ὀποέσιος opoeſius. à contracto opus, Gentile opuntius, ut à Trapezus urbe ad mare Euxinũ Trapezuntius. ſipus ſipũtis urbs Dauniorũ in Appulia, quæ nunc Mãfredonia dicitur à Manfredo quodam, Gẽtile Sipuntius. εὐήθειαν fatuam ſimplicitatem πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλός. multos autem in intermedio auſter uoluit fluctus lati maris. eſt enim proprie μεταίχμιον id ſpatium, quod eſt inter duos exercitus.

ἀκοινώνητον incommunicabile. μυστικώτερον, ſecretius. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀσογενόμενος παρεφθέγγετο, διεφθαρκέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μήτι νοήσῃς. ἓν δήπου τοῦτο προσκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας. Vxoris meæ libertus (noſti quẽ dico) uiſus eſt mihi dudum è uerbis quæ inconſyderatæ protulit, corrupiſſe calculos, ſeu ſuffragia ex cœmptione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ, timeo nequid intelligas. unum quidem hoc ſi conſyderaueris, reliqua tuto & quæ ſequentur.

τῆς ἀλόχου τῆς ἐμῆς, ὁ ἀπελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀγύων ἐν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι διεφθαρκέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου. Vxoris meæ libertus uiſus eſt mihi ſæpe garriens, & in conciliabulis & conſeſſionibus nugantium aliquid corrupiſſe calculorum in bonis Crotoniatæ.
ἓξ λόφους τειχῶν παρέδωκεν αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς ἐκ τῶν κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονησιακῶν καί τινας προνομίσας τῶν κλήρων. τούτου δὲ οὐδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφληθέντων τῇ δευτέρου μηνὸς τῇ νου-

dius, alacriuſq; uacare poſſis, nobis attentius pro te ſupplicauit, ut indemnitati tuæ, ne alius tuos ſibi uendicet labores, atq; uigilias, honoremq́; & præmia merito tibi debita ex uirtute tua percipiat paterne conſulere, ac laborum, meritorumq́; tuorum & impenſarum, quas propterea te ſubire oportet, aliquam rationem habere uellemus. Nos igitur præmiſſa paterno conſyderantes affectu, ac ſingulos, qui ad bene agendum tendunt, uirtutumq́; ſunt cultores, quantum cum deo poſſumus opportunis gratijs, & fauoribus proſequi cupientes, dictiq; Alberti, ac tuis in hac parte ſupplicationibus annuentes, uniuerſis & ſingulis impreſſoribus, et cæteris perſonis, ad quarum præſentes noſtræ peruenerint notitiam in toto Chriſtianorum orbe conſtitutis ſub excommunicationis latæ ſententia, & in noſtris, atq; Sanctæ Romanæ eccleſiæ ciuitatibus, atq; terris nobis, & eidem eccleſiæ mediate, uel immediate ſubiectis degentibus perſonis quingentorum ducatorum auri, & amiſſionis librorum, quos impreſſerint per contrafacientes incurrendis, & cameræ apoſtolicæ applicandis pœnis inhibemus expreſſe, ne, quæ poſthac quindecim annis durantibus à data præſentium inchoandis, & ſucceſſiue finiendis & græce, & latine imprimenda duxeris librorum uolumina imprimere, ne'ue latinarum literarum characteres curſiuos, ſiue cancellarios, ut præfertur facere, contrafacere, aut imitari, curare'ue per alios fieri, aut imprimi, ipſis'ue characteribus libros excudere, uel impreſſos uenundare poſſint, ſiue debeant, aut quouis modo præſumant. Decernentes ex nunc authoritate apoſtolica abſq; alia declaratione cōtrafacien-

tes, & non parētes omnes excōmunicationis ſententia antedicta eo ipſo ligatos eſſe, et à ſubditis noſtris ultra illam pecuniariam, et amiſſionis librorū pœnam, ab exactoribus, & cōmiſſarijs noſtris integræ, & irremiſibiliter pro eadē camera exigendam fore, et quā ſic exigi uolumus, & per præſentes mandamus. Verum, ut huiuſmodi inhibitionis, atq; decreti noſtri ignorantiam nemo prætendere poſſit, Vniuerſis, & ſingulis noſtris, & apoſtolicæ ſedis legatis, nec non Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, et eorum Vicarijs, ac Gubernatoribus, Poteſtatibus, & cæteris officialibus noſtris, qui præſentium noſtrarum uigore fuerint requiſiti, mandamus expreſſe, ut literas ipſas in locis eccleſiarum ſuarum, atq; diocæſum conſuetis publicari, atq; obſeruari faciant, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, cæteriſq; cōtrouerſijs quibuſcunq;. Cæterum quia difficile admodum foret præſentes noſtras literas ad ſingula loca deferri, uolumus, atq; decernimus, quod earundem literarum tranſumptis manu publici notarij ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, ea prorſus ubiq; adhibeatur fides, quæ præſentibus noſtris adhiberetur, ſi forent exhibitæ, uel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrū ſub annulo Piſcatoris Die XXVII Ianuarij. M D X I I I. Pontificatus noſtri anno decimo.

χρεωφειλέτην. deforme, & turpe eſt, aduerſantem in rep. debitorē eſſe. διακρινήσεις πρόβλημα πολιτικόν. diiudicabis quæſtionē ciuilē. τοῦ καλοῦ, honeſti. χρεῶν ἀποκοπάς. φυγάδων καθόδους. tabulas nouas. exulum reſtitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην, ὥσ᾽ ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximam, ut obtineat Tyrannidem. eſt autem Senarius Euripidis in phæniſſis. ἐνσχολάζω otium conſumo. ἀπορῶ dubito uel hæreo. οὕτω που τῶν ἔμπροσθεν ἐπιθυμούμεθα. adeo nos præteritorum deſyderio tenemur. ἐπίσκοπον ſpeculatorem, & præſidem. φαλαρισμὸν Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας uereor troianos. ἀπορίαν, dubitationem. τρῶα Troem. troianum. ἀστρατήγητος regendi exercitus ignarus, uel arte imperatoria carens. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς ad tutum. μάντις δ᾽ ἄριστος, uates optimus.

Quæ in p quaternione.

σεσηνωδέστερον magis Seſtiane. ὑποθέμενος exponens ψευδησιόδειον, quod falſò Heſiodo aſcribitur, atq; ita eſt legendum. μὴ δὲ δίκην, neq; cauſam. totum carmen eſt, μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. ne cauſam ante iudicaueris, quam utriusq; partis cauſam audieris. eſt enim carmen Phocylidis. nō Heſiodi. dele igitur μὴ δίδοικα. Καὶ συναποθανεῖν. & ſimul mori. commori. φαιδροπροσωπεῖν. oſtendere faciē lætam. σκέμμα conſyderatio. ἀπορία dubitatio.

Quæ in q quaternione.

πολλὰ μαθεῖν, καὶ ῥαθυμεῖν δῆτα. multa diſcere, & ſegnem eſſe poſtea. ἀπροσηγορήτους inſalutatos. τὸ καλὸν honeſtum. ποιείσθων ὅ,τι χρὴ, καὶ παλαμάσθων δῆτ᾽ ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων. τὸ γὰρ αὖ, μετ᾽ ἐμοῦ. faciant, quod opus eſt, & comminiſcantur utiq; in me, & fabri

cantur, quod enim bene eſt, mecum eſt. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam ſalutem honeſto, ideſt dicat. hoc eſt ualeat honeſtum. εὐγενῆ generoſa. nobilia. συνδιημερεύομεν, ſimul diem traducamus. τέρας, monſtrum. σκοπὸς, intentio. προθεσπίζω, præſagio. ἰλιάς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de concordia.

Quæ in r & s quaternionibus.

μεμψίμοιρον, querulum, ac uituperonem, uel quod magis placet οἰωνοῦ μεμψίμοιρον, infauſti augurij querimonia. ἀπολιτικώτατον maxime ciuilis gubernationis expertem. ἀστρατηγικώτατον maxime imperatoriæ artis ignarum. ἀπαντήσεις, occurſus obuiam. αἰδέομαι τρῶας. Vereor troas. κενόσπουδα inanis ſtudij plena. ἀνεπάντητον, in quo nemo occurrat. ὑπὸ τὴν δείλην. ueſperi. ἀπαρρησίαστον ſpem honeſti carentem. non licentioſam & liberam. ideſt ſcit ſe non poſſe audacter queri de me τίς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; Quis nam eſt ſeruus, de morte ſecurus qui ſit? quia qui non metuit mortem, non poteſt eſſe ſeruus. eſt iambicus Euripidis puto in Horeſte. ἀσμενέστερον gratiorem, lubentiorem. θέσεις materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι. Τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύειν. Εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτός τι πάθῃ, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ μᾶλλον ἢ ἐν πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς κινδύνου ἰτέον τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον ταύτην τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναποστρεπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, ἢ τοῖς εὐεργέ-

ταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Ει ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ ἐφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφειμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας.

An manendum in patria. ea uero tyrannide oppreſſa, an quouis modo tyrannidis deſtructio facienda eſt, etiam ſi ciuitas de ſumma rerum periculum ſubitura ſit. Vtrum cauendum ſit tyrannidem deſtruenti, ne quid ipſe patiatur, an tentandum ferre opem patriæ tyrannide potius oppreſſæ, quàm in bello. Vtrum ciuile ſit, ſecedentem aliquò, quieſcere, oppreſſa à tyranno patria, an quodcunq; ſubeundum diſcrimen pro libertate, an bellum inferendum regioni, eamq; obſidendum à tyranno oppreſſam. Vtrum quamlibet non probanti deſtructionem tyrannidis per bellū, ſimul tamen cum optimatibus auertenda ſit ipſa. ſ. tyrānis, an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in adminiſtratione reip. etiam ſi non uideantur rectè de ſumma rerum iniiſſe conſilium. Vtrum de patria bene meritus, ob eamq; cauſam grauiſſima quæq; paſſus, & inuiſus, ultro pro patria diſcrimen ſubire debeat, an permittendum ſibi, ut ſui ipſius interdum, & familiarium prouidentiam habeat, dimiſſis aduerſus potenteis reip. cōcertationibus.

Corrige græcum, ut hic habetur. τῶν προὔργου τι quæ ſunt ex re. ἄκαιρος intēpeſtiuus. εὐστομάχως bono ſtomacho. νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος, καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων ἔπλεο, nūc aūt, ſimulq; breui moriturus, et erūnoſus ſupra oēs es. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. utinam ſtatim obeam, poſteaq̄ nō

erã ſocio interfecto ſuppetias laturus. ἑταίρῳ ſodali. εὐεργέτῃ benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλάληται. neq; enim mihi cor firmum, ſed uagatur. αἰσχρᾶς φαντασίᾳ, inhoneſti imaginatione. ἐν δυνάμει in poteſtate. σύν τε δύ' ἐρχομένω. pariterq; duo euntes, initiũ carminis ex Iliados κ. τὸ συνέχον, cótinens. ἀπάντησις occurſus. πολίτευμα actio de rep. μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου. ne mihi gorgoneũ caput horrẽdi et grauis monſtri, carmẽ ex odyſſeæ λ. εἰδόσι λέγω, ſciẽtib. dico. ἀχαριστίας ingratitudinis. ὅπως ὡραῖος, ut tẽpeſtiuus. μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonã modo adeã, & quonã modo amplexabor ipſum? θέσεις materias. διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Dionyſius Corinthi. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. tũc mihi dehiſcat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, in amatorijs.

Quæ in ι quaternione.

ἀλογίστως, inconſyderate. ὑποκορίζων, blanda uoce utens & ſic legas. χρησμὸς, oraculũ. ἄσπονδον impacabile, ſeu nullis ſedandũ inducijs. φιλόπατριν καὶ πολιτικὸν, ſtudioſum patriæ, & ciuilẽ. ἢ ἐκεῖνα, q̃ illa. ἀπορῶ, dubito. στερκτέον, acquieſcendũ. τὸ μέλλον καραδοκήσεις. quod futurũ eſt, expectabis. ἐν ἀπολογίᾳ τινί. in excuſatione quadam. ἄσμενον. lubens. aliter ἀσμενέστατον. lubẽtiſſimum νεκύαν, turbã mortuorũ. πολιτικὸν, ciuilem. μικροψυχίαν, puſillanimitatẽ et ſic le gẽdũ. εὐδαίμονα, felicẽ. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, nõ eſt uerax ſermo. Sunt autẽ uerba Steſichori, quæ citantur à Platone in Phœdro. εὐημερίαν felicẽ diei ſucceſſum. συναγωγὴ collectio. σαλπίζειν, tuba canere. πλάσμα figmentum. γοητείαν præſtigationẽ. πειθανάγκην perſuaſionẽ neceſſitatis inferentẽ. αἱ γὰρ τυράννων δεήσεις,

inquit

inq̄t πλάτων, οἶδ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν. Tyran
norū enim preces, inquit Plato, noſti q̄ permiſtæ neceſſi=
tatibus ſint. ὑπηρεσίαν, miniſteriū. ἀδημονῶν, ſe ex-
crucians. διαζοπὴν apparatū uel mutationē. αὐθεν-
τικῶς authoritate quadā domini utēs. ἄλλα μὲν αὐτὸς
alia q̄dē ipſe, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autē
uel Deus ſuggeret. Quæ in u. & x. quaternionib.
καταιγίς. procella, tempeſtas, & ſic eſt legendū. ἀλλὰ τε
λέαν, ſed perfectam. ἀναθεώρησις ſpeculatio. ἀλλὰ μέ
γα ῥέξας τί καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. Sed magnū faci-
nus edens, qđ uel à poſteris audiatur. Homeri carmē eſt
ex odyſſea puto in primo lib. τῶν πολιτικωτάτων σκέμ
ματα. maxime ciuiliū conſyderationes. ἐκφώνησις τέρ
πει, exclamatio delectat. ἄλωσις, captiuitas. πολιτευ
τέον, uerſandū in rep. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης
βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον
τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, tū ſubito præſentiū per
minimū cōſiliū optimus cognitor, tū futurorū in longitu-
dinē euētus præſtātiſſimus cōiectator. τὸ ἄμεινον, καὶ τὸ
χεῖρον ἐν τοῖς ἀφανέσιν προεώρα μάλιστα. melius et dete
rius in obſcuro adhuc latitātia præuidebat maxime. πλου
τοδοκῶν ditē expectās. στοργῆς, amoris. σύντηξις, colli-
quatio. ζηλοτυπία, Zelotypia, obtrectatio, æmulatio. σκυ
τάλην λακωνικήν. Scuticā laconicā, Scytalen. ἀρχήν, prin-
cipiū. ἀνηθοποίητον, nequaq̄ formatis moribus. ἤθους ἐ-
πιμελητέον, moribus adhibēda diligētia. ὕπουλον, ſub-
dolum. ἀφράκτῳ, detecto nauigio. σφάλμα, error. ἀρχὴν
πολιτικοῦ principium ciuilis. ὡς κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι
uſqueadeo ut profluuium uentris fieret. ἐκτένειαν. pro
penſionē. ἑπταμηνιαῖον ἀπήνεγκεν Septimeſtrem ſalua pe
perit. κωρυκαῖοι. Corycæi.

Quæ in aa quaternione.

γεροντικώτερον Senilius. λέσχη confabulatio. τί γὰρ αὐτῶν μέλει; Quid enim eorum curæ eſt? βεβίωται, uita traducta eſt. πρόβλημα, quæſtionem. ἀγοητεύτως ſine præſtigijs, & fuco. μακάρων νῆσοι, beatorum inſulæ. πάθει affectu. σκέψαι conſydera. ἀλογίστως μελλήσει ſine ratione cunctabitur uel morabitur, & ſcribe, ne talis uir, affirmatiue. ἐμβριθέστερον grauiorē. πρόβλημα ἀρχιμήδειον, quæſtio archimedea. ψευδῶς falſo. ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationē. διψῶσαν κρήνην. ſiticuloſum fontem. ἠρινὴν uernū. ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψῃ; quonā hæc modo excuſabis? γεωμετρικῶς more geometrico. ἀρχέτυπα, exēplaria. θεωρίαν ſpeculationem τέλος finem. ᾧ ἀπεραντολογίαν δός. cui infinitam loquacitatē tribue. συμπάσχω, condoleo. ἀποθέωσιν deificationem. γνώριμος familiaris. μεθαρμόζομαι, adaptor. ἀνεμέσητον γὰρ, nulla enim inuidia eſt.

Quæ in bb quaternione.

τετυφῶσθαι tumefactū eſſe. ἀλόγως ſine ratione. συμβουλευτικὸν, deliberatiuū. ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον Ariſtotelis ad Alexandrum. φιλαίτιος συμφορά. quærula calamitas. πρόπλασμα. præfigmentum.

Quæ in cc quaternione.

οἰκοδεσποτικὰ, patrisfamilias officia. συντάγματα opera. ἀκηδία, incurioſitas. ἀνεκτότερα tolerabiliora. τοῦτο δὲ γνώσῃ hæc uero intelliges. ἀπόγραφα deſcripta. κατάβίωσιν, tenuem uictū uel depreſſionem uitæ. εὔλογον, rationabile. εὐλογώτατον maxime rationi conſentaneum. παναιτίου περὶ προνοίας, Panetij de prouidentia. ἐκτενέστερον contentius. φιλοστοργότερον amantius. ἄρρητα, infanda. ἀδιήγητα, inenarrabilia. εὐκαίρως

opportune. παρὰ τὴν ἱστορίαν, præter hiſtoriã. κοινότερα communiora. οὐ γὰρ ὄνειδος, non enim opprobrium. φιλολογώτερα, eruditiora. προσφώνησιν, nuncupationem καλλιπίδης Callipides. αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον, ipſa menſura & melius. αἴκε δύνηαι, ſi poſſis. περὶ τελῶν σύνταξιν, de finibus opus. ζηλοτυπεῖσθαι obtrectari. φιλαυτία, amor ſui. ἀπορῶ dubito. μέμψιν accuſationem. παρὰ τὸ πρέπον, præter decorum. ἀπαιδευσία. ruditas. ἀτρεψία, pertinacia.

Quæ in dd quaternione.

πολυγραφώτατος plurima ſcribens uel lucubrantiſſimus. ἀκίνδυνα, periculo carentia. φιλόδοξος ambitioſus. ἀκαταληψίαν incomprehenſibilitatem. κωφὸν πρόσωπον muta perſona. ἀζηλότυπον, æmulo carens. λογικώτερα probabiliora. ἑρμαῖον inſperatum lucrum φιλαίτιος querulus. δεδεῖχθαι oſtenſum eſſe, uide an ſit ſcribendum δεδίττεσθαι, metuere. uel δεδιέναι. μὴ γὰρ αὐτοῖς ne enim ipſis. προβολὴν ingreſſum. λόγοισιν ἑρμόδωρος uerbis Hermodorus. προσφωνῶ nuncupo. ἀδωρότατα indonata. ἕωλα, obſoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν paruis ſtudere. εὐκόλως facile. εὐγενέστερος. generoſior. ἀσμενέστατα libentiſſime. τὰ κατὰ μέρος particularia. εὐλογίαν honeſtam rationem. συμβίωσις conuictus. εὐαγιῶς ſancte. διφθέραι pelliceæ ueſtes. ἀσαφέστερος obſcurior. δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο grauis uir & qui forte uel inſontem accuſet. περιοχὰς argumenta. ἐπίτευγμα lucrum, quod acquiritur. ἀπότευγμα, damnum, uel quod amittitur. παρακινδυνεύειν periclitari. μείλιγμα, mitigamentum. σπουδή, ſtudiũ. ἀφίδρυμα, ſedes rei quæ dedicatur. τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν ἐπιφορὸν... elationi meæ per deos morẽ gerito. κολάζειν

caſtigare. πολιτικὸν σύλλογον ciuilē conuentū. καταβάσεως, deſcenſus. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ σημείων, ꝑ notas. παραπᾶσαι καὶ τοῖς προσώποις. oſtētare etiam pſonis. δυσωπία, uerecundia. εὐλογεῖν, benedicere.

Quæ in e e quaternione.

Ἀξιοπίστως, fide dignū. φοβερὸν ἦν. formidabile erat. Ἀνεμοφόρητα, uentis diſſipata. οὐκ ἐπίσησι nō aduertit. πότερον φανερῶς, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. utrū aperte, an obliqs fraudibus. δίχα μοι νόος ἀτρεκὲς εἰπεῖν. ābigit mihi mēs uerū dicere ſtudiū uel ingeniū. φιλοτέχνημα, cōminiſcēdi artes. τὰ ὅλα, cuncta. καὶ μάλα κατηφὴς, et admodū triſtis. σὺ δὲ, τί σκοπεῖς; tu uero, qd cogitabundus? μνημονικὸν ἁμάρτημα memoriæ error. ἀλόγως, temere. μέμψιν ἀναφέρει accuſationem adſcribit, πρὸς ἴσον ὅμοιον ad æquale ſimile. ἀκολακεύτως, ſine aſſentatione. ἐμετικὸν, uomitū. ἀδεῶς, itrepide. οἱ περὶ αὐτόν. q apud eū. σπουδαῖον οὐδὲν ſtudioſum ſiue ſeriū nihil. φιλόλογα, eruditula. ἐπισταθμίαν, diuerſoriū. σαλάκωμα inanē iactātiā. φαλάκρωμα, caluitiū. διάθεσιν affectū. ἐπισημασίαν, deſignationē. φυρμὸς πολὺς. permiſtio multa. εὐρίπιστα, inſtabilia, ab Euripo. νεωτερισμοῦ, innouationis. σόλοικον ἢ τυραννοκτόνος, inſulſum et ineptū q̄ tyrānicidas, πεπυκνωμέναι denſatæ. πυκνῶς, denſe.

Quæ in f f quaternione.

Γῆν pro γῆς, terrā pro terra. ὑπηνέμιος ſubuentanea. ἀκολασίαν, nequitiā uel intemperātiā. ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. O rē pulchrā qdē, ſed imꝑfectā. οὔτοι τέκνον ἐμὸν, δέδοται πολεμήϊα ἔργα, Ἀλλὰ σύγ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο. haud tibi fili mi, data ſunt bellica geſta, ſed tu amabilia exerce officia literarū. ἀριστείαν præclare geſtū. μελήσει. curæ erit. ἀνέκδοτον non editum.

non editum. Quæ in gg quaternione.

καθολικὸν θεώρημα, uniuerſalem ſpeculationem. μὴ πολιτεύεσθαι non adminiſtrare remp. ὑποσόλοικος, incongrua. βεβίωται uita tranſacta eſt. πᾶν τελικὸν omne quod ad finem ꝑtineret. φαιδροπροσωπητέον hilari uultu agendũ eſt. ἰτέον, eundũ. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον, aliјs in bonis. dedecus autem repellunt. eſt autem ſenarius. cuius prima dictio ſcribi fortaſſis poſſet ἄλης. i. uagationis uel exilij. ὑπατικὸς cõſularis. πεντελοιπὸν qnq; qđ reliquũ eſt. Sed uide ne mẽdũ ioleuerit. ἄνω ποταμῶν. retro fluminũ. ſ. curſus ẽ ἀπορία dubitatio παρεγχείρησις conatus. ἀνθρακεύς, carbonarius. Quæ in hh quaternione.

ἡ δαῦρ' ὁδὸς, τί σοι δύναται νῦν θεοπρεπές; iter hoc tibi quid poteſt nunc ó deo digne, ideſt quid tibi uult? βλασφημίαν, maledictum. κατηχήσει inſtructione. ſic lege. ἐὰν διαμένῃ, ſi permanſerit. ἀναντιφωνησία incontradicentia τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. προσφωνοῦμεν, nuncupamus. συντάξεις commentationes. μετέωρος animi pendens. φιλοφρόνως benigne πεπυκνωμένως dẽſate, ῥητορεύουσιν, rhetoriſſant. φιλοστόργως, peramanter. ἀνεκτὸν, tolerabile. σχεδίασμα, ex tẽpore factum. πάσχω τί, patior aliquid. πλοῦς nauigatio. ὑπόμνημα commentariũ. ψευδόγραφον, falſò ſcriptum.

Quæ in ii quaternione.

ἀτοπώτατον, abſurdiſſimũ. βουλήσει, uolũtate. ἀμηχανία, inopia cõſilij uel anxietas. σπείσασθαι, idúcias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. ἔλθωμεν, eamus ἐνωμοτία decuria, uel authoratio à ſacramẽto militari. λῆρος πολὺς, nugæ multæ. παρὰ λέξιν, præter uerbum. ὁμοπλοίᾳ ſocietate nauigandi. μετεωρότερον ſu-

ſpenſiore animo. ἀσφαλῶς tutum. ἀγοητεύτως ſine præ-
ſtigijs. μακάρων νῆσοι, beatorũ inſulæ. σκέψαι conſyde-
ra. ἀλογεῖται nulla ratione utitur. μελήσει curæ erit.
ῥοπὴ momentum. μετ' ἀμύμονα poſt inculpatũ. allu-
dit aũt ad illud Homeri. μετ' ἀμύμονα πηλείωνα. ἄμβρο
τος immortalis. συναγωγή. collectio. σύγγραμμα,
conſcriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carẽtia. ἀθανασίᾳ fe-
lici morte uel ἀθανασίᾳ immortalitate. χόλιον anno-
tatiuncula. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defenſionem com=
ponam. ἀναπολόγητον, qđ defendi nequit. δυσχρηστία diffi=
cilis uſus. Quæ in kk quaternione.

πειρᾶσθαι παραλύσειν, tentare diſſoluere, ἀκαιρίαν occaſio
nem. ἀσφαλίαν ſecuritatem. σκέπτομαι cõſydero. ἀνδρεία
uirilitas, uel ſtrenuitas. παῖδας παίδων natos natorũ. εἴ-
θε μοι μυρίοι, utinam mihi infiniti. συμμονεία cõſtan
tia. εἰρωνεία diſſimulatio. πεπλογραφίαν pepli deſcri-
ptionẽ. ταξιάρχης ordinis ductor. τὰ κεφάλαια, capita.
περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος de officio circa aduer
ſitatem fortunæ. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. Longam na
uigationem cũ capeſcerẽ. ἀπροσδόκητον inexpecta-
tũ. ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα ad ſiniſtrã habẽtẽ. ἐν πολιτικῷ
in ciuili. ſic lege. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. ne ſal-
uus qdẽ fiam, ſi unq̃ tale aliter et melius μὴ δὲ σωθείην
ὑπὸ τοῦ τοιούτου. ne ſalutẽ conſequar ab hoc.

Quæ in quaternionibus mm.pp.qq.rr.ſſ.

ἐμφαντικώτερον expreſſius, et euidentius. ἀλλὰ αἰεί τι-
να φῶτα μέγαν. Sed ſemper quendam hominem ingen-
tem. ὀρθὰν τὰν ναῦν. ἅπαξ θανεῖν. rectam nauim. ſemel
mori. προῳκονομήσαμεν, præcurauimus. εὐκαίρως, oppor
tune. εἰλικρινὲς ſyncerum. μουσοπάταγος, uerſificator
obſtreperus. ἀντίσηκον æquilibrem, ſeu recompẽſan-

tem. εἰ δ᾽ ἔζησας ἐν τῇ γαίᾳ. Si uero uixiſſes in terra. ἔα πάσας μελεδόνας, mitte omnes ſolicitudines. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐργάζεται πόλεμος. talia erumnoſum bellum efficit. πραγματικῶς, negotialiter. ἀμφιλαφίαν, an capitem anſam. ὑπερβολὰς exceſſus ſic lege. συνδεῖπνους σοφοκλέους. concœnatores Sophoclis. γλαῦκα εἰς ἀθήνας. noctuam Athenas. ῥαθυμότερα, ſegniora. χαρακτὴρ, Stylus. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ exſpoliatorio. δευτέρας φροντίδας, Secundas curas. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, noſce, quēadmodum alio uſus fuerit. ἐμβόλιον interpoſitionem. ἀπότευγμα, repulſam τεχνικώτερον artificioſius. ἐνθουσιασμὸς diuinus furor. ἄρη πνέων martem ſpirans. ἄμπωτις abſorptio. αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. ſemper ſtrenue gerere, et præſtantem eſſe aliis. folio 326. lege πλέον quæris. plus quæris. uel fortaſſis χρέος debitum. γνῶθι σεαυτὸν, noſce teipſum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ. Die autumnali cū abūdātiſſimam pluit aquam Iupiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. tunc mihi dehiſcat lata terra, & ſic eſt ſupplendum. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς. hic autem furit nō amplius intolerabiliter. Hæc nos curſim quidē, ſed diligenter interpretati ſumus, adiutore uiro doctiſs. & compatre meo chariſs. Marco Muſuro, qui tanto mihi caſtigandis libris adiumento aſſidue eſt, ut, ſi duo præterea tales argiua tuliſſet terra uiros ἐμοὶ συμφράδμονας, ſperarē breui optimos quoſq; libros utriuſq; linguæ daturum me ſtudioſis emendatiſs. Vale mi Cyulane, & gentis tuæ, & patriæ ingens Decus. Ven. V. Cal. Iul. M D X I I I.

ALEXANDER PAPA VI.

u NIVERSIS, & ſingulis præſentes literas inſpecturis ſalutem, & apoſtolicam beñ. Quoniam dilectus filius Aldus Manutius Romanus ad communem doctorũ utilitatem nouis excogitatis characterũ formis, aſſiduam operam libris emendandis, imprimendisq́; impendit, magnosq́; in ea re labores, ſumptusq́; facit, ueretur'q; ne inſurgente inuidia, æmulationeq́; excitata, aliqui ſumpto de eius characteribus exẽplo, ad eandẽ formam libros imprimant, deq́; alterius inuento nouum ſibi lucrum quærant, Icirco nobis fecit humiliter ſupplicari, ut eius indẽnitati de opportuno remedio prouidere dignaremur. nos, quoniam ea, quæ ad literatorum commoditatem ſpectant, libenter annuimus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, ut ingenia ad plura, melioraq́; in dies inuenienda excitentur, libriq́; ſublata omni æmulatione diligentius prodeant impreſſi, et emendati, confidentes de diligentia dicti Aldi, de cuius doctrina, & in libris emendandis ſtudio, fidedignorum teſtimonio facti ſumus certiores, omnibus, & ſingulis impreſſoribus, & artem ipſam in Italia exercentibus ſub excommunicationis, illis autem, qui in Alma urbe noſtra, et terris nobis mediate, uel immediate ſubiectis morantur, ſub eadem & confiſcationis librorum impreſſorum pœnis, quas contrafacientes abſque alia declaratione eo ipſo incurrere uolumus diſtrictius inhibemus, ne per ſpatium decem annorũ à tempore cuiuſuis libri, tam græci, quàm latini ab eodẽ Aldo impreſſi il-

lis ipſis, aut ſimilibus characterum formis pro eorum uoluntate, aut ad inſtantiam quarumcunq; perſonarum cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, nobilitatis, præeminentiæ, uel conditionis fuerint, quouis quæſito colore imprimere, aut imprimi facere quouis modo præſumant. Volentes, ut omnes, & ſinguli librorum uenditores, penes quos dicti libri, etſi extra Italiam impreſſi eſſent, inuenti forent, ſimiles pœnas incurrant. Mandantes nihilo minus dilectis filijs nunc, et pro tempore locorum ordinarijs per ipſam Italiá existentibus, quatenus per ſe, uel alium, ſeu alios faciant authoritate noſtra, inhibitionem noſtram huiuſmodi inuiolabiliter obſeruari, contradictores per cenſuras eccleſiaſticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione poſtpoſita compeſcendo, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtantibus conſtitutióibus, & ordinationibus apoſtolicis, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq;. Datum Romæ apud Sanctum Petrū ſub annulo Piſcatoris. XVII. Decembris. M CCCCCII. Pontificatus noſtri anno undecimo.

EXEMPLVM.

DILECTO FILIO ALDO MANVTIO CIVI ROMANO, VTRIVSQVE LINGVAE LIBRORVM INSTAVRATORI.

IVLIVS PAPA II.

Dilecte fili ſalutem, & apoſtolicam ben. Cum tu, cuius perſonam multis uirtutum donis inſigniuit altiſſimus, magna tui ingenij ui, uarijsq; laboribus, & excellenti doctrina deo noſtro authore, quàm plurima græcorum, & latinorum authorum librorum uolumina ſumma cura, & diligentia caſtigata à paucis annis citra ad cõmunem omnium literatorũ utilitatem characteribus, quos uulgus curſiuos, ſeu cancellarios appellat, imprimi tam diligenter, ac pulchre curaueris, ut calamo conſcripta uideantur, libroſq; alios, ut pote Platonis, Ariſtotelis, & aliorum philoſophorum, authorumq; maiorum, ut dilectus filius nobilis uir Albertus Pius de Sabaudia Carporum comes, chariſſimi in chriſto filij noſtri Maximiliani electi Imperatoris ſemper Auguſti apud nos orator nobis expoſuit, ſis paratus eiſdẽ characteribus excudere, & in lucem mittere, quæ res ſtudioſorum animos non ſolum uehementer delectabit, ſed etiam mirum in modum ad ſtudia accendet. Proinde Albertus ipſe, ut bonarum artium, ac literarum præcipuus eſt cultor, ita uirtutis tuæ laborumq; tuorum rationem haberi deſyderans, ut in dies de bono in melius proficere & emendandis græcis, ac latinis libris huiuſmodi, quod (ut accepimus) diligentiſſime facis, commo-

M.T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER PRIMVS.

M.T. CICERO T. P. ATTICO S.P.D.

PETITIONIS NOSTRAE, quam tibi ſummæ curæ eſſe ſcio, huiuſmodi ratio eſt, quod adhuc coniectura prouideri poſſit. Prenſat unus P. Galba ſine fuco, ac fallacijs, more maiorũ. negatur, ut opinio hominũ uideatur non aliena rationi noſtræ fuit illius hæc præpropera prenſatio. nam illi ita negant uulgo, ut mihi ſe debere dicant. Ita quidem ſpero nobis profici, cum hoc percrebreſcit plurimos noſtros amicos inueniri. Nos autem initium prenſandi facere cogitaramus eo ipſo die, quo puerum tuum cum his literis proficiſci Cincius dicebat, In campo, comitijs tribunitijs ad XVI Cal. Sex. Competitores, qui certi eſſe uidebantur Galba, & Antonius, & Qu. Cornificius. puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingemuiſſe, ut frontem ferias. Sunt qui etiam Cæſonium putent. Aquilium non arbitramur, qui denegat, & iurauit morbum, & illud ſuum regnum iudiciale oppoſuit. Catilina, ſi iudicatum erit meridie non lucere, certus erit competitor. De Aufidio, et Palicano non puto te expectare, dum ſcribam. de ijs, qui nunc petunt, Cæſar certus putatur. Thermus cum Syllano contendere exiſtimatur, qui ſic inopes, & ab amicis, & æſtimatione ſunt, ut mihi uideatur non eſſe ἀδύνατον Curium obducere,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſed hoc præter me nemini uidetur. noſtris rationibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cum Cæſare. Nemo eſt enim ex ijs, qui nunc petunt, qui ſi in noſtrum annum reciderit, firmior Candidatus fore uideatur. propterea ꝙ Curator eſt uiæ Flaminiæ, quæ cum erit abſoluta, ſanè facere facile eum, libenter nunc cæteri Conſuli acciderint. Petitorũ hæc eſt informata adhuc cogitatio. Nos in omni munere candidatorio fungendo ſummam adhibebimus diligentiã. & fortaſſe, quoniam uidetur in ſuffragijs multum poſſe Galba, cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus menſe septembri legati ad Piſonem, ut Ianuario reuertamur. Cum perſpexero uoluntates nobilium, ſcribam ad te. Cætera ſpero prolixa eſſe his duntaxat urbanis competitoribus. illam manum tu mihi cura, ut præſtes, quoniam propius abes. Pompeij noſtri amici, negant me ciiratum fore, ſi ad mea comitia non uenerit, atque hæc huiuſmodi ſunt. ſed eſt, quod abs te mihi ignoſci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satrio de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepiſſe de Vario diceret. Vnà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magiſtrum fore, ſi bona uenirẽt L. pontius, uerum hoc ridiculum eſt, de magiſtro nunc cagnoſcere, rogauit me Cæcilius, ut adeſſem contra Satrium. dies ferè nullus eſt, quin hic Satrius domum meam uentitet. obſeruat L. Domitium maxime. me habet proximum. fuit & mihi & Quinto fratri magno uſui in noſtris petitionibus. Sanè ſum perturbatus, cum

tus, cum ipſius Satrij familiaritate, tum Domitij, in quo uno maxime ambitio noſtra nititur. Demonſtraui hæc Cæcilio, ſimul & illud oſtendi, ſi ipſe unus cum illo uno contenderet, me ei ſatisfacturum fuiſſe, uerum in cauſa uniuerſorum creditorum, hominum præſertim ampliſſimorum, qui ſine eo, quem Cæcilius ſuo nomine perhiberet, facile communem cauſam ſuſtinerent; æquum eſſe, eum & officio meo conſulere, & tempori. Durius accipere hoc mihi uiſus eſt, q̃ uellem, & q̃ homines belli ſolent, & poſtea prorſus ab inſtituta noſtra paucorum dierum conſuetudine longe refugit. Abs te peto, ut mihi hoc ignoſcas, & me exiſtimes humanitate eſſe prohibitum, ne contra amici ſummam exiſtimationem miſerrimo eius tempore uenirem, cum is omnia ſua ſtudia, & officia in me contuliſſet. Quod ſi uoles in me eſſe durior, ambitionem mihi putabis obſtitiſſe. Ego autem arbitror, etiam ſi id ſit, mihi ignoſcendum eſſe. θεῖον τὸ ἀγαθὸν ἡ τιμή. Vides enim in quo curſu ſumus, & q̃ omnes gratias non modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. Spero tibi me cauſam probaſſe. Cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & poſita ita belle eſt, ut totum gymnaſium ἑρμάθηνα eſſe uideatur. Multum te amamus.

L. Iulio Cæſare. C. Martio Figulo conſulibus, filiolo me auctum ſcito, ſalua Terẽtia. Abs te tam diu nihil literarum. Ego de meis ad te rationibus ſcripſi antea diligenter. Hoc tempore Catilinam competitorem noſtrum defendere cogitamus. Iudices habemus, quos uolumus ſumma accuſatoris uoluntate. Spero, ſi abſolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione peti-

tionis, ſin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo aduentu nobis opus eſt maturo. Nam prorſus ſumma hominum eſt opinio, tuos familiares nobiles homines aduerſarios noſtro honori fore. ad eorum uoluntatem mihi conciliandam, maximo te mihi uſui fore uideo. Quare Ianuario ineunte, ut conſtituiſti, cura, ut Romæ ſis. Auiam tuam ſcito deſyderio tui mortuam eſſe, & ſimul quod uerita ſit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hoſtias non adducerent. eius rei conſolationem ad te, L. Sauſeium miſſurum eſſe arbitror. Nos hic te ad menſem Ianuarium expectamus ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis. nã ad me de eo nihil ſcripſiſti. Signa, quæ nobis curaſti, ea ſunt ad Caietam expoſita, nos ea non uidimus. neq; enim exeundi Roma poteſtas nobis fuit. miſimus, qui pro uectura ſolueret. te multum amamus. ꝙ ea abs te diligenter, paruoq; curata ſunt. Quod ad me ſæpe ſcripſiſti de noſtro amico placando, feci, & expertus ſum omnia, ſed mirandum in modum eſt animo ab alienato. quibus de ſuſpitionibus & ſi audiſſe te arbitror, tamen ex me, cum ueneris, cognoſces. Salluſtiũ præſentem reſtituere in eius ueterem gratiam non potui. Hoc eo ad te ſcripſi, quod is me accuſare de te ſolebat, in ſe expertus eſt illum eſſe minus exorabilem, meum ſtudium nec tibi defuiſſe. Tulliolam C. Piſoni L. F. frugi deſpondimus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. P. D.

C Rebras expectationes nobis tui commoues. Nuper quidem cum te iam aduentare arbitraremur

trarentur, repente abs te in menſem Quintilem reiecti ſumus. Nunc uero ſentio, ꝙ commodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus, quod ſcribis. obieris Q. Fratris comitia. nos longo interuallo uiſeris, ac Vpilianam controuerſiam tranſegeris. Hoc me etiam Peduceus, ut ad te ſcriberem, admonuit. putamus enim utile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea interceſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili ac ſingulari populi uoluntate de C. Macro tranſegimus, cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorem fructum ex populi exiſtimatione illo damnato cœpimus, ꝗ ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cœpiſſemus. Quod ad me de Hermathena ſcribis per mihi gratum eſt. ornamentum Academiæ proprium meæ, quod & Hermes commune omnium, et Minerua ſingulare eſt inſigne eius gymnaſij. Quare uelim, ut ſcribis, cæteris quoq; rebus ꝗpluri mus eum locum ornes. Quæ mihi antea ſigna miſiſti, ea nondũ uidi. in Formiano ſunt, quò ego nunc proficiſci cogitabã. illa omnia in Thuſculanum deportabo. Caietam, ſiquando abundare cœpero, ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe, quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs. atq; omnium uicos, & prata contemno. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. D.

Quantum dolorem acceperim, & quanto fructu ſim priuatus, & forenſi, & domeſtico Lucij fratris noſtri morte, in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes. Nam mihi omnia, quæ iucunda ex humanitate alterius, et moribus

hom ini accidere poſſunt, ex illo accidebant. Quare nõ dubito, quin tibi quoq; id moleſtum ſit, cum, & meo dolore moueare, & ipſe omni uirtute, officioq; ornatiſſimum, tuiq;, & ſua ſponte, & meo ſermone amantem, affinem, amicumq; amiſeris. Quod ad me ſcribis de ſorore tua, teſtis erit tibi ipſa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. Fratris animus in eam eſſet is, qui eſſe deberet. quem cum eſſe offenſiorem arbitrarer, eas literas ad eum miſi, quibus, & placarem ut fratrem, & monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantem. Itaque ex iis, quæ poſtea ſæpe ab eo ad me ſcripta ſunt, confido ita eſſe omnia, ut & oporteat, & uelimus. De literarum miſſione, ſine cauſa abs te accuſor. Nunquam enim à Pomponia noſtra certior factus ſum, eſſe cui literas dare poſſem. Porro autem, neq; mihi accidit, ut haberẽ, qui in Epeirum proficiſceretur, neq; dũ te Athenis eſſe audiebamus. De Acutiliano autem negocio quod mihi mandaras, ut primum à tuo digreſſu Romã ueni, confeceram. Sed accidit, ut & contentione nihil opus eſſet, & ut ego, qui in te ſatis conſilii ſtatuerim eſſe, mallem Peduceum tibi conſilium per literas, quàm me dare. Etenim cum multos dies aures meas Acutilio dediſſem, cuius ſermonis genus notum tibi eſſe arbitror, non mihi graue duxi reſcribere ad te de illius querimoniis, cum eas audire (quod erat ſubodioſum) leue putaſſem. Sed abs te, ipſo, qui me accuſas, unas ſcito mihi literas redditas eſſe, cum & ocii ad ſcribendum plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quod ſcribis etiam, ſi cuius animus in te eſſet offenſior, à me recolligi oportere. quid dicas? neq; id neglexi, ſed eſt miro quodam modo confectum.

confectum. Ego autem quæ dicenda fuerint, de te non præterij. Quid autem contemnendum eſſet, ex tua putabam uoluntate ſtatuere oportere, quam ſi ad me perſcripſeris, intelliges me, neq; diligentiorem eſſe uoluiſſe, q̃ tu eſſes, neq; negligentiorẽ fore, q̃ tu uelis. De Tadiana re mecũ Tadius locutus eſt, te ita ſcripſiſſe, nihil eſſe iam quod laboraret, quoniam hæreditas uſu capta eſſet. Id mirabamur, te ignorare de tutela legitima, in qua dicitur eſſe puella, nihil uſu capi poſſe. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire noſtro Thuſculano, uelim, ut ſcribis, cures, quod ſine moleſtia tua facere poteris. nam nos ex omnibus moleſtijs, & laboribus uno illo in loco conquieſcimus, quo fratrem quotidie expectamus. Terentia tua magnos articulorum dolores habet, & te ſororemq́; tuam, & matrem maxime diligit, ſalutemq́; tibi plurimam aſcribit, & Tulliola delitiæ noſtræ. Cura, ut ualeas, & nos ames, & tibi perſuadeas te à me fraterne amari.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Non committam poſthac, ut me accuſare de epiſtolarum negligẽtia poſſis. tu modo uideto in tanto ocio, ut par in hoc mihi ſis. domum Rabirianã Neapoli, quam tu iam dimenſam, et exædificatam animo habebas M. Fontius emit HS CCC. XCIII. Id te ſcire uolui, ſiquid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. Frater (ut mihi uidetur) quo uolumus animo eſt in Pomponiam, & cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & ſecum habebat homi-

nent χρησιομαθῶ D. Turraniũ. Pater nobis deceſſit ad VIII. Calen. Decembris. Hæc habebam ferè, quæ te ſcire uellem. Tu uelim, ſiqua ornamenta gymnaſio reperire poteris, quæ loci ſint eius, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Thuſculano ita delectamur, ut nobis metipſis, tum deniq; cum illò uenimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus ſis, fac nos q̃ diligentiſſime certiores. Apud matrem recte eſt, eáq; nobis curæ eſt. L. Cincio HS DC. XX. conſtitui me curaturum Idibus Feb. Tu uelim ea, quæ nobis emiſſe, & paraſſe ſcribis, des operam, ut q̃primum habeamus. & uelim cogites id, quod mihi pollicitus es, quemadmodum Bibliothecam nobis conficere poſſis. Omnem ſpem delectationis noſtræ, quam cum in ocium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate poſitam habemus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Apud te eſt, ut uolumus, mater tua, & ſoror a me, Quintóq; Fratre diligitur. cum Acutilio ſum locutus. is ſibi negat à ſuo procuratore quicq̃ ſcriptũ eſſe, et miratur iſtam controuerſiã fuiſſe, q̀ ille recuſarat, ſatiſdări amplius abs te non petit. Quod te de Tadiano negocio decepiſſe ſcribis, id ego Tadio, & gratum eſſe intellexi, & magnopere iucundum. Ille noſter amicus, & me hercule uir optimus, & mihi amiciſſimus ſanè, tibi iratus eſt. hoc ſi quanti æſtimes, ſciam, tum quid mihi elaborădũ ſit, ſcire poſſim. L. Cincio. HS. DCCCC. pro ſignis megaricis, ut tu ad me ſcripſeras, curaui. Hermæ tui pentelici cum capi

tibus

tibus æneis, de quibus ad me ſcripſiſti, iā nunc admodū delectant. quare uelim, et eos, & ſigna, et cætera, quæ tibi eius loci, & noſtri ſtudij, & tuæ elegantiæ eſſe uidebuntur, q̃plurima, q̃primumq; mittas, & maxime quæ tibi gymnaſij, xyſtiq; uidebuntur eſſe. nam in hoc genere ſic ſtudio efferimur, ut abs te adiuuādi ab alijs propè reprehendendi ſumus. & ſi Lentuli nauis non erit, quo tibi placebit imponito. Tulliola delitiæ noſtræ, tuum munuſculum flagitat, & me ut ſpóſorem appellat. Mihi aūt abiurare certius eſt, q̃ dependĕre. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

NImum raro nobis abs te literæ afferuntur, cum & multo tu facilius reperias, qui Romā proficiſcantur, q̃ ego, qui Athenas, & certius tibi ſit, me eſſe Romæ, q̃ mihi te Athenis. Itaq; propter hāc dubitationem meam breuior hæc ipſa epiſtola eſt, Quod cum incertus eſſem, ubi eſſes, nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire. & ſigna megarica, et hermas, de quibus ad me ſcripſiſti, uehementer expecto. Quicquid eiuſdem generis habebis, dignum Academia tibi quod uidebitur, ne dubites mittere., & arcæ noſtra confidito. Genus hoc eſt uoluptatis meæ, quæ gymnaſio maximo deſunt, ea quæro. Lentulus naues ſuas pollicetur. Peto abs te, ut hæc cures diligenter. Grillus te rogat, & ego eius rogatu ἀμολπιδῶν πατρίδα cū eſſem in Thuſculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cum eſſem in Ceramico.) Veruntamen cum ibi eſſem, Romam puer à ſorore tua miſſus epiſtolam mihi abs te allatam dedit, nūtiauitq;

eo ipſo die poſt meridiem miſſuram eum, qui ad te proficiſceretur. eo factum eſt, ut epiſtolæ tuæ reſcriberem aliquid, breuitate temporis iam pauca cogerer ſcribere. Primum tibi de noſtro amico placando, aut etiam planè reſtituendo polliceor. quod ego, & ſi mea ſponte ante faciebam, eò nunc tamen, & agam ſtudioſius, & contendam ab illo uehementius, quod tantam ex epiſtola uoluntatem eius rei tuam perſpicere uideor. Hoc te intelligere uolo, pergrauiter illum eſſe offenſum. ſed quia nullam uideo grauem ſubeſſe cauſam, magnopere confido illum fore in officio, & in noſtra poteſtate. Signa noſtra & ἡμερώτας, ut ſcribis, cum commodiſſime poteris, uelim interponas, etſi quid aliud ὤνιον eius loci, quem non ignoras, reperies, & maxime, quæ tibi palæſtræ, Gymnaſiiq; uidebuntur eſſe. & enim ibi ſedens hæc ad te ſcribebã, ut me locus ipſe admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli poſſim includere, & putealia ſigilla duo. Bibliothecam tuam caue cuiq̃ diſpõdeas, q̃uis acrem amatorem inueneris. Nã ego omnes meas uindemiolas eò reſeruo, ut illud ſubſidium ſenectuti parem. De fratre confido ita eſſe, ut ſemper uolui, & elaboraui. multa ſigna ſunt eius rei, non minimum, ꝙ ſoror prægnans eſt. De comitijs meis, & tibi me promiſiſſe memini, & ego iampridẽ hoc communibus amicis, qui te expectant prædico, et te non modo non accerſam, ſed prohibebo, quod intelligam multo magis intereſſe tua, te agere quod agẽdum eſſet hoc tempore, q̃ mea, te adeſſe comitijs. Proinde eo animo te uelim eſſe, quaſi mei negocij cauſa in iſta loca miſſus eſſes. ſin autem, eum & offendes erga te, &

audies, quaſi mihi ſiqua parta erunt, non modo te præſente, ſed per te parta ſint. Tulliola, tibi diem dat, ſponſorem appellat. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Et mea ſponte faciebam antea, et poſt duabus epiſtolis tuis perdiligenter in eandem rationem ſcriptis, magnopere ſum commotus. Eo accedebat hortator aſſiduus Salluſtius, ut agerem q̃ diligentiſſime cum Lucceio de ueſtra uetere gratia reconcilianda. Sed cum omnia feciſſem, non modo eam uoluntatem eius, quæ fuerat erga te recuperare non potui, uerum ne cauſam quidem elicere immutatæ uoluntatis. Tametſi iactat ille quidem illud ſuum arbitrium, & ea, quæ iam tum, cum aderas offendere eius animum intelligebam, tamen habet quiddam profecto, quod magis in animo eius inſederit, quod neq; epiſtolæ tuæ, neque noſtra legatio, tam poteſt facile delere, q̃ tu præſens non modo oratione, ſed tuo uultu illo familiari tolles, ſi modo tanti putabis id, quod ſi me audies, & ſi humanitati tuæ conſtare uoles, certe putabis. Ac ne illud mirere, cum ego antea ſignificarem tibi per literas, me ſperare illum in noſtra poteſtate fore, nunc eidem uidear diffidere. Incredibile eſt, quanto mihi uideatur illius uoluntas obſtinatior, & in hac iracundia obfirmatior. Sed hæc, aut ſanabuntur cum ueneris, aut ei moleſta erunt, in utro culpa erit. Quod in epiſtola tua ſcriptũ erat me iam arbitrari deſignatum eſſe, ſcito nihil tam exercitum eſſe nunc Romæ, q̃ candidatos omnibus iniq tatibus, nec quando futura ſunt comitia ſciri. uerũ hæc

audies de Philadelpho. Tu uelim quæ noſtræ Academiæ paraſti, q̃primum mittas. mirum q̃ illius loca non modo uſus, ſed etiã cogitatio delectat. Libros uero tuos caue cuiq̃ tradas, nobis eos, quemadmodum ſcribis, cõſerua, ſummum me eorum ſtudium tenet, ſicut odium iam cæterarum rerum, quas tu, incredibile eſt q̃ breui tempore, quanto deteriores offenſurus ſis, q̃ reliquiſti. Teucri Syllani lentum ſanè negocium, neq; Cornelius ad te rem poſt eam redijt. opinor ad Conſidium Anxiũ Felicium confugiendum eſt. Nam A. Cæcilium propinqui minore centeſimis numũ mouere non poſſunt. Sed ad prima illa redeam. nihil ego illa impudentius, aſtutius, lætalius uidi. Libertũ mitto. Tito mãdaui. σκέψεις, atq; ἀναβολήν, ſed neſcio an ταὐτομάτων ἡμῶν. nã mihi Pompeiani prodromi nuntiant aperte Pompeium acturum, Antonio ſuccedi oportere. eodemq; tempore aget Prætor ad populum. Res eiuſmodi eſt, ut ego nec per bonorum, nec per popularem exiſtimationem honeſte poſſim hominem defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum eſt. etenim accidit hoc, quod totum cuiuſmodi ſit mando tibi, ut perſpicias. Libertum ego habeo ſanè nequam hominem, Hilarem dico ratiocinatorem, & clientem tuum. De eo mihi Valerius interpres nũtiat, Thyliusq; ſe audiſſe ſcribit hæc, eſſe hominem cum Antonio. Antonium porrò in cogendis pecunijs dictitare, partem mihi quæri, & à me cuſtodem communis quæſtus libertum eſſe miſſum. non ſum mediocriter commotus, neq; tamen credidi. ſed certe aliquid ſermonis fuit. totum inueſtiga, cognoſce, perſpice, & nebulonem illum, ſi quo pacto potes, ex iſtis locis amoue. Huius

ſermonis Valerius author eſt. Cn. Plancum nominabat, mando tibi planè, totum ut uideas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. Diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filiũ te credo audiſſe cum ueſte muliëbri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum ſacrificiũ pro populo fieret, eumq́; per manus ſeruulæ ſeruatum, & eductum, rem eſſe inſigni infamia, quod te moleſte ferre certe ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo. & me hercule eràm conturbatior. nam puer feſtiuus Anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, meq́; plus, q̃ ſerui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim ad nos ſæpe ſcribas. ſi rem nullam habebis, quod in buccam uenerit ſcribito. Vale. Cal. Ian. M. Meſſala, & M. Piſone Coſſ.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

a Cæpi tuas tres iam epiſtolas, unam à M. Cornelio, quam à tribus ei tabernis (ut opinor) dediſti, alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit, tertiam, quam (ut ſcribis) anchoris ſolutis de phaſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. Quibus epiſtolis ſum equidem abs te laceſſitus ad ſcribendum. Sed idcirco ſum tardior, ꝙ non inuenio fidelem tabellarium. quotus enim quiſque eſt, qui epiſtolam paulo grauiorem ferre poſſit, niſi eam per lectionem releuarit? Accedit eó, ꝙ mihi non eſt notum, ut quiſq; in Epeirum proficiſcatur. Ego enim te arbitror cæſis apud Amaltheam tuam uictimis, ſtatim eſſe ad Sicionem oppugnandum profe-

ctum, neque id ipſum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiſcatre, aut quid in Epeiro temporis po nas. Itaq; neq; Achaicis hominibus, neq; Epeiroticis paulo liberiores literas committere audeo. Sunt autem poſt diſceſſum à me tuum res dignæ literis noſtris, ſed non committendæ eiuſmodi periculo, ut interire, aut aperiri, aut intercipi poſſint. Primum igitur ſcito me non eſſe rogatum ſententiam, propoſitumq; eſſe nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante ſenatu, neq; me inuito eſſe factum. Sum enim & ab obſeruando homine peruerſo liber, & ad dignitatem in republica retinendam contra illius uoluntatem ſolutus, & ille ſecundus in dicendo locus habet authoritatem penè principis, & uoluntatem non minus deuictam beneficio Conſulis. Tertius eſt autem Catulus. Quartus (ſi etiam hoc quæris) Hortenſius. Conſul autem ipſe paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroſo, quod etiam ſine dicacitate ridetur, facie magis, q̃ facetijs ridiculus, nihil agens cum rep. ſeiunctus ab optimatibus, à quo nil ſperes boni reip. quia non uult, nil metuas mali, quia non audet. Eius autem collega, & in me perhonorificus, & partium ſtudioſus, ac defenſor bonarum. quinimmo inter ſe leuiter diſſident. Sed uereor ne hoc quod infectum eſt, ſerpat longius. Credo enim te audiſſe, cum apud Cæſarem pro populo fieret ſacrificium, ueniſſe eò muliebri indutum ueſtitu uirum, idq; ſacrificium cum uirgines inſtauraſſent, mentionem à Qu. Cornificio in ſenatu factam. is fuit princeps, ne tu forte aliquem noſtrum putes. poſtea rem ex S. C. ad uirgines, & pontifices relatam, idq; ab iis ne-

dem, ex eo quod hi ſuſpicarentur homines ei conſulatum meum placere, ſurrexit, ornatiſſiméq; de meo conſulatu locutus eſt, ut ita diceret ſe, ꝙ eſſet Senator, quod ciuis, quod liber, quod uiueret, mihi acceptum referre, quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties ſe beneficium meum uidere. Quid multa? totum hunc locum, quem in Ariſtocratia, ego uarie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, noſti illas ληκύθους, ualde grauiter pertexuit. proximus Pompeio ſedebam, intellexi hominem moueri, utrum Craſſum inire eam gratiam, quam ipſe prætermiſiſſet, an eſſe tãtas res noſtras, quæ tam libenti Senatu laudarentur ab eo præſertim, qui mihi laudem illam eò minus deberet, ꝙ meis omnibus literis in Pompeiana laude perſtrictus eſſet. Hic dies me ualde Craſſo adiunxit, & tamen ab illo aperte, tecte, quicquid eſt datum, libenter accepi. Ego autem ipſe, Dij boni quomodo ἐνεπερασάμην nouo auditori Pompeio. ſi unquam, mihi ἐπιχειρήματα ſuppeditauerunt illo tempore. Quid multa? clamores. etenim hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equeſtri concordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de utilitate, de ocio. noſti iam in hac materia ſonitus noſtros. tanti fuerunt, ut ego eò breuior ſim, quod eos uſq; iſtinc exauditos putem. Romanæ autem res ſic ſe habent. Senatus ἄρειος πάγος nil conſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. Nam cum dies ueniſſet rogationis ex Senatuſconſulto ferendæ, concurſabant Barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ duce filiola Curionis, & populum ut antiquaret rogabant.

Piſo autem Conſul lator rogationis, idem erat diſſuaſor. operæ Clodianæ ponteis occuparant, tabellæ miniſtrabantur, ita ut nulli daretur, uti rogas. Hic tibi roſtra Cato aduolat, conuitium Piſoni Conſuli mirificum facit, ſi id eſt conuitium. uox plena grauitatis, plena authoritatis, plena deniq; ſalutis. accedit eodem etiam noſter Hortenſius. multi præterea boni. inſignis uero opera Fauonij fuit. hoc concurſu optimatum Comitia dimittuntur. Senatus uocatur. cum decerneretur frequenti Senatu, contra pugnante Piſone, ad pedes omnium ſigillatim accedente Clodio, ut Conſules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam, homines ad XV. Curioni nullum Senatuſconſultum facienti, aſſenſerunt facile. Ex altera parte CCCC affuerunt. acta res eſt. Fuſius trib. pl. conſulibus ceſſit. Clodius conciones miſeras habebat, in quibus Lucullum, Hortenſium, Caium Piſonem, Meſſalam Conſulem contumelioſe lædebat, me tantum comperiſſe omnia criminabatur. Senatus & de prouincijs Prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata eſſet, nequid ageretur. Habes res Romanas. ſed tamen etiam illud, quod ego non ſperaram, audi. Meſſala Conſul eſt
„ Egregius, fortis, conſtans, diligens, noſtri laudator, imi-
„ tator, amator, ille alter uno uitio minus uitioſus, ꝙ in-
„ ers, ꝙ ſomni plenus, ꝙ imperitus, ꝙ ἀπρακτότατος,
„ ſed uoluntate, ita κακέκτης, ut Pompeium poſt
illam Concionem, qua ab eo Senatus laudatus eſt, odiſſe cœperit. Itaq; mirum in modū omneis à ſe bonos alienauit, neq; id magis amicitia adductus Clodij facit, q̃ ſtudio perditarum rerum, atq; partium. ſed habet

ſui ſimilem

ſui ſimilem in magiſtratibus, præter Fuſium, neminem. bonis utimur Tribunis Pl. Cornuto uero Pſeudocatone. Quid quæris? num ad priuata redeam? τεῦκρος promiſſa patrauit. tu mandata effice, quæ recepiſti. Quintus Frater, qui Arguitelani ædificij reliquum dodrantem emit HS DCCXXX, Thuſculanum uenditat, ut, ſi poſſit, emat Pancalianam domum. Cum Luceio in gratiam redi, uidero hominem, ualde petitur, re nauabo operá. Tu quid agas, ubi ſis, cuiuſmodi iſtæ res ſint, fac me q̃ diligentiſſime certiorem. Idibus Feb. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

a Siam Quinto ſuauiſſimo Fratri obtigiſſe audiſti. non enim dubito, quin celerius tibi hæc rumor, q̃ ullius noſtrum literæ nuntiarint. Nunc, quoniam & laudis auidiſſimi ſemper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & ſumus, & habemur, & multorum odia, atq; inimicitias reip. cauſa ſuſcepimus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. curáq; & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribam, quam ipſi Quinto dabo. Tu uelim me certiorem facias, quid de meis mãdatis egeris, atq; etiã, q͂d de tuo negocio. Nam, ut Brunduſio profectus es, nullæ mihi abs te ſunt redditæ literæ. Valde aueo ſcire, q͂d agas. Idib. Martijs. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.D.

q Væris ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omniũ factum ſit, et ſimul uis ſcire, quomodo ego minus, q̃ ſoleam, præliatus

ſim.ego reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς.
Ego enim quandiu Senatus authoritas mihi defendenda fuit,ſic acriter,& uehementer præliatus ſum,ut clamor,concurſusq; maxima cum mea laude fierent.ꝙ ſi tibi unquam ſum uiſus in republica fortis, certe me in illa cauſa admiratus eſſes.cum enim ille ad Conciones confugiſſet,in hiſq; meo nomine ad inuidiam uteretur, Dij immortales,quas ego pugnas,& quantas ſtrages edidi.Quos impetus in Piſonem,in Curionem,in totã illam manum feci.Quomodo ſum inſectatus leuitatem ſenum,libidinem iuuentutis.ſæpe,ita me dij iuuent,te non ſolum authorem conſiliorum meorum,uerum etiã ſpectatorem pugnarum mirificarum deſyderaui.Poſtea uero quàm Hortenſius excogitauit , ut legem de religione Fuſius Tribunus Pl.ferret,in qua nihil aliud à conſulari rogatione differebat,niſi iudicum genus, in eo autem erant omnia,pugnauitq;,ut id ita fieret,quod & ſibi,& alijs perſuaſerat nullus illum iudicibus effugere poſſe.contraxi uela perſpiciens inopiam iudicum, neq; dixi quicq̃ pro teſtimonio,niſi quod erat ita notum,atq; teſtatum,ut non poſſem præterire.Itaq; ſi cauſam quæris abſolutionis , ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar,egeſtas iudicum fuit,& turpido.Id autem,ut accideret commiſſum eſt Hortenſij conſilio , qui dum ueritus eſt,ne Fuſius ei legi intercederet,quæ ex Senatuſconſulto ferebatur , non uidit illud,ſatius eſſe,illum in infamiæ relinqui ſordibus,q̃ infirmo iudicio committi.ſed ductus odio properauit rẽ deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret.ſed iudiciũ ſi quæris,quale fuerit, incredibili exitu,ſicuti

tu,ſicuti

tu, ſicuti nunc ex euētu ab aliјs, à me tamē ex ipſo ini tio conſilium Hortenſij reprehendebatur. Nam ut reiectio facta eſt clamoribus maximus, cum accuſator, tanq̃ cenſor bonus homines nequiſſimos reijceret, reus, tanq̃ clemens laniſta, frugaliſſimum quenque ſecerneret. Vt primum iudices conſederunt, ualde diffidere boni cæperunt. Non enim unquam turpior in ludo talario con ſeſſus fuit. maculoſi Senatores, nudi equites, Tribuni nõ tam ærarij, q̃ ut appellantur ærati, pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœſti inter ſui diſſimileis, et mœrenteis ſedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur. Hic, ut quæq; res ad conſilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat ſeueritas nulla uarietate ſententiarum, nihil impetrarat reus, plus accuſatori dabatur, q̃ poſtulabat. triumphabat, quid quæris? Hortenſius ſe uidiſſe tantum. nemo erat qui illũ reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me uero teſte producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocato rum audiſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, ut me circunſteterint, ut aperte iugula ſua pro meo capite P. Clodio oſtentarint. quæ mihi res multo honorificentior uiſa eſt, quàm aut illa cum iurare tui Ciues Xenocratem teſtimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli numidici, cum hæ (ut mos eſt) circunfer rentur, noſtri iudices aſpicere noluerũt. multo hæc inq̃ noſtra res maior, idq; iudicum uocibus. Cum ego ſic ab his, ut ſalus patriæ defenderer fractus reus, et unà patroni omnes conciderunt, ad me autem eadem frequentia poſtridie conuenit, qua cum abiens conſulatu

ſum domum reductus. clamare præclari Ariopagitæ ſe non eſſe uenturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium una ſola ſententia præſidium non deſyderauit. defertur res ad Senatũ. grauiſſime, ornatiſſimeq́; decernitur. laudantur Iudices. datur negocium magiſtratibus. reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Noſti Caluũ ex naneianis illũ laudatorem meum? de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram? Biduo per unum ſeruum, et eum ex ludo gladiatorio confecit totum negocium accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. Iã uero ò Dij boni rẽ perditam, etiam noctes certarum mulierũm, atq; adoleſcentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerũt. Ita ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum. XX. Iudices ita fortes tamen fuerunt, ut ſummo propoſito periculo, uel perire maluerint, q̃ perdere omnia, XXXI fuerũt, quos fames magis, q̃ fama commouerit. Quorum Catulus cum uidiſſet quendam, quid uos (inquit) præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne nummi uobis eriperentur, timebatis? Habes, ut breuiſſime potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis. Quæris deinceps, qui nunc ſit ſtatus reip. & qui meus. Reipublicæ ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino, confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & authoritate Conſulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, niſi quis nos deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus uno hoc iudicio, ſi iudicium eſt, triginta homines populi Romani leuiſſimos, ac nequiſſimos nummulis acceptis, ius, & fas omne delere, & quod omnes non

modo

modo homines, uerum etiam pecudes factum eſſe ſcie-
bant, id Caluum, & Plancum, & Spongiam, & cæ-
teras huiuſmodi quiſquilias ſtatuere nunquam eſſe fa-
ctum. ſed tamen ut te de rep. conſoler, non ita, ut ſpe-
rarant mali, tanto impoſito reip. uulnere, alacris ex-
ultat improbitas in uictoria. Nam planè ita putaue-
runt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fi-
des, cum Senatus authoritas concidiſſent, fore, ut aperte
uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque pe
teret ſui doloris, quem improbiſſimo cuiq; inuſſerat
ſeueritas conſulatus mei. Idem ego ille (non enim mihi
uideor inſolenter gloriari, cum de me apud te loquor
in ea præſertim Epiſtola, quam nolo alijs legi) idem
inquam ego recreaui afflictos animos bonorũ. unum-
quenq; confirmans, & excitans. inſectandis uero, exa-
gitandiſq; numarijs iudicibus, omnem omnibus ſtu-
dioſis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eri-
pui. Piſonem Conſulem, nulla in re conſiſtere unquam
ſum paſſus. deſponſam homini iam Syriam ademi. Se-
natum ad priſtinam ſuam ſeueritatem reuocaui, atque
abiectum excitaui. Clodium præſentem fregi in Se-
natu cum oratione perpetua pleniſſima grauitatis, tum
altercatione eiuſmodi, ex qua, licet pauca deguſtes, nam
cætera non poſſunt habere eandem, neq; uim, neque
uenuſtatem remoto illo ſtudio contentionis, quem ἀγῶ-
να uos appellatis. Nam, ut Idibus Maijs in Se-
natu conuenimus, rogatus ego ſententiam, multa
dixi de ſumma reipub. atque ille locus inductus eſt
à me diuinitus, ne una plaga accepta patres conſcri-
pti conciderent, ne deficerent., uulnus eſſe eiuſmodi,

quod mihi, neq; diſſimulandum, neq; pertimeſcendum uideretur, ne aut ignorando ſtultiſſimi iudicaremur, bis abſolutum eſſe Lentulum, bis Catilinam, hunc ter tium iam eſſe à iudicibus in rempublicam immiſſum. Erras Clodi, nō te Iudices urbi, ſed carceri reſeruarūt, neq; retinere in ciuitate, ſed exilio priuare uoluerunt. Quam ob rem Patres conſcripti erigite animos, retine te ueſtram dignitatem, manet illa in republica bonorum conſenſio, dolor acceſſit bonis uiris, uirtus non eſt imminuta, nihil eſt damni factū noui, ſed quod erat, inuētum eſt in unius hominis perditi iudicio, Plures ſimiles reperti ſunt. Sed quid ago, penè orationem in epiſtolam incluſi? Redeo ad altercationem. ſurgit pulchellus puer, obijcit mihi me ad Baias fuiſſe falſum, ſed tamen, quid huic ſimile eſt inquam? quaſi in operto dicas fuiſſe. quid, inquit, homini arpinati cū aquis calidis? Narra inquā Patrono tuo, qui arpinates aquas concupiuit. noſti enim marinas. quouſq; inquit hunc Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui mentionem nullam fecerit? Ille autem Regis hæreditatem ſpe deuorarat. Domum inquit emiſti, putas inquā dicere iudices emiſti? iuranti, inquit, tibi non crediderunt. immo uero inquam XX. iudices crediderunt XXXI. quoniam ante nummos acceperunt, tibi uero nil crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit. noſter autem ſtatus eſt hic apud bonos. Iidem ſumus, quos reliquiſti, apud ſordem urbis, & fæcem multo melius quàm reliquiſti. Nam & illud nobis non obeſt, uideri noſtrum teſtimonium non ualuiſſe, miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore. Atq; etiam hoc

magis, quod omnes illi fautores illius flagitij rem manifeſtam illam redemptam eſſe à iudicibus confitentur. accedit illud, quod illa concionalis hirudo ærarij, miſera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & Hercule multa, & iucunda conſuetudine coniuncti inter nos ſumus uſq; eò, ut noſtri iſti Comeſſatores coniurationis Barbatuli iuuenes illum in ſermonibus Cneum Ciceronem appellent. Itaque & ludentes gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας ſine ulla paſtoritia fiſtula auferebamus. nunc eſt expectatio Comitiorum, in qua omnibus inuitis trudit noſter Magnus Auli filium, atq; in eo, neq; authoritate, neq; gratia pugnat, ſed quibus Philippus, omnia Caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modo Aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere. Conſul autem ille deterioris hiſtrionis ſimilis ſuſcepiſſe negocium dicitur, & domi diuiſores habere, quod ego non credo; ſed S. C. duo iam facta ſunt odioſa, quod in Cõſulem facta putantur Catone, & Domitio poſtulante. unum, ut apud magiſtratus inquiri liceret, alterum, cuiuſmodi diuiſores haberent aduerſus rempublicam. Lurco autem Tribunus Pl. qui magiſtratum ſimul cum lege Aelia inijt, ſolutus eſt, & Aelia, & Fuſia, ut legem de ambitu ferret. quã ille bono auſpicio Claudus homo promulgauit. ita Comitia in VI. Cal. Sextilis dilata ſunt. Noui eſt in lege hoc, ut qui numos in tribu pronuntiauerit, ſi non dederit, impune ſit, ſin dederit, ut quoad uiuat, ſingulis tribubus. HS. CCCCXXXV. debeat. dixi hãc legem P. Clodium iam antea ſeruaſſe. pronuntiare enim ſolitum eſſe, & non dare. Sed heus tu, uideſne conſulatum

illum noſtrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uoca-
bat, ſi hic factus erit, Fabam mimum futurum. quare
ut opinor, φιλοσοφητέον. id quod tu facis, & iſtos
conſulatus, non ne ἐλαφρυντέον? Quod ad me ſcri-
bis te in Aſiam ſtatuiſſe non ire, equidem mallem, ut
ires, ac uereor, nequid in iſta re minus commode fiat.
ſed tamen nó poſſum reprehendere conſilium tuum, præ-
ſertim cum egomet in prouinciam non ſim profectus.
Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo poſuiſti conten-
ti erimus, præſertim, cum & Chilius nos reliquerit,
et Archias nil de me ſcripſerit. ac uereor, ne Lucullus,
quoniam græcum Poema condidit, nūc ad Cæcilianam
fabulā ſpectet. Antonio, tuo nomine gratias egi, eamq;
epiſtolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius ſcripſi,
ꝙ nó habebam idoneum, cui darem, nec ſatis ſciebam
quid darem. te ualde uindicaui. Cincius ſiquid ad me
tui negocij detulerit, ſuſcipiam. ſed nunc magis in ſuo
eſt occupatus, in quo ego ei non deſum. Tu, ſi uno in lo-
co es futurus, crebras à nobis literas expecta. Aſt plu-
res etiam ipſe mittito. uelim ad me ſcribas cuiuſmodi
ſit ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία, &
quæ poemata, quaſq; hiſtorias de ἀμαλθεία habes, ad
me mittas. libet mihi facere in Arpinati. Ego tibi aliqd
de meis ſcriptis mittam. nihil erat abſoluti. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

MAgna mihi uarietas uoluntatis, et diſſimilitu-
do opinionis, & iudicij Quinti Fratris mei
demonſtrata eſt ex literis tuis, in qbus ad me
epiſtolarum illius exempla miſiſti. Qua ex re & mo-

leſtia ſum tanta affectus, quantã mihi meus amor ſum-
mus erga utrunq; ueſtrum afferre debuit, & admira-
tione, quidnam accidiſſet, quod afferret Quinto Fratri
meo aut offenſionem tam grauem, aut commutationem
tantam uoluntatis. atque illud à me iam intelligeba-
tur, ꝙ te quoq; ipſum diſcedentem à nobis ſuſpicari ui
debam, ſubeſſe neſcio quid opinionis incommodæ, ſau-
ciumq; eius animum, & inſediſſe quaſdam odioſas ſu-
ſpitiones, quibus ego mederi cum cuperem, & antea ſæ
pe, & uehementius etiam poſt ſortitionem Prouinciæ,
nec tantum intelligebam ei eſſe offenſionis, quantum li-
teræ tuæ declararant, nec tantum proficiebam, quan-
tum uolebam. Sed tamen hoc me ipſe conſolabar, ꝙ non
dubitabam, quin te ille aut Durrachij, aut in iſtis lo-
cis uſpiam uiſurus eſſet, quod cum accidiſſet, confidebã,
ac mihi perſuaſeram fore, ut omnia placarentur inter
uos, non modo ſermone, ac diſputatione, ſed conſpectu
ipſo, congreſſuq; ueſtro. Nam quanta ſit in Quinto Fra
tre meo comitas, quanta iucunditas, q̃ mollis animus &
ad accipiendam, & ad deponendam offenſionem, nihil
attinet me ad te, qui ea noſti, ſcribere. Sed accidit perin-
commode, quod eum nuſquam uidiſti. Valuit enim
plus, quod erat illi nonnullorum artificijs inculca-
tum, quàm aut officium, aut neceſſitudo, aut amor ue-
ſter ille priſtinus, qui plurimum ualere debuit. atque
huiuſmodi incommodi culpa ubi reſideat, facilius poſ-
ſum exiſtimare, q̃ ſcribere. Vereor enim, ne, dum defen
dam meos, non parcam tuis. nam ſic intellego, ut nil à
domeſticis uulneris factum ſit. illud quidem, quod erat,
eos certe ſanare potuiſſe. Sed huiuſce rei uitium totius,

quod aliquanto etiam latius patet, q̃ uidetur, præſenti tibi commodius exponam. De his literis, quas ad te Theſſalonicam miſit, & de ſermonibus, quos ab illo, et Romæ apud amicos tuos, et in itinere habitos putas, & quid tantum cauſæ ſit ignoro, ſed omnis in tua poſita eſt humanitate mihi ſpes huius leuãdæ moleſtiæ. Nam ſi ita eſſe ſtatueris, & irritabiles animos eſſe optimorũ ſæpe hominum, & eoſdem placabiles, & eſſe hanc agilitatem, ut ita dicam, molitiem'q; naturæ, plerunque bonitati, et id, quod caput eſt, nobis inter nos noſtra ſiue incommoda, ſiue uitia, ſiue iniurias eſſe tolerandas, facile hæc quemadmodum ſpero mitigabuntur. Quod ego, ut facias te rogo. nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem eſſe meorum, qui, aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epiſtolæ tuæ minime fuit neceſſaria, in qua exponis, quas facultates, aut prouincialium, aut urbanorũ commodorũ, et alijs temporibus, & me ipſo Conſule prætermiſeris. mihi enim perſpecta eſt, & integritas, & magnitudo animi tui. neq; ego inter me, atq; te quicquam intereſſe unquã duxi, præter uoluntatem inſtitutæ uitæ, quod me ambitio quædam ad honorum ſtudium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honeſtum ocium duxit, Vera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis. neq; me tibi, neq; quenq̃ antepono. amoris uero erga me, cũ à fraterno amore, domeſtico'q; diſceſſi, tibi primas defero. Vidi enim, uidi, penitus'q; perſpexi in meis uarijs temporibus, & ſolicitudines, ac lætitias tuas. Fuit enim mihi ſæpe, & laudis noſtræ gratulatio tua iucunda, & timoris conſolatio grata. quin mihi nunc te ab-

ſente non ſolum conſilium, quo tu excellis, ſed etiam ſermonis communicatio, quæ mihi ſuauiſſima tecum ſolet eſſe, maxime deeſt. Quid dicam in publica re? quo in genere mihi negligenti eſſe non licet. an in forenſi labore? quem antea propter ambitionem ſuſtinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia poſſim? an in ipſis domeſticis negocijs? in quibus ego, tum antea, tū uero poſt diſceſſum fratris, te, ſermonesq; noſtros deſydero? Poſtremo non labor meus, non requies, non negocium, non etiam ociū, non forenſes res, non domeſticæ, non priuatæ carere diutius tuo ſuauiſſimo, atq; amantiſſimo conſilio, ac ſermone poſſunt. Atq; harum rerum commemorationem uerecundia ſæpe impediuit utriuſq; noſtrum. nunc autem ea fuit neceſſaria propter eam partem epiſtolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos eſſe uoluiſti. atque in iſta incommodatione alienati illius animi, & offenſi, illud ineſt tamen commodi, quod & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando teſtificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ, ut quod unà non eſtis non diſſenſione, ac diſſidio ueſtro, ſed uoluntate, ac iudicio tuo factum eſſe uideatur. Quare, & illa, quæ uiolata expiabuntur, & hæc noſtra, quæ ſunt ſanctiſſime conſeruata, ſuam religionem obtinebunt. Nos hic in republica, infirma, miſera, commutabiliq; uerſamur. Credo enim te audiſſe noſtros equites pene à Senatu eſſe diſiunctos. qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex Senatuſconto fuiſſe, ut de his, qui ob iudicandum pecuniam accepiſſent, quæreretur, qua in re decernenda, cum ego caſu non affuiſſem, ſenſiſſemq; id equeſtrē ordinem ferre

moleſte, neq; aperte dicere, obiurgaui Senatum, ut mihi uiſus ſum, ſumma cum authoritate, & in cauſa non uerecunda, admodum grauis, & copioſus fui. Ecce aliæ delitiæ equitum uix ferendæ. quas ego non ſolum tuli, ſed etiam ornaui. Aſiani, qui de cenſoribus conduxerunt, queſti ſunt in Senatu, ſe cupiditate prolapſos, nimium magno conduxiſſe, ut induceretur locatio, poſtulauerunt. Ego princeps in adiutoribus, atq; adeo ſecundus. nam, ut illi auderent hoc poſtulare, Craſſus eos impulit. Inuidioſa res, turpis poſtulatio, & confeſſio temeritatis, ſummum erat periculum, ne, ſi nihil impetraſſent, planè alienarentur à Senatu. Huic quoq; rei ſubuentum eſt maxime à nobis, perfectumq́;, ut frequentiſſimo Senatu, & libentiſſimo uterentur, multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta ſunt Calend. Decembribus, & poſtridie, neq; adhuc res cõfecta eſt, ſed uoluntas Senatus perſpecta. Vnus enim contradixerat Metellus Conſul deſignatus, qui erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non eſt. Heros ille noſter Cato. ſic ego conſeruans rationem, inſtitutionemq́; noſtram, tueor, ut poſſum illam à me conglutinatam concordiam. Sed tamen, quoniam iſta ſunt tam firma, munitur quædam nobis ad retinendas opes noſtras tuta, ut ſpero, uia, quam tibi literis ſatis explicare non poſſum, ſignificatione parua oſtendam tamen. Vtor Pompeio familiariſſime. uideo, quid dicas. cauebo quæ ſunt cauenda, ac ſcribam aliâs ad te de meis conſilijs capeſſendæ reip. plura. Luceium ſcito conſulatum habere in animo ſtatim petere. Duo enim ſoli dicuntur petituri. Cæſar cum eo coire per Ar-

rium cogitat, & Bibulus cum hoc ſe putat per Caium Piſonem poſſe coniungi. Rides? Non ſunt hæc ridicula mihi crede. Quid aliud ſcribam ad te? quid? multa ſunt. ſed ſi in aliud tempus te expectare uelim cures ut ſciam. iam illud moleſte rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. nonis Decembribus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Nihil mihi, nunc ſcito tam deeſſe, quàm hominem eũ, qui cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà communicem, qui me amet, qui ſapiat, qui cum loquar, nihil fingam, nihil diſſimulem, nihil obtegam. Abeſt enim Frater ἀφελέστατος, & amantiſſimus Metellus. non homo, ſed litus, atq; aer, & ſolitudo mera. Tu autem, qui ſæpiſſime curã, & angorem animi mei ſermone, & cõſilio leuaſti tuo, qui mihi, & in publica re ſocius, & in priuatis omnibus cõſcius, & omniũ meorũ ſermonum, & conſiliorum particeps eſſe ſoles, ubi nam es? Ita ſum deſtitutus, ut tantum requietis habeã, quantum cum uxore, & filiola, & Mellito Cicerone conſumitur. Nam illæ ambitioſæ noſtræ, fucoſæq; amicitiæ ſunt in quodam ſplendore forenſi, fructum domeſticũ nõ habent. Itaq;, cum bene completa domus eſt, tempore matutino, cum ad forum ſtipati gregibus amicorum deſcendimus, reperire ex magna turba neminem poſſumus, quo cum aut iocari libere, aut ſuſpirare familiariter poſſimus. Quare te expectamus, te deſyderamus, te iam etiam arceſſimus. Multa ſunt enim, quæ me ſolicitant, anguntq;, quæ mihi uideor aures nactus tuas, unius ambulationis ſermone

exhaurire poſſe, ac domeſticarum quidem ſolicitudinum aculeos omnes, & ſcrupulos occultabo, neque ego huic epiſtolæ, atq; ignoto tabellario committam, atq; hi (nolo enim te permoueri) non ſunt permoleſti, ſed tamen inſident, & urgent, & nullius amantis conſilio, aut ſermone requieſcunt. In rep. uero, quanquam animus eſt præſens, tamen uoluntas etiã, atq; etiam ipſa medicinam efficit. Nam, ut ea breuiter, quæ poſt tuum diſceſſum acta ſunt, colligam, iam exclames neceſſe eſt, res Romanas diutius ſtare non poſſe. Etenim poſt profectionem tuam primus (ut opinor) introitus fuit in cauſam fabulæ Clodianæ, in quá ego nactus, ut mihi uidebar, locum reſecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis uehemens fui, & omnes profudi uires animi, atq; ingenij mei, non odio adductus alicuius, ſed ſpe non corrigendæ, ſed ſanandæ ciuitatis, afflicta reſpublica eſt empto, conſtupratóq; iudicio. Vide quæ ſint poſtea conſecuta. Conſul eſt impoſitus is nobis, quẽ nemo præter nos philoſophos aſpicere ſine ſuſpirio poſſet; quantum hoc uulnus facto ſenatuſconſulto de ambitu, de iudicijs nulla lex perlata, exagitatus Senatus, alienati equites Romani, quod erat quidem ob rem iudicandam; ſic ille annus duo firmamenta reipublicæ per me unum conſtituta euertit. nam, & Senatus authoritatem abiecit, & ordinum concordiam diſiunxit. Inſtat hic nunc ille annus egregius. eius initiũ eiuſmodi fuit, ut anniuerſaria ſacra iuuentuti non committerentur. Nam M. Luculli uxorem Memmius ſuis ſacris initiauit. Menelaus ægre id paſſus diuortium fecit, quanquam ille paſtor Idæus Menelaum ſolum contempſerit. Hic noſter

Paris, tam

Paris tam Menelaum, q̃ Agamemnonem liberum non putauit. Eſt autem C. Herennius quidem Tr. pl. quem tu fortaſſe ne noſti quidem, tametſi poteris noſſe. Tribũlis enim tuus eſt, & Sextus pater eius numos uobis diuidere ſolebat. is ad plebem Publium Clodium traducit, idemq; refert, ut uniuerſus Populus in campo martio ſuffragium de re Clodij ferat. Hunc ego accepi in Senatu, ut ſoleo, ſed nihil eſt illo homine lentius. Metellus eſt Conſul egregius, & nos amat. ſed imminuit authoritatem ſuam, quod habere dicit cauſam promulgatam. illud idem de Clodio auet. O Di immortales, q̃ ignauus, ac ſine animo miles, q̃ dignus, qui Palicano, ſicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata eſt à Flauio ſanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. Sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ quiſquam inueniri poteſt, qui poterat familiaris noſter, ſic eſt enim (uolo te hoc ſcire) Pompeius tegulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam. Craſſus uerbum nullum contra gratiam. cæteros iam noſti, qui ita ſunt ſtulti, ut amiſſa rep. piſcinas ſuas fore ſaluas ſperare uideantur. Vnus eſt, qui curet conſtantia magis, & integritate, q̃ (ut mihi uidetur) conſilio, aut ingenio Cato, qui miſeros Publicanos, quos habuit amantiſſimos ſui, tertium iam menſem uexat, neque ijs à Senatu reſponſum dari patitur. Ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quã Publicanis reſponſum ſit. Quare etiam legationes reiectum iri puto. Nũc uides, quibus fluctibus iactemur, & ſi ex ijs, quæ ſcripſimus, tanta etiam à me non ſcripta perſpicias. Reuiſe nos aliquando. & quanq̃ ſunt hæc fugienda, quò te uoco, ta-

men fac, ut amorem noſtrum tanti æſtimes, ut eô uel cũ his moleſtijs peruenire uelis. Nam, ne abſens cenſeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. ſub luſtrum autem cenſeri Germani negotiatoris eſt. Quare cura, ut te quãprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Quinto Metello, & L. Afranio Conſulibus.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

n On modo, ſi mihi tantum eſſet otij, quantum eſt tibi, uerum etiam, ſi tam breueis epiſtolas uelim mittere, quod tu ſoles facere, te ſuperarem, et in ſcripto multo eẽm crebrior, q̃ tu. Sed ad ſummas, atq; incredibileis occupationes meas accedit, ꝙ nullam à me epiſtolam ad te ſino abſq; argumento, ac ſententia uenire, & primum tibi (ut æquum eſt) cui amanti patriam, quæ ſunt in rep. exponam. Deinde, quoniã tibi amore nos proximi ſumus, ſcribemus etiã de nobis ea, quæ ſcire te non nolle arbitramur. Atq; in rep. nunc quidem maxime gallici belli uerſatur metus. Nam Edui Fratres noſtri pugnant, Sequani male pugnarunt, & Heluetij ſine dubio ſunt in armis, excurſionesq; in prouinciam faciunt. Senatus decreuit, ut conſules duas Gallias ſortirentur. delectus haberetur, uacationes ne ualerent. legati cum authoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq; operã, ne hæ cum Heluetijs ſe iungerent. legati ſunt Quintus Metellus Creticus, & L. Flaccus τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον Lentulus Clodiæ filius. Atq; hoc loco illud nõ queo præterire, quod, cum de conſularibus mea prima ſors exiſſet, una uoce Senatus frequens retinendum me

in urbe

in urbe cenſuit. Hoc idem poſt me Pompeio accidit, ut nos duo quaſi pignora reipub. retineri uideremur. Quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi naſcantur? Vrbanæ autem res ſic ſe habent. Agraria lex à Flauio Tr. pl. uehementer agitabatur authore Pompeio, quæ nihil populare habebat, præter authorem. Ex hac ego lege ſecunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant. Liberabā agrum eum, qui Publio Mutio, Lucio Calphurnio Conſulibus publicus fuiſſet. Syllanorum hominum poſſeſſiones confirmabam. Volateranos, & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiſerat, in ſua poſſeſſione retinebam. Vnam rationem non reijciebā, ut ager hac aduẽtitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. Huic toti rationi agrariæ Senatus aduerſabatur, ſuſpicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri, Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. Ego autem magna cum Agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum poſſeſſiones. Is enim eſt noſter exercitus hominum, ut tute ſcis locupletium. Populo autẽ, Pompeióq; (nam id quoq; uolebam) ſatisfaciebam emptione, qua conſtituta diligenter, & ſentinam urbis exhauriri, & Italiæ ſolitudinem frequentari poſſe arbitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus eſt conſul ſanè bonus, & nos admodum diligit. Ille alter ita nihil eſt, ut planè qd erit, neſciat. Hæc ſunt in rep. niſi illud etiam ad rẽp. putes ꝑtinere, Herenniũ quẽdam Tr. pl. tribulẽ tuum, ſanè hominem nequam,

atq; egentem, ſæpe iam de Publio Clodio ad plebẽ traducendo agere cœpiſſe, huic frequenter interceditur. Hæc ſunt (ut opinor) in rep. Ego autem, ut ſemel illarũ nonarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atq; immortalem gloriam conſecutus ſum. Non deſtiti eadem animi magnitudine in rep. uerſari, & illam inſtitutam, ac ſuſceptam dignitatem tueri. Sed poſtea, quam primum Clodij abſolutione leuitatem, infirmitatem'q; iudiciorum perſpexi, deinde uidi noſtros Publicanos facile à Senatu diſiungi, quanq̃ à me ipſo non diuellerentur, tum autem beatos homines hos piſcinarios, dico amicos tuos, non obſcure nobis inuidere, putaui mihi maiores quaſdam opes, & firmiora præſidia eſſe quærenda. Itaq; primum eum, qui nimium diu de rebus noſtris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in Senatu non ſemel, ſed ſæpe, multisq; uerbis ſuis mihi ſalutem imperij, atq; orbis terrarum adiudicarit, quod non tam interfuit mea (neq; enim illæ res, aut ita ſunt obſcuræ, ut teſtimonium, aut ita dubiæ, ut laudationem deſyderent, q̃ reip. quod erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum diſſenſione, arbitrarentur. Cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterq; noſtrum in ſua ratione munitior, & in rep. firmior hac coniunctione eſſe poſſit. Odia autem illa libidinoſæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, ſic mitigata ſunt, quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iam deniq; à me aſperum in quenq̃ fit, nec tamen quicq̃ populare, ac diſſolutum, ſed ita temperata tota ratio eſt,

ut reip.

ut reip. conſtantiam præſtem, priuatis rebus meis propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum adhibeam quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs implicati ſumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus inſuſurret Epicarmus cantilenam illam ſuam νῆφε καὶ μέμνασον ἀπιστεῖν ἀνέρα φρονοῦντα ταῦτα, *ac noſtræ quidem rationis, ac uitæ, quaſi quandam formam (ut opinor) uides. De tuo autẽ negotio ſæpe ad me ſcribis, cui mederi nunc non poſſumus. Eſt enim illud. S. C. ſumma pedariorum uoluntate, nullius noſtrum authoritate factum. Nam, ꝙ me non eſſe adſcriptum uides, ex ipſo S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam. Hoc autem de populis liberis ſine cauſa additum, & ita factum eſt à P. Seruilio filio, qui in poſtremis ſententiam dixit, ſed immutari hoc tempore nó poteſt. Itaq; conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri deſierunt. tu ſi tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulorum aliquid expreſſeris, uelim me facias certiorem. Commentarium conſulatus mei græce compoſitum miſi ad te, in quo ſiquid erit, quod homini Attico minus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod tibi (ut opinor) Panormi Lucullus de ſuis hiſtorijs dixerat, ſe quò facilius illas probaret, Romani hominis eſſe, Iccirco barbara quædam, & obſoleta diſperſiſſe. apud me ſiquid erit eiuſmodi, me imprudente erit, & inuito. Latinum ſi perfecero ad te mittam. tertium poema expectato, nequod genus à me ipſo laudis meæ prætermittatur. Hic tu caue dicas* τίς πάτερ αἰνήσει; *ſi eſt enim apud homines quicquam, quod potius ſi lau-*

detur, nos uituperemur, quin potius alijs laudamus, quanq̃ non ἐγκωμιαστικὰ ſunt hæc, ſed ἱστορικὰ quæ ſcribimus Quintus Frater purgat ſe mihi per literas, & affirmat nil à ſe cuiq̃ de te ſecus eſſe dictum. uerum hæc nobis corã ſumma cura, & diligentia ſunt agenda. tu modo nos reuiſe aliquando. Coſſinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui uiſus eſt, & talis, qualem eſſe eum tuæ mihi literæ enuntiarant. Vale. Idib. Martijs.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Vm è Pompeiano me Romam recepiſſem ad IIII Id. Maij Cincius noſter eam mihi abs te epiſtolam reddidit, quam tu Id. Feb. dederas. Ei nunc epiſtolæ literis his reſpondebo, ac primum tibi perſpectum eſſe Iudicium de te meum, lætor. Deinde te in his rebus, quæ mihi aſperius à nobis, atq; à noſtris, & iniucundius actæ uidebãtur, moderatiſſimum fuiſſe uehementiſſime gaudeo, idq́; neque amoris mediocris, et ingenij ſummi, ac ſapientiæ iudico. Qua de re, cum ad me ita ſuauiter, diligenter, officioſe, humaniter ſcripſeris, ut non modo hortari te amplius nõ debeam, ſed ne expectare quidem abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac manſuetudinis potuerim, nihil duco eſſe commodius, q̃ de his rebus nihil amplius ſcribere, cum erimus congreſſi, tum, ſiquid res feret, coram inter nos cõferemus. Quod ad me de rep. ſcribis, diſputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis conſilijs ratio tua non abhorret. nam, neq; de ſtatu nobis noſtræ dignitatis eſt recedendũ, neq; ſine noſtris

copijs

copijs intra alterius præſidia ueniẽdum. & is, de quo ſcribis nihil habet amplum, nihil excelſum, nihil non ſummiſſum, atq; populare. uerũtamen fuit ratio mihi fortaſſe ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, ſed mehercule reip. multo etiam utilior, q̃ mihi, cum improborum impetus in me reprimerem, cum hominis ampliſſima fortuna, authoritate, gratia fluctuãtem ſententiã confirmaſſem, & à ſpe malorũ ad mearum rerũ laudẽ conuertiſſem. Quod ſi cum aliqua leuitate mihi faciendũ fuiſſet, nullam rem tanti æſtimaſſem. ſed tamen à me ita acta ſunt omnia, non ut ego illi aſſentiens leuior, ſed ut ille me probans grauior uideretur. Reliqua ſic à me aguntur, et agentur, ut non cómittamus, ut ea, quæ geſſimus, fortuito geſſiſſe uideamur. Eos bonos uiros illos, quos ſignificas, et eam, quam mihi dicis obtigiſſe σπαρτὰν non modo nunq̃ deſerã, ſed etiã ſi ego ab illa deſerar, tamen in mea priſtina ſententia pmanebo. Illud tamẽ uelim exiſtimes, me hanc uiã Optimatũ poſt Catuli mortem nec præſidio ullo, nec comitatu tenere. Nam, ut ait Rhinton, ut opinor, οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi uero, ut inuideant piſcinarij noſtri, aut ſcribam ad te aliâs, aut in congreſſum noſtrum reſeruabo. à curia autem nulla me res diuellet. uel ꝙ ita rectum eſt, uel ꝙ reb. meis maxime conſentaneum, uel ꝙ à Senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs (ut ſcripſi ad te antea) non multum ſpei eſt in Senatu. nemo eſt enim iam, qui queratur, Quare, ſi id expectas, longum eſt, alia uia, ſiqua potes, pugna. cum eſt actum, neque animaduerſum eſt ad quos pertineret, & ra-

ptim in eam ſententiam pedarij concurrerunt. Inducendi S. C. maturitas non dum eſt, ꝙ neque ſunt, qui querantur, & multi, partim maleuolentia, partim opinione equitatis delectantur. Metellus tuus eſt egregius Cos. unum reprehendo, quod otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet, cupit credo triumphare. Hoc uellem mediocrius, cætera egregia. Auli filius uero ita ſe gerit, ut eius conſulatus non conſulatus ſit, ſed Magni noſtri ὑπώπιον. De meis ſcriptis miſi ad te græce perfectum conſulatum meũ. eum librum L. Coſſinio dedi. puto te latinis meis delectari. Huic autem græco græcum inuidere. alij ſi ſcripſerint, mittemus ad te, ſed mihi crede, ſimulatq; hoc noſtrum legerunt, neſcio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papyrius Pætus, uir bonus, amatorq; noſter, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliqt, donauit. cum mihi ꝑ legem Cinciam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libẽter dixi me accepturum, ſi attuliſſet. Nunc, ſi amas me, ſi te amari à me ſcis, enitere per amicos, clientes, hoſpites, libertos denique, ac ſeruos tuos, ut ſcheda nequa depereat. nam & græcis his libris, quos ſuſpicor, & latinis, quos ſcio illum reliquiſſe, mihi uehementer opus eſt. Ego autem quotidie magis, quod mihi de forenſi labore temporis datur, in his ſtudijs conquieſco. per mihi, per inquam gratum feceris, ſi in hoc tam diligens fueris, quàm ſoles in his rebus, quas me ualde uelle arbitraris, ipſiusq; Pæti tibi negotia commendo, de quibus tibi ille aget maximas gratias. &, ut iam inuiſas nos, non ſolum rogo, ſed etiam ſuadeo. Vale.

M. T.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER SECVNDVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. D.

CALENDIS Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, et Commentarium Consulatus mei græce ſcriptũ reddidit, in quo lætatus ſum, me aliquãto ante de iiſdem rebus græce item ſcriptum librum L. Coſſinio ad te perferendum dediſſe. Nam ſi ego tuum ante legiſſem, furatum me abs te eſſe diceres, quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi, atq; incompta uiſa ſunt. ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quod ornamenta neglexerant. & ut mulières, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atq; omnis eius diſcipulorum arculas, ac non nihil etiam Ariſtotelica pigmenta conſumpſit, quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis ſignificas, ſtrictim attigiſti. Poſt autem, ut arbitror, à Coſſinio accepiſti, quem tibi ego non eſſem auſus mittere, niſi eum lente, ac faſtidioſe probauiſſem. quanquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſſidonius, ſe noſtrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iiſdem rebus ſcriberet, miſeram, non modo non excitatum ad ſcribendũ, ſed etiam planè perterritum. Quid quæris? conturbaui græcam nationem, ita uulgo qui

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

inſtabant, ut darem ſibi, quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ. uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam mittam. quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant. Fuit enim mihi commodum, quod in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ille tuus ciuis Demoſthenes, & quod ſe ab hoc refractoriolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur curare, ut meæ quoq; eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur, quarum una eſt in Senatu Cal. Ian. Altera ad populum de lege Agraria. Tertia de Othone. Quarta pro Rabirio. Quinta de proſcriptorum filijs. Sexta, cum Prouinciam depoſui in Concione. Septima, qua Catilinam emiſi. Octaua, quam habui ad populum poſtridie, q̃ Catilina profugit. Nona in cõcione quo die Alobroges inuocarunt. Decima in Senatu Non. Decembr. Sunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis Agrariæ, hoc totum σῶμα curabo, ut habeas. & quoniam te, cum ſcripta, tum res meæ delectant, ijſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim, at ni popoſciſſes, ego me tibi non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quo te accerſam, ac ſimul impeditum te negocijs eſſe ſignificas, neque recuſas, quin non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras nihil ſanè eſt neceſſe. uerum tamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu. præſertim cum

ſis in propinquis locis. neq; nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium eſt. Sed ſi paulo plus furor Pulchelli progredi poſſet, ualde te ego iſtinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. Quid quæris, eſt Cos. φιλόπατρις, & (ut ſemper iudicaui) natura bonus. Ille autem nõ ſimulat, ſed planè Tribunus Pl. fieri cupit. Qua de re, cum in Senatu ageretur, fregi hominẽ, et inconſtantiã reprehendi, qui Romæ Tr. Pl. peteret, cum in Siciliã Aedilitatem ſæpe dictitaſſet. ſed neque magnopere dixiſſe nobis laborandum, quod nihilo magis ei liciturũ eſſet plebeio remp. perdere, q̃ ſimilibus eius me Cos. patricijs eſſet licitum. iam cum ſe ille ſeptimo die ueniſſe à Freto, neque ſibi obuiam quenquam prodire potuiſſe, & noctu ſe introiſſe dixiſſet, in eoq; ſe in Concione iactaſſet, nihil ei noui accidiſſe, Ex Sicilia ſeptimo die Romam, tribus horis Roma Interamnam noctu introiſſe, item ante nõ eſſe itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. Quid quæris? hominem petulantem modeſtum reddo, nõ ſolum perpetua grauitate orationis, ſed etiam hoc genere dictorum. Itaq; iam familiariter cum ipſo cauillor etiam, ac iocor. quin etiã cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num conſueuiſſem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. At ego inquit nouos patronos inſtituam. ſed ſoror, quæ tantum habeat conſularis loci, unum mihi ſolum pedem dat. noli inquam de uno pede ſororis queri, licet etiam alterum tollas. non conſulare inquies dictum fateor. ſed ego odi illam male conſularem. ea eſt enim ſeditioſa, ea cum uiro bellum gerit, neque ſolum cum Metello, ſed etiam

cum Fabio, quod eos mihi eſſe amicos moleſte fert. Quod de Agraria lege quæris, ſanè iam uidetur refrixiſſe, quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim ita exiſtimes, me mei præſidij cauſa cum illo coniunctum eſſe, ſed ita res erat inſtituta ut ſi inter nos, eſſet forte aliqua diſſenſio, maximas in rep. diſcordias uerſari eſſet neceſſe, quod à me ita præcautum, atque ita prouiſum eſt, non, ut ego de optima illa mea ratione decederē, ſed ut ille eſſet melior, & aliquid de populari leuitate deponeret, quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo ſcito glorioſius, quàm de ſuis prædicare. Sibi enim bene geſtæ, mihi conſeruatæ reip. dat teſtimonium. hoc facere illum mihi quàm proſit, neſcio, reipub. certe prodeſt. Quid ſi etiam Cæſarem, cuius nunc uenti ualde ſunt ſecundi, reddo meliorem? num tantum obſum reipub.? quin etiam, ſi mihi nemo inuideret, ſi omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus eſſet probanda medicina, quæ ſanaret uitioſas partes reip. quàm quæ exécaret. Nunc uero cum equitatus ille, quem ego in cliuo capitolino te ſignifero, ac principe collocaram, Senatum deſeruerit, noſtri autem Principes digito ſe cœlum putent attingere, ſi muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant, alij autem negligant, non'ne tibi ſatis prodeſſe uideor, ſi perficio, ut nolint obeſſe, qui poſſunt? Nam Catonem noſtrum non tu amas plus, quàm ego. ſed tamen ille animo optimo utens, & ſumma fide, nocet interdum reip. Dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fece ſententiam. Quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem

iudicandam pecuniam acceperit? Cenſuit hoc Cato. aſſenſit Senatus Equiti. Curiæ bellum, non mihi, nam ego diſſenſi. Quid impudentius Publicanis renuntiantibus? Fuit tamen retinendi ordinis cauſa facienda iactura. reſtitit, & peruicit Cato. Itaq; nunc conſule in carcere incluſo, ſæpe item ſeditione commota, aſpirauit nemo eorum, quorum ego concurſu, itemq; Coſſ. qui poſt me fuerunt, remp. defendere ſolebant. Quid ergo iſtos inquies mercede conductos habebimus? quid faciemus, ſi aliter non poſſumus? an libertinis, atque etiam ſeruis ſeruiamus? ſed ut tu ais ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam Tribum tulit honeſtius, quam ſuam Lucei perdidit. accuſauit Naſicam inhoneſte, ac modeſte tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni operam dediſſe. mihi, quod defendiſſem, leuiter ſuccenſuit. nunc tamen petit iterum reip. cauſa, Luceius quid agat, ſcribam ad te, cum Cæſarem uidero, qui aderit biduo. quod Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid ea plaga, non'ne ad multos bonos uiros pertinet? ſed ſi ita placuit, laudemus, deinde in diſſenſionibus ſoli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Thuſculanum, & Pōpeianum me ualde delectant, niſi q me illum ipſum uindicem æris alieni, ære non corinthio, ſed hoc circunforaneo obruerunt. in Gallia ſperamus eſſe otium. prognoſtica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, ſcribe ad nos. nam mihi Pomponia nuntiari iuſſit te menſe Quintili Romæ fore, id à tuis literis, quas ad me de acceſſu tuo miſeras, diſcrepabat. Pætus, ut antea ad te ſcripſi,

omnes libros, quos frater ſuus reliquiſſet, mihi donauit. Hoc illius munus in tua diligentia poſitum eſt. ſi me amas, cura, ut conſeruentur. & ad me perferantur. Hoc mihi nil poteſt eſſe gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conſerues, uelim. tuum eſſe hoc munuſculum putabo. Ad Octauium dedi literas, cũ ipſo nil eram locutus. neq; enim iſta tua negocia prouincialia eſſe putabam, neq; te in Decurionibus habebam, ſed ſcripſi, ut debui diligenter. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

CVra amabo te, Ciceronem noſtrum, ei nos θεῖοι uidemur. πελληναῖον in manibus tenebam, & Hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes exſtruxeram. O magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, q̃ de Procillio. κορινθίων, καὶ ἀθηναίων, puto me Romæ habere mihi hæredes. lege te hoc doceo. mirabilis uir eſt. ἡρώδης, ſi homo eſſet, eum potius legeret, q̃ unam literam ſcriberet, qui me Epiſtola petiuit. ad te; ut uideo comminus acceſſit. coniuraſſe mallẽ, q̃ reſtitiſſe coniurationi, ſi illum mihi audiendum putaſſem. De lolio ſanus nõ es, de uino laudo. ſed heus tu ecquid uides Cal. uenire? Antonium non uenire? Iudices cogi? nam ita ad me mittunt. Nigidium minari in concione ſe iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, ſiquid eſt de Antonij aduentu, quod audieris, ſcribas ad me. Et quoniam huc non uenis, cœnes apud nos, utq; pridie Cal. caue aliter facias. Cura ut ualeas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

PRimum, ut opinor, εὐαγγέλια. Valerius abſolutus eſt Hortenſio defendente. id iudicium Attilio condonatum putabatur, & Epicratem ſuſpicor, ut ſcribis, laſciuum fuiſſe. etenim mihi eius caligæ, ut faſciæ cretatæ non placebant. Quid ſit ſciemus, cum ueneris. Feneſtrarum anguſtias, quod reprehendis, ſcito te κύρου παιδείαν reprehendere. nam cum ego idem iſtuc dicerem, gyrus agebatur, uiridiorum τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam eſſe ſuaueis. etenim ἔστω μὲν ἡ ὄψις, α, τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ, ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε. uides enim cætera. nam ſi κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualdè laborarent εἴδωλα in anguſtijs, nunc fit lapide illa ἔκχυσις cætera ſi reprehenderis, non feres tacitum, niſi ſiquid erit eiuſmodi, quod ſine ſumptu corrigi poſſit. Venio nunc ad menſem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν noſtrã, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς. ſed tamen ad extremũ, ut illi ſolebant τὴν ἀρέσκουσαν eſt res ſanè magni conſilij. nam aut fortiter reſiſtendũ eſt, legi agrariæ, in qua eſt quædam dimicatio, ſed plena laudis, aut quieſcendum, quod eſt non diſſimile, atq; ire in Solonium, aut Antium, aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæſarem ſic ſpectare, ut non dubitet. Nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbum Cæſaris familiarem. Is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij conſilio uſurum, daturumq; operam, ut cum Pompeio Craſſum coniungeret. Hic ſunt hæc. coniunctio mihi ſumma cum Pompeio, ſi placet etiã

cum Cæſare reditus in gratiam. cum inimicis pax. cũ multitudine Senectutis otium. ſed me κατάκλεισις mea illa commouet, quæ eſt in Libro tertio.

Interea curſus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo Conſul uirtute, animoq; petiſti,
Hos retine, atq; auge famam, laudesq; bonorum.

Hæc mihi cum in eo libro, in quo multa ſunt ſcripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipſa perſcripſerit, non opinor eſſe dubitandum, quin ſemper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Sed hoc ambulationibus Compitalitijs reſeruemus. tu pridie Compitalia memento. Balneum calefieri iubebo, & Pomponiam (nam Terentia rogat) matrem adiungemus θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti Fratris. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Feciſti mihi pergratum, q̃ Serapionis librum ad me miſiſti, ex quo quidem ego, quod inter nos liceat dicere, milleſimam partem uix intellego. pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui imperaui, ne tu expenſum muneribus ferres. At quoniam nummorum mentio facta eſt, amabo te cura, ut cum Tyrannio quoquo modo poteris, tranſigas. ſi in eo, quod oſtenderat, non ſtat, mihi maxime placet ea, quæ male empta ſunt, reddi, ſi uoluntate Pomponiæ fieri poterit ſine id quidem, numi potius reddantur, quã ullus ſit ſcrupulus. ualde hoc uelim, ante, quàm proficiſcare, amanter, ut ſoles, diligenterq; conficias. Clodius ergo, ut ais, ad Tigranem? uelim Syrpiæ conditiones, ſed facile patior.

accommodatius

accommodatius enim nobis eſt ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noſter iã, ut ſperamus, in ocio conſederit, & iſte Sacerdos bonæ deæ cuiuſmodi futurus ſit, ſciri poſſit. Interea quidem cum Muſis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neq; mihi unquam ueniet in mentem, Craſſo inuidere, neq; pœnitere, quod à me ipſe nõ deſciuerim. De geographia dabo operam, ut tibi ſatisfaciam, ſed nihil certi polliceor. magnum opus eſt, ſed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. Tu quicquid indagaris de rep. & maxime, quos Coſ. futuros putes, facito, ut ſciam. tametſi nimis ſum curioſus. ſtatui enim nihil iam de rep. cogitare. Terentiæ ſaltum perſpeximus. Quid quæris, præter quercum dodonæã nihil deſyderamus, quo minus Epeirum ipſam poſſidere uideamur. nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, ſi in Formiano non erimus (ſi nos amas) in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundũ, & tibi non ſanè deuium. De muro imperaui Philotimo, ne ĩpediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur, ut cenſeo, tamen adhibeas Vectium, his temporibus tam dubia uita optimi cuiuſq;. magni æſtimo unius æſtatis fructum palæſtræ palatinæ, ſed ita tamen, ut nil minus uelim, q̃ Pomponiam, & puerum uerſari in timore ruinæ. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cupio equidem, & iam pridem cupio Alexandream, reliquamq; Aegyptum uiſere, & ſimul ab hac hominum ſatietate noſtri diſcedere, & cum

aliquo deſyderio reuerti. ſed hoc tempore, & ijs nittentibus αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. quid enim noſtri Optimates, ſiqui reliqui ſunt, loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductum? Quid Cato ille noſter, qui mihi unus eſt pro centum millibus? Quid uero hiſtoriæ de nobis ad annos DC prædicarint? quas quidẽ ego multo magis uereor, quã eorum hominum, qui hodie uiuunt rumuſculos. ſed opinor excipiamus, & expectemus. ſi enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas, & tum deliberabimus, & iã Hercule eſt, in non accipiendo nonnulla gloria. Quare ſiquid θεοφάνης tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto literas tuas, quid Arrius narret, quo animo ſe deſtitutum ferat, & qui Coſſ. parentur, utrum (ut populi ſermo) Pompeius, & Craſſus, an, ut mihi ſcribitur, cum Gabinio Ser. Sulpitius, & num, quæ leges nouæ, & num quid noui omnino. &, quoniam Nepos proficiſcitur, cui nam auguratus deferatur, quo quidem uno ego ab iſtis capi poſſum uidere ciuitatem meam. Sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atq; omni cura φιλοσοφεῖν? ſic inquam in animo, ſic uellem ab initio. Nunc uero, quoniam, quæ putaui eſſe præclara, expertus ſum, quàm eſſent inania, cum omnibus Muſis rationem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me reſcribe certius. et nunc quis in eius locum paretur, & quid de P. Clodio fiat, et omnia, quemadmodũ tu polliceris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe. et quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me ſcribas, ut certiorem te faciam quibus in locis futurus ſim, epiſtolamq; ſtatim des de his rebus, de quibus ad te

ſcripſi,

ſcripſi, ualde enim expecto literas tuas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. VI

Quod tibi ſuperioribus literis promiſeram fore, ut opus extaret huius peregrinationis, nihil iã magnopere confirmo. ſic enim ſum complexus ociũ, ut ab eo diuelli non queã. Itaq; aut libris me delecto, quorum habeo Antij feſtiuam copiam, aut fluctus numero. nam ad lacertas captandas tempeſtates nõ ſunt idoneæ. à ſcribendo prorſus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ, quæ conſtitueram, magnum opus eſt. ita ualde Eratoſthenes, quẽ mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & Hercule ſunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς. nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebantur. &, qđ caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſa ceſſandi eſt. quin etiam dubitem, an hic Antij conſidã, & hoc tempus omne conſumam, ubi quidẽ ego mallem diu nimirũ, q̃ Romæ fuiſſe. tu uero ſapientior Buthroti domũ paraſti. ſed, mihi crede, proxima eſt illi municipio hæc Antiatũ ciuitas, eſſe locũ tam propè Romam, ubi multi ſint, qui Vatiniũ nunq̃ uiderint, ubi nemo ſit præter me, qui quenq̃ ex uiginti uiris unum eſſe ſaluũ uelit, ubi me interpellet nemo, diligant omnes. hic hic nimirum πολιτευτέον. nam iſtic nõ ſolũ nõ licet, ſed etiã tædet. Itaq; ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus Theopompino genere, aut etiam aſperiore multo pangentur, neq; aliud iã qcq̃ πολιτεύομαι, niſi odiſſe improbos, & id ipſum nullo cũ ſtomacho, ſed potius cum aliqua ſcribendi uoluptate. ſed ut ad rẽ, ſcri

pſi ad quæſtores urbanos de Quinti Fratris negocio. uide q̃d narrent, et quæ ſpes ſit denarij, an Ciſtophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro ſtatuæ, quid faciendum ſit aliud. quin etiã quando te proficiſci iſtinc putes, fac, ut ſciam. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. VII

DE geographia etiam atq; etiam deliberauimus. Orationes à me autem duas poſtulas, quarum alteram non libebat mihi ſcribere, quia abſcideram, alteram, ne laudarem eum, quẽ non amabam. ſed id quoq; uidebimus. Deniq; aliud aliquid extabit, ne tibi planè ceſſaſſe uideamur. De Publio, quæ ad me ſcribis, ſanè mihi iucunda ſunt. eáq; etiam uelim omnibus ueſtigijs indagata ad me afferas, cum uenies, & interea ſcribas, ſiquid intelliges, aut ſuſpicabere, et maxime de legatione quid ſit acturus. Equidem ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam, non mehercule ut differrem cum eo uadimonium. nam mira ſum alacritate ad litigandũ. Sed uidebatur mihi, ſiquid eſſet in eo populare, quod plebeius factus eſſet, id amiſſurus. Quid enim ad plebem tranſiſti? ut Tigranem tres ſalutatum? narra mihi, Reges Armenij patricios ſalutare non ſolent? Quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem, quam ſi ille contemnit, & ſi (ut ſcribis) bilem id commouet, & latoribus, & auſpicibus legis curiatæ ſpectaculum egregium. Hercule uerum ut loquamur, ſubcontumelioſe tractatur noſter Publius, qui, cum in domo Cæſaris quondam unus

dam unus

dam unus uir fuerit, nūc, ne in uiginti quidem eſſe potuerit. Deinde alia legatio dicta erat, alia data eſt, illa optima ad exigendas pecunias Druſo, ut opinor. Piſaurēſis nebuloni Vatinio reſeruatur. hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad iſtorum tempora reſeruatur. incēde hominem amabo te, quoad poteſt. una ſpes eſt ſalutis iſtorū inter iſtos diſſenſio, cuius ego quædam initia ſenſi ex Curione. iam uero Arrius conſulatum ſibi ereptum fremit. Megabrotus, & hæc ſanguinaria iuuētus inimiciſſima eſt, accedat uero, accedat etiam iſta rixa auguratus. Spero me præclaras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum. Sed illud quid ſit ſcire cupio, quod iacis obſcure iam etiā ex ipſis quinqꝫ uiris loqui quoſdam, quod nā id eſt? ſi eſt enim aliquid, plus eſt boni, quàm putaram. atqꝫ hæc ſic uelim exiſtimes non me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quod geſtiat animus aliquid agere in rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum licebat, nunc uero, cum cogar exire de naui nō abiectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum naufragia ex terra intueri. Cupio, ut ait tuus amicus Sophocles.

De muro quid opus ſit uidebis. Caſtritianum mendū nos corrigemus, & tamen ad me Quintus Decelini mendum ſcripſerat non ad ſororem tuam HS XXX. Terentia tibi ſalutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Arioſtodemo idem de ſe reſpondeas, quod de fratre ſuo ſororis tuæ filio reſpondiſti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura, ut ualeas.

E Piſtolam cum à te auide expectarem ad ueſperum, ut ſoleo, ecce tibi nuntius, pueros uenisſe Roma. uoco, quæro, ecquid literarū? negant. quid ais inquam, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, & uultu, confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in uia. quid quæris? permoleſte tuli. nulla enim abs te per hos dies epiſtola inanis aliqua re utili, & ſuaui uenerat. nunc, ſiquid in ea epiſtola, quam ante diem XVI Cal. Maij dediſti, fuit hiſtoria dignum. ſcribe quam primum, ne ignoremus. ſin nihil præter iocationē, redde id ipſum. & ſcito Curionem adoleſcentem uenisſe ad me ſalutatum. ualde eius ſermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipſe uero mirandum in modum Reges odiſſe ſuperbos, peræque narrabat incenſam eſſe iuuentutem, neq; hæc ferre poſſe. bene habemus nos. ſi in ijs ſpes eſt, opinor, aliud agamus. Ego me do hiſtoriæ. quanq̃, licet me Sauſeium putes eſſe. nihil me eſt inertius, ſed cognoſce itinera noſtra, ut ſtatuas, ubi nos uiſurus ſis. In Formianum uolumus uenire Parilibus, inde, (quoniā putas prætermittendum à nobis eſſe hoc tempore cratera illum delegatum) Cal. Maijs de Formiano proficiſcemur, ut Antij ſimus ad V. Non. Maij. Ludi enim Antij futuri ſunt pridie Non. Maij, eos Tullia ſpectare uult. inde cogito in Thuſculanū. deinde Arpinum. Romam ad Cal. Iun. te, aut in Formiano, aut Antij, aut in Thuſculano. cura, ut uideamus. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. IX

Vbito cum mihi dixiſſet Cæcilius quæſtor puerum ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais longum eſſe. quæ ad ea reſponderis, perſcribe. Illum uero, qui non dum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum ex Solonio redierit, ad te eſt relatura. ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. Si uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quam bonam meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit, quarum expecta diuinam παλινῳδίαν. etenim, quantum coniectura auguramur, erit nebulo iſte cum iis Dynaſtis in gratia, nõ modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare. non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa Senatoria potentia. Sin autem ab iis diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. ueruntamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, q̃ putaram, Orbis hic in rep. eſt conuerſus. citius omnino q̃ potuit. id culpa Catonis. Sed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, et Liciniã, qui Cœliam, et Didiã neglexerũt. qui omnia remedia reip. effuderũt, q regna, qui prædia Tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederũt. uideo iam quò inuidia tranſeat, et ubi ſit habitura. nihil me exiſtimaris, neq; uſu, neq; à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tẽpore deſyderari noſtra illa tempora, uideris.

Etenim ſi fuit inuidioſa Senatus potentia, cum ea non ad populum, ſed ad tres homines immoderatos redacta ſit, quid etiam cenſes fore? proinde iſti licet faciant, quos uolent Coſs. Tr. Pl. deniq; etiam Vatinij Strumã ſacerdotij διβάφῳ ueſtiant. uidebis breui tempore magnos, non modo eos, qui nihil titubarunt, ſed etiam illum ipſum, qui peccauit Catonem. nam nos quidem, ſi per iſtum tuum ſodalẽ Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod proprium eſt artis huius ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀμύνεσθαι ὥς τέ τις πρότερος χαλεπήνῃ. Patria propitia ſit, habet à nobis etiã, ſi non plus, quàm debitum eſt, plus certe, q̃ poſtulatũ eſt. male uehi malo alio gubernãte, q̃ tam ingratis uectoribus bene gubernare. ſed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antium me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficiſci in Thuſculanũ, ſed cum è Formiano rediero, ibi eſſe uolo uſq; ad pridie Cal. Maias. faciam ſtatim te certiorem. Terentia tibi ſalutem. καὶ κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται τίτον τὸν ἀθηναῖον.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. X

u Olo ames conſtantiam meam. ludos Antij ſpectare non placet. Eſt enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium delitiarum ſuſpitionem repente ἀναφαίνεσθαι non ſolum delicate, ſed etiam inepte peregrinantem. Quare uſq; ad Non. Maias te in Formiano expectabo. Nunc fac, ut ſciam, quo die te uiſuri ſumus. Ab Appij foro hora quarta dederã, aliam

aliàm pauloante a' Tribus tabernis. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XI

n Arro tibi plane'. relegatus mihi uideor, poſteaq̃ in Formiano ſum. dies enim nullus erat, Antij cum eſſem, quo die non melius ſcirem Romæ quid ageretur, q̃ ij, qui erant Romæ. etenim literæ tuæ non ſolum quid Romæ, ſed etiam quid in repu. neq; ſolum quid fieret, uerum etiam quid futurũ eſſet, indicabant. Nunc, niſi ſiquid ex prætereunte uiatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. Quare quanquam iam te ipſum expecto, tamen iſti puero, quẽ ad me ſtatim iuſſi recurrere da ponderoſam aliquam epiſtolam plenam omnium non modo actorum, ſed etiam opinionũ tuarum. ac diem, quo Roma ſis exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe uolumus uſq; ad pridie Non. Maias. eò ſi ante eam diem nó ueneris, Romæ te fortaſſe uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem?

hæc igitur, cura ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XII

n Egent illi Publium Tr. pl. factum eſſe. hoc uero regnum eſſe ferri nullo pacto poteſt. emittat ad me Publius, qui obſignent. iurabo Cn. noſtrũ collegam Balbi Antij mihi narraſſe in auſpitio fuiſſe. O ſuaues epiſtolas tuas uno tempore mihi datas duas, quibus εὐαγγέλια quæ reddam neſcio, deberi quidem planè fateor. ſed uide συγκύρημα:

eiMerſerā commode ex Antio in Apiam ad treis tabernas, ipſis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniens Curio meus, ibidem illico puer abs te cum epiſtolis. ille ex me, nihil ne audiſſem noui? ego negare. Publius inquit Tr. Pl. petit. quid ais? & inimiciſſimus quidē Cæſaris, & ut omnia inquit iſta reſcindat. Quid Cæſar inquam? negat ſe quicq̄ de illius adoptione tuliſſe. deinde ſuum, Memmij, Metelli, Nepotis ex prompſit odiū. complexus iuuenem. dimiſi properans ad epiſtolas. ubi ſunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, quàm ex illius ſermone, quid ageretur de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de ſignifero Athenione, de literis miſſis ad Cn. de Theophanis, Memmijq; ſermone. quantam porrò mihi expectationem dediſti conuiuijs tuis ἀσελγοῦς? ſum in curioſitate ὀξύπινος, ſed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον nó ſcribere, præſentem audire malo. Quod me, ut ſcrībam aliquid, hortaris, creſcit mihi quidem materies, ut dicis, ſed tota res etiam nunc fluctuat κατὰ ὀπώραν τραχεῖα, quæ ſi deceſſerit, magis erunt iudicata, quæ ſcribam, quæ ſi ſtatim à me ferre non potueris, primus habebis, tamen id aliquandiu ſolus. Dicæarchum recte amas, luculentus homo eſt, & ciuis haud paulo melior, q̄ iſti noſtri ἀδικαίαρχοι. Literas ſcripſi hora decima Cerealibus, ſtatim, ut tuas legerā, ſed eas eram daturus, ut putaram, poſtridie ei, qui mihi primus obueniſſet. Terentia affecta eſt tuis literis, & impertit tibi multum ſalutis. καὶ κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν τίτον ἀσπάζεται.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. XIII

f Acinus indignum, epiſtolam tibi à tribus tabernis reſcriptam ad tuas ſuauiſſimas epiſtolas, neminem reddidiſſe. At ſcito eum faſciculum, quo illam coniecceram domum, eo ipſo die latum eſſe, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum eſſe. Itaq; tibi tuam epiſtolam iuſſi referri, ex qua intelligeres, q̃ mihi tum illæ gratæ fuiſſent. Romæ quod ſcribis ſileri, ita putabam, at hercule in agris nõ ſiletur, nec iam ipſi agri Regnum noſtrum ferre poſſunt. Si uero in hãc τηλέπυλον ueneris λαιστρυγονίην Formias dico, qui fremitus hominum? q̃ irati animi? quanto in odio noſter amicus magnus? cuius cognomen unà cum Craſſi diuitis cognomine conſeneſcit. credas mihi uelim, neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, q̃ ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti. tu ſi literas ad Sicyonios habes; aduola in Formianum, unde nos pridie Non. Maij recedere cogitamus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. XIIII

q Vantam tu mihi moues expectationem de ſermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? Proinde ita fac uenias ad ſitienteis aures, quanq̃ nihil eſt iam, quod magis timendum nobis putem, q̃ ne ille noſter Sampſiceramnus, qui cũ ſe omniũ ſermonibus ſentiet uapulare, et cũ has actiones ἀνανεώτους

uidebit, ruere incipiat. Ego autem uſq; eo ſum eneruatus, ut hoc ocio, quo nũc tabeſcimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, q̃ optima ſpe dimicare. De pangendo, quod me crebro adhortaris, fieri nihil poteſt. Baſilicam habeo non uillam, frequentia Formianorum, at quam comparem Baſilicæ, niſi Tribum Aemiliam? ſed omitto uulgus. Poſt horam quartam cæteri moleſti non ſunt. C. Arrius proximus eſt uicinus, immo ille quidem iam contubernalis, qui etiam ſe icirco Romam ire negat, ut hic mecum totos dies philoſophetur. Ecce ex altera parte Seboſus ille Catuli familiaris, quò me uertam, ſtatim me Hercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodiſſime expectari uiderem, duntaxat ad pridie Non. Maias. uide enim quibus hominibus aures ſint deditæ meæ, occaſionem mirificam, ſiquis nunc, dum ij apud me ſunt, emere de me fundum Formianum uelit, & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atq; ocij? ſed tamẽ ſatisfiet à nobis; neq; parcetur labori. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XV

Ut ſcribis, ita uideo non minus incerta in rep. quàm in epiſtola tua, ſed tamen iſta ipſa me uarietas ſermonum, opinionumq; delectat. Romæ enim uideor eſſe, cũ tuas literas lego, et, ut fit, in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. Illud tamen explicare non poſſum, quid nam inueniri poſſit, nullo recuſante ad facultatem agrariam. Bibuli autem iſta magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet niſi ipſius iudicium ſine ulla correctione reip. nimi-

rum in Publio ſpes eſt. fiat fiat Tr. pl. ſi nihil aliud, ut eò citius tu ex Epeiro reuertare, nam, ut illo tu careas, non uideo poſſe fieri, præſertim, ſi mecum aliquid uolet diſputare. Sed id quidem omnino non dubium eſt, quin, ſiquid erit eiuſmodi, ſis aduolaturus. uerum ut hoc non ſit, tamen ſeruet remp. præclarum ſpectaculum mihi propono. modo te conſeſſore ſpectare liceat. cum hæc maxime ſcriberem, ecce tibi Seboſus (nondum plane ingemueram) Salue inquit Arius, Hoc eſt Roma decedere, quos homines effugi, cum in hos incidi. ego uero in montes patrios, & ad incunabula noſtra pergã. Deniq; ſi ſolus non potuero, cum ruſticis potius, q̃ cum iis perurbanis, ita tamen, ut, quoniam tu nihil certi ſcribis, in Formiano te preſtoler uſq; ad III. Non. Maias. Terentiæ pergrata eſt aſſiduitas tua, & diligentia, in controuerſia Muluiana. neſcit omnino te communem cauſam defendere eorũ, qui agros publicos poſſideant. ſed tamen tu aliquid publicanis pendis, hæc etiam idem recuſat. Ea tibi igitur, & κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς salutem dicunt.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Coenato mihi etiam dormitanti pridie Cal. Maias epiſtola eſt illa reddita, in qua de agro campano ſcribis. Quid quæris? primum, ita me pupugit, ut ſomnum mihi ademerit, ſed id cogitatione magis, quàm moleſtia. cogitanti autem hæc ferè ſuccurrebant. proximum ex eo, quod ſuperioribus literis ſcripſeras ex familiaritate illius audiſſe prolatumiri aliquid, quod nemo improbaret. maius aliquid

tinueram. hoc eiuſmodi mihi non uidebatur. Deinde, ut me ego conſoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum campanum uidetur eſſe deriuata, qui ager, ut dena iugera ſint, non amplius hominũ quinq; millia poteſt ſuſtinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, neceſſe eſt. Præterea, ſi ulla res eſt, quæ bonorum animos, quos iam uideo eſſe commotos, uehementius poſſit incendere, hæc certe eſt, & eo magis, ꝙ portorijs Italiæ ſublatis, agro campano diuiſo, quod uectigal ſupereſt domeſticum, præter uiceſimam, quæ mihi uidetur una conciuncula, clamore pediſequorum noſtrorum eſſe peritura. Cn. quidem noſter iam planè quid cogitet neſcio. φυσᾷ γὰρ οὐ μικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ, qui quidem etiam iſtuc adduci potuerit, nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, ſi leges Cæſaris probaret, actiones ipſum præſtare debere, Agrariam legem ſibi placuiſſe potuerit, intercedat nec ne, nihil ad ſe pertinere. De Rege Alexandrino placuiſſe ſibi aliquando confici, Bibulus de cœlo tum ſeruaſſet nec ne, ſibi quærendum non fuiſſe. De publicanis uoluiſſe illi ordini commodare quicquid futurum fuerit, ſi Bibulus tum in forum deſcendiſſet, ſe diuinare nõ potuiſſe. nunc uero Sampſiceramne quid dices? uectigal ſe nobis in monte Antilibano conſtituiſſe, agri campani abſtuliſſe. Quid hoc quemadmodum obtinebit? oppreſſos uos inquit tenebo exercitu Cæſaris, non mehercule me tu quidem tam iſto exercitu, ꝗ̃ ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni, qui mihi non modo præmiorum, ſed ne ſermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. ꝙ ſi in eam

me partem incitarem, profecto iam aliquam reperirem reſiſtendi uiam. Nunc prorſus hoc ſtatui, ut, quoniam tãta controuerſia eſt Dicæarcho familiari tuo, cum Theophraſto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, Hic autem τὸν θεωρητικόν, utriq; à me mos geſtus eſſe uideatur. puto enim me Dicæarcho affatim ſatisfeciſſe. Reſpicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requieſcam, permittit, ſed reprehendit, quia non ſemper quieuerim. Quare incumbamus ò noſter Tite ad illa præclara ſtudia, & eò, unde diſcedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti Fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. quid dicam neſcio, nam ita deplorat primis uerſibus manſionem ſuam, ut quemuis mouere poſſit. ita rurſus remittit, ut me roget, ut annales ſuos emendem, & edam. Illud tamen, quod ſcribit, animaduertas uelim de portorio circunuectionis. ait ſe de Coſ. ſententia rẽ ad Senatum reieciſſe. nondum uidelicet meas literas legerat, quibus ad eum re conſulta, & explorata perſcripſeram non deberi. Velim ſiqui græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa uenerunt uideas, et (ſi tibi uidebitur) ijs demonſtres, q̃d ego de ea re ſentiã. ſi poſſum diſcedere, ne cauſa optima in Senatu pereat. ego ſatisfaciam publicanis εἰ δὲ μὴ, (uere tecũ loquar). In hac re malo uniuerſæ Aſiæ, & negociatoribus, nam eorũ quoq; uehementer intereſt. hoc ego ſentio ualde nobis opus eſſe. Sed tu id uidebis. Quæſtores autẽ quæſo, num etiam de Ciſtophoro dubitant? Nã ſi aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem

contemnam quod extremum eſt, te in Arpinati uidebimus, & hoſpitio agreſti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempſiſti. Vale

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

P*rorſus, ut ſcribis, ita ſentio. turbatur Sampſiceramnus, nihil eſt, quod non timendum ſit* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεσθαι.

Quid enim iſta repentina affinitatis coniunctio? quid ager campanus? quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ, ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali. ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe non poſſint. Quid enim eos hæc ipſa per ſe delectare poſſunt? nunquam huc ueniſſent, niſi ad alius res peſtiferas aditus ſibi cõpararent. uerum, ut ſcribis, hæc in Arpinati ad V I. *circiter Id. Maias. non defleamus, ne & opera, & oleum philologiæ noſtræ perierit, ſed conferamus trãquillo animo. Dij immortales, neq; tam me* ἀπελπισία *conſolatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία, *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod eſt ſubinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον. *(bellum eſt enim ſua uitia noſſe) is afficitur quadam delectatione. ſolebat enim me pungere, ne Sampſiceramni merita in patriam ad annos ſexcentos maiora uiderentur, quàm noſtra. Hac quidem cura certe iam uacuus eſt. ſumme etenim ille, ſicut Phocis curiana ſtare uidebatur. Sed hæc coràm. Tu tamen uideris mihi Romæ fore ad noſtrum aduentum, quod ſanè facile patiar, ſi tuo commodo fieri poſſit, ſin, ut ſcribis, ita uenies, uelim ex Theophane reſpicere, quo nam in me animo*

ſit Arabarches,

ſit Arabarches, quæ res ſcilicet ſolet κατὰ τὸ κηδεμονικὸν; et ad me ab eo quaſi ὑποθήκας afferre, quemadmodum me geram, aliquid ex eius ſermone poterimus περὶ τῶν ὅλων ſuſpicari. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XVIII

Cœpi aliquot epiſtolas tuas, ex quibus intel-
a lexi, q̃ ſuſpenſo animo, & ſolicito ſcire aueres, quid eſſet noui. tenemur undiq;, neq; iam quo minus ſeruiamus, recuſamus, ſed mortem, & eiectionem, quaſi maiora timemus, quæ multo ſunt minora. Atq; hic ſtatus, qui una uoce omnium gemitur, neque uerbo cuiuſquam ſubleuatur σκοπὸς eſt, ut ſuſpicor illis, qui timent ullam cuiuſquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduerſatur adoleſcens Curio. Huic plauſus maximi, conſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fuſium clamoribus, & conuitijs, et ſibilis conſectantur. His ex rebus non ſpes, ſed dolor eſt maior, cum uideas uoluntatem ciuitatis ſolutam, uirtutem alligatam, ac, ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de ſingulis rebus, uniuerſa res eo eſt deducta, ſpes ut nulla ſit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magiſtratus liberos fore. Attamen in oppreſſione, ſermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs eſt liberior, q̃ fuit. uincere incipit timorem dolor, ſed ita, ut omnia ſint pleniſſima deſperationis. Habet etiam campana lex execrationem in concione candidatorum, ſi mentionem fecerint, quo aliter ager poſſideatur. ad quæ, ut ex legibus Iulijs non dubitant iurare cæteri. Laterenſis exi=

ſtimatur recte feciſſe, quod Tr. Ple. petere deſtitit, ne iteraret. Sed de rep. non libet plura ſcribere. diſpliceo mihi, nec ſine ſummo ſcribo dolore. me tueor, ut oppreſſis omnibus, non demiſſe, ut tantis rebus geſtis, parũ fortiter. A C. Cæſare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, ſibi ut ſim legatus, atq; libera legatio uoti cauſa datur. Sed hæc & præſidij apud pudorem Pulchelli non habet ſatis, & à Fratris aduentu me ablegat. illa et munitior eſt, et nõ impedit, quo minus adſim, cum uelim, & hanc ego teneo, ſed uſurum me non puto. Neq; tamen ſcit quiſquam. non libet fugere. aueo pugnare. magna ſunt hominum ſtudia, ſed nihil affirmo, tu hæc ſilebis. De Statio manumiſſo, & nonnullis alijs rebus angor equidem, ſed iam prorſus occallui. tu uellem ego, & cuperem, adeſſes, nec mihi conſilium, nec conſolatio deeſſet. ſed ita te para, ut ſi inclamaro, aduoles. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Multa me ſollicitant, & ex reip. tanto motu, & ex his periculis, quæ mihi ipſi intenduntur, & ſexcenta ſunt. ſed mihi nil eſt moleſtius, quàm Statium manumiſſum. nec meum imperium, omitto imperium, non ſimultatem meam reuereri ſaltem? nec quid faciam, ſcio, neq; tantum eſt in re, quantus eſt ſermo. Ego autem ne iraſci poſſum quidem ijs, quos ualde amo. tantum doleo, ac mirifice quidem. Cætera in magnis rebus minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt, etenim uel ſubire eas uideor mihi ſumma cum dignitate, uel declinare nulla

re nulla cum moleſtia poſſe. dicas fortaſſe dignitatis ἅλις tanquam δρυός. ſaluti, ſi me amas, conſule. me miſerum cur non ades? nihil te profecto præteriret. Ego fortaſſe τυφλότατος, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. ſcito nil unquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tam deniq; omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offenſum, q̃ hunc ſtatum, qui nunc eſt, magis mehercule, q̃ uellem, non modo q̃ putaram. populares iſti iam etiam modeſtos homines ſibilare docuerunt. Bibulus in cœlo eſt, nec quare, ſcio, ſed ita laudatur, quaſi unus homo nobis cunctando reſtituit rem. Pompeius noſtri amore, quod mihi ſummo dolori eſt, ipſe ſe afflixit. neminem timet, uoluntate, an metu neceſſe ſit ijs uti, uereor. Ego autem neq; pugno cum illa cauſa propter illam amicitiam, neq; approbo, ne omnia improbem, quæ antea geſſi. utor uia populi. ſenſus maxime in theatro, & ſpectaculis perſpectus eſt. nam gladiatorij, qua dominus, qua aduocati ſibilis conſciſſi. ludis Apollinaribus Diphilus Tragœdus in noſtrum Pompeium petulanter inuectus eſt. noſtra miſeria tu es magnus, millies coactus eſt dicere eandem uirtutem iſtam. ueniet tempus, cum grauiter gemes. totius theatri clamore dixit, itemq́; cætera. Nam & eiuſmodi ſunt ij uerſus, uti ab inimico Pompeij in tempus ſcripti eſſe uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera magno cum fremitu, & clamore ſunt dicta. Cæſar cum ueniſſet mortuo plauſu, Curio filius eſt inſecutus. Huic ita plauſum eſt, ut ſalua rep. Pompeio plaudi ſolebat. Tulit Cæſar grauiter, literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebantur. Inimici erant equitibus, qui Curioni ſtantes plauſerant. Hoſtes

omnibus, Roſciæ legi etiam frumentariæ minitabantur. ſanè res erat perturbata. Equidē malueram, quod erat ſuſceptum ab illis ſilentio tranſire, ſed uereor, ne non liceat. non ferunt homines, quod uidetur eſſe tamen ferendum. Sed eſt iam una uox omnium magis odio firmata, q̄ præſidio. Noſter autem Publius mihi minitatur. inimicus eſt. impendet negocium, ad quod ſcilicet tu ad uolabis uideor mihi noſtrum illum conſularem exercitum bonorum omnium, etiam ſatis bonorum habere firmiſſimum. Pompeius ſignificat ſtudium erga me non mediocre, idem affirmat uerbum de me illum non eſſe facturum, in quo non me ille fallit, ſed ipſe fallitur. Coſconio mortuo, ſum in eius locum inuitatus, id erat uocari in locum mortui, nil me turpius apud homines fuiſſet, neq; uero ad iſtam ipſam ἀσφάλειαν quicquam alienius. ſunt enim illi apud bonos inuidioſi. ego apud improbos meam retinuiſſem inuidiam, alienam aſſumpſiſſem. Cæſar me ſibi uellet eſſe legatum. honeſtior hæc declinatio periculi, ſed ego hoc nō repudio. Quid ergo eſt? pugnare malo, nil tamen certi. iterum dico, utinam adeſſes, ſed tamen, ſi erit neceſſe, arceſſemus. Quid aliud? q̄d hoc opinor. certi ſumus periſſe omnia. Quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu? Sed hæc ſcripſi properans, & mehercule timide. Poſthac ad te, aut ſi per fidelem habebo, cui dem, ſcribam omnia planè, aut ſi obſcure ſcribam, tu tamen intelliges. In his epiſtolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασι hoc Cæcilium colimus, & obſeruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te miſſa. is ardet dolore, & ira noſter Pompeius. Vale.

M.T.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

A *Nicato, ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numeſtiũ ex literis tuis ſtudioſe ſcriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæcilium quibus rebus poſſum tueor diligenter. Varro ſatisfacit nobis. Pompeius amat nos, carosq́; habet. Credis? Inquies credo, prorſus mihi perſuadet. ſed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus hiſtoricis præceptis, uerſibus deniq; cauere iubent, & uetant credere. Alterum facio, ut caueam, alterum, ut non credam, facere non poſſum. Clodius mihi adhuc denuntiat periculum. Pompeius affirmat, non eſſe periculum. adiurat, addit etiam ſe prius occiſumiri ab eo, quàm me uiolatumiri. tractatur res ſimul. et, ſiquid erit certi, ſcribam ad te. ſi erit pugnandum, arceſſam ad ſocietatem laboris. ſi quies dabitur, ab Amalthea te non cõmouebo. De rep. breuiter ad te ſcribam. iam enim, charta ipſa ne nos prodat, pertimeſco. Itaque poſthac, ſi erunt mihi plura ad te ſcribenda ἀλληγορίαις obſcurabo. Nunc quidẽ nouo quodam morbo ciuitas moritur, ut cum omnes, ea, quæ ſunt acta, improbent, querantur, doleant, uarietas in re nulla ſit, aperteq́; loquantur, & iam clare gemant, tamen medicina nulla affertur. neq; enim reſiſti ſine internecione poſſe arbitramur. nec uidemus, qui finis cedendi præter exitium futurus ſit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo eſt. edicta eius, & conciones deſcribunt, & legunt. nouo quodã genere in ſummam gloriam uenit. populare nunc tam nil eſt, q̃ odium popularium. Hæc quo eruptura ſint,*

timeo,ſed,ſi diſpicere quid cœpero,ſcribam ad te apertius.tu,ſi me amas tantum,quantum profecto amas, expeditus facito,ut ſis,ſi inclamaro, ut accurras. ſed do operam,& dabo,ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram te Furium ſcripturum, nil neceſſe eſt tuum nomen mutare.me faciam Lælium,& te Atticum,neque utar meo chirographo,neque ſigno, ſi modo erunt eiuſmodi literæ,quas in alienum incidere nolim.Diodorus mortuus eſt,reliquit nobis HS fortaſſe centies.Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV Cal. Nouembr.diſtulit.à Vibio libros accepi.poeta ineptus, nec tamen ſcit nihil,ſed eſt non inutilis.deſcribo, & remitto. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XXI

de rep.quid ego tibi ſubtiliter ſcribam? tota periit,atq; hoc eſt miſerior,quã reliquiſti, quod tum uidebatur eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe,quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta,ut tamen ſine pernicie. nunc repente tanto in odio eſt omnibus,ut quorſum eruptura ſit, horreamus.nam iracundiam, atque intemperantiam illorum ſumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. ſed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut poſſe uideremur ſine dolore interire.nunc uero ſibilis uulgi, ſermonibus honeſtorum,fremitu Italiæ uereor, ne exarſerit.Equidem ſperabam,ut ſæpe etiam tecum loqui ſolebam,ſic orbem reip. eſſe conuerſum,ut uix ſonitum audire, uix impreſſam orbitam uidere poſſemus, & fuiſſet ita, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare

potuiſſent.

potuiſſent. ſed cum diu occulte ſuſpiraſſent, poſtea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaque ille noſter amicus inſolens infamiæ, ſemper in laude uerſatus, circũfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò ſe conferat, neſcit. progreſſum præcipitem, inconſtantem reditum uidet, bonos inimicos habet, improbos ipſos non amicos. ac uide mollitiem animi non tenui lacrymas, cum illũ ante VIII Cal. Sextil. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui ante ſolitus eſſet iactare ſe magnificentiſſime illo in loco ſummo cum amore populi cunctis fauentibus. ut ille tum humilis. ut demiſſus erat. ut ipſe etiam ſibi, non ijs ſolum, qui aderant, diſplicebat. O ſpectaculum uni Craſſo iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex aſtris, lapſus potius, quàm progreſſus uidebatur. Et ut Apelles, ſi Venerẽ, aut ſi Protogenes Hialyſium illum ſuum cœno oblitum uideret, magnum credo acciperet dolorem, ſic ego hunc omnibus à me pictum, & politum artis coloribus ſubito deformatum, non ſine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negocium, me illi amicum eſſe debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla poſſet iniuria. Itaq; Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita ſunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, tranſire nequeamus, ipſi ita acerba, ut tabeſcat dolore, mihi mehercule moleſta, ꝙ & eum, quem ſemper dileximus, excruciant. & timeo, tam uehemens uir, tamq; acer in foro, et tam inſuetus contumeliæ, ne omni animi impetu dolori, & iracundiæ pareat. Bibuli ꝗ ſit exitus futurus,

neſcio ut nunc ſeſe habet, admirabili gloria eſt. qui cum comitia in menſem Octobr. diſtuliſſet, quod ſolet ea res populi uolũtatem offendere, putarat Cæſar oratione ſua poſſe impelli concionem, ut iret ad Bibulum. multa cum ſeditioſiſſime diceret, uocem exprimere non potuit. Quid quæris? ſentiunt ſe nullam ullius partis uoluntatem tenere. eo magis uis nobis eſt timenda. Clodius inimicus eſt nobis. Pompeius confirmat eum nil eſſe facturum contra me. mihi periculoſum eſt credere. ad reſiſtendum me paro. ſtudia ſpero me ſumma habiturum omnium ordinum. te cum ego deſydero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum conſilij, animi, præſidij deniq; mihi, ſi te ad tempus uidero, acceſſerit. Varro ſatis mihi facit. Pompeius loquitur diuinitus. ſpero nos aut certe cum ſumma gloria, aut etiam ſine moleſtia eſſe diſceſſuros. tu quid agis, quemadmodum te oblectes, qd cũ Sicyonijs egeris, ut ſciam cura. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XXII

Quàm uellem Romæ manſiſſes. quod egiſſes profecto, ſi hæc fore putaſſemus. nam Pulchellum noſtrum facillime teneremus, aut certe quid eſſet facturus, ſcire poſſemus. nũc ſe res ſic habet. uolitat, furit, nil habet certi, multis denũtiat. quod ſors obtulerit, id acturus uidetur. Cum uidet quo ſit in odio ſtatus hic rerum, in eos, qui hæc egerunt, impetum facturus uidetur. cum autem rurſus opes, & uim exercitus recordatur, conuertit ſe in nos. Nobis autem ipſis, tum uim, tum iudicium minatur. cum hoc Pompeius egit, ut & ad me ipſe referebat (alium enim habeo

neminem

neminem teſtem) uehementer egit, cum diceret in ſumma ſe perfidiæ, & ſceleris infamia fore, ſi mihi periculum procrearetur ab eo, quem ipſe armaſſet, quem Plebeium fieri paſſus eſſet. ſed fidē recepiſſe, et ipſum, & Appium de me. hāc ſi ille nō ſeruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil ſibi antiquius amicitia noſtra fuiſſe. Hæc, in eam ſententiam cum multa dixiſſet, aiebat illum primum ſanè diu multa contra. ad extremum autem manus dediſſe, & affirmaſſe nil ſe contra eius uolūtatem eſſe facturum. ſed poſtea tamen ille non deſtitit de nobis aſperrime loqui. quod ſi non faceret, tamen ei nihil crederemus, atq; omnia, ſicut facimus, pararemus. Nunc ita nos gerimus, ut in dies ſingulos, & ſtudia in nos hominum, & opes noſtræ augeantur. remp. nulla ex parte attingimus. in cauſis, atq; in illa opera noſtra forenſi, ſumma induſtria uerſamur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera, ſed etiam in uulgus gratum eſſe ſentimus: domus celebratur. occurritur. renouatur memoria conſulatus. ſtudia ſignificantur. in eam ſpem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. Nunc mihi & conſilijs opus eſt tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, ſi te habebo. Multa per Varronem noſtrum agi poſſunt, quæ te etiam urgente erunt firmiora. multa ab ipſo Publio elici, multa cognoſci, quæ tibi occulta eſſe non poterunt. multa etiam, ſed abſurdum eſt ſingula explicare, cum ego te requirā ad omnia. Vnum illud tibi perſuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, ſi te uidero. ſed tātum eſt in eo, ſi ante, quā ille meat Magiſtratum.

puto Pompeium Craſſo urgente, ſi tu aderis, qui per βοώπιδα ex illo ipſo intelligere poſſis, qua fide ab illis agatur, nos aut ſine moleſtia, aut certe ſine errore futuros. precibus noſtris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo poſtulet, intelligis. De repub. nihil habeo ad te ſcribere, niſi ſummum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia. mutationis tamen ſpes nulla. ſed quod facile ſentias, tædet ipſum Pompeium, uehementerq́; pœnitet. non prouideo ſatis, quem exitum futurum putem. ſed certo uidentur hæc aliquo eruptura. Libros Alexandri negligentis hominis, & non boni poetæ, ſed tamen non inutilis tibi remiſi. Numerium Numeſtium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XXIIII

Nunq̃ ante arbitror te epiſtolam meam legiſſe, niſi mea manu ſcriptam. ex eo colligere poteris quanta occupatione diſtinear. nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ cauſa neceſſe eſſet mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primum igitur illud te ſcire uolo, Sampſiceramnum noſtrũ amicum uehementer ſui ſtatus pœnitere, reſtituiq́; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq́; ſuum impertire nobis, & medicinam interdum aperte quærere, quam ego poſſem inuenire nullam. Deinde omnes illius partis authores, ac ſocios, etiam nullo aduerſario conſeneſcere. Conſenſionem uniuerſorum, nec uoluntate, nec ſermone maiorẽ unquam

fuiſſe. Nos autem, nam id te cupere certo ſcio, publicis conſilijs nullis interſumus, totosq; nos ad forẽſem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi poſſit, in commemoratione earum rerum, quas geſſimus, deſyderioq; uerſamur. Sed βοώπιδος noſtri conſanguineus non mediocres terrores iacit, atque denuntiat, & Sampſiceramno negat, cæteris præ ſe fert, & oſtentat. quam ob rem ſi me amas tantum, quantum profecto amas, ſi dormis, expergiſcere. ſi ſtas, ingredere. ſi ingrederis, curre. ſi curris, aduola. credibile non eſt, quantum ego in conſilijs, & prudentia tua, quodq; maximum eſt, quantum in amore, et fide ponam. Magnitudo rei longam orationem fortaſſe deſyderat. coniunctio uero noſtrorum animorum breuitate contenta eſt. permagni noſtra intereſt, te, ſi comitijs non potueris, at declarato illo, eſſe Romæ. cura, ut ualeas mi ſuauiſſime Attice.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XXiiii

Vas Numeſtio literas dedi. ſic te his euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri poſſet. ad illam celeritatem adde etiam ſiquid potes, ac ne ſis perturbatus. noui enim te, & non ignoro, quàm ſit amor omnis ſolicitus, atque anxius. ſed res eſt, ut ſpero, non tam exitu moleſta, quàm auditu. Vectius ille noſter Index, Cæſari, ut perſpicimus, pollicitus eſt, ſeſe curaturum, ut in aliquam ſuſpitionem facinoris Curio filius adduceretur. Is itaque in ſinu, atque in familiaritate adoleſcentis, & cum eo, ut res indicat, ſæpe congreſſus eſt. rem in eum lo-

cum deduxit, ut diceret ſibi certum eſſe cum ſuis ſeruis in Pompeium impetum facere, eumq́; occidere. hoc Curio ad patrem detulit. ille ad Pompeium. res delata ad Senatū eſt. introductus Vectius, primo negabat ſe unq̃ cum Curione retuliſſe, neq; id ſanè diu, nam ſtatim fidem publicam poſtulauit. reclamatum eſt. tum expoſuit manum fuiſſe iuuētutis duce Curione, in qua Paulus initio fuiſſet, & C. Cepio, & Brutus, & Lentulus Flaminis filius conſcio patre. poſtea C. Septimium ſcribam Bibuli pugionem ſibi à Bibulo attuliſſe. quod totum irriſum eſt. Vectio pugionem defuiſſe, niſi ei Cos. dediſſet. eóq; magis id eiectum eſt, quod ad III. Id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret inſidias. in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat, maximéq; in eo. tum quidem Vectius eſt reprehenſus, quod dixerat adoleſcentum conſilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuiſſe, quem conſtat eo tempore in Macedonia fuiſſe. Fit S. C. ut Vectius, quod confeſſus eſſet, ſe cum telo fuiſſe, in uincula conijceretur, qui eum emiſiſſet, contra remp. eſſe facturū. Res erat in ea opinione, ut putarent id eſſe actum, ut Vectius in foro cū pugione, & item ſerui eius comprehenderentur cum telis. deinde ille ſe diceret indicaturum. Idq́; ita actum eſſet, niſi Curiones rem ante ad Pompeium detuliſſent. tum S. C. in concione recitatum eſt. poſtero autē die Cæſar, is, qui olim, cum Prætor eſſet, Q. Catulum ex inferiore loco iuſſerat dicere, Vectium in Roſtra produxit, eumq́; in loco conſtituit, quo Bibulo Cos. aſpirare

non liceret.hic ille omnia,quæ uoluit de rep.dixit, ut qui illuc factus,inſtitutusq; ueniſſet. Primum Cepionem de oratione ſua ſubſtulit,quem in Senatu acerrime nominarat,ut appareret noctem, & nocturnam deprecationem interceſſiſſe. Deinde quos in Senatu ne tenuiſſima quidem ſuſpitione attigerat,eos nominauit. Lucullum,à quo ſolitum eſſe ad ſe mitti C.Fannium illum,qui in P.Clodium ſubſcripſerat L.Domitium,cuius domum conſtitutam fuiſſe, unde eruptio fieret. me non nominauit.ſed dixit conſularem diſertum uicinum Cos.ſibi dixiſſe, Ahalam Seruilium aliquem,aut etiam Brutum opus eſſe reperiri addidit ad extremum, cum iam dimiſſa concione reuocatus à Vatinio fuiſſet,ſe audiſſe ex Curione his de rebus conſcium eſſe Piſonem generum meum, & M. Laterenſem. nunc reus erat apud Craſſum diuitem.Vectius de ui,& cum eſſet damnatus,erat iudiciũ poſtulaturus.Quod ſi impetraſſet, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere ſolemus,non pertimeſcebamus.Hominum quidem ſumma erga nos ſtudia ſignificabantur,ſed prorſus uitæ tædet,ita ſunt omnia omnium miſeriarum pleniſſima.modo cædem timueramus,quam oratio fortiſſimi ſenis Quinti Conſidij diſcuſſerat,ea,quam quotidie timere potueramus,ſubito exorta eſt.Quid quæris? nil me infortunatius,& Catulo,cum ſplendore uitæ,tũ hoc tempore. Nos tamen in ijs etiam miſerijs erecto animo,& minime perturbato ſumus,honeſtiſſimeq;,& dignitatem noſtram magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos eſſe ſine cura, & ſummam in nos beneuolentiam omni oratione ſignificat,te habere con-

ſiliorum authorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogitatione coniunctum cupio. Quare, ut Numeſtio mandaui, tecum ut ageret, item atq; eo ſi poteſt acrius te rogo, ut planè ad nos aduoles, reſpiraro, ſi te uidero. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. XXV

CVm aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolam illum ſcire ex te me id feciſſe, ut nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de Varronis erga me officio, te ad me reſcripſiſſe eam rem ſummæ tibi uoluptati eſſe. ſed ego mallem ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatisfacere, mirabiliter enim moratus eſt, ſicut noſti ἐλικτὰ καὶ οὐδέν. ſed nos tenemus præceptũ illud τὰ τῶν κρατούντων. At hercule alter tuus familiaris Hortenſius, q̃ plena manu, q̃ ingenue, q̃ ornate noſtras laudes in aſtra ſubſtulit, cum de Flacci prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret. Sic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copioſius potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe iuſſum, ſanè uolo. ſed quid tu ſcribas? quem iam ego uenire, atq; adeſſe arbitror. Ita enim egi tecum ſuperioribus literis. ualde te expecto, ualde deſydero, neque ego magis, q̃ ipſa res, & tempus poſcit. His de negociis, quid ſcribam ad te, niſi idem quod ſæpe? rep. nil deſperatius his, quorum opera, nihil maiore odio. Nos, ut opinio, & ſpes, & coniectura noſtra fert, firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus. Quare aduola. aut expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps. Ideo ſum breuior, quod, ut ſpero, corãm breui conferre, quæ uolumus, licebit. Vale

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER TERTIVS.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

c Vm antea maxime noſtra intereſſe arbitrabar te eſſe nobiſcum, tum uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod conſtitui, nil mihi optatius cadere poſſe, quã, ut me quãprimum conſequare, ut ex Italia profecti eſſemus, ſiue per Epeirum iter eſſet faciundũ, tuo, tuorumq; præſidio uteremur, ſiue aliud quid agendũ eſſet, certum conſiliũ de tua ſententia capere poſſemus. Quam ob rem te oro, des operá, ut me ſtatim conſequare. facilius potes, quoniam de Prouincia Macedonia perlata lex eſt. pluribus uerbis tecum agerem, ni ſi pro me apud te res ipſa loqueretur. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

i Tineris noſtri cauſa fuit, q̃ nó habebam locũ, ubi pro meo iure diutius eſſe poſſem, q̃ in fundo Siccæ, præſertim non dú rogatione correcta, & ſimul intelligebam, ex eo loco ſi iter haberem, poſſe me Brundiſium referre. ſine te autem nó eſſe nobis illas parteis tenendas propter Antoniũ. Nũc, ut ad te anteá ſcripſi, ſi ad nos ueneris, conſiliũ totius rei capiemus. iter eſſe moleſtũ ſcio, ſed tota calamitas omneis moleſtias habet. Plura ſcribere non poſſum, ita ſum animo perculſo, et abiecto. cura ut ualeas. Dat. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

u Tinam illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quod me uiuere coegiſti. Adhuc equidem ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me Vibonem ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere potero. ſi id non feceris, mirabor. ſed cõfido te eſſe omnino facturum. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

m Iſeriæ noſtræ potius uelim, q̃ inconſtantiæ tribuas, qđ à Vibone, quò te arceſſebamus, ſubito diſceſſimus. allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea, in qua quod confectum eſſe audieramus, erat huiuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter Brunduſium uerſus contuli ante diem rogationis, ne & Sica, apud quem eram, periret, & quod Melitæ eſſe non licebat. Nunc tu propera, ut nos conſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuitamur benignè, ſed quod ſupereſt, timemus. Me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimum ualuiſti. ſed hæc coràm. fac modo, ut uenias. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

t Erentia tibi & ſæpe, & maximas gratias agit, id eſt mihi gratiſſimum. ego enim uiuo miſerrimus, & maximo dolore conficior. ad te qđ ſcribam, neſcio. Si enim es Romæ, iam me aſſequi non potes.

qui non potes. ſin es in uia, cum eris me aſſecutus, coràm agemus, quæ erunt agenda. tantum te oro, ut quoniam me ipſum ſemper amaſti, eodẽ amore ſis. Ego enim idẽ ſum. Inimici mei mea mihi, non me ipſum ademerunt. cura, ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurii.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

n On fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brunduſij uiſurus eſſem, idq; ad multa pertinuit meis, & ut in Epeiro conſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio uteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoq; in magno numero noſtrorum malorum. Nobis iter eſt in Aſiá, maxime Cyzicum. tibi meos commendo. me uix, miſereq; ſuſtento. Vale. Dat. XIIII Cal. Maij, Tarenti.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

b Runduſium ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui à te mihi literas reddiderunt, & alij pueri poſt diẽ tertium eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro ſim. uoluntas tua mihi ualde grata eſt, & minè me noua, ſed conſilium mihi quidem optatum, ſi liceret ibi omne tempus conſumere. Odi enim celebritatem. fugio homines. lucem aſpicere uix poſſum. Eſſet mihi iſta ſolitudo, præſertim in tam familiari loco, non amara. ſed itineris cauſa, ut diuertar, primum eſt deuium. deinde ab Antonio, & cæteris quatridui. deinde ſine te. natura Caſtellum munitum habitanti mihi prodeſſet. tranſeunti non eſt neceſſarium. quod ſi auderem, Athenas

peterem. ſane ita cadebat, ut uellem. nunc & noſtri ho ſtes ibi ſunt, & te non habemus, et ueremur, ne inter- pretentur, illud quoq; oppidum ab Italia non ſatis abeſ ſe. nec ſcribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas, unum efficis, ut à me manus abſtineā. alterum non potes, ut me non noſtri conſilij utiq; pœni- teat. Quid enim eſt, quod me retineat? præſertim ſi ea ſpes non eſt, quæ nos proficiſcentes proſequebatur? Non faciam, ut enumerem miſerias omnes, in quas incidi per ſummam iniuriam, & ſcelus, non tam inimicorū meo rum, q̃ inuidorum, ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundem luctum uocem. hoc confirmo, neminē unq̃ tanta calamitate eſſe affectum, nemini mortē ma gis optandā fuiſſe. cuius oppetendæ tempus honeſtiſſimū prætermiſſum eſt. Reliqua tempora ſunt non tam ad me dicinam, q̃ ad finem doloris. De rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam ſpem mihi poſſe afferre mu- tandarum rerū. quæ quanquam exigua ſunt, tamen, quo niam placet, expectemus. Tu nihilo minus, ſi propera- ris, nos conſequere. nā aut accedemus in Epeirū, aut per Candauiam tarde ibimus. Dubitationem autem de Epei ro non inconſtantia noſtra afferrebat, ſed quod de fra- tre, ubi eum uiſuri eſſemus, neſciebamus, quem qdē ego, nec quomodo uiſurus, nec ubi dimiſſurus ſim ſcio. id eſt maximum, & miſerrimum mearum omnium miſeria rum. Ego & ſæpius ad te, & plura ſcriberem, niſi mi hi dolor meus, tum omneis parteis mentis, tum maxi- me huius generis facultatem ademiſſet. uidere te cupio. cura, ut ualeas. prid. Cal. Maij. Brūduſij, proficiſcens, feſtinanter.

M. T.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cripſeram ad te, quas ob cauſas in Epeirum non eſſemus profecti, quod & Achaia prope eſſet plena audaciſſimorum inimicorũ, & exitus difficiles haberet. cum inde proficiſceremur, acceſſit, cum Dyrrachij eſſemus, ut duo nuntij afferrentur. unus, Claſſe Fratrem Epheſo Athenas. alter, pedibus per Macedoniam uenire. Itaq; illi obuiam miſimus Athenas, ut inde Theſſalonicam ueniret. Ipſi proceſſimus, & Theſſalonicam ad X Cal. Iun. uenimus. neq; de illius itinere quicquam certi habebamus, niſi eum ab Epheſo ante aliquanto profectum. Nunc iſtic quid agatur magnopere timeo. quanquam tu altera epiſtola ſcribis Id. Maijs audire, fore ut acrius poſtularet. altera iam eſſe mitiora. ſed hæc eſt pridie data, q̃ illa, quo conturbor magis. Itaq;, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit, tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. ſed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego eſſem, fortaſſe alium curſum petiuit. nam Phetolibeum non uidit, uento reiectus ab illo in Macedoniam. Pellæ mihi præſto fuit. Reliqua q̃ mihi timenda ſint, uideo. nec quid ſcribam, habeo, et omnia timeo. nec tam miſerum eſt quicquam, quod non in noſtram fortunam cadere uideatur. Equidem adhuc miſer in maximis meis erumnis, & luctibus hoc metu adiecto maneo Theſſalonicæ ſuſpenſus. nec audeo qcq̃. Nunc ad ea, quæ ſcripſiſti. Tryphonem Cæcilium non uiſendum uidi. ſermonem tuum, & Pompeij cognoui ex tuis literis. motum in repub. non tantum ego uideo,

quantum tu aut uides, aut ad me conſolandum affert. Tigrane enim neglecto, ſublata ſunt omnia. Varroni me iubes agere gratias. faciã. item Hypſeo. Quod ſuades, ne longius diſcedamus, dum acta menſis Maij ad nos perferantur, puto me ita eſſe facturum, ſed ubi, nõ dum ſtatui. atq; ita perturbato ſum animo de Quinto, ut nil queam ſtatuere. ſed tamen ſtatim te faciam certiorem. Ex epiſtolarum mearum inconſtantia puto te mentis meæ motum uidere. qui etſi incredibili, & ſingulari calamitate afflictus ſum, tamen non tam ex miſeria, q̃ ex culpæ noſtræ recordatione commotus. cuius enim ſcelere impulſi, ac proditi ſimus iam profecto uides. atque utinam iam ante uidiſſes. neq; totum animum tuũ mœrori mecum ſimul dediſſes. Quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, exiſtimato me ſtultitiæ meæ pœnam ferre grauius, q̃ euenti, quod ei crediderim, quẽ eſſe nefarium non putaram. me et meorum malorum memoria, & metus de fratre in ſcribendo impedit. Tu iſta omnia uide, et guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium ſcripſi, miſi tibi. Vale. Dat. III Cal. Iun. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Quintus Frater cum ex Aſia diſceſſiſſet ante Cal. Maias, & Athenas ueniſſet Id. Maijs, ualde fuit ei properandum, nequid abſens acciperet calamitatis, ſiquis forte fuiſſet, qui contentus noſtris malis non eſſet. Itaq; malui eum properare Romam, q̃ ad me uenire, & ſimul (dicam enim quod uerum eſt,

rum eſt,

rum eſt, ex quo magnitudinem mearum miſeriarum perſpicere poſſis) animum inducere non potui, ut aut illum amantiſſimum mei, molliſſimo animo, tanto in mœrore aſpicerem, aut meas miſerias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo aſpici paterer. Atq; illud etiam timebam, quod profecto accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. uerſabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. Huius acerbitatis euentum, altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me caſum uos uiuendi authores impuliſtis. Itaq; mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ ſuſtentant, ex quibus quantum tu ipſe ſperes, facile perſpicio. quæ quidem tamen aliqd habebant ſolatij ante, quàm eò ueniſti à Pompeio. nunc Hortenſium allice, & eiuſmodi uiros. obſecro mi Pomponi non dum perſpicis, quorum opera, quorum inſidijs, quorum ſcelere perierimus? ſed tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod ſcire te puto, nos non inimici, ſed inuidi perdiderunt. Nunc, ſi ita ſunt, quæ ſperas, ſuſtinebimus nos, & ſpe, qua iubes, nitemur. ſin, ut mihi uidentur, infirma ſunt, quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiam unum de malis in metu eſt, fratris miſeri negociũ. quod ſi ſciã, cuiuſmodi ſit, ſciam qd mihi agendũ ſit. Me etiam nunc iſtorũ beneficiorũ, et literarũ expectatio, ut tibi placet, Theſſalonicæ tenet. Siqd erit noui allatũ, ſciã, de reliquo quid agendum ſit. Tu, ſi, ut ſcribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis, et literas, quas ad Pompeiũ ſcripſi, tibi miſi. Vale. Id. Iun. Theſſalonicæ.

M.T. CICERO. T.P. ATTICO. S.

a Cta quæ eſſent uſq; ad VIII Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam (ut tibi placebat) Theſſalonicæ, quibus allatis, ſtatuere facilius potero, ubi ſim. nam ſi erit cauſa, ſiquid agetur, ſi ſpem uidero, aut ibidem operiar, aut me ad te conferam. ſin, ut tu ſcribis, iſta euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi ſignificatis, niſi diſcordiam iſtorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus eſt, q̃ de me. Itaq; quid ea mihi proſit, neſcio. ſed tamẽ quoad me uos ſperare uultis, uobis obtemperabo. nam quod me tam ſæpe, & tam uehementer obiurgas, et animo infirmo eſſe dicas, quæſo, ecquod tantum malum eſt, quod in mea calamitate non ſit? Ecquis unquam ex tam amplo ſtatu, in tam bona cauſa, tantis facultatibus, ingenij, conſilij, gratiæ, tantis præſidijs bonorum omnium concidit? poſſum obliuiſci quẽ fuerim, non ſentire qui ſim? quo caream honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego, ut nouum calamitatis genus attendas, cum pluris facerem, q̃ me ipſum, ſemperq; feciſſem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, ſqualloremq; aſpicerem, aut ne me, quem ille florentiſſimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrem. mitto cætera intolerabilia, etenim fletu impedior. Hic utrum tandem ſum accuſandus? quod doleo, an quod commiſi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuiſſet) niſi intra parietes meos de mea pernicie conſilia inirentur, aut certe uiuus amitterem. Hæc eo ſcripſi, ut potius releuares me, quod facis,

cis, q̃, aut caſtigatione, aut obiurgatione dignum putares. eóq; ad te minus multa ſcribo, quod & mœrore impedior, & quid expectem iſtinc magis habeo, quàm quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te conſilij noſtri certiorem. Tu, ut adhuc feciſti, quam plurimis de rebus ad me uelim ſcribas, ut prorſus nequid ignorem. Vale. XIIII Cal. Quintil. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

m E & tuæ literæ, & quidam boni nuntij, nō optimus tamen authoribus, & expectatio ueſtrarum literarum, &, quod tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. ſi accepero literas, quas expecto, ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam. ſi non erit, faciam te certiorem, q̃d egerim. Tu me, ut facis, opera, cōſilio, gratia iuua. conſolari iam deſine. obiurgare uero noli. quod cum facis, ut ego tuum amorem, & dolorem deſydero, quē ita affectum mea erumna eſſe arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit. Quintum Fratrem optimum, humaniſſimumq; ſuſtenta. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas. Vale. Dat. IIII Cal. Quintil.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

t V quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperandum, & maxime per Senatum. idemq; caput rogationis proponis. ſcribis quare in Senatu dici nihil liceat. Itaq; ſiletur. hic tu me accuſas, quod me afflictem, cum ita ſim afflictus, ut nemo unq̃. quod tute intelligis. ſpem oſtendis ſecundum comitia.

quæ iſta eſt eodem Tr. pl. & inimico Cos. Des. perculiſti autem me, etiam de oratione prolata, cui uulneri, ut ſcribis, medere, ſiquid potes. Scripſi equidem olim ei iratus, quod ille prior ſcripſerat, ſed ita cópreſſerã, ut nunquam emanaturam putarem, quomodo exciderit, neſcio. ſed quia nunquam accidit, ut cum eo uerbo uno concertarim, & quia ſcripta uidetur mihi negligentius, q̃ cæteræ, puto poſſe probari, non eſſe meam. id ſi putas, me poſſe ſanari, cures uelim. ſin planè perij, minus laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo ſine ſermone ullo, ſine cogitatione ulla. licet tibi (ut ſcribis) ſignificarem, ut ad me uenires Sidona, tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne uerbo quidem leuare me poſſe. Nó queo plura ſcribere, nec eſt, quod ſcribam. ueſtra magis expecto. Vale. XV. Cal. Sextil. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Quod ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurũ, poſteaq̃ extenuari ſpem noſtram, & euaneſcere uidi, mutaui conſilium, nec me Theſſalonica commoui, ubi eſſe cóſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes. Quod proximis literis ſcripſeras fore, uti ſecundum comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur, id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re, quoniã comitia habita ſunt, tuq; nil ad me ſcribis, perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nil eſſe, meq; temporis nó longin qui ſpe ductum eſſe moleſte feram. Quem autẽ modũ te uidere ſcripſeras, qui nobis utilis fore uideretur, eũ nuntiant, qui ueniunt nullum fore. In Tr. pl. Deſs. reliqua ſpes eſt. quam ſi expectaro, non erit, ꝙ putes me

cauſæ meæ,

cauſæ meæ, ac uoluntati meorum defuiſſe. Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram, debes ignoſcere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. Nam quod ſcribis te audire, me etiam mentis errore, ex dolore affici, mihi uero mens integra eſt. atq; utinam tam in periculo fuiſſet, cum ego iis, quibus ſalutem meam cariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimisq; uſus ſum, qui, ut me paulum inclinari timore uiderũt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere, et perfidia abuterentur ad exitium meum. Nunc, quoniam iam eſt Cyzicum nobis eundum, quo rarius ad me literæ perferentur, hoc uelim, diligẽtius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum Fratrem meum fac diligas, quem ego miſer, ſi incolumem relinquo, non me totum periſſe arbitrabor. Vale. Non. Sextil.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

EX tuis literis plenus ſum expectatiõe de Pompeio, quidnam de nobis uelit, aut oſtendat. Comitia enim credo eſſe habita. quibus abſolutis ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. ſi tibi ſtultus eſſe uideor, qui ſperem, facio tuo iuſſu, & ſcio te me iis epiſtolis potius, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari. Nunc uelim mihi plane perſcribas, quod uideas. Scio nos noſtris multis peccatis in hanc erumnam incidiſſe. ea ſiqui caſus ex parte correxerint, minus moleſte feremus nos uexiſſe, & adhuc uiuere. Ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Theſſalonica, ſed iá extrudimur,

non à Planco (nam is quidem retinet) uerum ab ipſo loco minime appoſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum igitur, ut ſcripſeram, non iui, quod ſubiti mihi aduerſi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil eſſet neceſſe q̃ proxime Italiam eſſe. Hinc ſi aliqui à comitijs audierimus, nos in Aſiam conuertemus. neq; adhuc ſtabat, quo potiſſimũ. ſed ſcies. Vale. XII Cal. Sextil. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cœpi Id. Sextil. quatuor epiſtolas à te mihi miſſas. unã, qua me obiurgas, et rogas, ut ſim firmior. alterã, qua Craſſi libertũ ais tibi de mea ſolicitudine, macieq; narraſſe. tertiam, qua demonſtras acta in Senatu. & quartã de eo, quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de uoluntate Pompeij. Ad primam tibi hoc ſcribo me ita, dolere, ut non modo à mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me tam firma mente ubi utar, & quibus cum non habere. nam ſi tu me uno non ſine mœrore cares, quid me cenſes, qui et te, & omnibus? etſi tu incolumis me requiris, quomodo à me ipſam incolumitatem deſyderari putas? Nolo commemorare quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. hoc confirmo, neq; tantis bonis eſſe priuatum quenquam, neq; in tantas miſerias incidiſſe. dies autem non modo non leuat luctum hũc, ſed etiam auget. nam cæteri dolores mitigantur uetuſtate, hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri. Deſydero enim non mea ſolũ, neq;

meos, ſed meipſum. Quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam ꝙ purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem. Ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abſuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem malorum, q̃ iſtius fidem ualuiſſe. Cæteri, quos purgas, debent mihi probati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſerò agimus. Craſſi libertum nihil puto ſyncere locutũ. in Senaturem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an & illam orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed maximus Auxius eiuſdem diei ſcribens ad me acta non ita laudat Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere. Tu, niſi quod erat, profecto non ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atq; utinã ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. Ego ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiã, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis. meáq; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, ac liberis noſtris reſtitutum putes. Siquid in te peccaui, ac potius quoniã peccaui, ignoſce. in me enim ipſum peccaui uehementius. neq; eo hæc ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore affectum eſſe ſciam, ſed profecto ſi quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes, ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio, nec eſſes paſſus mihi perſuaderi utile nobis eſſe legem de collegis proferri. Sed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego,

quod meritis meis perfectum eſſe potuit, ut dies, & noctes quid mihi faciendum eſſet, cogitarem. id abs te meo, non tuo ſcelere prætermiſſum eſt. quod ſi non modo tu, ſed quiſquá fuiſſet, qui me Pompeij minus liberali reſponſo perterritum à turpiſſimo cóſilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuiſti, uictores hodie uiueremus. Hic mihi ignoſcas. me enim ipſum multo magis accuſo. deinde te, quaſi me alterum, & ſimul meæ culpæ ſocium quæro. ſi reſtituor, etiam minus deliquiſſe uidebimur. abs teq; certe, quoniam nullo noſtro, tuo ipſius beneficio diligemur. Quod te cum Curione ſcribis de priuilegio locutum, eſt aliquid, ſed multo eſt melius abrogari. ſi enim nemo impediet, ſic eſt firmius. ſin erit, qui ferri non ſinat, eidem S. C. intercedet, nec quicquam aliud opus eſt, q̃ abrogari. nam prior lex nos nil lædebat, quám ſi, ut eſt promulgata, laudare noluiſſemus, aut ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuiſſet. Hic mihi primũ non modo conſilium defuit, ſed etiam obfuit. Cæci, cæci inquam fuimus in ueſtitu mutando, in populo rogando. quod niſi nominatim mecum agi cœptum eſſet, fieri perniciosum fuit. ſed pergo præterita. uerum tamen ob hanc cauſam, ut ſiquid ageretur, legem illam, in qua popularia multa ſunt, ne tangatis. uerum, eſt ſtultum me præcipere, quid agatis, aut quomodo. utinam modo agatur aliquid, in quod ipſa iubeat. multa occultant tuæ literæ. credo ne uehementius deſperatione perturber. Quid enim uides agi poſſe, aut quomodo? per Senatum ne? aſt tute ſcripſiſti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poſte fixiſſe, ne referri, ne'ue di-

ã liceret. quid igitur Domitius ſe dixit relaturum? quo modo autem ijs, quos tu ſcribis, & re dicentibus, & ut referretur poſtulantibus Clodius tacuit? ac ſi per populum, poterit ne niſi de omnium Tr. Pl. ſententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne reſtitui? aut ſi nó poterit, egomet quomodo potero? hæc niſi uideris expediri, quam in ſpem me uocas? ſi autem ſpei nihil eſt, quæ eſt mihi uita? Itaq; expecto Theſſalonicæ acta Cal. Sextil. ex quibus ſtatu in tuos ne agros confugiam. ut neq; uideam homines, quos nolim, & te, ut ſcribis, uideam, & propius ſim, ſiquid agatur. idq; intellexi, cũ tibi, tum Quinto Fratri placere. an abeam Cyzicum? nunc Pomponi, quoniam nil impertiſti tuæ prudentiæ ad ſalutem meã, quod aut in me ipſo ſatis eſſe conſilij decreueras, aut te nil etiam mihi plus debere, q̃ ut præſto eſſes. quando quidem ego proditus, inductus coniectus in fraudem omnia mea præſidia neglexi, totam Italiam in me erectam ad me defendendum destitui, & reliqui. me meis tradidi inimicis, inſpectante, & tacente te, qui ſi non plus ingenio ualebas, q̃ ego, certe timebas tu minus. ſi potes, erige afflictos, & in eo nos iuuas. ſin omnia ſunt obſtructa, id ipſum fac, ut ſciamus. et nos aliquando aut obiurgare, aut communiter conſolari deſine. Ego ſi tuam fidem accuſarem, non me potiſſimum tuis tectis crederem. meam amentiam accuſo, quod à te tantum amari, quantum ego uellem putaui. quod ſi fuiſſet, fidem eandem, curam maiorem adhibuiſſes. me certe ad exitium præcipitantem retinuiſſes. iſtos labores, quos nunc in naufragijs noſtris ſuſcipis, non ſubiſſes. Itaq; fac, ut omnia ad me perſpecta, & explorata per-

ſcribas,meq́;,ut facis,uelis eſſe aliquem, quoniam qui fui,& qui eſſe potui,iam eſſe non poſſum.Et ut his literis,non te,ſed meipſum à me eſſe accuſatum putes.Si qui erunt,qbus putes opus eſſe meo nomine literas dari,uelim conſcribas,cureśq; dandas. Vale. Dat. XIIII Cal.Septembr.Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

t Otum iter mihi incertum facit expectatio literarum tuarum Cal. Sextil. datarum, non aliud aliquid.ſi ſpes erit,Epeirum,ſin minus Cyzicum,aut aliud quid ſequemur.tuæ quidem literæ, quo ſæpius à me leguntur,hoc ſpem faciunt mihi minorem,q̃ cum lectæ ſunt.tum id,quod attulerunt ad ſpem, infirmant,ut facile appareat te & conſolationi ſeruire, et ueritati.idq́; te rogo planè,ut ad me,quæ ſcis,ut erũt, quæ putabis,ita ſcribas.Vale.Dat. XII Cal.Septẽbr.

M.T.CICERO. T.P.ATTICO. S.

d E Quinto Fratre nuntij nobis triſtes,nec uarij uenerant,et ante diẽ Nonarũ Iun. uſq; ad prid. Cal.Septembr.Ego autem dici ei uenieñs in M.Reguli.Liuinus ad me à Regulo miſſus uenit.is omnino mentionem nullam factam eſſe nuntiauit.ſed fuiſſe tamen ſermonem de C.Clodij filio,uśq; mihi tum à fratre literas attulit.Sed poſtridie Sextij pueri uenerunt, qui à te literas attulerunt,non tam exploratas à timore,q̃ ſermo Liuini fuerat.Sanè ſum in meo infinito mœrore ſolicitus,et eo magis,ꝙ Appij quæſtio eſt.Cætera, quæ ad me eiſdem literis ſcribis de noſtra ſpe, in

tellige eſſe languidiora, quam alij oſtendunt. Ego autem, quoniam non longe ab eo tempore abſumus, in quo res diiudicabitur, aut ad te conferam me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia ſua per te unum ſuſtineri. Quid te aut horter, quod facis, aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis poteſtatem, ut incolumes amore noſtro perfruamur. tuas literas ſemper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi moleſta, aut ueritas acerba ſit. Vale. Dat. prid. Non. Septembr.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

e Xpectationem nobis non paruam attuleras, cum ſcripſeras Varronem tibi pro amicitia confirmaſſe, cauſam noſtram Pompeium certe ſuſcepturum, & ſimulac à Cæſare ei literæ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, authorem etiam daturũ. utrũ id nihil fuit? an aduerſatæ ſunt Cæſaris literæ? an eſt aliquid in ſpe? etiam illud ſcripſeras eundem ſecundũ comitia dixiſſe. Fac, ſi uides quantis in malis iaceam, et ſi putas eſſe humanitatis tuæ, me fac de tota cauſa noſtra certiorem. nam Quintus Frater homo mirus, qui me tam ualde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens credo defectionẽ animi mei. tuæ autẽ literæ ſunt uariæ. neque enim me deſperare uis, nec temere ſperare, Fac obſecro te, ut omnia, quæ à te proſpici poſſunt, ſciamus. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

q Vod eiuſmodi mihi literæ à uobis afferebantur, ut aliquid ex ijs eſſet expectandũ, ſpe, et

cupiditate Theſſalonicæ detentus ſum. poſtea quam omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Aſiam ire nolui, quod & celebritas mihi odio eſt, & ſi fieret aliquid à nouis magiſtratibus, abeſſe longe nolebam. Itaq; in Epeirum ad te ſtatui me conferre. non quo mea intereſſet loci natura, qui lucem omnino fugerem, ſed ut ſaltem libentiſſime ex tuo portu proficiſcar. et ſi ea præciſa erit, nuſquam facilius hanc miſerrimã uitam uel ſuſtentabo, uel, quod multo eſt melius, abiecero cum paucis, multitudinem dimittam. Me tuæ literæ nunquam in tantam ſpem adduxerunt, quantam aliorum. attamen mea ſpes etiam tenuior ſemper fuit, q̃ tuæ literæ. Sed tamen, quoniam cœptum eſt, age quo quomodo cœptum eſt, & quacunq; de cauſa, non deſeram, neq; optimi, atq; unici fratris miſeras, atq; luctuoſas preces, nec Sexti, cæterorumq́; promiſſa, nec ſpem erumnoſiſſimæ mulieris Terentiæ, nec miſerrimæ mulieris Tulliolæ obſecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad ſalutem dabit, aut, quod ſcripſi ſupra, te oro, & obſecro T. Pomponi, ſi me ampliſſimis, cariſſimis, iucundiſſimisq́; rebus perfidia hominum ſpoliatum, ſi me à meis conſiliarijs proditum, & proiectum uides, ſi intelliges me coactum, ut ipſe me, et meos perderem, ut me tua miſericordia iuues, & Quintum Fratrem, qui poteſt eſſe ſaluus, ſuſtentes. Terentiam, liberosq́; meos tueare. me, ſi putas te iſtic uiſurum, expectes. ſi minus, reuiſas, ſi potes, mihiq́; ex agro tuo tantum aſſignes, quantum meo corpore occupari poteſt. & pueros ad me cum literis quamprimum, & q̃ ſæpiſſime mittas. Vale. XVI. Cal. Octobr.

M. T.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cæcilio Quinto Fratri, et P. Attico, q̃d qui-
A. dem ita eſſe, & auunculum tuum functum
eſſe officio, uehementiſſime probo. gaudere me
tum dicam, ſi mihi hoc uerbo licebit uti. me miſerum, q̃
omnia eſſent ex ſententia, ſi nobis animus, ſi conſilium,
ſi fides eorum, quibus credimus, non defuiſſet. quæ col-
ligere nolo, ne augeam mœrorẽ. Sed tibi in mentem ue
nire certe ſcio, quæ uita eſſet noſtra. quæ ſuauitas. quæ
dignitas, ad quæ recuperanda per fortunas incumbe,
ut facis. diemq́; natalem reditus mei cura, ut in tuis ædi
bus amœniſſimus agam tecum, et cum meis. ego huic ſpei,
& expectationi, quæ nobis proponitur, maxime tamen
uolui præſtolari apud te in Epeiro. ſed ita ad me ſcri-
bitur, ut putem eſſe commodius nos eiſdem in locis eſſe.
De domo, & Curionis oratione, ut ſcribis, ita eſt. in uni
uerſa ſalute, ſi ea modo nobis reſtituatur, inerunt omnia.
ex quibus nihil malo, q̃ domũ. ſed tibi nihil mando no
minatim. me totum tuo amori, fideiq́; commendo. Quod
te in tanta hæreditate ab omni occupatione expediſti,
ualde mihi gratum eſt. Quod facultates tuas ad meam
ſalutẽ polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros
iuuer, id quantum ſit præſidium, uideo. intelligoq́; te
multas parteis meæ ſalutis & ſuſcipere, & poſſe ſuſtine
re, neq; ut ita facias, rogandum eſſe. Quod me uetas qcq̃
ſuſpicari accidiſſe ad animũ tuum, quod ſecus à me erga
te commiſſum, aut prætermiſſum uideretur, geram tibi
morem, & liberabor iſta cura. tibi tamen eo plus de-
bebo, quo tua in me humanitas fuerit excelſior, q̃ in te

mea. uelim quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me ſcribas. omnesq; ad noſtram ſalutem adhortere. Rogatio Seſtij, neq; dignitatis ſatis habet, nec cautionis. nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius ſcribi, & id animaduertas uelim. Vale. IIII Non. Octobr. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

TRiginta dies erant ipſi, cum dabam has literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi autem erat in animo iam, ut antea ad te ſcripſi, ire in Epeirũ, & ibi omnem caſum potiſſimum expectare. Te oro, ut ſiqd erit, qđ perſpicias, quancunq; in partẽ, q̃ pleniſſime ad me ſcribas, et meo nomine, ut ſcribis, literas, quibus putabis opus eſſe, ut des. Vale. V Cal. Nouembr.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

ETſi diligenter ad me Quintus Frater, et Piſo, quæ eſſent acta, ſcripſerant, tamen uellem tua te occupatio non impediſſet, quo minus, ut conſueuiſti, ad me quid ageretur, & quid intelligeres, perſcriberes. me adhuc Plantius liberalitate ſua retinet iã aliquoties conatum ire in Epeirũ. ſpes homini eſt iniecta non eadem, quæ mihi, poſſe nos unà decedere. quam rem ſibi magno honori ſperat fore. ſed iam cum aduẽtare milites dicuntur, faciendũ nobis erit, ut ab eo diſcedamus. quod cum faciemus, ad te ſtatim mittemus, ut ſcias, ubi ſimus. Lentulus ſuo in nos officio, quod & re, & promiſſis declarat, etiam literis ſpem nobis nõ nullam affert Pompeij uoluntatis. ſæpe enim tu ad me

ſcripſiſti

ſcripſiſti eum totum eſſe in illius poteſtate. De Metello ſcripſit ad me frater, quantũ ſperaret, perfectum eſſe per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere, & ſcribe ad me omnia. premor cum luctu, tum deſyderio omnium rerum, quæ mihi me cariores ſemper fuerant. cura, ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

e Go ꝙ per Theſſaliam ſi irem in Epeirũ, per diu nihil erã auditurus, & ꝙ mei ſtudioſos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cũ illa ſuperiora Theſſalonicæ ſcripſiſſem. inde cum ad te me conuertam, faciã, ut ſciãs. tuq; ad me uelim omnia q̃ diligentiſſime, cuiuſmodi ſunt, ſcribas. Ego iã aut rẽ, aut ne ſpẽ quidẽ expecto. Vale. VI Cal. Decẽbr. Dyrrhachij.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

a D quintũ Cal. Decembr. tres epiſtolas à te accepi, unã datam ad VIII Cal. Nouẽbr. in qua me hortaris, ut forti animo menſem Ian. expectem, eaq;, quæ ad ſpem putas pertinere de Lentuli ſtudio, de Metelli uoluntate, de tota Pompeij ratione perſcribis. in altera epiſtola præter conſuetudinem tuam diem non adſcribis, ſed ſatis ſignificas tempus. lege enim ab octo Tr. Pl. promulgata, ſcribis te eas literas eo die dediſſe, id eſt ad IIII Cal. Nouembr. & quid putes utilitatis eam promulgationem attuliſſe, ſcribis. in quo, ſi hæc iam noſtra ſalus cum hac lege deſperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiã miſerabilẽ potius, q̃ ineptam putes. ſin eſt ali-

quid ſpei, des operam, ut maiore diligentia poſthac à noſtris magiſtratibus defendamur. nam ea uetus Tr. Ple. rogatio tria capita habuit. unũ de reditu meo ſcriptum incaute. nihil enim reſtituitur præter ciuitatem, et ordinẽ, quod mihi pro meo caſu ſatis eſt. ſed quæ cauenda fuerint, & quomodo, te non fugit. Alterũ caput eſt tralatitiũ de impunitate, ſiquid contra alias leges eius legis ergo factum ſit. Tertium caput, mi Pomponi, quo conſilio, & à quo ſit inculcatum, uide. ſcis enim Clodiũ ſanxiſſe, ut uix aut omnino non poſſet, nec per Senatũ, nec per populũ infirmari ſua lex. ſed uides nunq̃ eſſe obſeruatas ſanctiones earũ legum, quæ abrogarentur. nã ſi id eſſet, nulla ferè abrogari poſſet. neq; enim ulla eſt, quæ non ipſa ſe ſepiat difficultate abrogationis. ſed cũ lex abrogatur, illud ipſum rogatur, quomodo ea abrogari oporteat. Hoc cum re uera ita ſit, & cum ſemper ita habitum, obſeruatumq; ſit, octo noſtri Tr. Pl. caput poſuerunt hoc: ſiquid in hac rogatione ſcriptum eſt, q̃d per leges Pl. ue ſcita S. C. hoc eſt quod per legẽ clodiam promulgare, abrogare, derogare, obrogare ſine fraude ſua non liceat. nõ licuerit. quod qui promulgauerit, derogauerit, ob eam rẽ pœnæ multa, ut ſit C. M. hoc in illis Tr. Pl. non lædebat. Lege enim collegæ ſui non tenebantur, quo maior eſt ſuſpitio malitiæ alicuius, cum id, quod ad ipſos nihil pertinebat (erat autem contra me) ſcripſerũt, ut noui Tr. Pl. ſi eſſent timidiores multo magis ſibi eo capite utendũ putarent. neq; id à Clodio prætermiſſum eſt. dixit enim in concione ad III Non. Nouembr. hoc capite deſignatis Tr. Pl. reſcriptum eſſe, q̃d liceret. tamen in lege nulla eſſe eiuſmodi caput te non fallit.

fallit: quod ſi opus eſſet, omnes in abrogando uterentur. Numium, ac cæteros fugerit, inueſtiges, uelim, & quis attulerit, & quare octo Tr. Pl. ad Senatum de me referre non dubitarint. Siue ꝙ obſeruandũ illud caput putabant, & ideo in eo rogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent. ſoluti cum eſſent, quod ne ijs quidem, qui lege tenentur, eſt curandum. Id caput ſanè nolim nouos Tr. Pl. ferre, ſed perferant modo quidlibet. uno capite quo reuocabor (modo res conficiat) ero contentus. Iãdudum pudet tam multa ſcribere. uereor enim ne re iam deſperata legas. ut hæc mea diligentia miſerabilis tibi, alijs irridenda uideatur. Sed ſi eſt aliquid in ſpe, uide legem, quam T. Fadio ſcripſit T. Viſellius. ea mihi perplacet. nam Seſtij noſtri, quam tu tibi probari ſcribis, mihi non placet. Tertia eſt epiſtola prid. Id. Nouẽbr. data. in qua exponis prudenter, et diligenter quæ ſint, quæ rem, operam ue diſtinere uideantur de Craſſo, de Pompeio, & cæteris. Quare oro te, ut, ſiqua erit ſpes poſſe ſtudijs bonorum, authoritate multitudinis comparata, rem confici, des operam, ut uno impetu perfringantur. In eam rem incumbas, & cæteros tu excites. Sin, ut ego perſpicio tum tua coniectura, tum etiã mea, ſpei nihil eſt, oro, obteſtorq; te, ut Quintũ Fratrẽ amcs, quem ego miſerum miſere perdidi. ne'ue quid eum patiare grauius conſulere de ſe, quàm expediat ſororis tuæ filio. Meum Ciceronem, cui nihil miſello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, tuere, quoad poteris. Terentiam unam omnium erumnoſiſſimã ſuſtentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiſcar, cum primorum dierum nuntios excepero. Tu ad me

uelim proximis literis, ut ſe initia dederint, perſcribas. Vale. prid. Cal. Decemb.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Ntea, quàm ad me ſcripſiſſetis ueſtro conſenſu
a Coſs. Prouincias ornatas eſſe, etſi uerebar quorſum id caſurum eſſet, tamen ſperabam uos aliquid aliquando uidiſſe prudentius. poſtquã mihi dictum eſt, & ſcriptum, uehementer conſilium ueſtrũ reprehendi, grauiter ſum commotus, quod illa ipſa ſpes exigua, quæ erat, uidetur eſſe ſublata. nam ſi Tr. Pl. nobis ſuccenſent, quæ poteſt ſpes eſſe? ac uidentur iure ſuccenſere, cum expertes conſilij fuerint, & qui cauſam noſtrã ſuſceperant, & qui noſtra conceſſione omnem uim ſuã iuris amiſerint. præſertim cum ita dicant, ſe noſtra cauſa uoluiſſe ſuam poteſtatem eſſe de Coſs. ornandis, non ut eos impedirent, ſed ut ad noſtram cauſam adiungerent. Nunc ſi Coſs. à nobis alieniores eſſe uelint, poſſe id libere facere, ſin uellent noſtra cauſa, nihil poſſe eis inuitis. nam quod ſcribis, ni ita nobis placuiſſet, illos hoc idem per populum aſſecuturos fuiſſe, inuitis Tr. Pl. fieri nullo modo potuit, ita uereor, ne & ſtudia Tribunorũ amiſerimus, & ſi ſtudia maneant, uinculum illud adiungendorum Coſs. amiſſum ſit. Accedit aliud non paruum incommodum, quod grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, Senatum nihil decernere ante, q̃ de nobis actum eſſet, amiſſa eſt. præſertim in ea cauſa, quæ non modo neceſſaria non fuit, ſed etiam inuſitata, ac noua. neque enim unquam arbitror ornatas eſſe Prouincias deſignatorum, ut cum

in hoc illa conſtantia, quæ erat mea cauſa ſuſcepta, im minuta ſit, nihil iam poſſit non decerni. Iam his, ad quos relatum eſt, amicis placuiſſe non mirum ſit. erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum Coss: palàm ſententiam diceret. & fuit omnino difficile non obſequi uel amiciſſimo homini Lentulo, uel Metello, qui ſimultatem humaniſſime deponerent. ſed uereor, ne hos cum tenere potuerimus, Tr. Pl. amiſerimus. Hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco ſit, uelim ad me ſcribas, et ita, ut inſtituiſti. nã iſta ueritas, etiam ſi iucunda non eſt, mihi tamen grata eſt Vale. Dat. IIII. Id. Decembr.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

P Oſt tuum à me diſceſſum literæ mihi Roma allatæ ſunt, ex quibus proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe. neq; enim (ſed bonã in partem accipies) ſi ulla ſpes ſaluti noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tempore diſceſſiſſes. ſed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiſcum unà interire uideamur, hoc omitto. illud abs te peto, des operã, illud, quod mihi affirmaſti, ut te ante Cal. Ian. ubicunq; erimus, ſiſtas. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

L Iteræ mihi à Quinto Fratre cum S. C. quod de me eſt factum allatæ ſunt. mihi in animo eſt, legũ lationẽ expectare. ſi obtrectabitur, utar authoritate Senatus, et potius uita, ꝙ patria carebo. Tu quæſo feſtina ad nos uenire. Vale VI Cal. Ian.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

E tuis literis, et ex re ipſa nos funditus periſſe uideo. Te oro, ut q̃bus in rebus mei tuis indigebunt, noſtris miſerijs ne deſis. Ego te, ut ſcribis, cito uidebo. plura non ſcribo. cura, ut ualeas.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER QVARTVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Vm primum Romam ueni, fuitq; cui recte ad te literas darē, nil prius mihi faciendũ putaui, q̃ ut tibi abſenti de reditu noſtro gratularer. cognoui enim, ut uere ſcribã, te in conſilijs mihi dandis, fortiorem, prudentioremq́;, q̃ me ipſum, etiam propter tuam in me obſeruantiam nimium in cuſtodia ſalutis meæ diligentem, eundemq́; te, qui primus temporibus erroris noſtri, aut totius furoris particeps, & falſi rumoris ſocius fuiſſes, acerbiſſime diſſidium noſtrum tuliſſe, plurimumq́; operæ, ſtudij, diligentiæ, laboris, ad conficiendum reditum meum contuliſſe. Itaq; hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatiſſima gratulatione, unum ad cumulandum gaudium conſpectum, aut potius complexum mihi tuum defuiſſe, quem ſemel nactus nunquam dimiſero. Ac niſi etiam prætermiſſos fructus tuæ ſuauitatis præteriti tēporis omnes

exegero,

exegero, profecto hac reſtitutione fortunæ me ipſe non ſatis dignum iudicabo. Nos adhuc in noſtro ſtatu, quod difficillime recuperari poſſe arbitrati ſumus, ſplendorem noſtrum illum forenſem, & in Senatu authoritatem, & apud uiros bonos gratiam, magis q̃ optamus, conſecuti ſumus. In re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, diſſipata, direpta ſit, non ignoras. ualde laboramus, tuarumq; non tam facultatum, quas ego noſtros eſſe iudico, q̃ conſiliorum ad colligendas, & conſtituendas reliquias noſtras indigemus. nunc, etſi omnia aut ſcripta eſſe à tuis arbitror, aut etiam nuntijs, ac rumore perlata, tamen ea inſcribam breui, quæ te puto potiſſimum ex meis literis uelle cognoſcere. Pridie Non. Sextil. Dyrrachio ſum profectus. ipſo illo die, quo lex eſt lata de nobis. Brunduſiũ ueni Non. Sextil. ibi mihi Tulliola mea fuit præſtò natali ſuo ipſo die, qui caſu idem natalis erat. & Brũduſinæ coloniæ, & tuæ uicinæ ſalutis. quæ res animaduerſa à multitudine ſumma lætitia Brunduſinorum, & ego ante VI diem Id. Sextil. cognoui, cum Brũduſij eſſem, literis Quinti Fratris, mirifico ſtudio omniũ ætatum, atq; ordinũ, incredibili concurſu Italiæ, legem comitijs centuriatis eſſe perlatam. Inde à Brunduſinis honeſtiſſime ornatus, iter ita feci, ut undiq; ad me cum gratulatione legati conuenerint. Ad urbem ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã nõ uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipſum ſe inimicos eſſe, non liceret, aut diſſimulare, aut negare. Cum ueniſſem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plauſu maximo

cum eſſet mihi gratulatio ſignificata, ſimilis et frequen tia, & plauſus me uſq; ad Capitoliũ celebrauit. In foro, et in ipſo Capitolio, miranda multitudo fuit. Poſtridie in Senatu, qui fuit dies Non. Septembr. Senatui gratias egimus. Eo biduo, cũ eſſet annõnæ ſumma caritas, & homines ad Theatrum primo, deinde ad Senatum concurriſſent impulſu Clodij, mea opera frumenti inopiam eſſe clamarent, cum per eos dies Senatus de annõna haberetur, et ad eius procurationem ſermone nõ ſolum plebis, uerum etiam bonorum Pompeius uocaretur, idq́; ipſe cuperet, multitudoq́; à me nominatim, ut id decernerem, poſtularet, feci. et accurate ſententiam dixi, cũ abeſſent conſulares. quod tutò ſe negarent poſſe ſententiam dicere, præter Meſſalam, et Cerannium. factum eſt S. C. in meam ſententiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eã rem ſuſciperet, lexq́; ferretur. quo S. C. recitato, cum populus more hoc inſueto, et nouo plauſu meo nomine in recitando dediſſet, habui concionem. omnes magiſtratus præſentes, præter unum Pr. & duos Tr. pl. nomen dederunt. Poſtridie Senatus frequens, & omnes cõſulares nil Pompeio poſtulanti negarunt. ille legatos quindecim cum poſtularet, me principem nominauit. & ad omnia me alterũ ſe fore dixit. legem Coss. conſcripſerunt, qua Pompeio per quinquẽnium omnis poteſtas rei frumentariæ, toto orbe terrarũ daretur. Alteram Meſſala, isq́; omnis dat pecuniæ poteſtatem, & adiunxit claſſem, & exercitum, & maius imperiũ in Prouincijs, q̃ ſit eorũ, qui eas obtineant. Illa noſtra lex cõſularis nunc modeſta uidetur. hæc Meſſalæ nõ ferenda. Pompeius illã ſe uelle dicit. Familiares hanc conſu-

lares duce Fauonio fremunt. Nos tacemus, & eo magis, ꝙ de domo noſtra nihil adhuc Pontifices reſponderunt. qui ſi ſuſtulerint religionem, aream præclarã habebĩmus. ſuperficiẽ Coss. ex S. C. æſtimabunt. ſin aliter, demoliẽtur, et ſuo nomine locabunt. rẽ totã æſtimabunt. Ita ſunt res noſtræ, ut in ſecũdis, fluxæ, ut in aduerſis, bonæ. In re familiari ualde ſumus, tu ſcis, perturbati. Præterea ſunt quædam domeſtica, quæ literis nõ cõmitto. Quintũ Fratrẽ inſigni pietate, uirtute, fide præditũ ſic amo, ut debeo. te expecto, et oro, ut matures uenire. eóq; animo uenias, ut me tuo cõſilio egere nõ ſinas. Alterius uitæ quoddã initiũ ordimur. nam ꝗdam, ꝗ nos abſentes defenderunt, incipiunt præſentibus occulte iraſci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

SI forte rarius tibi à me, ꝗ̃ à cæteris literæ redduntur, peto à te, ut id nõ modo nõ negligentiæ meæ, ſed ne occupationi quidẽ tribuas. quæ etſi ſumma eſt, tamen nulla eſſe poteſt tanta, ut interrumpat iter amoris noſtri, & officij mei. nã, ut ueni Romam, iterũ nunc ſum certior factus, cui darẽ literas. Itaq; has literas alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noſter qualis fuiſſet, et quis eſſet ſtatus, atque omnes res noſtræ quẽadmodũ eſſent, ut in ſecundis fluxæ, ut in aduerſis bonæ. Poſt illas datas literas, ſecuta eſt ſumma cõtentio de domo. diximus apud Pontifices prid. Cal. Octobr. acta res eſt accurate à nobis. et ſi unꝗ̃ in dicẽdo fuimus aliꝗd, aut etiã ſi unꝗ̃ aliâs fuimus, tum profecto doloris magnitudo uim quandam nobis dicendi dedit.

Itaq; oratio habet, ut in noſtræ fortunæ caſu, quod debere non poteſt, quam tibi, etiã ſi non deſyderas, tamen mittam cito. Cũ Pontifices decreuiſſent, ita ſi neq; populi iuſſu, neq; Plebiſcitis, qui ſe dedicaſſe diceret nominatim ei rei præfectũ eſſet, neq; populi iuſſu, aut Plebiſcitis id facere iuſſus eſſet, uideri poſſe ſine religione iam partẽ areæ mihi reſtitui. mihi facta ſtatim eſt gratulatio. nemo enim dubitat, quin domus eſſet nobis adiudicata. tum ſubito ille in concionem aſcendit, quã Appius ei dedit. nuntiant iam populo Pontifices ſecundum ſe decreuiſſe, me autem ui conari in poſſeſſionem uenire. hortatur, ut ſe, & Appium ſequatur, & ſuam libertatem defendant. Hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego ſtatueram illuc nõ accedere, niſi cum Coss. ex S. C. porticum Catuli reſtituendam locaſſent Cal. Octobr. habetur Senatus frequens. adhibentur omnes Pontifices, qui erant Senatores, à quibus Marcellinus, qui erat cupidiſſimus mei, ſententiam primum rogatus, quæſiuit q̃d eſſent in decernendo ſecuti. tum Lucullus de omniũ collegarum ſententia reſpondit, religionis iudices Pontifices fuiſſe. legis Senatum, ſe & collegas ſuos de religione ſtatuiſſe, in Senatu de lege ſtatuturos, quiſq; horũ loco ſententiam rogatus, multa ſecundum cauſa noſtram diſputauit. Cum ad Clodium uentum eſt, cupijt diem conſumere, neq; ei finis eſt factus, ſed tamen cum horas ferè tres dixiſſet, odio, & ſtrepitu Senatus, coactus eſt aliquando perorare. Cum fieret S. C. in ſententiam Marcellini omnibus præter unum aſſentientibus, Serrani interceſſione, ſtatim ambo Coss. referre cœpe-

runt. Cum ſententiæ grauiſſimæ dicerentur, Senatū placere mihi domum reſtitui. porticum Catuli locari. authoritatem ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi. ſiqua ei eſſet facta uis Senatum æſtimaturū eius opera factum eſſe, qui S.C. interceſſiſſet. Serranus pertimuit, et Cornicanus ad ſuam ueterem fabulam rediјt. abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille noctem ſibi poſtulauit. non concedebant. Reminiſcebantur enim Cal. Ian. uix tamen ſibi de mea uoluntate conceſſum eſt. Poſtridie S.C. factum eſt, id quod ad te miſi. Deinde Coss. porticum Catuli reſtituendam locarunt. illam porticum redemptores ſtatim ſunt demoliti libentiſſimis omnibus, nobis ſuperficiem ædiū Coss. de conſilij ſententia æſtimarunt HS uicies. cætera in re ualde liberaliter. Thuſculanam uillam quingentis millibus. Formianum HS ducentis quinquaginta millibus, quæ æſtimatio non modo uehementer ab optimo quoq;, ſed etiam à plebe reprehēditur. Dices, quid igitur cauſæ fuit? Dicunt illi quidem, pudorem meum, quod neq; negarim, neq; uehementius poſtularim. ſed non eſt id. nam hoc quidem etiam profuiſſet. uerum ijdem mi T. Pomponi, ijdem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, nolunt eaſdem renaſci. ſed, ut ſpero, iam renaſcuntur. tu modo ad nos ueni. quod uereor ne tardius interuentu Varronis tui, noſtriq; facias. quoniam acta quæ ſint habes, de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer, quin, niſi uellem, mihi eſſet integrum, aut ſi comitia Cenſorū proximi Coss. haberent, ut petere poſſem, aut uotiuam legationem ſuſciperem

propè omnium fanorum, ac ſacrorum locorũ. Sic enim noſtræ rationes, utilitates meæ poſtulabant. ſed uolui meam poteſtatem eſſe uel petendi, uel ineũte æſtate exeundi. & interea me eſſe in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. Forenſium quidem rerum hæc noſtra conſilia ſunt. domeſticarum autem ualde impedita. domus ædificatur, ſcis quo ſumptu, qua moleſtia reficiatur Formianũ. quod ego nec relinquere poſſum, nec uidere. Thuſculanum proſcripſi. Sub urbano non facile careo. Amicorum benignitas exhauſta eſt in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus. quod ſenſiſti tu abſens, præſentes, quorum ſtudijs ego, & copijs, ſi eſſet per meos defenſores licitum, facile eſſem omnia conſecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera quæ me ſolicitant μυστικώτερα ſunt. Amamur à fratre, & à filia expectamur. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Vere te certe ſcio, tum ſcire quid hic agatur, tum à me ſcire, non quo certiora ſint ea, quæ in oculis omnium geruntur, ſi à me ſcribantur, q̃ cum ab alijs tibi aut ſcribantur, aut nũtientur, ſed, ut uerum perſpiciaas ex meis literis quo modo ea ferã, quæ geruntur, & qui ſit hoc tempore aut mentis meæ ſenſus, aut omnino uitæ ſtatus. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nouembr. expulſi ſunt fabri de area noſtra Diſturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Coſſ. locatione reficiebatur, & ad tectum pene peruenerat. Quinti Fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area noſtra, deinde inflammata,

iuſſu Clodij, inſpectante urbe, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui neſcio, an ulli ſint, ſed planè hominum omnium, ille uehemẽs furere. Poſt hunc uero furorem nil niſi cædem inimicorum cogitare. uicatim ambire. ſeruis apertè ſpem libertatis oſtendere. Etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifeſtamq́; cauſam, ſed tamen cauſam. id poterat inficiari. poterat in alios deriuare. poterat etiam aliquid iure factum defendere. Poſt has ruinas, incendia, rapinas, deſertus à ſuis, uix iam Decimum deſignatorem, uix Gellium retinet. Seruorũ conſilijs utitur. uidet, ſi omnes, quos uult, palàm occiderit, nihilo ſuam cauſam difficiliorẽ, ꝙ adhuc ſit, in iudicio futuram. Itaq; ante diem tertium Id. Nouemb. cum ſacra uia diſcederem, inſecutus eſt me cum ſuis. clamor, lapides, fuſtes, gladij, & hæc improuiſa omnia. diſceſſimus in ueſtibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum facile operas aditu prohibuerunt. ipſe occidi potuit. Sed ego diæta curari incipio. cheirurgiæ tædet. Ille, omnium uocibus cum ſe non ad iudicium, ſed ad ſupplicium præſens trudi uideret, omnes Catilinas, Siciniosq́; poſtea reddidit. Nam Milonis domum, meamq́; in Ceramio pridie Id. Nouembr. expugnare, & incendere ita conatus eſt, ut palàm hora V cum ſcutis homines eductis gladijs, alios cum accenſis facibus adduxerit, ipſe domũ P. Sullæ pro caſtris ſibi ad eam impugnationem ſumpſerat. tum ex Anniana Milonis domo Quintus Flaccus eduxit uiros acres, occiditq́; homines ex omni latrocinio clodiano notiſſimos. ipſum cupiuit, ſed ille ſe in interiorẽ partẽ ædiũ abdi=

dit·Sulla in ſenatu poſtridie Id· Nouembr·uenit·domū Clodius.egregius Marcellinus omnes acres· Metellus calumnia dicēdi tempus exemit, adiuuāte Oppio,etiā Hercule familiari tuo,de cuius conſtantia,et uirtute ueriſſimæ literæ Seſtiĳ fuere·Ille poſtea,ſi comitia ſua nō fierent , urbi minari · propoſita Marcellini ſententia, quam ille deſcripto ita dixerat,ut totam noſtram cauſam areæ·incendiorum,periculi mei,iudicio complecteretur,eáq; omnia comitiĳs anteferret · proſcripſit ſuper omnes dies comitiales de cœlo ſeruaturū·conciones turbulentæ Metelli·temerariæ Appiĳ·furioſiſſimæ Publiĳ· hæc tamen ſumma , niſi Miloni C·Appius obnuntiaſſet,comitia futura ante diem XII Cal·Decembr·Milo media nocte cum magna manu in campum uenit· Clodius cum haberet fugitiuorum deiectas copias in campum ire non eſt auſus.Milo permanſit ad meridiē, mirifica hominum lætitia ſumma cum gloria· contentio fratrum trium turpis·fracta uis·contemptus furor· Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuntietur,nihil eſſe,quod in campum nocte ueniretur, ſe hora prima in comitio fore·Itaq; ante diem XI Cal· Ian·in comitium Milo de nocte uenit·etiam Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuiĳs currebat·aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat·ille ſe recipit magno, turpiq; Quinti Flacci conuitio·ante diem X Cal.nundinæ·concio biduo nulla ante diem VIII Cal·Hæc ego ſcribebam hora noctis nona·Milo iam campum tenebat· Marcellus candidatus ita ſtertebat,ut ego uicinus audirem·Clodiĳ ueſtibulum uacuum ſanè mihi nuntiabatur·pauci pannoſi

ſine laterna·

ſine lāterna. nam eo conſcio omnia illi fieri querebantur; ignari quantum in illo heroe eſſet animi, quantum etiam conſilij. miranda uirtus eſt. noua quædam diuina mitto. ſed hæc ſumma eſt. comitia fore non arbitror. Publium reum, niſi ante occiſus erit à Milone, fore puto, ſi ſe itiero Lanuuium in uia obtulerit, occiſum iri iam ab ipſo Milone uideo. non dubitat facere, præ ſe fert. caſum illum noſtrum non extimeſcit. nunquam enī cuiuſquam inuidi, & perfidi conſilio eſt uſus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum florebamus. re familiari comminuti ſumus, Quinti Fratris tamen liberalitati pro facultatibus noſtris, ne omnino exhauſtus eſſem, illo recuſante ſubſidijs amicorum reſpondemus. Quid conſilij de omni noſtro ſtatu capiamus, te abſente neſcimus. quare appropera, & Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

PEriucundus mihi Cincius fuit ante diem tertium Cal. Febr. ante lucem. dixit enim mihi te eſſe in Italia, ſeſeq; ad te pueros mittere, quos ſine meis literis ire nolui. non quo haberem quod tibi, præſertim iam propè præſenti, ſcriberem, ſed ut hoc ipſum ſignificarem, mihi aduentum tuum ſuauiſſimum, expectatiſſimumq; eſſe. Quare aduola ad nos, eo animo ut nos ames, & te amari ſcias. Cætera coràm agemus. hæc properantes ſcripſimus. quo die uenies, utiq; cum tuis apud me ſis, perbelle feceris, ſi ad nos ueneris. offendes deſignationem Tyrannionis. mirificam librorum meorum bibliothecam, quorum reliquiæ

multo meliores ſunt, q̃ putaram. Etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus. ad hoc cætera adminiſtres, ijſq; imperes, ut ſumant mẽbranulã, ex qua indices fiant, quos uos græci (ut opinor) συλλάβους appellatis. Sed hæc, ſi tibi commodum erit. ipſe uero utiq; fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere. Ita enim & æquum eſt, cupit Tullia. Medius fidius ne tu emiſti locum præclarum. Gladiatores audio pugnare mirifice. Si locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. Tu fac uenias, & de librarijs, ſi me amas, diligenter aduerte. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

a N tu me exiſtimas ab ullo malle mea legi, probariq; q̃ à te? cur igitur cuiquam miſi prius? urgebar ab eo, ad quem miſi, & non habebam exemplar. Quid etiam? dudum enim circum rodo, quod deuorandum eſt. ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. Non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus. ut uolunt eſſe, & ut eſſent, ſi quicquam haberent fidei. Senſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab ijs. tamen hoc erat in animo, ut cum ijs in rep. conſentirem. ijdem erant, qui fuerant. Vix aliquando te authore reſipiui. dices ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quæ feceram, num etiam, ut ſcriberem? Ego mehercule mihi neceſſitatem nolui imponere huius nouæ coniunctionis, neq; mihi licet labi ad eos, qui etiam tum, cum miſereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen mo-

dici fuimus

dici fuimus ἀποθεώσει, ut ſcripſimus, uberiores, ſi & ille libenter accipiet, nec ij ſubrogentur, qui uillam me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emiſſe non cogitant. Qui domum negant opportuiſſe me ædificatre, uendere aiunt oportuiſſe. Sed quid ad hoc? ſed quibus ſententijs dixi, quod & ipſi probarent. læ-tati ſunt tamen me contra Pompeij uoluntatem dixiſſe. ſed quoniam qui nihil poſſunt, ij me nolunt amare, demus operam, ut ab ijs, qui poſſunt, diligamur. Dices uellem iampridem. ſcio te noluiſſe, & me. Aſt nugigeram manum fuiſſe. iam tempus eſt me ipſum à me amari, quando ab illis nullo modo poſſum. Domum meam, quod crebro inuiſis, eſt mihi ualde gratum. Viaticum Craſſipes præripit. tu de uia recta in hortos. uidetur commodius ad te poſtridie ſcilicet. quid enim tua? ſed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt conſtructione. &, ſi ſcribis, eos uelim laudes. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

E Lentulo ſcilicet ſic fero, ut debeo. uirum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi multa humanitate temperatũ, perdidimus, noſq; malo ſolatio, ſed non multo tamen conſolamur, quod ipſius uicem minime dolemus, non ut Sauſeius, & ueſtri mehercule, quia ſic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio uideatur ex eius incendio eſſe ereptus. Nam quid fœdius noſtra uita? præcipue mea? nam tu quidem, & ſi es natura πολιτικὸς, tamen nullã habes propriã uirtutem. cõmunis fueris nõ ne? Ego uero, qui, ſi loquor de rep. qđ oportet,

inſanus, ſi quod opus eſt, ſeruus exiſtimor, ſi taceo, oppreſſus, & captus, quo dolore eſſe debeo? quo ſum ſcilicet. hoc etiam acriore, quod dolere quidem poſſum, ut non in te ingratus uidear. Quid ſi ceſſare libet? & in ocij portum confugere? nequicquam, immo etiam in bellum, & in caſtra. Ergo erimus ὀπαδοί, qui togati eſſe uolumus. ſic faciundum eſt. tibi enim ipſi, cui utinam ſemper paruiſſem, ſic uideo placere. Reliqua eſt σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. non mehercule poſſum. & Philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. Veruntamen idipſum mecum in his locis commentor, ut iſta improbem, idq; tu, cum una erimus, confirmabis. A te literas crebro ad me ſcribi uideo, ſed omnes uno tempore accepi. Quæ res etiam auxit dolorẽ meũ. Caſu enim trinas ante legeram, quibus melius Lentulo eſſe ſcriptum erat. ecce quartæ fulmen. ſed ille, ut ſcripſi, non miſer, nos uero ferrei. Quod me admones, ut ſcribam illa hortenſiana, in alia incidi non immemor iſtius mandati tui. ſed mehercule incipiendo refugi, ne, quod uideor ſtulte illius amici non intemperiem tuliſſe, rurſus ſtulte iniuriam illius faciam illuſtrem, ſiquid ſcripſero. & ſimul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior, & aliqd ſatisfactio leuitatis habere uideatur, ſed uiderimus. Tu modo q̃ ſæpeſſime ad me aliqd. Epiſtolam, Lucceio quam miſi, qua res meas ut ſcribat rogo, fac, ut ab eo ſumas. Valde bella eſt, eumq;, ut approperet, adhorteris, et qđ mihi ſe ita facturum reſcripſit, agas gratias. Domum noſtrã, quoad poteris inuiſas. Veſtorio aliquid ſignifices. ualde enim eſt in me liberalis. nihil ἀνηκουστότερον. Vale.

M. T.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

e Piſtola tua me ſolicitum de Quinto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus, mera monſtra nunciarat. De Apollonio, quod ſcribis, illi Di ſint irati, homini græco, qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus ro. nam Terentius ſuo iure de Metello ἤ κε σὺν φθιμένοισιν. ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. Quid quidem tibi nunti? meo periculo ſint. Quid enim uereris quencunq; hæredē fecit? niſi Publium fecit. uerū fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. Quare in hoc Theatam numariam non retexeris. in alijs eris cautior. mea mandata de domo curabis. præſidia locabis. Milonem admonebis. Arpinatum fremitus eſt incredibilis. De Laterio quid quæris? Equidem dolui ὅδ' ἐστ' οὐκ ἔστι μῦθος. quod ſupereſt, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

M. T CICERO. T. P. ATTICO. S.

m Vlta me in epiſtola tua dedelectarunt. ſed nihil magis, quàm patina Tyrotarij. cœnā parraui Diſculo. quod ſcribis μήπω μέγα εἴπῃς πρὶν τελέσοιο ἀντιάσας. ædificati tibi in agris nihil reperio. In oppido eſt quiddam, de quo eſt dubium, ſit ne uenale, ac proximum noſtris ædibus. Hoc ſcito, Antium Buthrotum eſſe Romæ, ut Corcyræ illud tuum. nihil quietius eſt, nihil ſalſius, nihil amœnius. Poſtea uero q̃ Tyrannio mihi libros diſpoſuit, menſa addita uidetur meis ædibus. Qua quidem in re mirifica opera

Dionyſij, et Menophili tui fuit. Nihil uenuſtius, quàm illa tua pægmata. Poſtquam miſiſti libros, illuſtrarunt ualde. & ſcribas ad me uelim de gladiatoribus. ſed ita bene ſi rem gerunt. non quæro male ſic egiſſe. Ape nas uix diſceſſerat cū epiſtola. quid ais? putaſne fore, ut legem non ferat? dic oro te clarius. uix enim mihi exaudiſſe uideor. uerum ſtatim fac, ut ſciam, ſi modo eſt commodum. ludis quidem, quoniam dies eſt additus, eo etiam melius hic eum diem cum Dionyſio conteremus. De Trebonio prorſus tibi aſſentior. de Domitio οὐδὲν οὕτω ὁμοιοῦται νῦν εἴδωλον, quā eſt iſta περίστασις noſtra, uel quod dabis dein, uel quod præter opinionem, uel quod uiri boni nuſquam unum diſſimile, quã huic merito. Nam de ipſo caſu neſcio, an illud melius. Quid enim hoc miſerius, quàm eum, qui tot annos, quot habet, Des. Cos. fuerit, fieri Cos. non poſſe? præſertim, cum aut ſolus, aut certe non plus, quàm cum altero petat? Si uero id eſt, quod neſcio, an ſit, ut non minus longas iam in codicillorum faſtis futurorum Coss. paginulas habeat, quàm factorum, quid illo miſerius? niſi reſp. in qua nec ſperatur quidem melius quicquam. De Natta ex tuis primum ſciui literis. oderam hominem. De poemate quod quæris, quid ſi cupiat effugere? quid ſi ſinat? De Fabio Luſco quod eram exorſus, homo peramans ſemper noſtri fuit, nec mihi unquam odio, ſatis enim acutus, & permodeſtus, ac bene frugi. Eū quia non uidebam, abeſſe putabam. Audiui ex Gauio hoc Firmano, Romæ eſſe hominem, & fuiſſe aſſiduum. percuſſit animum. Dices tantula ne cauſa? Permulta ad me detulerat non dubia de firmanis fratribus. quid

bus. qđ ſit, quod ſe à me remouit, ſi modo remouit, igno ro. De eo quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς, & in eo γράμμην teneam, ita faciam, ſed opus eſt ma iore prudētia, quam à te, ut ſoleo, petam. Tu uelim et Fabium, ſiquem habes aditum, odorere, & iſtum con uiuam tuum deguſtes, & ad me de iſtis rebus, et omnibus quotidie ſcribas. Vbi nihil erit, quod ſcribas, id ipſum ſcribito. cura, ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Ane uelim ſcire num cenſum impēdāt Tri buni diebus inytiandis. Hic enim eſt rumor, totáq; de cenſura quid agant. quid cogitent. Nos hic cum Pompeio ſumus. multa mecum de rep. ſa nè ſibi diſplicens, ut loquebatur (ſic eſt enim in hoc ho mine dicendum) Syriam ſpernēs, Hiſpaniam iactans. hic quoq; ut loquebatur, et opinor uſquequaq;. De hoc cum dicemus, ſit hoc, quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου. Tibi etiam gratias agebat, quod ſigna componenda ſuſce piſſes. In nos uero ſuauiſſime hercule eſt effuſus. Venit etiam ad me in Cumanū. ac ſe nihil minus uelle mihi uiſus eſt, quàm Meſſalam conſulatum petere. de quo ipſo ſiquid ſcis, uelim ſcire. Quod Luccio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium no ſtrū quod crebro inuiſis, gratum. Quintus Frater ad me ſcripſit, ſe, quoniam Ciceronē ſuauiſſimū ſecum ha beret, ad te Non. Mayjs uēturū. Ego me de Cumano mo ui ante diē V Cal. Maij. eo die Neapolim apud Lætū ueni ante diem IIII Cal. Maij. iens in Pompeianum bene mane hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor

Ptolemæum eſſe in regno. Siquid habes certius, uelim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti. Fortaſſe tu putabas his rebus puteolanis, & lucrinenſibus. ne iſta quidem deſunt. ſed mehercule à cæteris oblectationibus deſeror, & uoluptatibus propter rẽp. Sic literis ſuſtentor, & recreor. maloq; in illa tua ſedecula, quam habes ſub imagine Ariſtotelis ſedere, quàm in iſtorum Sella curruli. tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quo cum uideo eſſe ambulandum. Sed de illa ambulatione fors uiderit, aut ſiquis eſt, qui curet Deus. noſtram ambulationẽ, et laconicum, eaq;, quæ circa ſint. uelim, cum poteris, inuiſas, & urgeas Philotimum, ut properet, ut poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cumanũ parilibus uenit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nuntiaret. Ad eum poſtridie mane uadebam, cum hæc ſcripſi. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

d Electauerunt me epiſtolæ tuæ, quas accepi uno tempore. duas ante diem V. Cal. perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia. etiam illud cuiuſmodi ſit, uelim perſpicias, ſi potes à Demeſtrio. Dixit mihi Pompeius Craſſum à ſe in Albano expectari ante diẽ quartum Cal. is cum ueniſſet, me Romã & illũ & ſe ſtatim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæſiui, gladiatoribus ne? reſpondit ante, quàm inducerentur. Id cuiuſmodi ſit, aut ſi nunc ſcias, aut cũ is Romam uenerit, ad me mittas uelim. Nos hic uoramus literas cum homine mirifico (ita mehercule ſentio) Dionyſio, qui te, omneſq; uos ſalutat. οὐ δὲ τὸν γλυκύτερον ἀπάν

νον ἀπὸν εἰδέναι. Quare, ut homini curioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid Cenſores, quid Appius, q̃d illa populi Apuleia. deniq; etiam quid à te fiat ad me uelim ſcribas. non enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, q̃ tuis literis delector. Ego mecum præter Dionyſium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector. Tu Lucio noſtrum librum dabis Demetrij magnetis. tibi mitto, ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

e Gnatius Romæ eſt. ſed ego cum eo de re alimenti uehementer ante egi. grauiter ſe acturum cum Aquilio confirmauit. Videbis ergo hominem, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe. Idibus enim auctionem Larini uideo, & biduum. Præterea, id tu, quoniam Macronem tanti facis, ignoſcas mihi uelim. Sed, ſi me diligis, poſtridie Cal. cœna apud me cũ Pilia. prorſus id facies. Cal. cogito in hortis Craſſipedis, quaſi in diuerſorio cœnare. Facio fraudem S. C. Inde domum cœnatus, ut ſim mane præſto Miloni. Ibi te igitur uidebo, & promouebo. Domus te tota noſtra ſalutat. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

n Os in Thuſculanũ ueniſſe ad XVII Cal. Decembr. uideo te ſcire. Ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad VIII Cal. uolumus eſſe. quid dico uolumus? immo uero cogimur. Milonis

nuptiæ. non nulla comitiorum opinio eſt. Ergo ut ſit rata. abſuiſſe me in altercationibus, quas in Senatu factas audio, fero non moleſte. Nam aut defendiſſem, quod nó placeret, aut defuiſſem, cui non oporteret. Sed meher cule uelim reſiſtas, & præſentem ſtatum reip. æquo animo Coſs. ferant. húc ὄχλον reſcribas ad me quantum potes, et uales. ſum ὀξύπινος. Et ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidem noſtrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum. Item T. iterum Cos. O hominem nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu, multum'q; in manibus fuerunt, deſcribas licet. Illud etiã te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τύπῳ δὸς, ne iſtuc hoſpes ueniam. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

n Eſtorius noſter me per literas facit certiorẽ, te Roma ad VIII Id. Maij putare profectũ eſſe tardius, quàm dixerat, quod minus ualuiſſes. ſi iam melius uales, uehementer gaudeo. Velim domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cũ cæteri tum Varronis. eſt enim mihi utendũ quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut ſpero, tibi ualde probabo. Velim ſiquid forte noui habes, maxime à Quinto Fratre, deinde à C. Cæſare, & ſiquid de comitijs, de rep. forte (ſoles enim tu hæc feſtiue odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax uiſa eſt. Maxime autem rogo, rebus tuis, totoq; itinere

ex ſententia confecto, nos quam primum reuiſas. Dionyſium iube ſaluere. cura, ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

d E Eutychide gratum, q utere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut eſt ex me, et ex te iunctus Dionyſius M. Pōponius, ualde mehercule mihi gratū, ſi Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoſcet, ſuam illā in meo dolore συμπάθειαν, neq; tum mihi obſcurā, neq; poſt ingratā fuiſſe. Iter aſiaticum tuum puto ſuſcipiendum fuiſſe. Nunq̃ enim tu ſine iuſtiſſima cauſa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus cariſſimis, & ſuauiſſimis abeſſe uoluiſſes. ſed humanitatē tuam, amoremq; in tuos, reditus celeritas declarabit. Sed uereor ne lepōre ſuo detineat diutius Pr. Clodius & homo pereruditus, ut aiunt, & nunc qdem deditus græcis literis, ac pitaneis. ſed, ſi uis homo eſſe, recipe te ad nos ad quod tēpus cōfirmaſti. cū illis tum, cū ſalui uenerint, Romæ uiuere licebit. Aueo re te ſcribis accipere aliqd à me literarū. Dedi ac multis qdem de rebus ἡμερολόγειαν, perſcripta omnia. ſed ut coniicio, quoniā non mihi uideris in Epetro diu fuiſſe, redditas tibi non arbitror. Genus autem mearū ad te literarum eiuſmodi forte eſt, ut non libeat cuiq̃ dare, niſi de quo exploratum ſit tibi eum redditurum. Nunc romanas accipe res. Ad III Nonarū Quintil. Suffennas, & Cato abſoluti. Procilius condemnatus. ex quo intellectum eſt tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maieſtatem, totam deniq; remp. floci non facere. debemus Patremfamilias domi ſuæ

occidere nolle, neq; tamen id ipſum abunde. Nam abſoluerunt XXII, condemnauerunt XXVIII. Publius ſanè diſerto epilogo criminans, mentes iudicum commouerat. Otalus in ea cauſa fuit cuiuſmodi ſolet. nos uerbum nullum. Veritas eſt enim puſilla, quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet. His rebus actis Eratini me ad ſua tempora duxerunt, ut agerẽ cauſam cõtra Interamnates apud Cos. & decem legatos, quod lacus Velinus à M. Curio emiſſus, qui interciſo monte in Nar defluit, ex quo eſt illa ſiccata, ſed humida tamen modicè defluit in Cumanum. quin etiã me ad ſeptem aquas duxerunt. Redij Romam Fontei cauſa ad VII Id: Quintil. ueni. Spectaculum primum magno, & æquabili plauſu. Sed hoc ne curaris. ego ineptus, qui ſcripſerim. Deinde Antiphonti operam miſerat, ante manumiſſus, q̃ productus. ne diutius pendeas, palmam tulit. Sed nihil tam puſillum, nihil tam ſine uoce, nihil tam uerum. hæc tu tecum habeto. In Andromacha tamen maior fuit, quàm Aſtyanacte. Nam in cæteris parem habuit neminem. Quæris nunc de arbuſcula. ualde placuit. Ludi magnifici, & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. fœnus ex Triente id. Quintil. factum erat Beſſibus. Dices iſtum quidem non moleſte fero. O uirum, O ciuem Memmium. Cæſaris omnes opes confirmant. Cum eo Domitium Cos. iunxerunt, qua pactione, epiſtolæ committere non audeo. Pompeius fremit. queritur. Scauro ſtudet. ſed utrum fronte, an mente dubitatur. ἐξοχὴ in nullo eſt, pecunia omnium dignitatem exæquat. Meſſala languet, non quo animus

deſit, aut amicis citreat, ſed Coitio Coſ. & Pompeius abſunt. Ex comitiatis puto fore, ut ducantur Tribunitij. Candidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. Apud eum HS quingena depoſuerunt, ut qui à Catone damnatus eſſet, id perderet, & competitoribus tribueretur. Hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. Sed ad te V Cal. Sextil. ſi facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribã. Quæ ſi, ut putantur, gratuita fuerint, plus unus Cato poterit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, ſed de legatione reuocatus. nam eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet tribus. habet Pontinam uillam. Mætia pugnatur acriter, agitur tamen ſatis. Deinde me expedio. ad Druſum, inde ad Scaurum. parantur orationibus iudices glorioſi. Fortaſſe accedent etiã Coſ. Deſ. in qbus ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti Fratris literis ſuſpicor iam eũ eſſe in Britãnia. Suſpenſo animo expecto quid agat. Illud quidem ſumus adepti, quod multis, et magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari & cariſſimos, & iucundiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſalutare iubeas, & eum roges, ut te hortetur quamprimum uenias, ut poſſit Ciceronem meum, atq; etiam me ipſum erudire. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Occupationum mearum uel hoc ſignum erit, quod epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarum frequentia te nihil accuſo. ſed plerique tantum modo mihi nuntiabant ubi eſſes, quod erat abs

te, uel etiam ſignificabant recte eſſe. quo in genere maxime delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ. Scire enim uolebam te commode nauigaſſe. ſed hæc epiſtolarum frequentia, non tam ubertate ſua, quã celeritate delectauit. Illa fuit grauis, & plena rerum, quam mihi M. Pacius hoſpes tuus reddidit. Ad eam reſcribam igitur. & hoc quidem primum Paacio Romæ, & uerbis, & re oſtendi, quid tua commendatio ponderis haberet. Itaq; in intimis eſt meis, cum antea notus non fuiſſet. Nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me ſcribis, includetur in aliquem locum, ſi modo erit locus. ſed noſti genus dialogorum meorum, ut in oratorijs, quos tu in cœlum fers, non mentio potuit fieri cuiuſquam ab ijs, qui diſputant, niſi eius, qui illis notus, aut auditus eſſet. Hanc ego de rep. quam institui diſputationem in Africani perſonam, & Phili. & Læli. & Manilij contuli, adiunxi adoleſcentes Quintum Tuberonem, P. Rutilium. duos Læli generos, Scæuolam, & Fannium. Itaq; cogitabam, quoniam in ſingulis libris utor procemijs, ut Ariſtoteles in his, quos Exotericos uocat, aliquid efficere, ut nõ ſine cauſa iſtum appellarem. id quod intelligo tibi placere. utinam modo conata efficere poſſim. rem enim (quod te non fugit) magnam complexus ſum, & grauem, & plurimi ocij, quo ego maxime egeo. Quod in his oratorijs libris, quos laudas, perſonam deſyderas Scæuolæ, non eam temere dimoui. ſed feci idem, quod in πολιτείᾳ Deus ille noſter Plato, cum in Piræum Socrates ueniſſet ad Cephalum locupletem, & feſtiuum ſenem, quoad primus ſermo ille haberetur, adeſt in diſputando ſenex, deinde,

cum ipſe quoq; commodiſſime locutus eſſet, ad rem diuinam dicit ſe uelle diſcedere, neq; poſtea reuertitur. Credo Platonem uix putaſſe ſatis conſonum fore, ſi hominẽ id ætatis in tam longo ſermone diutius retinuiſſet. Multo ego ſatius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine ea, qua eſſe meminiſti, & ijs honoribus, ut uix ſatis decorum uideretur eum plures dies eſſe in Craſſi Thuſculano. Et erat primi libri ſermo, non alienus à Scæuolæ ſtudijs. reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut ſcis. Huic ioculatoriæ diſputationi ſenem illum, ut noras, intereſſe ſanè nolui. De re filiæ quod ſcribis, erit mihi curæ. etenim eſt lucidenta res. Aureliam, ut ſcribis, iudicijs, & in eo me etiam Tulliæ meæ uendicabo. Veſtorio non deſum. Gratum enim tibi id eſſe intelligo, &, ut ille intelligat, curo. Sed ſcis, qui cũ habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone, lege Iunia, & Licinia ſcis abſolutum, Fuſiam ego tibi nuntio abſolutum iri, neque patronis ſuis tam libentibus, quàm accuſatoribus. Is tamen & mecum, & cum Milone in gratiã redijt. Druſus reus eſt factus à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V Non. Quintil. de prælio rumores non boni, ſed indicia noſtri. Hirus cum Domitio in gratia eſt S. C. quod hic Coſſ. de Prouincijs fecerunt, quicunque poſthac notum tibi, ut quod iam intelligebamus denuntiationem illam Memmij ualde Cæſari diſplicere. Meſſala noſter, & eius competitor Domitius liberales in populo ualde fuit. nihil gratius certe erat Coſſ. ac Senatui. Senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret. ab his conſilijs, quæ erant omnibus ſortita in ſin-

gulos candidatos. magnus timor candidatorum. Sed quidam iudices, in his Opimius Veieteranius Tr. Pl. appellarunt, ne iniuſſu populi iudicarent. reſcidit comitia dilata ex S. C. dum lex de tacito iudicio ferretur. uenit legi dies Terentius interceſſit. Coſſ. qui illud leui brachio egiſſent, rem ad Senatum detulerunt. Hic Abdera non tacente me. dices tamen tu non quieſcis? ignoſce, uix poſſum. Veruntamen quid tam ridiculum? Senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quam lex lata eſſet. qui ſi interceſſiſſet, res integra referretur coepta ferri leuiter. Interceſſum non inuitis. res ad Senatum. De ea re ita cenſuerunt. Comitia primo quoque tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis abſolutus, cum ego patrem eius ornatiſſime defendiſſem, obnuntiationibus per Scæuolam interpoſitis ſingulis diebus uſq; ad prid. Cal. Octobr. quo ego hæc deſcripſi, ſublatis populo tributim domi ſuæ ſatisfecerat. Sed tamen, etſi uberior liberalitatis huiuſce ratio eſſe uidebatur eorum, qui occuparant, cuperem uultum uidere tuum, cum hæc legeres. nam profecto rem non habes nullam. Hæc negocia multarum nundinarum fore, ſed Senatus hodie futurus fuerat, id eſt Cal. Octob. Iam enim tibi Luciſci loquerentur, præter Antium, & Fauonium liber nemo. Nam Cato ægrotat. de me nihil timueris, ſed tamen promitto nihil. Quid quæris aliud? Iudicia credo, Druſus, & Scaurus non feciſſe uidentur. tres Candidati fore rei putabantur. Domitius à Memmio. Meſſala à Quinto Pompeio Rufo. Scaurus à Triario, aut à L. Cæſare. Quid poteris inquies pro iis dicere? ne uiuam, ſi ſcio. in illis quidem tribus libris, quos

bris, quos ſtudioſe laudas. Nihil reperio nunc, ut opinionem habeas rerum. ferendum eſt. Quæris, ego me ut geſſerim. conſtanter, & libere. Quid ille inquies, ut ferebat? humaniter, meæq; dignitatis quoad mihi ſatis factum eſſet, habendam ſibi rationem putabat. Quomodo ergo abſolutus? omnino accuſatorum incredibilis infantia, id eſt L. Lētuli, L. Ter. quē fremunt omnes præuaricatum. Deinde Pompeij mira contentio. Iudicum ſordes. Attamen XXXII condemnauerunt, XXVIII abſoluerunt. iudicia reliqua impendent. Non dum eſt planè expeditus. dices tu, Ergo hæc quomodo ferre uellem? Hercule et in eo me ualde amo. Amiſimus mi Pomponi, non omnem modo ſucum, ac ſanguinem, ſed etiam colorem, & ſpeciem priſtinam ciuitatis. Nulla eſt reſp. quæ delectet, in qua acquieſcam. Id ne igitur inquies facile fers? id ipſum. Recordor enim quàm bella pauliſper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata ſit, nullus dolor me angit. unum omnia poſſe diſrumpuntur ij, qui me poſſe aliquid doluerunt. Multa mihi dant ſolatia, nec tamen ego de meo ſtatu demigro. quæq; uita maxime eſt ad naturam, ad eam me refero, & literas, et ſtudia noſtra, dicendi laborem delectatione oratoria conſolor. Domus me, & Rura noſtra delectant. non recordor, unde ceciderim, ſed unde ſurrexerim. Fratrem mecum, & te ſi habebo, per me iſta pedibus trahuntur. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſſum. Locus ille Animi noſtri, ſtomachus ubi hebetabat olim, concalluit, ut digerat multa cruda facilius. Priuata modo, & domeſtica nos delectant. miram ſecuritatem uidebis, cuius plurimæ mehercule partes ſunt in tuo

reditu. Nemo enim [illegible] in terris eſt mihi tam conſentientibus ſenſibus. Sed accipe. Alia res fuit ad interregnum, & eſt nonnullus odor dictaturæ. Sermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati conſulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius, quem P. Sulla non dubitans, quin foris eſſet, poſtularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. Sed omnes abſoluentur, nec poſt hac quiſquam damnabitur, niſi, qui hominem occiderit. Hoc tamen agitur ſeuerius. Itaq; iudicia calleut. M. Fuluius nobilior condemnatus eſt. Multi alij urbani ne reſpondent quidem. Quid aliud noui? & tamen abſoluto Gabinio ſtomachantes alij iudices. Hora poſt, Antiochum Gabinium neſcio quem, ſolidis pictoribus libertum accenſum Gabinij lege papia condemnarunt. Itaq; dixit ſtatim reus leſæ maieſtatis

Pontinus uult ad IIII Nonarum Nouemb. triumphare. Huic obuiam Cato, & Seruilius Pr. it aperte, & Quintus Mutius Tr. pl. Negant enim latum de imperio, et eſt latum hercule inſulſe. ſed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat ſe uiuo, illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiuſdem, ad nihil recaſurum. Appius ſine lege ſuo ſumptu in in Ciliam cogitat. ab Quinto Fratre, et à Cæſare accepi ad VIIII Cal. Nouẽbr. literas. confecta Britãnia, obſidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, datæ ſalitoribus Britãniæ, proximo ad VI. Cal. Octobr. Exercitum Britãnia reportabant. Quintus Pilius erat iam ad Cæſarem profectus. Tu, ſi aut amor in te eſt noſter, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut ſi etiam ſapis, ac frui

tuis commodis cogitas, aduentare, & prope adeſſe iam debes. non mehercule æquo animo te careo. te autem qd mirum? qui Dionyſium tantopere deſyderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. Abs te proximas literas habebam, Epheſo ad V Iduum Sextil. datas. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

O Expectatas mihi tuas literas, O gratum aduentum, O conſtantiam promiſſi, & fidem miram, O nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordans ſuperioris tuæ tranſmiſſionis. Sed, niſi fallor, citius te, quàm ſcribo uidebo. Credo enim te putaſſe tuas mulieres in Appulia eſſe. quod cum ſecus erit, quid te Appulia moretur? nam Veſtorio dandi ſunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς *ex interuallo reguſtandus. quin tu huc aduolas. ſed inuiſis illius noſtræ reipub. germanæ putaui DC numis ante comitia tributim uno loco diuiſis, palàm inde abſolutum Gabinium detur, eſſe ualiturum. De Meſſala quod quæris, qui ſcribam, neſcio: nunquam uidi tam pares candidatos. Meſſalæ copias noſti. Scaurum Triarius reum fecit. Si quæris, nulla eſt magnopere cōmota* συμπάθεια. *ſed tamen habet ædilitas eius memoriam non ingratam, & eſt pondus apud ruſticos in patris memoriam. Reliqui duo plebi ſic exequantur, ut Domitius ualeat amicis, & adiuuetur, tamen non gratiſſimo munere. Memmius Cæſaris commendatur militibus: Pompeij Gallia nititur. qbus ſi non ualuerit, putant fore aliquē, qui comitia in aduentum Cæſaris de*

trudat, Catone præſertim abſoluto. Pacianæ epiſtolæ reſpondi. cognoſce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædam de Cæſaris in me amore cognoui, eaq; ſunt ipſius Cæſaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur. conſtat enim aditus Inſulæ eſſe munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitum eſt, neq; argenti ſcrupulum eſſe ullum in illa Inſula, neq; ullam ſpem prædæ, niſi ex mancipijs, ex quibus nullos puto te literis, aut muſicis eruditos expectare. Paulus in medio foro Baſilicam iam penè texuit ijſdem antiquis columnis. Illam autem, quam locauit, facit magnificentiſſimam. Quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil glorioſius. Itaq; Cæſaris amici (me dico, & Oppium) diſrumparis licet, monimentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas, ut eos laxaremus, & uſq; ad atrium libertatis explicaremus, Contempſimus ſexcenties HS. Cum priuatis non poterat tranſigi minore pecunia. efficiemus rem glorioſiſſimam. nam in campo martio ſepta tribunitijs comitijs marmorea ſumus, & tecta facturi, eaq; cingemus excelſa porticu, ut mille paſſuum conficiatur. Simul adiungetur huic operi uilla etiam publica. Dicis quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res romanas? non enim te puto de luſtro, quod iã deſperatum eſt, aut de iudicijs, quæ lege plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, ſi iure. Scribis enim in ea epiſtola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Aſiam tibi eundum eſſe, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur eſſe, in quo tantulum intereſſet, utrum per procuratores ageres, an per te ipſum. ne toties, &

tam longo

tam longe abeſſes. ſed hæc mallem integra re tecum egiſſe. profecto enim aliquid egiſſem. Nunc reprimam ſuſceptam obiurgationem. utinam ualeat ad celeritatē reditus tuus. ego ad te propterea minus ſæpe ſcribo, qđ certum non habeo ubi ſis, aut ubi futurus ſis. Huic tamen, neſcio cui, quod uidebatur is te uiſurus eſſe, putaui dandas eſſe literas. Tu, quoniam te iturum in Aſiā eſſe putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim, & de Euthychide quid egeris. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

PVto te exiſtimare me non oblitū conſuetudinis, et iſtituti tui rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam. ſed cum loca, et itinera tua nihil habere certi uideo, neq; in Epeirum, neq; Athenas, neque in Aſiam, neque cuiquam, niſi ad te ipſum proficiſcenti dedi literas, Neque enim ſunt epiſtolæ noſtræ, quæ ſi perlatæ nō ſint, nihil ea res nos offenſura ſit, quæ tantum habent myſteriorum, ut eas ne librarijs quidem ferè committamus, nedum cuilibet. Coss. flagrant inſania, quod C. Memmius candidatus pactionem in Senatu recitauit, quam ipſe ſuus competitor Domitius cum Coss. feciſſet, ut ambo HS quadraginta Coss. darent, ſi eſſent ipſi Coss. facti, ſi treis augures dediſſent, qui ſe affuiſſe dicerent, cum lex curiata ferretur, quæ lata nō eſſet, & duos conſulares, qui ſe dicerent in ornandis Prouincijs conſularibus ſcribendo affuiſſe, cum omnino ne Senatus quidem affuiſſet. Hæc pactio non uerbis, ſed nominibus, & præſcriptionibus, multorum tabulis, cum eſſe facta diceretur, prolata à Memmio eſt,

nominibus inductis authore Pōpeio. Hic Appius erat idem. nihil ſanè iacturæ, corruerat alter, et planè inquam iacebat. Memmius autem direpta concione, inuito Caluino planè refrixerat, & eo magis nunc concitare dictaturam, fauere iuſtitio, & omnium rerum licentia. Perſpice æquitatem animi mei, & ludum, & contentionem Seleutianæ Prouinciæ, et meam Hercule cū Cæſare ſuauiſſimā coniunctionem. Hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum, tuumq; Dij boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia, non ſecus, ac ſi ego eſſem Imperator. Hybernam legionem eligendi optio delata. commodum, ut ad me ſcribit, hunc tu non ames? Quem igitur iſtorum? Sed heus tu. ſcripſeram ne tibi me eſſe legatum Pompeio? & extra urbem quidem fore ex Id. Ian? Viſum eſt hoc mihi ad multa quadrare. Sed quid plura? corā̀m opperior reliqua. Vt tu tamen aliquid expectes. Dionyſio plurimam ſalutem, cui quidem ego non modo ſeruaui, ſed etiam ædificaui locum. Quid quæris? Ad ſummam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, ſi me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER QVINTVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

*e*GO uero & tuum in diſceſſu uidi animum, & meo ſum ipſe teſtis. quo magis erit tibi uidēdum, nequid noui decernatur, ut hoc noſtrum deſyderium ne plus ſit annuum. De Annio Saturnino curaſti probe. de ſatiſdando uero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut ſatiſdes, & ſunt aliquot ſatiſdationes ſecundum mancipiū, in his, & memmianorum prædiorum uel attilianorum. De Oppio factum eſt, ut uolui, & maxime quod DCCC appromiſiſti, quæ quidem ego utiq; uel uerſura facta ſolui uolo, ne extrema exactio noſtrorū omnium expectetur. Nunc uero uenio ad tranſuerſum illum extremæ epiſtolæ tuæ uerſiculum, in quo me admones de ſorore. quæ res ſe ſic habet. Vt ueni in Arpinum, cum ad me frater ueniſſet, in primis nobis ſermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, et tu inter nos de ſorore ĩ Thuſculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in ſororem tuam. ut etiam ſiqua fuerat ex ratione ſumptus offenſio, non appareret. illo ſic die. Poſtridie ex Arpinati profecti ſumus. ut in Arcano Quintus maneret dies fecit. ego Aquini. ſed prandimus in Arcano. noſti hunc fundum. quò ut uenimus, humaniſſime Quintus Pōponia inqt,

Tu inuita mulières, ego acciuero pueros. Nihil potuit, mihi quidem, ut uiſum eſt, dulcius, idq; cum uerbis, tum etiam animo, & uultu. At illa audientibus nobis, ego ipſa ſum inquit hic hoſpita. Id autem ex eo, ut opinor, quod anteceſſerat Statius, ut prandium nobis præberet. Tum Quintus. En, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. Dices quid? quaſi iſtuc erat magnum. Itaque meipſum commouerat, ſic abſurde, & aſpere, uerbis, uultuq; reſponderat. diſſimulaui dolens. diſcubuimus omnes præter illam. cui tamen Quintus de menſa miſit. illa reiecit. Quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil aſperius tua ſorore mihi uiſum eſt, & multa prætereo, quæ tum mihi maiore ſtomacho, quàm ipſi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remanſit, & Aquinum ad me poſtridie mane uenit, mihiq; narrauit nec ſecum illam dormire uoluiſſe, & cũ diſceſſura eſſet, fuiſſe eiuſmodi, qualem ego uidiſſem. Quid quæris? uel ipſi hoc dicas licet, humanitatẽ ei meo iudicio illo die defuiſſe. Hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus, quàm neceſſe fuit, ut uideres tuas quoque eſſe partes inſtituendi, & monendi. Reliquũ eſt, ut ante, quã proficiſcare, mandata noſtra exhaurias. ſcribas ad me omnia. Pontinum extrudas. Cum profectus eris, cures, ut ſciã. ſi abeas, nihil mehercule te mihi nec carius eſſe, nec ſuauius A. Torquatũ amantiſſime dimiſi Minturnis, optimum uirum, cui, me ad te ſcripſiſſe, aliquid in ſermone ſignifices uelim. Vale.

M. T.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

D VI Iduũ Maij, cũ has dabam literas ex Pompeiano proficiſcebar, ut ea die manerem in Trebulano apud Pontium. Deinde cogitabam ſine ulla mora iuſta itinera facere. in Cumano cũ eſſem, uenit ad me (quod mihi pergratum fuit) noſter Hortenſius, cui depoſcenti mea mandata cætera uniuerſe mandaui. Illud probe, ne pateretur, quantum eſſet in ipſo, prorogari nobis Prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi feciſſe dicas, quod & uenerit ad me, & hoc mihi præterea, ſiquid opus eſſet, promiſit. Confirmaui ad eam cauſam etiam Turnium noſtrum, quem ad annum Tr. Pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quaſi puſillam Romam, tanta erat in his locis multitudo. Cum interim Rufio noſter, quod ſe à Veſtorio obſeruari uidebatur, ſtratagemate alto percuſſit hominem. nam ad me non acceſſit. ita ne cum Hortenſius ueniret? & infirmus tam longe Hortenſius, cum maxima præterea multitudine ille non uenit? nõ inquam. non uidiſti igitur hominem inquies? qui potui non uidere, cum per Emporium Puteolanorum iter facerem. in quo illum agẽtem aliquid credo ſalutaui. Poſtea iam iuſſi ualere, cum me impenſe ſua uilla nunquid uellem, rogaſſet. hunc hominem parum gratum quiſquam putet? aut non in eo ipſo laudandum, quod audiri non laborarit? Sed redeo ad illud. Nolim putare mihi aliam conſolationem eſſe huius ingentis moleſtiæ, niſi quod ſpero non longiorem annua fore. Hoc me ita uelle multi non credunt ex conſuetudine aliorũ.

Tu qui ſcis, omnem diligentiam adhibebis, tum ſcilicet, cum id agi debebit. Cum ex Epeiro redieris de rep. ſcribas ad me uelim, ſiquid erit, quod opperiare. non dum enim ſatis huc erat allatum, quo modo Cæſar ferret de authoritate præſcripta. Eratq; rumor de Tranſpadanis, eos iuſſu illius uiros creare. Quod ſi ita eſt, magnos motus timeo. Sed aliqd ex Pópeio ſciã. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

AD quintum Iduum Maij ueni in Trebulanũ ad Pontium, ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt tertio abs te die. eodẽ autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas, nec uero nunc erat ſanè quid ſcriberem. qui de rep. rumores ſcribe quæſo. In oppidis enim ſummum uideo timorem. ſed multa inania. quid de iis cogites, & quando, ſcire uelim. Ad quas literas tibi reſcribi uelis, neſcio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ ſemel in Trebulano redditæ ſunt. quarum alteræ edictum Publij Licinij habebant. erant autem Non. Maij datæ. alteræ reſcriptæ ad meas Minturnenſes. quam uereor, nequid fuerit σπουδαιότερον in iis, quas non accepi, quibus reſcribi uis. Lentulum ponam tecum in gratiam. Dionyſius, nobis cordi eſt. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Iam deeſt quid ſcribam, & licet Beneuenti cogitabam hoc de noſtra continentia, & diligentia eſſe ſatis, faciemus ſatis L. Pontio ex Trebulano ad V Id. Maij.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

b Eneuentum ueni ad V Id. Maij. ibi accepi eas literas, quas tu ſuperioribus literis ſignificaueras te dediſſe. ad quas ego ipſo eo die dederam ex Trebulano L. Pontio. ac binas quidẽ tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Feſulanus multo mane mihi dedit. alteras ſcriba Tullius. Gratiſſima eſt mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, ſed tua profectio ſpẽ meã debilitat, ac ne ille illud quidem labat, non quo, ſed inopia cogimur eo contenti eſſe. De illo altero, quem ſcribis tibi uiſum eſſe non alienũ, uereor adduci ut noſtris poſſit, et tuis δύσχρωστον πρὸς νῦσιν eſſe. equidẽ ſum facilis. ſed tu aberis, & me abſente rei habebis rationem meæ. nam poſſet aliquid, ſi uteruis noſtrum adeſſet agente Seruilio fieri probabile. Nunc ſi iam res placeat agẽda, tamen aliã non uideo. Nunc uenio ad illam epiſtolam, quam accepi à Tullio. De Marcello feciſti diligenter. Igitur S. C. ſi erit factũ, ſcribes ad me. ſin minus, rem tamẽ cõficies. mihi enim attribui oportebit. Item Bibulo. ſed non dubito, quin S. C. expeditum ſit. in quo præſertim ſit compendium populi. de Torquato probe. de Maſſone, & Ligure, cum uenerint. de illo, quod Cherippus, quoniam hic quoque πρὸς νῦσιν ſuſtuliſti, ò Prouincia, etiam ne hic mihi curandus eſt? Curandus autem hactenus, nequid ad Senatum Cos. aut Pr. nam de cæteris, ſed tamen commode. Quod cum Scrofa de Pompeiano recte ſcribis. eſt enim ita, ut ſi ante Cal. Iun. Brũduſij futurus ſit, minus urgẽdi fuerint M. Annius,

& Tullius. Quæ de Sicinio audiſti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſyderabimus. rem enim probo. De noſtro itinere, quid ſtatuero, de quinq; præfectis, quid Pompeius facturus ſit, cum ex ipſo cognoro, faciam, ut ſcias. De Oppio bene curaſti, quod ei D CCC expoſuiſti. idq; quoniam Philotimum habes, perfice, & cognoſce rationem, et ut agam amplius. Sed, ſi me amas, priuſquam proficiſcaris, effice, et magna me cura leuaris. Habes ad omnia, & ſi penè præterij, chartam tibi deeſſe, mea cautio eſt. ſiquidem eius inopia minus multa ad me ſcribis. Tu uero aufer ducentos, etſi meam in eo parſimoniam huius paginæ contractio ſignificat, dum acta, et rumores uellet. Iam ſiqua certa habes de Cæſare, expecto literas, & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

PLanè nil eſt, quod ſcribam. nam nec qd mandem, habeo. nihil enim prætermiſſum eſt, nec quid narrem noui. enimuero mihi nec iocandi locus eſt. ita me multa ſolicitant. Tãtum tamen ſcito, Id. Maijs nos Venuſia mane proficiſcentes has dediſſe. Eo autem die credo aliquid actum in Senatu. Sequãtur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omnes, ſed etiam rumores cognoſcamus. eas accipiemus Brunduſij. Ibi enim Pontinum ad eã diem, quam tu ſcripſiſti expectare conſilium eſt. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de rep. habuerimus, ad te perſcribemus. Et ſi id ipſum ſcire cupio, quod ad tempus recte

ad te ſcribere poſſem. id eſt quandiu Romæ futurus ſis: ut aut quod eſt, poſt has literas, ſciam, aut ne dem fruſtra. Sed ante, quàm proficiſcare, utiq; explicatum ſit illud HS XX, & DCCC. hoc uelim in maximis rebus, & maxime neceſſarijs habeas, ut quod authore te uelle cœpi, adiutore aſſequar. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

TArentum ueni ad XV Cal. Iun. quod Pontinum ſtatueram expectare. commodiſſimum duxi dies eos, quoad ille ueniret cum Pompeio conſumere, eoq; magis, quod ei gratum eſſe id uidebã. quin etiam à me petierat, ut ſecum, & apud ſe eſſem quotidie, quod conceſſi libenter. multos enim eius præclaros de rep. ſermones accipiam. inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrum negocium. ſed ad te breuior iam in ſcribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne ſis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm committam, ut tibi cum poſſint reddi à me literæ, non reddantur. nec tamen iam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem. Mandaui omnia quidem, quæ tu, ut pollicæris, exhauries. narrabo cum aliquid habeo noui. Illud tamen non deſinam, dum adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Auide expecto tuas literas, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

QVotidie, uel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto. quotidie enim magis, ac ma-

gis ſuſpicor te in Epeirum iam profectum. ſed tamen, ut mandatum ſcias me curaſſe, quod ante ad te Pompeius, qui nos præfectos delaturus nouas uocationes iudiciorum cauſa. Ego cum triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuiſſem, proficiſcebar Brunduſium ad XIIII Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebã, et ad hæc, quæ timentur propulſanda, paratiſſimum. Tuas literas expectabo, cum ut quid agas, tum ut ubi ſis, ſciam. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

ME & incommoda ualetudo, qua iam emerſeram, utpote cum ſine febri laboraſſem, & Pontini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat iam duodecimum diem Brunduſij. ſed curſum expectabamus. Tu, ſi modo es Romæ (uix enim puto) ſines, hoc uehementer animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quod Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. Id ego ita fieri uolui de C. Duronij ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. Eius autem conſilium, meumq; hoc fuerit. Primum, ut in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ per multa ſecum habet, ſpoliaret. Deinde, ut Fauſtæ, cui cautum ille eſſe uoluiſſet, ratum eſſet, Erat etiam illud, ut ipſi nos, ſiquid ſeruari poſſit, q̃ facillime ſeruaremus. Nunc rem totam perſpicias uelim. nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. Sed ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſtæ uult. Philotitimus, ut

ego ei coram dixeram, mihiq́; ille receperat, ne ſit inuento Milone in bonis, nihil nobis fuerat tanti. Sin hæc leniora ſunt, tu iudicabis. Loquere cum Duronio. Scripſit etiam ad Camillum, ad Lamiam, eoq́; magis, quod non confidam Romæ te eſſe. Summa erit hæc. ſtatues ut ex fide, fama, req́; mea uidebitur. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Ctium uenimus ad XVII Cal. Quintil. Cum quidem et Corcyræ, & Sybotis, muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσινέστατα nobis conceſſerant, epulati eſſemus hilarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodiſſime nauigaſſemus. ſed Leucathem flectere moleſtum uidebatur. Actuarijs autem minutis Patras accedere ſine ijs impedimentis non ſatis uiſum eſt decorum. Ego, ut ſæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor. præcipio meis. faciam deniq; ut ſumma modeſtia, & ſumma abſtinentia munus hoc exordinarium traducamus. Parthus uelim quieſcat, & fortuna nos iuuet. noſtra præſtabimus. Tu quæſo quid agas, ubi quoq; hoc tempore futurus ſis, qualeis res noſtras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC cura, ut ſciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utiq; perferantur, conſequere. Illud tamen (quoniã nunc abes, cum id nõ agetur, aderis autem ad tempus, ut mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros. In primis per Hortẽſium, ut annus noſter maneat ſuo ſtatu, nequid noui decernatur. Hoc tibi ita mando, ut dubitem an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. ſed non audeo tibi omnia onera imponere. Annum quidem utiq; teneto. Cæ tero meus modeſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer tibi ſalutē dicit. Dionyſium ſemper equidem, ut ſcis, dilexi, ſed quo tidie pluris facio, et mehercule in primis quod te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

UT Athenas ad XV Calendarū Quintil. uene neram, expectabam ibi iam quartum diē Pō tinum, neq; de eius aduentu certi quicq̄ habe-bā. Eram autem totus (crede mihi) tecum. Et quanquam ſine iis per me ipſe, tamen acrius ueſtigiis tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? Non mehercule alius ullus ſermo niſi de te. ſed tu aliquid de me ipſo ſcire fortaſſe mauis. Hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut pu-blice, aut priuatim, nec in quenquam comitum. Nihil ac cipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omni-bus meis ſeruiendum eſſe famæ meæ belle. Adhuc hoc animaduerſum Græcorum laude, & multo ſermone celebratur, quod ſupereſt elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. Sed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. Reliqua ſunt eiuſmodi, ut meum conſilium ſæpe reprehendam, quod non aliqua ratione ex hoc negocio emerſerim. O rem minime aptam meis mo-ribus. O illum uerum ῥεχθὲν dicis. Quid adhuc? Non dum enim in negocio uerſaris? neſcio, & puto mo-leſtiora reſtare. ſed hæc ipſa fero equidem fronte, ut pu to, & uultu bellis, ſed angor intimis ſenſibus. Ita mul-ta uel iracunde, uel inſolenter, uel in omni genere ſtul-

titiæ, inſulſe,

ſtitiæ, inſulſe, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ non, quo te cælem, perſcribo, ſed quia δυσεκλάλητα ſunt. Itaq; admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus. tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. Ego quoq; hæc hactenus. Et ſi mihi nihil erat propoſitum ad ſcribendum, quia quid ageres, ubi terrarum eſſes, ne ſuſpicabar quidem. nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui. Quid de Cæſaris, quid de Milonis nominibus actum ſit, hac non modo nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam, ut ſciremus in rep. quid ageretur. Quare ſiquid erit, quod ſcias de his rebus, quas putabis ſcire me uelle, per mihi gratum erit, ſi id curaris ad me perferendum. Quid eſt præterea? nihil ſanè, niſi illud, ualde me Athenæ delectarũt. Vrbs duntaxat, & urbis ornamentum, & hominum mores in te, & in nos quadam beneuolentia. Sed multum ea philoſophia ἄνω, καὶ κάτω ſic quidem exiſtimat, tu apud quem eras. nam Zenonem tuum, uel noſtrum potius Quinto conceſſeram, & tamen propter uicinitatem totos dies ſimul eramus iuncti. Cum primum poteris, tua conſilia ad me ſcribas, ut ſciam, quid agas, ubi quoq;, & maxime quando Romæ futurus ſis. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

h *Vi toties ne me literas dediſſe Romam, cum ad te nullas darem? at uero poſthac fruſtra potius dabo, quàm, ſi recte dari potuerint, cõmittam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur per fortunas, dum ades, quicquid prouideri poteſt, prouide. Non dici poteſt, quàm flagrem deſyderio urbis.*

qui uix harum rerum inſulſitatem feram. Marcellus ſedendi comes, & ſi ille magiſtratum non geſſerit, erit tamen Tranſpadanus. Ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pompeius mihi quoq; uidebatur (quod ſcribis Varronem dicere) in Hiſpaniam certe iturus. id ego minime probabam, qui quidem Theophani facile perſuaſit, nihil eſſe melius, quàm illud, nuſquã illum diſcedere. ergo græcus incumbet. Valet autem authoritas eius apud illum plurimum. Ego has prid. Non. Quintil. proficiſcens Athenis dedi. cum ibi decem ipſos fuiſſem dies, uenerat Pontinus. nam Cn. Voluſius aderat quæſtor tuus. Vnus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & Dicrotum, & Mitylenorum habebam, et aliqd. De Parthis erat ſilentiũ. quod ſupereſt Dij iuuent nos. adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus. Nec mehercule habeo adhuc, quem accuſem meorum. Videntur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectionis ſuæ. planè ſeruiunt exiſtimationi meæ. Quod ſupereſt, ſi uerũ illud eſt ὁποία ἡ δέσποινα, οἷαι καὶ θεραπαινίδες certe permanebunt. Nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus. in id parum, quod fuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius. nam lenitate dulces ſumus, &, ut ſpero, proficimus aliquantum. Sed ego hanc, ut ſinguli dicunt, adhuc ἀνεξίαν in unum annum meditatus ſum. Proinde pugna, ne, ſiquid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad ea, quæ mihi mãdas. In præfectis excuſatio. Iis, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Zenonẽ tam diligo, quàm tu, quod ipſum ſentire certò

re certò ſcio. Apud Patronem, & reliquos Varrones te in maxima gratia poſui, et hercule merito tuo feci. nam mihi is ter dixit, reſcripſiſſe ad te, mihi ex illius literis rem illam curæ fuiſſe, quod ei pergratum erat. Sed cum Patro mecum egiſſet, ut peterem à ueſtro Ariopago ὑπομνηματισμὸν tollerent, quẽ Polycharmo Pr. fecerant, commodius uiſum eſt, & Zenoni me, & poſt ipſi Patroni, ad Mẽmiũ ſcribere, q pridie, q̃ ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut ſi ad uos ſcriberet, poſſe id ſua uoluntate fieri. non enim dubitabat Zeno, quin ab Ariopagitis, inuito Memmio impetrari nõ poſſet. Fãnius autẽ ædificandi conſiliũ abiecerat, ſed erat Patroni iratus. Itaq; ſcripſi ad eũ accurate, cuius epiſtolæ miſi ad te exemplũ. Tu uelim Pyliã meis uerbis conſolere. Indicabo enim tibi. tu illi nihil dixeris. Accepi faſciculũ, in quo erat epiſtola Pyliæ. abſtuli. aperui. legi. ualde ſcripta eſt συμπαθῶς. Brũduſio, quæ tibi epiſtolæ redditæ ſunt ſine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me nõ belle haberẽ. Nam illã νωμανδρίαν meam excuſationẽ ne acceperis. cura, ut omnia ſciam, ſed maxime, ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Ego cum magnum eſt nauigare, atq; id menſe Quintil. ſexto die Delum Athenis uenimus, prid. Non. Quintil. à Piræo ad Zoſtera uento moleſto, qui nos ibidem Nonis tenuit. Ad VIII Iduũ ad Ceocum uicum, deinde ad Gyarũ ſæuo uento non aduerſo. Hinc Scyrum. deinde Delum, utroque citius, quàm uellemus, curſum confecimus. Iam noſti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil eſt, quod minus fluctum

ferre poſſit. itaq; erat in animo nihil feſtinare. Delo nec me mouere, niſi omnia ἀκρατηρέων tuta uidiſſem. De Meſſala ad te ſtatim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & idipſum conſilium noſtrum etiam ad Hortenſium. cui quidem ualde συνηγονιζόμην. ſed tuas de eius iudicij ſermonibus, & mehercule omni de reip. ſtatu literas expecto πολιτικώτερον quidem ſcriptas (quoniam meos cum Thallumeto noſtro peruolutas libros) eiuſmodi inquam literas, ex qbus ego non quid fiat (nã id Helonius uir gratiſſimus poteſt efficere cliens tuus) ſed quid futurum ſit, ſciam, etiam cum hæc leges, habebimus Coſſ. Omnia perſpicere poteris de Cæſare, de Pompeio, de ipſis iudicijs. Noſtra autem negocia (quoniam Romæ commoraris) amabo te explica, cui rei fugerat me reſcribere. de ſtruc Salinarum planè rogo. De aqua ſiquid poterit fieri, eo ſis animo, quo ſoles eſſe. De aqua, quam ego cum mea ſponte, tum tui ſermonibus. æſtimo plurimi. ergo aliquid conficies. Præterea ſiquid Philippus rogauit quod in tua re faceres, id uelim facias. Plura ſcribam ad te, cum conſtitero. nunc eram planè in medio mari. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Epheſum uenimus ad XI Cal. Sextil. Sexageſimo, & quinto poſt pugnam Bouillam. nauigauimus ſine timore, & ſine nauſea, ſed tardius propter Afractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concurſu legationum priuatarum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, ſed mirabilem in modum Epheſi præſtò fuit, aut audiſſe te puto, aut

quid ad

quid ad me attinet? Veruntamen, cum de Cumanis ueniſſem cum imperio, Græci quaſi Epheſio Pr. ſe alacres obtulerunt, ex quo te intelligere certe ſcio, multorũ annorum oſtentationes meas nunc in diſcrimen eſſe adductas. ſed ut ſpero, utemur ea palæſtra, quam à te didicimus, omnibusq; ſatisfaciemus, et eo facilius, quod in noſtra Prouincia confectæ ſunt pactiones. Sed hactenus, præſertim cum cœnanti mihi nuntiaret Seſtius ſe de nocte proficiſci. Tua negocia Epheſi curæ mihi fuerunt, Thermoq;, tametſi ante aduentum meum liberaliſſime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollinicenſem Zenonem cõmendaui. omnino omnia ſe facturum recepit. Ego præter eam rationem Philogeni, et permutationis eius, quã tecum feci, edidi. ergo hæc quoq; hactenus. Redeo ad urbana. per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atq; præmuni quæſo, ut ſimus annui. ne intercaletur quid. Deinde exhauri mea mandata, maxime quæſo quoad potes, de illo domeſtico, ſcrupulum, quem non ignoras. Deinde de Cæſare, cum in cupiditatem, & in authorem incubui, nec me piget. Etſi intelligis q̃ meum ſit ſcire, & curare quid in rep. fiat, immo uero etiam quid futurũ ſit. Perſcribe ad me omnia, ſed diligentiſſime. In primis nunquid iudiciorum ſtatus, aut factorum, aut futurorum etiam laboret. De aqua, ſi curæ eſt, ſiquid Philippus aget, animaduertes. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

ANte, quàm aliquo loco conſedero, neque longas à me, neque ſemper mea manu literas expe-

ctabis. cũ autem erit ſpatium, utrunq; dabo. Nunc iter conficiebam æſtuoſa, & puluerulenta uia. dederam Epheſo pridie. has dedi Trallibus. In Prouincia mea fo re me putabam Cal. Sextil. Ex ea die, ſi meas

commouero, tamē interea hæc uellem, quæ mihi adnuntiabantur. Primum ocium Parthicũ. deinde confectæ pactiones publicanorum. poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq; eis uſq; ad Id. Quintil. perſolutum. Nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter, ne numo quidem ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ. tamen magno timore ſum, ſed bene paramus. omnes iam noſtri præter Tullium tuũ uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum. æſtiuos menſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim (ſi me nihilo minus noſti curioſum in rep. quàm te) ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæ'ue futura ſint. Nihil mihi gratius facere potes, niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi, quæ tibi mandaui, confeceris. In primis quid illud ἐν ἐμίλῳ, quo mihi ſcies nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, et pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Laodiceam ueni prid. Cal. Sextil. Nihil exoptatius aduentu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, q̃ me negocij tædeat. ne non habeat ſatis magnum campum ille tibi nõ ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ, præclara opera ceſſent. Quippe ius Laodiceæ me dicere, cũ Romæ A. Plotius dicat.

& cum

& cum exercitum noſter amicus habeat, tantum me nomen habere duarum legionum exulum? deniq; hæc non deſydero. lucem, forum, urbem, domum, uos deſydero. ſed feram, ut potero, ſit modo annuus. ſi prorogatur, actum eſt. Verũ facile reſiſti poteſt. tu modo Romæ præſto ſis. Quæris quid hic agam? Ita uiuam, ut maximos ſumptus facio. mirifice delector hoc inſtituto. admirabilis abſtinentia ex præceptis tuis, ut uerear, ne illud, quod tecum permutuaui, uerſura mihi ſoluendum ſit. Appij uulnera non refrico, ſed apparent, nec occuli poſſunt. Iter Laodicea faciebam ad III Nonarum Sextil. cum has literas dabam in caſtra in Lycaoniam. Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophragone ſignis collatis, ſi poſſem, de ſeruo tuo decernerem. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. illæ non eſt noſtrum onus, ſed feremus. Modo, ſi me amas, ſit annuus. Adſis tu ad tempus, ut Senatũ totum excites. mirifice ſolicitus ſum, q̃d iandiu ignota ſunt omnia. Quare, ut ad te ante ſcripſi, tum cætera, tum reſp. cura, ut nota mihi ſit. Plura ſcribã aliàs tarde tibi redituro, ſed dabã familiari homini, ac domeſtico C. Andronico Puteolano. Tu autem ſæpe dare tabellarijs publicanorum poteris per magiſtros ſcripturæ, et portus, et noſtrarũ diœceſum. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

E Tſi in ipſo itinere, & uia diſcedebant publicanorum tabellarij, & eramus in curſu, tamen ſurripiendũ aliq̃d putaui ſpatij, ne me immemorẽ mandati tui putares. Itaq; ſubſedi in ipſa

nia, dum hæc, quæ longiorem deſyderant orationem, ſummatim tibi perſcriberem. Maxima expectatione impeditam, & planè euerſam in perpetuum Prouinciam nos inueniſſe ſcito. Prid. Cal. Sextil. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, & totidem dies Sinnade. audiuimus nihil aliud, niſi imperata ἐπικεφάλαια ſoluere non poſſe. omneis poſſeſſiones omnium uenditas. ciuitatum gemitus. ploratus. monſtra quædam non hominis, ſed feræ neſcio cuius immanis. Quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miſeræ ciuitates, quod nullus fit ſumptus in nos, neque in legatos, neque in quæſtorem, neque in quenquam. Scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem, nec præter quatuor lectos, & tectum quenquam accipere, quicquam. Multis locis nec tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. Itaque incredibilem in modum concurſus fiunt ex agris, & uicis, ex domibus omnibus. Mehercule etiam aduentu noſtro reuiuiſcunt, iuſtitia, abſtinentia, clementia tui Ciceronis. Itaque opiniones omnium ſuperauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam Prouinciam ſe coniecit Tharſum uſque. Ibiq; forum agit. De Partho ſilentium eſt, ſed tamen conciſos equites noſtros à barbaris nunciabant ij, qui ueniebant. Bibulus nunciabatur quidem etiam nunc in Prouinciam ſuam accedere. Id autem facere ob eam cauſam dicebant, quod tardius uellet decedere. Nos in caſtra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

M. T.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cœpi Roma ſine epiſtola tua faſciculum li-
a terarum, in quo ſi modo ualuiſti, & Romæ
fuiſti Philotimi duco eſſe culpam non tuam.
Hãc epiſtolam dictaui ſedens in Rheda, cum in caſtra
proficiſcerer, ab quibus aberam bidui. Paucis diebus
habebam certos homines, quibus darem literas. Itaque
eo me ſeruaui. Nos tamen, etſi hoc te ex alijs audire ma
lo, ſic in Prouincia nos gerimus, quod ad abſtinentiam
attinet, ut nullus Teruntius inſumatur in quenquam.
Id fit etiam & legatorum, & tribunorum, & præ-
fectorum diligentia. nam omnes mirifice συμφιλοδο-
ξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noſter mirificus eſt, ſed
nunc propero. perſcribam ad te paucis diebus omnia.
Cicerones noſtros Deiotarus filius, qui Rex ab Senatu
appellatus eſt, ſecum in regnum, dum in æſtiuis nos
eſſemus. illum pueris locum eſſe belliſſimum duximus.
Seſtius ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſti-
ca, & maxima cura locutus, & quid tibi eſſet uiſum.
amãbo te incumbe in eam rem, & ad me ſcribe, quid
& poſſit, & tu cenſeas. Idem ſcripſit Hortenſium de
proroganda noſtra Prouincia dixiſſe neſcio quid mihi.
In Cumano diligẽtiſſime, ſe ut annui eſſemus, defenſu-
rum receperat. Si quicquã me amas, hunc locum ama.
Dici non poteſt, quàm inuitus à uobis abſim, & ſimul
hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinentiæ fore iuſtiorem
ſpero, ſi cito deceſſerimus. Id quod Scæuolæ contigit, qui
ſolos nouem menſes Aſiæ præfuit. Appius noſter, cum
me aduẽtare uideret, profectus eſt Tharſum uſq; Lao-

dicea. Ibi forum agit, cum ego ſum in Prouincia, quam eius iniuriam non inſector. Satis enim habeo negocij in ſanandis uulneribus, quæ ſunt impoſita Prouinciæ, quod do operam, ut faciam quam minima illius contumelia. Sed hæc Bruto noſtro uelim ut dicas, illum fecisse non belle, qui aduentu meo quam longiſſime potuerit, diſceſſerit. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

q Vàm uellem Romæ eſſes, ſi forte non es. Nihil enim certi habebamus, niſi accepiſſe nos tuas literas ad XIIII Cal. Sextil. datas, in quibus ſcriptum eſſet, te in Epeirum iturum circiter Calen. Sextil. Sed ſiue Romæ es, ſiue in Epeiro, Parthi Euphratem tranſiuerunt Duce Pacoro Orodis Regis Parthorũ filio, cunctis referto copijs. Bibulus non dum audiebatur eſſe in Syria. Caſſius in Oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cũ exercitu ad Cibuſtra. Hoſtis in Cirtheſtica, quæ Syriæ pars proxima eſt Prouinciæ meæ. His de rebus ſcripſi ad Senatum. quas literas, ſi Romæ es, uidebis putes ne reddẽdas. Et multa immo omnia, quorum κεφάλαιον, nequid inter cæſa, & porrecta (ut aiunt) oneris mihĩ addatur, aut tẽporis. Nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia ſociorum, præſertim fidelium, certiſſimũ ſubſidium eſt hyems. Ea ſi uenerit, nec illi ante in meã Prouinciam tranſierint, unum uereor, ne Senatus propter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. Quod ſi alium ad uer mittit, non laboro. no-

bis modo temporis nequid prorogetur. Hæc igitur, ſi Romæ es. ſin abes, aut etiam ſi ades, hæc negocia ſic ſe habent. Stamus animis, & quia conſilijs, ut uidemur, bonis utimur, ſperamus etiam manu. tutò conſedimus. copioſo frumento Ciliciam propè conſpiciente expedito ad mutandum locum paruo exercitu, ſed, ut ſpero, ad beneuolentiam erga nos conſentiēte, quem nos Deiotari aduentu cum ſuis omnibus copijs duplicaturi eramus. Socijs multo fidelioribus utimur, q̃ quiſquam uſus eſſet, quibus incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo, & abſtinentia. Delectus habetur Ciuium romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. Si fuerit occaſio manu, ſin minus locis nos defendemus. Quare bono animo es. uideo enim te, & quaſi corá adſis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. Sed te rogo, ſi ullo pacto fieri poterit, ſi integra in Senatu noſtra cauſa ad Cal. Ian. manſerit, ut Romæ eſſes menſe Ianuario. profecto nihil accipiam iniuriæ, ſi tu aderis. Amicos Coss. habemus noſtros, Tr. Pl. Furnium. Verum tua eſt opus aſſiduitate, prudentia, gratia. tempus eſt neceſſarium. ſed turpe eſt me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones noſtri ſunt apud Deiotarū, ſed, ſi opus erit, deducētur Rhodū. Tu, ſi es Romæ, ut ſoles, diligentiſſime, ſi in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium, et, ut tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agis, quidq; acturus ſis, ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rem ſic ago, ut ſuam ipſe non ageret. ſed iam exibeo pupillum, neque defendo. ſunt enim negocia & lenta, & inania. Faciam tamen ſatis tibi quidem, cui difficilius eſt, quàm ipſi, ſed certe ſatisfaciam utriq;. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

O Bſignaram iam epiſtolam meam, quam puto te modo perlegiſſe ſcriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum ſubito Appellius Tabellarius ad XI Cal. Octobr. ſeptimo quadrageſimo die Roma celeriter iuit. tam mihi lóge tuas literas reddidit, ex quibus nó dubito, quin ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirũ profectus ſis, magiſq; uereor, ut ſcribis, ne in Epeiro ſolicitus ſis non minus, quàm nos hic ſumus. De Atteliano nomine ſcripſi ad Philotimum ne appellaret Meſſalã. Itineris noſtri famam ad te perueniſſe lætor, magiſq; lætabor, ſi reliqua cognoris. Filiolã tuam tibi iam Romæ iucundam eſſe gaudeo, eamq;, quam nunq̃ uidi, tamen & amo, & amabilem eſſe certe ſcio. etiá atq; etiá uale patrone & tui condiſcipuli. Quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo. Quod ſcribis libenter repulſam tuliſſe eum, qui cum ſororis tuæ filij patruo certaret, hoc magni amoris ſignum. Itaq; me etiá admonuiſti, ut gauderẽ. nam mihi in mentem non uenerat. Non credo inquis? ut libet, ſed planè gaudeo, quoniá νεμεσᾶν intereſt τοῦ φθονεῖν. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

S Aturnalibus mane ſe mihi Pindentiſſæ dediderunt ſeptimo, & quinquageſimo die, poſtq̃ oppugnare eos cœpimus. Qui malum iſti Pindentiſſæ? qui ſunt inquies? nomen audiui nũquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetholiam, aut

Macedoniam reddere. Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negocia geri potuiſſe. quæ cognoſcere ἐν ἐπιτομῇ Sic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum, ut uenerim noſti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate, qua nihil me unquam delectauit magis. Inde oppidis his, quæ erant, mirabiliter accepti Laodiceam prid. Cal. Sextil. uenimus, ibi morati biduum, pilluſtres fuimus, honorificisq; uerbis omnes iniurias reuellimus ſuperioris. Deinde Appameæ quinq; dies morati. Sinadis triduum. Philomeli quinque dies, & Iconij decem, fecimus nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. Inde ad caſtra ueni ad VII Cal. Septembr. ad III Exercitum luſtraui apud Iconium. Ex his caſtris, cum graues de Parthis nũtij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo conſilio, ut Armenius Artabaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. Cum dies quinque ad Cibuſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis immunere. Itaq; confeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripilas. Tharſum ueni ad III Non. Octobr. Inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. Hic ad III Id. Octobr, magnum numerũ hoſtiũ cecidimus. Caſtella munitiſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus, & Imperatores appellati ſumus. Caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa quæ contra Darium habuerat apud Iſſum Alexander Imperator haud paulo melior, quàm

uit tu ego. Ibi quicunq; dies morati, direpto, & uaſtato Amano inde diſceſſimus. interim (ſcis enim quædam πάνικα dici) item τὰ κοινὰ τοῦ πολέμου rumore aduentus noſtri, & Caſſio, qui Antiochia tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Itaque eos cedenteis ab oppido Caſſius inſecutus, rem bene geſſit. Qua in fuga magna authoritate Oſates Dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis poſt diebus. Erat in Syria noſtrum nomen in gratia. Venit interim Bibulus, credo uoluit appellatione hac inani nobis eſſe par. In eodem Amano cœpit Laureolam in Muſtaceo quærere. At ille cohortem primam totam perdidit, Centurionemq; primipili nobilem ſui generis Aſinium Dentonem, & reliquos cohortis eiuſdem, & Sex. Lucilium T. Cannij Cepionis locupletis, & ſplendidi hominis filium Tr. Mil. ſanè plagam odioſam acceperat, cum re, tum tempore. Nos Pindeniſſum, quod oppidum munitiſſimum Eleutherocilicum omnium memoria, in armis fuit. feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati, cinximus uallo, & foſſa, aggere maximo, uineis, turre altiſſima, magna tormentorum copia, multis ſagittarijs, magno labore, apparatu, multis ſaucijs ex noſtris, incolumi exercitu negocium confecimus. hilara ſanè Saturnalia. Militibus quoque, quis exceptis, reliquam prædam conceſſimus. Mancipia ueniebant Saturnalibus certis. Cum hæc ſcribebam in Tribunali res erat ad HS CCXX. Hinc exercitum in hyberna agri male pacati, deducendum. Quinto Fratri dabam, ipſe me Laodiceam recipiebã. Hæc adhuc. Sed ad præterita reuertamur. quod me ma

xime hortaris, & quod pluris eſt, quàm omnia, in quo laboras, ut etiam Ligurino μώμῳ ſatisfaciam, moriar, ſi quicquam fieri poterit elagantius. Nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati reſiſtere uidetur. Ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta ſum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama (quæ ſumma eſt) quàm res ipſa delectat. Quid quæris? fuit tanti, me ipſe non noram, nec ſatis ſciebam, quid in hoc genere facere poſſem recte. nihil eſt præclarius. Interim hæc ſunt λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit. Regnat ἐν παρόδῳ conſilio, & authoritate, et q̄d inſidiatoribus eius ἀπρόσιτον me modo non præbui, Regē, regnumq́; ſeruaui. Interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui, quem non minus amo, q̄ tu, penè dixi q̄ te. atq́; etiam ſpero toto anno Imperij noſtri Teruntium ſumptus in Prouincia nullum fore. habes oı̄a. Nunc publicæ literas Romam mittere parabam. uberiores erunt, q̄ ſi ex Amano miſiſſem, at te Romæ non fore. Sed eſt totum, q̄d Calen. Martij futurum ſit. Vereor enim, ne cum de Prouı̄cia agetur, ſi Cæſar reſiſtet, nos retineamur. His tu ſi adeſſes, nihil timerem. Redeo ad urbana quæ ego diu ignorans ex tuis iucundiſſimis literis ad V Calen. Ian. deniq; cognoui. eas diligentiſſime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non ſatis tuta uia perferendas. Nam quas Lemni, pueris ſcribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæſare, et quæ Senatus decreuit, & quæ tu ſperas, q̄bus ille ſi cedit ſalui ſumus. Incendio Pætoriano q̄d Leius aduſtus eſt, minus moleſte fero. Lucceius de Quinto Caſſio cur tam

uehemens fuerit, et quid actum ſit, aueo ſcire, Ego enim Laodicæam uenero. Quinto ſororis tuæ filio togam puram iubebo dari, cui moderatur Deiotarus, cuius auxilijs magnis uſus ſum. Ad me, ut ſcripſit, cum Ciceronibus Laodicæam uenturus erat. Tuas enim Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem non modo negocij, uerum etiam ocij tui. Nicanor in officio eſt, & à me liberaliter tractatur, quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligentius perferantur, et idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quod mihi toties ſalutem adſcribit, eſt gratum, ſed cur non ſuis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? à Phameo queritur μύρας. Sed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, & ut ſciam, quando cogites Romam. Etiam atque etiam uale. Tua, tuoſq; Thermo, & præſens Epheſi diligentiſſime commendaram, et nunc per literas, ipſumq; intellexi eſſe perſtudioſum tui. Tu uelim, quod antea ad te ſcripſi, de domo Parmeni des operam, ut quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures nequa ratione auellatur. utriq; noſtrũ exiſtimo, tum mihi erit pergratum.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

TE in Epeirum ſaluum ueniſſe, &, ut ſcribis, ex ſententia nauigaſſe uehementer gaudeo. nõ eſſe Romæ tẽpore pernecæſſario, ſubmoleſte fero. Hoc me tamen conſolor, quod nõ ſpero te iſtic iucunde hyemare, & libenter requieſcere. Caſſius frater Quinti Caßij familiaris tui prudentiores illas literas miſerat, de quibus tu ex me requiris, quid ſibi uoluerit, quàm eas, quas poſtea miſit, qbus per ſe ſcribit

conſectum

confectum eſſe parthicum bellum. Receſſerant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, ſed nullo noſtro ἀνημερήματι. Hodie uero hyemant in Chireſtica, maximumq; bellum impendet. Nam & Orodes Regis Parthorum filius in Prouincia noſtra eſt. Nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta eſt Arthabaſdis filia (Ex quo ſciri poteſt) quin cum omnibus copijs ipſa prima æſtate Euphratem tranſiturus ſit. quo autem die Caſſij literæ uictrices i Senatu recitatæ ſunt, ideſt non. Octo. eodem meæ tumultum nuntiantes. Axius noſter ait noſtras authoritatis plenas fuiſſe, illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ, quas certo ſcio plenas timoris fore. Ex ijs rebus hoc uereor, ne cum Pompeius, propter metum rerum nouarum nuſquam dimittatur, Cæſari nullus honos à Senatu habeatur. dũ hic nodus expediatur, non putet Senatus, nos ante, quàm ſucceſſum ſit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis Prouincijs ſingulos legatos præeſſe. Hic neqd mihi prorogetur, quod ne interceſſor quidem ſuſtinere poſſit, horreo, atq; eo magis quod tu abes, qui conſilio, gratia, ſtudio, multis rebus occurreres. Sed dices me ipſum mihi ſolicitudinem ſtruere. cogor, & uelim ita ſit. Sed omnia metuo, & ſi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epiſtola, quam dediſti nauſeans Buthroto. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Ibi, ut uideo, & ſpero, nulla ad decedendum mora. mallẽ, ut uideo, nihil opus fuit, ut ſpero. Acceperam autem ſatis celeriter Iconij per

publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas in his illud confirmas, moram mihi nullam fore. Deinde addis, ſiquid ſecus, te ad me forte uenturum. Angunt me dubitationes tuæ. ſimul & uides, quas acceperim literas. Nam quas Hemoni centurioni Scamulæ ipſe ſcribis dediſſe, non accepi. Lemnij pueris te dediſſe, ſæpe ad me ſcripſeras eas Laodiceæ, denuq; cum eò ueniſſem III Iduum Februarij. Lēnius mihi reddidit datas ad decimum Calendarum Octobr. Lemnio tuas commendationes, & ſtatim uerbis, & reliquo tempore probabo. Hæ literæ cætera uetera habebant. unum hoc nouum de Cibiratis Pantheris. Multum te amo, quod reſpondiſti M. Octauio te non putare, ſed poſthac omnia, quæ certa non erunt pro certo negato. nos enim & noſtra ſponte bene firmi, & mehercule authoritate tua inflammati uicimus omnes. Hoc tu ita reperies tum abſtinentia, tum iuſtitia, facilitate, clementia. Caue putes quicquam homines magis unquam eſſe miratos, quàm nullum Teruntium, me obtinente Prouinciam ſumptum factum eſſe, nec in remp. nec in quenquam eorum, præterquam in L. Tullium legatum, in cæteris qui abſtinens ſe Iulia lege, tranſita ſemel tamen in diem, non ut alij ſolebant omnibus uicis, præter eum ſemel, nemo accepit. Hic facit, ut mihi excipiendus ſit, cum Teruntium nego ſumptum factum, præter eum accepit nemo. Has à noſtro Quinto Titinio ſordes accepimus. Ego æſtiuis confectis, Quintum fratrem Hybernis, & Ciliciæ præfeci. Quintum Voluſium tui Tiberij generum certum hominem, ſed mirificæ abſtinentem, miſi in Cyprum, ut ibi pauculos dies. Sed ne ciues romani pauci, qui illic

negociantur

negociantur ius ſibi dictum negarent. nam euocari ex Inſula Cyprios non licet. Ipſe in Aſiam profectus ſum Tharſo Non. Ian. Non mehercule dici poteſt, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximéq; Tharſenſium. Poſtea uero, quàm Taurum transgreſſus ſum, mirifica expectatio Aſiæ noſtrarum diœceſum, quæ ſex menſibus imperij mei nullas meas acceperat literas. nunquã hoſpitem uiderat. Illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæſtu. Ciuitates locupletes ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant. Cyprij talenta attica CC, quæ ex inſula (non ὑπερβολικῶς, ſed ueriſſime loquor) nummus nullus me obtinente erogabitur. Ob hæc beneficia, quibus illi obſtupeſcunt, nullos honores mihi, niſi uerborum decerni ſino. ſtatuas prohibeo. nec ſum in ulla alia re moleſtus ciuitatibus, ſed fortaſſe tibi, qui hæc prædicẽ de me. perfer, ſi me amas. Tu enim me hæc facere uoluiſti. Iter igitur ita per Aſiam feci, ut etiam fames, qua nihil miſerius eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia (meſſis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. Quacunq; iter feci nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, authoritate, & cohortatione perfeci, ut & græci, & ciues romani, qui frumentum compreſſerant, magnum numerum populis pollicerentur. Id. Febr. quo die has literas dedi, forum inſtitueram agere Laodiceæ Cibiraticum, & Apamenſe ex Id. Mar. ibidem Synadenſe. Pamphilium cum Seſſameno. diſpiciam κέρατα omnium. Iſauricum ex Idibus Maij in Ciliciam, ut ibi iunius conſumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, ſi erit, ut uolumus, in itinere eſt per Prouinciam redeuntibus conſumendus. Ve-

nimus enim in prouinciam Laodiceā Sulpicio, & Marcello Coſs. prid. Calendarū Sextil. ide nos oportet decedere ad IIII Calēdarum Sextil. Primum contendam à Quinto fratre, ut ſe præfici patiatur, qđ & illo, & me inuitiſſimo fiet, & aliter honeſte fieri non poteſt, præſertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidem retinere poſſim. rapit enim hominem Poſthumus Romam, fortaſſe etiā Poſthuma. Habes conſilia noſtra, nunc cognoſce de Bruto. Familiares habet Brutus tuos quoſdam creditores Salaminiorum. Ex Cypro Marcum Scaptium, & P. Macnium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Macnium non noui. Scaptius ad me in caſtra uenit. pollicitus ſum curaturum me Bruti cauſa, ut ei Salaminij pecuniam ſoluerent. Egit gratias. Præfecturam petiuit. negaui me cuiquam negocianti dare, quod idem tibi oſtenderam. Cn. Pompeio petenti probaram inſtitutum meum, quid dicam Torquato, & M. Lemnio tuo? multis alijs? ſi præfectus uellet eſſe ſyngraphæ cauſa me curaturum, ut exigeret. gratias egit. diſceſſit. Appius noſter turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum, uexabat Salaminios. Ego equites ex Cypro decedere iuſſi. moleſte tulit Scaptius. Quid multa? ut ei fidem meam præſtarem, cum ad me Salaminij Tharſum ueniſſent, & una Scaptius, imperaui, ut pecuniam ſoluerent. Multa de ſyngrapha, multa de Scaptij iniurijs, negaui me audire. Hortatus ſum demum etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negocium conficerent. Deniq; coacturū dixi me homines, non modo non recuſare, ſed etiam hoc dicere, ſe à me

cere, ſe à me ſoluere. Quod enim Pr. dare conſueſſent, quoniam ego non acceperam, ſe à me quodammodo dare, atq; etiam minus eſſe aliquanto in Scaptij nomine, q̃ in uectigali prætorio, collaudaui homines. recte inq̄t Scaptius, ſed ſubducamus ſummam. interim cum ego in edicto translatitio centeſimas me obſeruaturũ dicerẽ cũ Antiochi anniuerſario, ille ex ſyngrapha poſtulabat illud. Quid ais inquam? poſſum ne contra meũ edictum? At ille profert S.C. Lẽtulo, Philippoq́; Coss. ut qui Ciliciam obtineret, & Ius ex illa Syngrapha diceret. cohorrui primo, etenim erat interitus ciuitatis. Reperio duo S.C. iiſdem Coss. de eadem Syngrapha. Salaminij, cum Romæ uerſuram facere uellent, non poterant, quod lex Gabinia uetabat. Tum ij Bruti familiares freti gratia Bruti dare uolebant quatuor, ſi ſibi S.C. caueretur. Fit gratia Bruti S.C. ut ne'ue Salaminijs, ne'ue, qui eis dediſſet fraudi eſſet. Pecuniam numerauerunt, & poſtea uenit in mentem fœneratoribus nihil ſe iuuare illud S.C. quod ex Syngrapha Ius dici lex Gabinia uetaret. Tum fit S.C. ut ex ea Syngrapha eſſet, qua cætera eſſent, ſed ut eodẽ, cum hæc diſſeruiſſem, ſeducit me Scaptius, ait ſe nihil cõtradicere, ſed illos putare talenta CC ſe debere, ea ſe uelle accipere, debere autem eos paulo minus. Rogat, ut eos ad CC perducam. optime inquam. uoco illos ad me remoto Scaptio. q̃d uos? quantũ inquam debetis? respondent CC. Refero ad Scaptiũ. homo clamare. Quid opus eſt inquam potius, q̃ rationes conferatis? Aſſident. ſubducũt ad numum. conuenit. Illi ſe numerare uelle. urgere, ut acciperet. Scaptius me rurſus ſeducit. rogat, ut rem ſic

relinquam. Dedi ueniam homini impudenter petenti. Græcis quærentibus, ut in Fano deponerent, poſtulantibus non conceſſi. Id clamare omnes, qui aderant. nihil impudẽtius Scaptio, qui centeſimis cũ Anatociſmo contentus non eſſet. alijs nihil ſtultius. Mihi autem impudens magis, q̃ ſtultus uidebatur. Nam aut bono nomine centeſimis contentus erat, aut non bono quaternas centeſimas ſperabat. Habes meã cauſam, quæ, ſi Bruto non probatur, neſcio cur illum amemus, ſed auunculo eius certe probabitur, præſertim cum S. C. modo factũ ſit, ut puto, poſtq̃ tu es profectus in creditorũ cauſa, ut centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur. Hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certe habes ſubductum, in quo quidẽ ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M. Fab. queritur apud me per literas, ſummũ eſſe periculum, ne culpa Senatus his decretis, res ad tabulas nouas perueniat. commemorat quid olim etiam mali C. Iulius fecerit, cum diecula dixerit, nunq̃ reſp. plus. Sed ad rem redeo. Meditare aduerſus Brutũ cauſam meam, ſi hæc cauſa eſt, contra quam nihil honeſte dici poteſt. præſertim cum integram rem, et cauſam reliquerim. Reliqua ſunt domeſtica. De ἐνδομυχῶν, probo idẽ, qđ tu Poſthumiæ filiæ, quoniã Pomelia nugatur. ſed uellẽ adeſſes A. Quinto Fratre his mẽſibus nihil expectaris. nã Taurus propter niueis ante menſem Iuniũ tranſiri non poteſt. Hermum, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valeriũ negat habere quicquã Deiotarus Rex, eumq́; ait ſe ſuſtentari. Cum ſcies Romæ itercalatũ ſit, nec ne, uelim ad me ſcribas, certũ, quo die myſteria futura ſint. Literas tuas minus paulo expecto, q̃ ſi Romæ eſſes, ſed tamẽ expecto. Vale.

M. T. CI.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER SEXTVS.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

a Cœpi tuas literas ad quintum milliare Laodiceæ, quas legi libentiſſime, pleniſſimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. Iis igitur reſpondebo. Sic enim poſtulas, nec οἰκονομίαν meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum. Recentiſſimas à Cybirata meas literas habere ais ad X Cal. Octobr. datas, & ſcire uis, tuas ego, quas acceperim. omnes ferè, quas cõmemoras, præter eas, quas ſcribis Lentuli pueris, & Equotutio, & Brunduſio datas. Quare non οἴχεται tua induſtria, quod uereris, ſed præclare ponitur. ſiquidem id egiſti, ut ego delectarer. Nam nulla re ſum delectatus magis, q̃ meã βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem etiam in Bruto probari uehementer gaudeo, ac putaram ſecus. Appius enim ad me ex itinere bis, ter'ue ὑπομεμψαμένους literas miſerat, quod quædam à ſe conſtituta reſcinderem, ut ſi medicus, cum ægrotus alij medico traditus ſit, iraſci uelit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi quæ ipſe in curando conſtituerit, immutet ille, ſic Appius, cum ἐξαφαιρέσεως Prouinciam curarit, ſanguinem miſerit, quicq̃d potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam, & προσανατρεφομένην. ama me. non libenter uidi, ſed modo ſuccenſet, et modo gratias agit. Nihil enim à me fit

cum ulla illius contumelia. tantummodo diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem. Quid enim poteſt eſſe tam diſſimile, quã illo imperante exhauſtam eſſe ſumptibus, et iacturis Prouinciam, nobis obtinentibus eã, nummum nullum eſſe erogatum nec priuatim, nec publice? Quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? quid etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? Nunc autem domus mehercule nulla tanto conſilio, aut tanta diſciplina gubernatur, aut tam modeſta eſt, q̃ noſtra tota Prouincia. Hanc nonnulli amici Appij ridicule interpretantur, qui me idcirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat, & recte facere non meæ laudis, ſed illius contumeliæ cauſa. Sin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te miſit, ſignificabant, gratias nobis agit, non moleſte fero, ſed tamẽ eo ipſo die, quo hæc ante lucem ſcribebam, cogitabam eius multa inique conſtituta, & acta tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni ſtudio, te authore, ſum complexus, quem etiã amare cœperam. ſed dico reuocaui me, ne te offenderẽ. Noli enim putare me quicquã maluiſſe, quàm ut mandatis tuis ſatisfacerẽ, nec ulla de re plus laboraſſe. mandatorum autem mihi libellum dedit, ijſdemq; de rebus tu mecum egeras. Omnia ſum diligentiſſime perſecutus. Primum ab Ariobarzane ſic contendit, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret, quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. poſt à Pompeij procuratoribus ſexcentis premi cœptus. Pompeius autem cum ob cæteras cauſas plus poteſt unus, q̃ cæteri omnes, tum q; putatur ad bellum parthicum eſſe uẽturus, ei tamen ſic nũc ſoluitur, tricæſimo quoq; die talẽta attica XXXIII,

& hoc ex

& hoc ex tributis. Nec id ſatis efficitur in uſurā menſtruā. Sed Cn. noſter clementer id fert. ſorte caret uſuræ, nec ea ſolida contentus eſt. alij neq; ſoluit quicquā, nec poteſt ſoluere. Nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij instituto tributa imperat, ea uix in fœnus Pompeij, quod ſatis ſit, efficiunt. Amici Regis duo, tres'ue perdiuites ſunt, ſed ij ſuum tam diligenter tenent, q̃ ego, aut tu. Equidem non deſino tamen per literas rogare, ſuadere, accuſare Regem. Deiotarus etiā mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti, eos ſibi reſponſum retuliſſe, illum non habere, & mehercule ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egentius. Itaque aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, & impendiū recuſare. Ego tamē quas pro te Bruto promiſerā præfecturas Marco Scaptio, & L. Ganio, qui in regno rem Bruti procurabāt detuli. nec enim in Prouincia mea negociabantur. Tu autem meminiſti nos ſic agere, ut quot uellet præfecturas ſumeret, dum ne negociarentur. Itaque duas ei præfecturas dederam, ſed ij, quibus petierat, de Prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs, quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi. Nunquam enim ex illo audiui ullam pecuniam eſſe ſuam. Quin etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Mantinio familiaribus meis. eos mihi commendat. adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet, interceſſiſſe ſe pro ijs magnam pecuniā, confeceram, ut ſoluerent centeſimis ſexennij ductis cum renouatione ſingulorū annorū. At Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet,

ne tu ipſe me amare deſineres. nám ab edicto meo receſ ſiſſem, & ciuitatem in Catonis, & in ipſius Bruti fide locatam, meiſq; beneficijs ornatam, funditus perdidiſ- ſem. atq; hoc tempore ipſe impingit mihi epiſtolã Scaptius Bruti, rem illã ſuo periculo eſſe. Quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi etiam, ut præfecturã Scaptio deferrem. Id uero per te exceperamus negociatori, quod ſi cuiquam, huic tamen nõ. Fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus incluſum in curia Senatum Salamine obſederat, ut fame Senatores quinq; necarentur. Itaq; ego, quo die tetigi Prouinciã, cum mihi Cyprij legati Epheſum obuiam ueniſſent, literas miſi, ut equites ex inſula ſtatim decederent. His de cauſis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum ſcripſiſſe. ſed tamen hoc ſum animo, ſi Brutus putabit me quaternas centeſimas oportuiſſe decernere, qui tota Prouincia ſingulas obſeruarẽ, Idq; edixiſſem, idq; etiam acerbiſſimis fœneratoribus probaretur, ſi præfecturã negociatori denegatam quereretur, quod ego Torquato noſtro in T. Lemnio Pompeio ipſi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui, ſi equites deductos moleſte feret. Accipiam equidem dolorem, mihi illum iraſci, ſed multo maiorem, non eſſe eum talem, qualẽ putaſſem. Illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, ſibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi poteſtatem fuiſſe. Addo etiam illud, quod uereor tibi ipſi, ut probẽ, conſiſtere uſura debuit, quæ erat in edicto meo. deponere uolebant. Impetraui ab Salaminijs, ut ſilerent. Veniam illi quidem mihi dederunt. Sed quid ijs fiet, ſi huc Paulus uenerit? ſed totum hoc

Bruto dedi, qui de me ad te humaniſſimas literas ſcripſit. Ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως ſolet ſcribere. Tu autem uelim ad eum ſcribas de his rebus, ut ſciam quomodo hæc accipiat. Facies enim me certiorem, atque hoc ſuperioribus literis ad te diligenter perſcripſeram. Sed planè te intelligere uolui, mihi non excidiſſe illud, quod tu ad me quibuſdā literis ſcripſiſſes, ſi nihil aliud de hac Prouincia, niſi illius beneuolentiam reportaſſem, mihi id ſatis eſſe. Sit ſanè, quoniam ita tu uis, ſed tamen cum eo credo, quod ſine peccatò meo fiat. Igitur meo decreto ſoluta res Scaptio ſtatim, quàm decretum ſit, tu iudicabis. ne ad Catonem quidem prouocabo. Sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abieciſſe, quæ mihi in uiſceribus hærent. Flens mihi meam famam commendaſti. quæ epiſtola tua eſt, in qua non mentionē facias? Itaq; iraſcatur qui uolet, patiar. τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ, præſertim cum ſex libris tanquam prædibus me ipſum obſtrinxerim, quos tibi tam ualde probari gaudeo, e quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Annij filio. Ille uero ante decemuiros non fuit. quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magiſtratus multis annis poſt decemuiros inſtitutus eſt. Quid ergo profecit, quod protulit faſtos? Occultatam putant quodam tempore iſtam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. Nec uero pauci ſunt authores Cn. Flauium ſcribam, faſtos protuliſſe, actionesq; compoſuiſſe, nec me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες. illud de geſtu Hiſtrionis tu ſceleſte ſuſpicaris. ego ἀφελῶς ſcripſi.

De me imperatore ſcribis, te ex Philotimi literis cognouiſſe. ſed credo te iam in Epeiro cum eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, alteras à Laodicea, utraſq; tuis pueris datas. quibus de rebus propter caſum nauigandi, per binos tabellarios miſi Romam literas publice. De Tullia mea tibi aſſentior. ſcripſiq; ad eam, & ad Terentiam mihi placere. Tu enim ad me iam ante ſcripſeras. at uellem te in tuũ ueterẽ gregem retuliſſes. Correcta uero epiſtola Memmiana, nihil negocij fuit. Multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. Quare adiunges Auſiũ noſtrum, hominem ſemper amantem me, nunc credo eo magis, quod debet etiam fratris Appij amorem erga me cũ reliqua hæreditate creuiſſe, quid declarauit quanti me faceret cum ſæpe, tum in Burſa. Næ tu me ſolicitudine magna liberaris. Furni exceptio mihi non placet, nec ego ullum aliud tempus timeo, niſi quod ſolum ille excipit. Sed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem ocij ponere non miror. ita res eſt. remouendumq; cenſeo illum diſſimulantem. Sed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſſignato. te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcunt. exercentur. ſed alter, uti dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram liberalibus cogitabam dare. mandauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum nõ ſit. Dionyſius mihi quidem in moribus eſt. Pueri autem aiunt eum furenter iraſci. ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, nec tui, meiq; amantior. Thermum, & Siluium uere

audis laudari·ualde ſe honeſte gerunt. Adde M. Nonium, Bibulum, me, ſi uoles. iam Scrofa uellem haberet, ubi poſſet. Eſt enim lautum negocium. Cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortenſio, quod cauſam meã commendas, ualde gratum. De Amiano, ſpei nihil putat eſſe Dionyſius. Terentij nullum ueſtigiũ agnoui. Meragenes certe perijt. feci iter per eius poſſeſſionem, in qua animal reliquum nullum erat. Hoc non noram tum, cum Democrito tuo locutus ſum. Rhoſij cauſam mandaui. Sed heus tu quid cogitas infelicitatis? Lancibus, & ſplendidiſſimis canistris, non oluſculis nos ſoles paſcere. Quid te in uaſis fictilibus appoſiturum putem? κέρας Phæmio mandatum eſt. reperietur, modo aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Caſſius ineptas literas miſit, nec dum Bibuli erant allatæ. quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur Senatus. Equidem ſum magna animi perturbatione commotus, ſi, ut opto, non prorogatur noſtrum negocium. Habeo Iunium, & Quintilem in metu. eſto, duos quidem menſes ſuſtinebit Bibulus. Quid illo fiet, quem reliquero? præſertim ſi fratrem? Quid de me autem, ſi non tam cito decedo? Magna turba eſt. mihi tamen cum Deiotaro conuenit, ut ille in meis Caſtris eſſet cum ſuis copijs omnibus. Habet autem cohortes quadringenarias, noſtra armatura XXX equitum erit ad ſuſtentandum, quoad Pompeius ueniat, qui literis, quas ad me mittit, ſignificat, ſuum negocium illud fore. Hyemant in noſtra Prouincia Parthi. expectatur ipſe Orodes. Quid quæris? aliquantum eſt negocij. De Bibuli edicto nihil noui præ-

ter illam exceptionem, de qua tu ad me ſcripſeras, ni-
mis graui præiudicio in ordinem noſtrum. Ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, ſed certiorem ex Quinti Municipij P. F. edicto Aſiatico, extra quam ſi ita negocium geſtum eſt, ut eo ſtari non oporteat, ex fide bona multa, quæ ſum ſecutus, Scæuolæ miſi illud, in quo ſibi libertatem cenſent Græci datam, ut Græci inter ſe diſceptent ſuis legibus. Breue autem edictum eſt propter hanc meam διαίρεσιν, quod duobus generibus edicendum putaui, quorum unum eſt prouinciale, in quo ineſt de ratiotionibus ciuitatum, de ære alieno, de uſura, de ſyngraphis. In eodem omnia de publicanis. Alterum quod ſine edicto ſatis commode tranſigi non poteſt, de poſſeſſionibus hæreditatum, de poſſidendis bonis, magiſtris faciundis, uendendisq; ex edicto, & poſtulari, & fieri ſolet. Tertium de reliquo iure dicendo ἄγραφον reliqui. Dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. Itaque curo, & ſatisfacio adhuc omnibus. Geæci uero exultant quod peregrinis iudicibus, ut ſuis utuntur. nugatoribus quidem inquies. Quid refert, tum ſe αὐτονομίαν adeptos putant? Noſtri enim credo graueis habent Turpionem ſutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam uideris quærere. habeo in delitijs, obſequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui moleſti ſint. τὸ παραδοξότατον uſuras eorum, quas pactionibus aſcripſerat, ſeruauit etiam Seruilius. Ego ſic diem ſtatuo ſatis laxam, quam ante ſi ſoluerint, dico me centeſimas ducturum, ſi non ſoluerint ex pactione. Itaq; & Græci ſoluunt tolerabili fœnore, & publicanis

res eſt gratiſſima. ſi illa iam habent plena in odio uerborum, honorem, mutationem crebram. quid plura? ſunt omnes ita mihi familiares, ut ſe quiſq; maxime putet. Sed tamem μηδὲν αὐτοῖς. ſcis reliqua. De ſtatua Africani ὢ πράγματα τῶν ἀσυγκλώς των. ſed me ipſum delectauit in tuis literis. Ain tu, Scipionem hic Metellus proauum ſuum neſcit Cenſorem fuiſſe. Atqui nihil habuit aliud inſcriptum, niſi Cenſoria ſtatua, quæ ad Opis per te poſita in excelſo eſt. In illa autem quæ eſt ad πάσας ἡρακλέους inſcriptum eſt Coſ. quam eſſe eiuſdem ſtatus, amictus, annulus, imago ipſa declarat. At meherculè ego cum in Turmam auratarum equeſtriũ, quas hic Metellus in Capitolio poſuit, animaduertiſſem in Serapionis ſubſcriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui. Nunc uideo Metelli ἀνιστόρητον turpem. Nam illud de Flauio, & faſtis, ſi ſecus eſt, commune erratum eſt, & tu belle ἠπόρησας. & nos publicam propè opinionem ſecuti ſumus, ut multa apud Græcos. Quis enim non dixit εὔπολιν τῶν ἀρχαίων Ab alcibiade nauigante in Siciliam deiectum eſſe in mare? Redarguit Eratoſthenes. Affert enim, quas ille poſt id tempus fabulas docuerit. Num idcirco Duris Samius, homo in hiſtoria diligens, quod cum multis errauit, irridetur? Quis Saleucum leges Locris ſcripſiſſe non dixit? Num igitur iacet Theophraſtus, ſi id à Timæo tuo familiari reprehenſum eſt? ſed neſcire proauum ſuum Cenſorem fuiſſe turpe eſt, præſertim cum poſt eum Cos. nemo Cornelius illo uiuo Cenſor fuerit. Quod de Philotimo, & de ſolutione HS XXX ſcribis Philotimum circiter Calend. Ian. in Cherrhoneſum au-

dio ueniſſe. at mihi ab eo nihil adhuc. Reliqua mea Camillus ſcribit ſe accepiſſe ea, quæ ſint, neſcio, & aueo ſcire. Sed hæc poſterius, & coràm fortaſſe commodius. Illud me mi Attice in extrema ferè parte epiſtolæ commouit. Scribis enim ſic τί λοιπόν. Deinde me obſecras amantiſſime, ne obliuiſcar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. Nunquid de quo in audiſti? & ſi nihil eiuſmodi eſt πολλῶ γε καὶ δεῖ Nec enim me fefelliſſet, nec fallet. ſed iſta admonitio tua tam accurata neſcio, quid mihi ſignificare uiſa eſt. De M. Octauio, iterum iam tibi reſcribo, te illi probe reſpondiſſe. paulo uellem fidentius. Nam Cœlius libertum ad me miſit, & literas accurate ſcriptas, & de Pantheris, ſed à ciuitatibus reſcripſi alterum me moleſte ferre, ſi ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ nullum in mea Prouincia nummum, niſi in æs alienum erogari, docuiq; nec mihi pecuniam licere, nec illi capere. monuiq; eum, quem planè diligo, ut cum alios accuſaſſet, cautius uiueret. Illud autem alterum alienum eſſe exiſtimatione mea Cibyratas Imperio meo publice uenari. Lecta tua epiſtola, gaudio exultat. Etenim ſcripta belle eſt, meq; apud eum magna in gratia poſuit. Filiola tua gratum mihi fecit, quod tibi diligenter mandauit, ut mihi ſalutem aſcriberes. Gratum etiam Tylia, ſed illa officioſius, quod mihi, quem iam pridem nunquam uidit. igitur tu quoq; ſalutem utriq; aſcribito. Literarum datarum prid. Cal. Ian. ſuauem habui recordationem clariſſimi iuriſiurandi, quod ego non eram oblitus. magnus enim prætextatus illo die fuit. Habes ad omnia, non, ut poſtulaſti, χρύσεα ἀντὶ χαλκείων, ſed paria

paribus

paribus reſpondimus. Ecce autem alia puſilla epiſtola, quam non relinquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luccius Thuſculanũ, niſi forte ſolet cum ſuo tibicine. & uelim ſcire quis ſit ſtatus eius. Lentulum quidem noſtrum prætorem Thuſculanum proſcripſiſſe audio. cupio hos expeditos uidere. cupio etiam Seſtium. addes etiam ijs Cœlium, quibus omnibus αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio reſtituendo ut Curio cogitet, te audiſſe puto. De Egnatij Sidicini nomine, & nec nulla, nec magna ſpeſumus. Pinnaium, quem mihi commendas, diligentiſſime Deiotarus curat, grauiter ægrum. Reſpondi etiam minori. Tu uelim, dũ ero Laodiceæ, id eſt ad Id. Maij, quamſæpiſſime mecum per literas colloquare, & cum Athenas ueneris. Iam enim ſciemus de rebus urbanis, de Prouincijs, quæ omnia in menſem Martium ſunt collata. Vtiq; ad me tabellarios mittas. Et heus tu, ianuarios à Cæſare per Orodem talenta attica L extorſiſtis, in quo, ut audio, magnum odium Pompeij ſuſcepiſtis. putat enim ſuos numos uos comediſſe. Cæſarem in merito reædificando diligentiorem fore. Hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, ſed Pompeij tamen familiari audiui. hic Vedius uenit mihi obuiam cum duobus Eſſedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna, pro qua ſi Curio legem pertulerit, HS centena pendat neceſſe eſt. Erat præterea Cynocephalus in Eſſedro, nec deerant Onagri. nunquam uidi hominem nequiorem. ſed extremum audi. Diuerſatus eſt Laodiceæ apud Pompeium. Vidi illum ibi. ſua depoſuit cũ ad me profectus eſt. Moritur interim Vindillus, quæ res ad

magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Venoni us domum Vindilli uenit. cum omnia obſignaret in ue dianas res incidit. In his inuentæ ſunt qnq; lagiunculæ matronarum, in quibus una ſororis amici tui hominis Bruti, qui hac utatur, & illius Lepidi, qui hæc tam ne gligenter ferat. Hæc te uolui παρισορῆσαι. Sumus enim ambo belle curioſi. Vnum etiam uelim cogites. Audio Appium προπύλαιον Eluſine facere. num in Epeiro fuerimus, ſi nos quoq; Academiæ fecerimus? Pu to inquies. ergo id ipſum ſcribes ad me. Equidem ualde Athenas ipſas amo. Volo eſſe aliquod monimentū. odi fal ſas inſcriptiones ſtatuarum alienarum. ſed ut tibi pla cebit, facies'q; me in quem diem romana incidunt myſte ria, certiorem, & quomodo hyemaris. Cura ut ualeas. Poſt Leuctricam pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſi moquinto.

T. P. ATTICO.

CVm Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me ſalutandi cauſa ueniſſet, & ſe ſtatim ad te nauigaturum eſſe diceret, has ei literas de di, quibus ad eas ſcripſi, quas acceperam à Bruti ta bellario. Et reſpondebo primum poſtremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit. Quod ad te ſcriptum eſt ab Cincio de Statij ſermone, in quo hoc moleſtiſſi mum eſt, Statium dicere à me quoq; id conſilium proba ri. De iſto autem hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecum ſummæ coniunctionis optare, & ſunt amoris arctiſſima. Tantum abeſt, ut ego ex eo, quo aſtricti ſumus, laxari aliquid uelim. Illum autē mul

ta de iſtis

te de iſtis rebus aſperius ſolere loqui, ſæpe ſum expertus, ſæpe etiam leniui iratum. Id ſcire te arbitror. In hac autem peregrinatione militiá'ue noſtra, ſæpe incenſum ira uidi, ſæpe placatum. Quid ad Statium aſcripſerit neſcio. quicquid acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad Libertum non fuit. Mihi autem erit maxime curæ, nequid fiat ſecus, quàm uolumus, quàmq; oportet. Nec ſatis eſt in eiuſmodi re, ſe quenq; præſtare, ac maxime partes iſtius officij ſunt pueri Ciceronis, ſiue iam adoleſcentis, quod quidem illum ſoleo hortari. ac mihi uidetur matrem, ualde, ut debeat, amare, téq; mirifice. Sed eſt magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negocij ſatis. Quoniam reſpondi tuæ paginæ poſtremæ, prima mea, nunc ad primam reuertar tuam. Peloponneſias ciuitates omneis maritimas eſſe hominis non nequam, ſed etiam tuo iudicio probati. Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophonia Nacheronis narratione græcos in eo reprehendit, quod mare tam ſecuti ſunt, nec ullum in Peloponneſo locum excipit, quin mihi author placeret. Etenim erat ἱστορικώτατος, *& uixerat in Peloponneſo. Admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionyſio, atque is primo eſt commotus. deinde quod tum de iſto Dicæarcho non minus bene exiſtimabat, quàm tu, de C. Veſtorio. Ergo de Meluino non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cenſebat eſſe Lepreon quoddam maritimum. tenne autem, & Aliphera, & Tritia* νεόκτιστα *ei uidebantur, idq;* τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ *confirma=*

bat, ubi mentio non ſit iſtorum. Iſtum itaq; ego locũ toti
dem uerbis à Dicæarcho tranſtuli. phliaſios dici ſcie-
bam, & ita fac, ut habeas, nos quidem ſic habemus. Sed
primo me ἀναλογία deceperat φλιοῦς ὀποῦς σιποῦς,
ὀπούντιος, ὀπουντίοι Sed hoc continuo correximus. Læ
tari te noſtra moderatione, & continentia uideo. Tũ
id magis faceres, ſi adeſſes, atq; hoc foro, qđ egi ex Id.
Feb. Laodiceæ ad Cal. Maij omnium Diœceſum præter
Ciliciæ, mirabilia quædam effecimus. Ita multæ ciuita
tes omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ ſunt.
omnes ſuis legibus, & iudicijs ſuctæ αὐτονομίαν ade-
ptæ, reuixerunt. His ego duobus generibus facultatem
ad ſe ære alieno liberandas, aut leuandas dedi. Immo
quod omnino nullus in imperio meo ſumptus factus eſt,
nullum cum dico, non loquor ὑπερβολικῶς. nullus
inq̃ ne Teruntius qdem. Hac autem re incredibile eſt,
quantum ciuitates emerſerint. Acceſſit altera. Mira erãt
in ciuitatibus ipſorum furta græcorum, quæ magiſtra-
tus ui fecerant. Quæſiui ipſe de ijs, qui annis decem
proximis magiſtratũ geſſerant, aperte fatebantur. Itaq;
ſine ulla ignominia ſuis humeris pecunias populis retu
lerunt. Populi autem nullo gemitu publicanis, quibus
hoc ipſo luſtro nihil ſoluerant, etiã ſuperioris luſtri red
diderunt. Itaq; publicanis in oculis ſumus. gratis inquis
uiris. ſenſimus. iã cætera iuriſdictio nec íperita, nec de
mens cum admirabili facilitate. Aditus aũt ad me mini
me prouinciales. nihil per Cubicularium. ante lucẽ in
ambulabã domi, ut olim candidatus. Grata hæc, & ma
gna, mihiq; non dũ laborioſa ex illa uetere militia. No.
Maij in Ciliciam cogitabã. ibi cũ Iuniũ mẽſem conſum-

pſiſſem,

pſiſſem, atq; utinã in pace (magnũ enim bellũ impẽdet à Parthis) Quintilem in reditu ponere. Annuæ enim mihi operæ ad III Calendarum Sextil. emerentur. Magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri. Habebam acta urbana uſque ad Nonas Mart. ex quibus intelligebã Curionis noſtri cõſtantia, omnia potius actũiri, quàm de Prouincijs. Ergo, ut ſpero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo noſtrum (ſic enim mauis) equidem omnia feci, quæ potui, aut in mea Prouincia perficere, aut in regno experiri. Omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas ſcilicet. Ipſum enim quatriduum mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. Sed & tum præſens, & poſtea creberrime non deſtiti rogare, & petere mea cauſa, ſuadere, et hortari ſua. Multum pro= feci, ſed quantum, non planè (quia longe abſum) ſcio. Salaminios autem (hos enim poterã coercere) adduxi, ut totum nomen Scaptio uellent ſoluere. Sed centeſimis ductis à proxima quidem ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis numerabantur num. Noluit Scaptius. Tu, qui ais Brutum cupere aliquid perdere, quaternas habebat in ſyngrapha. fieri nó poterat, nec ſi poſſet, ego pati poſſem. Audio omnino Scaptium pœ= nitere. nã quod S. C. eſſe dicebat, ut ius ex ſyngrapha diceretur, eo conſilio factum eſt, quod pecuniam Salaminij contra legem Gabiniã ſumpſerant. Vetabat autem A. Lex ius dici de ita ſumpta pecunia. Decreuit igitur Senatus, ut ius diceretur iſta ſyngrapha. nunc iſta habet iuris idem, quod cæteræ. nihil præcipui. Hæc à me ordine facta, puto meo Bruto probaturũ, tibi neſcio.

Catoni certe probabo. Sed iam ad te ipſum reuertor. Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegantiæ noſtræ, auſus es hoc ex ore tuo? Inquit Ennius, ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem me rogare? an tu, ſi mecum eſſes, qui ſcribis morderi te interdum, quod non ſimul ſis, paterere me id facere, ſi uellem? non amplius inquis quinquaginta. cũ Sparaco minus multi primo fuerũt. Quid tandem iſti mali in tam tenera Inſula non feciſſent? aut immo quid ante aduentum meum nõ fecerunt? Incluſum in curia Senatum habuerunt Salaminium, ita multos dies, ut interierint nonnulli fame. erat enim præfectus Appij Scaptius. et habebat turmas ab Appio. Id me igitur, tu, cuius mehercule os mihi ante oculos ſolet uerſari, cũ de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, præfectus ut Scaptius ſit? At hoc ſtatueramus negociatorem nemini. idq; Bruto probauimus. Habebat is turmas, cur potius, quàm cohortes? ſumptuũ iam ne poſceret uades Scaptius? Volunt inqt principes. ſcio, nam ad me Epheſum uſque uenerunt, flentesq; equitum ſcelera, & miſerias ſuas detulerunt. Itaq; ſtatim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certam diem decederent. Ob eamq; cauſam, tũ ob cæteras, Salaminij nos in cœlum decretis ſuis ſuſtulerunt. Sed iam quid opus equitatu? ſoluunt enim Salaminij, niſi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centeſimis ducant. Et ego audebo legere unq̃, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, ſi tale quid fecero? nimis inquam in iſto Brutum amaſti, dulciſſime Attice. Nos uereor, ne parũ. atq; hæc ſcripſi ego ad Brutum, ſcripſiſſe te ad me. Cognoſce nũc cætera. pro Ap-

pio nos hic

pio nos hic omnia faciemus, honeſte tamen, ſed planè libenter. Nec enim ipſum odimus, & Brutũ amamus. et Pompeius à me mirifice contendit, quẽ mehercule plus, pluſq; in dies diligo. C. Cœlium quæſtorẽ huc uenire audiſti. Neſcio quid ſit, ſed pámenia illa mihi non placent. Ego me ſpero Athenis fore menſe Septẽbr. tuorum itinerum tempora ſcire ſanè uelim. αὐθειαν Sempronij Rufi cognoui ex epiſtola tua corcyræa, quid quæris? inuideo potentiæ Veſtorij. cupiebã etiam nunc plura garire. ſed lucet, urget turba. feſtinat Philogenes. Valebis igitur. & ualere Pyliam, et Cæciliam noſtrã iubebis literis, & ſaluebis à meo Cicerone.

T. P. ATTICO.

eT ſi nil ſanè habebam noui, quod poſt accidiſſet, q̃ dediſſem ad te Philogeni liberto tuo literas, tamen cum Philotimum Romam remitterem, ſcribendũ ad te aliquid fuit. Ac primum illud, quod me maxime angebat, non quo me aliq̃d iuuare poſſes. quippe res eſt in manibus. tu autem abes lõge gentiũ πολλὰ, δ' ἐν μεταιχμίῳ νότος κυλίνδει κύματ' ἀυρείης ἁλος obrepſit dies, ut uides. Mihi enim ad III Calendarũ Sextil. de prouincia decedendũ eſt, nec ſucceditur. quem relinquam, qui Prouinciæ præſit? ratio quidẽ, et opinio hominum poſtulat fratrẽ. primũ ꝙ uidetur eſſe bonus. nemo igitur potior. deinde ꝙ ſolũ habeo prætoriũ. Pontinus enim ex pacto, & conuentu (nã ea lege exierat) iam à me diſceſſerat. quæſtorem nemo dignũ putat. etenim eſt leuis, libidinoſus, ſagax. De fratre autẽ illud eſt primũ. ꝑſuaderi ei nõ poſſe arbitror.

odit enim Prouinciam, & Hercule nihil odioſius, nihil moleſtius. Deinde ut mihi hic nolit negare, quidnam mei ſit officij, cum bellum eſſe in Syria magnum putetur? id uideatur in hanc Prouinciam erupturũ. hic præſidij nihil ſit, ſumptus annuus decretus ſit? Videatur ne aut pietatis eſſe meæ fratrẽ relinquere? aut diligentiæ nugarũ aliquid relinquere? Magna igitur, ut uides, ſolicitudine afficior, magna inopia conſilij. Quid quæris? toto negocio nobis opus non fuit. quanto tua Prouincia melior? Decedes, cum uoles, niſi forte iam deceſſiſti. quem uidebitur, præficies Theſprotiæ, & Chaoniæ. Necdũ ego tamen Quintum conueneram, ut ſi id iam placeret, ſcirem, poſſet ne ab eo impetrari, nec tamen, ſi poſſet, quid uellem, habebam. Hoc eſt igitur eiuſmodi. reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ digna ijs libris, quos tu laudas. conſeruatæ ciuitates. cumulate publicani ſatisfactum. offenſus contumelia nemo. decreto iuſto, & ſeuero perpauci. nec tamen quiſquam, ut queri audeat. Res geſtæ dignæ triumpho, de quo ipſo nihil cupide agemus, ſine tuo quidem cõſilio certe nihil. Clauſula eſt difficilis in tradenda Prouincia, ſed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus ſcilicet plura, ut ſcis, ſæpius & certiora audis. equidem doleo nõ me tuis literis certiorem fieri. huc enim odioſa afferebãtur de Curione, de Paulo, non quo ullum periculum uĩdeam ſtante Pompeio, uel etiam ſedente, ualeat modo, ſed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiariũ uicem doleo. Formam igitur mihi totius reip. ſi iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiam ueniat, ex qua me fingere poſſim, & præmeditari, quo

animo accedam ad urbem. Eſt enim quiddam, aduenientem non eſſe peregrinum, atq; hoſpitem, & , quod pene praeterij, Bruti tui cauſa, ut ſaepe ad te ſcripſi, feci omnia. Cyprij numerabant, ſed Scaptius centeſimis renouato in ſingulos annos foenore contentus non fuit. Ariobarzanes nó in Pompeium prolixior per ipſum, quám per me in Brutum, quem tamen ego praeſtare nó poteram. erat enim Rex perpauper, aberamq; ab eo ita longe, ut nihil poſſem niſi literis, qbus pugnare non deſtiti. Summa eſt haec pro ratione pecuniae. Liberius eſt Brutus tractatus, q̃ Pompeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C, Pompeio in ſex menſibus promiſſa CC. Iam in Appij negocio quantũ tribuerim Bruto, dici uix poteſt. Quid eſt igitur, quod laborem? amicos habet. meras nugas. Scaptium, qui, quia non habuit á me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortaſſe ſuccenſet. aut quia praefectus nó eſt, quod ego nemini tribui negociatori. non C. Venonio meo familiari. non tuo M. Lemnio. Et quod tibi Romae oſtenderam, me ſeruaturum, in quo perſeueraui. Sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniá cum poſſet, noluit? Scaptius, qui in Cappadocia fuit? puto eſſe ſatisfactum. Is á me cum tribunatum accepiſſet, quem ego ex Bruti literis ei detuliſſem, poſtea ſcripſit ad me ſe uti nolle eo tribunatu. Caius eſt quidá, cui cũ praefecturam detuliſſem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia P. Clodij cauſis. Is me nec proficiſcentem Apameam proſecutus eſt, nec cũ poſtea in caſtra ueniſſet, atq; inde diſcederet, nunquid uellem rogauit, & fuit aperte mihi, neſcio quare non

amicus. Hunc ego ſi in præfectis habuiſſem, quẽ tu me hominem putares? qui, ut ſcis, potẽtiſſimorũ hominum contumaciam nunq̃ tulerim, ferrem huius aſſeclæ? Etſi hoc plus eſt, q̃ ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris. Igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidiſſet Romam proficiſcens, me ita appellauit. culleolum uix auderẽ. Vnde inquit, me iubes petere cibaria? profecto reſpõdi lenius, q̃ putabant oportuiſſe, qui aderãt, me non inſtituiſſe ijs dare cibaria, quorum opera non eſſem uſus. Abijt iratus. Huius nebulonis operatione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum nõ habebis. ſed illum eum futurum eſſe puto, quẽ eſſe debet. Tibi tamen cauſam notam eſſe uolui, & ad ipſum hæc perſcripſi diligentiſſime omnino. ſoli enim ſumus. nullas unq̃ ad me literas miſit Brutus, ne proxĩme quidẽ de Appio, in quibus non ineſſet arrogans. ἀκοινώνητον aliquid. Tibi autẽ ualde ſolet in ore eſſe. Granius autem non contemnere ſe, & Reges odiſſe ſuperbos. In quo tamẽ ille mihi riſum magis, q̃ ſtomachũ mouere ſolet. Sed planè parum cogitat, quid ſcribat, aut ad quem. Quintus Cicero puer legit, ut opinor, certe epiſtolam inſcriptam patri ſuo, ſolet enim aperire, idq́; de meo conſilio, ſiquid forte ſit, quod opus ſit ſciri, In ea autem epiſtola erat illud idẽ de ſorore, quod ad me. mirifice cõturbatum uidi puerum, lacrymans mecum eſt queſtus. Quid queris? miram in eo pietatem, ſuauitatem, humanitatemq́; perſpexi, quo maiorẽ ſpem habeo nihil fore aliter, ac deceat. Id te igitur ſcire uoluĩ ne illud qdẽ prætermittam. Hortenſius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitioſe, & turpiter. Hunc

ego patris cauſa uocaui ad cœnã, quo die uenit, et eiuſdem patris cauſa, nihil amplius. Is mihi dixit ſe Athenis me expectaturũ, ut mecũ decederet. Recte inquam. quid enim dicerẽ. Omnino puto nihil eſſe, qđ dixit. Nollo quidẽ, ne offendam patrẽ, quẽ mehercule ualde diligo, Sin fuerit meus comes, moderabor ita, neqd eũ offendam, quem minime uolo. Hæc ſunt. Etiá illud. Orationem Quinti Celeris mihi uelim mittas contra M. Seruiliũ. literas mitte q̃ primũ, ſi nihil fieri, uel per tuum tabellarium. Pyliæ, & filiæ ſalutem. Cura, ut ualeas.

T. P. ATTICO.

1 Tharſum uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerunt. magnũ in Syria bellũ, magna in Cilicia latrocinia. mihi difficilis ratio adminiſtrandi, quod paucos dies habebã aliquos annui muneris. Illud autẽ difficillimũ. relinquendus erat ex S. C. qui præeſſet. Nihil minus probari poterat, q̃ quæſtor Meſſinius. nã de Cœlio nihil audiebamus. Rectiſſimũ uidebatur Quintum Fratrẽ cũ imperio relinquere, in quo multa moleſta. diſceſſus noſter. belli periculũ. militũ improbitas. ſexcẽta præterea alia. O rẽ totá odioſam. Sed hoc fortuna uiderit, quoniá cõſilio nõ multum uti licet. Tu quando Romã ſaluus, ut ſpero, ueniſti, uidebis, ut ſoles, omnia quæ intelligis noſtra intereſſe. In primis de Tullia mea cuius de conditione quid mihi placeret, ſcripſi ad Terentiã, cum tu in Græcia eſſes. deinde cum honore noſtro. Quod enim tu abfuiſti, uereor, ne ſatis diligenter actum in Senatu ſit de literis meis. Illud præterea μυστικώτερον ad te ſcribam, tu ſagacius odorabere.

τῆς δ' ἀμάρτης μου. ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδο-
ξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο, διεφθαρ
κέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τε κροτω
νιάτε τυραννοκτόνε, δέδοικα δὴ μή τι νοήσῃς, ἐν δή που
τοῦτο περισκεψάμενος τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας, nõ queo
tantum, quantũ uereor ſcribere. Tu autem fac, ut mihi
tuæ literæ uolent obuiæ. Hæc feſtinans ſcripſi in itine
re, atq; agmine. Pyliæ, & puellæ Cæciliæ belliſſimæ
ſalutem dices. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Nunc quidem profecto Romæ es, quò te (ſi ita
eſt) ſaluũ ueniſſe gaudeo. Vnde quidẽ quan-
diu abiſti, magis à me abeſſe uidebare, quàm
ſi domi eſſes. Minus enim mihi meæ notæ res erant,
minus etiam publicæ. Quare uelim (etſi ut ſpero) te
hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamen
obuias mihi literas, quam argutiſſimas de omnibus re
bus crebro mittas. In primis de quo ſcripſi ad te antea
τῆς ἀλόχε τῆς ἐμῆς ὁ ἀπελεύθερος ἔδοξέ μοι θαμὰ βατα
ρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς λογισμοῖς, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι διε
φθαρκέναι τὰς ψήφες ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτω-
νιάτου. hoc tu indaga, ut ſoles. Aſt hoc magis ἐξ λό-
φους τεύχων, παρέδωκεν αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς ἐκ τῶν
κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονησιακῶν, καί τινας προ-
νομίσας τῶν κλήρων. τοῦτον δὲ ὑδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι
πάντων ὀφληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ.
ὃν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος
πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶ-
τον μὲν ἵνα πάντα σώσηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μὴ δὲ τῶν

τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι χρηστὸν ἐλπίσας, ἀπογνοὺς δ' ἀλόγως ἀπέστη. ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. neq; obiurgauit. Vtere prouerbio τὰ μὲν διδόμενα. Reliqua uide, & quantum fieri poteſt, perſpiciamus. Et ſi annuum tempus eſt, propè tamen meritum impleamus. dies enim XXXIII erant reliqui. ſolicitudine Prouinciæ tamen uel maxime urgebamur. Cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrore maximam curam belli ſuſtineret, ad meq; legati eius, & quæſtor, & amici literas mitterent, ut ſubſidio uenirem, & ſi exercitum infirmum habebam, auxilia ſanè bona, ſed ea Galatharum, Piſidarum, Lyciorum (hæc enim ſunt noſtra robora) tamen eſſe officium meum putaui, exercitum habere quamproxime hoſtem, quoad mihi præeſſe Prouinciæ per S. C. liceret. Sed (quo ego maxime delectabar) Bibulus moleſtus mihi non erat. De omnibus rebus ſcribebat ad me potius, & mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat. Qui cum aduenerit ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, niſi Cælius quæſtor uenerit, de quo adhuc nihil certi habemus. Cupiebã mehercule longiorem epiſtolam facere, ſed nec erat res, de qua ſcriberẽ, nec iocari præcura poterã. Valebis igitur, & puellæ ſalutem articulate dices, noſtræq; Tyliæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

E Go dum in Prouincia omnibus rebus Appiũ orno, ſubito ſum factus accuſatoris eius ſocer.

Id quidem inquis Dij approbent. Ita uelim, teq; ita cupere certo ſcio. Sed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de Cicerone, qui mecum egerat, certos homines ad muliëres miſeram, qui Romam uenerunt factis ſponſalibus. ſed hoc ſpero melius. Muliëres quidem ualde intelligo delectari obſequio, & comitate adoleſcentis. Cætera noli ἐξακανθίζειν. Sed heus tu πυρὸς ἐις δῆμον Athenis. placet hoc tibi? Et ſi non impediebant mei certe libri. non enim iſta largitio fuit in ciueis, ſed in hoſpites liberalitas. Me tamen de Academiæ προπυλαίῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleuſine nó cogitat. De Hortenſio te certò ſcio dolere. equidem excrucior. decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere. Nos Prouinciæ præfecimus Cœlium. puerum inquies, & fortaſſe fatuum, et non grauem, & non continentem. aſſentior. fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχε inter ſcripſeras, qd eſſet mihi faciendum de relinquendo ea, quæ me impugnabant. Videbam enim, quæ tibi eſſent ἐποχῆς cauſæ, & erant eædem mihi, puero ne traderem. Præterea autem illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem ſine contumelia quæſtori, nobili præſertim anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebãtur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiã reip. cauſa contra S.C. ipſe remanere, qui poſteaquam incredibili felicitate diſceſſerunt, ſublata dubitatio eſt. Videbam ſermones, hui fratrem reliquit? Nũ eſt hoc non plus annum obtinere Prouinciam? Quid quod Senatus eos uoluit præeſſe Prouincijs, q non præfuiſſent?

At hic triennium. Ergo hæc ad populum, quid quæ tecum? nunquam eſſem ſine cura, ſiquid iracundius, aut cõtumelioſius, aut negligentius. Quæ fortuita hominum? quid ſi filius puer, & puer bene ſibi fidens? qui eſſet dolor, quem pater non dimittebat, teq; id cenſere moleſte ferebat. at nunc Cœlius non dico equidem quid egerit, ſed tamen multo minus laboro. Adde illud, Pompeius eo robore uir, his radicibus Quintum Caſſium ſine ſorte delegit, Cæſar Antonium. ego ſorte datum offenderem? ut etiam inquirerem in eum, quem reliquiſſem? Hoc melius, & huius rei plura exempla. Senectuti quidem noſtræ profecto aptius, ac te apud eum, Dij boni, quanta in gratia poſui, eiq; legi literas non tuas, ſed liberarij tui. Amicorum literæ me ad triumphum uocant. Rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν noſtram non negligendam. Quare tu quoq;, mi Attice, incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

T. P. ATTICO.

QVintus Filius, ſuapte pie ſanè, me quidem certe multum hortante, ſed currentem animum patris ſui, ſorori tuæ reconciliauit. Eum ualde tuæ literæ excitarunt. Quid quæris? confido rẽ, ut uolumus, eſſe. Bis ad te antea ſcripſi de re mea familiari, ſi modo tibi redditæ literæ ſunt græce ἐν αἰνίγμασι. ſcilicet nihil eſt mouendum, ſed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, & ut expediat, ut mihi recepi, hortando aliquid ita tu proficies.

Ego Laodiceæ quæſtorem Meſſinium expectare iuſſi, modo ipſe uenerit, ut confectas rationes lege iulia apud duas ciuitates poſſim relinquere. Rhodum uolo puerorum cauſa. inde quamprimum Athenas, & ſi Eteſiæ ualde reſtiterint. Sed planè uolo his magiſtratibus, quorum uoluntatem in ſupplicatione ſum expertus. tu tamen mitte mihi quæſo obuiam literas, nunquid putes reip. nomine tardandum eſſe nobis. Tyro ad te dediſſet literas, niſi eum grauiter ægrum Eſeæ reliquiſſem. Sed nuntiant melius eſſe ei. ego tamen angor. nihil enim illo adoleſcente caſtius. nihil diligentius. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cum inſtituiſſem ad te ſcribere, calamumq́; ſumpſiſſem, Batonius è naui recta ad me uenit, dum eſſem Epheſi, & epiſtolam tuā reddidit prid. Calendarū Octo. Lætatus ſum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Pyliæ, etiam mehercule ſermone eiuſdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit cæſarianos. Cum Lepta etiam plura locutus eſt. ſpero falſa, ſed certe horribilia. Exercitum nullo modo dimiſſurum. Cum illo Pr. Deſ. Caſſium Pr. Lentulum Cos. facere. Pompeio in animo eſſe urbem relinquere. Sed heus tu, nunquid moleſte fers de illo, qui ſe ſolet anteferre puero ſororis tuæ filio? at à quibus uictus? Sed ad rem. Nos Eteſiæ uehementiſſime tardarunt. Detraxit XX ipſos dies etiam Aphractus Rhodiorum Calen. Octobr. Epheſo conſcendentes hanc epiſtolam dedimus L. Tarquinio ſimul è portu egredienti, ſed expeditius nauiganti. Nos

Rhodiorum

Rhodiorum Aphractis, cæteriſq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut non poſſet magis. De Randuſculo puteolano gratum. Nunc uelim deſpicias res romanas. Videas quid nobis de triumpho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. Ego, niſi Bibulus, qui dum unus hoſpes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, quàm domo ſua, admiraretur de triumpho, æquo animo eſſē. Nunc uero αἰχρὸν σιωπᾶν, Sed explorarem totum, ut quo die congreſſi erimus, conſilium capere poſſimus, At multa qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecum, aut paulo ante uēturus eſſet. Cicero tibi plurimam ſalutem dicit. Tu dices utriuſq; noſtrum uerbis & Pyliæ tuæ, & filiæ. Vale.

T. P. ATTICO.

In Piræēa cum exiſſem prid. Id. Octob. accepi ab Acaſto ſeruo meo ſtatí tuas literas, quas quidē cum expectaſſē iandiu, admiratus ſum, ut uidi obſignatam epiſtolam, breuitatem eius. ut aperui rurſus σύγχυσιν literularum, quæ ſolent tuæ copioſiſſimæ, & clariſſimæ eſſe. Ac ne multa, cognoui ex eo, quod ita ſcripſeras, te Romam ueniſſe ad XII Calendarum Octobr. cum febre, perculſus uehementer, nec magis, quàm debui. ſtatim quæro ex Acaſto. Ille & tibi, & ſibi uiſum, & ita ſe domi ex tuis audiſſe, ut nihil eſſet incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem ſcripſiſſe. Sed clamaui tamen, admiratuſq; ſum, ꝙ nihilominus ad me tua manu ſcripſiſſes. Quare de hoc ſatis. Spero

enim, quæ tua prudentia, & temperantia eſt, hercule, ut me iubet Acaſtus, confido te iã, ut uolumus, ualere. A Turãnio te accepiſſe meas literas gaudeo παραδύλαξον, ſi me amas τὴν τοῦ φωρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα hanc, quæ mehercule mihi magno dolori eſt. Dilexi enim hominem. procura (quantulacunq; eſt) precianam hæreditatem, prorſus illam ne attingas. Dices nummos mihi opus eſſe ad apparatũ triumphi, in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognoſces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis literis te ex Turãnio audiſſe, à me Prouinciã fratri traditam. Adeon ego non perſpexeram prudẽtiam literarum tuarum? ἔπειτα, ut ſcribebas. quid erat dubitatiõe dignum? ſi eſſet quicq̃, cur placeret fratrem, & talem reliqui, ἀθέτησις iſta mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. Monebas de Quinto Cicerone puero, ut eum q̃dem ne unquã relinquerem. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί. eadem omnia quaſi collocuti eſſemus, uidimus. Non fuit faciendũ aliter, meq; ἐπὶ ἐγχρονίᾳ ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. Sed puto, te accepiſſe de hac re epiſtolã ſcriptam accuratius. Ego tabellarios poſtero die ad uos eram miſſurus, quos puto ante uenturos, quàm noſtrum Sauſeium. ſed eum ſine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut pollicêris, de Tulliola mea, id eſt de Dolobella, perſcribas, & de rep. quam præuideo in ſummis periculis. de Cenſoribus, maximeq; de ſignis, tabulis quid fiat, referatur'ue. Id. Octobr. has literas dedi, quo die, ut ſcribis, Cæſar Placentiam quatuor legiones. Quæſo quid nobis futurum eſt macte ſcribas. Athenis ſtatio mea nunc placet. Vale.

M. T.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER SEPTIMVS.

T. P. ATTICO.

Dederam equidem L. Sauſeio literas, & dederam ad te unum, quod cum nõ eſſet temporis mihi ad ſcribendum ſatis, tamen hominem tibi tam familiarem ſine meis literis ad te uenire nolebam, ſed, ut philoſophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. Sin autem illas accepiſti, ſcis me Athenas ueniſſe pridie Id. Octob. E' naui egreſſum in Piræeum, tuas ab Acaſto noſtro literas accepiſſe conturbatum, quod cum febre Romam ueniſſes, bono tamen animo eſſe cœpiſſe, quod Acaſtus ea, quæ uellem de alleuato corpore tuo nuntiaret. Cohorruiſſe autem me, quod tuæ literæ de legionibus Cæſaris afferrent, & egiſſe tecum, ut uideres, nequid φιλοτιμία eius, quem noſti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te ſcripſeram. Turannius autem ſecus tibi Brũduſij dixerat, q̃d ex his literis cognoui, quas à Zenone optimo uiro accepi. Cur fratrem Prouinciæ non præfeciſſem, expoſui breuiter. Hæc ferè ſunt in illa epiſtola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemq; tuam prudentiã, quã mehercule in omni genere iudico ſingularem, confer te ad eam curã, ut de omni ſtatu meo cogites. Videre enim mihi uideor tantã dimicationem, niſi idem deus, qui nos melius, quàm opta

re auderemus, parthico bello liberauit, reſpexerit rẽp. quanta nunquam fuit. Age hoc malum, quod mihi cõ=mune eſt cum omnibus, nihil tibi mando, ut eo cogi-tes. Illud meum proprium πρόβλημα quæſo ſuſcipe. Vides ne, ut te authore ſim utrunq; complexus Pom=peium, & Cæſarem? At uellem à principio te audiſſe amiciſſime admonentem. ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἔπειθεν παρίδος, ſed aliquando tamen per ſuaſiſti, ut alterum complecterer, quia de me erat opti=me meritus, alterum, quia tantum ualebat. Feci igitur, itaq; effeci omni obſequio, ut neutri illorum quiſquam eſſet me carior. Hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum Pompeio fore neceſſe peccare in rep. aliquando, nec cum Pompeio ſentienti, pugnandum eſſe cum Cæſare, tanta erat coniunctio illorum. Nunc autem impendet, ut & tu oſtendis, & ego uideo, ſumma inter eos con-tentio. me autem uterq; numerat ſuum, niſi forte ſimulat alter. nam Pompeius non dubitat (uere enim iudicat) ea, quæ de rep. nũc ſentiat, mihi ualde probari. Vtriuſq; autem accepi eiuſmodi literas eodem tempore, quo tuas, ut neuter quenquam omnium pluris facere, quàm me ui deretur. Verum quid agam, non quæro. Si enim Ca ſtris res geretur, uideo cum altero uinci ſatius eſſe, quàm cum altero uincere. Sed illa, quæ tum agentur, cum uenero, ne ratio abſentis habeatur, ut exerci-tum dimittat. Dic M. Tulli. Quid dicam? Expecta amabo te, dum Atticum conueniam. Non eſt locus ad terguerſandum contra Cæſarem. Vbi ſunt illæ den-ſæ dexteræ? nam ut illi hoc liceret, adiuui rogatus ab ipſo Rauennæ de Cœlio Tr. Pl. ab ipſo etiam Cn. no-

ſtro in illo

ſtro in illo diuino tertio conſulatu. aliter ſenſero αἰδέο-
μαι non Pompeium modo, ſed τρῶας, καὶ τρῳάδας
πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείν. Quis? Tu ipſe ſci-
licet laudator & factorum, & ſcriptorum meorum.
Hanc ego plagam effugi per duos ſuperiores Marcel-
lorum conſulatus, cum eſt actum de Cæſaris Prouin-
cia. Nunc incido in diſcrimen ipſum. Itaque ut ſtultus
primus ſuam ſententiam dicat, mihi ualde placet. de
triumpho nos moliri aliquid, extra urbē eſſe cum iu-
ſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſentē
tiam meam. Ridebis hoc loco fortaſſe, quàm uellē eti-
am nunc in Prouincia morari. Planè opus fuit, ſi hoc
impendebat, etſi nil miſerius. Nam ὁδοῦ πάρεργον. preter propoſitu ſine conſilio
uolo te hoc ſcire, omnia illa prima, quæ etiam tuis lite-
ris in cœlum ferebas, ἐπίκτητα fuerunt. Quàm
non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diutur-
na ſimulatio. Cum enim hoc rectum, et glorioſum pu
tarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C.
Cœlio quæſtori relinquere annuum, referre in ærari-
um ad HS M. ingemuit noſtra cohors, omne illud pu-
tans diſtribui ſibi oportere, ut ego amicior inuenirer
Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm noſtro. ſed me nō
mouerunt. Nam & mea laus apud me plurimum ua-
luit. Nec tamen quicquam honorifice in quenquā fie-
ri potuit, quod prætermiſerim. Sed hæc fuerit, ut ait
Thucidides ἐκβολὴ λόγου non inutilis. Tu autem
de noſtro ſtatu cogitabis. Primū quo artificio tueamur
beneuolentiam Cæſaris. deinde de ipſo triumpho, quē
uideo, niſi reip. tempora impedient, ἀπέριστον Iudi-
co autem cum ex literis amicorum, tum ex ſupplicatio-

ne, quam qui non decreuit, quaſi omneis decreuiſſet triumphos. Ei porrò aſſenſus eſt unus familiaris meus Fauonius. alter iratus Hircius. Cato autem & ſcribendo affuit, et ad me de ſententia ſua iucundiſſimas literas miſit. Sed tamen gratulans mihi Cæſar de ſupplicatione, triumphat de ſentētia Catonis, nec ſcribit quid illi ſententiæ dixerit, ſed tamen ſupplicationem eum mihi non decreuiſſe. Redeo ad Hircium. Cœperas eum mihi placare. Perfice. habes Scrofam. habes Siluium. ad eos ego etiam ſcripſi, & ad ipſum Hircium. Locutus enim erat cum ijs, commoda ſe potuiſſe impedire, ſed noluiſſe. Aſſenſum tamen eſſe Catoni amiciſſimo meo, cum is honorificentiſſimam in me ſententiam dixiſſet, nec me ad ſe ullas literas miſiſſe, cum ad omneis mitterem. Verum dicebat. Ad eum enim ſolum, & ad Caßij fidem non ſcripſeram. Atque hæc de rebus forēſibus. Redeamus domum. diiungere me ab illo uolo. Mirus eſt φυράτης Germanus Lartidius ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυκται ἐάσομεν. ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus. Hoc primum, quod acceſſit cura dolori meo. Sed hoc tamen quicquid eſt preciarum cum his rationibus, quas ille meas tractat admiſceri nolo. Scripſi ad Terentiam, ſcripſi etiam ad ipſum me quicquid poſſet numorum ad apparatum ſperati triumphi ad te redacturum. Ita puto fore, uerum ut uidebitur. Hanc quoq; ſuſcipe curam, quemadmodum experiamur. Id tu et oſtendiſti quibuſdam literis ex Epeiro, & Athenis datis; & in eo ego te adiuuabo. Vale.

T. P. ATTICO.

RUnduſium uenimus VII Cal. Decembr.
b uſi tua felicitate nauigãdi. ita belle nobis fla-
uit ab Epeiro leniſſimus Auſter, & mitis.
Hunc σπουδάζοντα, ſi cui uoles. τῶν νεωτέρων
ἀσπουδάζοντι pro tuo uendito. Inualetudo tua me
ualde conturbat. Significant enim tuæ literæ te prorſus
laborare. Ego autem cum ſciam, quàm ſis fortis, uehe-
mentius eſſe quiddam ſuſpicor, quod te cogat cedere. &
propemodum infringat. Etſi alteram quartanã Pam-
philus tuus mihi dixit deceſſiſſe, & alteram leuiorem
accedere. Terentia uero, quæ quidem eodem tempore
ad portam Brunduſinam uenit, quo ego in portum,
mihiq; obuia in foro fuit L. Põtinum ſibi in Trebula-
no dixiſſe narrabat etiam iam deceſſiſſe. Quod ſi ita
eſt, quod maxime mehercule opto, id ſpero tua pruden-
tia, & temperantia te conſecutum. Venio ad epiſtolas
tuas, quas ego ſexcẽtas uno tempore accepi, aliam alia
iucundiorẽ, quæ quidem erant tua manu. Nam Alexi
dis manum amabam, quod tam propè accedebat ad ſi
militudinem tuæ literæ, manum nõ amabam, quia in-
dicabat te non ualere. cuius quoniam mentio iam facta
eſt, Tyronẽ Patris ægrũ reliqui, adoleſcentẽ, ut noſti,
& adde ſiq̃uis probum. nihil uidi melius. Itaq; careo
ægre. quanq̃ uidebatur ſe non grauiter habere, tamen
ſum ſolicitus, maximamq; ſpem habeo in M. Curij di-
ligentia, de qua ad me ſcripſit Tyro, et multi nũtiarũt.
Curius autẽ ipſe ſenſit, q̃ tu uelles à me diligi, et eo ſum
admodũ delectatus, et mehercule eſt, quẽ facile diligas.

αὐτόχθων in homine urbanitas. Eius teſtamentum de tortorio Ciceronum ſignis obſignatum, cohortiſq; prætoriæ, fecit palàm te ex Libella, me ex Teruncia Corcyræ. Alexion me opipare muneratus eſt. Quinto Ciceroni obſiſti nõ potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν eſſe πρὸς τὰ τέκνα. Etenim, ſi hæc non eſt, nulla poteſt homini eſſe ad hominem naturæ adiũctio, qua ſublata uitæ ſocietas tollitur. Bene conueniat inqt Carneades, ſpurce, ſed tamen prudentius, q̃ Lucius noſter, & Patron, qui, cum omnia ad ſe referant, quicq̃ alterius cauſa fieri non putent, & cum ea re bonum uirum oportere eſſe dicant, ne malum habeat, non quo id natura rectum ſit, non intelligunt ſe de callido homine loqui, non de bono uiro. Sed hæc opinor ſunt in his libris, quos tu laudando, animos mihi addidiſti. Redeo ad rem. quomodo expectabam epiſtolam, quam Philoxeno dediſſes (ſcripſeras enim eam eſſe de ſermone Pompeij Neapolitano) eam mihi Patro Brunduſij reddidit. Corcyræ, ut opinor acceperat. nihil potuit eſſe iucundius. Erat enim de rep. de opinione, quam is uir haberet integritatis meæ, de beneuolentia, quam oſtendit eo ſermone, quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucundiſſimũ, quod te intellexi ad eum ueniſſe, ut eius animum erga me perſpiceres. hoc mihi inquam accidit iucundiſſimum. De triumpho autem nulla me cupiditas unquam tenuit ante Bibuli impudẽtiſſimas literas, quas ampliſſime ſupplicatio conſecuta eſt, à quo ſi ea geſta ſunt, quæ ſcripſit, gauderem, et honori fauerem. Nunc illum, qui pedem portæ, quoad hoſtis cis Eufratẽ

fuit, non

ſuit, non extulerit, honore augeri, me in cuius exercitu ſpem illius exercitus habuit idem non aſſequi, dedecus eſt noſtrum, noſtrum inquam te coniungens. Itaq; omnia experiar, & ut ſpero, aſſequar. Quod, ſi tu ualeres, iam mihi quædam explorata eſſent, ſed, ut ſpero, ualebis. De Randuſculo Numeriano multum te amo. Hortenſius quid egerit, aueo ſcire. Cato quid agat, qui, dum quidem in me turpiter fuit maleuolus, dedit integritatis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei, mihi teſtimonium, quod non quærebã, quod poſtulabam, negauit. Id itaq; Cæſar his literis, qbus mihi gratulatur, & oĩa pollicetur, quomodo exultat Catonis in me ingratiſſimi iniuria? At hic idem Bibulo dierũ XX. Ignoſce mihi, non poſſum hæc ferre, nec ferã. Cupio ad omnes tuas epiſtolas, ſed nihil neceſſe. Seſtiæ enim te uidebo. Illud tamen de Chryſippo. nam de altero illo minus ſum admiratus operario homine, ſed tamen ne illo qdẽ quicq̃ improbius. Chryſippum uero, quem ego propter literularum neſcio quid, libenter uidi, in honore habui, diſcedere à puero inſciẽte me. Mitto alia, quæ audio, multa. mitto furta. fugam non fero. qua mihi nihil uiſum eſt ſceleratius. Itaq; uſurpaui uetus illud Druſi, ut ferunt, Pr. in eo, qui eadem liber non iuraret, me iſtos liberos nõ addixiſſe, præſertim cum adeſſet nemo, à quo recte uindicarentur. Id tu, ut uidebitur, ita accipies. ego tibi aſſentiar. Vni tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ non reſcripſi, in qua eſt de periculis reipub. Quid reſcriberem? ualde eram perturbatus, ſed ut nihil magnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum ſemiuiuum reliquerunt. Vale.

T. P. ATTICO.

D VIII Iduum Decembr. Tuſculanũ ueni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aſpectu uoluptatem cepi, quod erant à te ipſo ſcriptæ. deinde earũ accuratiſſima diligentia ſum mirum in modum delectatus. ac primum illud, in quo de Dicæarcho mihi aſſentiri negas, etſi cupidiſſime expreſſum, & expetitũ à me ſit, & approbatum à te, ne diutius anno in Prouincia eſſem, tamen nõ eſt noſtra contentione perfectũ. Sic enim ſcito uerbum in Senatu factum eſſe nunquã de ullo noſtrum, qui Prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus, ut iã ne iſtius quidem rei culpam ſuſtineam, quo minus diu fuerim in Prouincia, quàm fortaſſe fuerit utile. Sed qd ſi hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipſo . ſiue enim ad concordiam res adduci poteſt, ſiue ad bonorum uictoriam utriuſuis rei me aut adiutorem uelim eſſe, aut certe non expertem. Sin uincuntur boni, ubicunq; eſſem unà cũ iis uictus eſſem. Quare celeritas noſtri reditus ἀμεταμέλητος debet eſſe. Quod ſi iſta nobis cogitatio de triumpho iniecta non eſſet, quam tu quoq; approbas, næ tu haud multum requireres illũ uirũ, qui in ſexto libro informatus eſt. Quid enim tibi faciam, qui illos libros deuoraſti? quin nunc ipſum non dubitabo rem tantam abiicere, ſi id erit rectius. utrũq; uero ſimul agi non poteſt, & de triumpho ambitioſe, & de rep. libere. Sed ne dubitaris, quin quod honeſtius, id mihi futurũ ſit antiquius. nam quod putas utilius eſſe uel mihi,

quod tutius ſit, uel etiam ut reip. prodeſſe poſſim, me eſſe cum imperio. id corâm conſyderabimus, quale ſit. Habet enim res deliberationem, & ſi ex parte magna tibi aſſentior. De animo autem meo erga remp. bene facis, quod non dubitas, & illud probe iudicas, nequaquam ſatis pro meis officijs, pro ipſius in alios effuſione, illum in me liberalem fuiſſe, eiusq; rei cauſam uere explicas, et eis, quæ de Fabio, Canininioq; acta ſcribis, ualde conſentiunt. quæ ſi ſecus eſſent, totumq; ſe ille i me profudiſſet, tamen illa, quã ſcribis cuſtos urbis me præclaræ inſcriptionis memorem eſſe cogeret, nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus. ſed aliquid nos uellet nobis dignum & ſentire, et defendere. quod quidem agerem, ſi liceret alio modo, ac nunc agendum eſt. De ſua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis. nam ſi reſp. defenditur, cur ea Cos. iſto ipſo defenſa non eſt? Cur ego, in cuius cauſa reip. ſalus conſiſtebat, defenſus poſtero anno non ſum? cur imperium illi? aut cur illo modo prorogatum eſt? cur tantopere pugnatum eſt, ut de eius abſentis ratione habenda decem Tr. Pl. ferrent? His ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue reſp. ad reſiſtendum imbecilla ſit. quæ mallem tantas ei uires non dediſſet, quàm nunc tam ualenti reſiſteret. Sed quoniã res eò deducta eſt, non quæram, ut ſcribis τὸ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν. Mihi σκάφος unũ erit, quod à Pompeio gubernabitur. Illud ipſum, quod ais, quid fiet, dum erit dictum? Dic M. Tulli σύντομα. Pópeio aſſentior. ipſum tamen Pompeium ſeparatim ad concordiã hortabor. Sic enim ſen-

tio, maximo in periculo rem eſſe. Vos ſcilicet plura, qui in urbe eſtis. Veruntamen hoc iudico tum homine audaciſſimo, paratiſſimoq; negocium eſſe. Omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatiõe, ignominiaq; dignos, illic facere. Omnem ferè iuuẽtutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualenteis addito C. Caſſio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plureis eſſe intelligo, quàm putaram. Cauſam ſola illa cauſa non habet. cæteris rebus abundat. ſic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur. quorum exitus ſemper incerti. nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de Prouincia deceſſit. Valentonem præfecit in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cum ornauit Cato, declarauit ijs ſe ſolis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem poſſet accedere. Nunc uenio ad priuata. Ferè enim reſpondi tuis literis de rep. & ijs, quas in ſuburbano, & ijs, quas poſtea ſcripſiſti. Ad priuata uenio. unum etiam de Cœlio. Tantum abeſt, ut ille meam ſententiã moueat, ut ualde ego ipſi, quod de ſua ſententia deceſſerit, pœnitendum putem. ſed quid eſt, quod cuncti Luceijs ſint addicti? Hoc prætermiſiſti, miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones. ſed ego mihi ab illo nõ rationes expectabam, quas tibi edidit. Verum id reliquum, quod ipſe in Tuſculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit. Id ſi præſtaret, quantum mihi æris alieni eſſe ibi edidit, tantum, & plus etiam, ipſe mihi deberet. Sed in hoc genere, ſi modo per remp. licebit, non accuſabimur. Poſt hac neq; Her-

cule antea negligentes fuimus, ſed amicorum multitudi-ne occupati. ergo utemur, ut polliceris & opera, & conſilio tuo, nec tibi erimus, ut ſpero, in eo moleſti. De Serperaſtris cohortis meæ, nihil eſt, q̄ doleas. ipſi enim ſe collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. Sed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminem putas. idem et in initio fuerat, et nunc eſt egregius. ſed in ipſa deceſſione ſignificauit ſperaſſe ſe aliquid, & id, quod animum induxerat, pauliſper non tenuit, ſed cito ad ſe redijt, meis'q; honorificentiſſimis erga ſe officijs uictus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. Ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortenſij legata cognoui. nunc aueo ſcire, quid hominis ſit, & quarum rerum rationem inſtituat. neſcio enim, cur, cum portam Flumentanam Cœlius occuparit, ego Puteolos nó faciam meos. Venio ad Piræéa, in quo magis reprehendendus ſum, quod homo romanus Piræéa ſcripſerim, non Piræeum. ſic enim omnes noſtri locuti ſunt, q̄ quod in addiderim. nó enim hoc ut oppido præpoſui, ſed ut loco. & tamen Dionyſius noſter, qui eſt nobiſcum, & Nicias Cous nomen rebatur oppidi eſſe Piræéa. ſed de re uidero. Noſtrum quidem ſi eſt peccatum, in eo eſt, quod non ut de oppido locutus ſum, ſed ut de loco. ſecutus'q; ſum non dico Cæcilium. Mane ut ex portu in Piræeum, (malus enim author latinitatis eſt) ſed Terentium, cuius fabellæ propter elegantiam ſermonis putabantur à C. Lælio ſcribi. Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Piræeum. & idem. Mercator hæc addebat captam è Sunio, quod ſi oppida uolumus eſſe, tam eſt oppidū Sunium, quàm Piræeus. Sed quoniam Gram

matícus es, ſi hoc mihi ζήτημα perſolueris, magna me moleſtia liberaris. Ille mihi literas blandas mittit, facit idem pro eo Balbus. mihi certum eſt ab honeſtiſsima ſententia digitum nuſquam, ſed ſcis illi reliquum quantum ſit. Putas'ne igitur uerendum eſſe, ne aut obijciat id nobis aliquis, ſi languidius, aut repetat, ſi fortius, quid ad hæc repereris? Soluamus inquis. Age à Cœlio mutuabimur. hoc tu tamen conſyderes uelim. puto enim in Senatu, ſiquando præclare pro Rep. dixero. Tarteſium iſtum tuum mihi adeunti urbem Iube ſodes numos curare, quod ſupereſt etiam gener eſt ſuauis mihi, Tulliæ, Terentiæ quantum uis uel ingenij, uel humanitatis ſatis, reliqua, quæ noſti, ferenda. ſcis enim, quos aperuerimus. q omnes, præter de quo per te egimus, reū me facere rentur. ipſis enim expenſum nemo offeret. ſed hæc coràm. nam iſta multi ſermonis ſunt. Tyronis reficiendi, ſpes eſt in M. Curio, cui ego ſcripſi tibi eum gratiſſimum facturum. Vale. Data V Id. Decemb. à Pótio ex Trebullano.

T. P. ATTICO.

Dionyſium flagrantem deſyderio tui miſi ad te, nec mehercule æquo animo, ſed fuit concedendum. Quem quidem cognoui cum doctum (quod mihi iam ante erat notum) tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominē, ac, ne libertinum laudare uidear planè uirum bonum. Pompeium uidi IIII Id. Decembr. fuimus unà horas duas fortaſſe. magna lætitia mihi uiſus eſt affici meo aduentu. de triumpho hortari. ſuſcipere par=

ceis ſuas.monere,ne ante in Senatum accederem,quàm rem confeciſſem,ne dicendis ſententijs aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris?in hoc iudicio,& officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius. De rep. autem ita mecum locutus eſt,quaſi non dubium bellum haberemus.nihil ad ſpem concordiæ.planè illũ ab ſe alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicaſſe,ueniſſe Hircium à Cæſare,qui eſſet illi familiariſſimus,ad ſe non acceſſiſſe. & cum ille ad VIII Id. Decembr.ueſperi ueniſſet,Balbus de tota re conſtituiſſet.ad VII Iduũ ad Scipionem ante lucem ueniſſe. multa de nocte profectũ eẽ ad Cæſarẽ.hæc illi τεκμήριον uidebatur eſſe alienationis. Quid multa? nihil me aliud conſolatur,niſi q illũ, cui etiã inimici alterũ Cõſulatum,fortuna ſummã potentiã dederat,nõ arbitror fore tã amentẽ,ut hæc in diſcrimẽ adducat,q ſi ruere cœpit,næ ego multa timeo,quæ non audeo ſcribere.ſed ut nũc eſt ad III Non.Ian.ad urbẽ cogito.Vale.

T. P. ATTICO.

Vltas uno tempore accepi epiſtolas tuas, quæ mihi, quanquã recentiora audiebam ex ijs, qui ad me ueniebant, tamen erant iucundæ. Studium enim,& beneuolentiã declarabant. Inualetudine tua moueor,et Tyliam in idem genus morbi delapſam,curam tibi afferre maiorem ſentio. Date igitur operam,ut ualeatis. De Tyrone uideo tibi curæ eſſe, quem quidem ego, & ſi mirabilis utilitatis fructum mihi præbet,cum ualet,in omni genere negociorũ,uel ſtudiorum meorum,tamen,propter humanitatem, &

modeſtiam, malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecum nihil unquam de Luſgenio locutus eſt. de cæteris rebus habes Dionyſium. Sororem tuam non ueniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo meum conſilium probari tibi non moleſte fero. ego in Tuſculanum. nihil ſanè hoc tempore deuiū eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, *& habet alia* δύσχρηστα. *Sed de Formiano Tarracinam prid. Calen. Ian. inde Pontinum ſumam. inde Albanum Pompeij. ita ad urbem III Non. natali meo. De rep. quotidie magis timeo. non enim boni, ut putant, conſentiunt. quos ego equites romanos, quos Senatores uidi? qui acerrime cum cætera, tum hoc iter Pompeij uituperarent. Pace opus eſt. Ex uictoria cum multa mala, tum certe tyrannis exiſtet. Sed hæc propediem coràm. Iam planè mihi deeſt quid ad te ſcribam. Nec enim de rep. quod uterq; noſtrum ſcit, eadem & domeſtica nota ſunt ambobus. Reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat. nam ego is ſum, qui illi concedi putem utilius eſſe, quod poſtulat, quàm ſigna conferri. Sero enim reſiſtimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. Quid ſentis igitur inquis? nihil ſcilicet niſi de ſententia tua, nec prius quidem, quàm noſtrum negocium, aut confecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur, ut ualeas. Aliquādo* ἀποῤῥίπτει *quartanam iſtam, diligentia, quæ in te ſumma eſt.*

T. P. ATTICO.

P*Lanè deeſt quid ad te ſcribā. nota omnia tibi ſunt. nec ipſe habeo à te quid expectem. Tantum igitur noſtrū illud ſolenne ſeruemus, ut ne*

quem iſtuc

quem iſtuc euntem ſine literis dimittamus. De rep. ual de timeo, nec adhuc ferè inueni, qui non concedendum putaret Cæſari, quod poſtularet potius, q̃ depugnandum. Eſt illa quidem impudens poſtulatio opinione ualentior. Cur autem nunc primum ei reſiſtamus, ὀ τὸγ ἂν τόδε μεῖζον ἔσοιτο κακὸν, quàm cũ quinquennium prorogabamus, aut cum ut abſentis ratio haberetur, ferebamus. niſi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus. Dices, quid tu igitur ſenſurus es? non idem, quod dicturus. ſentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur. dicam idem, quod Pompeius, neq; id faciam humili animo. ſed rurſus hoc per magnum Reip. malum eſt, & quodammodo mihi præter cæteros. Non rectum me in tantis rebus à Pompeio diſſidere. Vale.

T. P. ATTICO.

Dionyſius uir optimus, ut mihi quoq; eſt perſpectus, & doctiſſimus, tuiq; amantiſſimus Romam uenit XV Calen. Ian. & literas à te mihi reddidit. Tot enim uerba ſunt de Dionyſio in epiſtola tua. illud priuatius non aſcribis, & tibi gratias egit. Atqui certe ille agere debuit, &, ſi eſſet factum, quæ tua eſt humanitas, aſcripſiſſes. mihi autem nulla de eo παλινῳδία detur propter ſuperioris epiſtolæ teſtimonium. Sit igitur ſanè bonus uir. Hoc enim ipſum bene fecit, quod mihi ſui cognoſcendi penitus etiam iſtã facultatem dedit. Philogenes recte ad te ſcripſit. Curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret, itaq; uſus eſt menſes XIIII Pontinum

cupio ualere, & quod ſcribis in urbem introiſſe, uereor quid ſit. nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniam IIII Non. Ian. Compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanum uenire moleſtus familiæ. ueniã III Nonarum. Igitur inde ad urbem prid. Non. Tua auris, quem in diem incurrat, neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore noſtro, niſi quid occulte Cæſar per Tribunos molitus erit, cætera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtud æqui boni facit, & eo magis, quod iam à multis audio conſtitum in eſſe Põpeio, & eius conſilio in Siciliam me mittere, quod Imperium habeam, id eſt ἀβδηριτικόν. Nec enim Senatus decreuit, nec populus iuſſit me Imperium in Sicilia habere. Sin hoc reſp. ad Pompeium refert, qui me magis, quàm priuatum aliquem mittat. Itaq; ſi hoc imperium mihi moleſtum erit, utar porta quamprimum uidero. nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neq; tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorũ dubitare, q̃d ſenſurus ſim, ego, quos tu bonos eſſe dicas, non intelligo. Ipſe nullos noui, ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus. nam ſingulares ſunt boni uiri, uerum in diſſenſionibus ordines bonorum, & genera quærenda ſunt. Senatum bonum putas, per quem ſine imperio Prouinciæ ſunt? nunquam enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cum eo agi cœptum fuiſſet, quam ſententiam Senatus ſequi noluit. Ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. An publicanos? qui nunquam firmi. ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimum eſt ocium?, niſi eos

niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint. quod nunquam, dummodo ocioſi eſſent, recuſarunt. Quid ergo exercitum retinet is, cum legis dies tranſierit. rationem haberi placet? mihi uero ne abſentis quidem. ſed, cum id datum eſt, illud unà datum eſt. Annorum decem imperium, & ita latum placet. Placet igitur etiam me expulſum, & agrum campanum petiſſe, & adoptatum patricium à Plebeio, Gaditanum à Mityleneo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, et Balbi horti, & Thuſculanum. ſed horum omnium fons unus eſt. Imbecillo reſiſtendum fuit, & id erat facile. Nunc legiones XI equitatus tantus, quantum uolet. Transpadani, Plebs urbana, tot Tr. Pl. tam perdita iuuentus, tanta authoritate Dux, tanta audacia. Cum hoc aut depugnandum eſt, aut habenda è lege ratio. Depugna inquis potius, quàm ſeruias. Vt quid? ſi uictus eris, proſcribare. ſi uiceris tamen ſeruias. Quid ergo, inquis, acturus es? Idem quod pecudes, quæ diſpulſæ, ſui generis ſequuntur greges. Vt bos armenta, ſic ego bonos uiros, aut eos, quicunq; dicentur boni, ſequar, etiam ſi ruent. Quid ſit optimum male contractis rebus planè uideo. nemini eſt enim exploratum, cum ad arma uentum eſt, quid futurum ſit. at illud omnibus, ſi boni uicti ſunt, nec in cæde principum clementiorem hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sulla in pecunijs locupletiũ. ἐμπαλιταῦ ὁμαλσοι Iandudũ, et facerem diutius niſi me lucerna deſereret. Ad ſummam dic M. Tulli. aſſentiar Cn. Pompeio. i. T. Pomponio. Alexim humaniſſimum puerũ, niſi forte, dũ ego abſum, adoleſcens factus eſt (id enĩ agere uidebatur) ſaluere iubeas uelim.

T. P. ATTICO.

Q Vid opus eſt de Dionyſio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? Suſpitionem autem eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quod & tu ſoles conglutinare amicitias teſtimonijs tuis, & illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebam. Sed prorſus ita eſſe, ut ſcribis, mihi perſuades. Itaq; ego is in illum ſum, quem tu me eſſe uis. Diem tuum ego quoq; ex epiſtola quadam tua, quã incipiente febricula ſcripſeras, mihi notaueram, & animaduerteram poſſe, pro re nata, te non incommode ad me in Albanũ uenire III Nonarum Ian. Sed amabo te nihil incommodo ualetudinis feceris. Quid enim eſt tantum in uno, aut altero die? Dolobellam uideo Liuiæ teſtamento cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen, eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectum neſcit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento. ſed id φιλοσοφώτερον διακρινοῦμεν, cum ſciemus, quantum quaſi ſit in trientis triente. Quod putaſti fore, ut ante, quàm iſtuc uenirem, Pompeium uiderem, factum eſt ita. nam ſexto Calen. ad Lauernium me conſecutus eſt. Vnà Formias uenimus, & ab hora octaua ad ueſperum ſecretò collocuti ſumus. Quod quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit. quantum ex Pompeij multo, & accurato ſermone perſpexi, ne uoluntas quidem eſt. Sic enim exiſtimat, ſi ille uel dimiſſo exercitu Cos. factus ſit σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atq; etiã putat eum, cum audierit contra ſe parari diligenter, Conſulatum hoc anno neglecturum, ac potius exercitum, Prouinciamq;

tum, Prouinciamq; retenturum. Sin autem ille ſureret, uehementer hominē contemnebat, & ſuis, & reip. copijs cōſidebat. Quid quæris? et ſi mihi crebro ὕπνος νήδυμος occurrebat, tamen leuabar cura, uirū fortem, & peritum, & plurimum authoritate ualentem audiens πολιτικὸς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. Habebamus autem in manibus Antonij cōcionem habitam X Cal. Ian. in qua erat accuſatio Pompeij uſq; à toga pura. querela de damnatis. terror armorum. In quibus ille, quid cenſes, aiebat, facturum eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionē reip. uenerit, cum hæc quæſtor eius infirmus, & inops audeat dicere? Quid multa? non modo non expetere pacem iſtam, ſed etiā timere uiſus eſt. Ex illa autem ſententia ira relinquendæ urbis mouet hominem, ut puto. Mihi autem illud moleſtiſſimum eſt, quod ſoluendi ſunt nummi Cæſari, & inſtrumentum triumphi eò conferendum. Eſt enim ἄμορφον ἀντιπολιτευόμενον χρεωφειλέτην eſſe. Sed hæc, & multa alia corám. Quotidie ne inquis à te accipiendæ literæ ſunt? ſi habebo, cui dem, quotidie. at iā ipſe ades. Tum igitur, cum uenero, deſinam. Vnas uideo mihi à te non eſſe redditas, quas Len. Quintius familiaris meus cum ferret ad Buſtum Baſilij, uulneratus, et deſpoliatus eſt. Videbis igitur nunquid fuerit in his, quod me ſcire opus ſit. Etſi multo hoc διακρινή-ὀις πρόβλημα ſanè πολιτικὸν cum ſit neceſſe aut haberi Cæſaris rationem, illo exercitum uel per Senatum, uel per Tr. pl. obtinente, aut perſuaderi Cæſari, ut tradat Prouinciam, atq; exercitum, & ita Cos. fiat. Aut ſi id ei nō perſuadeatur, haberi comitia ſine illius

ratione illo patiente, atque obtinente Prouinciam. aut ſi per Tr. Pl. non patiatur, tamen quieſcat rem adduci ad interregnum. Aut ſi ob eam cauſam, quod ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere. Illum autem initium facere armorum, aut ſtatim nobis minus paratis, aut tum cũ comitijs amicis eius poſtulantibus, ut è lege ratio haberetur, impetratum non ſit. Ire autem ad arma aut hanc unam ob cauſam, quod ratio non habeatur, aut addita cauſa, ſi forte Tr. Pl. Senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut S. C. circunſcriptus, aut ſublatus, aut expulſus ſit, dicens ue ſe expulſum ad illum confugerit. Suſcepto autem bello, aut tenenda ſit urbs, aut ea relicta, ille à commeatu, & reliquis copijs intercludendus. Quid horum malorum, quorum aliquod certe ſubeundum eſt minimum putes? Dices profecto perſuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Cos. fiat. eſt omnino id eiuſmodi, ut ſi ille eò deſcendat, contradici nihil poſſit. idq; cũ, ſi non obtinet, ut ratio habeatur retinentis exercitum non facere miror. Nobis autem, ut quidam putant, nihil eſt timendum magis, quàm ille Cos. At ſic malo inquies, q̃ cum exercitu certe. Sed iſtuc ipſum ſit. O magnum malum putat aliquis, neq; ei remedium eſt ullum. cedendum eſt, ſi uolet id. Vide Cos. illum, iterum, quem uidiſti conſulatu priore. at tum imbecillus plus inquis ualuit, quàm tota reſp. Quid nunc putas? & eo Cos. Pompeio certum eſt eſſe in Hiſpania. O rem miſeram. Siquidem idipſum deterrimum eſt, quod recuſari non poteſt, & quod ille ſi faciat, iam cum bonis omnibus

mnibus ſummam ineat gratiam. Tollamus igitur hoc, quo illum poſſe adduci negant. De reliquis, quod eſt deterrimum? illi concedere, quod, ut idem dicit, impudentiſſime poſtulat. nam quid impudentius? Tenuiſti Prouinciam per decem annos non tibi à Senatu, ſed à te ipſo per uim, & per factionem datos. Præterijt tempus legitimum, ut ſuccedatur, decernitur. impedis, & ais habe mei rationem, habe. noſtrum exercitum tu, habeas diutius, quàm populus iuſſit inuito Senatu. depugnes oportet, niſi concedis. cum bona quidem ſpe ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. Iam ſi pugnandum eſt, quo tempore in caſu, quo conſilio in temporibus ſitum eſt. Itaque te in ea quæſtione non exerceo. Ad ea, quæ dixi, affer, ſiquid habes. equidem dies, noctesq; torqueor. Vale.

T. P. ATTICO.

Subito conſilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirem, ne qui conſpectus fieret, aut ſermo, lictoribus præſertim laureatis. De reliquo, neque hercule quid agam, nec acturus quid ſim, ſcio, ita ſum perturbatus temeritate noſtri amentiſſimi conſilij. Tibi uero quid ſuadeam? cuius ipſe conſilium expecto? Cneus noſter, quid conſilij ceperit, capiatue, neſcio, adhuc in oppidis coarctatus, ſed ſtupent omnes. Si in Italia conſiſtat, erimus unà. ſin cedet, conſilij res eſt adhuc incerti. Niſi ego inſanio, ſtulte omnia, & incaute agi iudico. Tu quæſo ad me crebro ſcribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

T. P. ATTICO.

¶ Væſo quid hoc eſt? aut q̃d agitur? mihi enim tenebræ ſunt. Cingulum inquit nos tenemus. Anconem amiſimus. Labienus diſceſſit ab Cæſare. Vtrũ de impatore populi R. an de Hannibale loquuntur? O hominem amentem, & miſerum, qui ne umbram quidem unquam τοῦ καλοῦ uiderit. atq; hæc ait omnia ſe facere dignitatis cauſa. Vbi eſt autem dignitas, niſi ubi honeſtas? Num honeſtum igitur habere exercitum nullo publico conſilio? Occupare urbes ciuium? quo facilior ſit aditus ad patriam? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, ſexcenta alia ſcelera moliri? τὴν θεῶν μεγίστην ὥστ' ἔχειν τυραννίδα? Sibi habeat ſuã fortunam. Vnam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo ſole malim, quàm omnia iſtuſmodi regna, uel potius mori millies, quàm ſemel illiuſmodi q̃c quã cogitare. Quid ſi tu uelis inquis? Age quis eſt, cui uelle nõ liceat? Sed ego hoc ipſum uelle miſerius eſſe duco, q̃ in crucem tolli. Vna res eſt ea miſerior, adipiſci, quod ita uolueris. ſed hæc hactenus. Libenter enim in his moleſtijs ἐνχολάζω. Redeamus ad noſtrum. per fortunas quale tibi cõſiliũ Pompeij uidetur? Hoc quæro, quod urbem reliquerit. Ego enim ἀπορῶ. Tum nihil abſurdius. urbẽ tu relinquas? Ergo ijdem ſi Galli uenirent. Non eſt inquit in parietibus reſp. at in aris, & focis. fecit idem Themiſtocles. fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit annum ferè poſt quinquageſimum, cum præter mœnia nihil teneret. Noſtri olim urbe reliqua

capta, arcem

capta, arcem tamen retinuerunt ὕπτωπτου τῶν ἐμπροσθεν ἐπιθυμούμεθα. Rurſus autem ex dolore municipali, ſermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc conſilium exitium habiturum. Mira hominum querela eſt, neſcio iſtic, ſed facies, ut ſciam, ſine magiſtratibus urbem eſſe, ſine Senatu. Fugiens deniq; Pompeius mirabiliter homines mouet. Quid quæris? alia cauſa facta. nihil iam concedendum putant Cæſari. Hæc tu mihi explica, qualia ſint. ego negocio præſum nõ turbulẽto. Vult enim me Pompeius eſſe, quem tota hæc Campania, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus, & negocij ſumma referatur. Itaq; uagus eſſe cogitabam. te puto iam uidere, quæ ſit ratio uiæ Cæſaris. qui populus. qui totius negocij ſtatus. ea uelim ſcribas ad me. Et quoniam quidem mutabilia ſunt, quam ſæpiſſime. acquieſco enim & ſcribens ad te, & legens tua. Vale.

T. P. ATTICO.

Nam adhuc à te epiſtolam acceperam datã
u XII Calendarum Iun. in qua ſignificabatur, aliam te ante dediſſe, quam non acceperam. ſed quæſo, ut ſcribas, quamſæpiſſime, non modo ſiquid ſcies, aut audieris, ſed etiam ſiquid ſuſpicabere. maximeq; quid nobis faciundum, aut non faciundum putas. nam quod rogas, curem, ut ſcias, quid Pompeius agat, ne ipſum quidem ſcire puto. noſtrum quidem nemo. Vidi Lentulum Cos. Formijs X Cal. Iun. uidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. Ille iter latinum, ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reli-

quaq; in Apulia. Inde utrum conſiſtere uſpiam uelit, an mare tranſire, neſcitur. Si manet, uereor ne exercitum firmum habere non poſſit. Sin diſcedit quò, aut quà, aut quid nobis agēdum ſit, neſcio. nam iſtum quidem cuius φαλαρισμὸν *times, omnia teterrime facturum puto. Nec enim rerum prolatio, nec Senatus, magiſtratuúmq; diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit. Sed hæc, ut ſcribis, cito ſciemus. Interim uelim, mihi ignoſcas, quod ad te ſcribo tam multa toties. Acquieſco enim, & tuas uolo elicere literas, maximéq; cōſilium, quid agam, aut quo pacto geram. dimittam ne me penitus in cauſam. Non deterreor periculo, ſed diſrumpor dolore, tam nullo conſilio, aut tam contra meū conſilium geſta eſſe omnia. An cuncter, & terguerſer, et ijs me dem, qui tenent, qui potiūtur* αἰδέομαι τρῶας *nec ſolum ciuis, ſed etiā amici officio reuocor. et ſic frāgor ſæpe miſericordia puerorum. ut igitur ita perturbato, etſi te eadem ſolicitant, ſcribe aliquid, & maxime, ſi Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus una) eum finem ſtatuit. L. Torquatus eundem. Me cum multa, tum etiā Lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari poſſet. Itaq; à te nihildum certi exquiro, ſed quid uideatur. Denuq; ipſam* ἀπορίαν *tuam cupio cognoſcere. Labienum ab illo diſceſſiſſe propemodum conſtat. Si ita factum eſſet, ut ille Romam ueniens magiſtratum, & Senatum Romæ offendêret, magno uſui cauſæ noſtræ fuiſſet. Damnaſſe enim ſceleris hominem amicum reip. cauſa uideretur. quod nunc quoque uidetur, ſed minus prodeſt. Non enim habet, cui proſit,*

eumq; arbitror pœnitere. niſi forte idipſum eſt falſum, diſceſſiſſe illum. nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi urbis exponas, & quod Pompeij deſyderium, & quæ Cæſaris iniuria appareat. etiam quid cenſeas de Terentia, & Tullia. Romæ eas eſſe, an mecum, an aliquo tuto loco. Et hæc, et ſiquid aliud, ad me ſcribas uelim, uel potius ſcriptites. Vale.

T. P. ATTICO.

dE uennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἡρῶα iudico facinus iandiu nullum ciuile præclarius, qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem. ſed etiam ad ſummam profectum aliquid puto. Amo etiam Piſonem, cuius iudicium de genero ſuſpicor uiſumiri graue. quanquam genus belli, quod ſit, uides. Ita ciuile eſt, ut non ex ciuiũ diſſenſiõe, ſed ex unius perditi ciuis audacia natũ ſit. Is autem ualet. Exercitum tenet multa ſpe, & promiſſis. omnia omniũ concupiuit. Huic tradita urbs eſt, nuda ea præſidio. referta copijs. Quid eſt, quod ab eo non metuas? qui illa templa, & tecta non patriá, ſed prædam putet? Quid autem ſit acturus, aut quomodo, neſcio, ſine Senatu, ſine magiſtratu. ne ſimulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς. Nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux, quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint. quàm item ſine conſilio res ſtet. Vt enim alia omittam decem annorum peccata,

quæ conditio non huic fugæ præſtitit? Nec uero nunc quid cogitet, ſcio, ac non deſino per literas ſciſcitari. Nihil eſſe tardius conſtat, nihil perturbatius. Itaque nec præſidium, cuius parandi cauſa ad urbẽ retentus eſt, nec locum, ac ſedem præſidij ullam uideo. Spes omnis in duabus inuidioſe retentis, penè alienis legionibus. nam delectus adhuc quidem inuitorum eſt, & à pugnando abhorrentium. Conditionum autem amiſſum tempus eſt. Quid futurum ſit, non uideo. commiſſum quidem à nobis certe eſt, ſiue à noſtro Duce, ut è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos traderemus. Itaq; de Ciceronibus noſtris dubito, quid agam. nam mihi interdum emandandi uidentur in Græciam. De Tullia autem, et Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad urbem proponitur, omnia timeo. Cum autem Dolobella uenit in mentem. paulum reſpiro. ſed uelim conſyderes, quid faciendum putes. Primum πρὸς τὸ ἀσφαλές. Aliter enim mihi de ipſis, ac de me ipſo conſulendum eſt. deinde ad opiniones, ne reprehendamur, ꝙ eas Romæ uelimus eſſe in communi bonorum fuga. quin etiam tibi, & Peduceo (ſcripſiſti enim ad me) q̃d faciatis uidendum eſt. Is enim ſplendor eſt ueſtrum, ut eadẽ poſtulentur à uobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. ſed de hoc tu uidebis. quippe cum de ipſo, ac de me iſta conſyderare uelim. reliquum eſt, ut & quid agatur, quoad poteris, explores, ſcribasq; ad me, & quid ipſe coniectura aſſequare. quod etiam à te magis expecto. nam acta omnibus ijs nũtiantibus, à te expecto futura. μάντις δ᾽ ἄριστος, loquacitati ignoſces, quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas.

Enigma oppiorum ex Velia plane non intellexi. eſt enim numero Platonis obſcurius. iam intellexi tuum enigma. Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æſtu, aut die. quo aperto, reliqua patebant, & cum Terentiæ ſumma congruebant. L. Cæſarem uidi Minturnis ad VIII Calendarum Febr. mane cum abſurdiſſimis mandatis non hominem, ſed ſcopas ſolutas, ut id ipſum mihi ille uideatur irridendi cauſa feciſſe, qui tantis de rebus huic mandata dederit, niſi forte non dedit, & hic ſermone aliquo arrepto pro mandatis abuſus ſit. Labienus uir mea ſententia magnus, Theanum uenit ad VIII Calendarum Febr. ibi Pompeium, conſulesq; conuenit. qui ſermo fuerit, & quid actum ſit, ſcribam ad te, cum certum ſciã. Pompeius ab Theano Larinum uerſus profectus eſt, ad VIII Calendarum. Eo die manſit Venafri. Aliquantum animi uidetur nobis attuliſſe Labienus. ſed ego nondum habeo, q͂d ad te ex his locis ſcribam. iſta magis expecto, quid illinc afferatur. quo pacto de Labieno ferat. quid agat Domitius in Marſis, Siſingui Thermus, P. Accius Cinguli, quæ ſit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, & quid acturus ipſe ſis, ſcribas. Si ſcriberẽ ipſe, longior epiſtola fuiſſet, ſed dictaui propter lippitudinem. Vale.

T. P. ATTICO.

D VI Calendarum Feb. Capuam Cali-
a bus proficiſcens, cum leuiter lippirem, has li
teras dedi. L. Cæſar mandata Cæſaris detu

lit ad Pompeium ad VIII Calendarum. Cum is eſſet cum Coſſ. Theani. Probata conditio eſt, ſed ita, ut ille de his oppidis, quæ extra ſuam Prouinciam occupauiſſet, præſidia deduceret. Id ſi feciſſet, reſponſum eſt ad urbem nos redituros eſſe, & rem per Senatum confecturos. Spero etiam in præſentia pacem nos habere. nam & illum furoris, & hunc noſtrum copiarum ſuppœnitet. Me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe reſpondent Campani Coloni. Gladiatores Cæſaris Capuæ ſunt, de quibus ante ad te falſum ex Torquati literis ſcripſeram. Sane` commode Pompeius diſtribuit binos ſingulis patribus familiarum. Scutorum in Ludo M. fuerũt, bis eruptionem facturi dicebantur. Sane multum in eo reip. prouiſum eſt. De mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror, quæſo uideas utrum ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cum cæteræ ulla dignitate diſceſſerint. Hoc ſcripſi ad eas, & ad te ipſum antea. uelim eas cohortere, ut exeant, præſertim cum ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, ut in his pro re nata non incommode poſſint eſſe. Nam ſiquid offendimus in genero noſtro, quod quidem ego præſtare nõ debeo, id fit maius, quod mulieres noſtræ præter cæteras Romæ remanſerunt. Tu ipſe cum Sexto ſcire uelí, quid cogitas de exeundo, de totaq; re quid exiſtimes. Pacem quidem hortari non deſino, quæ uel in iuſta utilior eſt, quàm iuſtiſſimum bellum in ciuibus. Sed hæc, ut fors tulerit. Vale.

T. P. ATTICO.

Ut ab urbe diſceſſi nullum adhuc intermiſi diem, quin aliquid ad te literarum darem, non quo haberem magnopere quid ſcribere, ſed ut loquerer tecum abſens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil eſt iucundius. Capuam cum ueniſſem ad VI Calendarum pridie, quàm has literas dedi, Coſ. conueni, multosq; noſtri ordinis. Omnes cupiebant Cæſarem abductis præſidijs ſtare conditionibus his, quas tuliſſet. uni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat, ſed is auditus in conſilio. Cato enim ipſe iam ſeruire, quàm pugnare mauult, ſed tamen ait in Senatu ſe adeſſe uelle, cum de conditionibus agatur. Si Cæſar adductus ſit, ut præſidia deducat, ita quod maxime opus eſt, in Siciliam ire non curat, quod metuit, ne abſit. In Senatu eſſe uult. Poſthumus autẽ, de quo nominatim Senatus decreuit, ut ſtatim in Ciliciam iret, Fufinoq; ſuccederet, is negat ſe iturum ſine Catone, & ſuam in Senatu operam, authoriautemq; quàm magni æſtimat. Ita res ad Fannium peruenit. Is cum imperio in Siciliam præmittitur. In diſputationibus noſtris ſumma uarietas eſt. Plerique negant Cæſarem in conditione manſurum, poſtulataq; hæc ab eo interpoſita eſſe, quo minus, quod opus eſſet, ad bellum, à nobis pararetur. Ego autem eum puto facturum, ut præſidia deducat, uicerit enim. ſi Coſ. factus fuerit, & minori ſcelere uicerit. quàm quo eſt ingreſſus. ſed accipienda plaga eſt. ſumus enim flagitioſe imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in urbe eſt, ſed etiam publicam, quæ in ærario eſt, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas eſt profectus. Labienũ ſecum habet. Ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continue recipere cogitabam. Vale.

T. P. ATTICO.

Mneis arbitror mihi tuas literas redditas eſſe, ſed primas præpoſtere, reliquas ordine, quo ſunt miſſæ per Terentiam. De mandatis Cæſaris, aduentúq; Labieni, & reſponſis Coſ. ad Pompeium ſcripſi. ad te literis his, quas ad V Calendarum Capuæ dedi. Pluráq; præterea in eandem epiſtolam cõieci. Nunc has expectationes habemus duas. Vnam, quid Cæſar acturus ſit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data ſunt L. Cæſari. Alteram, quid Pompeius agat, qui quidem ad me ſcribit, paucis diebus ſe firmum exercitum habiturum, ſpémq; affert, ſi in in Picenum agrum ipſe uenerit, nos Romam redituros eſſe. Labienum ſecum habet non dubitantem de imbecillitate Cæſaris copiarũ. cuius aduentu Cn. noſter multo animi plus habet. Nos à Coſ. Capuã uenire iuſſi ſumus ad Non. Feb. Capua profectus ſum Formias ad III Calendarum eo die, cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepiſſem, has ſtatim dedi. De Terentia, & Tullia tibi aſſentior, ad quas ſcripſeram, ad te ut referrent. ſi non dum profectæ ſunt, nihil eſt, quod ſe moueant, quoad perſpiciamus, quo loco ſit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundǽq; ſunt. De pueris in Græciam trãſportandis, tum cogitabam cum fuga ex Italia quæri uidebatur.

ri uidebatur. nos enim Hiſpaniam peteremus. illis hoc æque commodum non erat. Tu ipſe cum Sexto etiam nunc mihi uideris Romæ recte eſſe poſſe. Etenim minime amici Pompeio noſtro eſſe debetis. nemo enim unquam tantum de urbanis præſidijs detraxit. Vides ne me etiam iocari? Scire te iam oportet, L. Cæſar quæ reſponſa referat à Pompeio, quaſq; ab eodem ad Cæſarem ferat literas. Scriptæ enim, & ita datæ ſunt, ut proponerentur in publico. in quo accuſaui mecum ipſe Pompeium, qui, cum ſcriptor luculentus eſſet, tantas res, atq; eas, quæ in omnium manus uenturæ eſſent, Seſtio noſtro ſcribendas dederit. Itaq; nihil unquã legi ſcriptum σεστωδέστερον. Perſpici tamen ex literis Pompeij poteſt, nihil Cæſari negari, omniaq́; & cumulate, quæ poſtulet dari, quæ ille amentiſſimus fuerit, niſi acceperit, præſertim cum impudentiſſime poſtulauerit. Quis enĩ tu es? qui dicas, ſi in Hiſpaniam profectus erit? ſi præſidia dimiſerit? tamen conceditur. minus honeſte nunc quidem, uiolata iam ab illo rep. illatoq; bello, quã ſi olim de ratione habenda impetraſſet. & tamen uereor, ut his ipſis contentus ſit. nam, cum iſta mandata dediſſet L. Cæſari, debuit eſſet paulo quietior, dum reſponſa referrentur. Dicitur autem nunc eſſe acerrimus. Trebatius quidem ſcripſit, ſe ab illo IX Cal. Febr. rogatum eſſe, ut ſcriberet ad me, ut eſſem ad urbem. nihil ei me gratius facere poſſe. Hæc uerbis pluribus intellexi ex dierum ratione, ut primum de diſceſſu noſtro Cæſar audiſſet, laborare eũ cœpiſſe, ne omnes abeſſemus. Itaq; nõ dubito, quin ad Piſonem, quin ad Seruium ſcripſerit. Illud admiror non ipſum ad me ſcri-

pſiſſe, non per Dolobellam, non per Cœlium egiſſe. q̃q̃ non aſpernor Trebatij literas, à quo me unicè diligi ſcio. reſcripſi ad Trebatium, nam ad ipſum Cæſarẽ, qui mihi nihil ſcripſiſſet, nolui, quàm illud hoc tempore eſſet difficile, me tamen in prædijs meis eſſe, neq; delectum ullum, neq; negocium ſuſcepiſſe. in quo quidem manebo, dum ſpes pacis erit. Sin bellum geretur, nó deero officio, nec dignitati meæ, pueros ἐκπετέμενος in Græciam. Totam enim Italiam flagraturam bello intelligo. Tantum malum excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. Sed hæc paucis diebus ex illius ad noſtra reſponſa reſponſis intelligentur, quorſum euaſura ſint. Tum ad te ſcribam plura, ſi erit bellum. Sin autem etiam induciæ, te ipſum, ut ſpero, uidebo. Ego IIII Non. Feb. quo die has literas dedi in Formiano, quo Capua redieram, mulieres expectabam, quibus quidem ſcripſeram, tuis literis admonitus, ut Romæ manerent. ſed audio maiorem quendam in urbe timorem eſſe. Capuæ Non. Febr. eſſe uolebã, quia Coſ. iuſſerant. Quicquid huc erit à Pompeio allatum, ſtatim ad te ſcribam, tuaſq; de iſtis rebus literas expectabo. Vale.

ἐκθέμενος χρονεις

T. P. ATTICO.

Q
9

Varto Non. Febr. mulieres noſtræ Formias uenerunt, tuáq; erga ſe officia plena tui ſuauiſſimi ſtudij attulerunt, eas ego quoad ſciremus utrum turpe pace nobis, an miſere bello eſſet utẽdum, in Formiano eſſe uolui, & unà Cicerones. Ipſe cum fratre Capuam ad Coſ. (Nonis enim adeſſe iuſſi ſumus)

ſumus) Tertio Non. profectus ſum, cum has literas dedi. reſponſa Pompeij grata populo, & probata concioni eſſe dicuntur. Ita putaram. quæ quidem ſi ille repudiarit, tacebit, ſi acceperit. Vtrum igitur inquies, maius. reſponderem, ſi quemadmodum parati eſſemus, ſcirem. Caſſium erat hic auditum, expulſum Anconæ, eamq́; urbem à nobis teneri. Si bellum futurum eſt, negocium utile. Cæſarem quidem L. Cæſare cum mandatis de pace miſſo, tamen aiunt acerrime delectum habere. Loca occupare. uincire præſidijs. O' perditum latronem. uix ullo ocio compenſandam hanc reip. turpitudinem. Sed ſtomachari deſinamus. tempori pareamus. cum Pompeio in Hiſpaniam eamus. Hæc opto in malis, quoniam illius alterum conſulatum à rep. ne data quidem occaſione, repulimus. Sed hæc hactenus. De Dionyſio fugit me ad te antea ſcribere. ſed ita conſtitui expectare reſponſa Cæſaris, ut ſi ad urbem rediremus; ibi nos expectaret. ſin tardius id fieret, tum eum accerſeremus. Omnino quid ille facere debuerit in noſtra illa fuga. quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præſertim rogatus eſſet. Sed hæc non nimis exquiro à Græcis. Tu tamen uidebis. ſi erit (qđ nolim) accerſendus, ne ſit moleſtiſſimus, inuitoq́; fratre. Frater laborat, ut ibi, quod debet, ab Egnatio, ſoluat, nec Egnatio uoluntas deeſt, nec parum locuples eſt. ſed cum tale tempus ſit, ut Quintus Ticinius (multum enim nobiſcum eſt) uiaticum ſe neget habere, idemq́; debitoribus ſuis denuntiarit, ut eodē fœnore uterētur, atq; hoc idē etiā L. Ligus feciſſe dicatur, nec hoc tēpore, aut domi nummos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio

aut uerſurā uſquam facere poſſit, miratur te non habuiſſe rationem huius publicæ difficultatis. Ego autem, & ſi illud ψαῦδος οἰόμενος (ita enim putatur) obſeruo, μὴ δὲ δίκην, præſertim in te, à quo nihil unq̃ uidi temere fieri. tamen ne illius querela mouebar. Hoc quicquid eſt, te ſcire uolui. Cura, ut ualeas.

T. P. ATTICO.

Nihil habeo quod ad te ſcribam, quinetiam eā epiſtolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi. erat enim plena ſpei bonæ, quod & concionis uoluntatem audieram, et illum conditionibus uſurum putabam, præſertim ſuis. Ecce tibi IIII Non. Febr. mane, accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furium. quibus irrident L. Cæſaris legationem. Planè oppreſſi uidemur, nec quid conſilij capiam, ſcio. nec mehercule de me laboro. de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiſcebar hæc ſcribens, quo facilius de Pompeij rebus cognoſcere eſt. Vale.

T. P. ATTICO.

Breuiloquentem iam me tempus ipſum facit. pacem enim deſperaui. Bellum noſtri nullum adminiſtrant. Caue enim putes quicquam eſſe minoris, his Coſ. quorum ego ſpe audiendi aliquid, & cognoſcendi noſtri apparatus, maximo imbri Capuam ueni prid. Non. ut eram iuſſus. Illi autem non dum uenerant, ſed erant uenturi, inanes, imparati. Cn. autem Luceriæ dicebatur eſſe, & adire cohortes Legionum uicinarum non firmiſſimarum. At illum

rum. At illum ruere nũtiant, & iam, iamq; adeſſe, nõ, ut manum conſerat (qui cum enim?) ſed, ut fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν, nec te id conſulo, ſin extra, quid ago? ad manendum hyems, lictores, improuidi, & negligentes Duces. ad fugam hortatur amicitia Cn. cauſa bonorum. turpitudo coniungendi cum Tyranno. Qui quidem incertũ eſt Phalarim ne, an Piſiſtratũ ſit imitaturus. Hæc uelim explices, & me iuues conſilio. Etſi te ipſum iſtic iam calere puto. ſed tamen quantum poteris. Ego ſiquid hic hodie noui cognoro, ſcies. iam enim aderũt Coss. ad ſuas nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autẽ, cum poteris, reſcribas. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

T. P. ATTICO.

D E malis noſtris tu prius audis, quàm nos, iſtinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil eſt. Veni Capuam ad Nonas Febr. ita ut iuſſerant Coss. Eo die Lentulus uenit ſero, alter Coss. omnino nõ uenerat VII Iduum. Eo enim die ego Capua diſceſſi, & manſi Calibus. Inde has literas poſtridie ante lucem dedi. Hæc, Capuæ dum fui, cognoui. Nihil in Coss. nullum uſquã delectum, nec enim conquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent, cum ille adſit, contra quem noſter dux nuſquam ſit, nihil agat, nec nomina dant. deficit enim non uoluntas, ſed ſpes. Cn. autem noſter. (O rem miſeram & incredibilem) ut totus iacet. non animus eſt. non conſilium. non copiæ. non diligentia. Mitto illam fugam ab urbe tur-

piſſimam. timidiſſimas in oppidis conciones. ignorationem non ſolum aduerſarij, ſed etiam ſuarum copiarum. Hoc cuiuſmodi eſt? VII Iduum Febr. Capuam C. Caſſius Tr. Pl. uenit. attulit mandata ad Coss. ut Romam uenirent, pecuniam de ſanctiore ærario auferrent, ſtatim exirent urbe relicta. redeant, quo præſidio? deinde exeant, qs ſinat? Cos. ei reſcripſit, ut prius ipſe in Picenum. At illud totum erat amiſſum. ſciebat nemo præter me ex literis Dolobellæ. Mihi dubium nõ erat, quin ille iam, iamq; foret in Apulia. Cn. noſter in naui. Ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidẽ ullum, niſi omnia eſſe acta turpiſſime. Neq; ego ullius conſilij particeps, ſed tamen qđ me deceat. Ipſe me Cæſar ad pacem hortatur. ſed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolobella, Cœlius me illi ualde ſatisfacere, mira me ἀπορία torquet. Iuua me conſilio, ſi potes, & tamen iſta quantum potes, prouide. Nihil habeo tanta rerum perturbatione, quod ſcribam. Tuas literas expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

p Edem in Italia uideo nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. De Pompeio ſcio nihil, eumq; niſi in nauim ſe contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem. Huius autem noſtri. Sed non poſſum ſine dolore accuſare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non ſine cauſa times, non quo minus quicquam Cæſari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & dominationis. ſed uideo, quorum arbitrio ſit acturus. Recte ſic cenſeo cedendum de oppidis ijs.

dis iis. ego conſilij. quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philotimo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? qua aut terra, aut mari perſequar eum, qui ubi ſit, neſcio? Etſi terra quidem, qui poſſum. mari, quo traijciam? Igitur iſtic me fac poſſe tuto. Multi enim hortantur. num etiã honeſte? Nullo modo quidem à te petam conſilium, ut ſoleo. Explicari res non poteſt, ſed tamen ſiquid in mentem uenit, uelim ſcribas. & ipſe quid ſis acturus. Vale.

T. P. ATTICO.

Q Vinto Iduum Febr. ueſperi è Philotimo literas accepi. Domitium exercitum firmum habere. Cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas eſſe. Cæſarem intercludi poſſe, eumq; id timere. bonorum animos recreatos, Romæ improbos quaſi perculſos. Hæc metuo equidẽ, ne ſint inſomnia. ſed tamen M. Lepidũ, L. Torquatum, C. Caſſium Tr. Pl. (Ii enim ſunt nobiſcum, ideſt in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. Ego autem illa metuo, ne ueriora ſint, nos omnes penè iam captos eſſe. Pompeium Italia cedere, quem quidem (ò rem acerbam) perſequi Cæſar dicitur. Perſequi Cæſar Pompeium? Quid? ut interficiat? O me miſerum, & non omnes noſtra corpora opponimus? In quo tu quoque ingemiſcis. Sed quid faciamus? uicti, oppreſſi, capti planè ſumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui conſilium de mulieribus, quas, ut ſcripſeram ad te, Romam remittebam.

ſed mihi uenit in mentem, multum fore ſermonem, me iudicium iam de cauſa publica feciſſe. qua deſperata, quaſi hunc gradum mei reditus eſſe, quod mulieres reuertiſſent. De me autem ipſe tibi aſſentior, ne me dem incertæ, et periculoſæ fugæ, cum reip. nihil proſim, nihil Pompeio, pro quo emori tum pie poſſum, tum libenter. Manebo igitur, etſi uiuere non liceat. Quod quæris, hic quid agatur, tota Capua, & omnis hic delectus iacet. deſperata res eſt. in fuga omnes ſunt, niſi qd eiuſmodi fuerit, ut Pompeius iſtas Domitij copias cum ſuis coniungat. Sed uidebamur omnia biduo, triduo'ue ſciturі L. Cæſaris literarum exemplum tibi miſi. rogaras enim, cui nos ualde ſatisfacere multi ad me ſcripſerunt. Quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

T. P. ATTICO.

PHilotimi literæ me quidem nõ nimis, ſed eos, qui in his locis erant, admodum delectarũt. Ecce poſtridie Caßij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam ueniſſe, eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cn. confeſtim inſequi Cæſarem. Domitium non habere militum uim. Idem ſcripſit Coss. Capua diſceßiſſe. Nõ dubito quin Cn. in fuga ſit. modo effugiat. A' conſilio fugiendi, ut tu cenſes, abſum. Vale.

T. P. ATTICO.

CVm dediſſem ad te literas triſteis, & metuo, ne ueras de Lucretij ad Caſſium literis Capuam

puam miſſis. Cephalio uenit ad nos. attulit etiã à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut ſoles. Omnia facilius credere poſſum, quàm quod ſcribitis, Pompeiũ exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniáq; , quæ nolim. Rem miſeram. malas cauſas ſemper obtinuit, in optima concĭdit. Quid dicam, niſi illud? eum neſciſſe. neq; enim erat difficile, hoc neſciſſe. Erat enim ars difficilis recte remp. regere. Sed iam, iamq; omnia ſciemus, & ſcribemus ad te ſtatim. Vale.

T. P. ATTICO.

N Vnc uenit idem uſu mihi, quod tu tibi ſcribis, quoties exorior. ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his literis, quæ Roma afferuntur, de Domitio, de Picenũm cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora. Itaque fuga, quæ parabatur, repreſſa eſt. Cæſaris interdicta, Si te ſecundo lumine hic offendero, reſpuentur. Bona de Domitio, præclara de Afranio fama eſt. Quod me amiciſſime admones, ut me integrum, quoad poſſim, ſeruem, gratum eſt. Quod addis, ne propenſior ad turpem cauſam uidear, certe uideri non poſſum. Ego me Ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, nolui eſſe, non quin rectum eſſet, ſed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Planè eum, cum noſter de altero conſulatu referret, & triumphum, at quibus uerbis? prorſus geſtis amplisſimis, inimicum habere noluerã. Ego ſcio & quem metuam, et quam ob rem. Sin erit bellũ, ut uideo fore, partes meæ non deſyderabuntur. De HS XX millibus Terentia tibi reſcripſit. Dionyſio dum

exiſtimabam uagos nos fore, nolui moleſtus eſſe. Tibi autem crebro ad me ſcribēti de eius officio, nihil reſcripſi, quod diem ex die expectabam, ut ſtatuerem, quid eſſet faciendum. Nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hyematuri. num et ego? neſcio. Si enim erit bellum, cum Pompeio eſſe conſtitui. quod habebo certi, faciā, ut ſcias. Ego bellum fœdiſſimum futurum puto, niſi qui (ut tu ſcis) parthicus caſus extiterit. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER OCTAVVS.

T. P. ATTICO.

CVm ad te literas dediſſem, redditæ mihi literæ ſunt à Pompeio. Cætera de rebus in Piceno geſtis, quæ ad te Vibullius ſcripſiſſet de delectu Domitij, quæ ſunt nobis nota. nec tamen læta erant in his literis, quas ad me Philotimus ſcripſerat. Ipſam tibi epiſtolam miſiſſem, ſed iam ſubito fratris puer proficiſcebatur. cras igitur mittam. Sed in ea Pōpeij epiſtola erat in extremo, ipſius manu. Tu cenſeo Luceriam uenias. nuſquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi. Hæc oppida, atq; oram maritimam illum pro derelicto habere. nec ſum miratus eum, qui caput ipſum reliquiſſet, reliquis membris non parcere. Ei ſtatim reſcripſi, hominemq́; certum miſi de comitibus meis, nō me quærere, ubi tutiſſime eſſem, ſi me uellet

ſua, aut reip. cauſa Luceriam uenire, ſtatim eſſe uenturum. hortatusq́; ſum, ut oram maritimam retineret, ſi rem frumentariam ſibi ex Prouincijs ſuppeditari uellet. Hæc me fruſtra ſcribere uidebam, ſed uti in urbe retinenda tunc, ſic nunc in Italia non relinquenda teſtificabar ſententiam meam. Sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur. Et ne is quidem locus ſtabilis, ſed ex eo, ipſi ſi urgeamur, paretur fuga. Quo minus mirere, ſi inuitus in eã cauſam deſcendo, in qua neq; pacis, neq; uictoriæ ratio quæſita ſit unq̃, ſed ſemper flagitioſæ, & calamitoſæ fugæ. Eundum, ut quẽcunq; fors tulerit caſum, ſubeam potius cum ijs, qui dicuntur eſſe boni, quàm uidear à bonis diſſentire. Etſi propediem uideo bonorum, ideſt lautorum, & locupletum urbem refertam fore, municipijs uero his relictis, refertiſſimam, quo ego in numero eſſem, ſi hos Lictores moleſtiſſimos non haberem. Nec me M. Lepidi, Lucij, Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret, quorum nemo nec ſtultior eſt, q̃ L. Domitius, nec inconſtãtior, quàm Ap. Claudius. Vnus Pompeius me mouet beneficio, non authoritate. quam enim ille habeat authoritatem in hac cauſa? qui, cum omnes Cæſarem metuebamus, ipſe eum diligebat? Poſtquã uero ipſe metuere cœpit, putat omnes hoſtes illi oportere eſſe. Ibimus tamen Luceriam, nec eum fortaſſe delectabit noſter aduentus. diſſimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta ſunt, diſplicere. Ego, ſi ſomnum capere poſſem, tam longis te epiſtolis non obtunderem. Tu, ſi tibi eadem cauſa eſt, me remunerere ſanè uelim. Vale.

T. P. ATTICO.

Ibi uero omnia gratæ, & quod ſcripſiſti ad me, quæ audieras, & quod nõ credis ea, quæ digna diligentia mea nõ eſſent, & quod monuiſti, quod ſentiebas. Ego ad Cæſarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea reſcripſi, quæ mecum ille de gladiatoribus ſuis egerat, breues, ſed beneuolentiam ſignificantes, non modo ſine contumelia, ſed etiam cum maxima laude Pompeij. Idem enim illa ſententia poſtulabat, qua illum ad concordiam hortabar. Eas ſiquò ille miſit, in publico proponat uelim. Alteras eodem die dedi, quo has ad te non potui non dare, cum et ipſe ad me ſcripſiſſet, & Balbus. Earum exemplum ad te miſi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. ſiqua erũt, doce me. Quomodo enim effugere poſſum? nihil inquies omnino ſcripſeris, quo magis effugias eos, qui uolent fingere. Veruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. nã quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, ſcriptorum etiam meorũ, facis amice tu quidem, mihiq; gratiſſimum, ſed mihi uideris aliud tu honeſtum, meq; dignum in hac cauſa iudicare, atque ego exiſtimem. mihi enim nihil ulla in gente unq̃ ab ullo authore reip. ac Duce turpius eſſe uidetur factum, quàm à noſtro amico factum eſt. cuius ego uicem doleo, qui urbem reliquit, id eſt patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. Ignorare mihi uideris, hæc quanta ſit clades. es enim etiã nunc domi tuæ, ſed inuitis perditiſſimis hominibus eſſe diutius nõ potes. Hoc miſerius? hoc turpius quicq̃? Vagamur egentes cum coniugibus, & li

beris. In unius hominis quotannis periculoſe ægrotantis anima, poſitas omneis noſtras ſpes habemus. non expulſi, ſed euocati è patria, quàm non ſeruandam ad reditum noſtrum, ſed diripiendam, & inflamandam reliquimus. Ita multi nobiſcum ſunt non in ſuburbanis, non in hortis, non in ipſa urbe. Etſi nunc ſunt, non erunt. Nos interea ne Capuæ quidem, ſed Luceriæ, & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium. nam in Labieno parum eſt dignitatis. Hic tu in me illud deſyderas. nihil de me dico. alij uiderint. Hic quidem quid eſt? domi ueſtræ eſtis, & eritis omnes boni. Quis tum ſe mihi non oſtendit? quis nunc adeſt hoc bello? ſic iam enim appellandum eſt. Vibullij res geſtæ ſunt adhuc maximæ. id ex Pompeij literis cognoſces, in quibus animaduertito illum locum, ubi erit ipſe. Videbis, de Cn. noſtro ipſe Vibullius quid exiſtimet. Quo igitur hæc ſpectat oratio? Ego pro Pompeio libenter emori poſſum. facio pluris omnium hominũ neminẽ. ſed non tamen ita meo iudicio, ſpem de ſalute reip. ſignificas enĩ aliquanto ſecus, q̃ ſolebas, ut etiam Italia ſi ille cedat, putes cedendũ. q̃d ego nec reip. puto eſſe utile, nec liberis meis. Præterea neq; rectũ, neq; honeſtum. Sed cur? poteris ne uidere tyrannum? quaſi interſit, audiã, an uideam, aut locupletior mihi ſit quærendus author, q̃ Socrates, qui cum triginta tyranni eſſent, pedem porta non extulit. Eſt mihi præterea præcipua cauſa manendi, de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIIII Calen. cum eadem lucerna hanc epiſtolam ſcripſiſſem, qua inflammaram tuam, Formijs ad Pompeium, ſi de pace agere

tur, profecturus erdm, ſi de bello, uidero. Vale.

T. P. ATTICO.

m *Aximis, & miſerrimis rebus perturbatus ſum. coràm tecum mihi poteſtas deliberandi non eſt, ſed uti tamen tuo conſilio uolui. Delibera tio autem omnis hæc eſt. Si Pompeius Italia excedat, quod eum facturum eſſe ſuſpicor, quid mihi agendum putes, & quo facilius conſiliũ dare poſſis, q̃d in utranq; partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij ſumma erga ſalutem meam, familiaritasq́; quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa reip. cauſa me adducit, ut mihi uel conſilium meum cum illius conſilio, uel fortuna coniungenda eſſe uideatur. Accedit illud, ſi maneo, & illum comitatum optimorum, & clariſſimorum ciuium deſero, cadendum eſt in unius poteſtatem: qui, & ſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum; & ut eſſet, à me eſt (tute ſcis) propter ſuſpitionem huius impendentis tempeſtatis multo ante prouiſum, tamen utrunq; conſyderandum eſt, & quanta ei fides ſit habenda. & ſi maxime exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſit ne uiri fortis, & boni ciuis eſſe in ea urbe, in qua, cum ſummis honoribus, imperijsq́; uſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdatio ſit ampliſſimo præditus, non futurus ſit ſui iuris, ſubeundumq́; periculum ſit cũ aliquo forte dedecore, ſiquando Pompeius remp. recuperauerit. In hac parte hæc ſunt. Vide nunc, quæ ſunt in altera. Nihil actum eſt à Pompeio noſtro ſapienter, nihil fortiter. adde etiam nihil, niſi contra conſilium, authoritatemq́; meam. Omitto illa uetera, q̃d iſtũ*

in rẽp. ille aluit, auxit, armauit, ille legibus C. Metelli contra auſpicia ferendis author. ille Galliæ ulterioris adiunctor. ille Gener. ille in adoptando P. Clodio augur. ille reſtituendi mei, quàm retinendi ſtudioſior. ille Prouinciæ propagator. ille abſentis in omnibus adiutor. Idem etiam tertio conſulatu, poſtquam eſſe defenſor reip. cœpit, contendit, ut decem Tr. Pl. ferrent, ut abſentis ratio haberetur. quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua, Marcoq́; Marcello Cos. finienti Prouincias Gallias Cal. Martij reſtitit. Sed ut hæc omittam, quid fœdius? quid perturbatius hoc ab urbe diſceſſu? ſiue potius turpiſſima fuga? Quæ conditio non accipienda fuit potius? q̃ relinquenda patria? Malæ conditiones erant, fateor, ſed nunquid hoc peius? At recuperabit remp. Quãdo? aut qđ ad eam ſpem eſt parati? Non ager Picenus amiſſus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduerſario tradita? Deniq; nulla cauſa, nullæ uires, nulla ſedes, quò cócurrãt, qui remp. defenſam uelint. Appulia delecta eſt inaniſſima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotiſſima. fuga, & maritima opportunitas uiſa quæri deſperatione. Inuite cepi Capuã, non quo munus illud defugerem, ſed ſine cauſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus priuatorũ dolor. bonorũ autem erat aliqs, ſed hebes, ut ſolet, & ut ipſe ſenſiſſem, multitudo, & infimus quiſq; propenſus in alterã partem. Multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipſi me nihil ſuſcepturum ſine præſidio, & ſine pecunia. Itaq; habuit nihil omnino negocij, qđ ab initio uidi, nihil quæri præter fugam, eã ſi nũc ſequor, quò nã? cũ illo nó. ad quem cum eſſem pro-

fectus, cognoui in his locis eſſe Cæſarem, ut tuto Luceriam uenire non poſſem. Infero mari nobis incerto curſu, hyeme maxima nauigandum eſt. Age iam cum fratre? an ſine? cum filio? an quomodo? In utraque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos abſentes, fortunasq; noſtras? acrior, quàm in cæterorum. quod putabit fortaſſe in nobis uiolandis aliquid ſe habere populare. Age iam has compedes, faſces inquam hos laureatos, hæc ferre ex Italia quàm moleſtũ eſt? Qui autẽ locus erit nobis tutus, ut iam placatis utamur fluctibus ante, q̃ ad illum uenerimus? Quà autem, aut quò, nihil ſcimus. At ſi reſtitero, & fuerit nobis in hac parte locus, idem fecero, quod in Cinnæ dominatione, & Marij Tyrannide Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Mutius, quoquomodo ea res huic quidem cecidit. qui tamen ita dicere ſolebat, ſe id ferè uidere, quod factum eſt, ſed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thraſibulus, & fortaſſe melius, ſed eſt certa quædam illa Mutij ratio, atq; ſententia. eſt etiam illa Philippi. Et cum ſit neceſſe ſeruire tempori, & non amittere tempus, cum ſit datum. ſed in hoc ipſo habent tamen ijdem faſces moleſtiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum eſt, ſed ſit, deferet triumphum, non accipere, ne periculoſum ſit? an accipere inuidioſum ad bonos? O rem inquis difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda eſt. Qui enim fieri poteſt, ac ne me exiſtimaris ad manendum eſſe propenſiorem, quod plura in ea parte uerba fecerim; poteſt fieri, quod fit in multis quæſtionibus, ut res uerboſior hæc fuerit, illa uerior. Quam

uerior. Quam ob rem ut maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des conſilium uelim. Nauis & in Caietæ eſt parata nobis, & Brunduſij. Sed ecce nuntij, ſcribente me hæc ipſa noctu in Calleno, ecce literæ, Cæſarem ad Corfinium, Domitium Corfinij cum firmo exercitu, & pugnare cupientem. non puto etiam hoc Cn. noſtrum commiſſurum, ut Domitium relinquat. Et ſi Brunduſium Scipionem cum cohortibus duabus præmiſerat, legionem Fauſto conſcriptam in Siciliam ſibi placere, ac Coſs. duci, ſcripſerat ad Coſs. ſed turpe Domitium erit deſerere implorantem eius auxilium, & quædam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis firma. Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnaſſe, pulſum Trebonium, etiam Fabium tuum tranſiſſe cum cohortibus. ſumma autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. Id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur. Ego autem, cum eſſet incertum iter Cæſaris, quod uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium miſi literas. ipſe nequò inciderem, reuerti Formias. Hæc te ſcire uolui, ſcripſiq; ſedatiore animo, quàm proxime ſcripſeram, nullum meum iudicium interponens, ſed exquirens tuum. Vale.

T. P. ATTICO.

d Ionyſius quidem tuus, potius quàm noſter, cuius ego cum ſatis agnoſſem mores, tuo tamẽ potius ſtabã iudicio, q̃ meo, ne tuum qdẽ teſtimonium, quod ei ſæpe apud me dederas, ueritus, ſuperbum ſe præbuit in fortuna, quã putauit noſtrã fore, cuius fortunæ nos quantum humano conſilio effici

poterit, motum, ratione quadam gubernabimus. Cui quis noſter honos? quod obſequium? quæ etiam ad cæteros contempti cuiuſdam hominis commendatio defuit? ut meum iudicium reprehēdi à Quinto Fratre, uulgóq; ab omnibus mallem, quàm illum non efferre laudibus? Ciceronesq; noſtros meo potius labore ſubdoceri, q̃ me alium magiſtrum quærere. ad quem ego quas literas Dij immortales miſeram? quantum honoris ſignificantes? quantum amoris? Dicæarchū mehercule, aut Ariſtoxenum diceres acerſi, non unum omnium loquaciſſimum, & minime aptum ad docendum. ſed eſt memoria bona. me decet eſſe meliorem. Quibus literis ita reſpondit, ut ego nemini, cuius cauſam non reciperē (ſemper enim, ſi potero, ſi ante ſuſcepta cauſa non impediar) nunquam reo cuiquam tam humili, tam ſordido, tam nocenti, tam alieno, tam præciſe negaui, quàm hic mihi, planè ſine ulla exceptione præcidit. Nihil cognoui ingratius, in quo uitio nihil mali non ineſt. Sed de hoc nimis multa. Ego autem paraui tuas literas, tamen expecto, ut ſciam, quid reſpondeant conſultationi meæ. Sulmone C. Acium Pelignum aperuiſſe Antonio portas, cum eſſent cohortes quinq;, Quintum Lucretium inde effugiſſe ſcis. Quo Cn. noſter? Brunduſium deſertum. Confecta res eſt. Vale.

T. P. ATTICO.

C Vm ante lucem VIII Cal. ad te literas dediſſem, ueſperi eodem die ad nos uenit ipſe Dionyſius authoritate tua permotus, ut ſuſpicor. Quid enim putem aliud? & ſi ſolet eum, cum aliquid furioſe

quid furioſe fecit, pœnitere. nunquã autem certior fuit, quàm in hoc negocio. nam quod ad te nõ ſcripſeram, poſtea audiui à tertio miliario, tum eum iſſe πολλὰ ματεῖν καὶ ῥαθυμεῖν ὄντα. Multa inquam mala cum dixiſſet ſuo capite (ut aiunt) ſed mea manſuetudine con ieceram in faſciculum unà cum tua uenientem ad illũ epiſtolam. hanc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam Pollucem ſeruum à pedibus meis Romam mi ſi. Eo autem ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares referẽdam, ne in illius manus perueniret. noui ſiquid eſſet, ſcripſiſſem. pendeo animi expectatio ne Corfinienſi, in qua de ſalute reip. decernitur. Tu faſciculum, qui eſt M. Decurioni deſcriptus, uelim cures ad eum perferendum. Tironemq́; Curio commendes, ut ei ſiquid opus erit, in ſumptum roges. Vale.

T. P. ATTICO.

OBſignata iam epiſtola, quam de nocte daturus eram, ſicut dedi (nam eam ueſperi ſcripſerã) C. Soſius Pr. in Formianum uenit ad M. Lepidum uicinum noſtrum, cuius quæſtor fuit. Pompeij literarum ad Coſſ. exemplum attulit. literæ mihi à L. Domitio ad VIII Calendarum Martij allatæ ſunt. earum exemplum infraſcripſi. nunc ut ego non ſciebam mea ſponte intelligere. Scio quanti reip. ſit omnes copias in unum locum primo quoq; tempore cõuenire. Tu ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimũ ad nos uenias. Præſidij capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſatis, relinquas. Vale. Deinde ſuppoſuit exemplum epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm ſum ſolicitus, quidnam futurum ſit. hoc tamen ſpero, magnum nomen imperatoris fore. magnum in aduentu terrorem. ſpero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutaſſe, nec tegentia hoc, quod tum fortiter, & diligenter, tum etiam mehercule. Modo etiam audiui quartanam à te diſceſſiſſe, moriar, ſi magis gauderem, ſi id mihi accidiſſet. Iyliæ dic, non eſſe æquum, eam diutius habere, nec id eſſe noſtræ concordiæ. Tironem noſtrum ab altera relictum audio, ſed eum uideo in ſumptum ab alijs mutuatum. Ego autem Curium noſtrum, ſi q̄d opus eſſet, rogarã. Malo Tironis uerecundiã in culpa eſſe, q̃ illiberalitatem Curij. Vale.

T. P. ATTICO.

Num etiam reſtat amico noſtro ad omne de
u *decus, ut Domitio non ſubueniat. at nemo du*
bitat quin ſubſidio uenturus ſit. Ego non puto. Deſeret igitur talem ciuem? & eos unà, quos is ſecũ habeat? præſertim ex ipſo cohortes triginta? Domitius (niſi me omnia fallunt) de ſe incredibiliter pertimuit. nihil ſpectat, niſi fugam, cui tu (uideo enim, quid ſentias) me comitem putas debere eſſe. Ego uero quem fugiá, habeo, quem ſequar, non habeo. Quod enim tu meum conſilium laudas, & memorandum dicis, malle quod dixerim, me cum Pompeio uinci, quàm cum iſtis uincere. Ego uero malo, ſed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi eſſe uidebatur. Cum hoc uero, qui ante fugit, quàm ſciat, quem fugiat aut quò, qui noſtra tradidit. qui patriam reliquit. Italiam deſeruit. Si malui, contigit

lui, contigit

ſui, contigit tunc uictus ſum. quid ſupereſt? nec iſta ui-
dere poſſum, quæ nunquam timui, ne uiderem, nec me
hercule iſtum, propter quem mihi non modo meis, ſed
memetipſo carẽdum eſt. Ad Philotimũ ſcripſi de uiati=
co, ſiue à Moneta, nemo enim ſoluit, ſiue ab Oppijs tuis
cótubernalibus. Cætera appoſita tibi mandabo. Vale.

T. P. ATTICO.

Rem turpem, et ea re miſeram. Sic enim ſen-
tio id demum, aut potius id ſolum eſſe miſe-
rum, quod turpe ſit. Aluerat Cæſarem. eun-
dem repente timere cœperat, conditionem pacis nullã
probarat. nihil ad bellum pararat. Vrbẽ reliquerat.
Picenum amiſerat culpa. in Appuliã ſe compegerat.
ibat in Græciam. omnes nos ἀπροσηγορήτους exper-
tes ſui tanti, ac tam inuſitati conſilij, reliquerat. ecce
ſubito literæ Domitij ad illum, ipſius ad Coss. fulſiſſe
mihi uidebatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & excla-
maſſe ille uir, qui eſſe debuit ποιήσω ὅ,τι χρή, καὶ πα-
λαμάσω, καὶ πάντ' ἐμοί, καὶ τεκτανῶ. τὸ γὰρ αὖ μετ' ἐ-
μοῦ. at ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, pergit
Brundusium. Domitium autem aiunt re audita, te &
eos, qui unà eſſent tradidiſſe. O rem lugũbrem. itaq;
intercludor dolore. Quo ad te plura ſcribam, non ha
beo. tuas literas expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

Piſtolam meam quod peruulgatam ſcribis
eſſe, non fero moleſte. quinetiam ipſe multis
dedi deſcribendam. Ea enim & acciderunt

iam, & impendent, ut teſtatum eſſe uelim, de pace q̃d ſenſerim. Cũ autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, non uidebar ullo modo facilius moturus, q̃ ſi id, ad quod eum hortarer, conuenire eius ſapientiæ dicerem. eam ſi admirabilem dixi, quo eum ad ſalutem patriæ hortabar, non ſum ueritus, ne uiderer aſſentari, cui tali in re libenter me ad pedes abieciſſem. Qua autem eſt, aliquid impertias temporis, non ut de pace, ſed de me ipſo, & de meo officio ut aliquid cogitet. Nam quod teſtificor, me expertem belli fuiſſe, etſi id re perſpectum eſt, tamen ea ſcripſi, quo in ſuadendo plus autoritatis haberẽ, eodemq́; pertinet, quod cauſam eius probo. Sed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum eſſet. nec ego iſtas literas in concione recitari uelim. Siquidem ille ipſe ad eundem ſcribens in publico propoſiat epiſtolam illam, in qua eſt, pro tuis rebus geſtis amplißimis, amplioribus'ue, quàm meis, q̃ Africani. Ita tempus ferebat. ſiquidẽ etiam uos duos tales ad quintum milliarium, quid ad hunc ipſum, unde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo. quanto autem ferocius ille cauſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequenteis, ſed læto uultu gratulanteis uiderit? Num igitur peccauimus? minime. uos quidem. Sed tamen ſigna conturbantur, quibus uolũtas à ſimulatione diſtingui poſſet. Quæ uero S. C. uideo? ſed apertius quàm propoſueram. Ego Arpini uolo eſſe Pridie Calẽdarũ. deinde circum uillulas noſtras errare, quas me uiſurum poſtea deſperaui. ἀνεῦ tua conſilia, & tamen pro temporibus non incauta mihi ualde probantur. Lepido quidẽ (nam ferè συνδιημερεύομεν, quod

gratiſſimum

gratiſſimum illi eſt) nunq̃ placuit ex Italia exire ullo modo. multo minus mouebant minæ. Crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. Sed me illorum ſententiæ minus mouebant, minus multa dederant illi reip. pignora. Tua mehercule authoritas uehementer mouet. Affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præſentis tuendi. Sed obſecro te, q̃d hoc miſerius, q̃ alterum plauſus in fœdiſſima cauſa quærere? alterum autem offenſiones in optima? alterũ exiſtimari conſeruatorem inimicorũ? alterum deſertorem amicorum? Et mehercule quáuis amemus Cn. noſtrum, ut et facimus, & debemus, tamen hoc, quod talibus uiris non ſubuenit, laudare non poſſum. nam ſiue timuit, quid ignauius? ſiue, ut quidam putant, meliorem ſuam cauſam illorum cæde fore putauit, quid iniuſtius? Sed hæc omittamus. augemus enim dolorem retractando. VI Cal. ueſperi Balbus minor ad me uenit, occultauit occurrẽs ad Lentulum Cos. iuſſu Cæſaris, cum literis, cum mandatis, cum promiſſione Prouinciæ, Romam ut redeat, cui perſuaderi poſſe non arbitror, niſi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæſarem, q̃ ut Pompeium aſſequeretur. id credo, ut rediret in gratiam, id non credo, & metuo ne omnis hæc clementia ad uná illam crudelitatem colligatur. Balbus quidẽ maior ad me ſcribit, nihil malle Cæſarem, q̃ principe Pópeio, ſine metu uiuere. Tu puto hæc credis? ſed cum hæc ſcribebam V Cal. Pompeius iam Brunduſium poterat ueniſſe. Expeditus enim anteceſſerat legiones XI Luceria. Sed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia eſt plenum. Quid futurum ſit, neſcio. Vale.

T. P. ATTICO.

d Ionyſius cum ad me præter opinionem meã ueniſſet, locutus ſum cum eo liberaliſſime. tẽpora expoſui. rogaui, ut diceret, q̃d haberet in animo, me nihil ab ipſo inuito contendere. reſpondit, ſe, quod in numis haberet, neſcire quo loci eſſet. alios nõ ſoluere. aliorum diem nondũ uenire. Dixit enim alia quædam de ſeruulis ſuis, quare nobiſcum eſſe nõ poſſet. morem geſſi dimiſi à me, ut magiſtrum Ciceronum non libenter, ut hominem ingratum, nõ inuitus. Volui te ſcire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

T. P. ATTICO.

q Vod me magno animi motu perturbatum putas, ſum equidem, ſed non tam magno, q̃ tibi fortaſſe uideor. Leuatur enim omnis cura, cũ aut conſiſtit conſilium, aut cogitando nihil explicatur. lamẽtari autem licet. illud tamen totos dies. ſed uereor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori ſim. In ſtudijs, ac literis noſtris conſumo omne tempus conſyderans quanta uis ſit illius uiri, quem noſtris libris ſatis diligenter (ut tibi quidem uidemur) expreſſimus. Tenes'ne igitur moderatorem illum reip. quo referre uolumus omnia? nam ſic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. Vt enim gubernatori curſus ſecũdus, medico ſalus, imperatori uictoria, ſic huic moderatori reip. beata ciuium uita propoſita eſt, ut opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, uirtute honeſta ſit. Huius enim operis maximi inter homines, atque optimi, illum eſſe effectorem uolo.

ctorem uolo. Hoc Cn. noſter, cum antea nunquam, tum in hac cauſa minime cogitauit. Dominatio quæſita ab utroque eſt, non id actum, beata, & honeſta ciuitas ut eſſet. Nec uero ille urbem reliquit, quod eam tueri non poſſet, nec Italiam, quod ea pelleretur, ſed hoc à primo cogitauit. omneis terras, omnia mouere, Reges barbaros incitare. Genteis feras armatas in Italiam adducere. Exercitus cōficere maximos. Genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui unà ſunt, cupientibus. An cenſes nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuiſſe? Hodie poteſt. ſed neutri σκοπὸς eſt ille, ut nos beati ſimus. uterque regnare uult. Hæc à te inuitatus breuiter expoſui. Voluiſti enim me, quid de his malis ſentirem, oſtendere. προθεσπίζω igitur noſter Attice. non ariolans utilia, cui nemo credidit, ſed coniectura proſpiciens, iamq; maiora magno tumultu non multo inquam ſecus poſſum uaticinari. tā ta malorum impendet ἰλιὰς. atque hoc noſtra grauior eſt cauſa, qui domi ſumus, quàm illorum, qui transierunt, quod illi quidem alterum metuunt, nos utrunque. Cur igitur inquis remanſimus? uel tibi paruimus, uel non occurrimus, uel hoc fuit rectius. conculcari inquam miſeram Italiam uidebis proxima æſtate, ab utriuſque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam irruptio pertimeſcenda, quæ Luceriæ multis ſermonibus denuntiata eſt, quàm uniuerſæ interitus. tantas in obligando utriuſque uires uideo futuras. Habes coniecturam meam. Tu autem conſolationis fortaſſe aliquid expectaſti. Nihil inuenio, nihil fieri poteſt miſerius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, qd

Cæſar ad me ſcripſerit. qđ ſæpe,gratiſſimum ſibi eſſe, quod quierim,oratq; in eo,ut perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata dat. iter autem eius erat ad Lentulũ Cos. cum literis Cæſaris, præmiorumq; promiſſis, ſi Romam reuertiſſet. Verum, cum habeo rationem dierum, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarum, quas ad me miſit, negligentiam, meamq; in reſcribendo diligentiã uolui tibi notã eſſe. earũ exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Appuliã ad Brũduſium curſus qđ efficiat, expecto. utinam aliqđ ſimile parthicis rebus. Simulatq; aliquid audiero, ſcribam ad te, Tu ad me uelim. Bonorũ ſermones Romæ frequentes eſſe dicuntur. Scio equidem te in publicum non prodire, ſed tamen audire te multa neceſſe eſt. Memini tibi librũ afferri à Demetrio Magente. ad te miſſum ſcio περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. Vides, quam cauſam mediter. Vale.

CN. POM. Procons. M. T. Ciceroni Imp. S.

Q Vintus Fabius ad me uenit ad IIII Iduũ Febr. Is nuntiat L. Domitium cum ſuis cohortibus XI, et cũ cohortibus XIIII, quas Vibullius adduxit, ad me iter habere, habuiſſe in animo proficiſci Corfinio, & ad V Iduum Febr. C. Hircium cum V cohortibus ſubſequi. Cenſeo ad nos Luceriam uenias. nam te hic tutiſſime puto fore. Vale.

M. T. CICERO CN. POMP. PRO CONS. S.

A D XV Calendarũ Martij Formijs accepi tuas literas, ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta

erant, cognoui commodiora eſſe multo, quàm ut erat nobis nuntiatum, Vibullijq; uirtutem, induſtriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpoſiti ſumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus. ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut quodcunque tu conſilium percepiſſes, id nobis perſequendum putaremus. Nunc, quoniam authoritate, & conſilio tuo in ſpe firmiore ſumus, ſi teneri poſſe putas Tarracinã, et orã maritimam, in ea manebo, etſi præſidia in oppidis nulla ſunt. nemo enim noſtri ordinis in his locis eſt, præter M. Oppium, quem ego Minturnis eſſe uolui, uigilãtem hominem, & induſtrium. nam L. Torquatum uirum fortem, & cum authoritate Formijs nõ habemus. ad te profectum arbitramur. Ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipſo die, quo tu Theanos Sidicenum es profectus. Volueras enim me cum M. Conſidio proprætore illa negocia tueri. cum eò ueniſſem, uidi amplum delectum habere diligentiſſime ab eo accipere Libonem ſumma item diligentia, & in illa Colonia authoritate. fui Capuæ, quò ad Coss. iterũ, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Nonas Febr. Cum fuiſſem triduum, recepi me Formias. Nunc quod tuum conſilium, aut quæ ratio belli ſit, ignoro. ſi tenendam hanc oram putas, quæ opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, et, ut arbitror, teneri poteſt. opus eſt eſſe, qui præſit. Sin omnia in unum locum contrahenda ſunt, non dubito, quin ad te ſtatim ueniam, quo mihi nihil optatius eſt, idq; tecum quo die ab urbe diſceſſimus, locutus ſum. Ego, ſicui adhuc uideor ſegnior fuiſſe, dum ne tibi uidear, non laboro.

& tamen ſi, ut uideo, bellum gerendum eſt, confido me omnibus facile ſatisfacturum. M. Tullium meum neceſſarium ad te miſi, cui tu, ſi tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

CN. POM. Procons. M. T. Ciceroni Imp. S.

t Vas literas libenter legi. Recognoui enim tuam priſtinam uirtutem etiam in ſalute communi. Coss. ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerũt. Magnopere te hortor pro tuo ſingulari, perpetuoq́; ſtudio in remp. ut te ad nos cõferas, ut communi conſilio reip. afflictæ opem, atq; conſilium feramus. Cenſeo uia appia iter facias, & celeriter Brundiſium uenias. Cura, ut ualeas.

M. T. CICERO CN. POM. PRO CONS. S.

c Vm ad te literas miſiſſem, quæ tibi Canuſij redditæ ſunt, ſuſpitionem nullam habebam, te reip. cauſa mare tranſiturum, eramq́; in ſpe magna fore, ut in Italia poſſemus aut concordiam conſtituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut rẽp. ſumma cum dignitate defendere. Interim nondum meis literis ad te perlatis, ex his mandatis, quæ Dialio ad Coss. dederas, certior tui conſilij factus, nõ expectaui, dum mihi à te literæ redderentur. confeſtimq́; cum Quinto Fratre, et cum liberis noſtris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cum Theanum, Sidicinum ueniſſem. C. Miſſius familiaris tuus, aliiq́; cõplures attulerunt Cæſarem iter habere Capuam, & eo ipſo die manſurũ eſſe Eſerniæ. ſanè ſum commotus, quod ſi ita

eſſet, nō modo iter meum interclusum, ſed me ipſum pla nè exceptum putabam. Itaq; tum Cales proceſſi, ut ibi potiſſimum conſiſterem, dum certum nobis ab Eſernia de eo, quod audieram referretur. At mihi, cum Calibus eſſem, affertur literarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. miſiſſes. Hæ ſic ſcriptæ erant. Literas tibi à L. Domitio ad XIII Calendarum Martij allatas eſſe, earumq; exemplum ſubſcripſeras, magniq; intereſſe reip. ſcripſeras, omnes copias primo quoq; tempore in unum locum conuenire, & ut præſidij quod ſatis eſſet, Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliq omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium eſſe uenturum. quò mihi, cum Cæſar ad oppidum caſtra haberet, tutum iter non arbitrabar. Cum res in ſumma expectatione eſſet, utrunq; ſimul audiuimus, & quæ Corfinij acta eſſent, & te iter Brunduſium facere cœpiſſe. Cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium eſſet, quin Brunduſium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Appuliaq; ueniebant admoniti ſumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæſare. quod is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quàm nos poſſemus, eò, quò intenderat, uenturus eſſet. Quod cum ita eſſet, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas noſtra non ſolum nobis, ſed etiam reip. noceret. cum præſertim non dubitaremus, quin ſi etiam tutum nobis iter fuiſſet, te tamen iam conſequi nō poſſemus. Inde primo accepimus tuas literas Canuſio ad X Calendarũ Martij datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brunduſiũ ueniamus, quas cũ accepiſſemus ad III Calen-

darum Martij non dubitabamus, quin tu iam Brun-
duſiũ peruenisſes. nobisq; iter illud omnino interclufum
uidebatur. neq; minus nos eſſe captos, quàm qui Corfi-
nium ueniſſent. Neq; enim eos ſolos arbitrabamur capi,
qui in armatorum manus incidiſſent, ſed eos nihilo
minus, qui regionibus excluſi, intra præſidia, atq; in
tra arma aliena ueniſſent. Quod cum ita ſit, maxime
uellẽ primum tecum ſemper fuiſſe, qđ quidem tibi oſtẽ
deram. cum à me Capuã reijciebã. quod feci, nó uitã
di oneris cauſa, ſed qđ uidebam teneri illam urbẽ ſine
exercitu non poſſe. Accidere autem mihi nolebã, qđ do
leo uiris fortiſſimis accidiſſe. Quoniã autem, tecum ut
eſſem, nó contigit, utinã tui conſilij certior factus eſſem.
nam ſuſpitione aſſequi non potui, q oía prius arbitra-
tus ſum fore, quàm ut hæc reip. cauſa in Italia nó poſ-
ſet Duce te conſiſtere. Neq; uero nunc conſilium tuũ re-
prehẽdo, ſed formam reip. lugeo. Nec, ſi ego quid tu ſis,
ſecurus nó pſpicio, idcirco minus exiſtimo, te nihil, niſi
ſumma ratione feciſſe. mea quod ſemper fuerit ſentẽtia,
primũ de pace uel iniqua conditione retinenda, dein-
de de urbe. nam de Italia quidem nihil mihi unquam
oſtenderas, meminiſſe te arbitror. Sed mihi non ſumo,
ut meũ conſiliũ ualere debuerit. ſecutus ſum tuum, neq;
id reip. cauſa, de qua deſperaui, quæ & nunc afflicta
eſt, nec excitari ſine ciuili pernicioſiſſimo bello poteſt,
Sed te quærebã. tecum eſſe cupiebam. neq; eius rei fa-
cultatem, ſiqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni
cauſa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus
nó ſatisfacere. Primum enim præ me tuli, me nihil mal
le, q̃ pacem, non qn eadem timerem, quæ illi, ſed ea bel

lo ciuili leniora ducebam. inde ſuſcepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, atq; ad ea honorifice, & tarde reſponderi uiderem, dixi meam tecum rationem, quã tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me eſſe unum, qui pro meis maximis in remp. meritis, ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem. me eſſe unum, qui, ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs, ut mea ꝑſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. Atque hæc non ego prius ſum ſuſpicatus, q̃ mihi palàm denuntiata ſunt, neq; ea tam ꝑtimui, ſi ſubeunda eſſent, quàm declinanda putaui, ſi honeſte uitare poſſem. quoniam breuem illius temporis, dum in ſpe pax fuit, rationem noſtram uides, reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus nó ſatisfacio, facile reſpondeo. neq; enim ego amicior. C. Cæſari unq̃ fui, quàm illi, neq; illi amiciores reip. quàm ego. Hoc inter me, & illos interest, quod, cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexerã uelle, illi armis diſceptari maluerunt. quæ, quoniã ratio omiſſa eſt, perficiã profecto, ut neq; reſp. ciuis à me animum, neq; tu amici deſyderes. Vale.

T. P. ATTICO.

m Ihi moleſtior lippitudo erat etiam, q̃ ante fuerat. dictare tamen hanc epiſtolã malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo utriuſque noſtrum

nihil ad te literarũ dare. nam pridie quidem quoquo modo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum uaticinationem falſam eſſe cupio. Huius autem epiſtolæ non ſolum ea cauſa eſt, ut nequis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas, ſed etiam hæc iuſtior, ut à te impetrarem, ut ſumeres aliquid temporis, quo, quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium planè uolo, ut penitus intelligam. Omnia ſunt integra nobis. nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilem. Nam certe neq; tum peccaui, cum imparatam iam Capuam, non ſolum ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpitionem fugiens, accipere nolui. neq;, cum poſt conditiones pacis per L. Cæſarem, & Fabium allatas, caui, ne animum eius offenderem, cui Pompeius iam armatus armato Cõſulatum, triumphumq́; deferret. Nec uero hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, quod mare non tranſierim. id enim, & ſi erat deliberationis, tamen obire non potui. Neque enim ſuſpicari debui, præſertim cum ex ipſius Pompeij literis, idem, quod te uideo exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. Et planè quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutius cogitare malui. Primum igitur hæc, qualia tibi eſſe uideantur, & ſi ſæpius ſignificata ſunt à te, tamen accuratius mihi perſcribas, uelim. Deinde aliquid etiam in poſterum proſpicias, fingasq́; , quem me eſſe deceat, & ubi me plurimum prodeſſe reip. ſentias. ecquæ pacifica perſona deſyderetur, an in bellatore ſint omnia. Atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua conſilia. quibus ſi paruiſſem, triſtitiam,

illorum

illorum temporum non ſubijſſem. Memini quid mihi tum ſuaſeris p Theophanem Culeonem, idq; ſæpe ingemiſcens, ſum recordatus. Quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non ſolum glorioſis conſilijs utamur, ſed etiam paulo ſalubribus. Sed nihil præſe ibo. accurate uelim perſcribas tuam ad me ſententiam. Volo etiam exquiras quam diligentiſſime poteris (habebis autem, per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat, quid acturus ſit. quemadmodum nunc ſe gerant. num quem accuſent. num cui ſuccenſeant. quod dico num cui, id eſt num Pompeio. Omnino culpam omnem Pompeius in Domitium confert, quod ipſius literis cognoſci poteſt. quarum exemplum ad te mitto. Hæc igitur uidebis, et quod ad te ante ſcripſi. Demetrij Mangetis librum, quē ad te miſit de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Pomp. Mag. M. Marcello, & L. Lentulo. Coſ. S.

Ego, quod exiſtimabam diſperſos nos, neq; reip. utiles, neq; nobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitium literas miſi. primum uti ipſe cū omni copia ad nos ueniret, ſi de ſe dubitaret, ut cohortes XVIIII, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod ueritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur, neq; ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, quod meas XIX, & ſuas XII cohortes tribus in oppidis diſtributas haberet. Nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit, neq; ſi uellet, expedire poſſet. nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine. nam & tot, & tales uiros periculo obſidionis liberare cu-

pio, neq; ſubſidio ire poſſum, quod his duabus legionibus non puto eſſe committendum, ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius XIIII cohortes contrahere potui, quas Brunduſium miſi. neq; Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe immittendum. Duellio mandaueram, quod maiores copias ſperabã nos habituros, ut, ſi uobis uideretur, alteruter ueſtrum ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparaſtis, & cum ijs militibus, quos Fauſtus legit, proficiſceretur. Domitius cum XII ſuis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium transportarentur. Nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm uos ſubſidio Domitio ire poſſim, ſeu per montes explicare, non eſt nobis committendum, ut has XIIII cohortes, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut itinere me conſequi poſſit. Quam ob rem placitum eſt mihi (Aliter uideo cenſeri Marcello, & cæteris noſtri ordinis, qui hic ſunt) ut Brunduſium ducerem hanc copiam, quam ego habeo mecum. Vos hortor, ut quodcunq; militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brunduſium ueniatis quãprimum. Arma, quæ ad me miſſuri eratis, ijs cenſeo armetis milites, quos uobiſcum habetis, quæ arma ſuperabunt ea, ſi Brunduſium iumentis deportaueritis, uehementer reip. profueritis. De hac re uellem noſtros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum, & C. Coponium Prætores miſi, ut ſe nobis coniungerent, & militum quod haberent, ad nos deducerent. Valete.

Cn. Pompeius

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

M Iror te ad me nihil ſcribere, et potius ab aliis, quàm à te de rep. certiorem me fieri. Nos diſiectà manu pares aduerſariis eſſe non poſſumus. contractis noſtris copiis, ſpero nos & reip. & ſaluti communi prodeſſe poſſe. Quam ob rem cum conſtituiſſes, ut Vibulius mihi ſcripſerat, ad V Id. Febr. Corfinio proficiſci cum exercitu, & ad me uenire, miror, quid cauſæ fuerit, quare conſilium mutaris. Nam illa cauſa, quam mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quod audieris Cæſarem firmo progreſſu in caſtrum Truentinum ueniſſe. Quanto enim magis appropinquare aduerſarius cœperat, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniungeres, prius, quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. Quam ob rem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoq; die Luceriam aduenires ante, quam copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis diſtrahant. ſed, ſi erunt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruent, æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pomp. L. Domitio Procos. S.

L Iteras abs te M. Calenius ad me attulit ad XIIII Calendarum Martii, in quibus literis, ſcribis tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, etſi ſecundũ mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in

Samnium ad me uenturum. Sin autem ille circum iſtæc loca commoraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet. reſiſtere uelle. Te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſtimo, ſed diligentius nobis eſt uidendum, ne diſtracti, pares aduerſario eſſe non poſſimus, cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit. Non enim pro tua prudentia debes illud ſolū animaduertere, quot in præſentia cohortes contra te habeat Cæſar, ſed quantas breui tempore equitum, & peditum copias contracturus ſit. cui rei teſtimonio ſunt literæ, quas Buſſenius ad me miſit, in quibus ſcribit id, quod ab alijs quoq; mihi ſcribitur; præſidia Curionem, quæ in Vmbria, & Thuſcis erant, contrahere, & ad Cæſarem iter facere. Quæ ſi copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Balbum mittatur, pars ad te accedat, ut nō pugnet, ſed locis ſuis repugnet, hærebis, neque ſolus cum iſta copia, tantam multitudinem ſuſtinere poteris, ut frumentatum eas. Quam obrem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omnibus copijs huc uenias. Coſſ. conſtituerunt idem facere. Ego Vetuſtileo ad te mandata dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine Picentinis cohortibus in conſpectum Cæſaris committerentur. Quam ob rem nolito commoueri, ſi audieris me regredi, ſi forte Cæſar ad me ueniet. Cauendum enim puto eſſe, ne implicatus hæream. nam neque caſtra propter anni tempus, & militum animos, facere poſſum, neq; ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. Itaq; non amplius XIIII cohortes Luceriam coegi. Coſſ. præſidia omnia deducturi ſunt, aut in Siciliam ituri, nam aut exercitum firmum habere

num habere oportet, quo confidamus perrumpere nos poſſe, aut regiones eiuſmodi obtinere, e quibus repugnemus, id, quod neutrum nobis hoc tempore contingit, qđ & magnam partem Italiæ Cæſar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplum, neque tam magnum q̃ ille. Itaq; nobis prouidendum eſt, ut ſummam reip. rationem habeamus. Etiam, atq; etiam te hortor, ut cum omni copia, quamprimum ad me uenias. Poſſumus etiã nunc remp. erigere, ſi communi conſilio negocium adminiſtrabimus. ſi diſtrahemur, infirmi erimus. mihi hoc conſtitutum eſt. His literis ſcriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata. quod me hortare, ut iſtuc ueniam. id me facere non arbitror poſſe, quod nõ magnopere ijs legionibus confido. Vale.

CN. POMP. L. DOMITO. S.

Literæ mihi à te redditæ ſunt ad XIIII Calendarum Mart. in quibus ſcribis, Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. quod putaui, et præmonui, Fit, ut nec in præſentia committere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis, te implicet, ne ad me iter expeditum tibi ſit, atq; iſtas copias coniungere optimorum ciuium poſſis cum his legionibus, de quarum uolũtate dubitamus. quo magis etiam tuis literis ſum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati ſatis confido, ut de omnibus fortunis reip. dimicem. Neque etiam, qui ex delectibus cõſcripti ſunt, à Coss. cõuenerunt. Quare da operam, ſi ulla ratione etiã nunc efficere potes, ut te explices, et huc quamprimum uenias, ante, quàm omnes co-

piæ aduerſariorum conueniant. Neque enim celeriter, huc homines conuenire poſſunt, etſi conuenirent, quantum ijs committendum ſit, quod inter ſe ne noti ſunt, contra ueteranas legiones, non te præterit. Vale.

T. P. ATTICO.

l Ippitudinis meæ ſignũ tibi ſit librarij manus, et eadẽ cauſa breuitatis. etſi nunc quidem, quod ſcriberem, nihil erat. omnis expectatio noſtra erat in nuntijs brunduſinis. ſi nactus hic eſſet Cn. noſtrũ, ſpes dubia pacis. ſin ille ante tranſmiſiſſet, exitioſi belli metus. Sed uides'ne, in quem hominẽ inciderit reſp? ꝙ acutum? ꝙ uigilantẽ? ꝙ paratum? Si mehercule neminem occiderit, nec cuiꝙ quicꝙ ademerit, ab ijs, qui eum maxime timuerãt, maxime diligetur. multum mecũ municipales homines loquuntur, multũ ruſticani. nihil prorſus aliud curant, niſi agros, niſi uillulas, niſi nummulos ſuos. Et uide ꝙ conuerſa res eſt. illum, quo antea confidebant, metuunt, hunc amant, quem timebant. id quantis noſtris peccatis, uitijsq; uenerit, non poſſum ſine moleſtia cogitare. Quæ autem impendere putarem, ſcripſeram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

T. P. ATTICO.

n On dubito, quin tibi odioſæ ſint epiſtolæ quotidianæ, cum præſertim, neq; noua de re aliẽqua certiorem te faciã, neq; nouam deniq; iã reperiam ſcribendi ullam ſententiã. Sed ſi dedita opera, cum cauſa nulla eſſet, tabellarios ad te cum inanibus epiſtolis mitterem, facerẽ inepte. euntibus uero do-

meſticis præſertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non poſſum. & ſimul (crede mihi) requieſco paululum in his miſerijs, cũ quaſi tecum loquor. Cũ uero tuas epiſtolas lego, multo etiam magis omnino intelligo, nullum fuiſſe tẽpus poſt has fugas, et formidines, qđ magis debuerit mutũ eſſe à literis, propterea ꝙ neq; Romæ qcq̃ auditur noui, nec in his locis. quæ à Brunduſio abſunt propius, q̃ tu biduũ, aut triduũ. Brũduſij autem omne certamen uertitur huius primi temporis. qua qdem expectatione torqueor. ſed omnia ante nos ſciemus. Eodẽ enim die uideo Cæſarem à Corfinio, poſt meridiẽ profectum eſſe, id eſt Feralibus, quo Canuſio mane Pompeium. Eo modo autem ambulat Cæſar, & his triarijs militum celeritatem incitat, ut timeã, ne citius ad Brunduſium, q̃ opus ſit, acceſſerit. Dices, Quid igitur proficis? qui anticipes eius rei moleſtiam? quam triduo ſciturus ſcis? Nihil equidem. ſed ut ſupradixi, tecum perlibenter loquor. & ſimul ſcito labare meum conſilium illud, quod iam ſatis fixum uidebatur. non mihi ſatis idonei ſunt authores ij, qui à te probantur. Quod enim unquam eorum in rep. forte factum extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam deſyderat? Nec mehercule laudandos exiſtimo, qui trans mare belli parandi cauſa profecti ſunt. quanquam hæc ferenda non erant. Video enim quantum id bellum, & quàm peſtiferum futurum ſit. ſed me mouet unus uir, cuius fugiẽtis, comes, remp. recuperantis, ſocius uideor eſſe debere. Toties ne igitur ſententiam mutas? Ego tecum, tanquã mecum loquor. Quis autem eſt, tanta quidem de re, quin uarie ſecũ ipſe diſputet? ſimul et elicere cupio ſen-

tentiam tuam, ſi manet, ut firmior ſim, ſi mutata eſt, ut tibi aſſentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet me ſcire, quid Domitius acturus ſit, quid noſter Lētulus. De Domitio uaria audimus, modo eſſe in Tiburti, aut Lepedi, cum quo Lepidus acceſſiſſet ad urbem, quod item falſum eſſe uideo. Sed enim Lepidus, cum neſcio quò penetraſſe itineribus occultandi ſui cauſa, an maris adipiſcendi, ne id quidem ſcit. ignorat enim de filio. Addit illud ſanè moleſtum, pecuniam Domitio ſatis grandem, quam is Coreni habuerit, non eſſe redditam. De Lentulo autem nihil audimus. Hæc uelim exquiras, ad meq; perſcribas. Vale.

T. P. ATTICO.

AD quintum Non. Mart. epiſtolas tuas Aegypta reddidit, unam ueterem ad IIII Cal. quam te ſcribis dediſſe Pinario, quem non uidimus, in qua expectas quidnam præmiſſus egit Vibullius, qui omnino non eſt uiſus à Cæſare. in altera epiſtola uideo te ſcire ita eſſe, & quemadmodum redeuntem excipiam Cæſarem, quem omnino uitare cogito. & aut Hemonis fugam tendis, commutationemq; uitæ tuæ, quod tibi puto eſſe faciēdum, & ignoras, Domitius cum faſcibus ne ſit, quod cum ſcies, facies, ut ſciamus. Habes ad primam epiſtolam. ſecutæ ſunt duæ prid. Cal. ambæ datæ, quæ me conuellerunt de priſtino ſtatu, iam tamen, ut ante ad te ſcripſi, labātem. Nec me mouet, quod ſcribis μεμψίμοιρον, nam periculum in utriuſq; iracundia poſitum eſt. Victoria autem ita incerta, ut deterior cauſa paratior mihi eſſe uideatur.

deatur. Nec me Coss. mouent, qui ipſi pluma, aut folio facilius mouentur. Officij mei deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. Cautior certe eſt manſio. Honeſtior exiſtimatur traiectio. Malo interdum multi me non caute, quàm pauci, nó honeſte feciſſe exiſtiment. De Lepido, & Tullio quod quæris. Illi uero non dubitant, quin Cæſari præſtò futuri, in Senatumq; uenturi ſint. Recẽtiſſima tua eſt epiſtola Cal. data, in qua optas congreſſum, pacem non deſperas. Sed ego, cum hæc ſcribebam, nec illos congreſſuros, nec, ſi congreſſi eſſent, Pompeiũ ad ullá conditionem acceſſurum putabam. Quod uideris non dubitare, ſi Coss. tranſeant, quid nos facere oporteat, certe tranſeunt, uel, quomodo nunc eſt, tranſierunt. Sed memento præter Appium, neminem eſſe ferè, qui non ius habeat tranſeundi. nam cum imperio ſunt, ut Pópeius, ut Scipio, Setonas, Fauonius, Voconius, Seſtius. Ipſi Coss. quibus more maiorum conceſſum eſt uel omnes adire Prouincias, aut legati ſunt eorum. Sed nihil deſero. Quid placeat tibi, & quid propemodum rectum ſit, intelligo. Plura ſcriberẽ ſi ipſe poſſem, ſed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, miſi ad te, ut meam uicem doleres, cũ me derideri uideres. Vale.

L. COR. BALBVS M. T. Ciceroni imp. S.

Obſecro te Cicero, ſuſcipe curam, & cogitationem digniſſimam tuæ uirtutis, ut Cæſarem, & Pompeium perfidia hominum diſtractos, rurſus in priſtinam concordiam reducas. Crede mihi, Cæſarem non ſolum in tua fore poteſtate, ſed etiá ma-

ximum beneficium te ſibi dediſſe indicaturū, ſi te huc reijcis. Velim idem Pompeius faciat, qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionem poſſit, magis opto, q̄ ſpero. Sed cum conſtiterit, & timere deſierit, tum incipiam non deſperare & tuam authoritatem plurimum apud eum ualiturā. Quod Lētulum Coss. meum noluiſti hic remanere, Cæſari gratum, mihi uero gratiſſimum medius fidius feciſti. Nam illum tanti facio, qui non Cæſarem magis diligam. qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, ut cōſueueramus, loqui, & non ſe totum etiam, & etiam ab ſermone noſtro auertiſſet, minus miſer, q̄ ſum, eſſem. Nam caue putes, hoc tempore plus me quēquam cruciari, quod eum, quem ante me diligo, uideo in conſulatu, quiduis potius eſſe, q̄ Coss. Quod ſi uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæſare credere, & conſulatum reliquum Romæ peragere, incipiam ſperare, etiam cōſilio Senatus, authore te, illo relatore, Pompeium, & Cæſarem coniungi poſſe. quod ſi factū erit, me ſatis uixiſſe putabo. Factum Cæſaris de Corfinio totum me probaturum ſciet, & quomodo in huiuſmodi re commodius cadere non potuit, q̄ ut res ſine ſanguine conficeretur. Balbi me, illiuſq; aduentu delectatum eſſe ualde gaudeo. Is quæcunque tibi de Cæſare dixit, quæq; Cæſar ſcripſit, ſi re tibi probabit, quæcunq; fortuna eius fuerit, uelis ſumme ſcripſiſſe. Vale.

T. P. ATTICO.

OMnia mihi prouiſa ſunt præter occultum motum. Iter ad mare ſuperum. Hoc enim mari uti nō poſſumus hoc tempore anni. Illuc au-

tem, quò ſpectat animus, et quò res uocat, quà ueniam? Cedendum enim celeriter eſt, ne forte qua in re impediar, atq; alliger. Nec uero ille me ducit, qui uidetur, quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram. Nunc uero etiã ἀστρατηγικώτατον. Non me igitur is ducit, ſed ſermo hominum, qui ad me à Philotimo ſcribitur. Is enim me ab Optimatibus ait conſcindit. quibus Optimatibus Dij boni? qui nũc quo modo occurrunt? quomodo autem ſe uenditãt Cæſari? Municipia uero adeunt, nec ſimulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. Sed planè quicquid mali hic Piſiſtratus non fecerit, tam gratum eſt, quàm ſi alium facere prohibuerit. hunc propicium ſperant. illum iratum putant. Quas fieri cenſes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? Metuunt inquies, credo. Sed meher cule illum magis. Huius inſidioſa clementia delectantur. illius iracundiam formidant. Iudices DCCCL, qui præcipue Cn. noſtro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem uideo, neſcio quas eius Lucerias horrẽt. Itaq; quæro, qui ſint iſti Optimates, qui me exturbent, cũ ipſi domi maneant. Sed tamen quicunq; ſunt αἰδέομαι τρῶας.. etſi qua ſpe proficiſcar uideo, coniungóq; me cum homine magis ad uaſtandum Italiam, quàm ad uincendum parato. dominum quem expecto? Et quidem, cum hæc ſcribebam IIII Non. iam expectabã aliquid à Brunduſio. quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugiſſet, & uictor hic quà ſe referret, et quò. Quod ubi audiſſem, ſi ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER NONVS.

T. P. ATTICO.

E Tſi, cum tu has literas legeres, putabã fore, ut ſcirem iam quid Brundusij actum eſſet. nam Canuſio VIII Calendarum profectus erat Cn. hæc autem ſcribebam pridie Non. XIIII die poſtquam ille Canuſio mouerat, tamen angebar ſingularum horarum expectatione. mirabar'q; nihil allatum eſſe, ne rumoris quidem. nam erat mirum ſilẽtium. ſed hæc fortaſſe κενόσπουδα ſunt, quæ tamen iam ſciãtur, neceſſe eſt. Illud moleſtum, me adhuc inueſtigare non poſſe, ubi P. Lentulus noſter ſit, ubi Domitius. Quæro autem, quo facilius ſcire poſſim, quid acturi ſint, ituri ne ad Pompeium, et ſi ſint, quà, quãdo'ue ituri ſint. Vrbem quidem iam refertam eſſe optimatium audio. Soſium, & Lupum, quos Cn. noſter ante putabat Brunduſium uenturos eſſe, quàm ſe ius dicere. Hinc uero uulgo uadunt. etiam M. Lepidus, quo cum diẽ conterere ſolebã, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinum uolebamus. inde iter quammaxime ἀνεπάντητον eſſet ad mare ſuperum, remotis, ſiue omnino miſſis lictoribus. audio enim à bonis uiris, qui & nunc, & ſæpe antea magno præſidio reip. fuerunt, hanc cunctationem noſtram non probari, multaq; in

nie, & ſeuere in comitijs tempeſtiuis quidem diſputa- ri. Cedamus igitur, &, ut boni ciues ſimus, bellum Ita- liæ terra, mariq; inferamus, & odia improborum rur ſus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, et Lu ceij conſilia, ac Theophani perſequamur. nam Scipio uel in Syriam proficiſcitur ſorte, uel cum genero honeſte, uel Cæſarem fugit iratum. Marcelli quidem, niſi gladium Cæſaris timuiſſent, manerent. Appius eſt eodem timo- re, & inimicitiarum recentium, & tamen præter hũc, & C. Caſſium reliqui Legati. propè ego unus cui utrumuis liceret. frater acceſſerit, quem ſocium huius fortunæ eſſe non erat æquum. cui magis etiam Cæſar iraſceretur. ſed impetrare non poſſum, ut maneat. Dabi- mus hoc Pompeio, quod debemus, nam me quidem alius nemo mouet. non ſermo bonorum, qui nulli ſunt. non cauſa, quæ acta timide eſt, agetur improbe. uni uni hoc damus, nec id quidem roganti, nec ſuam cauſam, ut ait, agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeundo in Epeirum, ſcire ſanè uelim. Vale.

T. P. ATTICO.

e Tt ſi Non. Martijs, die tuo (ut opinor) expe- ctabam à te epiſtolam longiorem, tamen ad eam ipſam breuem, quam III Non. Mar- tij ὑπὸ τὴν δείλην dediſti, reſcribendum putaui. Gaudere ais te, manſiſſe me, & ſcribis in ſententia te manere. mihi autem ſuperioribus literis uidebare non dubitare, quin cederem, ita ſi & Cn. bene comita- tus conſcendiſſet, & Coſſ. tranſiſſent. utrum hoc tu pa- rum meminiſti? an ego non ſatis intellexi? an muta-*

ſti ſententiam? Sed aut ex epiſtola, quam expecto, perſpiciam, quid ſentias, aut alias abs te epiſtolas eliciã. Brũduſio nihildum erat allatum. O rem difficilẽ, planeq́; perditam. quàm nihil prætermittis in conſilio dando, quã tamen nihil, quod tibi ipſi placeat, explicas. Non eſſe me unà cum Pompeio gaudes, ac proponis, quàm ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur, nefas eſſe approbare. Certe, contra igitur? Dij inquis, auerruncent. Quid igitur fiet? ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſupplicium? Impetrabis inquis à Cæſare, ut tibi abeſſe liceat, & eſſe ocioſum. ſupplicandum igitur? miſerum. Quid ſi non impetraro? & de triumpho erit inquis integrum. Quid ſi hoc ipſo premar. accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totũ, magis etiã, q̃ olim in quatuiratu putabit, ac ſolet, cum ſe purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam, ita me ſibi fuiſſe inimicum, ut ne honorem q̃dem à ſe recipere uellem, quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſcilicet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robuſtior: Nam quod negas te dubitare, quin magna in offenſa ſim apud Pompeium hoc tempore, non uideo cauſam, cur ita ſit hoc quidem tempore. Qui enim amiſſo Corfinio, deniq; certiorem me ſui conſilij fecit, is quereretur Brunduſium me non ueniſſe, cum inter me, & Brunduſium Cæſar eſſet? Deinde etiam ſcit ἀπαῤῥησίαστον eſſe in ea cauſa querelam ſuam. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de urbe, de pecunia, de Piceno occupando plus uidiſſe, quàm ſe. Sin cum potuero, non uenero, tum erit inimicus, quod ego non eo uereor, ne mihi noceat. (Quid enim faciet τί σ᾽ ἂν

θῆλυς τῶ θυρεῶν ἀφορῶντις ὤν.) ſed quid ingrati animi crimen horreo. Confido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis ἀσμενέστερον. Nam quod ais, ſi hic temperantius egerit, conſyderatius conſilium te daturum, qui hic poteſt ſe gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio ſuſcepti negocij, ſocij, uires bonorum? aut etiam conſtantia? Vix dum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum Poſthumus Curtius uenit, nihil niſi claſſeis loquens, et exercitus. eripiebat Hiſpanias. tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam. confeſtim in Græciam perſequebatur. Eundū igitur eſt, nec tam, ut belli, q̄ ut fugæ ſocij ſimus. Nec enim ferre potero ſermones iſtorum, quicunq; ſunt. Non ſunt enim certe, ut appellantur boni, ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur, id'q; ut exquiras, me'q; certiorem facias, te uehementer rogo. Nos adhuc quid Brundusij actum eſſet, plane neſciebamus. cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

T. P. ATTICO.

Domitij filius tranſijt Formias VIII Id. currens ad matrem Neapolim, mihi'q; nunciari iuſſit, patrem ad urbem iſſe, cum ex eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. Nos autē audieramus eum profectum ſiue ad Pompeium, ſiue in Hiſpaniam. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſane uelim. Nam ad id, quod delibero, pertinet. ſi ille certe nuſquam diceſſit, intelligeret Cn. non eſſe facilem nobis ex Italia

exitus, cum ea tota armis, præſidijſq; teneantur, hyeme præſertim. Nam ſi commodius anni tempus eſſet, uel infero mari liceret uti, nunc nihil poteſt, niſi Supero träſmitti, quo iter interclusum eſt. Quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo, à Brunduſio nulla adhuc fama uenerat, & erat hîc dies VII Id. quo die ſuſpicabamur, aut pridie Brunduſium ueniſſe Cæſarem, nam Calen. Arpis manſerat. ſed ſi Poſthumum audire uelles, perſecuturus erat Cn. tranſiſſe enim iam putabat coniectura tempeſtatum, ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum. Ille confidebat, Et eo magis, quod audita nauicularijs hominus liberalitas eſſet. ſed tota res brunduſina iam quomodo habeat ſe, diutius neſcire non poſſum. Ego & ſi tam diu requieſco, quàm diu aut ad te ſcribo, aut tuas literas lego, tamen & ipſe egeo argumento epiſtolarum, & tibi idem accidere certe ſcio. Quæ enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolent, temporibus his excludentur. quæ autem ſunt horum temporum, ea iam contriuimus. Sed tamen ne me totum ægritudini dedam, ſumpſi mihi quaſdam, tanquam θέσεις, quæ & politicæ ſunt, & temporum horum, ut & abducam animum ab querelis, & in eo ipſo, de quo agitur, exercear. Hæ ſunt huiuſmodi εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι, τυραννυμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον. κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτός τι πάθῃ. εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ μᾶλλον ἢ ἐν πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. εἰ διὰ παντὸς κινδύνου ἰτέον τῆς

ἐλευθερίας

ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον ταύτην τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις. εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας δι᾽ αὐτό τε ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. In his ego me conſultationibus exercens, et diſſerens in utrãq; partem, tum græce, tum latine, et abduco parũper animum à moleſtijs, et τῶν προὔργου τι delibero. ſed uereor, ne tibi ἄκαιρος ſim. Si enim recte ambulauit is, qui hanc epiſtolam tulit, in ipſum tuum diem incidit. Vale.

T. P. ATTICO.

n Atali die tuo ſcripſiſti epiſtolam ad me plenam conſilij, ſummæq; tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. Eam mihi Philotimus poſtridie, quam acceperat, reddidit. Sunt iſta quidem, quæ diſputas, difficillima. iter ad ſuperum, & nauigatio inferro, diſceſſus Arpinum, ne hunc fugiſſe, manſio Formijs, ne obtuliſſe nos gratulationi uideamur. Sed miſerius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iamiam inquam uidenda erunt. Fuit apud me Poſthumius. ſcripſi ad te, quàm grauis. Venit ad me etiam Quintus Fuſius, quo uultu, quo ſpiritu properans Brunduſiũ, ſcelus accuſans Pompeij, leuitatem, & ſtultitiam Se-

natus. Hæc qui in mea Villa non feram, cur tum in Curia potero ferre? Age finge me, quã uis ἀστομάχος hæc ferentem. Quid illa, dic M. Tulli quem habebunt exitum? Et omitto cauſam reip. quam ego amiſſam puto cũ uulneribus ſuis, tum medicamentis his, quæ parantur. De Pompeio quid agam? cui planè (quid enim negem) ſuccenſui. Semper enim cauſæ euentorum magis mouẽt, quàm ipſa euenta. Hæc igitur mala, quibus maiora eſſe quæ poſſunt? conſyderans, uel potius iudicans eius opera accidiſſe, & culpa, immitior eram huic, quàm ipſi Cæſari. Vt maiores noſtri funeſtiorem diem eſſe uoluerunt allienſis pugnæ, quàm urbis captæ, quod hoc malum ex illo, itaq; alter religioſus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus, ſic ego decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos hoc defendente, ne dicam grauius afflixerat, præſentisq; temporis cognoſcens temeritatem, ignauiam, negligentiam, ſuccenſebam. Sed ea iam mihi exciderunt. beneficia eiuſdem cogito, cogito etiam dignitatem. intelligo ſerius equidem, quàm uellem, propter epiſtolas, ſermonesq; Balbi. Sed uideo planè nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. Ego igitur, ſiquis apud Homerum, cum ei, & mater & dea dixiſſet νῦν δ᾽ ἄμα τ᾽ ὠκύμορος, καὶ ὀϊζυρὸς πέρι πάντων ἔπλεο. Matri ipſe reſpondit αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid ſi non ἑταίρῳ ſolum, ſed etiam εὐεργέτῃ; Adde tali uiro talem cauſam agenti, & ego uero hæc efficiam, & ei candida uita, puto. Optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inſeruio

ſeruio

ſeruio quidem.uideo ut ſe huic dent, ut daturi ſint. Quicquam tu illa putas fuiſſe de ualetudine decreta municipiorum,præ his de uictoria gratulationibus? timent inquies.at ipſi tum ſe timuiſſe dicunt.Sed uideamus quid actum ſit Brunduſij.ex eo fortaſſe mea conſilia naſcentur,aliæq; literæ.Nos adhuc Brunduſio nihil.Roma ſcripſit Balbus putare iam Lentulum Cos. tranſmiſiſſe me,nec eum à minore Balbo conuentum, quod is hoc iam Canuſij audiſſet,inde ad ſe eum ſcripſiſſe, cohortes ſex,quæ Albæ fuiſſent, ad Curium inuia Munitia tranſijſſe. Id Cæſarem ad ſe ſcripſiſſe, & breui tempore eum ad urbem futurum. Ergo utar tuo conſilio,neq; me in Arpinum hoc tempore abdam. & ſi Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem hanc eram ipſam excuſationem relicturus ad Cæſarem.Sed fortaſſe in eo ipſo offendetur.cur non Romæ potius?ſed tamen ſi eſt conueniendus hic potiſſimũ tum reliqua uidebimus id eſt & quò, & quà, & quando.Domitius,ut audio, in Coſano eſt quidem, ut aiunt,paratus ad nauigandum.Si in Hiſpaniam, non probo, ſi ad Cn. laudo. quouis potius certe, quàm ut certum uideat, quem ego prorſus aſpicere non poſſum.Quid alios? ſed opinor quieſcamus,ne noſtram culpam coarguamus, qui,dum urbem,id eſt patriam amamus, dum'que rem conuenturam putamus, ita nos geſſimus, ut planè intercluſi, captiq; ſimus. Scripta iam epiſtola, Capua literæ ſunt allatæ hoc exemplo.Pompeius mare tranſijt cum omnibus militibus, quos ſecum habuit. hic numerus eſt hominum millia XXX,et Coſſ.duo,et Tr.pl.Senatores,q fuerant cũ eo,

omnes cum uxoribus, & liberis conſcendiſſe dicitur ad III Non. Mar. Ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus uſus non eſt, omnes aut præcidiſſe, aut incendiſſe dicunt. De hac re literæ L. Metello Tr. Pl. Capuam allatæ ſunt ab Clodia ſocru, quæ ipſa tranſijt. Ante ſolicitus eram, & angebar, ſicut res ſcilicet ipſa cogebat, quo uti conſilio poſſem, nunc autem, poſtquam Pompeius, & Coſſ. ex Italia exierunt, non angor, ſed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον ἀλλ' ἀλάλυκται. Non ſum inquam (mihi crede) mentis compos, tantum mihi dedecoris admiſiſſe uideor, me non primum cũ Pompeio qualicunque conſilio uſum, deinde cum bonis eſſe, quamuis cauſa temere inſtituta, præſertim, cum ij ipſi, quorum ego cauſa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, cicerones pueri, me illuc ſequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. Nam Quintus quidẽ frater quicquid mihi placeret, id rectum ſe putare aiebat, id animo æquiſſimo ſequebatur. Tuas nunc epiſtolas à primo lego. hæ me paulum recreant, primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ te gaudere oſtendunt, me remanſiſſe. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, ſed tandiu, dum lego. Deinde emergit rurſum dolor, αἰσχροῦ φαντασίᾳ. Quam ob rem obſecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltem aut conſolatione, aut conſilio, aut quacunq; re potes. Quid tu autem poſſis? aut quid homo quiſquam? uix iam deus. Equidem illud molior, quod tu mones, ſperaſq; fieri poſſe, ut mihi Cæſar concedat, ut abſim, cum aliquid in Senatu contra Cn. agatur, ſed timeo, ne non impetrem. Venit ab eo Furnius, ut quidẽ

ſcias, quos

ſcias, quos ſequamur, qui Titinij filium cum Cæſare eſſe nuntiat, & illum maiores mihi gratias agere, q̃ uellem. Quid autem me roget? paucis ille quidem uerbis, ſed ἐν δυνάμει cognoſce ex ipſius epiſtola. me miſerum, quod tu non ualuiſti, una fuiſſemus, conſiliũ certe non defuiſſet σύν τε δύ' ἐρχομένω. Sed acta ne agamus, reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio ſpes compoſitionis, qua facta uolebam, ut populari, ut ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari, deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam. Melioris medius fidius ciuis, & uiri putabam, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolum præeſſe, uerumetiam intereſſe. uidebatur uel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. Ad hæc igitur cogita mi Attice, uel potius excogita. quẽuis euentum fortius feram, q̃ hunc dolorem. Vale.

C. CAESAR M. T. CICERONI. S.

CVm Furium noſtrũ tantum uidiſſem, neque loqui, neque audire me commode potuiſſet properantem, atq; eſſem in itinere præmiſſis iam legionibus, præterire tamen non potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiaſq; agerẽ. Etſi hoc officiũ ſæpe, et ſæpius mihi facturus uideor, ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbẽ uenturũ, ut te ibi uideã, ut tuo cõſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. Ad propoſitum reuertar, feſtinationi meæ, breuitatiq; literarũ ignoſces, reliqua ex Furnio cognoſces. Vale.

T. P. ATTICO.

s Cripſerã ad te epiſtolam, quam darem IIII Iduũ, ſed eo die is, cui dare uolueram, nõ eſt profectus. Venit autem eo ipſo die ille Celeripes, quẽ Saluius dixerat. attulit uberrimas tuas literas, quæ mihi quiddam, quo ſtarem, inſtillarunt. Recreatum enim me non queo dicere, ſed planè τὸ συνέχον effeciſti. Ego enim non iam id ago (mihi crede) ut proſperos exitus conſequar. Sic enim uideo, nec duobus ijs uiuis, nec hoc uno, nos unquam remp. habituros. ita neq; de ocio noſtro ſpero. iam nec ullam acerbitatem recuſo. Vnum illud extimeſcebam, ne quid turpiter facerem, uel dicam iam effeciſſem. ſic ergo habeto ſalutares te mihi literas miſiſſe, neque ſolum has longiores, quibus nihil poteſt eſſe explicatius, nihil perfectius, ſed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundiſſimum fuit, conſilium, factumq; noſtrum ab Sexto probari. pergratumq; mihi tu feciſti, à quo diligi me, & quid rectum ſit, intelligi ſcio. longior uero tua epiſtola nõ me ſolum, ſed meos omnes ægritudine leuauit. Itaq; utar tuo conſilio, & ero in Formiano, ne aut ad urbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, ſi nec hic, nec illic eum uidero, deuitatum ſe à me putet. Quod autem ſuades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipſi tribuerim, id me iampridem agere intelliges ex literis Balbi, & Oppij, quarum exempla tibi miſi, miſi etiam Cæſaris ad eos ſana mente ſcriptas literas. quo modo in tanta inſania? ſin mihi Cæſar hoc non concedat, uideo tibi il-

lud placere

lud placere me πολίτευμα de pace ſuſcipere, in quo non extimeſco periculum. cum enim tot impendeant, cur non honeſtiſſimo depaciſci uelim? Sed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat. Mirandum enim in modum Cn. noſter Sullani regni ſimilitudinem concupiuit εἰδόσι λέγω. nihil inquam ille minus obſcure tulit. cum hoc ne igitur inquies eſſe uis? beneficium ſequor (mihi crede) non cauſam, ut in Milone, ut in M. ſed hactenus. Cauſa igitur non bona eſt? immo optima, ſed agetur (memento) fœdiſſime. conſilium primum eſt, ſuffocare urbem, & Italiam fame, deinde agros uaſtare, urere, pecunijs locupletum non abſtinere. Sed cum eadem metuam ab hac parte, ſi illinc beneficium non ſit, rectius, putem quid uis domi perpeti. Sed ita meruiſſe illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen ſubire non audeam, quanquã à te eius quoq; rei iuſta defenſio eſt explicita. De triumpho tibi aſſentior, quem quidem totum facile, & libenter abiecero egregie probo fore, ut dum agamus ὅπως ἀραιὸς obrepat, ſi modo inquis ſatis ille erit firmus. eſt firmior etiam, quàm putamus. De iſto licet bene ſperes, promitto tibi, ſi ualebit, tegulam illum in Italia nullam relictur ũ. te'ne igitur ſocio? Contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum authoritatem, nec tam utilia adiuuem, quàm, ut hæc ne uideam, cupio diſcedere. Noli enim putare tolerabiles horũ inſanias, nec uniuſmodi fore, et, ſiquid te horum fugit, legibus, iudicijs, Senatu ſublato, libidines, audacias, ſumptus, egeſtates, tot egentiſſimorum hominum, nec priua-

tus poſſe res, nec remp. ſuſtinere. Abeamus igitur inde qualibet nauigatione, etſi id quidem, ut tibi uidebitur, ſed certe abeamus. Sciemus enim id, quod expectas, quid Brunduſij actum ſit. Bonis uiris quod ais probari, quæ adhuc fecerimus, ſciriq́; ab ijs non profectis, ualde gaudeo, ſi eſt nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inueſtigabo diligentius, id mandaui Philotimo homini forti, ac nimium Optimati. Extremum eſt, ut tibi argumentum ad ſcribendum fortaſſe iam deſit. Nec enim alia de re nunc ulla ſcribi poteſt. et de hac quid iam amplius inueniri poteſt? Sed quoniam & ingeniū ſuppeditat, dico mehercule, ut ſentio, & amor, quo & meum ingeniū incitatur. perge, ut facis, et ſcribe, quantum potes. In Epeirum quod me non inuitas comitem, non moleſtum. ſubiraſcor. ſed uale. Nam, ut tibi ambulandum, et iungendum, ſic mihi dormiēdum. etenim literæ tuæ mihi ſomnum attulerunt.

T. P. ATTICO.

Oenantibus prid. Iduū nobis ac noctu quidem, Statius à te epiſtolam breuem attulit. de L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, ſed etiam Paulus profectus eſt. alijs multis de Reatinorum corona. Quod ſcribis moleſte fero, in agro Sabino ſementem fieri proſcriptionis, Senatorum nullos eſſe Romæ nos quoq; audieramus. Et quid potes dicere, cur exierint? In his locis opinio eſt cōiectura magis, quàm nuntio, aut literis, Cæſarem Formijs ad XI Calendarum April. fore. Hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam ſimulatam Mentoris, cui dicerem

cerem μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen, nec ero, ut in malis imparatus, ſed cura, ut ualeas. Puto enim diem tuum heri fuiſſe.

C. Cæſar C. Oppio, & L. Cornelio Balbo. S.

Gaudeo mehercule uos ſignificare literis, quã ualde probetis ea, quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libẽtius, quod mea ſponte facere conſtitueram, ut quam leniſſimum me præberem, & Pompeium, darem operam ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quando reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque uictoriam diutius tenere præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. Hæc noua ſit ratio uincendi, ut miſericordia, et liberalitate nos muniamus. Id enim quemadmodum fieri poſſit, nõnulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. De ijs rebus rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magium Pompeij præfectum deprehendi ſcilicet, & meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. Iam duo præfecti fabrûm Pompeij, in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. Si uolent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, qui & illi, et mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi. quorum artificijs effectum eſt, ut resp. in hunc ſtatum perueniret. Vale.

L. Cor. Balb. M. T. Ciceroni. S.

S Vb poſteaquam literas communeis cum Oppio ad te dedi, ab Cæſare epiſtolam accepi, cuius exemplum tibi miſi, ex quibus perſpicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare, & quàm remotus ſit ab omni crudelitate, quod eum ſentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, et tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero ſentio, quod tu, non poſſe tuam famam, & officium ſuſtinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hoc idem probaturum exploratum, pro ſingulari eius humanitate habeo, eiq; cumulatiſſime ſatisfacturum te certe ſcio, cum nullam partem belli contra eum ſuſcipias, neq; ſocius eius aduerſariis fueris. Atq; hoc non ſolum in te tali, & tanto uiro ſatis habebit, ſed etiam mihi ipſe ſua conceſſit bonitate, ne in iis caſtris eſſem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura eſſent, quorum beneficia maxima haberem. ſibiq; ſatis eſſe dixit, ſi togatus urbana officia ſibi præſtitiſſem, quæ etiã illis uellem præſtare, ſi poſſem. Itaq; nunc Romæ omnia negocia Lentuli procuro, ſuſtineo, meumq; officium, fidem, pietatem iis præſto. Sed mehercule rurſus tam abiectam compoſitionis ſpem nõ deſperatiſſimam eſſe puto, quoniam Cæſar eſt ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, ſi tibi uidetur, te ad eũm ſcribere, & ab eo præſidium petere, ut petiſti à Pompeio me quidem approbante temporibus Milonianis. Præſtabo (ſi Cæſarẽ bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm ſuæ utilitatis rationem habitu-

rum. Hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio. ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia quæcunq; ſcribo, tibi ſcribere, quod te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. De hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas. nam nó mediocriter laboro utriq;, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis, quá mehercule te præſtaturum confido. ſic ualeas.

L. Cor. Balb. & C. Oppius M. T. Ciceroni. S.

n Edum hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uoluntate à pleriſq; probari ſolent, tamen freti tua humanitate, quod uerißimum nobis uidebitur de eo, qđ ad nos ſcripſiſti, tibi cóſilium dabimus, qđ ſi nó fuerit prudés, at certe ab optima fide, et optimo animo proficiſcetur. Nos niſi id, qđ noſtro iudicio Cæſarē facere oportere exiſtimamus, ut ſimul ac Romá uenerit, agat de recóciliatione gratiæ ſuæ, et Pópeij. id eum facturú cum ex ipſo cognouiſſemus, te hortari deſineremus, ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cum dignitate per te, qui utriq; es coniunctus, res tota conficeret, aut ſi ex contrario putaremus Cæſarem id non facturum, & eú uelle cú Pompeio bellú gerere ſciremus, nunq̃ tibi ſuaderemus cótra hominē optime de te meritum arma ferres, ſicuti te ſemper orauimus, ne contra Cæſarem pugnares. ſed cum etiam nunc quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, q̃ ſcire poſſumus, niſi hoc non uideri eam tuam eſſe dignitatem, neq; fidē omnibus cognitam, ut contra alter

alterum, cum utriq; ſis maxime neceſſarius, arma feras, & hoc non dubitamus, quin Cæſar pro ſua humanitate maxime ſit probaturus. Nos tamen (ſi tibi uidebitur) ad Cæſarē ſcribemus, ut nos certiores faciat, quid hac re acturus ſit. à quo ſi erit nobis reſcriptū, ſtatim quæ ſentiemus, ad te ſcribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea ſuadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæſaris rationi eſſe utiliſſima. Et hoc Cæſarem pro ſua indulgentia in nos probaturum putamus. Vale.

T. P. ATTICO.

t Res epiſtolas tuas accepi poſtridie Iduū, erāt autē illæ tertiæ pridie Iduū datæ. Igitur antiquiſſimæ cuiq; primū reſpōdebo. Aſſentio tibi, ut in Formiano potiſſimum commorer, et iam de ſupero mari perlabor, ut antea ad te ſcripſi, & quonā modo poſſem uoluntati eius nullam reip. partem attingere. Quod laudas, quia obliuiſci me ſcripſi antefacta, et dicta noſtri amici, ego uero ita facio. qn ea ipſa, quæ ante commemorātur, ſecus ab eo in me ipſum facta eſſe non memini, tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo. Faciamus igitur, ut cenſes, colligamusq; nos. feſtiuo enim ſimillimus decurro, atq; curſu θέσεις meas commentari non deſino. ſed ſunt quædam earum perdifficiles ad iudicandū. De optimatibus, ſit ſanè ita, ut uis, ſed noſti illud Διό-νυσος ἐν κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæſarem eſt. Quod autem quaſi uereri uideris, ne mihi tua conſilia diſplicerant, me uero nihil delectat aliud, niſi conſilium, & literæ tuæ. Quare fac, ut oſtendis, ne deſiste-

ris ad me quicquid tibi in mentem uenerit, ſcribete. mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nunc epiſtolam. Recte non credis de numero militum ipſo, dimidio plus ſcripſit Clodia. falſum etiam de corruptis nauibus. Quod Coss. laudas, ego quoq; animum laudo, conſilium reprehendo. diſperſione enim illorum, actio de pace ſublata eſt, quam quidem ego meditabar. Itaq; poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, & Philotimo dedi. Nec uero dubito, quin exitioſum bellum impendeat, cuius initium duceretur à fame, & me tamen doleo non intereſſe huic bello, in quo tanta uis ſceleris futura eſt, ut cum parenteis non alere nefarium ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. Atq; hoc non opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. Omnis hæc claſſis, Alexandria, Colchis, Tiro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphilia, Lycia, Rhodo, Chio, BiZantio, Leſbo, Smyrna, Myleto, Coo, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias Prouincias comparatur, ad quàm ueniet iratus, & ijs quidem maxime, qui eum maxime ſaluum uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. Itaq; mihi dubitanti quid me facere par ſit, permagnum pondus affert beneuolentia erga illũ, qua dempta perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De Septentrione planè ita eſt. Metuo, ne uexetur Epeirus. Sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas prædicat enim palàm, et militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc fore. Illud me præclare admones, cum illũ uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

planè ſic faciendum. Arpinum cum eum conuenero, cogito, ne forte aut abſim, cum ueniet, aut curſem huc illuc uia deterrima. Bibulum (ut ſcribis) audio ueniſſe, & rediſſe pridie Iduum. Philotimum (ut ais) epiſtola tertia expectabas. At ille Idibus à me profectus eſt, eò ſerius ad tuam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſeram, redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio (ut ſcribis) ita opinor eſſe, ut & in Coſano ſit, & conſilium eius ignoretur. Iſte omnium turpiſſimus, & ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à Prætore ait haberi poſſe, eſt idem, qui ſemper in rep. fuit. Itaq; nimirum hoc illud eſt, quod Cæſar ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe uelle uti conſilio meo. Age eſto hoc commune, eſt gratia ineptum id quidem, ſed (puto) hoc ſimulat ad quaſdam Senatorum ſententias, dignitate forteſſe ſententia conſularis. Illud extremum eſt ope omnium rerum, id ego ſuſpicari cœpi ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut non multo ſecus, nam permagni eius intereſt rem ad interegnum non uenire. Id aſſequetur, ſi per Pr. Coſſ. creantur. Nos autem in libris habemus non modo Coſſ. à Pr. ſed ne prætores quidem creari ius eſſe, idq; factum eſſe nuſquam. Coſſ. eo non eſſe ius, quod maius imperium à minore errari non ſit ius. Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Coſſ. ſint, quorum eſt maius imperium, aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit. neq; ſit contentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio τό τί μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Sed quanta tempeſtas impendeat, uides. qui tranſierint Senatores ſcribam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelligis, quæ nullo modo adminiſtra-

ri ſine uectigalibus poteſt, nec ſine cauſa, & eos, qui circum eum illum ſunt omnia poſtulantes, & bellum nefarium times. Trebatium noſtrum, & ſi (ut ſcribis) nihil bene ſperat, tamen uidere ſanè uelim. quem fac horteris, ut properet, opportune enim ad me ante aduentum Cæſaris uenerit. De Lanuino ſtatim, ut audiui Fameam mortuum, optaui, ſi modo eſſet futura reſp. ut id aliquis emeret meorum. Neq; tamen de te, qui maxime meus, cogitaui. Scribam enim de quoto anno, & quantum in ſolo ſolere quærere non ſolum Romæ, ſed etiam delitium digamma uiderem. Veruntamen ego illud, quanquam eſt bellum, minoris æſtimo, quàm æſtimabatur Marcellino Cos. cum ego iſtos hortulos propter domum antiquam, quam habebam, iucundiores mihi fore putabam, & minore impenſa, quàm ſi Thuſculanum refeciſſem. uolui N. S. et cum Q. egi per predẽ ille daret, antiquum haberet uenale, noluit. Sed nunc omnia iſta iacere puto propter numorum caritatem. mihi quidem erit aptiſſimum, uel nobis potius, ſi tu emeris, ſed eius dementias caue contemnas. Valde eſt uenuſtum, quanquam mihi iſta omnia iam addicta uaſtitati uidentur. Reſpondi epiſtolis tribus, ſed expecto alias, nam me adhuc tuæ literæ ſuſtentarunt. Vale.

T. P. ATTICO.

d E liberalibus nihil habebam, quod ſcriberẽ, neq; enim noui quicquam audieram, & ad tuas omneis reſcripſeram pridie. Sed cum me ægritudo non ſolum ſomno priuaret, uerũ ne uigilare

quidem ſine ſummo dolore pateretur, tecum ut quaſi loquerer, in quo uno acquieſco, hoc neſcio quid nullo argumento propoſito ſcribere inſtitui. Amens mihi fuiſſe uideor à principio, & me una hæc res torquet, quod non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Pompeium tanquã unus manipularis ſecutus ſim. Vidi hominem XIIII Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi, quid ageret. Nunquam mihi poſtea placuit, nec unquam aliud in alio peccare deſtitit. nihil interim ad me ſcite, nihil niſi fugam cogitare. Quid quæris? Sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immunde inſulis, nudæ decore, ſic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore. nihil enim dignum faciebat, qua re eius fugæ comitem me adiungerem. Nunc emergit amor, nunc deſyderium ferre non poſſum, nũc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodeſt. Itaq; dies & noctes tanquam auis illa mare proſpecto, euolare cupio. dedo pœnas temeritatis meæ. & ſi quæ fuit illa temeritas? quid feci non conſyderatiſſime? Si enim nihil præter fugam quæreretur, fugiſſem libentiſſime, ſed genus belli crudeliſſimi & maximi, quod non dum uident homines, quale futurum ſit, perhorrui. Quæ minæ municipijs? quæ nomina etiam uiris bonis? quæ deniq; omnibus, qui remanſiſſent? quam crebro illud. Sulla potuit, ego non potero? mihi autem hæſerunt illa. Male Tarquinius, qui Porſenam, qui Octauium Manliũ contra patriam. impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volſcis. recte Themiſtocles, qui mori maluit. nefarius Hippias Piſiſtrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At

Sulla, & Marius

Sulla, & Marius, & Cinna recte, immo iure fortaſſe: ſed quid eorum uictoria crudelius? quid funeſtius? Huius belli genus fugi, & eo magis, quod crudelius etiam cogitari, & parari uidebam. me, quem nonnulli conſeruatorem iſtius urbis, quem parentem eſſe dixerunt, Getarum, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere, me meis ciuibus famem, uaſtitatem inferre Italiæ, nunc me primum mortalem eſſe, deinde etiam multis modis poſſe extingui cogitaram, Vrbem autem, & populum noſtrum ſeruandum ad immortalitatem, quantum in nobis eſſet, putabam. & tamen ſpes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum ſceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. Alia res nunc tota eſt, alia mens mea. Sol (ut eſt in tua quadam epiſtola) excidiſſe mihi è mundo uidetur. Vt ægroto, dũ anima eſt, ſpes eſſe dicitur, ſic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare nó dediſti. Hæc me fefellerunt, & (ut uerum loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deflexa ad ocium, domeſticarum me rerũ delectatione molliuit. Nunc ſine periculo experiundũ erit. experiar certe, ut hinc auolem. ante oportuit fortaſſe, ſed ea, quæ ſcripſiſti, me tardarunt, & authoritas maxime tua. Nam cum ad hunc locum ueniſſem, euolui uolumen epiſtolarum tuarum, quod ego ſub ſigno habeo, ſeruoq; diligentiſſime. Erat igitur in ea, quam X Calen. Feb. dederas hoc modo. Sed uideamus & Cn. quid agat, & illius rationes quorſum fluant. quod ſi iſte Italiam relinquet, faciet omnino male, & (ut ego exiſtimo) ἀλογίστως, ſed tum demum conſilia noſtra commutanda erunt. Hoc ſcribis poſt diem

quartum, quàm ab urbe diſceſſimus. deinde VIII Cal. Febr. tantummodo Cn. noſter ne, ut urbem ἀλογίστως reliquit, ſic Italiam relinquat. Eodem die das alteras literas, quibus mihi conſulenti planiſſime reſpondes. eſt enim ſic. Sed uenio ad conſultationem tuam. Si Cn. Italia cedit, in urbem redeundum puto. Qui enim finis peregrinationis? hoc mihi planè hæſit. & nunc ita uideo infinitum bellum iunctum miſerrima fuga, quã tu peregrinationem ὑποχορισμὸν appellas. ſequitur χρησμὸς VI Cal. Feb. Ego, ſi Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore, ſin Italiam relinquit, ad poſterum bellũ ἄσπονδον strui exiſtimo. Huius igitur belli ego particeps, & ſocius, & adiutor eſſe cogor, qđ & ἄσπονδον eſt cum ciuibus. Deinde VI Iduũ Feb. cum iam plura audires de Pompeij conſilio, concludis epiſtolam quandam hoc modo. Ego quidẽ tibi non ſum author, ſi Pompeius Italiam relinquit, te quoq; profugere. Summo enim periculo facis, nec reip. proderis, qđ quidẽ poſterius poteris prodeſſe, ſi manſeris, quẽ φιλόπατριν, καὶ πολιτικὸν hominis prudentis, & amici tali admonitu, non moueret authoritas? Deinde III Iduum Feb. iterum mihi reſpondes conſulenti ſic. Quod quæris à me, fugam ne fidam, an moram deſerendam utiliorem putem, ego uero in præſentia ſubitum diſceſſum, & præcipitem profectionem tum tibi, tum ipſi Cn. inutilem, & periculoſam puto, & ſatius eſſe exiſtimo uos diſpertitos, & in ſpeculis eſſe. Sed mediusfidius turpe nobis puto eſſe de fuga cogitare. Hoc turpe Cn. noſter biennio ante cogitauit, ita Sullaturit animus eius, & proſcripturit iandiu. Inde, ut opi-

nor, cum ad me quædam ἀῤῥενικώτερον ſcripſiſſes, et ego mihi te quædam ſignificari putaſſem, ut Italia cederem, deteſtaris hoc diligenter XI Cal. Mar. Ego uero nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cn. Italia cederet, ut tu unà cederes, aut ſi ſignificaui, non dico fui inconſtans, ſed demens. In eadem epiſtola alio loco, nihil relinquitur, niſi fuga, cui te ſocium neutiq̃ puto eſſe oportere, nec unquam putaui. totam autẽ hanc deliberationem euolnis accuratius in literis VIII Cal. Mar. datis. Si M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto, ita ut, ſi ſaluus ſit Pompeius, & conſtiterit alicubi, hanc ἡ νέκυια relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, quàm cum hoc in ea, quæ perſpicitur futura colluuie, regnare. Multa diſputas huic ſententiæ conuenientia. Inde ad extremum. Si, inquis, Lepidus, & Volcatius diſcedunt, planè ἀπορῶ. Quod euenerit igitur, & quod egeris σκεπτέον id putabo, ſi tũ dubitares, nunc certe non dubitas iſtis manentibus. Deinde in ipſa fuga V Calẽ. Mar. interea non dubito, quin in Formiano manſurus ſis. Commodiſſime enim τὸ μέλλον καραδοκήσεις ad VI Calẽdarum Mar. cum ille quintum iam diem Brunduſij eſſet, tum poterimus deliberare, non ſcilicet in integra re, ſed certe minus ĩfracta, quàm ſi unà proieceris te. Deinde IIII Nonarum Mar. ἐν ἀπολογίᾳ τινὶ cum breuiter ſcriberes, tamen ponis hoc, cras ſcribam plura, & ad omnia. Hoc tamen dicam non pœnitere me conſilij de tua manſione, & quanquam magna ſolicitudine, tamen quia minus mali puto eſſe, quàm in illa profectione, maneo in ſententia, et gaudeo te manſiſſe. Cũ uero iam an-

gerer, & timerem, nequid à me dedecoris eſſet admiſſum, III Nonarum Mar. tamen te non eſſe unà cum Pompeio non fero moleſte poſtea ſi opus fuerit, non erit difficile, & illi quoquo tempore fiet, erit ἄσμενον. Sed hoc ita dico, ſi hic qua ratione initium fecit, eadem cætera aget ſyncere, temperate, prudenter, ualde uidero. cōſyderatius utilitati noſtræ conſuluero. VII Iduum Mar. ſcribis Peduceo quoque noſtro probari, quod quierim, cuius authoritas multum apud me ualet. His ego tuis ſcriptis me conſolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo authoritatem tuam defendito, aduerſus me nihil opus eſſe, conſcius ego alijs. ego, ſi nihil peccaui, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. Hic nihil dum de reditu Cæſaris audiebatur. Ego his literis hoc tamen profeci, perlegi omneis tuas, & in eo acquieui. Lentulum noſtrū ſcis Puteolis eſſe, quod cum è uiatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in appia uia, cum is paulum lecticam aperuiſſet, cognoſſe, & ſi uix uerisimile uidebatur, miſi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eum literas. inuentus eſt uix in hortis ſuis occultans, literaſq; mihi remiſit, mirifice gratias agens Cæſari. De ſuo autem conſilio C. Cœlio mandata ad me de diſſe, eum ego hodie expectabam, ideſt XIIII Calē. Aprilis. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uiſus eſt, temperatus, & prudens. exiſtimatus quidem eſt ſemper author ocij, quàm ille hæc non probare mihi quidem uiſus eſt? quàm illam νεκυίαν (ut tu appellas) timere? Huic ego in multo ſermone epiſtolam ad me Cæſaris oſtendi, eam,

ouius exemplum ad te antea miſi, rogauiq;, ut interpretaretur, quid eſſet, quod ille ſcriberet, conſilio meo ſe uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. Reſpondit ſe non dubitare, quin & opem, & gratiam meam ille ad pacificationẽ quæreret. Vtinam in aliquod hac miſeria reip. πολιτικὸν opus efficere, & nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea ſententia eſſe confidebat, et ſe authorem fore pollicebatur. Cura, ut ualeas.

T. P. ATTICO.

PRidie autem apud me Craſſipes fuerat, qui ſe pridie Nonarũ Martij Bruduſio profectũ, atq; ibi Pompeium reliquiſſe dicebat. quod etiam qui VIII Iduũ illinc profecti erant, nuntiabant. Illa uero omnes, in quibus etiam Craſſipes, qui prudẽtia potius attẽdere ſermones minaces, inimicos Optimatiũ, municipiorum hoſtes, meras proſcriptiones, meros Sullas. quæ Lucceium loqui, quæ totam Græciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis ſpes ſalutis in illis eſt, & ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis. & ut aſpectus effugiam, cum diſſimillimis noſtris eſſe cupio. Quid enim tu illuc Scipionem? quid Emagium? quid Libonem prætermiſſurum ſceleris putas? quorũ creditores conuenire dicuntur. Quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν nec noſtri eſſe? nuntiant Aegyptum, & Arabiam ἀδαίμονα cogitare. Hiſpaniam abieciſſe. monſtra narrant, quæ falſa eſſe poſſunt. Sed certe & hæc perdita ſunt, & illa non ſalutaria. Vale.

Tuas literas iam deſydero poſt fugam noſtram, nũquã iam noſtrum earum interuallum fuit. miſi ad te exemplum literarum mearum ad Cæſarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI. S.

Ut legi tuas literas, quas ab furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem eſſem, te uelle uti cõſilio, et dignitate mea, minus ſum admiratus. De gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam. ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia, de ocio, de pace, de concordia ciuiũ agi uelle arbitrarer. et ad eã rationem exiſtimabã ſatis aptã eſſe naturam, & perſonam meam. qđ eſt ſi ita, et ſi qua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi, ac reip. reconciliando, cura te attingit, magis idoneum, q̃ ego ſum, ad eam cauſam profecto reperies neminem, qui & illi ſemper, & Senatui cum primum potui, pacis author fui. Nec ſumptis armis belli ullam partem attigi, iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio conceſſum, inimici, atq; inuidi niterentur. ſed, ut eo tempore non modo ipſe author dignitatis tuæ fui, uerũ etiam cæteris author ad te adiuuandum, ſic me nunc Pompeij dignitas uehementer mouet. Aliquođ enim ſunt anni, cum uos duos elegi, quos præcipue colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quam ob rẽ a te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliqđ impertias tẽporis huic quoq; cogitationi, et tuo beneficio bonus uir, gratus, pius denique

deniq; eſſe in maximi beneficij memoria poſſim. Quæ ſi tantum ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum. ſed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad remp. pertinet, me & pacis utriuſq; ueſtrũ, & ad ciuium concordiam, per te, quã accommodatiſſimum conſeruari. Ego, cum antea tibi de Lẽtulo gratias egiſſem, cum eius ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes, tamen eius literis lectis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate, beneficioq; miſit, eãdẽ me ſalutem à te accepiſſe putaui, quã ille, in quẽ ſi me itelligis eſſe gratũ, cura obſecro, ut etiam in Pompeium eſſe poſſim. Vale.

T. P. ATTICO

l Egebam tuas literas XIII Calendarum, cũ mihi epiſtola affertur à lepta circumuallatũ eſſe Pompeium. ratibus etiã exitus portus teneri. Non mediusfidius præ lacrymis poſſem reliqua nec cogitare, nec ſcribere. Miſi ad te exẽplum. miſeros nos, cur nõ omnes fatum illius unà executi ſumus? Ecce eadẽ à Matio, & Trebatio, quibus Minturnis obuij Cæſaris tabellarij. torqueor infelix, ut iam ille Mutianum exitum exoptem. At ꝗ honeſta, at ꝗ expedita tua cõſilia? ꝗ euigilata tuis cogitatiõibus? quà itineris, quà nauigationis? quà cõgreſſus, ſermonisq; cum Cæſare? omnia tum honeſta, tum cauta. In epeirũ uero inuitatio ꝗ ſuauis? ꝗ liberalis? ꝗ fraterna? De Dionyſio ſum admiratus, qui apud me honoratior fuit, ꝗ apud Scipionem Panetius, à quo impuriſſime hæc noſtra fortuna deſpecta eſt. O di hominẽ, & odero. Vtinã ulciſci poſſem: ſed illum ulciſcentur mores ſui. Tu quæſo nũc uel

maxime qd agendũ nobis ſit, cogita. populi R. exercitus Cn. Pompeiũ circunſidet. foſſa et uallo ſeptũ tenet. fuga prohibet. Nos uiuimus, et ſtat urbs iſta? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parãt? uiri boni uſuras pſcribũt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire ut inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur. leues irridebunt. Rerum nouarum cupidi uictores præſertim, & armati, uim, & manus afferent. quid cenſes igitur? et quidnam eſt tui conſilij ad finem huius miſerrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quidem, aut ſapiẽs uideor, quod unà nõ ierim, aut felix fuiſſe, mihi contra. Nunquam enim illius uictoriæ ſocius eſſe uolui, calamitatis mallẽ fuiſſe. Quid ego nunc tuas literas? qd tuam prudentiam, aut beneuolẽtiam implorem? actũ eſt. Nulla re iã poſſum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, niſi ut aliqua inimici miſericordia liberetur οὐκ ἔσ' ἔτυμος λόγος (ut opinor) ille de ratibus. Quid enim eſt, qđ Dolobella his literis, quas III Iduũ Mart. à Brunduſio dedit, hanc ἀνημερίαν Cæſaris quaſi ſcriberet, Pompeiũ in fuga eſſe? eumq; primo uento nauigaturum? quod ualde diſcrepat ab his epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi. Hic quidẽ mera ſcelera loquuntur, ſed nec erat recẽtior author, nec huius rei quidem melior Dolobella. Vale.

T. P. ATTICO

Vas XI Calendarum accepi literas, quibus omnia conſilia differs in id tempus, cum ſcierimus, qd actum ſit. & certe ita eſt. Nec interim poteſt non modo ſtatui, ſed nec cogitari quidem.

quanquam

quanquam hæ mihi literæ Dolobellæ, iubent ad priſti-
nas cogitationes reuerti. Fuit enim pridie Quinqua-
trijs egregia tempeſtas, qua ego illũ uſum puto. συνα-
γωγὴ conſiliorum tuorum non eſt à me collecta ad
querelam, ſed magis ad conſolationem meã. Nec enim
me tam hæc mala angebant, quàm ſuſpitio culpæ, ac
temeritatis meæ. eam nullam puto eſſe, quoniam cum
conſilijs tuis mea & facta, & conſilia conſentiunt.
Quod mea prædicatione factum eſſe ſcribis magis, q̃
illius merito, ut tantum ei debere uiderer, eſt ita. ego il
lum extuli ſemper, & eo quidem magis, nequid ille ſu
periorum meminiſſe me putaret, quæ ſi maxime memi
niſſem, tamen illius temporis ſimilitudinem iam ſequi
deberem. nihil me adiuuit, cum poſſet, & poſtea fuit
amicus, & tam ualde, & quam ob cauſam, planè ſcio.
Ergo ego quoq; illi, quinetiam illud par in utroq; no-
ſtrum, quod ab eiſdem dilectis ſumus. ſed utinã tantum
ego ei prodeſſe potuiſſem, quantum ille mihi potuit. mihi
tamen quod fecit, eſt gratiſſimum. nec ego eum nunc
iuuare qua re poſſum, ſcio, nec ſi poſſem, cum tam pe-
ſtiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. tan-
tum offendere animum eius hic manens nolo. Nec me-
hercule iſta uidere, quæ tu potes iam animo prouidere,
nec intereſſe iſtis malis poſſem. Sed eo tardior ad diſce
dendum fui, quod difficile eſt de diſceſſu uolũtario ſi
ne ulla ſpe reditus cogitare. Nam ego hunc ita paratum
uideo peditatu, equitatu, claſſibus, auxilijs Gallorum,
quos Matius σάλπιζεν (ut puto) ſed certe dicebat pe
ditum, equitum ſe polliceri ſumptu ſuo annos decem.
ſed ſit hoc πλάσμα magnas habet certe copias, &

habebit, non ille uectigal, ſed ciuium bona. Adde con-
fidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum ui-
rorum, qui quidem, quod illum ſibi merito iratum pu-
tant, oderunt. ut tu ſcribis ludum, ac uellem. ſcribis:
quiſnam hæc ſignificaſſet? ſed & iſte, quia plus oſten-
derat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non
amant. Municipia uero, & ruſtici romani illum me-
tuunt, hunc adhuc diligunt, Quare ita paratus eſt, ut
etiam ſi uincere non poſſit, quomodo tamen ipſe uinci
poſſit, non uideo. Ego autem non tam γοητείαν hu-
ius timeo, q̃ πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις
inquit πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν.
uideo tibi non probari, quæ ne mihi quidem placebāt,
ſed habebam in illis, & occulte ſic omnem, & ὑπηρε-
σίαν fidelemq; ſi mihi Brundiſij ſuppeterent, mallē.
ſed ibi occultatio nulla eſt. Verum (ut ſcribis) cum ſci-
mus, uiris bonis me non nimis excuſo. Quas eo enim
cœnas & facere, & obire ſcripſit ad me Seſtus, quàm
lautas, q̃ tempeſtiuas, ſed ſint quam uis boni, non ſunt
meliores, q̃ nos. mouerent me, ſi eſſent fortiores. De La
uinio Famea errauí, Troianum ſomniaueram id ego,
uoluiq;, ſed pluris eſt iſtuc, tamē me cupere memor eſt,
nullā ſpem fruendi, ut de re in nos, quæ monſtra quo-
tidie intelligamus exilio libelli, qui in epiſtolam conie
ctus eſt. Lentulus noſter Puteolis eſt ἀδημονῶν, ut
Cæcius narrat, quid agat διαπορῶν Corfinienſem
reformidat, Pompeio nūc putat ſatisfactum. beneficio
Cæſaris mouetur, ſed tamen mouetur magis proſpecta-
re, nec hæc poſſe ferre. omnia miſera, ſed hoc nihil mi-
ſerius. Pompeius Magium de pace miſit, & tamen op-

pugnatur, quod ego non credebam. Sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum miſi. lege quæſo, & illud infimũ caput ipſius Balbi optimi, cui Cn. noſter locum uberem, ut hortos ædificaret, dedit, quem cui noſtrum non ſæpe prætulit? Itaq; miſer torquetur. ſed ne bis eadem legas, ad ipſam te epiſtolam reijcio. ſpem autem pacis habeo nullam. Dolobella ſuis literis Idi. Martij datis, merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem ſententia miſera, & deſperata, quando hoc miſerius eſſe nihil poteſt. Vale.

L. Cor. Balb. M. T. Ciceroni. Imp. S. D.

CAeſar nobis literas perbreues miſit, quarum exemplum ſubſcripſi, breuitate epiſtolæ ſcire poteris eum ualde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breuiter ſcripſerit. ſiquid præterea noui fuerit, ſtatim tibi ſcribam. Cæſar Oppio, Cornelioq; S. Ad VII Iduum Mar. Brunduſium ueni. ad murum caſtra poſui. Pompeius eſt Brunduſij, miſit ad me Cn. Magium de pace. quæ uiſa ſunt, reſpondi. Hoc uos ſtatim ſcire uolui. cum in ſpe uenero, de compoſitione aliquid me conficere, ſtatim uos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, poſtquam rurſus in ſpem pacis ueni, ne qua res compoſitionem eorum impediat? Nanq; quod abſens facere poſſum, opto. quod ſi una eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. Nunc expectatione crucior. Vale.

T. P. ATTICO.

m Iſeram ad te VIII Calendarum exemplũ epiſtolæ Balbi ad me, & Cæſaris ad eum. Ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Quinto Pedio, Cæſarẽ ad ſe pridie Iduũ Mart. miſiſſe literas hoc exemplo. Pompeius ſe oppido tenet. nos ad portas caſtra habemus. conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris. ſed tamen nihil eſt, quod potius faciamus. Ab utroque portus cornu moles iacimus, aut ut illum quamprimum traijcere quod habet Brunduſij copiarũ cogamus, aut exitu prohibeamus. Vale. Vbi eſt illa pax, de qua Balbus ſcripſerat torqueri ſe? Et quid acerbius? & quid crudelius? atq; eum loqui quiddam αὐθεντικῶς narrabat, Cn. Carbonis M. Bruti ſe pœnas pſequi, omniũq; eorũ, in quos Sulla crudelis hoc ſocio fuiſſet. nihil Curione ſe duce facere, quod nõ hic Sulla duce feciſſet. Ad ambitionem, qbus exilij pœna ſuperioribus legibus nõ fuiſſet, ab illo patriæ proditores de exilio reductos eſſe. queri de Milone per uim expulſo, neminem tamen ſe uiolaturũ, niſi qui arma hæc contra ſe mouerũt. Bebius qdã à Curione III Iduũ profectus, homo nõ infans, ſed quis ulli non dicat? planè neſcio, quid agam, illinc quidem Cn. profectum puto. Quicquid eſt, biduo ſciemus. A' te nihil ne ante prorſus quidem quid literarũ, nec mirum. Quid enim eſt, quod ſcribamus? Ego tamen nullum diem prætermitto. ſcripta epiſtola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capuæ redditæ ſunt Idibus Mart. Pompeium à Brunduſio conſcendiſſe, ac Cæſa-

rem ad VII Calendarum Aprilis Capuæ fore. Vale.

T. P. ATTICO.

Cum dediſſem ad te literas, ut ſcires Cæſarem Capuæ VII Calen. fore, allatæ mihi ſunt literæ, eum in Albano apud Curionem V Calen. fore. eum cum uidero, Arpinum pergam. Si mihi ueniã, quam peto, dederit, utar conditione, ſin minus; impetrabo aliquid à me ipſo. Ille, ut ad me ſcripſit, legiones ſingulas poſuit Brunduſij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen Græciã ſpectare potius, quàm Hiſpanias, ſed hæc longius abſunt. Me autem nunc & congreſſus huius ſtimulat (is uero adeſt) et primas eius actiones horreo. Volet enim (credo) S. C. facere. uolet augurum decreta. rapiemur, aut abſentes uexabimur, uel ut Coss. roget Pr. uel Dictatorem dicat, quorum neutrum ius eſt. etſi Sulla potuit efficere ab interrege, ut Dictator diceretur, & magiſter equitum, cur hic non poſſit? Nihil expedio, niſi ut aut ab hoc, tanquam Quintus Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. Cum tu hæc leges, ego illum fortaſſe conuenero ne illud quidem noſtrum proprium. Erit enim ſpes propinqui reditus, erit hominum querela. nunc exire cupimus, qua ſpe reditus mihi quidem nunquam in mentem uenit. non modo autem nulla querela eſt municipalium hominum, ac ruſticorũ, ſed contra metuunt, ut crudelẽ, iratum. Nec tamen mihi quicquam eſt miſerius, q̃ remanſiſſe, nec optatius, q̃ euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ ſocie-

tatem, ſed tu omnia conſilia differebas in id tempus, cum ſciremus, quæ Brunduſij acta eſſent. ſcimus nempe. hæremus nihilominus. uix enim ſpero mihi hunc ueniam daturum, & ſi multa affero iuſta ad impetrandum. ſed tibi omnem illius, meumq; ſermonem omnibus uerbis expreſſum, ſtatim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prouidentia iuues. Ita ſubito accurit, ut ne Trabilium quidem, ut conſtitueram, poſſim uidere. omnia nobis imparatis agenda, ἄλλα μὲν αὐτὸς ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. Sed tamen quicquid egero, continuo ſcies. Mandata Cæſaris ad Coſs. et ad Pompeium quæ rogas, nulla habeo. quæ deſcripta attulit, illa è uia miſi ad te, è quibus mandata puto intelligi poſſe. Philippus Neapoli eſt; Lentulus Puteolis. De Domitio, ut facis, ſciſcitare, ubi ſit. quid cogitet. Quod ſcribis aſperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionyſio ſcripſiſſe, uide quàm ſit antiquorum hominum. te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum eſſe, quàm me. Nam præterquam, quod te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta ſit, præterea teipſum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? Sed tu id quanti æſtimes, tuum iudicium eſt, nec tamen in hoc tibi quicquam oneris impono. ego autem illum male ſanum ſemper putaui, nunc etiam impurũ, et ſceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, q̃ ſibi. De Philargyro bene cauſam certe habuiſti, et uerã, et bonã. relictum eſſe me potius, q̃ reliquiſſe. Cum dediſſem iam literas ad Octauũ Calendarum, quos pueros cum Matio, & Trebatio miſeram, epiſtolam mihi attulerunt hoc exemplo. Matius,

& Trebatius Ciceroni imperatori S. Capuæ cum exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brunduſio ad XVI Calendarum Aprilis cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe. Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe, inde Romam contendiſſe. uelle ante Cal. eſſe ad urbem, & pauculos dies ibi commorari, deide in Hiſpanias proficiſci. Nobis nó alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eáq;, ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat epiſtola conſcripta. nuntiatum eſt nobis, Cæſarem ad VIII Calendarum Capuæ, ad VII Sinueſſæ. hoc pro certo putauimus. Vale.

T. P. ATTICO.

CVm quid ſcriberem ad te nihil haberem, tamen nequem diem intermitterem, has dedi literas. Ad ſeptimum Calendarum Cæſarẽ Sinueſſæ manſurum nuntiabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad VI Calendarum, quibus iam opes meas, non, ut in ſuperioribus literis, opem expectat. Cú eius clementiam corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar imperator Ciceroni imperatori S. Recte augurarís de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. Atq; ego cum ex ipſa re magnam capio uoluptatem, tum meũ factum probari abs te triũpho, et gaudeo. Neq; illud me mouet, qđ ij, q à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicuntur, ut rurſus mihi bellũ inferrent. Nihil eni malo,

quàm & me mei ſimilem eſſe, et illos ſui. Tu uelim ad urbem mihi præſto ſis, ut tuis conſilijs, atq; opibus (ut conſueui) in omnibus rebus utar. Dolobella tuo nihil ſcito mihi eſſe iucundius. hanc adeo habeo gratiam illi. neq; enim aliter facere poterit, tanta eius humanitas, is ſenſus, ea in me eſt beneuolentia. Vale.

T. P. ATTICO.

t Rebatium XI Calendarum, quo die has literas dedi, expectabam, ex eius nuntio Matijq; literis meditabar, quomodo cum illo loquar. O tempus miſerum, nec dubito, quin à me contendat, ad urbem ueniam. Senatum enim Cal. uelle ſe frequentem adeſſe. etiam Formijs præſcribi iuſſit. Ergo ei negandum eſt? Sed quid præcipiat, ſentiam, & ſtatim ad te perſcribam omnia. ex illius ſermone ſtatuã, Arpinum ne mihi eundum ſit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare. iſthic puto. Tu quæſo cogita, qd deinde. nam me hebetem moleſtiæ reddiderunt. à Curione uelim ſcire & quid ad te ſcriptum ſit de Tirone. Ad me enim ipſe Tiro ita ſcripſit, ut uerear, quid agat. Qui autem ueniunt inde, id modo nuntiant. ſanè in magnis curis etiam hæc me ſolicitant. In hac enim fortuna perutilis eius, & opera, & fidelitas eſſet. Utrunq; ex tuo conſilio, nam & oratio fuit ea noſtra, ut bene potius ille de nobis æſtimaret, quàm gratias ageret, & in eo manſimus, ne ad urbem. illa fefellerunt, facilem, quod putaramus, nihil uidi minus. damnari ſe noſtro iudicio, tardioris fore belli, quod cum ijs Sinueſſam non uenerimus, dicere, ego diſſimilem illorum eſſe

rum eſſe cauſam, tum multa. Veni igitur, & age de pace. meo'ne inquam arbitratu? An tibi, inquit, ego præſcribam? ſic inquam agam, Senatui non placere in Hiſpanias iri, nec exercitus in Græciam tranſportari, multáq; inquam digna eo deplorabo. Tum ille. ego uero iſta dici nolo. Ita putabam inquam, ſed ego eo nolo adeſſe, quod aut ſic mihi dicendum eſt, multáq;, quæ nullo modo poſſem ſilere, ſi adeſſem, aut non ueniendum. Summa fuit, ut ille quaſi exitum quærens ut deliberarem non fuit rogandus, ita diſceſſimus. Credo igitur hunc me non amare. At ego me amabo, quod mihi pridem uſu non uenit. reliqua ó Dij, qui comitatus, quæ, ut tu ſoles, dicere, νεκυία, in qua erat area ſcelerum. O rem perditam. o copias deſperatas. quid S. Seruij filius? quot in his Caſtris fuerunt, quibus Pompeius circunſederetur? ſex legiones. multum uigilat, audet, nullum uideo finem mali. Nunc certe promenda tibi ſunt conſilia. hoc fuerat extremum. illa tamen κατακλὶς illius eſt odioſa, quam penè præterij, ſi ſibi conſilijs noſtris uti non liceret, uſurum quorum poſſet, ad omniáq; eſſe diſceſſurum. Vidiſti igitur uirum, ut ſcripſeras? ingemuiſti? certe, cedo reliqua. Quid? continuo ipſe in Puteolanum, ego Arpinum, inde expecto quidem ἀλλὰ τελέαν illam tuam. tu mallem, inquies, actum ne agas. etiam illum ipſum, quem ſequimur, multa fefellerunt, ſed ego tuas literas expecto. Nihil eſt enim iam, ut antea uideamus hoc quorſum euadat. extremum fuit de congreſſu noſtro, quo quidem non dubito, quin iſtum offenderim, eo maturius agendum eſt. Amabo te epiſto-

lam πολιτικὴν, Valde tuas literas nunc expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

E Go meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potiſſimum togam puram dedi, Idq; Municipibus noſtris fuit gratum. & ſi omnes, & illos, & quà iter feci mœſtos, afflictosq; uidi, tam triſtis, & tam atrox eſt ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. Ea, quæ etiam cum à bonis uiris, tum iuſto in bello cum modeſte fiunt, tamen ipſa per ſe moleſta ſunt, q̃ cenſes acerba nunc eſſe, cum à perditis in ciuili nefario bello petulantiſſime fiant? Caue autem putes quẽquam hominem in Italia turpem eſſe, qui hinc abſit. Vidi ipſe Formijs uniuerſos, neq; mehercule unquam homines putaui, & noram omnes, ſed nunquam uno loco uideram. Pergamus igitur quò placet, & noſtra omnia relinquamus. Proficiſcamur ad eum, cui gratior noſter aduentus erit, quàm ſi unà fuiſſemus. tum enim eramus in maxima ſpe. nunc ego quidem in nulla, nec præter me quiſquam Italiam geſſit, niſi qui hunc inimicum ſibi putaret, nec mehercule hoc facio reip. cauſa, quam funditus deletam puto, ſed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incommodis, quibus idem affecerat, & ſimul quod ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura ſunt, uidere non potero, etiam equidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Volcatij ſententiam. ſed quid refert, & enim una ſententia omnium. ſed erit iniuſtiſſimus Seruius, qui filium

miſit

miſit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum cum Pontio Titiniano. Etſi hic quidem timoris cauſa, ille uero non. Sed ſtomachari deſinamus, & aliquando ſententiam terminemus, ut nihil noui, niſi id, quod uellem minimum ſpiritum reliquum eſſe. Nos, quoniam ſuperum mare obſidetur, infero nauigabimus. Et ſi Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios, & boni ciues amantes patriæ mare infeſtum habebimus. Aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares eſſe non poſſumus. pacis fides nulla eſt. ſed hæc ſatis deplorata ſunt. Tu uelim literas Cephaloni des de omnibus rebus actis, deniq; etiam de ſermonibus hominum, niſi ſanè obmutuerunt. Ego tuis conſilijs uſus ſum, maxime, quod & grauitatem in congreſſu noſtro tenui, quam debui, & ad urbem, ut non accederem, perſeueraui. Quod ſupereſt, ſcribe quæſo quam accuratiſſime, (iam enim extrema ſunt) quid placeat. quid cenſeas, & ſi iam nulla dubitatio eſt, tamen ſiquid, uel potius quicquid ueniet in mentem, ſcribas, uelim. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIUM ATTICUM LIBER DECIMUS.

T. P. ATTICO.

Ertio Nonarũ, cum in Lateriũ fratris ueniſſem, accepi literas, & paulum reſpiraui, q.̃ poſt has ruinas mihi non acciderat. Per enim magni æſtimo tibi firmitudinem animi noſtri, & factum noſtrum probari. Sexto enim noſtro quod ſcribis probari, ita lætor, ut me, quaſi patris eius, cui ſemper uni tribui plurimum, iudicio comprobari putem, qui mihi, quod ſæpe ſoleo recordari, dixit olim Nonis illis Decembris. Cum ego, Sexte, quid nam ergo, quid ille ἀλλὰ μέγα ῥέξας, τι καὶ ἐσομένοισι πυθέσθαι. Eius igitur mihi uiuit authoritas, & ſimillimus eius filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille, quem ſaluere uelim iubeas plurimum. Tu tuum conſilium, & ſi non longinquum tempus differs, iam enim illum emptum pacificatorem peroraſſe puto, iam actum aliquid eſſe in conſeſſu Senatorum, tamen ſuſpenſum me detines, ſed eo minus, quod non dubito, quid nobis agendum putes. Quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari ſcribis? & id iam fieri? quæ tu ſcelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura cenſes? Ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite ſanxit, ſiquis in ſeditione non alter utrius partis fuiſſet. niſi tu aliter cenſes, & hinc

abero, &

abero, & filij, ſed alterum mihi eſt certius, nec præripiam, tamen expectabo tuum conſilium, & eas literas, niſi alias iam dediſti, quas ſcripſi, ut Cephaloni dares. Quod ſcribis, non quo aliunde audieris, ſed te ipſum putare, me attractum iri, ſi de pace agatur. mihi omnino non uenit in mentem, quæ poſſit actio eſſe de pace, cum illi certiſſimum ſit, ſeſe poſſe expoliare exercitu, & Prouincia Pompeium, niſi forte iſte ſummarius ei poteſt perſuadere, ut dum oratores cantent, rideant, quieſcant, nihil uideo, quod ſperem, aut quid iam putẽ fieri poſſe. Sed tamen hominis hoc ipſum probi eſt, & magnum ſit τῶν πολιτικωτάτων σκέμματα ueniendum ne ſit in conſilium Tyranni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit. Quare, ſiqd eiuſmodi euenerit, ut acerſamur, quod equidem non curo, qd enim eſſem de pace dicturus, dixi. ipſe ualde repudiauit, ſed tamen ſiquid acciderit, quid cenſeas mihi faciẽdum, utiq; ſcribito. Nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris conſilij eſſet. Trebatij boni uiri, & ciuis uerbis te gaudeo delectatum, tuáq; iſta crebra ἐκφώνησις τέρπει, me ſola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas eſſe. Tu cum Sexto ſeruaſti grauitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus diſertus magis eſt, quàm ſapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audiſti, uera ſunt. M. Antonij iſtud quod ſcribis, non mihi uidetur tam re eſſe triſte, quàm uerbo. hæc eſt ἅλωσις, in qua nunc ſumus mortis inſtar. aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculoſe cum bonis, aut nos temeritatem bonorum ſequamur, aut audaciam im-

proborum inſectemur. utrunque periculoſum eſt. At hoc, quod agimus nec turpe, nec tamen tutum iſtum, qui filium Brunduſium de pace miſit. De pace idē ſentio, quod tu, ſimulationem eſſe apertam. Parari autem bellum acerrimum. me legatum iri non arbitror, cuius adhuc (ut optaui) mentio facta nulla ſit. eo minus habeo neceſſe ſcribere, aut etiam cogitare, quid ſim facturus, ſi acciderit, ut legarer. Vale.

T. P. ATTICO.

e Go cum accepiſſem tuas literas Nonis Aprilibus, quas Cephalio attulerat, eſſemq́; Minturnis poſtridie manſurus, protinus ſuſtinui me in Arcano fratris, ut dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco eſſemus, agerenturq́; nihilo minus, quæ ſine nobis agi poſſunt. Iam adeſt, & animus ardet, nec eſt quicquam quò, & quà. ſed hæc noſtra erit cura, & peritorum. Tu tamen, quod poteris, ut adhuc feciſti, nos cõſilijs iuuabis. Res ſunt inexplicabiles. Fortunæ ſunt committenda omnia. ſine ſpe conamur ulla. Melius ſiquid acciderit, mirabimur. Dionyſium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea ſcripſit. ſed & tempus alienum eſt, & homini non amico noſtra incommoda, tanta præſertim, ſpectaculo eſſe nollem, cui te meo nomine inimicum eſſe nolo. Vale.

T. P. ATTICO.

c Vm, quid ſcriberem, planè nihil haberem, hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperē, profectus ne eſſet. quo in ſtatu urbem reli-

quiſſet.

quiſſet in ipſa Italia, quem cuique regioni, aut negocio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeium, & ad Coſſ. ex S.C. de pace legati. Vt igitur hæc ſcirem dedita opera has ad te literas miſi. Feceris igitur cómode, mihiq́; gratum, ſi me de his rebus, & ſiquid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorẽ. Ego in Arcano opperior, dum iſta cognoſco. ad VII Iduũ alteram tibi eodem die epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in Regia. nec reprehendo, quippe cum ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim, ſed expecto tuas literas. Neq; iam ſanè uideo, quid expectem, ſed tamen etiam, ſi nihil erit, idipſum ad me uelim, ſcribas. Cæſar mihi ignoſcit per literas, quod nõ uenerim, ſeſéq; in optimam partem id accipere dicit. Facile patior, quod ſcribit, ſecum Tullium, & Seruiũ queſtos eſſe, quia non idem quoq; ſibi, quod mihi remiſiſſet. homines ridiculos, qui cũ filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſedendum, ipſi in Senatum uenire dubitarent. Sed tamen exemplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

T. P. ATTICO.

m Vltas à te accepi literas eodem die omnes diligenter ſcriptas. Ea uero, quæ uoluminis inſtar erat ſæpe legenda, ſicuti facio, in qua non fruſtra laborem ſuſcepiſti. mihi quidem pergratum feciſti. Quare, ut id, quoad licebit, ideſt quoad ſcies, ubi ſimus, quamſæpiſſime facias, te uehementer rogo. Ad deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis, aut finis omnino, ſi poteſt, aut moderatio

quædam, quod profecto poteſt. Non enim quam dignitatem, quos honores, quẽ uitæ ſtatum amiſerim, cogito, ſed quid conſecutus ſim, quid præſtiterim, qua in laude uixerim. His deniq; in malis quid interſit inter me, & iſtos, quos propter omnia amiſimus. Hi ſunt, qui niſi me ciuitate expuliſſent, obtinere ſe non poſſe putarũt licentiam cupiditatum ſuarum, quorum ſocietas, & ſceleratæ conſenſionis fides, quò eruperit uides. alter ardet furore, & ſcelere, nec remittit aliquid, ſed in dies ingraueſcit. modo Italia expulit. nunc alia ex parte perſequi, ex alia Prouincia ſpoliare conatur. nec iam recuſat, ſed quodammodo poſtulat, ut quemadmodum eſt, ſic etiam appelletur Tyrãnus. Alter is, qui nos ſibi quondam ad pedes ſtratos ne ſubleuabat, qui ſe quidem nihil contra huius uoluntatem aiebat facere poſſe, elapſus è ſoceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniuſtum ille quidem, ſed tum pium, tũ etiã neceſſarium, ſuis tamen ciuibus exitiabile, niſi uicerit, calamitoſum etiam, ſi uicerit. Horum ego ſummorum imperatorum nonmodo res geſtas non antepono meis, ſed ne fortunam quidem ipſam, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati uidemur. Quis enim poteſt aut deſerta per ſe patria, aut oppreſſa beatus eſſe? Etſi (ut nos à te admonemur) recte in illis libris diximus, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum, nihil malum, niſi quod turpe ſit. certe uterq; iſtorum eſt miſerrimus, quorum utriq; ſemper patriæ ſalus, & dignitas poſterior ſua dominatione, & domeſticis commodis fuit. præclara igitur conſcientia ſuſtentor, cum cogito me de rep. aut meruiſſe optime, cum potuerim, aut certe nũquam,

niſi de ea

niſi de eâ diuinè cogitaſſe, eáq; ipſa tempeſtate euerſam eſſe rēp. quā ego XIIII annis ante proſpexerim. Hac igitur conſcientia comite, proficiſcar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrē meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præſtare etiam remp. debuiſſe, quorum quidem alter non tam, quia maiore pietate eſt, me mirabiliter excruciat, alter, ò rem miſerā, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius, indulgētia uidelicet noſtra deprauatus, eò progreſſus eſt, quò nō audeo dicere. Et expecto tuas literas. ſcripſiſti enim te ſcripturum plurima, cum ipſum uidiſſes. omne meū obſequium in illum fuit cum multa ſeueritate. neque unum eius, nec paruum, ſed multa magna delicta cōpreſſi. Patris autem lenitas amanda potius ab illo, q̄ tam crudeliter negligenda. Nam literas eius ad Cæſarem miſſas ita grauiter tulimus, ut te quidē celaremus. ſed ipſius uidemus uitam inſuauem reddidiſſe. Hoc uero eius iter, ſimulatióq; pietatis, qualis fuerit, non audeo dicere. Tantum ſcio poſt Hirtium conuentum, arceſſitum ab Cæſare cum eodem eo animo ab ſuis rationibus alieniſſimo, & conſilio relinquendi Italiam. Et hæc ipſa timide, ſed nulla noſtra culpa eſt. natura me tuenda eſt. Hæc Curionem. hæc Hortenſij filium non patrum culpa corrupit. Iacet in mœrore meus Frater, neq; tam de ſua uita, q̄ de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer conſolationes, ſi ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata ſint, aut falſa eſſe, aut minora. quæ ſi uera ſint, quid futurum ſit in hac fuga, neſcio. Nam ſi haberemus remp. Conſilium

mihi non deeſſet nec ad ſeueritatem, nec ad diligentiam. Nunc ſiue iracundia, ſiue dolore, ſiue metu permotus, grauius ſcripſi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus poſtulabat. Si uera ſunt, ignoſces, ſi falſa me libente eripies mihi hunc errorem. Quoquomodo uero ſe res habeat, nihil aſſignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc ſcripſiſſem, à Curione mihi nuntiatum eſt, eum ad me uenire. Venerat enim is in Cumanum ueſperi pridie, id eſt idibus. Siquid eius igitur ſermo eiuſmodi attulerit, quod ad te ſcribendum ſit, id in literis adiungam. Præteriјt Villam meam Curio, iuſſitq́; mihi nuntiari mox ſe uenturum. cucurritq́; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus eſt. rediјt. fuit ad me ſane diu. ò rem fœdam. noſti hominem, nihil occultauit, in primis nihil eſſe certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati eſſent, reſtituerentur. Itaque ſe in Sicilia eorum opera uſurum. de Hiſpaniјs non dubitabat, quin Cæſaris eſſent. inde ipſum cum exercitu, ubicunque Pompeius eſſet, eius interitu finem illi fore, prope uis factum eſſe nihil, eũ plane iracundia elatum, uoluiſſe Cæſarem occidi Metellum Tr. Pl. quod ſi eſſet factum, cædem magnam futurã eſſe. permultos hortatores eſſe cædis, ipſum autem non uoluntate, aut natura non eſſe crudelem, ſed quod putaret popularem eſſe clementiam. quod ſi populi ſtudium amiſiſſet, crudelem fore, eumq́; perturbatum, quod intelligeret, ſe apud ipſum legem offendiſſe de ærario. Itaque ei cum certiſſimum fuiſſet, ante, quàm proficiſceretur, concionem habere, auſum non eſſe, uehementerq́; animo perturbato profectũ. Cum autem ex

eo quærerem, quid uideret. quod exemplum, quam remp. planè fatebatur nullam ſpem reliquã. Pompeij claſſem timebat, quæ ſi eſſet, ſe de Sicilia abiturum. qd inquam iſti ſex tui faſces? ſi ab Senatu, cur laureati? ſi ab ipſo, cur ſex? Cupiui inquit ex S.C. ſurrepto. Nã aliter non poterat, at ille impendio nunc magis odit Senatum, à me inquit omnia proficiſcentur. Sex autem, quia duodecim nolui, nam licebat. Tũ ego, quàm uellem inquam petiiſſe ab eo, quod audio Philippum impetraſſe. Sed ueritus ſum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi conceſſiſſet, uerum puta te impetraſſe. Ego enim ad eum ſcribam, ut tu ipſe uoles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius intereſt, quoniam in Senatum non uenis? ubi ſis? qui nũc ipſum minime offendiſſes, eius cauſa ſi in Italia non fuiſſet. atque ego me receſſurum, & ſolitudinem quærere. maxime quod lictores haberem, laudabat conſilium. quid ergo inquam? nam mihi curſus in Græciam per tuam Prouinciam eſt, quoniam ad mare ſuperum milites ſunt. quid mihi inquit optatius? Hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem uerum eſt profectò, ut non modo tutò, uerum etiam palàm nauigaremus. reliqua in poſterum diem diſtulit, ex quibus ſcribam ad te, ſi quid erit epiſtola dignum. Sunt autem, quæ præterij, interregnum ne eſſet expectaturus, an quo modo dixerim, ille quidem, ſed deferri conſulatum, ſed ſe nolle in proximum annum, & alia ſunt, quæ exquiram. Iurabat ad ſummam, quod nullo negotio faceret, amiciſſimum mihi Cæſarem eſſe debere. Quid enim inquam ſcripſit ad me Dolobella? dico

quid affirmabat, cum ſcripſiſſet, quod me cuperet ad urbem uenire? illum quidem gratias agere maximas, et non modo probare, ſed etiam gaudere, atq; iubebat. Quid quæris? Eſt enim ſuſpitio illa domeſtici mali, & ſermonis Hirtiani, q̃ cupio illum dignum eſſe nobis, et quàm ipſe me inuito, quæ pro illo ſit ſuſpicandum, ſed opus fuit Hirtio conuẽto. Eſt profecto neſcio quid, quod uelim, q̃ minimo, & tamen eum nondum rediſſe miramur. Sed hæc uidebimus. tu optimos Terẽtiæ dabis. iã enim urbis unum periculum eſt, me tamen conſilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc ſtatim in nauem, et cætera, quoniam commoror. Ego ad te ſtatim habebo, quod ſcribam, ſimul, ut uidero Curionem. De Tirone cura quæſo, quod facis, ut ſciam, quid is agat. de tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, ut mihi uiſus ſum, diligenter. de die nihil ſane' poteſt ſcribi certi præter hoc, non ante lunã nouam, Curionis ſermo poſtridie eandem habuit fere' ſententiam, niſi quod apertius ſignificauit, ſe earum rerum exitum non uidere. quod mihi mandas de quodam regendo ἀρκαδίαν tamen nihil prætermittam, atq; utinam tu, ſed modeſtior non per epiſtolam ad Veſtorium ſtatim de Tullia ac ualde requirere ſolebat, commodius tecum Vectinus eſt locutus, q̃ ad me ſcripſerat, ſed mirari ſatis hominis negligentiam non queo, cum mihi enim Philotimus dixiſſet, ſeſe CCL emere de Canuleio diuerſorium illud poſſe, minoris etiam empturum, ſi Vectinum rogaſſem. rogaui, ut ſiqd poſſit, ex ea ſumma detraheret. promiſit ad me nuper ſe HS XXX emiſſe, ut ſciberẽ cui uellẽ addici diem pecuniæ Idibus Nouembris eſſe. reſcripſi

& iſto Madio, ſi uis, cum ioco tamen familiari. Nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuſo hominem, ſcripſiq; ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. Vale.

T. P. ATTICO.

A D undecimum Calendarum Martij me ad huc nihil præter tempeſtatẽ moratur. Aſtu te nihil ſum acturus. fiat, ut in Hiſpania qd libet, & tamen recitet. meas cogitationes omneis explicaui tibi ſuperioribus literis. quocirca hæ ſunt breues, et tamen, quia feſtinabam, eramq; occupatior de Quinto fratre, ita me quidem ſedulo, ſed noſti reliqua, quod me mones, & amice, & prudenter memoras, ſed erunt omnia facilia, ſi ab uno illo cauero. Magnum opus eſt. mirabilia multa. nihil ſimplex. nihil ſyncerum. uellem ſuſcepiſſes iuuenem regendum. pater enim nimus indulgens, quicquid ego aſtrinxi, relaxat. ſi ſine illo poſſem, regerem, quod tu potes, ſed ignoſco. magnum inq̃ opus eſt. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficiſci in Galliam, ego nunc quà, & quò uidebo. Ego uero Appuliam, et Sipontum, et tergiuerſationem iſtam probo, nec tuam rationem eandem eſſe duco, quam meam, non quin in rep. rectum idem ſit utriq; noſtrum, ſed ea non agitur. Regnandi contentio eſt, in qua pulſus eſt modeſtior Rex, & probior, & integrior, & is, qui, niſi uincat nomen populi R. deleatur neceſſe eſt. ſin autem uincit Sullano more, exemploq; uincet. Ergo hæc

in contentione neutrum tibi palàm ſentiendum, & tempori ſeruiendum eſt. Mea cauſa autem alia eſt, quod beneficio uinctus, ingratus eſſe non poſſum, nec tamen in acie, ſed militia, aut alio in loco, ſiue in oppidulo futurum puto. Nihil inquies, iuuas eum, in quem ingratus eſſe non uis? immo minus fortaſſe uoluiſſet, ſed de hoc uidebimus. Exeamus modo, quod ut meliore tempore poſſimus, facit Adriatico mari Dolobella, Cretenſi Curio. Iniecta autem mihi ſpes quædam eſt, uelle mecum S. Sulpicium colloqui. ad eum miſi Philotimum libertum cum literis, ſi uir eſſe uolet, det clara Synodia, ſin autem, erimus nos, qui ſolemus. Curio mecum uixit iacere Cæſarem putans offenſione populari, Siciliæq; diffidens, ſi Pompeius nauigare cœpiſſet. Quintum Puerum accepi. uehementer auaritiam uideo fuiſſe, & ſpem magni Congiarij. Magnum hoc malum eſt, ſed ſcelus illud, quod timueramus, uideo nullum fuiſſe. hoc autem uitium puto te exiſtimare non noſtra indulgentia, ſed à natura profectum. quem tamen nos diſciplina regimus. de Oppijs uelenſibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum noſtrum putabimus. ſed alios curſus uidebamur habituri. Vale.

T. P. ATTICO.

T res ipſa monebat, & tu oſtenderas, et ego uidebã de his rebus, quas intercipi periculoſum eſſet, finem inter nos ſcribendi fieri tempus eſſe. Sed cum ad me ſæpe mea Tullia ſcribat, orans, ut q̃d in Hiſpania geratur, expectem, & ſemper aſcribat

idem uideri tibi,idq; ipſe etiam ex tuis literis intellexe rim,non puto eſſe alienum me ad te,quid de ea re ſentiam,ſcribere. Conſilium iſtud tunc eſſet prudens, ut mihi uidetur,ſi noſtras rationes ad Hiſpanienſem caſum accommodaturi eſſemus,quod fieri dictis oportere. neceſſe eſt enim aut,id quod maxime uelim, pelli iſtum ab Hiſpania,aut trahi id bellum,aut iſtum, ut confidere uidetur,apprehendere Hiſpanias. Si pelletur, quàm gratus,aut quàm honeſtus tum erit ad Pompeium noſter aduentus, cum ipſum Curionem ad eum tranſiturum putem? ſi trahitur bellum, quid expectem? aut quandiu? relinquitur,ut, ſi uincimur in Hiſpania quieſcamus?id ego contra puto. Iſtum enim uictorem magis relinquendum puto,quàm uictum, & dubitantem magis,quàm fidentem ſuis rebus. nam cædem uideo,ſi uicerit,& impetum in priuatorum pecunias,& exulum reditum, & tabulas nouas, & turpiſſimorum honores,& regnum non modo romano homini,ſed ne perſæ quidem cuiquam tolerabile. tacita eſſe poterit in id dignitas mea? Pati poterunt oculi me cum Gabinio ſententiam dicere? Et quidem illum rogari prius? præſtò eſſe clientem tuum Chloelium Catelli. Plaguleium. cæteros. ſed cur inimicos colligo? qui meos neceſſarios à me defenſos nec uidere in Curia ſine dolore,nec uerſari inter eos ſine dedecore potero. quid ſi ne id quidem eſt. exploratum fore, ut mihi liceat? Scribunt enim ad me amici eius,me illi nullo modo ſatisfeciſſe,quod in Senatum non uenerim. Tamen ne dubitemus an & nos etiam cum periculo uendicemus,q̃ cum coniunctione,tum præmio quidem nolumus eſſe. De-

inde hoc uide, non eſſe iudicium de tota contentione in Hiſpanijs, niſi forte his amiſſis, arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne conſilium Themiſtocleum eſt. Exiſtimat enim, qui mare teneat, eum neceſſe rerum potiri. Itaque qui nunquam egit, ut Hiſpaniæ per ſe tenerentur, naualis apparatus ei ſemper antiquiſſima cura fuit. Nauigabit igitur, cum erit tempus maximis claſſibus, & ad Italiam accedet, in qua nos ſedentes quid erimus? Nam medios eſſe iam non licebit. claſſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcilicet tantum? denique quid turpius? An, ni ualde hic in abſentia ſolus, tuli ſcelus eiuſdem, cum Pópeio, & cum reliquis principibus non feram? Quod ſi iam miſſo officio periculi ratio habenda eſt, ab illis eſt periculum, ſi peccatro, ab hoc, ſi recte fecero. nec ullum in his malis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt, ut non ſit dubium, quin cum periculo fugiamus. quod fugeremus etiam cum ſalute. non ſimul cum Pompeio mare tranſierimus, non omnino potuimus. Extat ratio dierum. ſed tamen, fateamur enim quod eſt, ne conđamus quidem, ut poſſumus, fefellit ea res, quæ fortaſſe non debuit, ſed fefellit, quod pacē putaui fore, quæ ſi eſſet, iratum mihi Cæſarem eſſe, cum idem amicus eſſet Pompeio, nolui. Senſeram enim q̄ ijdem eſſent. hoc ueritus in hanc tarditatem incidi, ſed aſſequar omnia; ſi propero, ſi cunctor, amitto. Et tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadam ſpe non dubia. Non hæc collegij noſtri ab Attico, ſed illa Platonis de Tyrannis. Nullo enim modo poſſe uideo ſtare iſtum diutius, quin ipſe per ſe, etiam languentibus nobis, concidat. quippe, qui

florentis, ac

ſlorentes, ac nouos, ut uti diebus ipſi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbiſſimum ueniret, qui duarum rerum ſimulationem tam cito amiſerit, manſuetudinis in Metello, diuitiarum in Afranio, iam quibus utatur uel ſocijs, uel miniſtris, ſi ij Prouincias, ſi remp. regent, quorum nemo duos menſes potuit patrimonium ſuum gubernare. Non ſunt omnia colligenda, quæ tu acutiſſime proſpicis, ſed tamen ea pene ante oculos iam intelliges id regnum uix ſemeſtre eſſe poſſe. Quod, ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines in rep. excellentes tulerunt, niſi forte me Sardanapali uice in ſuo lectulo mori malle cenſueris, quàm exilio Themiſtocleo, qui, cum fuiſſet, ut ait Tucydides τῶν μὲν παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. tamen incidit in eos caſus, quos uitaſſet, ſi is eum nihil fefelliſſet. & ſi erat (ut ait idem) qui τὸ ἄμεινον καὶ τὸ χεῖρον ἐν τοῖς ἀφανέσιν ἔτι προεώρα μάλιστα tamen non uidit, nec quomodo Lacedæmoniorum, nec quomodo ſuorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuiſſet & illa nox tam acerba Africano ſapientiſſimo uiro, non tã dirus ille dies Sullanus, Callidiſſimo uiro C. Mario, ſi nihil utrunq; eorum fefelliſſet. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quod diximus. Nec nos fallit, nec aliter accidit. corruat iſte neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe, qui q̃dem ſibi eſt aduerſarius unus acerrimus. id ſpero uiuis nobis fore. quanquam tempus eſt nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare, ſin quid acciderit maturius, haud ſane mea mul

tum interfuerit, utrum factum fuerit, uideam, an futu-rum eſſe multo ante uiderim. Quæ cum ita ſint, non eſt committendum, ut iis pareamus, quos contra me Se-natus, nequid reſp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi ſunt omnia commendata, quæ commendationis meæ, pro tuo in nos amore, non indigent, ne hercule quidem re-perio, quid ſcribam, ſedeo enim, πανтοδοκῶν, & ſi nihil unquam tam fuit ſcribendum, quàm nihil mi-hi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius ac cidiſſe, quàm quod meam Tulliam ſuauiſſime, diligen-tiſſiméq; colluiſti, ualde eo ipſa delectata eſt. ego autem non minus. cuius quidem uirtus mirifica, quomodo illa fert publicam cladem, quomodo domeſticas tricas, quan tus autem animus in diſceſſu noſtro ſit, ςοργῆς ſit ſumma σύντηξις tamen nos recte facere, & bene audire uult, ſed hac ſuper re nimis, ne meam ipſe iam euocem. tu ſiquid de Hiſpaniis certius, et ſiquid aliud dum adſumus, ſcribes, et ego for-taſſe diſcedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, quod Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Anto nio item eſt agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit eſſe. huic bello nolo intereſſe. eo uelim tam facili uti poſ ſem, & tam bono in me, quàm Curio. Is ad Miſſe-num VI Nonarum uenturus dicebatur, id eſt hodie. Sed præmiſit mihi odioſas literas hoc exemplo.

M. Ant. Tr. P. R. M. T. Ciceroni Imp. S.

Iſi te ualde amarem, & multo quidem plus, quàm tu putas, non extimuiſſem rumorem, q de te prolatus eſt, cum præſertim falſum eſſe exiſtimarem,

existimarem, ſed quia te nimio plus diligo, non poſſum diſſimulare infamiam quoq́;, quamuis ſit falſa. Nauigio eſſe te iterum trans mare, credere non poſſum, cum tā ti facias Dolobellam, & Tulliam tuam fœminam lectiſſimam, tantiq́; ab omnibus nobis fias, quibus meher cule, dignitas, amplitudoq́; tua penè carior eſt, quàm ti bi ipſi. Sed tamen non ſum arbitratus eſſe amici, non cō moueri etiam improborum ſermone. atq́; eo feci ſtudio ſius, quod iudicabam duriores parteis mihi impoſitas eſſe ab offenſione noſtra, quæ magis à ζηλοτυπία mea, quàm ab iniuria tua nata eſt. Sic enim uolo te tibi perſuadere, mihi neminem eſſe cariorem te, excepto Cæ ſare. Cæſarem maxime in ſuis M. Ciceronem reponere. Quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra ſerues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius iniuriam fecit. contra eum ne profugias, qui te, etſi non amabit (quod accidere non poteſt) tamen ſaluum, ampliſ ſimumq́; eſſe cupiet. dedita opera ad te Calpurnium fa miliariſſimum meum miſi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem eſſe ſcires. Vale. Eodem die à Cæ ſare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæſar Imp. M. T. Ciceroni. Imp. S.

E Tſi te nihil temere, nihil imprudenter factu rum iudicaram, tamen permotus hominum fama, ſcribendū ad te exiſtimaui, et pro no ſtra beneuolentia petendum, ne quo progredereris incli nata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi nō exiſtimaſſes. Nanq́; & amicitiæ grauiorem iniuriam

fecerís, & tibi minus commode conſulueris, quod mi-nus placet, ſi non fortunæ obſecutus fueris, ut debes. Omnia enim ſecundiſſima nobis, aduerſiſſima illis ac cidiſſe uidentur, nec cauſam ſecutus. eadem enim tũ fuit, cũ ab eorum conſilijs abeſſe iudicaſti, ſed meum aliquod factum condemnaſſe, quo mihi grauius abs te nil ac-cidere poteſt. quod ne facias pro iure noſtræ amicitiæ à te peto. Poſtremo quid uiro bono, & quieto, & bo-no ciui magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus contro-uerſijs? Quod nonnulli cum probarent, periculi cauſa ſequi non potuerũt. tu explorato et uitæ meæ teſtimonio, et amicitiæ iudicio, neq; tutius neq; honeſtius reperies quic-quam, q̃ ab omni contentione abeſſe. Vale.

T. P. ATTICO.

q Vintodecimo Cal. Maij, ex itinere aduen-tus Philotimi (at cuius hominis quàm inſul ſi, & quàm ſæpe pro Põpeio mentientis) exa nimauit omneis, qui mecum erant. Nã ipſe obdurui. du bitauitq; noſtrum nemo, quin Cæſar itinera repreſſiſ ſet. uolare dicitur. Petreius, cum Afranio coniunxiſſe. ni hil affert eiuſmodi. Quid quæris? etiam illud erat per ſuaſum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germa-niam per Illyricum feciſſe. Id enim αὐθεντικῶς nun tiabatur. Melitam igitur opinor capeſſemus, dum quod in Hiſpania, quod quidem propémodum uideor ex Cæ ſaris literis ipſius uoluntate facere poſſe, qui negat neq; honeſtius, neq; tutius mihi quicquam eſſe, quàm ab o-mni contentione abeſſe. Dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adeſt, & idem eſt. Sed utinam

meo ſolum

meo ſolum capite decernerem. lacrymæ meorum me interdum molliunt precantium, ut de Hiſpanijs expectemus M. Cœlij quidem epiſtolam ſcriptam miſerabiliter, quæ hoc idem obſecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non ſine magno fletu legerunt pueri noſtri. etſi meus quidem eſt fortior, eoq́; ipſo uehementius commouet, nec quicquã niſi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. Tu tamen etiã nunc mihi aliquid literarũ, et maxime ſiquid ab Afranio. Ego, ſi cum Antonio locutus ero, ſcribam ad te, quid actum ſit, ero tamen in credendo, ut mones, cautus. Nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculoſa eſt. Seruiũ expecto ad Nonas, & adijcit à Poſthumia. ſed & ſeruij filij quartanam leuiorem eſſe gaudeo. Miſi ad te Cœlij etiam literarum exẽplũ. Vale.

COELIVS M. T. Ciceroni Imp. S.

e Xanimatus tuis literis, quibus te nihil, niſi triſte cogitare oſtendiſti, neq; id, quod eſſet, perſcripſiſti, neq; non tamen quale eſſet, quod cogitares, aperuiſti, has ad te illico literas ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, et obſecro, neqd grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas. Nam deos, homines'q;, amicitiam'q; noſtram teſtificor, me tibi prædixiſſe, neq; temere monuiſſe. Sed poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiam'q; eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognorim, te certiorem feciſſe, ſi exiſtimas eandem rationem fore Cæſaris in dimittendis ad=

uerſarijs, et cõditionibus ferẽdis, erras. nihil niſi atrox, & ſæuum cogitat, atque etiam loquitur. iratus Senatuĩ exiſtit. His interceſſionibus plane incitatus eſt. non mehercule erit deprecationi locus. quare ſi tibi tu. ſi filius unicus. ſi domus. ſi ſpes tuæ reliquæ tibi caræ ſunt. ſi aliquid apud te nos. ſi uir optimus gener tuus, ualemus, eorum fortunam non debes uelle conturbare, ut eã cauſam, in cuius uictoria ſalus noſtra eſt, odiſſe, aut relinquere cogamur, aut impiã cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. Deniq; illud cogita, quot offenſæ fuerint, in iſta cunctatione te ſubeſſe. nunc te contra uictorem Cæſarem facere, quem dubijs rebus lædere noluĩſti, et ad eos fugatos accedere, quos reſiſtentes ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. Vide, ne, dum pudet te parũ Optimatem eſſe, parum diligenter quod optimum ſit, eligas. Quod ſi totum tibi perſuadere non poſſum, ſaltem, dum qd de Hiſpanijs agimus, ſcitur, expecta, quas tibi nuntio aduentu Cæſaris fore noſtras. Quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio. Quod porrò tuum conſilium ſit, ad deſperatos accedere, non mediuſfidius reperio, hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat, ac ſimulatq; habuit, mihi dixit. ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. Negaui me ſcire, tamẽ ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendũ commoueri poſſes. Me ſecum in Hiſpaniam ducit. Nam niſi ita faceret, ego prius, ad urbem q̃ accederem, ubicunq; tu eſſes, ad te percurriſſem, et hoc à te præſens contendiſſem, atq; omni ui te retinuiſſem. Etiam atque etiam Cicero cogita, ne te, tuoſq; omnes funditus euertas. nec te ſciens, prudenſq; eò dimittas,

unde exitum uides nullum eſſe. Quod ſi te, aut uoces Optimatium commouent, aut nonnullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes, eligas cenſeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. Id ſi feceris, ego te ſapienter feciſſe iudicabo, et Cæſarem nó offendes. Vale.

T. P. ATTICO.

m E cæcum, qui hæc ante nó uiderim. Miſi ad te epiſtolam Antonij, & cum ego ſæpiſſime ſcripſiſſem, nihil me contra Cæſaris rationes cogitare, meminiſſe me generi mei, meminiſſe amicitiæ, potuiſſe, ſi aliter ſentirem, eſſe cum Pópeio, me autem, quia cum lictoribus inuitus curſarem, abeſſe uelle, nec id ipſum certum etiã nunc habere, uide quàm ad hæc tuum conſilium, quàm uerum eſt. Nam qui ſe medium eſſe uult, in patria manet, qui proficiſcitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. Sed his ego non ſum, qui ſtatuere debeá, iure quis proficiſcatur, nec ne. Partes mihi Cæſar has impoſuit, ne quem omnino diſcedere ex Italia paterer. quare parui. refert me probare cogitationem tuam, ſi nihil, tamen tibi remittere poſſum. Ad Cæſarem mittas, cenſeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus ſis, cum præſertim te amicitiæ noſtræ rationem habiturum eſſe pollicearis. Habes σκυτάλην λακωνικὴν omnino excipiam hominem. Erat autem quinto. Nonarũ uenturus ueſperi, id eſt hodie, Cras igitur ad me fortaſſe ueniet. tentabo, audeam mihi properare. miſſurum ad Cæſarem cla-

mabam, cum pauciſſimis alicubi occultabor. Certe hinc iſtis inuitiſſimis euolabo, atq; utinam ad Curionē. magnus dolor acceſſit, efficietur aliquid dignum nobis. tua mihi ualde moleſta. medere amabo, dum eſt ἀρχή. De Maſſilienſibus gratæ tuæ mihi literæ. quæſo, ut ſciam, quicquid audieris. Sullā cuperē, ſi poſſem. palàm quid à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto. Rogor enim ab eius uxore, & filio, & puto opus eſſe. Hic tamen Citharidam ſecum lectica aperta portat, altera uxorē. Septem prætera coniunctæ lecticæ amicarum. hæ ſunt amicorum. Vide quàm turpi leto pereamus. Et dubitari poteſt, quin ille ſeu uictus, ſeu uictor redierit, cædē facturus ſit? Ego uero uehiculo, ſi nauis nō erit, eripiā me ex iſtorum parricidio. Sed plura ſcrībam, cum illum conuenero. Iuuenem noſtrum non poſſum non amare, ſed ab eo nos non amari planè intelligo. Nihil ego uidi tam ἀνηθοποίητον, tam auerſum à ſuis, tamen ſcio, quid cogitas, uim incredibilem moleſtiarum, ſed erit curæ, & eſt, ut regatur. mirum eſt enim ingenium ἤθους ἐπιμελητέον.

T. P. ATTICO

Bſignata iam epiſtola ſuperiore, non placuit ei dare, cui conſtitueram, quod erat alienus. Itaq; eo die data non eſt. Interim uenit Philotimus, & mihi à te literas reddidit, quibus quæ de fratre meo ſcribis, ſunt ea quidem parum firma, ſed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil flexibile, non ad bonitatem. nihil, quod nō quò uelis, uno ſermone poſſis

ne poſſis perducere. ne multa, omneis ſuos etiã, quibus iraſcitur crebrius, tamen caros habet, me quidem ſeipſo cariorem. Quod de puero aliter ad te ſcripſit, & ad matrem de filio, non reprehendo. De itinere, et de ſorore, quæ ſcribis, moleſta ſunt, eoq; magis, quod ea tempora noſtra ſunt, ut ego his mederi non poſſim. Nam certe mederer, ſed quibus in malis, et qua in deſperatione rerum ſimus, uides. illa de ratione numaria non ſunt eiuſmodi. Sæpe enim audio ex ipſo, ut non cupiat tibi præſtare, & in eo laboret. Sed ſi mihi, quæ in hac mea fuga, HS XIIII nõ reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excuſatione temporis. Si Leptæ, Si cæteris ſoleo mirari de neſcio queis HS XX, cũ audio exilio ſe urgeri. Vides enim profecto anguſtias, curari tamẽ ea tibi ubiq; iubet. An exiſtimas illum in iſto genere Lentulũ? aut reſtrictum? nemo eſt minus. De fratre ſatis, de eius filio indulſit ille quidem ſuus pater ſemper, ſed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem ſuorum, ferocem fortaſſe, ac arrogantem, & infeſtum facit. Itaq; habet hæc quoq;, quæ naſcũtur ex indulgentia. ſed ea ſunt tolerabilia. Quid enim dicam de hac iuuentute? Ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, ſunt his ipſis malis in queis ſumus, miſeriora, non ſunt ab obſequio noſtro. non habent ſuas radices, quas tamen euellerem profecto, ſi liceret. Sed ea omnia mihi ſunt patienda. Ego meum facile teneo. Nihil eſt enim eo tractabilius, cuius quidem miſericordia, languidiora adhuc conſilia cepi. Et quo ille me fortiorem uult eſſe, eo magis timeo, ne in eum exiſtam crudelior. Sed Antonius uenit heri ueſperi. iam fortaſſe ad me ueniet,

aut ne id quidem, quoniam ſcripſiſti, quid fieri uellet. Sed ſcies continuo, quid actum ſit. Nos iam, niſi occulte, nihil. De pueris quid agam? Paruo ne nauigio committam? Quid mihi animi in nauigando cenſes fore? Recordor enim æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim ſollicitus. Quid duro tempore anni actuaria fore cenſes? O rem undique miſeram. Trebatius erat mecũ uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monſtra Dij immortales. etiam ne Balbus in Senatu uenire cogitet, ſed ei ipſi cras ad te literas dabo. Vulteium mihi amicum, ut ſcribis, ita puto eſſe, cum eo, quod θυμικώτερον ad me ſcripſerit, de nummis curandis erit. id tu, ſi ille aliter acceperit, ac debuit, lenies moneo. talia autem aſcripſi, quod ille ad me Proconſulem. ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque à nobis diligatur. Vale.

T. P. ATTICO

Quidnam mihi futurum eſt? aut quis me non ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi impetratum dicit Antonius, nec me tamen ipſe adhuc uiderat, ſed hoc Trebatio narrauit. Quid agam nunc, cui nihil procedit? caduntq; ea, quæ diligentiſſime ſunt cogitata, teterrime. Ego enim Curionem nactus, omnia me conſecutum putabo, is de me ad Hortenſium ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil. ſuſpicabamur enim hoc mare negocij fore. Quò me nunc uertam? Vndiq; cuſtodior, ſed ſatis lacrymis igitur, & occulte in aliquam

onerariam corrependum, non committendum, ut etiam cum pacto prohibiti uideamur. Sicilia petenda, quam ſi nacti erimus, maiora quædam conſequemur. ſit modo recte in Hiſpanijs. quanquam de ipſa Sicilia utinam ſit uerum, ſed adhuc nihil ſecundi. Concurſus Siculorum ad Catonem dicitur factus, oraſſe, ut reſiſteret. omnia pollicitus. commeatum illum, delectumq́; habere cœpiſſe, non credo, ut eſt luculentus author. potuiſſe certe tenere illam Prouinciā ſcio. Ab Hiſpanijs autem iam audietur. Hic nos C. Marcellum habemus eadem de re cogitantem, aut bene ſimulantem, quanquam ipſum non uideram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam. Tu quæſo, ſiquid habebis noui. ego, ſiquid moliti erimus, ad te ſtatim ſcribam. Quintum Fratrem Seuerius adhibebo, utinam proficere poſſem. tu tamen eas epiſtolas, quibus aſperius de eo ſcripſi, aliquando concerpito, nequando quid emanet, ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quicquam. Scies quid erit. ſine dubio erraſſe nos confitendum eſt. at ſemel, at una in re? immo omnia quo diligentius cogitata, eo facta ſunt imprudentius ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυκται, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. in reliquis modo ne ruamus. Iubes enim profectionem meam prouidere. Quid prouideam? Ita patent omnia, quæ accidere poſſunt, ut ea ſi uitem, ſedendū ſit cum dedecore, & dolore, ſi negligam periculū eſt, ne in manus incidā pditorū. Sed uide quātis in miſerijs ſimus. Optandū interdū uidetur, ut aliquā accipiamus ab iſtis acerbam quā uis iniuriā, ut Tyranno in odio fuiſſe uideamur. Quod ſi nobis is curſus, quem ſperarā, pateret, effeciſſem aliquid profe-

cto, ut tu optas, ut hortaris, dignum noſtra mora, ſed mi rificæ ſunt cuſtodiæ. Et quidem ipſe Curio ſuſpectus. quare ui, aut clàm agendum eſt, etſi ui forte, & cum tẽpeſtate, clàm autem cum iſtis, in quo ſi quod σφάλμα, uides quàm turpe eſt, trahimur, nec fugiẽdum, ſiquid uiolentius. De Cœlio ſæpe mecum agito, nec ſiquid habuero tale, dimittam. Hiſpanias ſpero firmas eſſe, Maſſilienſium factum tum ipſum per ſe luculẽtum eſt, tum mihi argumento eſt, recte eſſe in Hiſpanijs. minus enim auderent, ſi aliter eſſet, & ſcirent. Nam & iuncti, & diligentes ſunt. Odium autem recte animaduertis ſignificantium theatrum. legiones etiam has, quas in Italia aſſumpſit alieniſſimas eſſe uideo, ſed tamẽ nihil inimicius, quàm ſibi ipſe. Illud recte times, ne ruat. Si deſperarit, certe ruet, quo magis efficiendum aliquid eſt fortuna. uelim meliori animo Cœliano, ſed primo quicquid, quod qualecunq; fuerit, cótinuo ſcies. Nos Iuuenni togas ſuppeditauimus, peloponneſum ipſam ſuſtinebimus. Eſt enim indoles, modo aliquid hoc ſit. Quod ſi adhuc nullum eſt, eſſe tamen poteſt, aut ἄρην non eſt, quo mihi perſuaderi non poteſt. Vale.

T. P. ATTICO.

Epiſtola tua gratiſſima fuit meæ Tulliæ, & mehercule mihi. ſemper ſecum aliquid afferũt tuæ literæ. Scribes igitur aliq̃d ad ſpem. poteris me de miſerijs. Tu Antonij leones pertimeſcas caue. Nihil eſt illo homine iucundius. Attende ἀρχὴν πολιτικῶ. euocauit literis è municipijs denos, et qua

uxor uiri uenerunt. Puella eius mane primum dormiit ad horas treis. Deinde, cum eſſet nũtiatum ueniſſe Neapolitanos, & Cumanos (his enim eſt Cæſar iratus) poſtridie redire iuſſit, lauari ſe uelle περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. Hodie autem in Senariam tranſire conſtituit, exulibus reditum pollicetur. Sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus. A Daxio accepi literas. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Veſtorio reddidi. Seruius pridie Nonarum Maij Minturnis manſiſſe dicitur, hodie in Liternino mãſurus apud C. Marcellum. Cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumentum ad te epiſtolæ. Iam enim non reperio q̃d tibi ſcribam. Illud admiror. quod Antonius ad me ne nuntium quidem, cum præſertim me ualde obſeruarit. uidelicet aliquid atrocius de me impetratum eſt, corãm negare mihi non uult. Quod ego nec rogaturus eram, nec, ſi impetraſſem, crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu quæſo, ſiquid in Hiſpanijs, iam enim poterit audiri, & omnes ita expectant, ut ſi recte fuerit, nihil negocij futurum putem. Ego autem nec retentis his, confectam rem puto, neq; amiſſis, deſperatam. Siluium, et Ocellam, & cæteros credo retardatos. Te quoq; à Curio impediri uideo. Et ſi, ut opinor, habes uitam miſeram, maiuſq; malum eſt, tandiu timere, quãm eſt illud ipſum, q̃d timetur. Seruius, ut antea ſcripſi, cum ueniſſet pridie Nonarum Maij, ad me uenit, ne diutius te teneam, nullius conſilij exitum inuenimus. Nunquam uidi hominem perturbatiorem metu, neq; hercule quicquam timebat, quod non eſſet timendum. Illum ſibi iratum. hunc non amicum. horribilem utriuſq; ui-

ctoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriuſque difficultatem pecuniarum, qua frui nuſquam, niſi ex priuatorum bonis poſſet. Atq; hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miſeria non exaruiſſe. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipſe ad ſcribo, ſine ulla lacryma eſt, ſed ſæpius odioſa eſt propter uigilias. Quam ob rem quicquid habes ad conſulendum, collige, & illa ſcribe, non ex doctrina, neq; ex libris. nam id quidem domi eſt, ſed neſcio quomodo imbecillior eſt medicina, quàm morbus. Hæc potius conquire de Hiſpanijs, de Maſſilia. Quæ quidem ſatis bella Seruius affert, qui etiam de duabus legionibus luculentos authores eſſe dicebat. Hæc igitur ſi habebis, & talia, & quidem paucis diebus aliquid audiri neceſſe eſt. Sed redeo ad Seruiũ. diſtulimus omnino ſermonem in poſterum, ſed tardus ad exeundum. Multos in ſuo lectulo malle quicquid fore, odioſus ſcrupulus; de filij militia brunduſina. Vnum illud firmiſſime aſſeuerabat, ſi damnati reſtituerentur, in exilium ſe iturum. Nos autem ad hæc, & ipſum certo fore, & quæ iã fiebant non eſſe leuiora, multáq; colligebamus. Verum ea non animum eius augebant, ſed timorem, ut iam cælandum magis de noſtro conſilio quem ad diem uideretur. quare in hoc non multum eſt. Nos à te admoniti de Cœlio cogitabimus. Vale.

T. P. ATTICO.

Eruius cum eſſet apud me, Cephalio cum tuis
s literis VI Iduum uenit, quæ nobis magnam
ſpem attulerunt meliorum rerum. De octo co
hortibus, etenim hæ quoque, quæ in his locis ſunt la-
bare dicuntur. Eodem die Funiſulanus à te attulit li-
teras, in quibus erat confirmatius illud idem. Ei de ſuo
negocio reſpondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc
non ſatisfaciebat. Debet autem mihi multos numos,
nec habetur locuples. nunc ait ſe daturum, cum ex
P. ſuſtulerit moram tabellarius, ſi apud te eſſe quas ſa
tisfeciſſes dares quantum ſit. hæres Philotimi tibi dicet.
Sed ad maiora redeamus. Quod optas, Cœlianum
illud matureſcit. Itaque torqueor, utrum uentum ex-
pectem. Vexillo opus eſt, conuolabunt. Quod ſuades,
ut palàm, prorſus aſſentior. Itaque me profecturum
puto. Tuas tamen interim literas expecto. Seruij con=
ſilio nihil expeditur. Omnes captiones in omni ſenten-
tia occurrunt. Vnum C. Marcello cognoui timidiorem;
quem Cos. fuiſſe pœnitet, qui etiam Antonium confir-
maſſe dicitur, ut me impediret, quod ipſe credo ho
neſtius. Antonius autem VI Iduum Capuam pro
fectus eſt. ad me miſit ſe pudore deterritum, ad me
non ueniſſe, quod ſe ſibi ſuccenſeri putaret. Ibitur
igitur, & ita quidem, ut cenſes, niſi cuius perſonæ
grauioris ſuſcipienda ſpes erit ante oblata. Sed ui-
xerit tam cito, Halienus autem Pr. putabat ali-
quem, ſi ego non. ex collegis ſuis quiuis licet. dummo-
do aliquos. De ſorore laudo, deq; puero datur opera. ſpe=

ro eſſe meliora. De Quinto Fratre ſcito eum non mediocriter laborare de uſura, ſed adhuc nihil à L. Egnatio expreſſit Axius de XII millibus pudens. Sæpe enim aſcripſit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. qd ſibi non ſcripſiſſet, poſſem ne aliter? Et quidem ſæpe ſum pollicitus. Sed tantum uoluit isto, nec uero adiuuarent ijs in anguſtijs ſeductos. uerum aliâs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Pyliam. ego dum naues, et cætera parantur, excurro in Pompeianū. Vectieno uelim gratias, quod ſtudioſus ſit, ſi quenquam nactus fueris, q perferat literas, des ante, quam diſcedimus. Vale.

M. T. CICERO C. Cæſari. S.

COmmodum ad te dederam litiras de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionyſius fuit. cui ego quidem non modo placabilem me præbuiſſem, ſed totum remiſiſſem, ſi ueniſſet, qua mēte tu ad me ſcripſeras. Erat enim ſic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellē. Ego uolebam autem, uel cupiebam potius, eſſe eum nobiſcum. Quod, quia planè cum in Formianum ueniſſet, præciderat, aſperius ad te de eo ſcribere ſolebā. at ille perpauca locutus, hanc ſummam habuit orationis, ut ſibi ignoſcerem, ſe rebus ſuis impeditum, nobiſcum ire non poſſe. Pauca reſpondi. magnum accepi dolorem. Intellexi fortunam ab eo noſtram deſpectam eſſe. quid quæris? Fortaſſe miraberis in maximis horū temporum doloribus, hunc mihi ſcito eſſe. Velim, ut tibi amicus ſit. Hoc cum tibi opto, opto, ut beatus ſis. Erit enim tandiu.

enim tendiu. Conſilium noſtrum ſpero uacuum periculo fore. Nam & diſſimulauimus, &, ut opinor, acerririme obſeruabimus, nauigatio modo ſit, qualem opto. Cætera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris, audieris'ue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negocio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent, Syracuſis profectus eſt ante diem VIII Calendarum Maij, ut ad me Curio ſcripſit. Vtinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat. eſt enim rumor. O, ſi id fuerit, turpem Catonem. Ego, ut minuerem ſuſpitionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianum ad IIII Iduum, ut ibi eſſem, dum quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. Cum ad uillam ueniſſem, uenerunt ad me Centuriones trium cohortium, quæ Pompeij ſunt, poſtridie. Hæc mecum Minnius noſter, uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. At ego inde poſtridie ad Villam ueni antelucem, ut me omnino illi ne uiderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadem illa Cæliana, quæ legeram epiſtola tua, quam accepi. Simul & in Cumanum ueni eodem die, & ſimul fieri poterat, ut tentaremur. Omnem igitur ſuſpitionem ſuſtuli. Sed cum redeo, Hortenſius uenit, & ad Terentiam ſalutatum diuerterat. ſermone erat uſus honorifico erga me, tamen eum (ut puto) uidebo. Miſit enim puerum, ſe ad me uenire. Hoc quidem melius, quam collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica una portatur. Tu, quoniam quartana cares, & nedum morbum re-

mouiſti, ſed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia ſiſte, & literarum aliquid interea. Vale.

T. P. ATTICO.

*P*Ridie Iduum, Hortenſius ad me uenit ſcripta epiſtola. Vellem cætera eius, quàm in me incredibilem ἐκτένειαν, qua quidem cogito uti. Deinde Serapion cum epiſtola tua. quam priuſquam aperuiſſem, dixi et te ad me de eo ſcripſiſſe antea, ut feceras. Deinde epiſtola ſcripta cumulatiſſime cætera, & hercule hominem bonum, & doctum, & probum exiſtimo, quinetiam naui eius me, & ipſo conuectore uſurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meã. Valetudinem tuam iam confirmatam eſſe, & à uetere morbo, & à nouis tentationibus gaudeo. Cellam uellem haberemus. Videntur enim eſſe hæc paulo faciliora. Nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id ſi cras erit, utinam idem maneat. Hortenſius ſiquidem adhuc erat, liberalius nihil eſſe poteſt. De diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te flagitij inſimularem. Negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. Ego autem, quia ſcripſeras te proficiſci cogitare (& enim audieram nemini taliter licere) et eò te habere cenſebã, et quia à pueris diploma ſumpſeras: habes cauſam opinionis meæ, et tamẽ uelim ſcire quid cogites, imprimisq; ſiquid etiam nunc noui eſt. XVII Calendarum Iunij Tullia mea peperit puerum ἑπταμηνιαῖον ἀρρενικόν. Quod quidem eſt natum perimbecillum eſt. Me mirificæ tranquillitates adhuc

tes adhuc tenuerunt, atq; maiore impedimento fuerũt, quàm cuſtodiæ, quibus aſſeruor. Nam illa Hortenſiana omnia fuere infantia. Ita fiet homo nequiſſimus, ab Saluio liberto deprauatus eſt. Itaq; poſthac non ſcribã ad te, quid facturus ſim, ſed quid fecerim. Omnes enim κωρυκαῖοι uidẽtur ſubauſcultare, quæ loquor. Tu tamen, ſiquid de Hiſpanijs, ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere, nec meas literas expectaris, niſi cũ quò opto, peruenerimus, aut ſiquis ex curſu. ſed hoc quoq; timide ſcribo, ita omnia adhuc tarda, & ſpiſſa, ut male poſuimus initia ſic cætera ſequentur. Furias nunc ſequimur. eadem nos fortaſſe furia perſequetur. Ex Balbi autem ſermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. Dubitas igitur, quin nos in hoſtium numero habeat. Scripſi equidem Balbo te ad me de beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpitione egi gratias. De altero ei me purgaui, eo quem tu hominem infeliciorẽ? Non loquor plura, ne te quoq; excruciem. ipſe conficior ueniſſe tempus, cum iam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere poſſim. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VNDECIMVS.

T. P. ATTICO.

Cœpi a te ſignatum libellum, quẽ Anteros attulerat, ex quo ſcire nihil potui de noſtris domeſticis rebus, de quibus acerbiſſime afflictor, quod qui eas diſpenſauit, neq; adeſt iſtic, neq; ubi terrarum ſit, ſcio. Omnem autem ſpem habeo exiſtimationis, priuatarumq́; rerum in tua erga me mihi perſpectiſſima beneuolentia, quam ſi his temporibus miſeris, & extremis præſtiteris, hæc pericula, quæ mihi communia ſunt cum cæteris, fortius feram. idq́; ut facias te obteſtor, atq; obſecro. Ego in Ciſtophoro in Aſia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem noſtrã facile tuebere, quam quidem ego niſi expeditam relinquere putaſſem, credens ei, cui tu ſcis iam pridem minime credere, commoratus eſſem pauliſper, nec domeſticas res impeditas reliquiſſem. ob eamq́; cauſam ſerius ad te ſcribo, quod ſero intellexi, quid timendum eſſet. Te etiam, atq; etiam oro, ut me totum tuendum ſuſcipias, ut ſi ij ſalui erunt, quibus cum ſum, unà cum ijs poſſim incolumis eſſe, ſalutemq́; meam beneuolentiæ tuæ acceptam refferre. Vale.

T. P.

T. P. ATTICO.

LIteras tuas accepi pridie Nonarum Febr. eoq; ipſo die ex teſtamento creui hæreditatē. ex multiſſimis, & miſerrimis curis eſt una enata, ſi, ut ſcribis, iſta hæreditas fidem, et famam meam tueri poteſt, quam quidem te intelligo etiam ſine hæreditate tuis opibus defenſurum fuiſſe. De dote quod ſcribis, per omnes deos te obteſtor, ut totam rem ſuſcipias, & illam miſeram mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, ſi quæ ſunt, tuis, quibus moleſtum nó erit, facultatibus. cui quidem deeſſe omnia, quod ſcribis, obſecro te noli pati. in quos enim ſumptus abeũt fructus prædiorum? Iá illa HS LX, quæ ſcribis, nemo mihi unquam dixit ex dote eſſe detracta. nunquam enim eſſem paſſus. Sed hæc minima eſt ex his iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, & lacrymis prohibeor ſcribere. Ex ea pecunia, quæ fuit in Aſia, partem dimidiam ferè exegit. Tutius uidebatur fore ibi, ubi eſt, q̃ apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo ſim animo, uellem poſſes aliquid afferre, quam ob rem id facere poſſem. Sed ſi ad cæteras miſerias acceſſit etiam id, quod mihi Chryſippus dixit parari (tu nihil ſignificaſti de domo) quis me miſerior uno iam fuit? Oro, obſecro ignoſce. non poſſum plura ſcribere. Quanto mœrore urgear, profecto uides. quod ſi mihi commune cum cæteris eſſet, qui uidentur in eadē cauſa eſſe, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior eſſet. Nunc nihil eſt, quod conſoletur, niſi quod tu efficis, ſi modo etiam nunc effici poteſt, ut ne qua ſingulari afficiar calamitate, &

iniuria. Tardius ad te remiſi tabellarium, quod poteſtas mittendi non fuit. citius & nummorum accepi HS LXX, & ueſtimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. Noſti meos familiares. ſignum requirent, aut manum, dices ijs, me propter cuſtodias eas uitaſſe. Vale.

T. P. ATTICO.

Quid hic agatur ſcire poteris ex eo, qui literas attulit, quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. Neq; nunc mittendi ulla cauſa fuit, præter eã, de qua tibi reſcribi uoluiſti. Quod ad Cal. Quintil. pertinet, quid uellẽ, utrũq; graue eſt, etiam graui tempore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu, Iſta re, quam ſcribis, abrupta. quare ut alia, ſic hoc uel maximæ tuæ amicitiæ, beneuolentiæq; præmitto, et illius conſilio, & uoluntati, cui miſere conſuluiſſem melius, ſi te cum olim coràm potius, quàm per literas de ſalute noſtra, fortuniſq; deliberauiſſem. quod negas præcipuum mihi ullũ incommodum impendere, etſi iſta res nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa ſunt, quæ tu profecto uides grauiſſima eſſe, & me facillime uitare potuiſſe. ea tamen erunt minora, ſi (ut adhuc factum eſt) adminiſtratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me, ut eſt. Neq; enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnum eſſe poſſe, ut ſcire iam poſſim, quid maxime opus ſit. etſi ego rebus omnibus, quod is quoq; in anguſtijs eſt, qui cum ſumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinor nobis conſtitutis rebus, eam

modũ, im-
ndere.

ſi futuris rebus.

bus,eam rem etiam honori fore. Tu,ut antea feciſti,ue
lim,ſiqui erunt,ad quos aliquid ſcribendum à me exĩ
ſtimes;ipſe conficias.tuis Sal.dic.Cura,ut ualeas.im-
primis uero id quod ſcribis, omnibus rebus cura, &
prouide,nequid ei deſit,de qua ſcis me miſerrimũ eſſe.
Idibus Iunijs ex caſtris.

T. P. ATTICO.

Cœpi ab Iſidoro literas,& poſtea datas bi-
a nas.ex proximis cognoui prædia non ueniſ-
ſe.uidebis ergo,ut ſuſtentetur partim de Fru
ſinatis,ſi modo futuri ſumus, erit mihi res opportuna.
meas literas quod requiris, impedior inopia rerum,
quas nullas habeo literis dignas. Quippe cui nec quæ
accidunt,nec quæ aguntur ullo modo probentur. Vti-
nam coràm tecum olim potius,quàm per epiſtolas. Lu
ctu,ut poſſum,tueor apud hos.cætera celer, ipſe fugi
adhuc omne munus,eo magis,qđ ita nihil poterat agi,
ut mihi,& meis rebus aptum eſſet.quid ſit geſtum no-
ui,quæris.ex Iſidoro ſcire poteris.reliqua non uiden-
tur eſſe difficiliora.Tu id uelim,quod ſcis,me maxime
uelle,cures,ut ſcribis,ut facis. Me conficit ſolitudo, ex
qua etiam ſumma infirmitas corporis, qua leuata,ero
unà cum eo, qui negocium gerit, eſtq; in ſpe magna
Brutus amicus,in cauſa uerſatur acriter.Hactenus fuit,
quod caute à me ſcribi poſſet. De penſione altera oro
te omni cura conſydera, quid ſit faciendum, ut ſcripſi
his literis,quas Pollex tulit. Vale.

T. P. ATTICO.

QVæ me cauſæ mouerint,q̃ acerbæ,q̃ graues, q̃ nouæ,coegerintq́; impetu magis quodã animi uti,q̃ cogitatione,nõ poſſum ad te ſine maximo dolore ſcribere.Fuerunt quidem tantæ. fuit id, quod uides.Effecerunt itaq;,ut nec quid ad te ſcribam de meis rebus,nec q̃d à te petam,reperiam.rem,et ſummam negocij uides.Equidem ex tuis literis intellexi,et ijs,quas communiter cum alijs ſcripſiſti,et ijs, quas tuo nomine,quod etiam mea ſponte uidebam, te ſubdebilitatum,nouas rationes tuendi mei quærere.Quod ſcribis placere,ut propius accedam,iterq́; per oppida noctu faciam,non ſanè uideo quemadmodũ id fieri poſſit.Neq; enim ita apta habeo diuerſoria, ut tota tempora diurna in his poſſim conſumere.neq; ad id, quod quæris,multum intereſt,utrum me homines in oppido uideant,an in uia.Sed tamen hoc ipſum,ſicut alia, conſyderabo quemadmodum commodiſſime fieri poſſe uideatur.Ego propter incredibilem & animi,& corporis moleſtiam,conficere plures literas non potui,his tamen reſcripſi à quibus acceperam.Tu uelim & Baſilio,& quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conſcribas,ut tibi uidebitur meo nomine,q̃d tanto interuallo nihil omnino ad nos.Scriptis literis,profecto ĩtelliges rem mihi deeſſe,de qua ſcribã,nõ uoluntatẽ.Quod de Vatinio quæris,neq; illius, neq; cuiuſq̃ mihi præterea officiũ deeſt,ſi reperire poſſent,qua in re me iuuarẽt,qui auerſiſſimo à me animo Patris fuit,eodẽ Corcyrã filius uenit,inde profectos eos unà cũ cæteris arbitror.Vale.

T. P. ATTICO.

ſ OLicitum eſſe te cũ de tuis, cõmunibusq; fortu
nis, tũ maxime de me, ac dolore meo ſentio. q̃
qdẽ dolor meus non modo non minuitur cũ
ſocium ſibi adiungit dolorem tuum, ſed etiam augetur
omnino. pro tua prudentia ſentis, qua conſolatione le-
uari maxime poſſim. probas enim meum conſilium, ne
gásq; mihi quicquam tali tempore potius fugiendum
fuiſſe. Addis etiam (quod etſi mihi leuius eſt, q̃ tuum iu
dicium, tamen non eſt leue) cæteris quoq; id eſt qui pon
dus habeãt, factum noſtrum probari. id ſi ita putarẽ,
leuius dolerẽ. Crede inquis mihi. Credo equidem, ſed
ſcio q̃ cupias minui dolorem meum. Me diſceſſiſſe ab
armis nunquam pœnitet. tanta erat in illis crudelitas,
tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nomi-
natim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata, ut iã
omnium iudicio conſtitutum eſſet, omnium ueſtrum bo
na prædam eſſe illius uictoriæ. ueſtrum planè dico. nũ
quam enim de te ipſo, niſi crudeliſſime cogitatum ſenſi.
Quare uoluntatis meæ me nunquam pœnitebit, conſi-
lij pœnitet. In oppido aliquo mallem reſediſſe, quoad
accerſerer. minus ſermonis ſubijſſem. minus accepiſſem
doloris. ipſum hoc me non angeret. Brũduſij iacere in
omnes parteis eſt moleſtum. propius accedere (ut ſua-
des) quo ſine lictoribus, quos populus dedit, poſſum? q̃
mihi incolumi adimi non poſſunt, quos ego non pauli
ſper cum bacillis in turbam conieci ad oppidum acce-
dens, ne quis impetus militum fieret. recipio me tempo-
re domo. te nunc ad oppiũ, quoniam ijs placeret modo

propius accedere, ut hac de re cõſyderarent, credo fore authores. Sic enim recipiunt, Cæſari non modo de conſeruanda, ſed etiam de augenda mea dignitate curæ fore, meq; hortantur, ut magno animo ſim. ut omnia ſumma ſperem. Ea ſpondent, confirmant, quæ mihi quidem exploratiora eſſent, ſi remanſiſſem. Sed ingero præterita. Vide quæſo igitur ea, quæ reſtant, & explora cum iſtis, & ſi putabis opus eſſe, etſi iſtis placebit, quo magis factum noſtrum Cæſar probet, quaſi de ſuorum ſententia factum. Adhibeantur Trebonius, Panſa, etſi qui alij. ſcribantq; ad Cæſarem, me quicqd fecerim, de ſua ſententia feciſſe. Tulliæ meæ morbus, et imbecillitas corporis me exanimat, quã tibi intelligo magnæ curæ eſſe, quod eſt mihi gratiſſimum. De Pompeij exitu mihi dubiũ nunq̃ fuit. Tanta enim deſperatio rerũ eius, omniũ Regum, & populorum animos occuparat, ut quocunq; ueniſſet, hoc putarẽ futurũ. Non poſſum eius caſum non dolere. hominem enim integrum, & caſtum, et grauẽ cognoui. De Fãnio conſoler te? pernicioſa loquebatur de manſione tua. Lucius uero Lentulus Hortenſij domum ſibi, & Cæſaris hortos, & Baias deſponderat. omnino hæc eodẽ modo ex hac parte fiunt, niſi ꝙ illud erat infinitũ. Omnes enim, qui in Italia remanſerant, hoſtiũ numero habebantur. ſed uelim hæc aliquãdo ſolutiore animo. Quintũ Fratrẽ audio profectũ in Aſiã, ut deprecaretur. De filio nihil audiui. ſed quære ex Diocare Cæſaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui iſtas alexãdrinas literas attulit. Is dicitur uidiſſe an euntẽ, an iã in Aſia. Tuas literas, prout res poſtulat, expecto, quas uelim cures q̃primũ ad me ꝑferendas. Vale. IIII Cal. Decẽbr.

T. P. ATTICO.

Ratæ mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate g perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. Factum igitur, ut ſcribis iſtis placere, iiſdem iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Seſtio ſit, cui non puto ſuos eſſe conceſſos, ſed ab ipſo datos. Audio enim eum ea S.C. improbare, quæ poſt diſceſſum Tribunorum facta ſunt. Quare poterit, ſi uolet ſibi conſtare, noſtros lictores comprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? Nam ad me miſit Antonius exemplum Cæſaris ad ſe literarum, in quibus erat, ſe audiuiſſe Catonem, & L. Metellum in Italiam ueniſſe, Romæ ut eſſent palàm, id ſibi non placere ne qui motus ex eo fierent, prohiberiq; omneis Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet. deq; eo uehementius erat ſcriptum. Itaq; Antonius petebat à me per literas, ut ſibi ignoſcerem, facere ſe non poſſe, quin his literis pareret. Tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret illum Dolobellæ dixiſſe, ut ad me ſcriberet, ut in Italiam quam primum uenirem. eius me literis ueniſſe. Tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod ſanè nollem. poterat enim ſine nomine res ipſa excipi. O multas, & graueis offenſiones, quas quidem tu das operam, ut lenias, nec tamē nihil proficis. quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quod, ut minuas, tam ualde laboras. idq; uelim ne grauere quam ſæpiſſime facere. Maxime autem aſſequere, quod uis, ſi me adduxeris, ut exiſtimem me bonorum iudicium non fundi-

us perdidiſſe. quanquam quid tu in eo potes? nihil ſcili cet. Sed ſiquid res dabit tibi facultatis, id me maxime cõſolari poterit. quod nó quidem uideo nunc eſſe, ſed ſiquid ex euentis. ut hoc nunc accidit. dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſyderatur, quàm quod in Africam non ierim. iudicio hoc ſum uſus, nó eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis remp. defendẽdam, præſertim contra exercitum ſæpe uictorem. Non probant fortaſſe. multos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. Valde hoc loco urgeor. hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut ſi pót omnes, qui ſalutem ante ponant. nam ſi perſeuerant, et obtinetur, quid nobis futurum ſit, uides. Dices, quid illis, ſi uicti erunt? honeſtior eſt plaga. Hæc me excruciant. Supplicij autem conſilium non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres. Quod etſi non tam glorioſum ſit, quàm Catonis, tamẽ periculo uacuum eſt, & dolore. extremum eſt eorum, qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc melius habẽt, quàm nos, quod & multi ſunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domum ſtatim uenerint. Hæc tu perge, ut facis, mitigare, et probare quamplurimis. Quod te excuſas, ego uero & tuas cauſas noſco, et mea intereſſe puto, te iſtic eẽ, uel ut cum ijs, qbus oportebit agas, quæ erunt agenda de nobis, ut ea, quæ egiſti. In primisq; hoc uelim animaduertas. multos eſſe arbitror, qui ad Cæſarem detulerint, delaturi'ue ſint, me aut pœnitere conſilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum etſi utrunq; uerũ eſt, tamen ab illis dicitur animo à me

alienato, nõ quo ita perſpexerint. ſed totum ut hoc Balbus ſuſtentet, & oppius, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur. Et hoc planè, ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum eſt, cur te nolim diſcedere, quod ſcribis efflagitare. O rem miſerã. Quid ſcribam? aut quid uelim? breue faciam. Lacrymæ enim ſe ſubito profuderunt. tibi permitto. tu conſule. tantum uide, ne hoc temporis tibi obeſſe aliquid poſſit. Ignoſce, obſecro te, non poſſum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam. nihil mihi gratius eſſe, quàm quod eam diligis. quod literas, quibus putas opus eſſe, curas dandas, facis commode. Quintum Fratrem uidi, qui Sami uidiſſet, patrem Sicione, quorum deprecatio eſt facilis. Vtinam illi, qui prius eum uiderũt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, ſiquid poſſem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiã, ſiqua ſint in tuis literis, quæ me mordeãt, ego uero in optimam, teq; rogo, ut aperte, quẽadmodum facis, ſcribas ad me omnia, idq; facias quam ſæpiſſime. Vale XIIII Calendarum Iunij.

T. P. ATTICO.

q Vantis curis afficiar, & ſi profecto uides, tamen cognoſces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quam tu prudentiam mihi uideri uis, neq; te deterreo, quo minus id diſputes, ſcribasq; ad me quam ſæpiſſime. Non nihil enim me leuant tuæ literæ hoc tempore. per eos, qui noſtra cauſa uolunt, ualentq; apud illum, diligentiſſime contendas opus eſt, per Balbum, & Oppiũ maxime, ut

de me ſcribant quamdiligentiſſime. Oppugnamur enim, ut audio, & à præſentibus quibuſdam, & per literas. ijs ita occurrendum, ut rei magnitudo poſtulat. Furnius eſt illic mihi inimiciſſimus. qui miſit filiũ non ſolum ſui deprecatorem, ſed etiam accuſatorem mei. Dictitat ſe à me apud Cæſarẽ oppugnari. qđ refellit Cæſar ipſe, omneſq; eius amici, neq; uero deſiſtit, ubicunq; eſt, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipſo audiſſent, cum Sicione palàm multis audientibus loqueretur nefaria quædã, ad me pertulerunt. Noſti genus huiuſmodi hominum. etiã expertus es. fortaſſe in me id eſt omne conuerſum. ſed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. Quare ad illud redeo. cura, ut huius rei cauſa, dedita opera mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XIII Calendarum Ianuarij.

T. P. ATTICO.

Go uero & incaute, ut ſcribis, & celerius, q̃ oportuit, feci, nec in ulla ſum ſpe. quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ ſi nõ eſſent ſedulitate effectæ, et beneuolentia tua, liceret mihi abire in ſolitudines aliquas. Nunc ne id quidem licet. Quid autem me iuuat, quod ante initum Tribunatum ueni, ſi ipſum, quod ueni, nihil iuuat? Iam quid ſperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam ſim confectus, & oppreſſus? Iam Balbi ad me literæ languidiores. multæq; multorũ ad illum fortaſſe

contra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali cauſa attu- lit. omnia culpa contracta ſunt. Ego enim, cum genus belli uiderem, imparata, & infirma omnia contra pa ratiſſimos, ſciueram quid facerem, cœperamq; conſili um non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedẽ dum. ceſſimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit is, quem tu mihi commendas, cognoſces ex ipſius literis, quas ad te, & ad alios miſit. quas ego nũ quam aperuiſſem, niſi res acta ſic eſſet. delatus eſt ad me faſciculus. ſolus ſolui, ſiquid eſſet ad me literarum. nihil erat. Epiſtola Vatinio, & Ligurio altera. Iuſſi ad eos deferri. illi ad me ſtatim ardentes dolore uene- runt, ſcelus hominis clamantes. Epiſtolas mihi legerũt plenas omnium in me probrorũ. hic Ligurius furere. ſe enim ſcire ſummo illum in odio fuiſſe Cæſari. Illum tamen non modo fouiſſe, ſed & tantam pecuniam illĩ dediſſe honoris mei cauſa. Hoc ego dolore accepto uolui ſcire, quid ſcripſiſſet ad cæteros. Ipſi enim illi putaui perniciosum fore, ſi eius hoc tantum ſcelus percrebuiſ- ſet. Cognoui. eiuſdem generis literas ad te miſi, quas ſi putabis illi ipſi utile eſſe reddi, reddes. nil me lædet. nam quod reſignatæ ſunt, habet, opinor, eius ſignum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum uſus eſſet, tanto me dolore affecit, ut poſtea iacuerim. neque nunc tam pro ſe, quàm contra me laborare di citur. Ita omnibus rebus urgeor, quas ſuſtinere uix poſ ſum. uel planè nullo modo poſſum. quibus in miſerijs una eſt pro omnibus, quod iſtam miſeram partu, pa- trimonio, fortuna omni ſpoliatam relinquam. quare te, ut polliceris, uidere planè uelim. alium enim cui

illam commendem habeo neminem. quoniã matri quoq; eadem intellexi eſſe paratã, quæ mihi. ſed ſi me nõ offendes, ſatis tamen habeto commendatam, patruumq́; in ea, quantum poteris, mitigato. Hæc ad te die natali meo ſcripſi, quo utinam ſuſceptus non eſſem, aut neq́d ex eadem matre poſtea natum eſſet. Plura ſcribere fletu prohibeor. Vale.

T. P. ATTICO.

Ad meas incredibiles ægritudines aliquid noui accedit, ex his, quæ de Quinto Fratre ad me afferũtur. P. Terentius meus neceſſarius magnas operas in portu, & ſcriptura Aſiæ pro magno dedit. Is Quintum Fratrem Epheſi uidit VI Iduũ Decemb. eumq́; ſtudioſe propter amicitiam noſtram inuiſit. cumq́; ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, uolumenq́; ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud Cæſarem contra me eſſet habiturus. multa à ſe dicta contra eius amentiam. multa etiã patris eius ſimili ſcelere ſecum Quintum filium locutum, cuius furorem ex his epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. Hæc tibi dolori eſſe certo ſcio. me quidem excruciant, & eo magis, quod mihi cum illis ne querendi quidem locum futurũ puto. De africanis quidem rebus longe alia nobis, ac tu ſcripſeras, nunciantur. Nihil enim firmius eſſe dicunt. nihil paratius. Accedit Hiſpania, & alienata alia. legionum nec uis eadem, nec uoluntas. Vrbanæ res perditæ. Quid eſt, ubi acquieſcam? niſi quandiu tuas literas lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſiquid haberes, quo putares

meam moleſtiam

meam moleſtiam minui poſſe. Sed tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me quicquid erit, eosq;, qui mihi tam crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen. non ut aliquid proficias, ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. Plura ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas, quas proxime ego ad te dedi, reſcripſeris. Vale. VII Calendarum Februarij.

T. P. ATTICO.

Confectus iam cruciatu maximorum dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem. hoc minus, quod res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit, cum præſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquã ſemper aliquid afferunt, quod uelim. Quare tu quidem ſcribito, cum erit, cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo, quod reſcribam. longo enim interuallo uideo eſſe mutata omnia. Illa eſſe firma, quæ debeant. nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere Reip. Salluſtio curanda ſunt. HS XXX, quæ accepi à Cn. Salluſtio, uelim uideas, ut quæ ad me pertinent ſine mora curentur. De ea re ſcripſi ad Terentiam. atq; hoc ipſum iam propè conſumptum eſt. Quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore. ſed prius quam id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. Qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. Nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectem. Quarum rerum eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia non ceſſat de

nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerũt.
Vale. VIII Iduum Martij.

T. P. ATTICO.

Ephalio mihi à te literas reddidit ad VIII
Iduũ Martij ueſpere. Eo autem die mane te
bellarios miſerã, qbus ad te dederã literas.
tuis tamen lectis literis, putaui tandẽ aliqd reſcribẽdũ
eſſe, eo maxime, qđ oſtendis te pendere animi, quã nam
rationem Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cum
ex Italia diſceſſerim. nihil mihi opus eſt noua ratione.
Sæpe enim ad eum ſcripſi, multisq; mandaui, non po-
tuiſſe, cum cupijſſem, ſermones hominum ſuſtinere, mul-
taq; in eam ſententiam. Nihil enim erat, quod minus
eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re non meo
conſilio uſum eſſe. poſteaquam mihi literæ à Cornelio
Balbo minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum
Fratrem litũ meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit)
qui nondum cognoſcet quæ de me Quintus ſcripſiſſet
ad multos. etſi multa præſens in præſentem acerbe dixe
rat, effecerat tamen L. in eo. ijs uerbis ad Cæſarem re-
ſcripſi. De Quinto Fatre meo non minus laboro, q̃ de
me ipſo. ſed eum tibi commendare hoc meo tempore nõ
audeo. Illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod
te oro, nequid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus
mea in te officia conſtarent, minusue te diligerem, po-
tiusq; illũ ſemper authorẽ noſtræ coniunctionis fuiſſe,
meiq; itineris comitem, non ducem. Quare cæteris in
rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua, ami-
citiaq; noſtra poſtulat. Ego ei nequid apud te obſim,
id te uehementer

id te uehementer etiam,atq; etiã rogo. Quare,ſiquis con greſſus fuerit mihi cum Cæſare(et ſi non dubito,quin is lenis in illum futurus ſit,idq; iam declarauerit) ego tamen is ero,qui ſemper fui. Sed,ut uideo,multo magis eſt nobis laborandum de Africa,quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem,quàm ui ctoriæ. quod utinam ita eſſet. Sed longe aliter eſſe intelligo,teq; ipſum ita exiſtimare arbitror. aliter autem ſcribere non fallendi,ſed confirmandi mei cauſa,præſertim cum adiungatur ad Africam etiam Hiſpania. Quod me admones,ut ſcribam ad Antonium,& ad cæteros ſiquid uidebitur tibi opus eſſe,uelim facias id,quod ſæpe feciſti. nihil enim uenit mihi in mentem,quod ſcribendum putem. Quod me audis erectiorem eſſe animo,quid putas,cum uideas accepiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras genere actiones? Tu tamen uelim, ne intermittas,quoad eius facere poteris,ſcribere ad me,etiã ſi rem,de qua ſcribas, non habebis. Semper enim afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditate creui. Duco enim Curionem fuiſſe ſimplicem, quoniam ad me nulla miſſa eſt. Vale. VIII Iduum Martij.

T. P. ATTICO.

A Murenæ liberto nihil adhuc acceperam literarum. Sed P. F. Seruilio reddiderat eas,quibus reſcribo. de Ser. patris literis. Quod ſcribis item Quintum in Syriã ueniſſe,et quod ais eſſe,qui nunciet,ne id quidem uerum eſt. quod certiorẽ te uis fieri,quo quiſq; in me animo ſit,aut fuerit eorũ,qui huc uenerunt,neminem alieno intellexi. Sed quantũ id mea

*interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio. Mihi cum omnia
ſint intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quod in eã
cauſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uidean
tur, quæ ſemper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi eſſe
Aiunt, Alexandriæ filium, Rhodoq; Alexandriã C.
Caſſium profectum eſſe conſtat. Quintus mihi per li-
teras ſatisfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm, cũ gra
uiſſime accuſabat. Ait enim ſe ex literis tuis intellige-
re, tibi non placere, quod ad multos de me aſperius ſcri
pſit. Itaq; ſe pœnitere, quod animum tuum offenderit.
ſed ſe iure feciſſe. Deinde perſcribit ſpurciſſime, quas
ob cauſas fecerit. Sed neq; hoc tempore, nec antea patefe-
ciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe op
preſſum uideret. atq; utinam uel nocturnis, quemad-
modum tu ſcripſeras, itineribus propius te acceſſiſſem.
Nunc nec ubi, nec quando te ſim uiſurus, poſſum ſuſpi-
cari. De cohæredibus ſuffidianis nihil fuit, quod ad me
ſcriberes. nam & æquum poſtulant, & quicquid egiſ
ſes, recte eſſe actum putarent. De fundo Fruſinati redi
mendo iam pridem intellexiſti uoluntatem meam, &
ſi tum meliore loco res erant noſtræ, neq; tamen mihi de
ſperaturi ita uidebamur, tamen in eadem ſum uolun-
tate. ijs quemadmodum ſtatu uidebis, & uelim quoad
poteris, conſyderes, ut ſit, unde nobis ſuppeditentur ſum
ptus neceſſarij. Si quas habuimus facultates, eas tum Pom
peio, cũ id uidebamur ſapienter facere, detulimus. Itaq;
tum & à tuo uillico ſumpſimus, & aliunde mutuati
ſumus, cum Quintus quereretur per literas, ſibi nos ni
hil dediſſe, qui neq; ab illo rogati ſumus, neq; ipſi eã pe
cuniam aſpeximus. Sed uelim uideas, quid ſit, quod cõ*

fici poſſit,

ſici poſſit, quidq; mihi de omnibus des conſilij et cauſam noſti. Plura ne ſcribam dolore impedior. Siquid erit, quod ad quos ſcribendum meo nomine putes, uelim, ut ſoles, facias, quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

T. P. ATTICO.

Non me offendit ueritas literarum tuarum, quod me tum communibus malis, tum præcipuis oppreſſum, ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari, fateris'q; id fieri iam non poſſe. nec enim ea ſunt, quæ erant antea, et ut nihil aliud comites me, et ſocios habere putabam. Omnes enim Achaici deprecatores, itemq; in Aſia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. Ita præter Lælium, neminem habeo culpæ ſocium, qui tamen hoc melìore in caſu eſt, quod iam eſt receptus. De me autem nô dubito, quin ad Balbum, et ad Oppium ſcripſerit, a quibus, ſiquid eſſet lætius, certior factus eſſem. tecum etiam eſſent locuti, quibus cum tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſpôderint, ſcribas. non quod ab iſto ſalus data quicquam habitura ſit firmitudinis, ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genere, tamen in tantis malis quid aliud uelim non reperio. Quintus pergit, ut ad me & Panſa ſcripſit, & Hircius, isq; item Africam petere cum cæteris dicitur. ad Minutium parentem ſcribam, cum tuas literas mittam, ad te ſcribam num quid egerit. HS XXX potuiſſe mirarer, niſi multa de ſuffidianis prædijs. & id ui-

deo tamen, & expecto quam uidere, ſi ullo modo poteſt resp. enim peruellem. iam extremum concluditur. ibi facile eſt. quod quale ſit, graue eſt exiſtimare. Vale.

T. P. ATTICO.

Quoniam iuſtas cauſas affers, quod te hoc tempore uidere non poſſim, quæſo quid ſit mihi faciendum. Ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiã pudeat de illis rebus. Ii autem ex Africa iam affuturi uidentur. Achaici itẽ ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. Quid mihi igitur putas agendum? Video difficile eſſe conſilium. ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab iis ipſis quicquã ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas. Idq; erat cum aliis, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere. Minutium XII ſola curaſſe ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt uelim uideas, ut curetur. Quintus non modo non cũ magna prece ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit. Filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. Omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. Cuius peccati, ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamen eſſet ea conſolatio tenuis. ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. Alii capti, alii intercluſi nõ ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & unà eſſe cœperint. ii autem ipſi, qui ſua uoluntate ad Fuſium uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. Multi autem ſunt, qui quocunq; ſunt,

modo ad illos ſe recipere uolent, reciperentur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere. ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælij. ſed quid me id leuat? nam C. quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. Hæc ad te ſcribo, nó ut queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, et quid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt. ad quæ Gener accedit, & cætera, quæ fletu reprimor, ne ſcribam. Quinetiam Aeſopi. F. me excruciat. prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus. Sed ad primum reuertor. quid putes faciendum, occulte ne aliquò propius ueniendum, an mare tranſeundum. nam hic maneri diutius non poteſt. Suffidianis quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo non ſolet eſſe controuerſia. cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri poſſet. Hæc ego non ſine cauſa quæro. ſuſpicor enim cohæredes dubiam noſtram cauſam putare, & eo rem in integro eſſe. Vale. pridie Iduum Maij.

T. P. ATTICO.

n On meo uitio fuit hoc quidem tempore, ante enim eſt peccatum, ut me iſta epiſtola nihil conſoletur. nam & exigue ſcripta hæc eſt, et ſuſpitiones magnas habet, nó eſſe ab illo, quas animaduertiſſe te exiſtimo. De obuiam itione ita faciã, ut ſuades. Neque enim ualde aduentus eius opinio eſt, neque, ſiqui ex Aſia ueniunt, quicquam auditum eſſe dicunt de pace. cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi.

Nihil uideo, quod ſperandum putem, nunc præſertim, cum ea plaga in Aſia ſit accepta, in Illyrico, in caſſiano negocio, in ipſa Alexandria, in urbe, in Italia. Ego uero, etiam ſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellũ gerere dicitur, tamen ante reditum eius negocium cófectum iri puto. Quod autem ſcribis quandam lætitiam bonorũ eſſe commotam, ut ſit auditum de literis, tu quidẽ nihil prætermittis, in quo putes aliqd ſolatij eſſe. ſed ego non adducor, quenquam bonum ullá ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quod huius conſilij iam ne ſocium quidem habeo quenquam. qui in Aſia ſunt, et rerum exitum expectant. Achaici etiam Fuſio ſpem deprecationis afferunt. horum et timor idem fuit primo, qui meus, & conſtitutum. mora alexandrina cauſam illorum correxit, meam euertit. Quam ob rem idem à te nunc peto, quod tu prioribus literis, ut ſiquid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. ſi recipior ab ijs, quod uides non fieri, tamen quoad bellũ erit, quid agam, aut ubi ſim, non reperio. ſin iactor, eo minus. Itaq; tuas literas expecto, eaſq; ut ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quod ſuades, ut ad Quintum ſcribam de his literis, facerem, ſi me quicq̃ iſtæ literæ delectarent. Quidam ſcripſit ad me his uerbis. Etſi ego, ut in his malis Patris ſum non inuitus, eſſem libentius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellem. Quod ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere, ſemel ab ipſo accepi. ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quintum Filium ad me acerbiſſime ſcripſiſſe iam ante ad te ſcripſi. Ex-

tremum eſt,

tremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, et à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo communices, ut Terentiā moneatis de teſtamento. Tempora monent, ut uideat, ut ſatisfaciat, quibus debeat. Auditum ex Philotimo eſt, eam ſcelerate quædam facere. credibile uix eſt. ſed certe ſi quid eſt, quod fieri poſſit, prouidendum eſt. De omnibus rebus uelim ad me ſcribas, & maxime quid ſcribas de ea, in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas, id enim mihi erit pro explorato. Vale. III Nonarum Iun.

T. P. ATTICO.

PRoperantibus tabellarijs alienis, hanc epiſtolam dedi, eo breuiorem etiā, quod eram miſſurus meos. Tullia mea uenit ad me pridie Iduū Iun. déq; tua erga ſe obſeruantia, beneuolētiáq; mihi plurima expoſuit, literaśq; reddidit trinas. Ego autem ex ipſius uirtute, humanitate, pietate, non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex ſingularī filia debui, ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari, idq; accidere nullo ipſius delicto ſumma culpa mea. Itaq; à te neq; conſolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto. téq; omnia cū ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo. Ego cum Salluſtio Ciceronem ad Cæſarē mittere cogitabam. Tulliam autem non uidebam eſſe cauſam, cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerē. Itaq; Aemathiam, cum primum per ipſam liceret, erā remiſſurus. pro ea quemadmodū conſolandus ſcripſiſti

P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſpondere potuiſſe. quod Oppium tecum ſcribis locutum, non ab horret à mea ſuſpitione eius oratio. ſed non dubito, qn iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. ego tamen utar mo deratione, qua potero. quanquam quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo. Te iuſta cauſa im pediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq; mihi ual de moleſtum eſt. illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nuntiat, conſtatq; ne profectum quidem illò quenquã poſt Idus Martij, nec poſt Id. Decembr. ab illo datas ul las literas. ex quo illud intelligis de literis ad V Iduũ Febr. datis inane eſſe, etiam ſi uerum eſſet, non uerum eſſe. L. Terentium diſceſſiſſe ex Africa ſcimus, Pae ſtumq; ueniſſe. Quid is afferat, aut quomodo exierit, aut quid in Africa fiat, ſcire uelim. Dicitur enim per Naſidium ad me miſſus eſſe. Id quale, ſit, uelim ſi inue neris, ad me ſcribas. De his rebus, quas mihi notas eſſe uoluiſti, ut ſcribis, faciam. Vale. XVIII Calenda rum Quintil.

T. P. ATTICO.

d E illius ab Alexandria diſceſſu nihil adhuc rumoris, contráq; opinio, ualde eſſe impedi tum. Itaque nec mitto, ut conſtitueram, Ci ceronem, & te rogo, ut me hinc expedias. Quoduis enim ſupplicium leuius eſt hac manſione. Hac de re & ad Antonium ſcripſi, & ad Balbum, & ad Op pium. Siue enim bellum in Italia futurum eſt, ſiue claſſibus utetur, hic eſſe me minime conuenit. quorum

fortaſſe utrunq; erit. Alterum certe intellexi omnino ex Oppij ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum uia eſſet. ſed, ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino iam expecto, niſi miſerum. Sed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. Quare cum Antonio loquare uelim, & cum iſtis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. Vale. XII Calendarum Quintil.

T. P. ATTICO.

c Vm tuis dare poſſem literas, non prætermiſi, etſi, quid ſcriberem, non habebam. Tu ad nos & rarius ſcribis, quàm ſolebas, & breuius. Credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire poſſe. Veruntamen uelim, quid erit, qualecunq; erit ſcribas. Eſt autem unum, quod mihi ſit optandum, ſiquid agi de pace poſſit, quod nulla equidem habeo in ſpe. ſed quia tu leuiter interdum ſignificas, cogis me ſperare, quod optandum uix eſt. Philotimus dicitur ſecedere I dib. Sextil. nihil habeo de eo amplius. Tu uelim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. Mihi tantum temporis ſatis eſt, dum in peſſimis rebus aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI Calendarum Sextil.

T. P. ATTICO.

a D XVII Calendarum Septembr. uenerat die XXVIII Seleucea Peria C. Treboni, is, qui ſe Antiochiæ diceret apud Cæſarẽ uidiſſe Quintũ fratrem cũ Hircio, eosq; de eo, quæ uoluiſſent

impetraſſe nullo q̃dẽ negocio. quod ego magis gauderẽ, ſi iſta nobis impetrata quicquam ad ſpem explorati haberent. Sed & alia timenda ſunt ab alijs, et ab ipſo, quæ dantur, ut ea rurſus in eiuſdem ſint poteſtate. etiã Salluſtio ignouit. Omnino dicitur nemini negare. quod ipſum eſt ſuſpectum. notionem eius differri M. Gallius Q. F. mancipia Salluſtio reddidit. Is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, & protinus iterum Cæſarẽ Patris. Quod ſi faciet, ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. Tuas literas ad eas, quibus à te proxime conſilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI Calendarum Septembr.

T. P. ATTICO.

Cepi VI Calendarum Septembr. literas à te, datas XII Calendarũ, doloremq́ʒ, quem ex quinti ſcelere iampridẽ acceptum iã abiecerã, lecta eius epiſtola, grauiſſimum cepi. tu, etſi nõ potuiſti ullo modo facere, ut mihi illam epiſtolam non mitteres, tamen mallem non eſſe miſſam. Ad ea autem, quæ ſcribis de teſtamento, uidebis quid, et quo modo de nummis, & illa ſic ſcripſi tamen ego ad te antea. et nos, ſiquid opus erit, utemur ex eo, de quo ſcribis. Ille ad Calendas Septembr. Athenis non uidetur fore. Multa eum in Aſia dicuntur morari, maxime Pharnacis legio XII, ad quam primum Sulla uenit. lapidibus egiſſe hominem dicitur. nullam putant ſe commoturam. illum arbitrantur protinus Patris in Siciliã. Sed, ſi hoc ita eſt, huc ueniat eſt neceſſe, ac mallẽ illũ. aliquo enim modo hinc euaſiſſem. nunc metuo, ne ſit expectandum,

& tum reliquis etiam loci grauitas hinc miſerrime perferenda. Quod me mones, ut ea uideam, quæ ad tempus accommodem, facerem, ſi res pateretur, et ſi ullo modo fieri poſſet. ſed in tantis noſtris peccatis, tantisq́; noſtrorum iniurijs nihil eſt, quod aut facere dignum nobis, aut ſimulare poſſim. Sullana confers, in quibus omnia genere ipſo præclariſſima fuerunt. moderatione paulo minus temperata. Hæc autem eiuſmodi ſunt, ut obliuiſcar, multoq́; malim, quod omnibus ſit melius, quorum utilitati meam iunxi. Tu ad me tamen uelim, quã ſæpiſſime ſcribas, eoq́; magis, quod præterea nemo ſcribit, ac ſi omneis tuas tamen maxime expectarem. Quod ſcribis illum per me Quinto fore placatiorem, ſcripſi ad te ad ea enim ſtatim Quinto Fratri omnia tribuiſſe, noſtri nullam mentionem. Vale.

T. P. ATTICO.

Diligenter mihi faſciculum reddidit Balbi tabellarius. accepi enim à te literas, quibus uideris uereri, ut epiſtolas illas acceperim, quas quidem uellem nunquam mihi redditas. Auxerunt enim mihi dolorem. ſi in aliquem incidiſſent, quicquam noui attuliſſent. Quid enim tam peruulgatum, quàm illius in me odium? & genus hoc literarum, quod nec Cæſar quidẽ ad iſtos uidetur miſiſſe, quaſi quo illius improbitatem oſtenderet. ſed credo, uti notiora noſtra mala eſſent. Nã quod te uereri ſcribis, ne illi obſint, eiq́; rei mederi, negari quidem ſe paſſus eſt de illo. quod quidem mihi moleſtum non eſt. illud moleſtius, iſtas impetrationes noſtras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit

hic cum Meſſala. Currunt ad illum pulſi à militibus, qui ſe negant uſquam, niſi acceperint. ergo ille huc ueniet. quod non putabam. tarde quidem, itinera enim ita facit, ut multos dies in oppidum ponat. Pharnaces autem, quoquo modo agit, afferet moram. Quid mihi igitur cenſes? iam enim corpore uix ſuſtineo grauitatem cœli huius, qui mihi laborem affert in dolore. An his illuc euntibus mandem, ut me excuſent? ipſe accedam propius? quæſo attende, & me, quod adhuc ſæpe rogatus non feciſti, conſilio iuua. Scio rem difficilem eſſe, ſed ut malis. etiam illud mea magni intereſt, te ut uideam. profecto aliquid profecero, ſi id acciderit. De teſtamento, ut ſcribis, animaduertes. Vale.

T. P. ATTICO.

Quod ad te ſcripſeram, ut cum Camillo communicares, de eo Camillus mihi ſcripſit, te cũ eo locutũ. tuas literas expectabam, niſi illud quidem mutari, ſi aliter eſt, et oportet, non uideo poſſe, ſed cum à nullo accepiſſem literas, deſyderaui tuas. Et ſi putabam te certiorem factum non eſſe eam modo ualere. Scripſeras enim te quodam ualetudinis genere tentari. Auguſtus quidem Rhodo uenerat VIII Iduum Quintil. Is nuntiabat Quintum fratrẽ ad Cæſarẽ profectum IIII Calendarum Iun. Philotimũ Rhodum prid. eius diei ueniſſe. habere ad me literas. ipſum Auguſtum audies. ſed tardius iter faciebat. eo feci, ut eo celeriter eunti darẽ. quid ſit in his literis neſcio. ſed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidẽ in meo tanto peccato nihil, ne cogitatione quidem aſſequi poſſum,

quod mihi tolerabile poſſit eſſe. Te oro, ut de hac miſeria cogites, & illud, de quo ad te proxime ſcripſi, ut aliquid conficiatur ad inopiam propulſandam, & etiam de ipſo teſtamento. Illud quoq; uellem antea. ſed omnia timuimus. Melius quidem in peſſimis nihil fuit, diſſidio aliquid feciſſemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum, uel Metellæ, uel omnium maiorum, ne res periiſſet, et uideremur aliquid doloris uirilis habuiſſe. Memini omnino tuas literas. ſed et tempus illud, & ſiquid ius præſtitit. nunc q; dem ipſe uidetur denuntiare. Audiuimus enim de ſtatu Clodij generum ne noſtrum potiſſimum, ut hoc uel tabulas nouas. Placet mihi igitur, et eſt idē tibi nuntium remitti. Petet fortaſſe tertiā penſionem. Conſydera igitur tu, ne uidel. ab ipſo naſcatur. An prius ego, ſi ullo modo potuero uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. Tu et hæc, et ſiquid erit, quod interſit me ſcire, ſcibas uelim. Vale.

T. P. ATTICO.

Quædam ad me, et quæ etiā ad me uis, ad Tulliam de me ſcripſiſti, ea ſentio eſſe uera. Eo ſum miſerior, et ſi nihil uidebatur addi poſſe, quod mihi nō modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere qdem impune liceat. Quare iſtud feramus. quod cum tulerimus, tamen eadē erunt ꝑpetienda, quæ tu, ne accidant, ut caueamus, mones. Ea enim eſt à nobis contracta culpa, ut omni ſtatu, omniq; populo eundem exitum habitura uideatur. ſed ad meam manū reddiderint, enimuero hæc occultius agenda. uide quæſo etiam

nunc de teſtamento, quod tum factum, cum illa quære-re cœperat. non credo, & commoti. neq; enim rogari, ne me quidem, ſed quaſi ita ſit, quoniã in ſermone iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui committat, cuius extra periculum huius belli fortunas te quidem tibi po-tiſſimum uelim, ſi idem illa uellet, quam quidem Cœ-lio miſeram in hoc timere de illo altero. Scio equidem uenire nunc nil poſſe, ſed ſeponi, & occultari poſſunt, ut extra ruinam ſint eam, quæ impendet. Nam quod ſcribis nobis, noſtra, & tua Terentiæ fore parata, tua credo, noſtra quæ poterunt eſſe? Si de Terentia autem (mitto cætera, quæ ſunt innumerabilia) quid ad hoc ad-di poteſt? Scripſeras, ut XII HS permutaret, tantum eſſe reliquum de argento. Miſit illa CCLII mihi, & aſcripſit tantum eſſe reliquum. cum hoc tam paruum de paruo detraxerit, perſpicis qd in magna re fecerit? Phi-lotimus non modo nullus uenit, ſed ne per literas qui-dẽ, aut per nuntiũ certiorem facit me, qd egerit. Epheſo qui ueniunt, ibi ſe eum de ſuis controuerſijs in ius adeũ-tem uidiſſe nuntiant quidem (ita enim uerisimile eſt) in aduentũ Cæſaris fortaſſe reijciuntur. Ita autem nihil pu-to eum habere, quod putet ad me celerius perferendum, et eo me magis eſſe deſpectum, ut etiam ſiquid habet, id niſi omnibus ſuis negocijs confectis ad me referre non curet. Ex quo magnum equidem capio dolorem, ſed non tantum, quantum uideor debere. nihil enim mea minus intereſſe puto, quàm quid illic afferatur. id quam ob rem, te intelligere certo ſcio. Quod me mones de uultu, et oratione ad rem accommodanda, et ſi difficile eſt, ta-men imperarem mihi, ſi mea quicquam intereſſe pu-tarem. Quod

terem. Quod ſcribis literis putare Africanum negotium confici poſſe, uelim ſcriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putem fieri poſſe. Tu tamen uelim, ſiquid erit, quod conſolationis aliquid habeat, ſcribas ad me. ſin, ut perſpicio, nihil erit, ſcribas id ipſum. Ego ad te, ſiquid audiero, citius ſcribā. Vale. VIII Iduum Sextil.

T. P. ATTICO.

Vale aſſentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis nullum te habere conſiliū, quo à te poſſim iuuari. Conſolatio certe nulla eſt, quæ leuare poſſit dolorem meum. nihil eſt enim contractum caſu, nam id eſſet ferendum, ſed omnia fecimus his erroribus, & miſerijs & animi, & corporis, quibus proximi utinam mederi maluiſſent, quàm obeſſe. Quàm ob rem, quoniam neq; conſilij tui, neq; conſolationis cuiuſquam, ſpes ulla mihi oſtenditur, non quæram hæc à te poſthac. tantum uelim, ne priſtinum hoc officiū intermittas. ſcribas ad me quicqd ueniet tibi in mentem, cum habebis, cui des, & dum erit, ad quē des, quod longum non erit. Illum exceſſiſſe Alexandria rumor non eſt firmus, ortus ex Sulpicij literis, quas eun-tes poſtea nuntij confirmarunt. quod uerum, an falſum ſit, quoniam mea nihil intereſt, utrum malim, neſcio. Quod ad te iam pridem de teſtamento ſcripſi apud epiſtolas, uelim, ut poſſim aduerſus ego huius miſeriam ea facultate confectus conflictari. nihil unquam ſimile natum puto, cui ſiqua re conſulere aliquid poſſum, cupio à te admoneri. Video eandem eſſe difficultatem,

quàm in conſilio, datæ ante tamen, hoc me magis ſollicitat, quàm omnia. In penſione ſecunda cæci fuimus. aliud mallem. ſed præterijt. Te oro, ut in perditis rebus, ſiqd cogi, conficiq; poteſt, quod ſit in tuto, ex argento, réq; ſatis multa, ex ſupellectile des operam. Iam enim mihi uidetur adeſſe extremũ, nec ulla fore conditio pacis, eáq;, quæ ſunt etiam ſine aduerſario peritura. Hæc etiam, ſi uidebitur, cum Terentia loquere opportune. Non queo omnia ſcribere. Vale. III Nonarum Quintil.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER DVODECIMVS.

T. P. ATTICO.

Ndecimo die poſtquam à te diſceſſeram hoc literularum exaraui egrediens è Villa ante lucem, atq; eo die cogitabam in Anagnino, poſtero autem in Thuſculano. Ibi unum diem. V. Calendarum igitur ad conſtitutum, atq; utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, adq; oſculum Atticæ poſſim currere. Quod quidem ipſum ſcribe quæſo ad me, ut dum conſiſto in Thuſculano ſciam, quid garriat in ruſticatu, quid ſcribat ad te, eiq; interea, ut ſcribis, ſalutem annuntiabis, itémq; Pyliæ. & tamen, & ſi continuo congreſſuri ſumus, ſcribes ad me, ſiquid habebis. Cum complicarẽ hanc epiſtolã, noctu Abundus ad me

dus ad me uenit cum epiſtola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula ſcilicet ualde dolui. Reliqua, quæ expectabam ex tuis literis, cognoui omnia. Sed, q̃d ſcribis igniculum matutinum γεροντικώτερον eſt memoriola uacillare. Ego enim IIII Calendarum Axio dederam, tibi III, Quinto, quo die ueniſſem, ideſt V Calendarum. Hoc igitur habebis noui nihil. quid ergo opus erat epiſtola? quid cum coràm ſumus, & garrimus quicquid in buccam uenit? eſt profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem. Hic rumor eſt. T. Murcum periiſſe naufragio. Aſinium delatum uiuum in manus militum. naueis delatas in Vticam reflatu. hoc Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuiſſe, ut Patietus affirmat. ſed author nullius rei quiſquã. Habes, quæ, dum tu abes, locuti ſunt. Ludi interea preneſte. Ibi Hircius, & iſti omnes, & quidem ludi dies octo, quæ cœnæ? quæ delitiæ? Res interea fortaſſe tranſacta eſt. O' miros homines. at Balbus ædificat τί γὰρ αὐτῷ μέλλει; Verum, ſi quæris hominem, homini non recta, ſed uoluptaria quærenti, nonne βεβίωται. Tu interea dormis. iam explicandum eſt πρόβλημα, ſiquid acturus ſis. Si quæris quid putem, ego fructum puto. Sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut ſpero, de uia recta ad me. Simul enim & diem Tyrannioni conſtituemus, & ſiquid aliud. Vnum te puto minus blandum eſſe, q̃ me, etſi uterq; noſtrum eſt aliquando aduerſus aliquẽ, inter nos certe nunq̃ ſumus. Audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicẽte. ne uiuã mi Attice, ſi mihi nõ modo Thuſculanũ, ubi certe ſum libenter, ſed μακάρων νῆσοι

tanti ſunt, ut ſine te ſim totos dies. Quare obduretur hoc triduum, ut te quoq; ponam in eodem πάθει, quod ita eſt profecto. ſed uelim ſcire, hodie ne ſtatim de auctione, & quo die uenias. ego me interea cum libellis. At moleſte fero Vennonij me hiſtoriam non habere. ſed tamen ne nihil de re nomen aliud. quid Cæſar? treis habet conditiones, aut emptione ob haſtam. perdere malo (& ſi præter ipſam turpitudinem, hoc ipſum puto eſſe perdere) aut delegatione in mancipe annua die, quis erit, cui credam? aut quando ipſe Metonis annus ueniet? aut Veteni conditiones emiſſem σκέψαι igitur. ac uereor, ne iſte iam auctionem nullam faciat, & ſedulo ijs factis Clipſo ſubſidio currat, næ talis uir ἀλογίστως μελήσει O gratas tuas mihi, iucundasq; literas, quid quæris? Reſtitutus eſt mihi dies feſtus. Angebar enim, quod Tiro ἐμβριθέστερον te ſibi eſſe uiſum dixerat. addam igitur, ut cenſes, unum diem, ſed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον eſt. non aſſequor, ut ſcribam, quod tui conuiuæ non modo libenter, ſed etiam æquo animo legere poſſint. quinetiam, ſi à ſententijs eius dictis, ſi ab omni uoluntate, conſilijsq;, quæ de rep. habuit, recedam, ψιλῶς uelim grauitatem, conſtantiamq; eius laudare. hoc ipſum tamen eſt odioſum ἄκουσμα ſit. Sed uere laudari ille uir non poteſt, niſi hæc ornata ſint. quod ille ea, quæ nunc ſunt, & futura uiderit, & ne fierent, contenderit, & facta ne uideret, uitam reliquerit. Horum quid eſt, quod Alledio probare poſſimus? ſed cura obſecro, ut ualeas, eamq;, quam ad omneis res adhibes, in primis ad conualeſcendum adhibe prudentiam.

Quintus Pater

Quintus Pater quartum, uel potius milleſimum, nihil ſapit. qui lætetur Luperco filio Teſtario, ut cernat duplici decore cumulatam domum. addo etiam Philotimũ tertium. O ſtultitiam, niſi mea maior eſſet, ſingularẽ. Quod autem oſim hanc rem ἔρανον à te fac, nõ ad διψῶσαν κρήνην, ſed ad ἠρίνην eum ueniſſe (ut ſcribis) haurire, in tantis ſuis præſertim anguſtijs τοῦ ταῦτ᾽ ἀρᾶ τοσηκάψῃ; ſed ipſe uiderit. Cato me quidem delectat. ſed etiam Baſſium Lucilium ſuade Cœlio, tu quæres, ut ſcribis. ego nihil noui. noſcẽda eſt natura, non facultas. Modo de Hortenſio, & Verginio, tu ſiquid dubitabis, & ſiquid magis placeat. Ego quantum aſpicio, non facile inueneris. cum Muſtella, quemadmodum ſcribis, cum uenerit Criſpus. Ad Aulum ſcripſi, ut ea, quæ bene noſſem de auro, Piſoni demonſtrarem. Tibi enim ſanè aſſentior, & iſtud nimiũ diu duci, & omnia nunc undiq; contrahenda. te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, niſi quod ad me pertineat, facile perſpicio, meiſq; negocijs impediri cupiditatem tuam ad me ueniendi. ſed mecum eſſe te puto, non ſolum quod meam rem agis, uerum etiam quod uidere uideor quo modo agas. Neque enim ulla hora tui mihi eſt operis ignota. Tabulum Pr. uideo Lucio Metello, Quinto maximo Coſs. Nunc uelim P. Scæuola Pontifex maximus, quibus Coſs. Tr. Pl. equidem puto proximus Cepione, & Pompeio. Pr. enim Furio Sexto Atilio. dabis igitur Tribunatum, etſi potes ijs tabulis, & quo crimine uide quæſo. Lucius Libo ille qui de Ser. Galba Cenſorino. & Manlio Coſs. Tr. Pl. fuit. ſi erit, conturbo enim me, & puto me Bruti Fanniana.

in Bruti epitoma Fannianorum ſcripſi, quod erat in extremo, idq́; ego ſecutus, hunc Fannium, qui ſcripſit hiſtoriam, generum eſſe ſcripſeram Lælij. ſed tu me γεωμετρικῶς refelleras. Te autem nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono authore Hortenſio ſic acceperam, ut apud Brutum eſt. Hunc igitur locum expedies. Ego miſi Tironem Dolobellæ obuiam. is ad me Idibus reuertetur. te expectabo poſtridie. De Tullia mea tibi antiquiſſimũ eſſe uideo, idq́; ita ut ſit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia (ſic enim ſcribis mihi) etſi Calendæ mutandæ fuerunt. me aſſionumq́; ἀρχέτυπα fugienda, conficiendæq́; tabulæ. nihil tamen tanti, ut à te abeſſem, fuit. cum Romæ eſſem, et te iam, iamq́; uiſurum me putarem. quotidie tamen horæ, quibus expectabam, longæ uidebantur. Scis me minime eſſe blandum. itaq; minus aliquanto dico, quàm ſentio. De Cœlio uide quæſo, nequa lacuna ſit in auro. ego iſta non noui. ſed certe in Colybo eſt detrimentum, ſatis huc aurum ſit accedit. ſed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegeſiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. ain tu unũ hoc fui ſine me? At ego quoties cum eſſem ocioſus, ſine te tamen nolui. Quomodo ergo hæc lues, immo ſcilicet, ſi mihi librũ miſeris, quod ut facias, etiam, atq; etiam rogo. etſi me non magis liber ipſe delectabit, q̃ tua admiratio delectauit. amo enim

teq́; iſtam tam tenuem θεωρίαν tam ualde admiratũ eſſe gaudeo. etſi tua quidem ſunt eiuſmodi omnia. Scire enim uis, quo uno animus alitur. ſed quæſo quid ex iſta acuta, et graui refertur ad τέλος, ſed longa oratio eſt, & tu occupatus in meo

tur in meo fortaſſe aliquo negocio, & pro iſto aſſo ſole, quo tu abuſus es in noſtro pratulo à te nitidum ſolē, unctumq; repetemus. Sed ad prima redeo. Librum, ſi me amas, mitte. tuus eſt enim profecto. quoniam quidē eſt miſſus ad te Chremes, tantum ne ab re tua eſt ocij tibi, ut etiam oratorem legas? Macte uirtute mihi quidem gratum, et erit gratius, ſi nō modo in libris tuis, ſed etiā in aliorum per liberarios tuos Ariſtophanem repoſueris pro Eupoli. Cæſar autem mihi irridere uiſus eſt. Quæſo illud tutum, quod erat & urbanum, ita porrò te ſine cura eſſe iuſſit, ut mihi quidem dubitationem omnem tolleret, Atticam doleo tandiu, ſed quoniā iam ſine horrore eſt, ſpero eſſe, ut uolumus. Quæ deſyderas, omnia ſcripſi in codicillis, eosq; Eroti dedi breuiter, ſed etiam plura, quàm quæris in ijs. De Cicerone, cuius quidem cogitationis initium tu mihi attuliſti, locutus ſum cum eo liberaliſſime, quod ex ipſo modo uelim, ſi tibi erit commodum, ſciſcitere. Sed quid differo? Expoſui te ex me detuliſſe, & quid uellet, uelle Hiſpaniam requirere liberalitatem. De liberalitate dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. De Hiſpania duo attuli, primum idē, quod tibi, me uereri uituperationem. non ſatis eſt, ſi hæc arma reliquiſſemus etiam contraria, deinde fore, ut ageretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceremur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm ſua libertate. ſed tamen permiſi. tibi enim intellexeram non minus diſplicere. Ego etiam, atq; etiam cogitabo, teq; ut idem rogo, facias. Magna res, & ſimplex eſt. manere illud anceps. uerum uidebimus. De Balbo, & in codicillis ſcri-

pſeram, & ita cogito ſimul ac redierit. ſin ille tardius, ego tamen triduum, & quod præterij, Dolobella etiam mecum. De Cicerone multis res placet. comes eſt idoneus. Sed de prima penſione ante uideamus. Adeſt enim dies, & ille currit. Scribe quæſo, quid referat Celer egiſſe Cæſarem cum Candidatis. utrum ipſe in fœnicularium, an in campum Martium cogitet, & ſcire uelim nunquid neceſſe ſit comitijs eſſe Romæ. nam & Pyliæ ſatisfaciendum eſt, & utique Atticæ. næ ego eſſem hic libenter, atq; id quotidie magis, ni eſſet ea cauſa, quam tibi ſuperioribus literis ſcripſi. Nihil hac ſolitudine iucundius, niſi paulum interpellaſſet Amyntæ filius ὢ ἀπεραντολογίαν ἀηδοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri poſſe ulla litore proſpecto maris. tum his rebus omnibus. Sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat, quid ſcriberem, & ſomnus urgebat. Male mehercule de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem, ſed magnopere moderandus. Conſolationum autem multæ uiæ, ſed illa rectiſſima. Impetret ratio, quod dies impetratura eſt. Alexim uero curemus, imaginem Tironis, quem ægrum Romam remiſi, & ſiquid habet, tollis ἐπιδήμιον ad me cum teſtamento transferamus. Tota domus uacat ſuperior, ut ſcis. hoc puto ualde ad rem pertinere. male de Seio, ſed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipſi enim quid ſumus? aut quandiu hæc curaturi ſumus? Ea uideamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo. quid agamus de Senatu. Et ut neq; d prætermittam, Ceſonius ad me literas miſit, Poſthumiam Sulpicij domum ad ſe ueniſſe. de Pompeij magni filia, tibi reſcripſi, nihil me hoc

tempore

tempore cogitare. alteram uero illam, quam tu ſcribis,
puto noſtr. nihil enim uidi fœdius. ſed adſum. coràm
igitur. Obſignata epiſtola accepi tuas. Atticæ hilarita-
tem libenter audio. commotiunculis συμπάσχω. De
dote tanto magis perpurga. Balbi regia conditio eſt de-
legandi. quoquo modo confice. Turpe eſt rem impedi-
tam iacere. Inſula Arpinas habere poteſt germa-
nam ἀποθέωσιν habere uideatur γνώριμος eſt
igitur animus in hortis, quos tamen inſpiciam, cum
uenero. De Epicuro, ut uoles, etſi μεθαρμόζομαι in
poſterum. genus hoc perſonarum incredibile eſt, quàm
ea quidem requirant. Ad antiquos igitur ἀνεμέση-
τον γάρ. nihil habeo ad te, quod perſcribam. ſed ta-
men inſtitui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas. nõ
quo aliquid ex his expectem, ſed neſcio quomodo ta-
men expecto. Quare ſiue habes, ſiue non, ſcribe tamen
aliquid, teq́; cura. commouet me Attica. & ſi aſſentior
Cratero. Bruti literæ ſcriptæ & prudenter, & amicæ,
multas mihi tamen lacrymas attulerunt. me hæc ſoli-
tudo minus ſtimulat, quàm iſta celebritas. te unum de-
ſydero. Sed literis non difficilius utor, quàm ſi domi eſ-
ſem. ardor tamen ille urget, & manet. non mehercule
indulgente me, ſed tamen repugnante. Quod ſcribis de
Apuleio, nihil puto opus eſſe tua contentione, nec Bal-
bo, & Oppio, quibus quidem ille receperat, mihiq́;
etiam iuſſerat nuntiari, ſe moleſtum omnino non fu-
turum, ſed cura, ut excuſer morbi cauſa in dies ſingu
los. Lænâs hoc receperat. prende C. Septimium, L. Sta-
tilium. deniq; nemo negabit ſe iuraturum, quem roga-
ris. quod ſi erit durius, ueniam et ipſe perpetuum mor-

bum iurabo. Cum enim mihi carendum ſit conuiuijs, malo id legē uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles. quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum perfugium doloris mei. De me excuſando apud Apuleium dederam ad te pridie literas. nihil eſſe negocij arbitror. Quencunq; appellaris, nemo negabit. ſed Septimium uide, & Lænatem, et Statilium. tribus enim opus eſt. ſed mihi Lænâs totum receperat. Quod ſcribis à Iunio te appellatum, omnino Cornificius locuples eſt. ſed tamen ſcire uelim quando dicatur ſpopondiſſe, & pro patre, an ne pro filio, neq; eo minus, ut ſcribis, procuratores Cornificij, et Apuleiū prædiatorem uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia. ſed me mihi non defuiſſe tu teſtis es. nihil enim de mœrore minuendo ſcriptum ab ullo eſt, quod ego non domi tuæ legerim. ſed omnem conſolationem uincit dolor. quinetiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipſe me per literas conſolarer. quem librum ad te mittam, ſi deſcripſerint librarij. Affirmo tibi nullam conſolationem eſſe talem. totos dies ſcribo. non quo proficiam quid, ſed tantiſper impedior. non equidem ſatis (uis enim urget) ſed relaxor tamen, ad omniáq; nitor, non ad animum, ſed ad uultum ipſum, ſi queá, reficiendum, idq; faciens interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus eſſe, niſi faciam. Solitudo aliquid adiuuat. ſed multo plus proficeret, ſi tu tamen intereſſes. quæ mihi una cauſa eſt hinc diſcedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipſum doleo. non enim iam in me idem eſſe poteris. Perierunt illa, quæ amabas. de Bruti ad me literis ſcri-

pſt ad te antea. prudenter ſcriptæ. ſed nihil, quod me adiuuarent. Quod ad te ſcripſit id uelle, ut ipſe adeſſet, certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quod, ſi quid ſcies, ſcribas ad me uelim. maxime autem penſa quando de Attica doleo. Credo tamen Crater opiliam angi uetabat, ideſt mærore pro omnibus apud Apuleium, quoniam in perpetuum non placet, in dies ut excuſer, uidebis. In hac ſolitudine careo omnium colloquio, cumq́; mane me in ſyluam abſtruſi denſam, & aſperam, non ex eo inde ante ueſperum. Secundum te nihil eſt mihi amicius ſolitudine. In hac mihi omnis ſermo eſt cum literis. eũ tamen interpellat fletus, cui repugno, quoad poſſum. ſed adhuc pares non ſumus. Bruto, ut ſuades, reſcribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Te tuis negocijs relictis nolo ad me uenire. ego enim potius accedam, ſi diutius impediere, etſi ne deceſſiſſem quidem è conſpectu tuo, niſi me planè nihil ulla res adiuuaret. Quod ſi eſſet aliquod leuamen, id eſſet in te uno. & cum primum ab aliquo poterit eſſe, à te erit. nunc tamen ipſum ſine te eſſe non poſſum. ſed nec tuæ domui probatur. nec meæ poteram, nec, ſi propius eſſem uſpiam, tecum tamen eſſem. Idem enim te impediret, quo minus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. Mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudine, quam uereor, ne Philippus tollat. Heri enim ueſperi uenerat. me ſcriptio, & literæ non leniunt, ſed obturbant. Marcianus ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud Apuleium Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddendas literas cures, gra-

tum mihi eos feciſſe, quod pro Cornificio me ab hinc am plius annis XXV ſpondiſſe, dicat Flauius, etſi reus locuples eſt, & Apuleius prædiator liberalis, tamen uelim des operam, ut inueſtiges ex conſponſorum tabulis, ſit ne ita. mihi enim ante ædilitatem meam nihil erat cum Cornificio. Poteſt tamen uideri. ſed ſcire certum uelim, & appelles procuratores, ſi tibi uidetur, quanquam quid ad me? Veruntamen Panſæ profectionem ſcribes, cum ſcies. Atticam ſaluere iube, & eam cura diligenter, obſecro Pyliæ ſalutem. dum recordationes fugio, quæ quaſi morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te amonendo. quod uelim mihi ignoſcas eiuſmodi eſt. Etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito authores, qui dicant fieri id oportere, quod ſæpe tecum egi, & quod à te approbari nolo. De Fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. Equidem neque de genere dubito, Placet enim mihi Claudi, neque de re. ſtatutum eſt enim, de loco nonnunquam. Velim igitur cogites. Ego his temporibus tam eruditis, quãtum fieri poterit, profecto illam conſecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs ſcriptorum & græcorum, & latinorum. quæ res forſitan ſit refricatura uulnus meũ, ſed iam quaſi uoto quodam, & promiſſo me teneri puto, longumq; illud tempus cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum uidetur. Habeo enim nihil tentatis rebus omnibus in quo acquieſcam. nam, dum illud tractabam, de quo antea ſcripſi ad te, quaſi fouebã dolores meos. nunc omnia reſpuo, nec quicquam habeo tolerabilius, quàm

ſolitudinem, quam (quod eram ueritus) non obturbauit Philippus. nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Româ profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. eam curabis cum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum, ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica, quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea. quædam enim expecto. Coccius uide ne fruſtretur. Nam Libo, quod pollicetur, ut Heros ſcribit, non incertum puto de ſorte mea. Sulpicio confido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labores, cum ſit excuſatio facilis, tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne non ſit facile. eſt enim longum iter, deſcendentemq́; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciendum, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles. Ego enim quicquid feceris, id tum recte, tum etiam mea cauſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouiſſem de Antoni aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis. ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ, neq; iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos aauriſſe. Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui, primum tibi perſuade, me iſtæc non curare, neque eſſe quicquam, aut paruæ curæ, aut noui loci. ſed tamen quid ſimile. Illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet. Num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamen faciat illa. quoad ego dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. Intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de nepote, quàm fecerim. nam quod non aduocaui ad obſignandum, primum mihi non uenit in mentem, deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tu

te ſcis(ſi modo meminiſti) me tibi tum dixiſſe, ut de tu
is aliquos adduceres. Quid enim opus erat multis?
Equidem domeſticos iuſſeram. tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium. inde eſt natum, ut ad Publiũ. Sed neceſſe neutrum fuit. Hoc tu tractabis, ut tibi uidebitur. Eſt hic quidem locus amœnus, & in mari ipſo, qui & Antio, & Circæis aſpici poſſit. ſed ineunda nobis ratio eſt, quemadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate (ſi modo hæc ſtabunt) illud quaſi conſecratum remanere poſſit. Equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. Cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc cauſam maxime. nihil enim uideo, quod tam celebre eſſe poſſit, ſed hæc corãm uidebimus. ita tamen, ut hac æſtate Fanum abſolutum ſit. Tu tamen cum Appellachio confice de columnis. De Coccio, & Libone quæ ſcribis, approbo, maxime, quod de iudicatu meo reſponſum ſit, ſiquid perſpexeris, & tamen quid procuratores Cornificij dicant uelim ſcire. ita, ut in ea re te, cum tam occupatus ſis, non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoq; Balbus ad me, cum Oppio conſcripſit, idq; tibi placuiſſe, ne pertubarer, illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te ſcripſi, ſcire uolo, me neque iſto nuntio eſſe perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Panſa, ſi hodie, ut putabas profectus eſt, poſthac iam incipio ſcribere. ſcribe ad me de Bruti aduentu quid expectes, id eſt quos ad dies. id ſi ſcies, ubi iam ſit, facile coniectura aſſequere. Quod ad Tironem de Terentia ſcribis, obſecro te mi Attice ſuſcipe totum

negocium. uides & officium agi meum quoddam, cũ tu es conſcius, & ut nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis mouet, quod mihi eſt & ſanctius, & antiquius, præſertim cum hoc alterum, neque ſyncerum, neq; firmum putem fore. Non dum uideris proſpicere, quàm me nec Antonius commouerit, nec quicquam iam eiuſmodi poſſit commouere. De Terentia autem ſcripſi ad te eis literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris deſyderari ſcribis, ut diſſimulem me tam grauiter dolere, poſſum ne magis, quod totos dies conſumo in literis? quod & ſi non diſſimulationis, ſed potius leniendi, & ſanandi animi cauſa facio, tamen, ſi mihi minus proficio, ſimulationi certe facio ſatis. Minus multa ad te ſcripſi, quod expectabam tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de Fano. non nihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio Seruiliæ Claudij pater. uiuo ne patre ſuo naufragio perierit, an mortuo. item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio ſuo mortua ſit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo ſcripſimus. Legi Bruti epiſtolam, eamq; tibi remiſi, ſanè non prudenter reſcriptam ad ea, quæ requiſieras. ſed ipſe uiderit. quanquam illud turpiter ignorat. Catonem primum ſententiã putat de animaduerſione dixiſſe, quam omnes ante dixerant, præter Cæſarem. & cum ipſius Cæſaris tam ſeuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit. Conſularium putat leuioris fuiſſe Catuli, Seruilij Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gelij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæſaris, C. Piſonis, etiam M. Annij Glabrionis

Syllani Murenæ. Deſſignatorum. Coſs. Cur ego in ſn̄iam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autem hic laudat, quod retulerim, non quod patefecerim, cohortatus ſim. quod deniq; ante, quàm conſulerem, ipſe iudicauerim. Quæ omnia, quia Cato laudibus extulerat in cœlum, præſcribendáq; cenſuerat, idcirco in eius ſententiam eſt facta diſceſſio. Hic autem ſe etiam tribuere multum mihi putat, quod ſcripſerit optimum Cos. Quis enim tenuuius dixit inimicus? ad cætera uero, ubi quemadmodum reſcripſit? tantum rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem feciſſet, etiam ſi Rannio admonitus eſſet, ſed hæc iterum ipſe uiderit. De hortis, quoniam probas. effice aliquid. Rationes meas noſti. Si uero etiam à Falerio recedit, nihil ei negocij eſt, ſed etiam ſine eo poſſe uideor contendere. Venales certe ſunt Druſæ fortaſſe, & Tamianitæ, & Caſſianæ, ſed hæc coràm. De Terentia non poſſum commodius ſcribere, quàm tu ſcribis. Officium ſit nobis antiquiſſimum, ſiquid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Omnia à te Lælij curanda ſunt. HS Centum. negat ſors, poſſe. ſine me credo, quod accipienda aliqua ſit, & danda æſtimatio, uellem tibi dixiſſet, ſi enim res eſt, ut mihi ſcribit, parata, nec in eo ipſo mentitur, per te confici potuit. id cognoſcas, & conficias uelim, quod me in Forum uocas, eo uocas, unde etiã bonis meis rebus fugiebã. Quid enim mihi, cum Foro ſine iudicijs, ſine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non poſſum? Quod autem homines à me poſtulare ſcribis, ut Romæ ſim, neque mihi, ut abſim concedere, aut qua-

tenus eos

tenus eos mihi concedere, iá pridem ſcito eſſe, cum unã te pluris, quàm omneis illos putem, ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo ſtare malo, quàm omnium reliquorum. Neq; tamen progredior longius, quàm mihi doctiſſimi homines concedunt, quorũ ſcripta omnia, quæcunq; ſunt, in eam ſententiam non legi ſolum (quod ipſum erat fortis ægroti accipere medicinam) ſed in mea etiam ſcripta tranſtuli, quod certe afflicti, et fracti animi nõ fuit. Ab his me remedijs noli in iſtam turbã uocare, ne recidam. De Terentia, quod mihi omne onus imponis, non cognoſco tuam in me indulgentiam. iſta enim ſunt ipſa uulnera, quæ non poſſum tractare ſine maximo gemitu. Moderare igitur quæſo, ut potes. neq; enim à te plus, quam potes, poſtulo. Potes autem quid ueri ſit, perſpicere, hoc pro ſumma tua prudentia, & ſumma in nos beneuolentia facies, & ualebis tu unus. De Rutilia quoniam uideris dubitare, ſcribes ad me, cum ſcies, ſed quamprimum, Num Clodia D. Bruto conſulari filio ſuo mortuo, uixerit. Id de Marcello, aut certe de Poſthumia ſciri poteſt. Illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro, de hortis etiam, atq; etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos ſcio mihi nõ defuturos, facultatibus, ſed potero meis, enitendum mihi eſt. ſunt etiam, quæ uẽdere facile poſſim, ſed, ut non uendam, eiq; uſuram pendam, à quo emero, non plus annum poſſum aſſeq; quod uolo. Si me adiuuas, paratiſſimi ſunt. Druſia enĩ cupit uendere proximos. Puto Lamiæ, ſed abeſt. Tu tamen, ſiquid potes, odorare, ne filius quidem quicquam utitur, & iis uſuris facillime ſuſtentabitur. Habe tuum negocium, nec quid res mea familiaris poſtulet, quam

ego non curo, ſed quid uelim, exiſtima. Putaram te ali quid noui, quod eiuſmodi fuerat initium literarum, quamuis non curarem, quid in Hiſpania fieret, tamen te ſcripturum, ſed uidelicet meis literis reſpondiſti, ut de foro, & de Curia, ſed domus eſt, ut ais, Forū. Quid ipſa domo mihi opus eſt carenti Foro? Occidimus, occi dimus Attice iam pridem nos quidem, ſed nunc fatemur, poſteaquam unum, quo tenebamur, amiſimus. Itaq; ſolitudinem ſequor, & tamen ſiqua me res iſto abduxe rit, enitar, ſi quomodo potero (potero autem) ut præter me nemo dolorem meum ſentiat, ſi ullo modo poterit, ne tu quidem. atque etiam illa cauſa eſt non ueniendi. Meminiſti quid ex te Atedius quæſierit, quinetiam nunc moleſti ſunt. Quid exiſtimas, ſi uenero? De Terentia ita cura, ut ſcribis, meq; hac ad maximas ægritudines acceſſione non maxima, libera. Et ut ſcias me ita dolere, ut non taceam quibus Coſſ. Carneades, & ea legatio uenerit Romam, ſcriptum eſt in tuo annali. Hæc nunc quæro, quæ cauſa fuerit. De Oropo opinor, ſed certum neſcio, & ſi ita eſt, quæ contro uerſiæ præterea? qui eo tempore nobilis Epicurus fue rit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiam Athenis πολιτικοὶ fuerint illuſtres, quæ etiam ex Appollodoro puto poſſe inuenire. De Attica moleſtum, ſed quo niam leuiter, recte eſſe confido. De Magula dubium mihi non erat. unde enim tam felix Ligus pater? nam quid de me dicam, cui, ut omnia contingant, quæ uolo, leuari non poſſum. De Druſi hortis quanti licuiſſe tu ſcribis, id ego quoq; audieram, &, ut opinor, heri ad te ſcripſeram, ſed quanti? quanti bene emitur, quod ne

ceſſe eſt

ceſſe eſt mihi, quoquo modo tu exiſtimas. ſcio enim ego ipſe, quid de me exiſtimem. leuatio quædam eſt, ſi minus doloris, ac officij, & debiti. Ad Siccam ſcripſi, quod utitur L. Cotta, ſi nihil conficeretur de trans tyberinis, habes. T. in Oſtienſi Cottæ celeberrimo loco, ſed puſillum loci. ad hanc rem tamen plus etiam ſatis. id etiam cogites. nec tamen iſta pretia hortorum pertimueris, nec mihi argento iam, nec ueſte opus eſt, nec quibuſdam amœnis locis, hoc opus eſt. Video etiam à quibus adiuuari poſſim, ſed loquere cum Silio. nihil enim eſt melius. mandaui etiam Siccæ, reſcripſit conſtitutum ſe cum eo habere, ſcribat igitur ad me, quid egerit, & tu uidebis. Beneſecit A. Silius, qui tranſegerit. neq; enim ei deeſſe uolebam, & quid poſſem, timebam. De Ouia conficæ, ut ſcribis. De Cicerone tempus eſſe iam uidetur, ſed quæro, quid illi opus erit Athenis permutari ut poſſit, an ipſi ferendum ſit, de totáq; re quemadmodum, & quando placeat, uelim conſyderes, Publius iturus ne ſit in Africam, & quando ex Aledio ſcire poteris. quæras, & ad me ſcribas uelim. Et, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias. P. Craſſus Lumuliæ filius uiuo ne P. Craſſo conſulari patre ſuo, mortuus ſit, ut ego meminiſſe uideor, an poſt. Item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Ciſpiania explicabis, itemq; Pretiana. De Attica optime id. ei ſalutem dices, & Pyliæ. Scripſit ad me diligenter Sicca de Silio, ſeq; ad te rem detuliſſe, quod tu idem ſcribis. mihi & res, & conditio placet, ſed ita ut numerato malim, quàm exiſtimatione. uoluptarias enim poſſeſſiones uolet

ſilius. Vectigalibus autem, ut his poſſum eſſe contentus, quæ habeo, ſic uix minoribus. Auide ergo numerato. HS DC exprimes ab Hermogene, cum præſertim neceſſe erit. Et domi uideo eſſe HS DC, reliquæ pecuniæ uel uſuram Silio pendemus, dum à Faberio, uel cum aliquo, qui Faberio debet, repræſentabimus. Erit etiã aliquid aliunde, ſed totam rem tu gubernabis. Druſianis uero hortis multo antepono, neq; ſunt unquam comparata, mihi crede. Vna me cauſa mouet, in qua ſocio me τετυφῶσθαι, ſed, ut facis, obſequere huic errori meo. Nam quod ſcribis ἐπίγραμμα actum iam de iſto eſt, alia magis quæro. Sicca, ut ſcribit, etiam ſi nihil confecerit, cum Agidio, tamen ſe ſcribit X Calendarum eſſe uenturum. Tuis occupationibus ignoſco, eæq; mihi ſunt notæ. De uoluntate tua, ut ſimul ſimus, uel ſtudio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia, quod ſcribis, ſi ita me haberem, ut eius humanitate frui poſſem, in primis uellem illum mecum habere, ſed mihi ſolitudo, & receſſus Prouincia eſt, quod quia facile ferebat Sicca, eo magis illũ deſydero. Præterea noſti Niciæ noſtri imbecillitatem, molliciem, conſuetudinem uictus, cur ego illi meleſtus eſſe uelim, cum mihi ille iucundus eſſe non poſſit? Voluntas tamen eius mihi grata eſt. unam rem ad me ſcripſit, de qua decreui nihil ad te ſcribere. Spero enim me à te impetraſſe, ut priuares me iſta moleſtia. Pyliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

T. P.

T. P. ATTICO.

d E Siliano negocio, etſi mihi non eſt ignota cõditio, tamẽ hodie me ex Sicca arbitror omnia cogniturum. certe quidem negas te noſſe, ſed ultrà Silianam Villa eſt, quam puto tibi notam eſſe, Villula ſordida, & ualde puſilla. nihil agri ad ullam rem, loci ſatis, nihil ad eam, quam quæro. ſequor celebritatem, ſed, ſi perficitur de hortis Silij, hoc eſt, ſi perficis (eſt enim poſitũ in te totum) nihil eſt ſcilicet, quod de Cotta cogitemus. De Cicerone, ut ſcribis, ita faciam. ipſi permittam, ne tempore numorum quantum opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Alledio quod ſcribis ſi quid inueneris, ſcribes. Et ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod ſcribamus. eadem quotidie, quæ iam, iamq; ipſa contrita ſunt, tamen facere non poſſum, quin ad te mittam, ut tuas accipiá. De Bruto tamen ſiquid habebis, ſcire enim iam puto, ubi Panſam expectet, ſi, ut conſuetudo eſt, in prima Prouincia, circiter Calendas affuturus uidetur. uellem tardius, ualde enim urbem fugio multas ob cauſas. itaq; id ipſum dubito an excuſationem aliquam ad Silium parem, quod quidem uideo facile eſſe, ſed habemus ſatis temporis ad cogitandum. Tyliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

T. P. ATTICO.

d E Silio nihilo plura cognoui ex præſenti Sicca, quàm ex literis tuis. ſcripſeras enim diligenter. ſi igitur tu illum conueneris, ſcribes tu ad me, ſi-

quid uidebitur, de quo putes ad me miſſum eſſe, ſit miſſum, nec ne, ſcio dictum quidem mihi. Certe nihil extinguitur, ut cœpiſti, & ſiquid ita confinies, quod non equidem arbitror fieri poſſe, ut illi probetur. Ciceronẽ, ſi tibi placebit, adhibebis. eius aliquid intereſt uideri illius cauſa uoluiſſe, mea quidem nihil, niſi id, quod tu ſcis, quod ego æſtimo. Quod me ad conſuetudinem reuocas. Fuit meum quidem iam pridem remp. regere, qđ faciebã, ſed intererat enim, ubi acquieſcerẽ. nunc planè nec ego uictum, nec uitam illam colere poſſum, nec in ea re, quid alijs uideatur mihi puto curandum. Mea mihi conſcientia pluris eſt, q̃ hominum ſermo. Quod me ipſe per literas conſolatus ſum, nec pœnitet me quantum profecerim. mœrorem minui, dolorem nec potui, nec, ſi poſſem, uellẽ. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, niſi, ut illi uolent. Amo illum mortuum. tutor ſum liberis. totam domum diligo. De Caſtriciano negocio, ſi Caſtricius Romam cupit, is pecuniam accipere uolet, eamq; ſibi ſolui, ut nunc ſoluitur, certe nihil eſt commodius. Sin autem ita actum ẽ, ut ipſa mancipia abduceret, nõ mihi uidetur eſſe æquũ, Rogas enim me, ut tibi ſcribam, quid mihi uideatur, nolo enim negocij Quintũ Fratrem quicquam habere, quod mihi uideor intellexiſſe, tibi uideri idẽ. Publius, ſi æquinoctium expectat, ut ſcribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat per Siciliam. utrum & quando, uelim ſcire, & uelim aliquando, cum erit tuum commodum, Lentulum puerum uiſas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas. Pyliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

T. P. ATTICO.

Ilius, ut ſcribis, hodie. cras igitur, uel potius cum poteris, ſcribes, ſiquid erit, cum uideris. nec ego Brutũ uito, nec tamen ab eo leuationem ullam expecto, ſed erant cauſæ, cur hoc tempore iſtic eſſe nollem, quæ ſi manebunt, quærenda erit excuſatio ad Brutum, & , ut nunc eſt, manſuræ uidentur. De hortis, quæſo explica, caput illud eſt, quod ſcis, ſequitur, ut etiam mihi ipſi quoddam opus ſit, nec enim eſſe in turba poſſum, nec à uobis abeſſe. Huic meo conſilio nihil reperio iſto loco aptius. De hac re quid tui conſilij ſit, mihi perſuaſum eſt, & eo magis, quod idem intellexi tibi uideri, me ab Oppio, & Balbo ualde diligi. Cum ijs communices quanti pere, & quare uelim hortos, ſed ita poſſe, ſi expediatur illud Faberianum, ſin igitur authores futuri, ſiqua etiam iactura facienda ſit in repræſentando, quod poſſum, adducito. Tum enim illud deſperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum conſilium adiuuandum. Siquid erit, magnum eſt adiumentum, ſin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud ἐπίγραμμα, quemadmodum ſcripſiſti, uel ἐπιτάφιον putato. De illo Oſtienſi nihil eſt agitandum, ſi hoc non aſſequimur. à Lamia non puto poſſe, Damaſippi experiendum eſt. Quæro quid ad te ſcribam, ſed nihil eſt, eadem quotidie. Quod Lentulum inuiſis ualde gratum. pueros attribue ei, quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo quanti tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti.

Sicca aliter,ſed tibi aſſentior. Quare,ut ei placuit,ſcripſi ad Egnatium. Quod Silius te cum Clodio loqui uult,potes id mea uolũtate facere,commodiusq́;,id eſt, quàm quod ille à me petit, meipſum ſcribere ad Clodium. De mancipijs caſtricianis, commodiſſimum eſſe credo tranſigere Egnatium. Quod ſcribis te ita futurum putare cum Ouia,quæſo quidem, ut conficiatur. Quoniam,ut ſcribis, nox erat, in hodierna epiſtola plura expecto. Silium mutaſſe ſententiam Sicca mirabatur. Equidem magis miror,quod,cum in filium cauſam conferret, quæ mihi non iniuſta uidetur (habet enim,qualẽ uult) ais te putare,ſi addiderimus aliud, à quo refugiat,cum ab ipſo id fieret, deſtinatum uenditurum. Quæris à me,quod ſummum pretium conſtituam,& quantum anteire iſtos hortos Druſi,tantum acceſſi propius,nunquam Coponianam uillam ueterem, & non magnam. Noui ſyluam nobilem,fructum autem neutrius, quod tamen puto nos ſcire oportere. ſed mihi utrius iſtorum tempore magis meo,q̃ ratione æſtimandi ſunt. Poſſim autem aſſequi,nec ne,tu uelim cogites. Si enim Faberianum uenderem, explicare uel repræſentatione non dubitarem. De Silianis,ſi modo adduceretur,ut uenderet,ſi uenales non haberet,traſirẽ ad Druſum,uel tanti,quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes poteſt eſſe in repræſentando,at concede mihi quæſo,ut eo animo ſim,quo is debeat eſſe, qui emere cupiat, uel ſeruiat cupiditati,& dolori meo,ut à te regi uelim. Egnatius mihi ſcripſit, is, ſiquid tecum locutus erit (commodiſſime enim per eum agi poteſt) ad me ſcribes, & id

ber, & id agendum puto. Nam cum Silio non uideo confici poſſe. Pyliæ, & Atticæ ſalutem. Hæc ad te mea manu. Vide quæſo quid agendum ſit. Publia ad me ſcripſit, matrem ſuam, cum Publio loquerer, ad me cũ illo uenturam, & ſe unà (ſi ego paterer) moraturam. Orat multis, & ſupplicibus uerbis, ut liceat, et ut ſibi reſcribam. res quàm moleſta ſit, uides. Reſcripſi me etiam grauius eſſe affectum, quàm tum, cum illi dixiſſem, me ſolum eſſe uelle. quare nollem hoc tempore eã ad me uenire. Putabam, ſi nihil reſcripſiſſem, illam cum matre uenturam. nunc non puto. apparebat enim illas literas non illius eſſe. Illud autem, quod fore uideo, ipſum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant, & una eſt uitatio, & ego nollem, ſed neceſſe eſt. Te hoc nunc rogo, ut explores aliquam diem, hic ita poſſim eſſe, ut ne opprimar. Ages, ut ſcribis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas, ita tamen (ſi tibi non iniquum uidebitur) ut ſumptus huius peregrinationis (quibus ſi Romæ eſſet, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. et cum ei propoſueris, ipſe uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus ſuppeditemus. ei quod opus ſit, præſtabo, nec Bibulum, nec Acidinum, nec Meſſalam, quos Athenis futuros audio, maioris ſumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. Itaq; uelim uideas, primum conductores, qui ſint, et quãti, deinde, ut ſit, qui ad diẽ ſoluat, & quid uiatici, q̃d inſtrumenti ſatis ſit, iumento certe Athenis nihil opus ſit, quibus autem in Villa utatur, domi ſunt plura, q̃ opus erat, quod etiã tu animad-

uertis. ego, ut heri ad te ſcripſi, ſi et Silius is fuerit, quē tu putas, nec Druſus facilem ſe præbuerit, Damaſippum uelim aggrediare. Is, opinor, ita parteis fecit in ripa ne ſcio quotenorū iugerū, ut certa pretia conſtitueret, quæ mihi nota non ſunt. Scribes ad me igitur, qcqd egeris. Vehementer me ſolicitat Atticæ ualetudo noſtræ, ut uerear etiam, ne qua culpa ſit, ſed & pædagogi probitas, & medici aſſiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rurſus id ſuſpicari uetat. Cur igitur? Iurare enim non poſſum, ego hic uel ſine Sica (Tironi enim melius eſt) facillime poſſem eſſe, ut in malis. Sed, cum ſcribas uidendum mihi eſſe, ne opprimar, ex quo intelligam te certum illius profectionis diem non habere, puta tui eſſe commodius me iſtuc uenire, qđ idem uideo tibi placere. Cras igitur in Siccæ Suburbano, inde quēmad modū ſuades, puto me in Ficulenſi fore. Quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniā ipſe uenio, corā uidebimus. Tuā qdē, et in agendis noſtris rebus, et in cōſilijs ineundis, mihiq; dādis, in ipſis literis, quas mittis beneuolentiam, diligentiā, prudentiā mirifice diligo. Tu tamen, ſi quid cum Silio, uel ipſo die, quo ad Sicam uēturus ero, certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionē fieri uelit. Quod enim ſcribis extremo, uide, ne is ipſe locus ſit, cuius cauſa de tota re (ut ſcis) eſt à nobis cogitatū. Hircij epiſtolā tibi miſi, et recentē, et beneuole ſcriptā, ante, quā proxime diſceſſi, nunq̄ mihi uenit in mentē, quo plus inſumptū in monimentū eſſet, quā neſcio quid, quod lege conceditur, tantundē populo dandū eſſe, qđ me magnopere moueret, niſi neſcio quomodo ἀλόγως. fortaſſe nollem illud ullo nomine

niſi Fani appellari, quod ſi uolumus, uereor, ne aſſequi non poſſimus, niſi mutato loco. hoc quale ſit, quæſo conſydera. Nam & ſi minus urgeor, meq; ipſe propémodum collegi, tamen indigeo tui conſilij. Itaq; te uehementer etiam, atq; etiã rogo, magis quàm à me uis, aut pateris te rogari, ut hanc cogitationem toto pectore amplectare. Fanum fieri uolo, neq; hoc mihi erui poteſt. ſepuchri ſimilitudinem effugere. Non enim tam propter pœnam legis ſtudeo, quàm, ut maxime aſſequar ἀποθέωσιν, quod poteram, ſi in ipſa uilla facerem. Sed, ut ſæpe locuti ſumus, commutationes dominorũ reformido. In agro ubicunq; fecero, mihi uideor aſſequi poſſe, ut poſteritas habeat religionẽ. Hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ ſunt. non habeo, ne me quidem ipſum, qui cum tam audacter communicẽ, quantæ ſint ibi res, ſi locus, ſi inſtitutum placet. lege quæſo legem, mihiq; eam mitte. Siquid in mentem ueniet, quomodo eam effugere poſſimus, utemur. Ad Brutum ſiquid ſcribes, niſi alienum putabis, obiurgato eum, quod in Cumano eſſe noluerit propter eam cauſam, quam tibi dixi. Cogitanti enim mihi nihil tam uidetur potuiſſe facere ruſtice, & ſi tibi placebit, ſic agere de Fano, ut cœpimus, uelim cohortere, & exacuas Cluatium, nam, etiam ſi alio loco placebit, illius nobis opera, conſilioq; utendum puto. Tu ad uillam fortaſſe cras. A te heri duas epiſtolas recepi, alteram pridie datam Hilaro, alteram eodem die à tabellario, acepiq; ab Aegypta literas eodem die, Iyliam, & Atticam planè belle ſe habere. Tuæ literæ mihi redditæ ſunt tertiodecimo die. Quod mihi Bruti literas gratum. ad me quoq; miſit.

eam ipſam ad te epiſtolam miſi, & ad eam exemplum mearum literarũ. De Fano, ſi nihil mihi hortorum inuenis, ſiquidẽ tibi inueniendi ſunt, ſi me tanti facis, quanti certe facis. ualde probo rationem tuã. De Thuſculano, quáuis prudens ad cogitandum ſis, ſicut es, tamen niſi magnæ curæ tibi eſſet, ut ego conſequerer id, quod magnopere uellem, nunquam ea res tibi tam belle in mentem uenire potuiſſet, ſed neſcio quo pacto celebritatem requiro. Itaq; hortos mihi conficias neceſſe eſt. maxima eſt in Scapulæ celebritas, propinquitas. præterea ubi ſis, ne totum diem in uillam. Quare ante, quã diſcedis, Othonẽ, ſi Romæ eſt, conuenias peruelim. Si nihil erit, etſi tu meam ſtultitiam conſueſti ferre, eo temen progrediar, ut ſtomachere. Druſus enim certe uendere uult, ſi ergo aliud erit, non mea erit culpa, niſi emero, qua in re, ne labar, quæſo prouide. prouidendi autem una ratio eſt, ſiquid de Scapulanis poſſumus, & uelim me certiorem facias, quãdiu in Suburbano ſis futurus. Apud Terentiam gratia opus eſt nobis, tuáq; authoritate, ſed facies, ut uidebitur. Scio enim, ſiquid mea interſit, tibi maiori curæ ſolere eſſe, quàm mihi. Hircius ad me ſcripſit Sextum põpeium Corduba exiſſe, et fugiſſe in Hiſpaniam citeriorem, Cn. fugiſſe neſcio quò, neque enim curo. Nihil præterea noui. Literas Narbonæ dedit XIIII Calendarum Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quaſi dubia remiſiſti. Scribas igitur, ſiquid erit certius. Quod me à mœſtitia uocas, multum proficies, ſi locum Fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem ueniunt, ſed loco ualde opus eſt. Quare etiam Othonem uide. non dubito, quin occupatiſſi-

mus fueris, qui ad me nihil literarum. ſed homo nequam, qui tuum commodum non expectarit, cum ob eam unam cauſam miſſus eſſet, nunc quidem, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in Suburbano. At ego hic ſcribendo dies totos nihil equidem leuor, ſed tamen aberro. Aſinius Pollio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato, quod Balbus minor nuper ſatis planè, Dolobella obſcure, hic apertiſſime. Ferrem grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. Sed tamen, quid impurius? O hominem cauendum, quanquam mihi quidem, ſed tenendus dolor eſt. Tu quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi uacabis. quod putas oportere prouideri iá animi mei firmitatem, grauiusq́; quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere, aut Brutum ſi qui me fractum animo, & debilitatum putant, ſcient quid literarum, & cuius generis conficiam. Credo (ſi modo homines ſint) exiſtimene me, ſiue ita leuatus ſim, ut animum uacuum ad res difficiles ſcribendas afferam, reprehendendum non eſſe, ſiue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberaliſſima, doctoq́; homine digniſſima, laudari me etiam oportere. Sed cum ego faciam omnia, quæ facere poſſim ad me adiuuandum. Tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me laborare. Hoc mihi debere uideor, neq; leuari poſſe niſi ſoluero, aut uidero me poſſe ſoluere, ideſt locum, qualem uolo, inuenero. Hæredes Scapulæ, ſi iſtos hortos, ut ſcribis, tibi Othonem dixiſſe, partibus quatuor factis, liceri cogitant, nihil eſt ſcilicet emptori loci, ſin uenibunt, quid fieri poſſit, uidebimus. nam ille locus publicanus, qui eſt Treboniј, etiam Cuſini, erat ad me allatus, ſed ſcis aream eſſe. nullo pa-

cto probo. Plodiæ ſanè placent, ſed nòn puto eſſe uena les. De Druſi hortis quamuis ab his abhorreas, ut ſcribis, tamen eò confugiam, niſi quid inueneris. Aedificatio me non mouet, nihil enim aliud ædificabo, niſi id, quod, etiam ſi illos non habuero κύρσας mihi ſic placuit, ut cætera Antiſthenis hominis acuti magis, quàm eruditi. Tabellarius cum ad me ſine literis tuis ueniſſet, exiſtimaui tibi eam cauſam non ſcribendi fuiſſe, qđ pridie ſcripſiſſes ea ipſa, ad quæ reſcripſi hac epiſtola, Expectarem tamen aliquid de literis Aſinij Pollionis, ſed nimium ex me otium expecto, quanquam tibi remitto, niſi quid neceſſe erit, nec ne habeas ſcribere, niſi eris ualde ocioſus. De tabellarijs facerem, quod ſuades, ſi eſſent ullæ neceſſariæ literæ, ut erant olim, cum tamen breuioribus diebus quotidie reſpondebant tempori tabellarij, & erat aliquid Silius. Druſus alia quædam. nunc niſi Otho extitiſſet, quid ſcriberemus, non erat. Ipſum dilatum eſt, tamen alleuor, cum loquor tecum abſens, multo etiam magis, cum tuas literas lego. Sed quoniam & abes (ſic enim arbitror) & ſcribendi neceſſitas nulla eſt, conquieſcent literæ, niſi quid noui extiterit. Qualis futura ſit Cæſaris uituperatio contra laudationem meā, perſpexi ex eo libro, quem Hircius ad me miſit, in quo colligit uitia Catonis, ſed cum maximis laudibus meis, itaq; miſi librum ad Muſcam, ut tuis librarijs daret. Volo enim eum diuulgari, quod quo facilius fiat, imperabis tuis συμβουλευτικόν . ſæpe conor, nihil reperio, & quidem nihil habeo, & ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον, ſed quid ſimile? Illi & quæ ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, & grata

Alexandro, & quid tu eiuſmodi reperis? Mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod ſcribis te uereri, ne & gratia, & authoritas noſtra hoc meo mœrore minuatur. Ego qd homines, aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio. Ne doleam? qui poteſt? ne iaceam? Quis unquam minus, dum tua me domus leuabit? Quis à me excluſus, quis uenit, qui offenderetur? Ad Aſturam ſum à te profectus. Legere iſti læti, qui me reprehendunt, tã multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi, quàm bene, nihil ad rem, ſed genus ſcribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet XXX dies in hortis fui. Quis aut cõgreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſyderauit? Non ubi ſum ea lego, ea ſcribo, ut ij, qui mecum ſunt, difficilius ocium ferant, quàm ego laborem. Siquis requirit à te, cur Romæ nõ ſim, quia diſceſſus eſt, cur nõ ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis, quia frequentiam illam non facile ferrem. ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quot annis hoc tempus conſumere ſolebat. Cum Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hilaritatem illam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. Conſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulæ hoc uidetur effici poſſe aliud tua gratia, aliud noſtra, aut præconi ſubijciantur. id niſi fit, excludemur, ſin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nam qđ ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modo res certa ſit, tuq; enitare, quod facis. qđ uolumus, cõſequemur. Quod quæris quandiu hic. paucos dies, ſed certũ nõ habeo. ſimulac conſtituero, ad te ſcribã, et tu ad me quãdiu

in ſuburbano ſis futurus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pylia, & Attica mihi quoq; eadem, quæ ſcribis, et ſcribuntur, & nuntiātur. Nihil erat, quod ſcriberem, ſcire tamen uolebam, ubi eſſes, ſi abes, aut futurus es, quādo redditurus eſſes. facias igitur uelim me certiorem. Et quod tu ſcire uolebas, lego. quando ex hoc loco, poſtridie Iduum. Lanuuij conſtitui manere, inde poſtridie in Thuſculano, aut Romæ, utrū ſim facturus, eo ipſo die ſcies. ſcis quàm ſit φιλαίτιος συμφορά. minime uito quidem, ſed tamen auide ſum affectus de Fano, quod niſi, nō dico effectum erit, ſed fieri uidero, audebo hoc dicere, & tu, ut ſoles, accipies, incurſabit in te dolor meus, non iure ille quidem, ſed tamen feres hoc ipſum, quod ſcribo, ut omnia mea fers. Attuliſti omneis tuas conſolationes, unam hanc in rem uelim conferas. ſi quæris qd optem, primum Scapulæ, deinde Clodiæ, poſtea ſi Silius nolet, Druſus aget iniuſte Cuſini, & Trebonij. puto Terentium eſſe dominum, Rebillium fuiſſe certò ſcio. Sin autem tibi Thuſculanum placet, ut ſignificaſti quibuſdam literis, tibi aſſentiar. hoc quidem utiq; perficies, ſi me leuari uis, quem iam etiam grauius accuſas, quàm patitur tua conſuetudo. ſed facis ſummo amore, & uictus fortaſſe uitio meo, ſed tamen ſi me leuari uis, hæc eſt ſumma leuatio. Vel, ſi uerum ſcire uis, unam Hircij epiſtolam ſi legeris, quæ mihi quaſi πρόπλασμα uidetur eius uituperationis, quam Cæſar ſcripſit de Catone, facies, quid tibi uiſum ſit (ſi tibi erit commodū) me facito certiorem. Redeo ad Fanum. niſi hac æſtate abſolutum erit, quam rem uides integram reſtare, ſcelere me liberatum non putabo. nullum à te deſyderaui diē literarum.

literarum. Videbam enim, quæ ſcribis, & tamen ſuſpicabar, uel potius intelligebam, nihil fuiſſe, quod ſcriberes. Ad VI Iduum uero & abeſſe te putabam, & planè uidebam nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam. Malo enim fruſtra, quàm te non habere, cui des, ſiquid forte ſit, quod putes me ſcire oportere. Itaq; accepi VI Iduũ literas tuas inanes. Quid enim habebas, quod ſcriberes? Mihi tamen illud, qcqd erat, non moleſtum fuit, nihil aliud ſcire me noui, niſi te nihil habere, ſcripſi tamen neſcio quid de Clodia. Vbi ergo ea eſt, aut quando uẽtura? Placet mihi res ſic, ut ſecundum Othonem nihil magis, ſed neq; hanc uendituram puto. delectatur enim, & copioſa eſt, & illud alterum, quàm ſit difficile, te non fugit, ſed obſecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. Ego me hinc poſtridie exiturum puto, ſed aut in Thuſculanum, aut domum, inde fortaſſe Arpinum. cum certum ſciero, ſcribam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, ut id ipſum, quod facis, faceres. Putabam enim cõmodius te idem iſtud domi agere poſſe, interpellatione ſublata. Ego poſtridie Iduũ, ut ſcripſi ad te ante, Lanuuij manere conſtitui, inde aut Romæ, aut in Thuſculano. ſcies autem utrunq;. Quod ſcies recte illam rem fore leuamẽto, beneficis, cum id eſſet (mihi crede) perinde, ut exiſtimare tu non poſſes. Res indicat quantopere id cupiam, cum tibi audeam confiteri, quàm id non ita ualde probare arbitrer, ſed ferendus tibi in hoc meus error, ferendus? immo uero etiam adiuuandus. De Othone diffido, fortaſſe, quia cupio, ſed tamen maior etiam res eſt, quàm facultates noſtræ, præſertim ad

uerſario, & cupido, & locuplete, & hærede. Proximum eſt, ut uelim Clodiæ, ſi iſta minus confici poſſunt, effice quiduis. Ego me maiore religione, quàm quiſquam fuit ullius uoti obſtrictum puto. Videbis etiam Trebonianos, & ſi abſunt domini. Sed, ut ad te heri ſcripſi, conſyderabis etiam de Thuſculano, ne æſtas effluat, quod certe non eſt committendum. Et Hircium aliquid ad te συμπαθῶς de me ſcripſiſſe facile patior. Fecit enim humane, & eius epiſtolam ad me non miſiſſe multo facilius, tu enim etiam humanius. Illius librum, quem ad me miſit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex iſtorum uituperatione ſit illius maior laudatio. Quod per Muſtelam agis, habes hominem ualde idoneum, meiq; ſanè ſtudioſum. Iam inde à Pontiano. Perfice igitur aliquid. Quid autem aliud? niſi ut aditus ſit emptori, quod per quēuis hæredem poteſt effici. Sed Muſtelam id perfecturum, ſi rogaris, puto. mihi uero locum, quem opto ad id, quod uolumus, dederis. & præterea illa Silij, & Druſi non ſatis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur. Quid enim ſedere totos dies in uilla iſta? Igitur malim primū Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Thuſculano. Quod domi te incluſiſti, ratione feciſti. ſed quæſo confice, & te uacuum redde nobis. Ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Iduum Ianuarij, deinde poſtridie in Thuſculano. Contudi enim animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. Scies igitur fortaſſe cras, ſummū pendie. Sed q̃d eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri, qua de re literarum ad Clodium Patauinum miſſarum

exemplum

exemplum mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſed id fi- ctum arbitrari, bellumq́; narrat reliquum ſatis magnum, ſolet omnino eſſe Fuluiaſter. ſed tamen, ſiquid habes, mitte. Volo etiam ſcire de Gabiniano naufragio, quid ſit. ego hic duo magna συντάγματα abſolui. Nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſum. Tu mihi, etiam ſi nihil erit, quod ſcribas (quod fore ita uideo) tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, quod ſcriberes, dummodo ne his uerbis. De Atticæ optimo ἀκηδία tua me mouet. Etſi ſcribis nihil eſſe. In Thuſculano eo commodius ero, quod & crebrius tuas literas accipiam, & teipſum nonnunquam uidebo. Nam cætera quidem ἀνεκτότερα erant Asturæ, nec hæc, quæ me refricant, hic me magis angunt, etſi tamen ubicunq; ſum, illa ſunt mecum. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis, eũ

Quirini malo, quàm ſalutis. Tu uero peruulga Hircium, id enim ipſum putaram, quod ſcribis, ut cum ingenium amici noſtri probaretur ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. uicam (opinor) animum, & Lanuuio pergam in Thuſculanum, aut enim mihi in perpetuum Fundo illo carendum eſt (nam dolor idem manebit tantummodo ocius) aut neſcio, quid interſit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decem annos. Neq; enim iſta maior admonitio, quàm quibus aſſidue conficior & dies, & noctes. Quid ergo inquies? Nihil literæ in hac quidem re. uereor, ne etiam contra, nam eſſem fortaſſe durior. Iſto enim aio nihil agreſte, nihil inhumanũ eſt. Tu igitur, ut ſcripſiſti, nec id incõmodo tuo, uel (binæ enim tantum potuerunt lite=

ræ) occurram etiam, ſi neceſſe erit, ergo id quidem, ut po-
teris. De Muſtella, ut ſcribis, et ſi magnum opus eſt, eo
magis delabor ad Clodiam, quanquam in utroq; Fa-
berianum nomen explorandum eſt, de quo nihil no-
cuerit, ſi aliquid cum Balbo eris locutus. Et quidem, ut
res eſt, emere nos uelle, nec poſſe ſine iſto nomine, nec
audere incerta. Sed quando Clodia Romæ futura eſt,
& quanti rem æſtimas, eo prorſus expecto, non quin
illud malim, ſed & magna res eſt, & difficile cer-
tamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede, & ſi
de cupiditate nemini concedam, cæteris rebus infirmio
res ſumus. Sed hæc corà m. Hircij librum (ut facis)
diuulga. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Do-
mum tuam pluris uideo futuram uicino Cæſare. Tabel
larium meum hodie expectamus. nos de Pylia, & At
tica certiores faciet. Domi te libenter eſſe facile credo,
ſed uelim ſcire, quid tibi reſtet, aut iam ne confece-
ris. Ego te in Thuſculano expecto, eóq; magis, quod Ti
roni ſtatim te uenturum ſcripſiſti, & addidiſti, te pu-
tare opus eſſe. ſentiebam omnino quantum mihi præ-
ſens prodeſſes, ſed multo magis poſt diſceſſum tuum ſen
tio, quam ob rem, ut ante ad te ſcripſi, aut ego ad te
totus, aut tu ad me, quod licebit. Heri non multo poſt-
quam tu à me diſceſſiſti, puto quidam Vrbani, ut ui-
debantur, ad me mandata, & literas attulerunt, à
C. Mario Cn. Corſinio multis uerbis agere mecum, per
cognationem, quæ mihi ſecum eſſet, per eum Mari-
um, quem ſcripſiſſem, per eloquentiam L. Craſſi
Aui ſui, ut ſe defenderem, cauſamq; ſuam mihi per-
ſcripſit. Reſcripſi patrono illi nihil opus eſſe, quoni-
am Cæſaris

ām Cæſaris propinqui eius omnis poteſtas eſſet, uiri o-
ptimi, & hominis liberaliſſimi, me tamen ei fauturū.
O tempora fore, cum dubitet Curtius conſulatum pe-
tere. ſed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ eſt, ſed iā
ſciam, quid agat. Heri enim miſi, qui uideret, cui etiam
ad te literas dedi. Epiſtolam ad Cæſarem tibi miſi. Hor
ti, quam in diem proſcripti ſint, uelim ad me ſcribas.
Vt me leuarat tuus aduētus, ſic diſceſſus afflixit. Qua
re, cum poteris, id eſt cum Seſtij auctioni operam dede-
ris, reuiſes nos, uel una dies mihi erit utilis. quid dicā
gratius? Ipſe Romam uenirem, ut unà eſſemus, ſi ſatis
conſilium quadam de re haberem. Tironem habeo ci-
tius, quàm uerebar. uenit etiam Nicias, & Valerium
hodie audiebam eſſe uenturum, quāuis multi ſint, ma-
gis tamen ero ſolus, quàm ſi unus eſſes. ſed expecto te à
Peduceo utique. tu autem ſignificas aliquid etiam ante,
utrum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut ſcribis, hoc
tamen uelim ſcire, quando auctio. Epiſtolam ad Cæſa-
rē mitti, uideo tibi placere. Quid quæris? Mihi quoq;
idem maxime placuit, & eo magis, quod nihil eſt in ea
niſi optumum, & optimi ciuis, ſed ita optimi, ut tempo
ra, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt. ſed
ſcito ita nobis eſſe uiſum, ut iſti ante legerent. Tu igitur
id curabis, ſed niſi planè ijs intelliges placere, mittenda
non eſt. Id autem utrū illi ſentiant, an uero ſimulēt,
tu intelliges. ſed mihi ſimulatio pro repudiatiōe fuerit
τοῦτο δὲ γνώσῃ. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro
mihi narrauit, debere non eſſe dignitatis meæ perſcri-
ptionem tibi placere, hoc metuere, alterum in metu non
ponere. Sed & hæc, & multa alia corám. Suſtinenda

tamen (ſi tibi uidebitur) ſolutio eſt nominis Cereliani, dum & de Metione, & de Faberio ſci..mus. L. Tullium Montanum noſti, qui cum Cicerone profectus eſt, ab eius ſororis uiro literas accepi. Montanum Planco debere, quod præs pro Flaminio ſit HS XX. De ea re neſcio quid à Montano rogatum, ſanè uelim, ſiue Plancus ẽ rogandus, ſiue qua re potes illum iuuare, iuues. pertinet ad noſtrum officiũ, ſi forte res tibi notior eſt, quàm mihi, aut ſi Plancum rogandum putas, ſcribas ad me uelim, ut quid rei ſit, et quid rogandum, ſciam. De epiſtola ad Cæſarem quid egeris, expecto. De Silio non ita ſanè laboro, tu aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, neceſſe eſt, ſed neſcio quid uideris dubitare de Clodia, utrum quando ueneant, an ſint ne uenales. Sed qđ eſt, quod audio Spintherem feciſſe diuortium? De lingua latina ſecuri es animi, dices, qui talia conſcribis ἀπόγραφα ſunt, minore labore fiunt. uerba tamen affero, quibus abundo. Ego, etſi nihil habeo, quod ad te ſcribam, ſcribo tamen, quia tecum loqui uideor. Hic nobiſcum ſunt Nicias, & Valerius. Hodie tuas literas expectabamus matutinas, erunt fortaſſe alteræ poſt meridianæ, niſi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello, niſi ad te epiſtolas ad Martianum, & ad Montanum, eas in eundem faſciculum uelim addas, niſi forte iam dediſti. Vale

M. T.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

T. P. ATTICO.

a

D Ciceronem ita ſcripſiſti, ut neq; ſeuerius, neq; temperatius ſcribi potuerit, nec magis, quàm quemadmodum ego maxime uellem. Prudentiſſime etiam ad Tullios. Quare aut iſta proficiet, aut aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitam eſſe. efficis enim. à te hortos habeo. Nec uero ullum genus poſſeſſionis eſt, quod malim, maxime ſcilicet ob eã cauſam, quæ ſuſcepta eſt, cuius feſtinationem mihi tollis, quoniam de æſtate polliceris, uel potius recipis, deinde etiam ad κατα βίωσιν, mœſtitiamq; minuendam. nihil mihi reperiri poteſt aptius, cuius rei cupiditas impellit me interdum, ut te hortari uelim, ſed me ipſe reuoco, non enim dubito, quin quod me ualde uelle putes, in eo tu meipſum cupiditate uincas. Itaque iſtuc iam pro facto habeo. Expecto quid iſtis placeat de epiſtola ad Cæſarem. Nicias te (ut debet) amat, uehementerq; tua ſui memoria delectatur. Ego uero Peducæum noſtrum uehementer diligo, nam & quanti patrem feci, totum in hunc ipſum perſequor, æque amo, atque illum amaui. te uero plurimum, qui hoc ab utroque noſtrum fieri uelis. Si hortos inſpexeris, & ſi de epiſtola certiorem me feceris, dederis mihi quod ad

te ſcribam, ſin minus, ſcribam tamen aliquid. Nunquam deerit. gratior mihi celeritas tua, quàm ipſa res, quid enim indignius? Sed iam ad iſta obdurnimus, & humanitatem omnem exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidem, ut ex his noui. Quid enim? Veruntamen Oppio, & Balbo epiſtolas deferri iubebis, & tamen Piſonem ſicubi. de auro. Faberius, ſi uenerit, uidebis, ut tantum attribuatur, ſi modo attribuetur, quantum debetur. accipies ab Erote. Ariarathes. Ariobarzani filius Romam uenit, uult opinor regnum aliquod emere à Cæſare. Nam quomodo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo non habet. omnino eum Seſtius noſter parochijs publicis occupauit, quod quidem facile patior. Veruntamen quod mihi ſummo beneficio meo cũ fratribus illius neceſſitudo eſt. inuito eum per literas, ut apud me diuerſetur. Ad eam rem cum mitterẽ Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducæi, cum poteris, etſi impediet fortaſſe Faberius. ſed tamen, cum licebit. Dionyſius noſter grauiter queritur, et tamen iure, à diſcipulis abeſſe tandiu. multis uerbis ſcripſit ad me. credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius abfuturus, ac nollem. Valde enim hominem deſydero. A te literas expectabam non dũ ſcilicet, nam has mane reſcribebam. Ego uero iſta nomina ſic probo, ut nihil aliud me moueat, niſi quod tu uideris dubitare. Illud enim non accipio in bonã partem, quod ad me refers. Quid ſi ipſe negocium meum gererem? nihil gererem, niſi conſilio tuo, ſed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua ſemper uteris, quàm quod dubites de nominibus iſtis. Etenim Cœlium non

lium non probas, plura non uis, utrinque laudo. His igitur utendum, expers aliquando factus eſſet in his quidem tabulis. A me igitur omnia, quod dies longiores, teneamus modo, quod uolumus. Puto fore iſtam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Criſpo, & Muſtela uidebis, & uelim ſcire, quæ ſit pars duorum. de Bruti aduentu eram factus certior, attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. Miſi ad te epiſtolam, quia commode ſcripta erat. Habeo munus à te laboratum decem legatorum, & quidem puto, nam Silius natus anno, poſtquam fuit Cóſul Mumus, ſed quoniam ſæpius de nominibus quæris quid placeat, ego tibi quoque ſæpius reſpondebo placere. Siquid poteris cum Piſone, conficies. Animus enim uidetur in officio futurus. Velim autem poſſis, ſi minus utiq; ſimul ſimus, cum Brutus in Thuſculanum ueniet, magni intereſt mea, unà nos eſſe. ſcies autem, qui dies is futurus ſit, ſi puero negocium dederis, ut quærat Spurium Mummium, putaram in decem legatis fuiſſe, ſed uidelicet ἀνάλογον fratri fuiſſe. Fuit enim ad Corynthum. miſi tibi Torquatum. Colloquere tu quidem cum Silio, ut ſcribis, & tu uerge. Illam diem negabat eſſe menſe Maio. iſtam non negabat. Sed tu, ut omnia, iſtuc quoque ages diligenter. de Criſpo, & multis ſcilicet cum quid egeris, quoniam ad Bruti aduentum fore te nobiſcum pollicêris, ſatis eſt, præſertim cum hic tibi dies in magno noſtro negocio conſumatur. De aquæductu probe feciſti. columnarium uide, ne debeamus, quanquam mihi uideor audiſſe iam illic commutatam eſſe legem. Piſoni quid eſt, quod honeſtius reſpondere poſſimus,

quàm ſolitudinem Catonis? nec cum hæredibus ſolum Herennianis, ſed etiam, ut ſcis (tu enim mecum egiſti) de puero Lucullo, quam pecuniã tutor (nam hoc quoq; ad rem pertinet) in Achaia ſumpſerat. Sed agit liberaliter, quoniam negat ſe quicquam facturum contra noſtram uoluntatem. corãm igitur, ut ſcribis, conſtituemus, quemadmodum rem explicemus. Quod reliquos cohæredes cõueniſti, feciſti planè bene. Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo eius exemplum, ſed tamen ſaluum eſt, et ait Tiro te habere oportere, & ſi, ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum reſcripſeram, miſi. Iudiciali moleſtia ut caream, uidebis. Tuditanum iſtum proauum Hortenſij planè non noram, & filium, qui tum non potuerat eſſe legatus, fuiſſe putaram. Mummium fuiſſe ad Corinthum pro certo habeo. Sæpe enim hic Spurius, qui nuper eſt, epiſtolas mihi pronuntiabat uerſiculis facetis, ad familiares miſſas à Corintho, ſed nõ dubito, quin fratri fuerit legatus non in decem. atq; hoc etiam accepi non ſolitos maiores noſtros legare in decem, qui eſſent Imperatorum neceſſarij, ut nos ignari pulcherrimorum inſtitutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Murenam, & cæteros ad L. Lucullum miſimus. Illudq; εὐλογώτατον, illum fratri inprimis eius legatis fuiſſe. Operam tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & ſis in tuis multo minus diligens, quàm in meis. Seſtius apud me fuit, et Theopompus pridie. ueniſſe à Cæſare narrabat literas. hoc ſcribere, ſibi certum eſſe Romæ manere, cauſamq; eam aſcribere, quæ erat in epiſtola

noſtra, ne ſe abſente leges negligerentur, ſicut eſſet neglecta ſumptuaria. Eſt ἄλογον, idq; eram ſuſpicatus. ſed iſtis mos gerendus eſt, niſi placet hanc ipſam ſententiam nos perſequi, & Lẽtulum cum Metella feciſſe diuortiũ. Hæc omnia tu melius. Reſcribes igitur, quicquid uoles, dummodo nequid. iam enim non reperio, quid te reſcripturum putem, niſi forte de Muſtela, aut ſi Silium uideris. Brutus heri uenit in Thuſculanum poſt horã decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellem, cum tu adeſſes, miſi equidem ei nuntiari, te quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduentum, uenturumq;, ſi audiſſes, meq́; ut facio continuo te, certiorem eſſe facturum, nihil erat, quod ad te ſcriberem, modo enim diſceſſeras, & paulo poſt triplices remiſeras. Velim cures eas titulum olueſtorum deferendum, & alicuĩ des negocium, qui quærat Q. Faberij fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis ſit. Epitomẽ Bruti Cælianorum uelim mihi mittas, & à Philoxeno παναιτίου περὶ προνοίας. Te Idibus uidebo cum tuis. commodum diſceſſeras heri, cum Trebatius uenit, paulo poſt Cultius hic ſalutandi cauſa, ſed manſit inuitatus. Trebatium nobiſcum habemus. Hodie mane Dolobella. multus ſermo ad multum diem. nihil poſſum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. Ventum eſt tamen ad quæ multa ἄπρακτα ἀδιήγητα. ſed unum eiuſmodi, quod niſi exercitus ſciret non modo Tironi dictare, ſed ne ipſe quidem auderem ſcribere, ſed hactenus. εὐκαίρως ad me uenit, cum haberem Dolobellam, Torquatus, humaniſſimeq́ue Dolobella, quibus uerbis ſecum egiſſem, expoſuit,

cõmmodum enim egeram diligentiſſime, quæ diligen-tia grata eſt uiſa Torquato, à te expecto, ſiquid de Bruto, quanquam Nicias confectum putabat, ſed diuortium non probari, quo etiam magis laboro idem, quod tu. Siquid eſt enim offenſionis, hæc res mederi poteſt. Mihi Arpinum eundum eſt, nam & opus eſt conſtituta nobis illa prædiola, & uereor, ne exeundi poteſtas non ſit. cum Cæſar uenerit, de cuius aduentu eam opinionem Dolobella habet, quam tu coniecturam faciebas ex literis Meſſalæ. cum illuc uenero, intellexeróq; quid negocij ſit, cum ad quos dies rediturus ſim, ſcribam ad te. Minime miror te, & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera. Quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere poſſet? Omnia igitur metuenda, ſed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν, tu præſertim me reliquum conſularem. Quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquam hoc nullam ad partem ualet ſcilicet, mihi præſertim, qui non minus bene actum cum illis putem. Quid enim ſumus? aut quid eſſe poſſumus? domi ne? an foris? Quod niſi hoc mihi ueniſſet in mentem iſta ſcribere, neſcio quæ, quò uerterem me, non haberem. Ad Dolobellam, ut ſcribis, ita puto faciendum κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid eſt. Valde enim deſyderat Brutus. ſiquid egerit, curabis, ut ſciam, cui quidem quamprimum agendum puto præſertim, ſi ſtatuit. Sermunculum enim omnem aut reſtrinxerit, aut ſedarit. Sunt enim, qui loquantur etiam mecum, ſed hæc ipſe optime, præſertim ſi etiam tecum loquetur. Mihi enim eſt in animo proficiſci XI

Calendarum.Hic enim nihil habeo , quid agam , ne hercule illic quidem,nec uſquam,ſed tamen illinc hodie Spintherem expecto.Miſit enim Brutus ad me per literas,purgat Cæſarem de interitu Marcelli,in quem ne,ſi inſidijs quidem ille interfectus eſſet,caderet ulla ſuſpitio.Nunc uero,cum de Magio conſtet , non ne furor eius omnem cauſam ſuſtinet.? planè quid ſit,non intelligo.Explanabis igitur,quanquam nihil habeo,quod dubitem,niſi ipſi Magio,quæ fuerit cauſa amentiæ,pro quo quidem etiam ſponſor factus,et nimirum id fuit.ſoluendo enim non erat.credo enim petijſſe à Marcello aliquid,& illum,ut erat,conſtantius reſpondiſſe, ὃ τὸν ὄνειδος credebam eſſè fatale totum.Eſt aliud poſteà quam ſum à te dijunctior , ſed fuit faciendum,ut & conſtituerem mercedulas prædiorum , & ne magnum onus obſeruantiæ Bruto noſtro imponerem . Poſthac enim poterimus commodius colere inter nos in Thuſculano.Hoc autem tempore,cum ille me quotidie uidere uellet,& ego ad illum ire non poſſem,priuabatur omni delectatione Thuſculani.Tu igitur,ſi Seruilia uenerit,ſi Brutus quid egerit,etiam ſi conſtituerit quando obuiam,quicquid deniq; erit , quod ſcire me oporteat, ſcribes.Piſonem,ſi poteris,conuenias.Vides q̃ maturum ſit.ſed tamen,quod commodo tuo fiat. Valde me momorderunt epiſtolæ tuæ de Attica noſtra.eædem tamẽ ſanauerunt.Quod enim te ipſe conſolabare eiſdem literis,id mihi erat ſatis firmum ad leniendam ægritudinem.Ligarianam præclare uendidiſti.poſthac quicquid ſcripſero,tibi præconiũ deferam.Quod ad me de Varrone ſcribis,ſcis me antea orationes,aut aliquid id ge-

nus ſolitum ſcribere, ut Varronem nuſquam poſſem intexere. Poſtea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denuntiauerat magnam ſanè, et grauem προσφώνησιν. Biennium præterijt, cum ille καλλιππίδης aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi miſiſſet, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, ſi modo potuiſſem. Nam hoc etiam Heſiodus aſcribit αἴκε δύνηαι, nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν ſanè mihi probatam Bruto, ut tibi placuit, deſpondimus, idq; eum non nolle mihi ſcripſiſti. Ergo illam ἀκαδημαϊκὴν in qua homines nobiles illi quidem, ſed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus. etenim ſunt ἀντιόχεια, quæ iſte ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, ſi tu hoc probas, déq; eo mihi reſcribas uelim. De brutiniana auctione accepi à Veſtorio literas. ait ſine ulla controuerſia rem ad me eſſe collatam, Romæ uidelicet, aut in Thuſculano me fore putarunt, ad VIII Calēdarum. Quintil. Dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni noſtro, paulum proferāt auctionē, me circiter Non. in Thuſculano fore cum Piſone. Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt. Commotus tuis literis, quod ad me de Varrone ſcripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtuliq; ad noſtrum ſodalem, et ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores ſunt omnino, q̄ erant, ſed erant multa detracta. Tu autem mihi peruelim ſcribas, quid intellexeris illum uelle. Illud utiq; ſcire cupio, quæ intellexeris ab eo ζηλο=

υυπεῖϑαι, niſi forte Brutum idem edere reſtabat, ſed tamen ſcire peruelim. Libri quidem ita exierunt (niſi forte me communis φιλαυτία decipit) ut in tali genere, ne apud Græcos quidem ſimile quicquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quod illa, quæ habes de Academicis, fruſtra deſcripta ſunt, multo tamen hæc erunt ſplendidiora, breuiora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ, quò me uertam. Volo Dolobellæ ualde deſyderanti placere, nec reperio quid, et ſimul αἰδέομαι Τρῶας. neq; ſi aliud quid potero μέμψιν effugere. Aut ceſſandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc leuia curamus? Attica mea obſecro te qd agit? quæ me ualde angit. Sed crebro reguſto tuas literas. in his acquieſco. tamen expecto nouas. Brinia libertus cohæres noſter ſcripſit ad me uelle, ſi mihi placet, cohæredes, ſed Sabinum Album ad me uenire, id ego planè nolo. hæreditas tanti non eſt, & tamen obire auctionis diem facile poterunt (eſt enim III Iduum) ſi me in Thuſculano poſtridie Nonarũ mane conuenerint. qđ ſi latius uolent proferre diem, poterunt, uel biduũ, uel triduum, uel, ut uidebitur. nihil enim intereſt. Quare, nè ſi iam profecti ſunt, retinebis homines. De Bruto ſiquid erit, de Cæſare ſiquid ſcies præterea, ſcribes. Illud etiã, atque etiam conſyderes uelim, placeat ne tibi mitti ad Varronem, quod ſcripſimus, & ſi etiam ad te aliquid pertinet. nam ſcito te ei Dialogo adiunctum eſſe. tertiũ opinor. Igitur conſyderemus, et ſi nomina iã facta ſunt, uel induci, uel mutari poſſunt. Quid agit obſecro te Atticæ noſtra? nã triduo abs te nullas acceperã. nec mirũ, nemo enim uenerat, nec fortaſſe cauſa fuerat. itaq; ipſe

quid ſcriberem non habebam, quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorum, q, ſi ueniſſet, & à te quid attuliſſet, uidebã non defuturum, quid ſcriberem. Nos cum flumina, & ſolitudinem ſequeremur, quo facilius ſuſtentare nos poſſemus, pedem è villa adhuc egreſſi non ſumus, ita magnos, & aſſiduos imbres habebamus. Illam Academicen σύνταξιν totam ad Varronem traduximus, quæ modo fuit Catuli, Luculli. Hortenſij Deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον non uidebatur, quod erat hominibus nota, non illa quidem ἀπαιδευσία sed in his rebus ἀτριψία. ſimul ac ueni ad villam, eoſdem illos ſermones ad Catonẽ, Brutumq́; tranſtuli. Ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uiſa eſt aptior ἀντιοχεία ratio, ſed tamen uelim ſcribas ad me primum, placeat ne tibi aliquid ad illũ: deinde, ſi placebit, hoc ne potiſſimum. Quid Seruilia? iam ne uenit? Brutus etiã quid agit, et quando? de Cæſare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi. tu cum Piſone ſiquid poteris. de Sexto expectabam Roma aliquid, non imperaſſem igitur aliquid, tuis. nũc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut ſi aliquid egit, & quid à Cæſare. ſed quid iſta, quæ minus curo? Atticæ noſtra quid agat, ſcire cupio, & ſi tuæ literæ (ſed iam nimis ueteres ſunt) recte ſperare iubent, tamen expecto recens aliquid. Vides propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Thuſculano cum eſſem, tanta erat crebritas literarum, ſed id quidem iam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci ſanè argutulos libros ad Varronem, ſed tamen expecto quid ad ea, quæ ſcripſi ad te. primum quid intellexeris eum deſyderare

ris eum deſyderare

xeris eum deſyderare à me, cum ipſe homo πολυγραφώτατος nunquam me laceſſiſſet, deinde quam ζηλοτυπεῖν multo Hortenſium minus, aut eos, qui de rep. loquuntur. planè hæc mihi explices uelim. In primis maneas ne in ſententia, ut mittam ad eum, quæ ſcripſi, an nihil neceſſe putes, ſed hæc corám. Commodum diſceſſerat Hilarus librarius IIII Calendarum, cui dederam literas ad te, cum uenit tabellarius cum tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratiſſimũ fuit, quod Attica noſtra rogat te, ne triſtis ſis, quodq; tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, ut uideo, præclare authoritas tua commendauit. Scripſit enim ad me Balbus, ac Oppius mirifice ſe probare, ob eamq; cauſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculam miſiſſe. Hoc igitur idẽ tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne uiderer φιλόδοξος, ſic enim conſtituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent, ſed quia ſcribis, & deſyderari à Varrone, & magni illum æſtimare, eos confeci, & abſolui, neſcio quàm bene, ſed ita accurate, ut nihil poſſet ſupra. Academicam omnem quæſtionem libris quatuor in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν præclare collecta ab Antiocho Varroni dedi, ad ea ipſe reſpondeo. Tu es tertius in ſermone noſtro. Si Cottam, & Varronem feciſſem inter ſe diſputantes, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον eſſet, hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos ſex de rep. libris fecimus. Sunt etiam de Oratore noſtri tres, mihi uehementer probati, in eis quoq; eæ perſone ſunt, ut mihi tacendum fuerit, Craſ-

ſus enim loquitur. Antonius Catulus ſenex. C. Iulius frater Catuli. Cotta, Sulpitius. puero me hic ſermo inducitur, ut nullæ eſſe poſſent partes meæ. Quæ autem his temporibus ſcripſi, ariſtotelicum morem habent, in quo ſermo ita inducatur cæterorum, ut penes ipſum ſit principatus. Ita confeci quinq; libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Antonio περιπατητικὰ M. Piſoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putaram, quod omnes illi deceſſerant. Hæc Academica, ut ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram, ſanè in perſonas non cadebant. Erant enim λογικώτερα, quàm inutilia de iјs omnia, & iniqua uiderentur. itaq;, ut legi tuas de Varrone tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, easq; parteis, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur. Sũt enim uehementer ἀντιόχεια, quæ diligenter à me expreſſa acumen habent Antiochi. nitorem orationis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu dandos ne putes hos libros Varroni, etiam, atq; etiam uidebis. Mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. à Cæſare literas accepi conſolatorias datas pridie Calen. Maij Hiſpali, de urbe augenda. Quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patior, eáq; augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neq; poſſum iam abdere (eſt enim res peruulgata) neq; Tuberonem uolo defendere. Mirificæ eſt enim φιλαίτιος. Theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. Ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio, itaq;, ut conſtitui, adero. Fratrem

adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum, ſcire igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè laboro, etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte. nihil enim melius curandum eſt, atq; hoc, in omni uita ſua quenq; à recta conſcientia, tranſuerſum unguem non oportet diſcedere. Viden quàm philoſophos haud tu nos fruſtra exiſtimas? Hæc in manibus habere, ἐνδεῖχθαι te nollem, quod nihil erat. Redeo enim rurſus eodem. Quicquam ne me putas curare in toto, niſi ut ei ne deſim? Id agnoſci licet, ut iudicia uidear tenere μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domeſtica ferre poſſem, quàm iſta contemnere. Putas autem me uoluiſſe aliquid, quod perfectum non ſit? Non licet ſcilicet ſententiam ſuam, ſed tamen, quæ tum acta ſunt, non poſſum non probare, & tamen non curare pulchre poſſum, ſicuti facio. ſed nimium multa de nugis. ad Hircium dederam epiſtolam ſanè grandem, quam ſcripſeram proxime in Thuſculano. huic quam tu miſiſti, reſcribam aliâs. nunc aliâs malo. Quid poſſum de Torquato, niſi aliquid à Dolobella? quod ſimulac, continuo ſcieris. Expectabam hodie, aut ad ſummum cras ab eo tabellarios, qui ſimulac uenerint, mittentur ad te. À Quinto expecto. proficiſcens enim è Thuſculano VIII Calendarum, ut ſcis, miſi ad eum tabellarios. Nunc ad rem ut redeam, Inhibere illud tuum, quod ualde mihi arriſerat, uehementer diſplicet. Eſt enim uerbũ totum nauticum, quanquam id quidem ſciebam, ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cũ inhiberi eſſẽt Remiges iuſſi. id nõ eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad uillam noſtram nauis appelleretur. Nõ enim ſuſtinẽt, ſed alio mõ remigãt, id ab ἐποχῆς remotiſſimũ ẽ, quare facies, ut ita ſit

in libro quemadmodum fuit. Dices hoc idem Varroni,
ſi forte mutauit. nec eſt melius quicquam, quàm ut Lu-
cullus ſuſtineat currum, equosq; , ut bonus ſæpe agita-
tor, ſemperq; Carneades προβολὴν pugilis, & re-
tentionem aurigæ ſimilem facit. ἐποχὴν ἑρμοδώρου.
Inhibitio autem remigum motum habet, et uehementio-
rem quidem remigationis nauem conuertentis ad pup-
pim. Vides quanto hoc diligentius curem, quàm aut de
Rumone, aut Pollione. De Panſa etiam, ſi qd certius. cre
do enim palam factum eſſe. De Critonio, ſi quid eſſet, cer
te, ne de Metello, & de Balbino. Dic mihi, placet ne ti
bi primum edere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus qui
dem faciebat, is, qui Platonis libros ſolitus eſt diuulga-
re, ex quo λόγοισιν ἑρμόδωρος. Quid illud? re-
ctum ne exiſtimas quicquam Bruto? cui, te authore
προσφωνῶ. Scripſit enim Balbus ad me, ſe à te quin
tum de finibus librum deſcripſiſſe, in quo non ſanè mul
ta mutaui, ſed tamen quædam addidi, Tu autem com-
mode feceris, ſi reliquos continueris, ne & ἀδωρότατα
habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. Sed hæc hactenus,
ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. Etſi nunc quidē
maxima mihi ſunt hæc. Quid eſt enim aliud? Var-
roni quidem, quæ ſcripſi te authore, ita propero mitte-
re, ut iam Romam miſerim deſcribenda. ea ſi uoles,
ſtatim habebis. Scripſi enim ad librarios, ut fieret tuis,
ſi tu uelles, deſcribendi poteſtas. ea uero continebis, quo-
ad ipſe te uideam. quod diligentiſſime facere ſoles, cum
à me tibi dictum ſit. Quomodo autem fugit me tibi
dicere? mirifice Cerelia ſtudio uidelicet philoſophiæ fla-
grans, deſcribit à tuis. iſtos ipſos de finibus habet.

Ego autem tibi cõfirmo (poſſum falli, ut humanus) eam non habere. nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. Tantum porrò aberat, ut binos ſcriberẽt, uix ſingulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum arbitror. Itẽ quæ te uolo exiſtimare, à me enim prætermiſſum eſt, ut dicerem eos exire non dum uelle. Hui quàndiu de nugis. De re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolobella tibi aſſentior, cũ hæredes, ut ſcribis, in Thuſculano. De Cæſaris aduentu ſcripſit ad me Balbus nõ ante Calendas Sextil. De Attica optime, quod leuius, ac lenius, & quod fert εὐκόλως. Quod autem de illa noſtra cogitatione ſcribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui, ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput eſt, ipſum nõ noui, ſed audio laudabiliora. De Scrofa etiam proxime accedit, ſiquid hoc ad rem. εὐγενέστερος eſt etiã, quàm pater. Coràm igitur, et propenſo quidem animo ad probandum. Accedit enim ꝙ patrem (ut ſcire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, ſed quàm ipſe ſcit, amo, idq; & merito, & iandiu. De Varrone non ſine cauſa quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. Occurrunt mihi quædam, ſed ea coràm. Te autem ἀσμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius. Proximis enim tuis literis primum te id non nolle cognoui. De Marcello ſcripſerat ad me Caſſius antea τὰ κατὰ μέρος. Seruius rem acerbam. Ad prima redeo. Scripta noſtra nuſquam malo eſſe, quam apud te, ſed ea timui foras dari. cum utrique noſtrum uidebitur. Ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuſo, & tamen aliud quiddam ad te ſcripſeram. Cereliam quædam habere, quæ niſi à te non potuerit.

Balbo quidem intelligebam ſatisfaciendum fuiſſe, tantum nolebã, ut aut obſolutum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, ſimulac te uidero (ſi tibi uidebitur) mittam. Quid autem dubitarim, cum uidero te, ſcies. Ad Tribunos quod appelles, ualde probo. te de prædio Auiæ exerceri, moleſte fero. De Bruto noſtro perodioſum, ſed uita fert. Mulieres autẽ uix ſatis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium ſcribam nihil fuit, quod appellares, nam tibi mandaſſem, ſi fuiſſet. Nihil enim eſt apud eum poſitum nomine uoti, ſed eſt quiddam apud illum meum. Id ego in hanc rem ſtatui conferre. Itaq; tibi recte dixi, ubi eſſet, & tibi ille recte negauit. hoc quoq; ipſum continuo adoriamur. locum hominibus non ſanè probo, quod eſt deſertior, ſed habet εὐλογίαν. Verum hoc quoq;, ut cenſueris, quippe qui omnia. Ego, ut conſtitui, adero, atq; utinam tu quoq; eodem die, ſin (quid enim multa) utiq; poſtridie. etenim cohæredes a quis ſine te opprimi malitia eſt. alteris iam literis nihil ad me de Attica, ſed id quidem mihi in optima ſpe pono. Illud accuſo, non te, ſed illam, ne ſalutem quidem. at tu & illi, & Tyliæ plurimam. nec me tamen iraſci indicaris. Epiſtolam Cæſaris miſi, ſi minus legiſſes. Antemeridianis tuis literis heri ſtatim reſcripſi, nũc reſpondebo ueſpertinis. Brutus mallem me acerſſeret, nam & æquius erat, cum illiter inſtaret & ſubitum, & longum. & mehercule nunc, cum ita ſimus affecti, ut nõ poſſimus planè ſimul uiuere. Intelligis enim profecto quo maxime poſita ſit συμβίωσις. Facile patiebar nos potius Romæ unà eſſe, quàm in Thuſculano. Libri ad Varronem non

morabantur,

morabantur, ſunt enim defecti, ut uidiſti, tantum menda librariorum tolluntur. De quibus libris ſcis me dubitaſſe, ſed tu uideris. Item quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. mea mandata (ut ſcribis) explicata, quanquã iſta retentione omnes, ut ait ei Trebatius, quid tu iſtos putas? Noſti domum, quam conficæ ἀνάγκας Incredibile eſt, quàm ego iſta non curẽ, omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi poſſeſſiũculas meas. Magis enim doleo, me non habere cui tradam, q̃ habere, qui utar. Atq; illud Trebatius ſe tibi dixiſſe narrabat. Tu autem ueritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem. fuit id quidem humanitatis, ſed mihi crede, iam iſta non curo. Quare da te in ſermonem, et perſeca. et confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. Ne exiſtimes, qui non debita conſectari ſoleant, quod debeatur remiſſuros. De die tantum uideto, & id ipſum bono modo. Quid eſt hoc, quod Hermogenes mihi Clodius Andromedem ſibi dixiſſe, ſe Ciceronem uidiſſe Corcyræ. Ego enim audita tibi putaram. nil igitur, ne ei quidem literarum? an non uidit? Facies ergo, ut ſciam. Quid tibi ego de Varrone reſcribam? Quatuor διφθέραι ſunt in tua poteſtate. quid egeris, id probabo, nec tamen αἰδέομαι Τρῶας. Quid enim? ſed ipſi quàm res illa probaretur, magis uerebar, ſed quoniam tu ſuſcipis in alteram aurẽ de retentione, reſcripſi ad tuas accurate literas ſcriptas. Conficies igitur, & quidem ſine ulla dubitatione, aut retractione. hoc fieri & oportet, & opus eſt. De Andromene, ut ſcribis, ita putaram, ſcripſiſſes enim

mihi quæ didiciſſes. tu tamen ita mihi de Bruto ſcribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? Nam ego Romam pridie Iduũ. ita uolui Bruto ſcribere, ſed quoniam tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀσαφέστερος *me ex tuis literis intellexiſſe, nolle eum me, quaſi proſequẽdi ſui cauſa Romam nunc uenire. ſed quoniã iam adeſt meus aduentus, fac quæſo, nequid eum Idus impediant, quo minus ſuo commodo in Thuſculano ſit. Nec enim ad tabulam eum deſyderaturus eram. In tali enim negocio cultu unus non ſatis es. ſed ad teſtamentum uolebam, quod iam malo alio die, ne ob eam cauſam Romam ueniſſe uidear. Scripſi igitur ad Brutum iã illud, quod putaſſem, Idibus nihil opus eſſe. Velim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid eſt tandẽ, quod perhorreſcas? Quia tuo periculo iubeã libros dari Varroni. etiam nunc ſi dubitas, fac, ut ſciamus. Nihil enim eſt illis elegantius. uolo Varronem, præſertim cum ille deſyderet, ſed eſt, ut ſcis* δεινὸς ἀνὴρ τάχακεν καὶ ἀνέτιον αἰτιῷτο *ita mihi ſæpe occurrit. uultus eius eſt quærentis fortaſſe uel hoc, meas partes in his libris copioſius defenſas eſſe, quàm ſuas, quod mehercule intelliges non eſſe, ſiquando in Epeirum ueneris, nã nunc Alexionis epiſtolis cedimus, ſed tamen ego nõ deſpero probatum iri Varroni, & id, quoniam impenſam fecimus in Macrocolla, facile patior teneri, ſed etiã, atq; etiam dico, tuo periculo fiet. Quare, ſi addubitas, ad Brutum tranſeamus. eſt enim is quoque Antiochius. O Academiam uolaticam, & ſui ſimilem, modo huc, modo illuc, Sed quæſo epiſtola mea ad Varronem ualde ne tibi*

de ne tibi

dene tibi placuit? Male mihi ſit, ſi unquam quicquam tam enitar. ergo ego, ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς perſequi ſolet, ſed Spinthero ſyllabatim. De Virgilij parte ualde probo, Sic ages igitur. equidem id erat primum, et maximum Clodiæ. Quod ſi neutrum, metuo, ne turbem, et irruam in Druſum. intemperans ſum in eius rei cupiditate, quam noſti. Itaq; reuoluor identidé in Thuſculanũ. Quid uis enim potius, quàm ut non hac æſtate abſoluatur. ego, ut tempus eſt, noſtrum locum habeo nullum, ubi facilius eſſe poſſim, quàm Aſturæ. Sed quia q mecũ ſunt, credo, quod mœſtitiam meam non ferunt, domum properant. Etſi poteram remanere, tamen, ut ſcripſi tibi, proficiſcar hinc, ne relictus uidear. Quò autem Lanuuio? coner equidem in Thuſculanum, ſed faciam te ſtatim certiorem. Tu literas conficies. Equidem credibile non eſt, quantum ſcribam die, quinetiam noctibus, nihil eſt enim ſomni. Heri etiá effeci epiſtolam ad Cæſarem, tibi enim placebat, quam non fuit malum ſcribi, ſi forte opus eſſe putares, ut quidem nunc eſt, nihil ſanè eſt neceſſe mittere, ſed id quidem, ut tibi uidebitur, mittam tamen ad te exemplum fortaſſe Lanuuio, niſi forte Romam, ſed cras ſcies. Epiſtolam ad Cæſarem. nobis uero ſemper rectiſſime placuit, ut iſti ante legerent. aliter enim fuiſſemus, & in hos officioſi, & in noſmetipſos, ſi illum offenſuri fuimus, pene periculoſi. Iſti autem ingenue, mihiq; gratum, quod qd ſentirent, non reticuerunt. illud uero uel optime, quod ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribendi cauſa non ſit, quanquam de parthico bello qd ſpectare debui, niſi

quod illum uelle arbitrabar? Quod enim aliud argumentũ epiſtolæ noſtræ, niſi Collatia fuit? An, ſi ea, quæ optima putaram, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? Totis his igitur literis nihil opus eſt. Vbi enim ἐπίταγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπόταγμα, uel non magnum moleſtum futurum ſit, quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat, illum cum antea nihil ſcripſerim exiſtimaturum me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. Atq; etiã uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. Quid quæris? Valde me pœnitebat, nec enim in hac quidem re quicquam magis, ut uellem, accidere potuit, quàm quod σπουδὴ noſtra non eſt probata. Incidiſſemus etiam in illos. in eis in cognatum tuum. Sed redeo ad hortos. Planè illuc te ire niſi tuo magno commodo nolo. Nihil enim urget. quicquid erit, operã Faberio ponamus. De die tamen auctionis, ſiquid ſcies, eum, qui è Cumano uenerat, quod & planè ualere Atticam nuntiabat, & literas ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi. Hortos quoniam hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarem (iurato mihi crede) non poſſum. Nec me turpitudo deterret, etſi maxime debeat. quàm enim turpis eſt aſſentatio, cum uiuere ipſum turpe ſit nobis? ſed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret, ac uellem quidem (eſſem enim, qui eſſe debeam) ſed in mentem nihil uenit. Nam quæ ſunt ad Alexãdrum hominum eloquentium, & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur. Adoleſcentem incenſum cupiditate ueriſſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid con-

filij dari, quod ad laudem ſempiternam ualeret, cohortamur. Ad decus non deeſt oratio. Ego quid poſſum? tamen neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. In eo quod nonnulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiunt, et facta ſunt, reprehenduntur, quod me minime pœnitet. Si enim perueniſſent iſtæ literæ (mihi crede) nos pœniteret. Quid tu? Non uides ipſum illum Ariſtotelis diſcipulũ ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquam Rex appellatus ſit, ſuperbũ, crudelem, immoderatum fuiſſe? Quid tu hũc de pompa Quirini contubernalem his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? Ille uero potius non ſcripta deſydrrat, quàm ſcripta non probet. Poſtremo, ut uolet. Abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nunc opto caſum illum, quem tum timebam, uel quem libebit, niſi quid te aliud impediet, & mihi optato ueneris. Nicias à Dolobella in magno opere arceſſitus. Legi enim literas, etſi muito me, tamen eodem me authore profectus eſt. Hoc manu mea. Cũ quaſi alias res quærerem de philologis è Nicia, incidimus in Talenam, ille de ingenio nihil nimus. modeſtum & frugi, ſed hoc mihi non placuit. Se ſcire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam. Quinti filiam uetulam ſanè, & multarum nuptiarum non eſſe probatam mulieribus, quod ita reperirent rem non maiorem DCCC. Hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryſippo in uilla. cuius inſulſitatem bene noram. uideo nihil, aut paucam, aut ad balnearia, tamen laudat maiora de minoribus, ait hyberna effici

poſſe. Tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt, quam ut tantam faciamus, quantam in Thuſculano fecimus, prope dimidio minoris cõſtabit iſto loco. Ad id autem, quod uolumus ἀφίδρυμα nihil aptius uidetur, q̃ lucus, quem ego noram, ſed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. Nihil eſt, quod ego malim. In hoc τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum eſt, ſi Faberius nobis nomen illud explicat, noli quærere quanti. Othonem uincas uolo, nec tamen inſaniturum illum puto. noſſe enim mihi hominem uideor. Ita male autem audio ipſum eſſe tractatum, ut mihi ille emptor nõ eſſe uideatur. Quid enim pateretur? Sed quid argumentor? Si Faberium explicas, emamus uel magno. ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiam igitur, à qua ipſa ob eam cauſam deſyderare uideor, quod & multo minoris ſunt, et Dolobellæ nomẽ. nam expeditum uidetur, ut etiam repræſentatione concludã. De hortis ſatis. cras aut te, aut cauſam, quã quidem futuram Faberianam, ſed ſi poteris. Ciceronis epiſtolam tibi remiſi. O te ferreum, qui illius periculis nõ moueris. me quoq; accuſat. Eam epiſtolam tibi miſi, & illam alteram de rebus geſtis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabellarium, ei dedi tuas ad Veſtorium, quas Farnaci dederas. Commodum ad te miſeram Demeam, cum Heros ad me uenit, ſed in eius epiſtola nihil erat noui. niſi auctionem biduum. ab ea igitur, ut ſcribis, & uelim confecto negocio Faberiano, quem quidem negat Heros hodie. cras mane putat, à te colendus eſt. Iſta autem κολάζειν non longe abſunt à ſcelere. ut ſpero perendie. Si aliunde potes, erues.

*Qui decem legati Mummo fuerunt Polybius non nomi-
nat. Ego memini Albinum Conſularem, & Sp. Mummi-
um uideor audiſſe ex Hortenſio Tuditano, ſed in Li-
bonis Annal.* XIIII *annis poſt Prætor eſt factus
Tuditanus, quàm Conſul Mummus non ſanè quadratu
lo aliquem olympia, aut ubi uiſum* πολιτικὸν σύλ-
λογον *more Dicæarchi familiaris tui.* V *Calenda-
rum, mane accepi à Demea literas pridie datas, ex qui-
bus aut hodie, aut cras te expectare deberē. Sed, ut opi-
nor, idem quoq; ego, qui expecto tuum aduentum, mora
bor te. Non enim puto tam expeditum Faberianum ne-
gocium, etiam ſi eſt futurum, ut non habeat aliquid mo
ræ. cum poteris igitur quoniam, etiam dum abes. Dicæ
archi quo ſcribis liberos, ſanè uelim mihi mittas, ad-
das etiam* καταβάσεως. *De epiſtola ad Cæſarem*
κελτικὰ, *atque id ipſum, quod iſti aiunt illum ſcribe-
re, ſe niſi conſtitutis rebus non iturum in Parthos. idem
ego ſemper ſuadebam in illa epiſtola, me utrum liberet,
facere poſſet authore. Hoc enim ille expectat uidelicet,
neq; eſt facturus quicquam, niſi de meo conſilio. Obſē
cro abijciamus iſta, & ſemiliberi ſaltem ſimus, quod aſ
ſequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere O-
thonem, ut ſcribis. Confice mi Attice iſtam rem. Nihil
enim aliud reperio, ubi & in Foro non ſim, & tecum
eſſe poſſim. Quanti autem hoc mihi uenit in mentem.
C. Albanius proximus eſt uicinus. Is* CC *iugera de
M. Pilio emit, ut mea memoria eſt.* HS CXII *omnia
ſcilicet nunc minoris, ſed accedit cupiditas, in qua præ
ter Othonem non puto nos ullum aduerſarium habi
turos, ſed eum ipſum tu poteris monere. facilius etiam*

ſi Canum haberes. O gulam inſulſam. pudet me patris. Reſcribes, ſiquid uoles. Alteram à te epiſtolam cum hodie accepiſſem, uolui te mea unà contentum. Tu uero age, quod ſcribis de Faberio. In eo enim totum eſt poſitum id, quod cogitamus, quæ cogitatio ſi non incidiſſet (mihi crede iſtuc, ut cætera) non laborarem. Quam ob rem (ut facis) (iſtuc enim addi nihil poteſt) urge, inſta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utroſq; uelim mittas, & καταβάσεως πολιτικῶν non inuenio in epiſtola eius, quam ad Ariſtoxenum miſit. tres eos libros maxime nunc uellem, apti eſſent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ eſt, iuſſi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullum, ut opinor, antea. His libris noua proœmia ſunt addita, quibus eorum uterq; laudatur. Eas literas uolo habeas, & ſunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis ſcripſi, parum intellexi. credo, quia διὰ σημείων ſcripſeram. De C. Tuditano enim quærebā, quem ex Hortenſio audieram fuiſſe in decem. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Coſs. annis XIIII ante, quàm Prætor factus eſt. Legatus eſſe potuiſſet, niſi admodum ſerò Quæſtor eſt factus, quod non arbitror. Video enim Curules magiſtratus eum legitimus annis perfacile cœpiſſe. Poſthumium autem, cuius ſtatuam in Iſthmo meminiſſe dicis, ſciebam fuiſſe. is autem eſt, qui cum Lucullo fuit, quem tu mihi addidiſti. Sanè ad illum σύλλογον perſonam idoneam. Videbis igitur, ſi poteris, cæteros, ut poſſimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις negligentiam miram. Semel ne putas mihi dixiſſe Balbum, & Faberium profeſſionem relatam? quinetiā eorum iuſſu miſerim, qui

profiteretur. ita enim oportere dicebant. Profeſſus eſt Philotimus libertus. Noſti credo librarium, ſed ſcribis & quidem confectum. Ad Faberium, ut tibi placet, literas miſi. cum Balbo autem puto te aliquid feciſſe. HS in Capitolio. in Virgilio mihi nulla eſt δυσωπία. *nec enim eius cauſa ſanè debeo. Etſi emero, quid erit, quod poſtulet? Sed uidebis, ne is, cum ſit in Africa, ut Cœlius. De nomine tu uidebis cum Cuſpio, ſed, ſi Plācus deſtinat, tum haberes difficultatem. Te ad me uenire uterq; noſtrum cupit, ſed ſi iſta res nullo modo relinquenda eſt. Othonem, quod ſperas poſſe uinci, ſanè bene narras. De æſtimatione, ut ſcribis, cum agere cœperimus, & ſi nihil ſcripſit, niſi de modo agri. Cum Piſone ſiquid poterit. Dicæarchi librum accipies* καταβάσεως *expecto. negocium dederis. Reperies ex eo libro, in quo ſunt Senatus conſulta Cn. Cornelio, & L. Cos. de Tuditano autem, quod putas* ἀλογεῖν *eſt, tum illum, qui fuit ad Corinthum. Non enim temere dixit Hortenſius ad Quæſtorem. Tr. Mil. idq; potius fuiſſe credo. Sed tu de Antiocho ſcire poteris. Vide etiam quo anno Q. An. Tr. Mil. fuerit, ſiue utrum eadem in Prætura, aut in Cōtubernio fuerit, modo fuerit ī eo bello. De Varrone loquebamur. Lupus in fabula. uenit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinendus eſſet, ſed ego ita egi, ut nō ſcinderem penulam. memini enim tui, et multi erāt, noſq; imparati. Quid refert? Paulo poſt C. Capito cum T. Carrinate. Horum ego uix attigi penulam, tamen remanſerunt, cecidit belle. Sed caſu ſermo à Capitone de urbe augenda à ponte Miluio ad Tyberim, pauca ſecundum montes Vaticanos. Campum Martium tum*

ædificari. Illum autem Campũ Vaticanum fieri quaſi Martium Campum. Quid ais inquam? At ego ad tabulam, ut ſi recte poſſem Scapulanos hortos. caue facias inquit, nam iſta lex perferetur. Vult enim Cæſar audire me. Facile paſſus ſum, fieri autem moleſte fero. Sed tu quid ais? quanquam quid quæro? Noſti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis, non concedit Camilio. Facies igitur me certiorem de Idibus. Iſta enim me res adducebat, eò adiunxeram cæteras, quas conſequi tamen biduo, aut triduo poſt, facile potero. Te tamen in tua re confici minime uolo. quinetiam Dionyſio ignoſco. De Hircio quod ſcribis, feci, ut ei liberum eſſet, quod ad me attineret. Scripſi enim ad eũ heri Idibus Maij eius opera mihi nihil opus eſſe. Aſturam ueni VIII Calendarum Iulij. uitandi enim caloris cauſa Lanuuij treis horas acquieueram. Tu uelim, ſi graue non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniendum ſit. Id potes per Egnatium maximum. Illud in primis cum Publio me penè abſente conficies, de quo, quæ fama ſit, ſcribes. Id populus curat ſcilicet. non mercedem, arbitror, etenim hæc decantata erat fabula, ſed complere paginam uolui. Quid plura? Ipſe enim adſum, niſi quid tu prorogas. Scripſi enim ad te de hortis. O rem indignam. Gentilis tuus urbem auget, quam hoc biennio primum uidit, & ei parum magna uiſa eſt, quæ etiam ipſum capere potuerit. Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni ſcribis, te ſimulac uenerit, eã daturum. Dati igitur iam ſunt, nec tibi integrum eſt. Hui ſi ſcias quanto periculo tuo. Fortaſſe literæ meæ te retardarunt, ſi eas non dum legeras, cum has proximas ſcripſiſti.

mas ſcripſiſti. Scire igitur aueo quomodo res ſe habeat.
De Bruti amore, ueſtráq; ambulatione, & ſi mihi ni-
hil noui affers, ſed idem, quod ſæpe, tamen hoc audio li
bentius, quo ſæpius, eóq; mihi iucundius eſt, quod tu eo
lætaris, certiusq; eo eſt, quod à te dicitur. has alteras ho-
die literas. De Xenonis nomine, & de Epiroticis XL
nihil poteſt fieri nec commodius, nec aptius, quàm ut
ſcribis. Id erat locutus mecum eodem modo Balbus mi
nor. noui nihil ſanè, niſi Hircium, cum Quinto acerri
me pro me litigaſſe, omnibus eum locis facere, maxi-
méq; in conuiuijs, cum multa de me diceret, cum redi-
ret ad patrem. Nihil autem habeo tam ἀξιοπίστως
dici, quàm alieniſſimos nos eſſe à Cæſare. fidem nobis
habendam non eſſe, me uero etiam cauendum φοβε
ρὸν ἂν, niſi uiderem ſcire Regem, me animi nihil ha-
bere. Ciceronem uero meum uexari, ſed id quidem ar-
bitratu tuo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dediſ
ſe Leptæ tabellario, quam tuas acceperim literas. Eam
tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modo mittetur, iſto mo-
do mittendam Domitio, & Bruto. De Gladiatoribus, de
cæteris, quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα, facias me quoti
die certiorem uelim, ſi tibi uidetur, appelles Balbum, et
Offilium. De auctione proſcribenda, equidem locutus
ſum cum Balbo. Placebat Publio conſcripta habere Offi
lium omnia. Habet et Balbus, ſed Balbo placebat pro-
pinquum diem, & Romæ, ſi Cæſar moraretur, poſ-
ſe in diem tertium differre. Sed is quidem adeſſe uide-
tur. Totum igitur conſydera. placet enim Veſtorio. Va-
le. Ante lucem cum ſcriberem contra Epicureos, de eo-
dem oleo, & opera exaraui neſcio quid ad te, & ante

lucem dedi. deinde cum ſomno repetito ſimul cum ſole experrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ filio, quam ipſam tibi miſi, cuius eſt principium, non ſine maxima contumelia, ſed fortaſſe. οὐκ ἐπέστησεν. *Eſt autem ſic. ego enim non probo quicquid non belle in te dici poteſt. poſſe mult in me multa dici non belle, ſed ea ſe negat approbare, hoc quicquam poteſt eſſe impurius? Iam cætera leges (miſi enim ad te) iudicabisq́; Bruti noſtri quotidianis, aſſiduisq́; laudibus, nequas ab eo de nobis haberi permulti mihi renuntiauerunt, commotũ iſtum aliquando ſcripſiſti aliquid ad me. credo, & ad te, idq́; ut ſciam, facies, nam ad patrem de me quid ſcripſerit, neſcio. de matre quam pie, uolueram inquam, ut quamplurimum tecum eſſem. conduci mihi domum, & id ad te ſcripſeram, neglexiſti. Ita minus multum una erimus, nam ego iſtam domum uidere non poſſum. qua de cauſa ſcis. hanc autem cauſam pater odium matris eſſe dicebat. Nunc me iuua mi Attice conſilio* πότερον φανερῶς ἢ σκολιαῖς ἀπάταις *id eſt utrum aperte hominem aſperner, ac reſpuã* ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, *Vt enim Pindaro, ſic* δίχα μοι νόος ἀτρεκὴς εἰπεῖν. *Omnino moribus meis illud aptius, ſed hoc fortaſſe temporibus. Tu autem quod ipſe tibi ſuaſeris, idem mihi perſuaſum puto. Equidem uereor maxime, ne in Thuſculano opprimar. In turba hæc eſſent faciliora. Vtrum igitur Aſturæ, quò Cæſar ſubito? Iuua me quæſo conſilio. utar eo, quod tu decreueris. O incredibilẽ uanitatem, ad patrem domo ſibi carendum propter matrẽ plenam pietatis. Hic autem iam langueſcit, & ait tibi illum iure iratum, ſed utar tuo conſilio.* σκολιὰ *enim tibi uideo*

tibi uideo placere. Romam, ut cenſes, ueniam, ſed inuitus. ualde enim in ſcribendo hæreo. Brutum inquis? eadem ſcilicet, ſed niſi hoc eſſet, res me iſta non cogeret. Nec enim inde uenit, unde mallem, neq; diu fuit, neque ullam literam ad me, ſed tamen ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. libros mihi, de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas, & maxime φαίδρου. Ita ne nuntiat Brutus illum ad bonos uiros εὐαγγέλια, ſed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpendit. Hic autem, ut fultum eſt. Vbi igitur φιλοτέχνημα illud tuum, quod uidi in partenoncala, & Brutum. Sed quid faciat? illud optime, ſed ne is quidem, qui omnium flagitiorum au= thor. bene de noſtro. At ego uerebar, ne etiam Brutus eum diligeret. Ita enim ſignificarat his literis, quas ad meas. At uellem aliquid deguſtaſſe de fabulis, ſed coràm, ut ſcribis. Et ſiquid mihi author es, aduolo ne, an maneo? Equidem & in libris hæreo, & illum hic excipere nolo, ad quem, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia mirum, quàm inimicus ibat, ut ego obiurgarem, ſed ego ipſe Itaq; poſt fac. tu tamen uide quid de aduentu meo cenſeas, & τὰ ὅλα. cras, ſi perſpici potuerint, mane ſtatim, ut ſciam. Ego uero Quinto epiſtolam ad ſororem miſi, cum ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eam cauſam domo ceſſurum filio diceret. Dixi illum commodas ad matrem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur. de te autem ſuam culpam, quod ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illum iniuria. Quod autem relanguiſſe ſe dicat, ego ei tuis literis lectis σκολιοῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore, tum

enim mentio Canai. Omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe, ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum idem conſilium eſſe debet, etſi in mea grauiores iniuriæ, & certe notiores. Si uero etiá Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio eſt, ſed hæc coràm. Magna enim res, & multæ cautionis. Cras igitur, niſi quid à me commeatus. Venit ille ad me καὶ μάλα κατηφής. Et ego σὺ δὲ τί σύννους? Rogas inquit, quod iter inſtet, eſt iter ad bellum, idq́; tum periculoſum, tum etiam turpe. Quæ uis igitur inquam? æs alienum, & tamen, ne uiaticum quidem. Hoc loco ego ſumpſi quiddam de tua eloquentia. Nam tacui, & ille, ſed me maxime angit auunculus. Quidnã inquam? Quod mihi inquit iratus eſt. Cur pateris inquam? Malo enim ita dicere, quàm cur committis. Non patiar inquit. cauſam enim tollam, at ego rectiſſime quidem. Sed, ſi graue non eſt, uelim ſcire, quid ſit cauſæ. Quia, dum dubitabam, quam ducerem, non ſatisfaciebam matri. Itane illi quidem. Nunc nihil mihi tanti eſt. Faciam, quod uolunt. Feliciter uelim inquam, teq́; laudo. ſed quando? Nihil ad me inquit de tempore, quoniam rem probat. Ego inquam ſentio prius, quam proficiſcaris. ita patri quoque morem geſſeris. Faciam inquit, ut cenſes. Hic dialogus ſic concluſus eſt. ſed heus tu. diem meum ſcis eſſe III Nonarum Ianuarij. Aderis igitur. Scripſeram iam. ecce tibi. orat Lepidus, ut ueniam. opinor augures nihil habere ad templum afflandum. Fatur μι ασκορδυ. Videbimus te igitur. Ego uero utar prorogatione diei, tuq́; humaniſſime feciſti, qui me certiorem feceris, atq; ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarem.

expectarem. Tuq;, ut ab ludis ſcriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ, ſed conſequemur biduo. Poſt ſuaues tuas literas, etſi acerba pompa, ueruntamen ſcire omnia non acerbum eſt, uel de tota. Populum uero præclarum, quod propter malum uicinum, ne uictoria quidem plauditur. Brutus apud me fuit, cui quidẽ ualde placebat, me aliquid ad Cæſarem. Adnueram, ſed pompa uidet, tu tamen auſus es Varroni dare. Expecto quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. eſt quiddam etiam animum leuari tum ſpectatione, tum etiam religione opinionis, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Caſcam. Brutus mihi Titi ligarij uerbis nũtiauit, quod appelletur L. Curſidius in oratione Ligariana erratum eſſe meum, ſed ut aiunt μνημονικὸν ἁμάρτημα. ſciebam Curſidium pernæceſſarium Ligariorum, ſed eum uideo ante eſſe mortuum. Da igitur quæſo negocium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Fuit apud me Lamia poſt diſceſſum tuum, epiſtolamq; ad me attulit miſſam ſibi à Cæſare, quæ, quanquam ante data erat, q̃ ille Diocharme, tamen planè declarabbat illum ante ludos romanos eſſe uenturum, in qua extrema ſcriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, ne'ue committeret, ut fruſtra ipſe properaſſet. Prorſus ex his literis non uidebatur eſſe dubium, quin ante eam diem uenturus eſſet. Itemq; Balbo, cum eam epiſtolam legiſſet, uideri Lamia dicebat. dies feriarum mihi additos uideo, ſed quàm multos, fac, ſi me amas, ſciam. De Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies con-

ſumam in philoſophia explicanda. currentem tu quidem, ſed cum Dolobella uiuendum eſſe iſtis diebus uides. Quod, niſi me Torquati cauſa teneret, ſatis erat dierum, ut Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo (ut uidebatur) audiuerat, multos numos domi eſſe numeratos, quos oporteret quamprimum diuidi. magnum pondus argenti, auctionem, præter prandia, primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me uelim, quid tibi placeat. Equidem, ſi ex omnibus eſſet eligendum, nec diligentiorem, nec officioſiorem facile delegiſſem Veſtorio, ad quem accuratiſſimas literas dedi, quod idem te feciſſe arbitror. Mihi quidem hoc ſatis uidetur. Tu quid dicis? Vnum enim pungit, ne negligentiores eſſe uideamur. Expectabo igitur tuas literas. Pollex quidem, ut dixerat, ad Idus Sextil. ita mihi Lanuuij pridie Iduũ præſtò fuit, ſed planè Pollex, non index, cognoſces igitur ex ipſo. Balbum conueni. Lepta enim de ſua ui in Curionem laborans, me ad eum perduxerat. meo autem Lanuuio, quod Lepido tradidit, ex eo hoc primum. pauloante acceperam eas literas, in quibus magnopere confirmat ante ludos romanos. Legi epiſtolam. multa de meo Catone, quem ſæpiſſime legendo ſe dicit copioſiorem factum. Bruti Catone lecto ſe ſibi uiſum diſertum. ex eo cognoui Cretionem, teſtibus præſentibus ſexaginta diebus. metuebam, ne ille arceſſendus eſſet. Non committendum eſt, ut meo iniuſſu cernat. Idem igitur Pollex etiam de hortis Cluuianis egit cum Balbo liberalius. ſe enim ſtatim ad Cæſarem ſcripturum. Cluuium autem Attico Hordeonio legare, &

Terentiæ HS LIII utilia, & ſepulchro, multiſq; rebus nihil à nobis, ſubaccuſa quæſo Veſtorium. Quid minus probandum, quàm Plocium unguentarium per ſuos pueros, omnia tanto ante Balbo. illum me Atticæ ne per meos quidem deos mihi doleo, dilexi hominem. Quintum delegabo, ſiquid æri meo alieno ſuperabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto. De domo Arpini nihil ſcio. Veſtorium nil eſt, quod accuſes. Iam enim obſignata hac epiſtola, noctu tabellarius noſter uenit, & ab eo literas diligenter ſcriptas attulit, & exemplum teſtamenti. Poſteaquam abs te Agamemnon, ut uenirē (nam id quoque feciſſem, niſi Torquatus eſſet) ſed, ut ſciberem, fecit. omiſi ea, quæ in manibus habebam, abieci, quod iuſſeras edolaui. Tu uelim è Polliciæ cognoſcas rationes noſtras ſumptuarias. Turpe eſt enim nobis illum, qualiſcunque eſt, hoc primo anno egere. poſt moderabimur diligentius. Idem Pollex remittendus eſt, ut ille cernat. planè Puteolos non fuit eundum, cum ob ea, quæ ad te ſcripſi, tum quod Cæſar adeſt. Dolobella ſcribit, ſe ad me poſtridie Iduum. O magiſtrum moleſtum. Lepidus ad me heri ueſperi literas miſit Antio, nam ibi erat, habet enim domum, quam nos uendidimus. Rogat magnopere, ut ſim Calendis in Senatu, me & ſibi, & Cæſari uehementer gratum eſſe facturum. puto equidem nihil eſſe. Dixiſſet enim tibi fortaſſe aliqd Oppius. Balbus eſt æger. Sed tamen malim uenire fruſtra, q̃ deſyderari, ſi opus eſſet moleſte ferre poſtea. Itaq; hodie Antij, cras ante meridiem domi. Tu uelim ſis (niſi te impediuiſti) apud nos pridie Calendariū

cum Pylia. Te ſpero cum Publio confeciſſe, eq̃dẽ Calẽdis in Thuſculanum recurram. Me enim abſente omnia cum illis tranſigi malo. Quinti Fratris epiſtolam ad te miſi non ſatis humane illam quidem reſpondentẽ meis literis, ſed tamen, quod tibi ſatis ſit, ut eq̃dem exiſtimo, tu uidebis. Heri neſcio quid in ſtrepitu uideor exaudiſſe, cum diceres te in Thuſculanum uenturum, quod utinam iterum, utinam tuo tamen commodo. Leptæ me rogat, ut, ſiquid ſibi opus ſit, accurram. Mortuus enim Babulius. Cæſar opinor ex uncia, & ſi nihil adhuc, ſed Lepta ex Triẽte. Veretur autem, ne non liceat tenere hæreditatem ἀλόγως omnino, ſed ueretur tamen. His igitur, ſi acciderit, accurram. ſin minus ante, q̃ neceſſe erit. tu Policem, cum poteris. Laudationem Porciæ tibi miſi correctam, ac eo properaui, ut, ſi forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur. Id, ſi tibi erit commodum, magnopere cures uelim, et uelim Marci Varronis, & Ollij mittas laudationem, Ollij utiq;, nam illam legi. Volo tamen reguſtare. Quædam enim uix mihi credo legiſſe. Atticæ primum ſalutem, quam equidem Rure eſſe arbitror. Multam igitur ſalutem & Pyliæ. De Tigellio, ſiquid noui. qui quidẽ, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quãdam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſam receperiſſem, quam quidem recẽperã contra pueros Octauios Cn. F. non libenter. ſed Ephameæ cauſa uolebam. erat enim, ſi meminiſti, in conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſiquid opus eſſet. Quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. Is ad me uenit, dixitq; iudicẽ operam dare ſibi conſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege

ſtro lege

ſtro lege pompeia in cõſilium iri neceſſe erat. Scis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. Reſpondi non ignorare eum, quid ego deberem Seſtio, quem uellet alium diẽ, ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. Ita tum ille diſceſſit iratus, puto me tibi narraſſe. Non laborauĩ ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandã putaui. Gallo autem narraui, cum proxime Romæ fui, quid audiſſem, neque nominaui Balbũ minorem. Habuit ſuum negocium Gallus, ut ſcribit. ait illum me animi conſcientia, quod Ephameam deſtituiſſem ſuſpicari. Quare tibi hactenus mãdo, de illo noſtro, ſiquid poteris, exquiras. De me nequid labores. eſt bellum aliquem odiſſe libenter, & quemadmodũ non omnibus ſeruire. etſi mehercule, ut intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt, ſi obſeruare ſeruire eſt. Admonitus quibuſdã tuis literis, ut ad Cæſarem uberiores literas mitterem, inſtitueram, cum mihi Balbus nuper in Lanuuio dixiſſet, ſe, & Oppium ſcripſiſſe ad Cæſarem, me legiſſe libros contra Catonem, & uehementer probaſſe. Conſcripſi de his ipſis libris epiſtolam Cæſari, quæ deferetur ad Dolobellam, ſed eius exemplum miſi ad Oppium, & Balbum, ſcripſiq; ad eos, ut tum deferrĩ ad Dolobellam iuberent meas literas, ſi ipſi exemplum probaſſent. ita mihi reſcripſerunt, nihil unquam ſe legiſſe melius. Epiſtolamq; meam iuſſerunt dari Dolobellæ. Veſtorius ad me ſcripſit, ut iuberem Mancipio dari ſeruo ſuo pro mea parte Hetereio cuidam fundum brinnianum, ut ipſe ei Puteolis recte mancipio dare poſſet. Eum ſeruum, ſi tibi uidebitur, ad me mittes. Opĩnor enim ad te etiam ſcripſiſſe Veſtorium. de aduentu

ſenſa eſt. Ille tertijs Saturnalibus apud Philippum ad
VIII Calendarum. nec quenquam admiſit. rationes
opinor cum Balbo. inde ambulauit in litore. poſt hæc
in balneum. tum audiuit. De Mamurra non mutauit.
unctus eſt, accubuit ἐμετικὴν agebat. Itaque &
edit, & bibit ἀδεῶς, & iucunde, opipare ſane,
& apparate. Nec id ſolum, ſed bene cocto, & condito
ſermone bono. Etſi quæris libenter præterea tribus
Triclinijs accepti οἱ περὶ αὐτὸν ualde copioſe. li-
bertis minus lautis, ſeruiſq; nihil defuit, nam lautiores
eleganter accepti. Quid multa? Homines uiſi ſumus, ho
ſpes tamen, nouis qui diceres. amabo te, eodem ad me cũ
reuertere. ſemel ſatis eſt σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone.
φιλόλογα multa. Quid quæris? Delectatus eſt, & li-
benter fuit. Puteolis ſe aiebat unum diem fore, alterum
ad Baias. habes hoſpitium, ſiue ἐπισταθμείαν odio-
ſam mihi duxi, non moleſtam. Ego pauliſper hic, de-
inde in Thuſculanum. Dolobellæ uillam cum præte-
riret, omnis armatorũ copia, dextra ſiniſtra ad equũ,
nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

BIBLIOTECA NAZ. CENTRALE VITTORIO EMANUELE ROMA

T. P. ATTICO.

Euerti ad illum, de quo tecum mane. nihil perditius, explicari rem non poſſe. etenim, ſi ille tali ingenio exitũ nõ reperiebat, quis nunc reperiet? Quid quæris? Periiſſe omnia aiebat. quod haud ſcio an ita ſit, uerũ ille gaudens affirmat, minus diebus XX tumultum gallicum. in ſermonem ſe poſt Idus Martij, præterquam Lepidi ueniſſe nemini. ad ſummam non poſſe iſtæc ſic abire. O prudentem Oppium, qui nihilo minus illum deſyderat, ſed loquitur nihil, quod quenquam bonum offendat. Sed hæc hactenus. Tu quæſo quicquid noui (multa autem expecto) ſcribere ne pigrere. in his de Seſtio ſatis ne certum, maxime autem de Bruto noſtro, de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæſarẽ ſolitum dicere, magni refert, hic quid uelit, ſed quicquid uolet, ualde uolet. idq; eũ animaduertiſſe, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit, ualde uehementer eum uiſum & libere dicere, atque etiam (ut enim quicq; ſuccurrit, libet ſcribere) proxime, cum Seſtij rogatu apud eum fuiſſem, expectaremq; ſedens quoad aduocarer, dixiſſe eũ, ego dubitem quin ſummo in odio ſim, cum M. Cicero ſedeat? nec ſuo cõmodo me conueniꝛe poſſit? Atqui, ſi quiſquam eſt facilis, hic eſt, tamen nõ dubito, quin me male oderit. Hæc & eiuſmodi multa.

Sed ad propoſitum. quicquid erit non modo magnum, ſed etiam paruum ſcribes. equidem nihil intermittam. Vale.

T. P. ATTICO.

d Vas à te accepi epiſtolas heri, ex priore Theatrum, Publiumq; cognoui, bona ſigna conſentientis multitudinis. plauſus uero Lucio Caſſio datus, etiam facetus mihi quidem uiſus eſt. altera epiſtola de Madaro ſcripta, apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas. proceſſit enim, ſed minus diu=tius, ſermone enim ſum retentus. Quod autem ad te ſcripſeram, obſecro, fortaſſe id eiuſmodi eſt. Aiebat Cæſarem ſecum, quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum, cum expectarem ſedens, dixiſſe. Ego nũc tam ſim ſtultus, ut hunc ipſum facilem hominem putem, mihi eſſe amicum, cum tandiu ſedens meum commodum expectet? Habes igitur φαλάκρωμα inimiciſſimum ocij, id eſt Bruti. In Thuſculanum hodie, Lanuuij cras, inde Aſturæ cogitabam. Pyliæ paratum eſt hoſpitium, ſed uellem Atticam. Verum tibi ignoſco, quarum utriq; ſalutem. Vale.

T. P. ATTICO.

t Ranquillæ quidem tuæ literæ, quod utinam diutius, nam maius poſſe negabat. Ecce autẽ ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cũ inanes rediſſent, rumorem afferunt magnum Romæ, domum ad Antonium frumentum omne portari. πανικὸν certe, ſcripſiſſes enim. Torumbus Balbi nullus

adhuc, & mihi notum nomen. Bellus enim eſſe dicitur architectus, ad obſignandum tu adhibitus non ſine cauſa uideris. uolunt enim nos ita putare. Neſcio cur non animo quoq; ſentiant, ſed quid hæc ad nos. odorare tamen Antonij διάβασιν. *quem quidem ego epularũ magis arbitror rationem habere, quàm quicquam mali cogitare. Tu, ſiquid pragmaticon habes, ſcribes. ſin minus populi* ἐπισημασίαν, *& mimorum dicta perſcribito. Pyliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.*

T. P. ATTICO.

N Vnc quid putas me Lanuuij? At ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor. tument negocia. Nam cum Matius, quid cenſes, cætero equidem doleo, quod nunquam in nulla ciuitate accidit, non unà cum libertate remp. recuperatam. Horribile eſt, quæ loquantur, quæ minitentur. ac uereor gallica etiam bella. ipſe Seſtius quò euadat. Sed omnia licet concurrant, Idus Martiæ conſolantur. Noſtri autem ἥρωες *quod per ſeipſos confici potuit, glorioſiſſime, & magnificentiſſime confecerunt. Reliquæ res opes, & copias deſyderant, quas nullas habemus. Hæc ego ad te, ut ſiquid noui (nam quotidie aliquid expecto) confeſtim ad me, & ſi noui nihil, noſtro more tamen ne patiamur intermitti literulas, ſiquidem non committam. Vale.*

T. P. ATTICO.

S Pero tibi iam eſſe, ut uolumus, quoniam quidem quàm leuiter commotus eſſes, ſed tamen uelim ſcire, quid agis.

ſigna bella, quod Caluena moleſte ferri, ſe ſuſpectum eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cum ſignis legiones ueniunt è Gallia. Quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hiſpania? non'ne idem poſtulaturas? Quid eas, quas Annius tranſportauit? Caninium uolui, ſed μνημονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. Nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio, facile opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. meam ſtultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere uiderer hunc rerum tumorem, cui certe ſi poſſem mederi, odiſſe non deberem. ſed uides magiſtratus, ſi quidem magiſtratus illi ſunt, uides tamen Tyranni Satellites in Imperijs. uides eiuſdem exercitus. uides in latere ueteranos, quæ ſunt εὐρύπιστα omnia. Eos autem, qui orbis terræ cuſtodes non modo ſepti, uerum etiam magni eſſe debebant, tantummodo laudari, atque amari, ſed parietibus contineri. Atq; illi quoquo modo beati. Ciuitas miſera. Sed uelim ſcire, quid aduentus Octauij. num qui concurſus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ ſuſpitio. non puto quidem. Sed tamen quicquid ſit, ſcire cupio. Hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura III Iduum. Vale.

T. P. ATTICO.

P Ridie Iduum Fundis accepi tuas literas cœnans. primũ igitur melius eſſe. deinde meliora te nuntiare. odioſa illa enĩ fuerant, legiones uenire, nã de Octauio ſcis. quæ expecto, qd de Mario? quẽ quidẽ ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquiũ cũ Heroibus noſtris pro re nata nõ incõmodũ. ſed tamẽ

adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nam quoniam Fundis ſum cum Ligure noſtro ſtructore Seſtilij Fundum à Verberone Curtilio poſſideri, quod cum dico, de toto genere dico. Quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? Etiam nec Conſules, & Tribunos P. in biennium, quos ille uoluit? nullo modo reperio, quemadmodum poſſim πολιτεύεσθαι. Nihil enim σόλοικον ἢ τυραννοκτόνους in cœlo eſſe, Tyranni facta defendi, ſed uides eos, uides reliquos magiſtratus, ſi iſti magiſtratus. Vides langorem bonorum. exultant lætitia in municipijs. dici enim non poteſt quantopere gaudeant. ut ad me concurrant. ut audire cupiant uerba mea de re, nec ulla interea decreta. Sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. Hæc ad te ſcripſi appoſita ſecunda menſa. Plura, & πολιτικώτερα poſtea, & tu quid agas, quidq; agatur. Poſtridie Iduum Paulum in Caieta uidi. Is mihi de Matio, & de rep. alia quædam ſanè peſſima. à te ſcilicet nihil. Nemo enim meorum aliqua, ſed Brutum noſtrum audio uiſum ſub Lanuuio, ubi tandem eſt futurus. nam tum reliqua, tum de hoc ſcire aueo omnia ego è Formiano exiens XVII Calendarum, ut inde altero die in Puteolanum ſcripſi hæc. À Cicerone mihi literæ ſanè πεπινωμέναι, & bene longæ. Cætera autem uel fingi poſſunt πίνος literarum ſignificat doctiorem. Nunc magnopere à te peto, de quo ſum nuper tecum locutus, ut uideas, nequid ei deſit. Id tum ad officium noſtrum pertinet, tum ad exiſtimationem, et dignitatem, quod idem intellexi tibi uideri omnino. Si ergo eſt, uolo menſe Quintili in Græciam. Sunt omnia

faciliora, ſed

facıliora, ſed, cum ſint ea tempora, ut certi nihil eſſe poſ ſit, quid honeſtum mihi ſit, quid liceat, quid expediat, quæſo da operam, ut illum quam honeſtiſſime copioſiſſime tueamur. Hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut ſoles, cogitabis, ad meq; aut quod ad rem pertineat, aut, ſi nihil erit, quod in buccam uenerit, ſcribes. Tu me iam rebare, cum ſcribebas, in actis eſſe noſtris & ego accepi VII Calendarum in diuerſoriolo Sinueſſano tuas literas. de Matio probo, & ſi doleo L. Craſſi nepotem optime, tam etiam Bruto noſtro probari Antonium. Nam quod Cluuiam ſcribis moderate, & amice ſcriptas literas attuliſſe, mihi dedit Paulus ad ſe à fratre miſſas, quibus in extremis erat, ſibi inſidias fieri. ſe id certis authoribus comperiſſe. hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi moleſta eſt, ſed Clodia quid egerit, ſcribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cætera, & Pelopem ad te arceſſe. Ego, ut poſtulas, Baiana negocia, chorumq; illum, de quo ſcire uis, cum perſpexero, tum ſcribam, nequid ignores. Quid Galli, quid Hiſpani, quid Seſtius agat uehementer expecto. Ea ſcilicet tu declarabis, qui cætera. Nauſeolam tibi tum cauſam ocij dediſſe facile patiebar, uidebare enim mihi legenti tuas literas requieſſe pauliſper. De Bruto ſemper ad me omnia perſcribito. ubi ſit. quid cogitet, quem quidem ego ſpero iam tutò, uel ſolú tota urbe uagari poſſe. Veruntamen de rep. multa cognoui ex tuis literis, quas quidem multiiuges accepi uno tempore à Veſtorij liberto. ad ea autem, quæ requiris breui reſpondebo. Primum uehementer me Cluuiana delectant. Sed quod quæris quid arceſſerim Chryſippum.

tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt. Itaq; non ſolũ inquilini, ſed mures migrauerunt. Hanc cæteri calamitatem uocant. Ego ne incommodum quidem. O Socrates. O ſocratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. Dij immortales, quàm mihi iſta pro nihilo. ſed tamen ea ratio ædificandi initur, conſiliario quidem, & authore Veſtorio, ut hoc damnum quæſtuoſum ſit. Hic turba magna eſt, eritq; , ut audio, maior. Duo quidem quaſi deſignati Conſules. O dij boni. uiuit tyrãnis? tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cũ facta defendimus? Itaq; q̃ ſeuere nos M. Curtius accuſat, ut pudeat uiuere. neq; iniuria, nã mori millie præſtitit, q̃ hæc pati, quæ mihi uidentur habitura etiam uetuſtatem. & Balbus hic eſt, multumq; mecum, ad quem à Vetere literæ datæ pridie Calendarũ Ianuarij, cum à ſe Cæcilius circunſederetur, & iam teneretur ueniſſe cum maximis copijs Pacorum Parthum. ita ſibi eſſe eũ ereptum multis ſuis amiſſis, in qua re accuſat Volcatiũ. ita mihi uidetur bellum illud inſtare, ſed Dolobella, et Nicias uiderint. idem Balbus meliora de Gallia XXI die literas habebat, Germanos, illasq; nationes re audita de Cæſare, legatos miſiſſe ad Aurelium, qui eſt præpoſitus ab Hircio, ſe, quod imperatum eſſet, eſſe facturos. Quid quæris? Omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat. Tú ne uero hoc meus, & tuus Brutus egit, ut Lanuuij eſſet? ut Trebonius itineribus deuijs proficiſceretur in Prouinciã? ut omnia facta, ſcripta, dicta, promiſſa, cogitata Cæſaris plus ualerent, q̃ ſi ipſe uiueret? Meminiſti ne clamare illo ipſo primo Capitolino die? Senatum in Capitolium à prætoribus uocari? Dij

immortales

immortales, quæ tũ opera effici potuerunt, lætantibus
omnibus bonis, etiam ſat bonis fractis latronibus, Libe-
ralia tu accuſas. Quid fieri tum potuit? Iam pridẽ pe-
rieramus. Meminiſti ne te clamare cauſam perijſſe, ſi
funere elatus eſſet? at ille etiam in foro combuſtus, lau-
datusq́; miſerabiliter, ſeruiq́;, & egentes in tecta no-
ſtra cum facibus immiſſi. Quæ deinde ut audeant di-
cere, tu ne contra Cæſaris nutum? Hæc, et alia ferre nõ
poſſum. Itaq; γῆν pro γῆς cogito, tua tamen ὑπηνέμιος
nauſea iam planè abijt. mihi quidem ex tuis literis tum
lætanti ita uidebatur. Redeo ad Theobaſſos, Sueuos,
Francones. hos tu exiſtimas confidere ſe illa habituros
ſtantibus nobis, in quibus plus putarũt uirtutis, quàm
experti ſunt? pacis iſti ſcilicet amatores, & non latroci-
nij authores. At ego cum tibi de Curtilio, Seſtilianoq́;
fundo ſcripſi. De Cenſorino, de Maſſala, de Planco, de
Poſthumio, de genere toto, melius fuit perijſſe illo interfe
cto, quod nunquã accidiſſet, quàm hæc uidere. Octa-
uius Neapolim uenit XIIII Calendarũ. ibi eum Bal-
bus mane poſtridie, eodemq́; die mecum in Cumano. il-
lum hæreditatem aditurũ. Sed, ut ſcribis, ῥιζόθεμιν ma-
gnam cum Antonio Buthrotia. mihi tua res eſt, ut de-
bet, eritq́; curæ. Quid quæris? Iam ne ad Cenaclimia-
num aduentare uidetur? Sed primo anno LXXX de
terſimus, quæ pater ad me grauia de filio? matri, quod
maxime nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit
inimicus, ardentes in eum literas ad me miſit. Ille au
tem quid agat, ſi ſcis, neq; dum Roma es profectus, ſcri-
bas ad me uelim, & hercule ſiquid aliud, uehementer
delector tuis literis. Vale.

T. P. ATTICO.

n V diuſtertius dedi ad te epiſtolam longiorē, nunc ad ea, quæ proxime uelim, mehercule Aſturæ Brutus. ἀκολασίαν iſtorum ſcribis, an cenſebas aliter? Equidem etiam maiora expecto. quin equidem concionem lego de tanto uiro, de clariſſimo ciue ferre non queo. & ſi iſta iam ad riſum. ſed memento. ſic alitur conſuetudo perditarum concionum, ut noſtri illi non Heroes, ſed Dij futuri quidem in gloria ſempiterna ſint, ſed non ſine periculo quidem. Verum illis magna conſolatio conſcientia maximi, et clariſſimi facti, nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non ſumus? Sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ ſcribis, iucunda mihi ſunt, uelim ſint proſpera. Quod uero tibi eſt curæ, ut ei ſuppeditetur ad uſum, & cultum copioſe, per mihi gratum eſt. idq; ut facias te etiam rogo. De Buthrotis, & tu recte cogitas, & ego non dimitto iſtam curam, ſed ſuſcipiam omnem iſtam actionem, quam uideo quotidie faciliorem. de Cluuiano, quoniam in re mea meipſum diligentia uincis, res ad centena perducitur, nam rem non fecit deteriorem, haud ſcio an iam fructuoſiorem. Hic mecum Balbus, Hircius, Panſa. modo uenit Octauius. & quidem in proximam uillam Philippi mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me, cras mane uadit. Vale.

T. P. ATTICO.

Mi Attice uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, et doloris. Quæ mihi iſtinc afferuntur? Quæ hic uideo? πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ, ſcis quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honeſtam iudicem. Multa illis Cæſar, neq; me inuito. etſi latinitas erat non ferenda, ueruntamen autem ecce Antonius accepta grandi pecunia, fixit legem à Dictatore comitijs latam qua Siculi ciues romani, cuius rei uiuo illo mẽtio nulla. Quid, de Deiotari noſtri cauſa, num ſimilis? Dignus ille quidem omni regno, ſed non per Fuluiam. Sexcenta ſimilia. Verum illuc refero tam clarã, tamq; teſtatam rem, tamq; iuſtam. Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? et eo quidem magis, quo iſta plura nobiſcum, hic perhonorifice, & amice Octauius, quem quidem ſui Cæſarem ſalutabant. Philippus non. itaque ne nos quidem, quem nego poſſe bonum ciuem, ita multi circunſtant, cui quidem noſtri mortem minitantur. Negat hæc fieri poſſe. Quid cenſes, cum Romam puer uenerit, ubi noſtri liberatores tuti eſſe non poſſunt? Semper quidem erunt clari, conſcientia uero facti ſui etiam beati. Sed nos (niſi me fallit) iacebimus. Itaq; exire aueo. ubi nec Pelopidarum inquit, haud amo uel hos deſignatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidem acquieſcere liceret, ſed hoc meæ nimiæ facilitatis. Nam id erat quondam quaſi neceſſe. nunc quoquo modo ſe res habet, non eſt item, quàm dudum. nihil habeo, quod ad te ſcribam, ſcribo tamen nõ

ut delecter his literis, ſed, ut eliciam tuas. Tu, ſiquid erit de cæteris, de Bruto utiq; quicquid erit. Hæc conſcripſi X Calendarũ accubans apud Veſtorium hominem re motum à dialecticis, in arithmeticis ſatis exercitatum. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ ſunt, quæ erãt à te XIII Calendarũ datæ, q̃bus quæris, atq; etiã me ipſum neſcire arbitraris, utrum magis tumulis, proſpe-ctuq;, an ambulatione delecter. Eſt mehercule, ut dicis, utriuſq; loci tanta amœnitas, ut dubitem utra anteponenda ſit

Quamuis enim tu magna, et mihi iucun-da ſcripſeris de D. Bruti aduentu ad ſuas legiones, in quo ſpem maximam uideo, tamẽ, ſi eſt bellum ciuile fu turum, quod certe erit, ſi Seſtius in armis permanebit, quem permanſurum eſſe certò ſcio, quid nobis faciendũ eſt, ignoro. neque enim iam licebit, quod Cæſaris bello iam licuit, neque huc, neq; illuc. quencunque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæſaris putauit (læti-tiam autem apertiſſime tulimus omnes) hunc in hoſtiũ numero habebit. quæ res ad cædem maximã ſpectat. Reſtat, ut in caſtra Seſtij, aut forte Bruti nos cóferamus res odioſa, & aliena noſtris ætatibus, & incerto exitu belli. et neſcio quo pacto tibi ego poſſim, mihi tu dicere,

τέκνον ἐμὸν οὔ σοι δέδοται πολεμήια ἔργα,
ἀλλὰ σὺ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

Sed hæc fors uiderit ea, quæ talibus in rebus plus, q̃ ra tio poteſt. Nos autẽ id uideamus, quod in nobis eſſe de-bet, ut quicquid acciderit, fortiter, et ſapiẽter feramus, & accidiſſe

& accidiſſe hominibus meminerimus. nosq; cum multum literæ, tum non minimum Idus quoq; Martiæ conſolentur. Suſcipe nunc meam deliberationem, qua ſolicitor, ita multa ueniunt in mentem in utráque partem. Proficiſcor, ut conſtitueram legatus in Græciam, credis? impendentis periculi non nihil uitare uideor, ſed caſurus in aliquam uituperationem, quod reip. defuerim tam graui tempore. Sin autem manſero, equidem uideo in diſcrimne, ſed accidere poſſe ſuſpicor, ut prodeſſe poſſim reip. Iam illa conſilia priuata ſunt, quod ſentio ualde eſſe utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire, nec alia cauſa profectionis mihi ulla fuit, cum conſilium cepi legari ab Cæſare. Tota igitur hac de re, ut ſoles, ſi quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epiſtolam tuam. Scribis enim eſſe rumores, me ad lacum, quod habeo uenditurum, minuſculam uero uillam utique Quinto traditurum, uel impenſo pretio quod introducatur, ut tibi Q. Filius dixerit, dotata Acquilia. Ego uero de uẽditione nihil cogito, niſi q̃d, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore. Satis enim torquetur debitione dotis, in qua mirificas Egnatio gratias agit. A ducenda autem uxore ſic abhorret, ut quicquam libero lectulo neget eſſe iucundius. Sed hæc quoq; hactenus. Redeo enim ad miſeram, ſeu nullam potius remp. M. Antonius ad me ſcripſit. de reſtitutione Sexti Clodij, quam honorifice quod ad me attinet, ex ipſius literis cognoſces (miſi enim tibi exemplum) quàm diſſolute, quàm turpiter, quamq; pernicioſe, ut nonnunquam Cæſar deſyderandus eſſe uideatur, facile exiſtimabis.

Quæ enim Cæſar nunquam neq; fecit, neq; feciſſet, ea nunc ex falſis eius commentarijs proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me præbui. etenim ille, quoniã ſemel induxit animum, ſibi licere quod uellet, & feciſſet nihilo minus me inuito. Itaq; mearum quoq; literarum miſi tibi exemplum. Vale.

M. ANTONIVS Cos. M. T. Ciceroni. S.

OCcupationibus eſt factum meis, & ſubita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerẽ. quam ob cauſam uereor, ne abſentia mea leuior ſit apud te, quod, ſi bonitas tua reſponderit iudicio meo, quod ſemper habui de te, gaudebo. À Cæſare petij, ut Seſtium Clodium reſtitueret. impetraui. Erat mihi in animo etiam tum ſic uti beneficio eius, ſi tu conceſſiſſes, quo magis laboro, ut & tua uoluntate id per me facere liceat. quod ſi duriorem te eius miſeræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduerſus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæſaris. Sed mehercule ſi humaniter, & ſapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in ſpe optima puerum repoſitum exiſtimare, non te inſectatum eſſe, cum potueris amicos paternos. Patere obſecro te pro rep. uideri geſſiſſe ſimultatem cum patre eius. non contempſeris hanc familiam. Honeſtius enim, & libentius deponimus inimicitias reip. nomine ſuſceptas, quàm contumaciæ. me deinde ſine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum, & tenero animo eius perſuadere, non eſſe tradendas poſteris inimicitias. quanq̃ tuam fortunam Cicero ab omni

periculo

periculo abeſſe certum habeo, tamen arbitror malle te quietam ſenectutem, & honorificam potius agere, q̃ ſolicitam. Poſtremo, meo iure te hoc beneficium rogo. nihil enim non tua cauſa feci. Quod ſi non impetro, per me Clodio daturus non ſum, ut intelligas quanti apud me authoritas tua ſit, atq; eo te placabiliorem præbeas. Vale.

M. T. Cicero. M. Antonio Cos. S.

Quod mecum per literas agis unam ob cauſam mallem coràm egiſſes. Non enim ſolum ex oratione, ſed etiam ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. nam, cum te ſemper amaui, primum tuo ſtudio, poſt etiã beneficio prouocatus, tum his temporibus resp. te mihi ita commendauit, ut cariorem habeam neminem. Literæ uero tuæ tum amantiſſime, tum honorificentiſſime ſcriptæ, ſic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium uiderer, ſed accipere à te ita petente, ut inimicum meũ, neceſſarium tuum, me inuito ſeruare nolles, cum id nullo negocio facere poſſes. Ego uero tibi iſtuc mi Antoni remitto, atque ita, ut me à te, cum his uerbis ſcripſeris, liberaliſſime, atque honorificentiſſime tractatum exiſtimem. Id'q; cum totum, quoquo modo ſe res haberet, tibi dandum putarem, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ. Nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, ſed ne paulo quidem triſtius, aut ſeuerius, q̃ neceſſitas reip. poſtulauit. Accedit, ut ne in ipſum quidem Clodium meum inſigne odium fuerit unq̃, ſemperq; ita ſtatui non eſſe inſectandos inimicorũ amicos, præ-

ſertim humiliores; nec his præſidijs noſmetipſos eſſe ſpoliandos. Nā de puero Clodio tuas parteis eſſe arbitror, ut eius animū tenerū, quēadmodū ſcribis, his opinióibus imbuas, ut nequas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. Contendi cum P. Clodio, cum ego publicam cauſam, ille ſuam defenderet. Noſtras contentiones reſp. dijudicauit. Si uiueret, mihi cum illo nulla contentio iam maneret. Quare, quoniam hoc à me ſic petis, ut quæ tua poteſtas eſt, neges te me inuito uſurum. Puero quoq; hoc à me dabis, ſi tibi uidebitur, ut animū eius conciliatum reddas. non quo aut ætas noſtra ab illius ætate quicquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullam contentionem extimeſcat, ſed, ut noſmetipſi inter nos coniunctiores ſimus, quàm adhuc fuimus. Interpellantibus enim his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus, ſed hæc hactenus. Illud extremum. Ego quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſemper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam. Hoc uelim tibi penitus perſuadeas. Vale.

T. P. ATTICO.

Terandum eadē iſta mihi. Coronatus Quintus noſter Parilibus. Parilibus ſolus ne? etſi addis Lamiam, quod demiror equidem. Sed ſcire cupio, qui fuerunt alij, quanq̄ ſatis ſcio, niſi improbum neminem. Explanabis igitur hoc diligentius. Ego autem caſu cum dediſſem ad te literas VI Calendarū ſatis multis uerbis, tribus ferè horis poſt accepi tuas, & magni quidem ponderis. Itaq; iocat tua plena facetiarum. De hæreſi ueſtoriana, et de Pherionum more Pu=

teolano riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe me reſcribere. πολιτικώτερα illa uideamus. Tu Brutos, Caſſiosq; defendis, quaſi eos ego reprehendam, quos ſatis laudare non poſſum. Rerum ego uitia collegi, non hominum. Sublato enim tyranno tyrannida manere uideo. Nam quæ ille facturus nó fuit, ea fiunt, ut de Clodio, de quo mihi exploratum eſt, illum non modo non facturum, ſed etiam ne paſſurum quidem fuiſſe. Sequetur Ruſo Veſtorianus uictor nunquam ſcriptus. Cæterum quis non? cui ſeruire ipſi non potuimus, eius libellis paremus. Nam liberalibus quis potuit in Senatu non uenire? Fac id potuiſſe aliquo modo fieri, num etiam cum ueniſſemus, libere potuimus ſententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præſidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illam ſeſſionem capitolinam mihi non placuiſſe tu teſtis es. Quid ergo? Culpa iſta Brutorum? Minime illorum quidem, ſed aliorum Brutorum, qui ſe cautos, ac ſapiẽteis putant, quibus ſatis fuit lætari, nonnullis etiam gratulari, nullis permanere. ſed præterita omittamus, iſtos omni cura, præſidioq; tueamur. & quemadmodum tu petis, contenti Idibus Martijs ſimus. Quæ quidem noſtris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo Ro. non dederunt. Recordare tua. non ne meminiſti clamare te, omnia perijſſe, ſi ille funere elatus eſſet? Sapienter id quidem. Itaque ex eo, quæ manarint, uides. Quæ ſcribis Calendis Iunij Antonium de Prouincijs relaturum, ut & ipſe Gallias habeat, & utriſque dies prorogetur, licebit ne decerni libere? Si licuerit, libertatem eſſe recuperatam lætabor. Si

non licuerit, quid mihi attulerit iſta domini mutatio præter lætitiam? quam oculis cœpi iuſto interitu tyranni? Rapinas ſcribis ad opis fieri, quas nos quoq; tum uidebamus. nec nos liberati ab egregijs uiris, nec liberi ſumus, ita laus illorũ eſt, culpa noſtra. Et hortaris me, ut hiſtorias ſcribã. ut colligam tanta eorum ſcelera, à quibus etiam nunc obſidemur. Potero ne eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? Nec mehercule Randuſculus mouet. Sed homines beneuolos, qualeſcunque ſunt, graue eſt inſequi contumelia. ſed de omnibus meis conſilijs, ut ſcribis, exiſtimo exploratius nos ad Calendas Iunij ſtatuere poſſe, ad quas adero, & omni ope, atque opera ęnitar, adiuuante me ſcilicet authoritate tua, & gratia, & ſumma æquitate cauſæ, ut de Buthrotijs S. C. quale ſcribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etſi tibi dederam ſuperiore epiſtola cogitandum. Tu autem quaſi iam recuperata rep. uicinis tuis Maſſiliēſſibus ſua reddis. Hæc armis? Quæ quàm firma habeamus, ignoro. reſtitui fortaſſe poſſunt, authoritate non poſſunt. Epiſtola breuis, quæ poſtea ad te ſcripta eſt, ſanè mihi fuit iucunda. De Bruti ad Antonium, & de eiuſdem ad te literis, poſſe uidentur eſſe meliora, quàm adhuc fuerint, ſed nobis, ubi ſimus, & quò iam nos conferamus, prouidendum eſt. O mirificum Dolobellam meum. Iam enim dico meũ, antea (crede mihi) ſubdubitabam, magnam ἀναθεώρησιν res habet. de ſaxo in crucem. Columnam tollere, locum illum ſternendum locare. Quid quæris? Heroica? Suſtuliſſe mihi uidetur ſimulationem deſyderij, adhuc quæ ſerpebat in dies, & inueterata uideba-

tur, ne periculoſa noſtris tyrannoctonis eſſet. Nunc prorſus aſſentior tuis literis, ſperoq́; meliora, quanquam iſtos ferre non poſſum, qui dū ſe pacem uelle ſimulant, acta nefaria defendunt, ſed non poſſunt omnia ſimul. Incipit res melius ire, quàm putaram, nec uero diſcedam, niſi cum tu id me honeſte putabis facere poſſe. Bruto certe meo nullo loco deero: idq́;, etiam ſi mihi cum illo nihil fuiſſet, facerem, propter eius ſingularem incredibilemq́; uirtutem. Pyliæ noſtræ uillam totam, quæq́; in uilla ſunt trado. In Pompeianum ipſe proficiſcens Calē dis Maij, quam primum uelim Bruto perſuadeas, ut Aſturæ ſit. Vale.

T. P. ATTICO.

Q Vinto Nonarum conſcendens ab hortis Cluuianis in Phaſelum epiſcopum has dedi literas, cum Pyliæ noſtræ uillam ad Lucrinū, Villicosq́; procuratores tradidiſſem. Ipſe autem eo die in Pæti noſtri tyrotarichum immunebam, perpaucis diebus in Pompeianum, poſt in Puteolana, & Cumana regna renauigare. O loca cætera quàm ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugienda. Sed ad rem ut ueniam. O Dolobellæ noſtri magnam ἀριστείαν, quanta eſt ἀναθεώρησις? Equidem laudare eum, & hortari non deſiſto. Recte tu omnibus epiſtolis ſignificas, quid de re, quid de uiro ſentias. Mihi quidem uidetur Brutus noſter iam uel coronam auream per forum ferre poſſe. Quis enim audeat uiolare? propoſita cruce, uel ſaxo? præſertim tantis plauſibus, tanta approbatione infimorum? Nunc mi Attice

me fac ut expedias. cupio cum Bruto noſtro (affatim ſatisfecerim) excurrere in Græciam. Magni intereſt Ciceronis uel mea potius, uel mehercule utriuſq;, me interuenire diſcenti. Nã epiſtola Leonidæ, quam ad me miſiſti, quid habet quæſo, in quo magnopere lætemur? Nunquam ille mihi ſatis laudari uidebitur, cum ita laudabitur. Quoquomodo nunc eſt, non eſt fidentis hoc teſtimonium, ſed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi κατὰ μίτον ſcriberet, à quo adhuc nulla litera eſt. Vereor, ne nihil habuerit, quod mihi, cum cognoſſem, iucundum putaret fore. Quod ad Xenonem ſcripſiſti, ualde mihi gratum eſt. Nihil enim deeſſe Ciceroni tum ad officium, tum ad exiſtimationem meam pertinet. Flammam Flaminium audio Romæ eſſe. Ad eum ſcripſi, me tibi mandaſſe per literas, ut de Montani negocio cum eo loquerere. Et uelim cures epiſtolã, quã ad eum miſi reddẽdam, & ipſe (qđ commodo tuo fiat) cum eo colloquere. Puto ſiquid in homine pudoris eſt, præſtiturum eum. nec ſero quodammodo dependatur. De Attica pergratum mihi feciſti, quod curaſti ante ſcirem ei recte eſſe, quàm non belle fuiſſe. In Pompeianum ueni V Calendarum Maij, cum pridie (ut antea ad te ſcripſi) Pyliam in Cumano collocauiſſem. Ibi mihi cœnanti literæ tuæ ſunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto pridie Calendarum, in quibus multa ſapienter, ſed tamen talia (quemadmodum tu te ſcribebas) ut omne conſilium in fortuna poſitum uideretur. Itaq; his de rebus ex tempore, & corám. De Bruthrotio negocio utinam quidem Antoniũ conueniam. multum profecto proficiam, ſed non arbitrantur eum à Capua declinaturũ.

Quod quidem metuo ne magno reip. malo uenerit, quod idem L. Cæſari uidebatur, quem quidem Neapoli affectum grauiter uideram. Quam ob rem iſta nobis ad pridie Calendarũ Iunij tractanda, & perficienda ſunt, ſed hactenus Quintus filius ad patrem acerbiſſimas literas miſit, quæ ſunt ei redditæ, cum ueniſſemus in Pompeianum, quarum tamen erat caput. Acquiliam nouercam non eſſe laturum, ſed hoc tolerabile fortaſſe. Illud uero ſe ab Cæſare habuiſſe omnia, nihil à patre reliqua ſperare ab Antonio. O perditum hominem, ſed μελήσει. Ad Brutum noſtrum, & Caſſium, & ad Dolobellam epiſtolas ſcripſi, quarum exempla tibi miſi, non ut deliberarem reddendæ ne eſſent (planè enim iudico eſſe reddendas) ſed quod non dubito, quin tu idẽ exiſtimaturus ſis. Ciceroni meo mi Attice ſuppeditabis quantum uidebitur. meq; tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc feciſti, mihi ſunt gratiſſima. Librum enim illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. Iſta uero, quæ tu connecti uis, aliud quoddam ſeparatum uolumen expectant. Ego autem (credas mihi uelim (minore periculo exiſtimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuiſſe, quàm mortuo. Ille enim neſcio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter. nunc quacunq; nos commouimus, ad Cæſaris non modo acta, uerum etiam cogitata uocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit uidebis. puto rem meliore loco eſſe debere. Vale.

M. T. Cicero Dolobellæ. Cos. S.

ETſi contentus eram mi Dolobella tua gloria, ſatisq; ex ea magnam lætitiã, uoluptatẽq; capiebam, tamen non poſſum nõ confiteri cumulari me maximo gaudio, quod uulgo hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. neminem conueni, conuenio autem quotidie plurimos. Sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis cauſa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs frequentes neceſſarij mei qui omnes, cum te ſummis laudibus ad cœlum extulerũt, mihi continuo maximas gratias agunt. Negant eni ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuem, & ſingularem Cos. præbeas. Quibus ego, quanquam ueriſſime poſſim reſpondere te, quæ facias tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiuſquam egere conſilio, tamen neq; planè aſſentior, ne imminuam tuam laudem, ſi omnis à meis conſilijs profecta uideatur, neq; ualde nego. Sum enim auidior, etiam quàm ſatis eſt gloriæ, & tamen non alienum eſt dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni Regi Regum fuit honeſtum, aliquem in conſilijs capiendis Neſtorem habere, mihi uero glorioſum te iuuenem Cos. florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cum ad eum ægrotum Neapolim ueniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante, quàm me planè ſalutauerit. O mi Cicero inquit, glatulor tibi cũ tantum uales apud Dolobellam, quantum ſi ego apud Sororis filium ualerem, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolobellæ uero tuo, & gratulor, & gratias

lor, & gratias ago, quem quidem poſt te conſulem, ſolum poſſum uere conſulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re geſta, tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil reip. ſalutarius teſtatus eſt. atq; hæc una uox omnium eſt. A te autem peto, ut me hanc, quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ, ſinas cernere, meq; aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolobella (hæc enim iocatus ſum) libentius omnes meas, ſi modo ſint aliquæ meæ laudes, ad te tranſtulerim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. nã, cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti, tum ijs tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore mihi fuerit ardentius. Nihil eſt enim (mihi crede) uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amaui, ut ſcis M. Brutum propter eius ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores. ſingularem probitatem, atq; conſtantiam, tamen Idibus Martij tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iam pridẽ cumulatum etiam uidebatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? Tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexiſſe. Quare quid eſt, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ ſeruias? Proponam tibi claros uiros, quod facere ſolent, qui hortantur? Neminem habeo clariorem, quàm te ipſum. te imitere oportet, tecum ipſe certes, ne licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. Quod cum ita ſit, hortatio nõ eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt. Contigit enim tibi, quod haud ſcio, an nemini, ut ſumma ſeue

ritas animaduerſionis, non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratiſſima. Hoc ſi tibi fortuna quadam contigiſſet, gratularer fœlicitati tuæ, ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atq; conſilij. Legi enim concionem tuam, nihil illa ſapientius. ita pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omniū conſenſu daret. Liberaſti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu. Neq; ſolum ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe remp. tibiq; non modo tuendos, ſed etiam ornandos illos uiros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediē, ut ſpero. Tu quoniam remp. nosq; conſeruas, fac, ut diligētiſſime teipſum mi Dolobella cuſtodias. Vale.

T. P. ATTICO.

S Aepius me iam agitas, quod rem geſtam Dolobellæ nimis in cœlum uidear efferre. Ego autem, quanquā ſanè probo factum, tamen ut tantopere laudarē, adductus ſum tuis, et unis, & alteris literis. ſed totum ſe à te abalienauit Dolobella, ea de cauſa, qua me quoq; ſibi inimiciſſimum reddidit. O hominem impudentem. Calendis Ianuarij debuit, adhuc non ſoluit, præſertim cum ſe maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & opem ab eo petierit. Licet enim iocari, ne me ualde conturbatum putes. Atque ad eum VIII Iduum literas dederam bene mane. Eodem autem die tuas literas ueſperi acceperam in Pom

peiano,

peiano, ſanè celeriter tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipſo die ſcripſeram, ſatis aculeatas ad Dolobellam literas dedi, quæ, ſi nihil profecerint, puto fore, ut me præſentem non ſuſtineat. Albianum te confeciſſe arbitror. De Peuluciano nomine, quod mihi ſuppeditatus es, gratiſſimum eſt, & ſimile tuorum omnium. Sed ego errorem ad iſta expedienda factum mihi uidebar reliquiſſe, cuius non ſine magna culpa uacillarunt, ſed cum ipſo uidero. De Montano, ut ſæpe ad te ſcripſi, erit tota res curæ. Seruius proficiſcens, quod deſperanter tecum locutus eſt, minime miror, neq; ei quicquam in deſperatione concedo. Brutus noſter ſingularis uir, ſi in Senatum non eſt Calendis Iunij uenturus, quid facturus ſit in foro, neſcio. Sed hoc ipſe melius. Ego ex his, quæ parari uideo, non multum Idibus Martijs profectum iudico. Itaq; de Græcia quotidie magis, & magis cogito. nec enim Bruto meo Exilium, ut ſcribis, ipſe meditanti uideo quid prodeſſe poſſum. Leonidem eæ literæ non ſatis delectarunt. De Herode tibi aſſentior. Sauſeium legiſſe uellem. Ego ex Pompeiano accepi binas à te literas, alteras ſexto die, alteras quarto. Ad ſuperiores igitur prius. Quam mihi iucundum opportune tibi Barnachum literas reddidiſſe. Tu uero cum Caſſio, ut cætera, quam commode. opportune autem, quòd id ipſum, quod me mones quatriduo ante ad eum ſcripſerã, exẽplumq; mearum literarum ad te miſerã, ſed cum Dolobellæ Aritia, ſic enim tu ad me ſcripſeras, magna deſperatione affectus eſſem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ, ille exilium meditari. Nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus, in quem mallem

equidē peruehi, florente Bruto noſtro, conſtitutaq; rep. Sed nunc quidem, ut ſcribis, non utrum uis. Aſſentires enim mihi noſtram ætatem, præſertim à caſtris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio reſcripſit, meam lenitatem, & clementiam, & ſibi eſſe gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. Sed Panſa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro, & loquitur ſeuere, ſi uelis credere. Illud tamen non uelle, ut mihi quidem uidetur, quod factum Dolobellæ uehemēter improbat. De Coronatis cum ſororis tuæ filius à Patre accuſatus eſſet, reſcripſit ſe coronā habuiſſe honoris Cæſaris cauſa, poſuiſſe luctus gratia. Poſtremo ſe libenter uituperationem ſubire, quod amaret etiam mortuum Cæſarem. Ad Dolobellam, quemadmodum tibi dicis placere, ſcripſi diligenter. Ego etiam ad Siccam. tibi hoc oneris non impono nolo te illum iratum habere. Seruij orationem cognoſco, in qua plus timoris uideo, quàm conſilij. Sed quoniam perterriti omnes ſumus, aſſentior Seruio. Publius tecum tricatus eſt. Huc enim Cerelia miſſa ab iſtis ad me eſt legata, cui facile perſuaſi, mihi id, qđ rogaret, ne licere quidem non modo libere. Antonium ſi uidero, accurate agam de Bruto. Venio ad recentiores literas, quanquam de Seruio iam reſcripſi me facere magnam πρᾶξιν Dolobellæ. mihi mehercule ita uidetur, non potuiſſe maior tali re, taliq; tempore. ſed tamen quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. Tibi uero aſſentior maiorem πρᾶξιν eius fore, ſi mihi, qđ debuit, diſſoluerit. Brutus uelim ſit Aſturæ. Quod aūt laudas me, quod nihil ante de profectione conſtituam, quàm iſta quò euaſura ſint, uidero, muto ſententiā, neq;

quicquam

quicquam tamen ante, q̃ te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo, cui quidem ego totam uillam, Cellamq́; tradidi, eamq́; cogitabam V Iduũ uidere. Tu Atticæ ſalutem dices, nos Pyliam diligenter tuebimur. Vale.

T. P. ATTICO.

Pompeiano naui aduectus ſum in Luculli noſtri hoſpitium VI Iduú hora ferè tertia. è egreſſus autẽ è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas. A' Lucullo poſtridie eadem ferè hora, qua ueni VII Iduũ Lanuuio datas. Audi igitur ad omnes. Primum quæ de re mea geſta, & in ſolutione, & in albiano negocio, grata. De tuo autem Buthroto, cum in Pompeiano eſſem, Miſſenum uenit Antonius. inde ante diſceſſit, q̃ illũ ueniſſe audiſſem, à quo in Samnium. uide quid ſperes. Romæ igitur de Buthroto L. Antonij horribilis contentio. Dolobellæ præclara iam, uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum. Tam enim Caßij ſunt iam, q̃ Bruti ſerendi. De Regina uelim, atque etiam de Cæſare illo. perſolui primæ epiſtolæ. uenio ad ſecundã. De Quintis, ac Buthrotijs, cum uenero, ut ſcribis, Quod Ciceroni ſuppeditas, gratũ. Quod errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto, ſic ſe res habet, aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis'ue ſeruabitur. Quod me hortaris, ut ſcriptam concionem mittam. Accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quibus exercitati ſumus, ſatis nemo unq̃ neq; poeta, neq; orator fuit,

qui quenq̃ meliorem, q̃ ſe arbitraretur. Hoc *etiã malis contigit.* Q*uid tu* B*ruto putas & ingenioſo, et erudito? de quo etiam experti ſumus. nuper in edicto ſcripſerã rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuum, quinetiã cũ ipſius precibus penè adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari.* Q*uare ſine quæſo quenq; ſibi ſcribere.* S*uam cuiq; ſponſam, mihi meam, ſuum cuiq; amorem, mihi meum non ſcite.* H*oc enim* A*ttilius poeta duriſſimus, atq; utinam iſti liceat concionari, cui ſi eſſe in urbe tutò licebit, uicimus.* D*ucem enim noui belli ciuilis, aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur.* V*enio ad tertiam. gratas fuiſſe meas literas* B*ruto, et* C*aſſio gaudeo.* I*taque ijs reſcripſi.* Q*uod* H*ricium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, ſed uiuit, habitatq; cũ* B*albo, qui item bene loquitur. quid credas, uideris.* D*olobellã ualde placere tibi uideo, mihi quidem egregie.* C*um* P*anſa uixi in* P*ompeiano. is planè mihi probabat ſe aſſentire, & cupere pacem. cauſam armorũ quæri planè uideo. edictum* B*ruti, &* C*aſſij probo.* Q*uæris, ut ſuſcipiã cogitationem, quidnam iſtis agendũ putem?* C*onſilia temporũ ſunt, quæ in horas commutari uides.* D*olobellæ & prima illa actio, & hæc contra* A*ntonium concio, mihi profeciſſe permultum uidetur, prorſus ibat res.* N*unc autem uidemur habituri* D*ucem, quod unũ municipia, boniq; deſyderant.* E*picuri mentionem facis, & audes dicere* μὴ πολιτεύεσθαι. *non te* B*ruti noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret?* Q*uintus* F*rater, ut ſcribis, ẽ dextella. per eum igitur,*

ut uolemus,

ut uolemus, facile auferemus. Expecto, ſi, ut putas, L. Antonius produxit Octauiũ, qualis concio fuerit. hæc ſcripſi. Statim enim Caßij tabellarius, eram continuo Pyliam ſalutaturus. Deinde ad epulas Veſtorij nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

T P. ATTICO.

Cum pauloante dediſſem ad te e' Caßij tabellario literas V Iduum uenit noſter tabellarius, & quidem portenta ſimiles in tuis literis. Sed cito conieci Lanuuij te fuiſſe. Eros autem feſtinauit, ut ad me literæ Dolobellæ perferrentur, non de re mea (nõ dum enim meas acceperat) ſed reſcripſit ad eas, quarum exemplum tibi miſeram, ſanè luculente. A' me autem cum Caßij tabellarium dimiſiſſem, ſtatim Balbus uenit. O Dij boni quam facile perſpiceres timere ocium, & noſti uirum, quàm tectus, ſed tamen Antonij cõſilia narrabat, illum circuire ueteranos, ut acta Cæſaris ſancirent, idq; ſe facturos iurarent. utrum omnes haberent, eáq; Duumuiri omnibus menſibus inſpicerent. Queſtus eſt etiá de ſua inuidia, eáq; eius omnis oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. Quid quæris? nihil ſynceri. Mihi autẽ nõ eſt dubiũ, qn res ſpectet ad caſtra. acta enim illa res eſt animo uirili, cõſilio puerili. Quis enim hoc nõ uidit regni hæredẽ relictũ? Quid autẽ abſurdius. hoc metuere, alterũ in metu non ponere? qn etiã hoc ipſo tẽpore multa ὑποσόλοικα. pontem neapolitanũ a' matre Tyrannoctoni poſſideri. legẽdus mihi ſæpius eſt Cato maior ad te miſſus. Amariorẽ enim me ſenectus facit. ſtomachor omnia, ſed mihi qdẽ

βεβίοται. Viderint Iuuenes. tu mea curabis, ut curas: hæc ſcripſi, ſeu dictaui, appoſita ſecunda menſa apud Veſtoriũ. Poſtridie apud Hircium cogitabam equidem πανπελικόν, ſic hominẽ traducere ad Optimates paro . nemo iſtorum, qui ocium non timeat. quare talaria induamus, quiduis enim potius, quàm caſtra. Atticæ ſalutem plurimam uelim dicas, Expecto Octauij concionem, & ſiquid aliud. maxime autem ecquid Dolobella tinniat. an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

T. P. ATTICO

Certior à Pylia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, ſtatim hoc, neſcio quid exaraui. Primum igitur ſcire te uolui, me hinc Arpinum XVI Calendarum Iun. Eò igitur mittes, ſiquid erit poſthac, quanquam ipſe iam, iamq; adero. Cupio enim ante, quàm Romam uenio, odorari diligentius, quod futurũ ſit, quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem. Minime enim obſcurum eſt, quid iſti moliantur. Meus uero diſcipulus, qui hodie apud me cænat, ualde amat illum, quẽ Brutus noſter ſauciauit, et ſi quæris (perſpexi enim planè) timet ocium. ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ ſe ferunt, clariſſimũ interfectum, totã rẽp. illius interitu perturbatam. irrita fore, quæ ille egiſſet, ſimulac deſiſtemus timere. clementiam illi malo fuiſſe, qua ſi uſus nõ fuiſſet, nihil ei tale accidere potuiſſet. Mihi autem uenit in mentem, ſi Pompeius cum exercitu firmo ueniat, quod eſt ἄλογον, certe fore bellum. hæc me ſpecies, contagioq; perturbat, ne gemam, quod tibi tum

licuit, nobis

licuit, nobis nunc licebit. nam aperte lætati ſumus. Deinde habent in ore nos ingratos. nullo licebit modo, quod tum & tibi licuit, & multis φαινοπροσωπιτέον, ergo & ἰτέον in caſtra. millies mori melius huic præſertim ætati. Itaq; me Idus Martiæ non tam conſolantur, quàm antea. Magnum enim mendum continent. etſi illi Iuuenes ἄλλως ἐν ἐσθλοῖς τὸν διαπορεῦνται ψόγον. ſed, ſi tu melius quippiam ſperas, quod & plura audis, & interes conſilijs, ſcribas ad me uelim, ſimulq́; cogites, quid agendum nobis ſit ſuper legatione uotiua, quod in his locis moneor à multis, ne in Senatu Calendis abſim. Dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in iſtos, qui mihi uidentur ubi uis tutius, quàm in Senatu fore. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

T. P. ATTICO.

Factum male de Alexione, incredibile eſt, quãta me moleſtia affecerit. Nec mehercule ex ea parte maxime, quod plerîq; mecum. Ad quem igitur medicũ te conferes? Quid mihi iam medico, aut ſi opus eſt, tanta inopia eſt? Amorem erga me, humanitatem, ſuauitatemq́; deſydero. Etiã illud quid eſt, quod non pertimeſcendum ſit? cum hominem temperantem, ſummum medicum, tantus improuiſo morbus oppreſſerit?

Sed ad hæc omnia una conſolatio eſt, ꝙ ea conditione nā
ti ſumus, ut nihil, quod homini accidere poſſit, recuſare
debeamus. De Antonio iam antea tibi ſcripſi, non eſſe
cū à me conuentum, uenit enim Miſenum, cū ego eſſem
in Pompeiano, ante profectus eſt, q̃ ego eum ueniſſe
cognoui. ſed caſu, cum legerem tuas literas, Hircius arat
apud me in Puteolano, ei legi, & egi primum, quod at-
tinet. nihil mihi concedebat. Deinde ad ſummam, arbi-
trum me ſtatuebat non modo huius rei, ſed totius con-
ſulatus ſui. cū Antonio autem ſic agemus, ut perſpiciat,
in eo negocio ſi nobis ſatisfecerit, totum me futurum ſuū.
Dolobellam ſpero domi eſſe. Redeamus ad noſtros, de
quibus tu bonam ſpem te ſignificas habere, propter edi-
ctorum humanitatem. Ego autem perſpexi, cum à me
XVII Calendarum de Puteolano Neopolim Panſæ
conueniendi cauſa proficiſceretur Hircius, omnem eius
ſenſum. Sed (uix enim & ad pacem ſum cohortatus) nō
poterat ſcilicet negare, ſe uelle pacem, ſed non minus ſe
noſtrorū arma timere, q̃ Antonij, & tamen utroſque
non ſine cauſa præſidium habere, ſe autē utraq; arma
timere. Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto Fratre
tibi aſſentior. patri q̄dē gratiſſimæ, et bellæ tuæ literæ
fuerunt. Cereliæ uero facile ſatisfeci, nec ualde labora-
re mihi uiſa eſt, & ſi illa, ego certe non laborarē. Iſtam
uero, quā tibi moleſtam ſcribis eſſe, auditā à te eſſe o-
mnino demiror. Nam ꝙ eam collaudaui apud amicos,
audientibus tribus filijs eius, & tua filia
Quid hoc eſt? Quid aſt autem, cur ego perſonatus am-
bulem? Parum ne fœda perſona eſt ipſius ſenectutis?
Quod Brutus rogat, ut ante Calendas ad me quoq; ſcri-

pſit, et fortaſſe faciam, ſed planè q̃d uelit, neſcio. Quid enim illi afferre conſilij poſſum, cum ipſe egeã conſilio? Et cum ille ſuæ immortalitati melius, q̃ noſtro ocio conſuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flauia obſecro te, ſiquid potes. hercle dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum, ibi bene ualẽtem uidi Pyliam. quinetiam paulo clàm ijs eam uidi. Venerat enim in funus, cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noſter matrẽ efferebat. Manſi igitur eo die in Sinueſſano, atque inde mane poſtridie Arpinum proficiſcens hanc epiſtolam exaraui. Erat autem nihil noui, quod aut ſcriberem, aut certe ex te quærerẽ. niſi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus miſit ad me orationem ſuam habitam in concione capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitioſe corrigerem, ante, q̃ ederet. Eſt autẽ oratio ſcripta elegantiſſime ſententijs, & uerbis, ut nihil poſſit ultra. Ego tamen, ſi illã cauſam habuiſſem, ſcripſiſſem ardẽtius ὑπόθεσιν. Vides quæ ſit perſona dicentis. Itaq; iã corrigere eã nõ potui. Quo enim in genere Brutus noſter eſſe uult, & q̃ iudicium habet de optimo genere dicendi, ita conſecutus eſt ea oratione, ut elegantius nihil eſſe poſſit. ſed ego ſolus alius ſum ſpe, hoc rectè, ſiue non rectè. tu tamen uelim orationem legas, niſi forte iam legiſti, certioremq; me facias, quid iudices ipſe, quanquam uereor, ne cognomine tuo lapſus ὑπατικὸς ſis in iudicando. ſed ſi recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges poſſe, & Attico tota grauiſſime dici, ſed hæc corãm. Nec ſine epiſtola, nec cum inani epiſtola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

T. P. ATTICO.

d Ecimoq̃nto Cal. è Sueſſano proficiſcẽs, cũ dediſſem ad te literas, diuertiſſemq́; à Cumis in Veſtiano, accepi à tabellario tuas literas, in q̃bus nimis multa de Buthroto. Non enim tibi ea res maiori curæ aut eſt, aut erit, q̃ mihi. Sic enim decet te mea curare, tua me. Quam ob rẽ id quidem ſic ſuſceptum eſt mihi, ut nihil ſim habiturus antiquius. L. Antonium concionatũ eſſe cognoui tuis literis, ut alijs ſordide, ſed id quale fuerit, neſcio. Nihil enim ſcripſiſti de Menedemo, probeq́; certe ea dictitat, quæ ſcribis. conſiliũ meum à te probari, quod ea non ſcribam, quæ tu à me poſtularis, facile patior. Multóq; magis id probabis, ſi orationem meam, de qua hoc die ad te ſcripſi, legeris. Quæ de legionibus ſcribis. uera ſunt, ſed non ſatis hoc uideris tibi perſuaſiſſe, quid de Buthrotis noſtris per Sanatum ſperes confici poſſe, quod puto. tantum enim odium uideo, nõ uidemur eſſe uicturi, ſed, ſi etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem ſentio, quod tu, ludorumq́; eius apparatus, & Matius, & Poſthumus mihi procuratores non placent. Saſerna collega dignus, ſed iſti omnes, quemadmodum ſentis, non minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim, ſed ne ipſe quidem id fieri poſſe confidit, itaq; alia cogitat. Quod prima diſputatio thuſculana te confirmat, ſanè gaudeo. Neq; enim ullũ eſt perfugium aut melius, aut paratius. Flauia q̃ bene loq̃tur, nõ moleſte fero. Tyndaritanorũ cauſa, de qua cã laborat, quæ ſit, ignoro. hos tamen τέντι ναδε

mouere iſta uidentur. In primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo, ſed quoniam inciderat in tam grauem morbum, bene actum cum illo arbitror, quos tamen ſecundos hæredes ſcire uellē, & diem teſtamenti. Vale.

T. P. ATTICO.

u Ndecimo Calendarum accepi duas epiſtolas tuas, qbus duabus meis reſpondiſti, una erat VI Calendarum, altera XII data. Ad ſuperiorem igitur. prius accurres in Thuſculanum, ut ſcribis, quò me VI Calendarum uenturum arbitrabar. quod ſcribis parendum uictoribus, non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. Nā illa, quæ recordaris Lentulo, & Marcello Conſulibus acta in æde Apollinis, nec cauſa eadē eſt, nec ſimile tempus. præſertim cum Marcellum ſcribas, aliosq; diſcedere. erit igitur nobis cura moderandum, & conſtituendū, tutò ut Romæ eſſe poſſimus. Noui conuentus. habitatores ſanè me mouerat, in magnis enim uerſamur anguſtijs. Sed, ſi iſta paruipendimus, certe & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici, quod tibi curæ eſt, gratum. De malo ſcripſi iā pridem ad Dolobellam accuratiſſime, à quo modo literæ mihi redditæ ſunt, eius enim cauſa, & cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quæ deſyderabam. Hircius eſt tuus. Antonio quoniā eſt, uolo peius eſſe. De Quinto Fratre, qđ ſcribis ad me ad Q. de patre, corā̀m agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare, cuius de oratiuncula idem te, quod me ſentire uideo, ſed parum intelligo quid me uelis ſcribe.

re, quaſi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit. quã tandem conuenit? an ſicut in tyrannum iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribentur à nobis? ſed alio modo, & tempore. De Sella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiam XIIII ordines. Brutum apud me fuiſſe gaudeo, modo & libenter fuerit, & ſat diu. X Calẽdarũ Iunij ferè ea, quæ à Fuſio, uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum uti me ſibi reſtituerem. ſanè inſulſe, ut ſolet, niſi forte quẽ non ames omnia uidẽtur inſulſe fieri. ſcripſi ita, ut te probaturum exiſtimem. Mihi duas à te epiſtolas reddidit. unam XI, alteram X Calendarum. ad recentiorem prius, & leuiorem. laudo, ſi uero etiam Caſulenus ἀπὼ ποταμῶν Antonij conſilia narras turbulenta, atq; utinam potius per populum agat, quàm per Senatum, quod quidem ita credo. ſed mihi totum eius conſilium ad Bellum ſpectare uidetur. Siquidem D. Bruto Prouincia eripitur quoquo modo, ego de illius neruis exiſtimo. non uidetur fieri poſſe ſine bello. ſed non cupio, quoniam caret Buthrotis, rides ab cordolio non mea potius aſſiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod ſcribis te neſcire, quid noſtris faciundum ſit, iam pridem me illa ἀπορία ſollicitat. Itaq; ſtulta iam Iduum Martiarum eſt conſolatio. Animis enim uſi ſumus uirilibus, conſilijs (mihi crede) puerilibus. Exciſa enim eſt arbor, non euulſa, itaq; quàm fruticetur uides. Redeamus igitur quoniam ſæpe uſurpas ad Thuſculanas diſputationes. Sauſeium pete. celemus, ego nunquam indicabo. Quod te à Bruto requiri ſcribis, ut certior fieret, quo die in Thuſculanum eſſem futurus. ut ad te ante ſcripſi VI Calendarũ, &

quidē ibi te quamprimū peruidere uelim. Puto enim nobis Lanuuiū eundum. equidē non ſine multo ſermone, ſed μελήσει. Redeo ad ſuperiorem, ex qua prætereo illa prima de Buthrotis, quæ mihi ſunt incluſa medullis. ſit modo (ut ſcribis) locus agendi. De oratione Bruti prorſus contendis, mecumq́; iterum tam multis uerbis agis. Ego ne ut eam cauſam, quam is ſcripſit, ego ſcribā non rogatus ab eo? nulla παρεγχείρησις fieri poteſt contumelioſior. At inquis ἡρακλείδειον aliquod. Non recuſo id quidē, ſed & componendum argumentum eſt, & ſcribendi expectandum tempus maturius. Licet enim de me, ut libet, exiſtimes, uelim quidem quamoptime. ſi hæc ita manent, ut uidentur (feres qđ dicam) me Idus Martiæ non delectant. Ille enim nunquam reuertiſſet. nos timor confirmare eius acta non coegiſſet, aut ut in Sauſeleā, reliquasq́; Thuſculanas diſputationes, ad quas tu etiam Veſtorium hortaris, ita gratioſi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdant. Tu ut noſtræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non ſumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo (mihi crede) ſed iam ſcripſerā, delere nolui. De Menedemo uellem uerū fuiſſet. De Regina uelim uerum ſit, cætera corā, & maxime noſtris quid faciendum ſit, quid etiam nobis. Si Antonius militibus obſeſſurus eſt Senatum. Hanc epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem, ueritus ſum, ne ſolueret, itaq; miſi dedita opera. Erat enim reſcribendum tuis. q̄ uellē Bruto ſtudiū tuum nauare potuiſſe. Ego igitur ad eum literas, ad Dolobellā Tironem miſi cū mandatis, et literis. eum ad te uocabis, et, ſiquid habebis, quod placeat, ſcribes. Ecce autem de tranſuerſo.

L. Cæſar, ut ueniam ad ſe rogat in nemus, aut ſcribam, quo ſe uenire uelim. Bruto enim placere ſe à me conueniri. O rem odioſam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, niſi quid mutaro. Summatim adhuc ad te, nihil dum enim à Balbo. tuas igitur expecto, nec actorum ſolum, ſed etiam futurorum. A Bruto tabellarius rediijt, Attulit & ab eo, & Caſſio literas. conſilium meum magnopere exquirunt. Brutus quidem utrum de duobus. O rem miſeram. planè non habeo quid ſcribam. Itaq; ſilentio puto me uſurum, niſi quid aliud tibi uidetur. ſin tibi quid uenit in mentem, ſcribe quæſo. Caſſius uero uehementer orat, ac petit, ut Hircium quam optimum faciam, ſanum putas ἀνθρωπῶς. Epiſtolam tibi miſi, ut tu de Prouincia Bruti, et Caſſij perſcita. ſcribit & Balbus, & Hircius quidem ſe acturum. Etenim iam in Thuſculano eſt, mihiq;, ut abſim, uehementer author eſt, ille quidem periculi cauſa, quod ſibi etiam fuiſſe dicit. ego autem etiam, ut nullum periculum ſit, tantum abeſt, ut Antonij ſuſpitionem fugere non curem, ne uidear eius ſecundis rebus delectari, ut mihi cauſa eſſet, cur Romam uenire nolim, ne illum uideam. Varro autem noſter ad me epiſtolam miſit, ſibi à neſcio quo miſſam (nomen enim deerat) in qua ſcriptum erat. Veteranos eos, qui reijciantur (nam partem eſſe dimiſſam) improbiſſime loqui, ut magno periculo Romæ ſint futuri, qui ab eorum partibus diſſentire uideantur. Quis porrò noſter itus, reditus, uultus, inceſſus inter iſtos? Quod ſi, ut ſcribit L. Antonius, eum uidelicet & in D. Brutum. Reliquos in noſtros. ego quid faciam? aut quo me pacto geram? Mihi uero deliberatum eſt, ut nunc

tum eſt, ut nunc quidem eſt, abeſſe ex eà urbe, in qua non modo florui cum ſumma fama, uerum etiam ſeruiui cum aliqua dignitate. Nec tam ſtatui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm iſtuc non uenire. Cũ ad me Brutus noſter ſcripſiſſet, & Caſſius, ut Hircium, quẽ adhuc bonum fuiſſe ſciebant, neq; eum confidebát fore, mea authoritate meliorẽ facerem (Antonio eſt enim fortaſſe iratior, cauſæ uero amiciſſimus) tamen ad eum ſcripſi, eiq; Bruti, & Caſſij dignitatem commendaui. Ille quid mihi reſcripſiſſet, ſcire te uolui, ſi forte idẽ tu, quod ego, exiſtimares, iſtos etiam nunc uereri, ne forte ipſi noſtri plus animi habeant, quàm habent.

HIRCIVS Ciceroni Suo. S. Rure iam redieram. quæris an ego, cum omnes caleant, ignauiter aliqd faciá. Etiá ex urbe ſum profectus, ut (illius enim ſtatũ odi) abeſſem. Has tibi literas exiens in Thuſculanum ſcripſi. Noli autem me tam ſtrenuum putare, ut ad Nonas recurram. Nihil enim iam uideo opus eſſe noſtra cura, quoniam præſidia ſunt in tot annos prouiſa. Brutus, & Caſſius utinam quam facile à te de me impetrare poſſunt, ita per te exorentur, ne quod calidius meát conſiliũ. cedenteis enim hæc ais ſcripſiſſe. quò? aut qua re? retine obſecro te Cicero, & illos. Noli ſinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantum ſiquid timent, caueant. nihil præterea moliantur. Non mediusfidius acerrimis conſilijs, plus, quàm etiam inertiſſimis, dum modo diligentibus conſequentur. Hæc enim, quæ fluunt, per ſe diuturna non ſunt. In contentione præſenteis ad nocendum habent uireis. Quid ſperes de illis, in Thu-

ſculanum ad me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam, cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare, idq; confirmaui. hoc, qualecunque eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam Epiſtola, Balbus ad me, Seruiliam rediiſſe, confirmare non diſceſſuros. Nunc expecto à te literas. Gratum, quod mihi epiſtolas, quæ quidem me delectarunt. In primis Seſtij noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoq; eſſe cauſæ, ſed tamen etiã ante, quàm ad eum locum ueni, ualde mihi placebat cum ſenſus eius de Rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificatus cum librariolo ſuo, uidetur obiiſſe legationem, & omnes captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu conſertum, ſed quæ ſequuntur. tu quoq; ſcribes. Poſt tuum diſceſſum binas à Balbo. nihil noui. Itemq; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. Expectat animus quidnam agam de Calen. Martijs. Miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, ut quiſq; accidiſſet, dares literas, atq; etiam ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellã ſolum ſcripſiſſem, iracundus homo cõmoueretur. quod autem aditus ad eum difficilior eſſe dicatur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua, ſed licet uti utraq; de te quæſo etiam, atque etiam uide. Velim poſſis coràm, ſi minus poſſis, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcripſiſſe, homines comparari, qui armati in Thuſculanum mitterentur. id quidem mihi uidebatur, ſed cauendum tamen, & illæ, quæ plures uidendæ, ſed aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis dare pollicetur. IIII Nonarũ uesperi à Balbo redditæ mihi lite-

ræ, fore

tæ, fore Nonis Senatum, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentum emendum, & ad urbem mittendum curarent. O rem miſeram. primum ullam ab iſtis legationem. dein, ſi aliquam hanc legatariã Prouinciã. Atq; haud ſcio, an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere, ſed hæc caſus gubernabit. ait autem eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs Prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Perſei porticus. Nolo enim Lacedæmonem longinquo, quam in Lanuuium exiſtimauit. Rides inquies in talibus rebus? quid faciã? plorando feſſus ſum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. quid autem iſte in domo tua caſus armorum? Sed hũc quidem nimbũ cito tranſijſſe lætor. tu qd egeris tua cum triſti, tum etiã difficili ad conſiliandum legatione, uehementer expecto. eſt enim inexplicabilis. ita circunſedemur copijs omnibus. Me qdẽ Bruti literæ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut q̃q̃ ante egebam conſilio, tamẽ animi dolore ſim tardior. Sed plura, cũ iſta cognoro. Hoc aũt tempore, quod ſcriberem, nihil erat, eóq; minus, ꝙ dubitabam, tu has ipſas literas eſſes ne accepturus. Erat enim incertum, uiſurús ne te eſſet tabellarius. Ego tuas literas uehementer expecto. O Bruti amanter ſcriptas literas. O iniquũ tuũ tempus, q ad cũ ire nó poſſis. ego aũt qd ſcribã? ut beneficio iſtorũ utãtur? qd turpius? Vt moliantur aliqd? nec iã poſſunt, nec audẽt. Age qeſcant au thoribus nobis. qs incolumitatẽ præſtat? Si uero aliquid De Decijs, Gracchiſq; noſtris, uita etiã ſi nemo moleſtus ſit. Ludos uero nó facere qd fœdius? Frumẽtũ imponere, quæ ẽ alia Dionis legatio? aut qđ munus in rep.

ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re ne ijs quidē tuta ſunt, qui dant. ſed poſſum id negligere proficiſcens. Fruſtra uero qui ingrediar matris conſilium, cum utatur etiam precibus. quid me interponam? Sed tamen cogitabo, quo genere utar literarum. non poſſum ſtatim. Igitur mittam ad Antium, uel Circæos. Vale.

T. P. ATTICO.

Ntium ueni VI Calendarum. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde multis audientibus Seruilia, Tertulla, Porcia quærere, quid placeret. Aderat etiam Fauonius. Ego, quod eram meditatus in uia ſuadere, ut uteretur aſiatica curatione frumenti, nihil eſſe iam reliqui, quod ageremus, niſi ut ſaluos eſſe in eo etiam ipſi reip. eſſe præſidium. quam orationem cum ingreſſus eſſem, Caſſius interuenit. Ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus ſane oculis Caſſius matrem ſpectare, dicere ſe in Siciliam non iturum. Ego ne ut beneficium accepiſſet in contumelia, qd ergo agis inquam? At ille in Achaiam ſe iturum. quid tu inquam Brute? Romam inquit, ſi tibi uidetur. mihi uero minime. tuto enim non eris. quid ſi poſſem eſſe? Placeret ne? atq; ut omnino neq; nunc, neq; ex prætura in Prouinciam ires. Sed author non ſum, ut te urbi committas. Dicebā ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non eſſet tuto futurus. multo inde ſermone querebantur. Atque id quidem Caſſius maxime amiſſas occaſiones, Deciumq; grauiter accuſabat. ea negabam oportere præterita repeti. aſſentiebar tamen. quanquam ingreſſus eſſem dicere, quid oportuiſſet. Nec uero quicquam noui,

ſed ea, quæ

ſed ea, quæ quotidie omnes. nec tamen illum locum at tingere quenq̃, præterea oportuiſſe tangi, ſed Senatũ uo cari. populum ardentem ſtudio uehementius incitari. totam ſuſcipe remp. exclamat tua familiaris. Hoc uer bo neminem unq̃ audiui. Ego repreſſi. ſed Caſſius mihi uidebatur iturus. etenim Seruilia pollicebatur ſe curaturam, ut illa frumenti curatio de S. C. tolleretur. & noſter Brutus cito deiectus eſt, de illo inani ſermone (uel le enim ſe dixerat) conſtituit igitur, ut ludi abſente ſe fie rent ſuo nomine. proficiſci autem mihi in Aſiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter conſcientiam meam delectauit. non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quá à me conuen tus eſſet, diſcederet. hoc dempto munere amoris, atq; officij, ſequebatur, ut mecũ ipſe ἡδοῦρο ὁδός, σοί τί δύναται νῦς θεοπρεπές; prorſus diſſolutum offendi nauigium, uel potius diſſipatum. nihil conſilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaq; etſi ne antea quidem dubitaueram, ta men nunc eo minus, euolare hinc, id'q; quamprimum, ubi nec Pelopidarũ facta, neq; famam audiam. et heus tu, ne forte ſis neſcius. Dolabella me ſibi legauit ad IIII Nonarum April. Id mihi heri ueſperi nuntiatum eſt. uotiua ne tibi quidem placebat, etenim erat abſurdum, quæ, ſi ſtetiſſet resp. bonis non ſumere, & uerſa illa uota diſſoluere, & habent, opinor, literæ legationes dif finitũ tempus lege iulia, nec facile addi poteſt, id'q; adeo genus legationis, ut cum uelis introire, exire liceat. quod nunc mihi additum eſt bella. eſt autem huius iuris quin quennij licentia, quanq̃ quinquẽnium cogitem, contrahi mihi negocium uidetur, ſed βλασφημίαν mittamus.

Bene meherculе de Buthroto, at ego Tironem ad Dolabellã cum literis, quia iuſſeras, miſerã. quid nocet? De noſtris autẽ Antiatibus ſatis uidebar plane ſcripſiſſe, ut non dubitares, eſſent quin ocioſi futuri, uſuriq; beneficio Antonij contumelioſo. Caſſius frumentariam rem aſpernabatur, eam Seruilia ſublaturam ex S. C. ſe eſſe dicebat. noſter uero Brutus in Aſiam, poſteá, q̃ mihi eſt aſſenſus tutò ſe Romæ eſſe nõ poſſe. ludos enim abſens facere malebat. ſtatim autem ſe iturum, ſimulac ludorũ apparatum ijs, qui curaturi eſſent, tradidiſſet. Nauigia colligebat. erat animus in curſu. interea in eiſdem locis erãt futuri. Brutus quidem ſe aiebat Aſturæ affuturũ. L. quidem Antonius liberaliter literis ſine cura me eſſe iubet. Habeo unum beneficium, alterũ fortaſſe in Tuſculanum uenerit. O negocia non ferenda, quæ feruntur tamen Octauio, ut perſpexi ſatis ingenij, ſatis animi. uidebaturq; erga noſtros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. Sed q̃d ætati credendum ſit, quid nomini, quid hæreditati, quid καθέχησει magni conſilij eſt. Vitricus q̃dem nihil cenſebat, quẽ Aſturæ uidimus. ſed tamen alendus eſt, & ut nihil aliud ab Antonio ſeiũgendus. Marcellus præclare, ſi præcipit noſtro noſtri, cui q̃dem ille deditus mihi uidebatur. Panſæ autem, & Hircio nõ nimis credebat, bona indoles ἐὰν διαμένῃ. VIII Cal. duas à te accepi epiſtolas. reſpondebo igitur priori prius. aſſentior tibi, ut nec duces ſimus, nec agmen cogamus, faueamus tamen. Orationem tibi miſi. eius cuſtodiendæ, & proferendæ arbitriũ tuũ ſit. ſed quãdo illũ diem tu tuendũ putes? Inducias, quas ſcribis, nõ intelligo fieri poſſe. melior eſt ἀναντιφωνησία

quia me uſurum

qua me uſurum arbitror. Quod ſcribis legationes duas Brunduſiū ueniſſe, uos omnia prius. Scribas igitur, quicquid audieris. Varronis διάλογον expecto. improbo ἡρακλείδειον, præſertim cū tu tantopere delectere. ſed qualem uelis uelim ſcire. quod ad te antea, atq; adeo prius ſcripſi (ſic enim mauis ad ſcribendū tibi uere dicere) feciſti me acriorem. At tuum iudicium, quod mihi erat notū, addidiſti. Peducæi authoritatem magnā quidē apud te, et in primis grauē. enitar igitur, ne deſyderes aut induſtriam meam, aut diligentiā. Vectenum, ut ſcribis, & Faberiū foueo. Clodiū nihil arbitror malitioſe, quanquā ſceleſte q̄dē egerit. de libertate retinenda, qua certe nihil eſt dulcius, tibi aſſentior. ita ne Gallo animo hominem neq̄? quid enim dicam aliud. cautum Marcellū. me ſic, ſed non tamen cautiſſimum. Longiori epiſtolæ, ſuperioriq; reſpódi. nunc breuiori, propioriq; quid reſpondeā, niſi eam fuiſſe dulciſſimam? Res Hiſpanienſes ualde bonæ. modo Balbiliū incolumē uideā, ſubſidium noſtræ ſenectutis. De Anniano item, quod me ualde obſeruat Viſellia. ſed hæc quidē humana. De Bruto te nihil ſcire dicis, ſed Seliciā ueniſſe M. Scaptiū, eumq; nó qua pompa, ad ſe tamē clàm uēturū, ſciturumq; me omnia, quæ ego ſtatim. interea narrat eadē, Baſſi ſeruum ueniſſe, qui nūtiaret legiones alexandrinas in armis eſſe. Baſſum arceſſi. Caſſium expectari. quid quæris? Videtur reſp. ius ſuum recuperatura, ſed ne quid ante. noſti horum exercitationē in latrocinio, et amētia. Dolabella uir optimus etſi cū ſcribebā ſecunda menſa appoſita, ueniſſe eum ad Baias audiebā, tamē ad me ex Formiano ſcripſit, quas literas cum è balneo exiſſem, accepi, ſeſe de attributiōe

*omnia ſumma feciſſe. Vectenum accuſat. tricatur ſcili-
cet, ut homo talis, ſed ait totum negocium Seſtiū noſtrū
ſuſcepiſſe, optimū quidem illum uirum, noſtriq; aman-
tiſſimum. quæro autem quid tandem Seſtius in hac re
facere poſſit, quod non quis noſtrum? ſed, ſiquid præter
ſpem erit, facies, ut ſciam. ſin eſt (ut arbitror) negocium
perditum, ſcribes tamen, neq; iſta res commouebit. Nos
hic φιλοσοφούμεθα, quid enim aliud, et τὰ περὶ τοῦ
καθήκοντος magnifice explicamus. προσφωνοῦ μενq;
Ciceroni. Qua de re enim potius pater filio? deinde
alia. qd quæris? Extabit opera peregrinationis huius.
Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. Ego au-
tem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco q̄c q̄
pulchrius, ſed interpellatores illic minus moleſti. Sed p-
ſcribe quæſo, quæ cauſa ſit Myrtillo. Pœnas quidem il
lum pepēdiſſe audiui, et ſatis ne patet, unde corruptus.
Hæc cum ſcriberem tantum, quod exiſtimabam ad te
orationem eſſe præbui, quam timeo, quid exiſtimes. Et
ſiquid ad me, quod non ſit foras proditum, niſi rep. recu
perata, de quo qd ſperem, non audeo ſcribere. VI Ca-
lendarum accepi à Dolabella literas, quarum exem-
plum tibi miſi in quibus erat omnia ſe feciſſe, quæ tu uel
les, ſtatimq; ei reſcripſi, et multis uerbis gratias ego. ſed
tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerem, hoc cau-
ſæ ſumpſi, quod ex te ipſo corām antea nihil potuiſſem
cognoſcere. Sed quid multa? literas hoc exemplo dedi.*

*M. T. Cicero P. Dolabellæ Conſ. S. Antea cum
literis Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſummoq;
erga ſe beneficio certior factus eſſem, cūq; tu ipſe etiā
ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus, ego*

tibi gratias

tibi gratias per literas his uerbis, ut intelligeres nihil te mihi gratius facere potuiſſe. Poſtea uero, q̃ ipſe Atticus ad me uenit in Thuſculanum huius unius rei cauſa, ti bi, ut apud me gratias ageret. cuius tuam eximiā quā dam, & admirabilem in cauſa Buthrotia uoluntatem, & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet, teneri non potui, quin tibi apertius illud idem iis literis declararē. Ex omnibus enim tui Dolabella ſtudijs in me, & offi- cijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimum uideri, & gratiſſimum eſſe, quod perfeceris, ut Atticus intelligeret quātum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum eſt Buthrotiam, & cauſam, & ciuitatem, q̃q̃ à te conſtituta eſt (Beneficia autem noſtra tueri ſolemus) tamen uelim receptam in fidem tuam, à me etiam, atq; etiam tibi commendatam, authoritate, & auxilio tuo tu tam eſſe uelis. Satis erit in perpetuum Buthrotis præſi dij, magnaq; cura, & ſolicitudine Atticum, et me libe raris, ſi hoc oneris mei cauſa ſuſceperis, ut eos ſemper à te defenſos uelis. quod ut facias te uehementer etiā, atq; etiam rogo. His literis ſcriptis me ad συντάξεις dedi, quæ quidem uereor, ne minio, ac cæra tua pluribus lo- cis notanda ſint, ita ſum μετέωρος, & magnis cogi- tationibus impeditus. L. Antonio male ſit. Siquidem Bu throtis moleſtus eſt. Ego teſtimonium compoſui, quod cū uoles. obſignaui. Tu numos Arpinatū, ſi L. Fadius æ- dilis petet, uel omnis reddito. Ego ad te alias epiſtolas ſcripſi HS CX, quæ Statio curarentur. ſi ergo petet Fa- dius, uolo reddi præter Fadium nemini. apud me item puto depoſitum. Id ſcripſi ad Erotem, ut redderet. Regi nam odit. me iure facere ſcit. ſponſor promiſſorum eius,

Ammonius, quæ quidem promiſſorũ eius erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione dicere auderem. Saram autem præterq̃ ꝙ neſarium cognoui hominem, præterea in me cótumacem (ſemel eum omnino domu meæ uidi) cum φιλόφρονος ex eo, quærerem quid opus eſſet, Atticum ſe dixit quærere. ſuperbiam autem ipſius Reginæ, cum eſſet trans Tyberim in hortis, acta eius commemorare ſine magno dolore nó poſſum. nihil igitur cum iſtis, nec tam animum me, q̃ ſtomachum habere arbitrantur. profectionem meã, ut uideo, Erotis diſpenſatio impedit, nam cum ex reliquis, quæ Nonis April. fecit, abundare debeã, cogor mutuari, quodq́; ex iſtis fructuoſis rebus receptũ eſt. Id ego ad illud Fanum ſepoſitum putabã. ſed hæc Tironi mandaui, quem ob eã cauſam Romam miſi. te nolui impeditum impedire. Cicero noſter quo modeſtior eſt, eo me magis cómouet. ad me enim de hac re nihil ſcripſit, ad quem nimirum potiſſimũ debuit. ſcripſit hoc autem ad Tironem, ſibi poſt Cal. April. (ſic enim annuum tempus conficit) nihil datum eſſe, tibi pro tua natura ſemper placuiſſe, teq́; exiſtimaſſe, id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum nõ modo perliberaliter à nobis, ſed etiam ornate, cumulateq́; tractari. Quare uelim cures (nec enim tibi eſſem moleſtus, ſi per alium hoc agere poſſem) ut permutetur Athenas, quod ſit in annuum ſumptum ei ſcilicet Eros numerauit. Eius rei cauſa Tironem miſi. curabis igitur, & ad me, ſiquid tibi de eo uidebitur, ſcribes. Tandem à Cicerone tabellarius, ſed mehercule literæ πεπυνυωμένως ſcriptæ, quod idipſum perſpicaciam aliquam ſignificaret. Itemq́; cæteri præclara ſcribunt. Leoni-

des tamen retinet ſuum illud adhuc. ſummis uero laudibus Erotes. quid quæris? Vel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq; libẽter præbeo credulum. tu uelim, ſiqd tibi ex Statio ſcriptum, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi, hæc loca uenuſta ſunt, abdita certe, et ſiquid ſcribere uelis, ab arbitris libera. ſed neſcio quomodo φίλος. Itaque me referunt pedes in Thuſculanum, & tamen hæc τοπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem ſacietatem. Equidem etiam pluuias metuo, ſi pronoſtica noſtra uera ſunt. Ranæ enim ῥητορεύουσιν. Tu quæſo fac ſciam, ubi Brutũ noſtrum, & quo die uidere poſſim. duas accepi poſtridie Iduum, alteram eo die datam, alterã Idibus. Prius igitur ſuperiori. de Bruto, cum ſcies. de Conſulum ficto timore cognouerã. Sicca enim φιλόστοργος ille quidem, ſed tumultuoſius ad me etiam illam ſuſpitionem pertulit. Quid tu autem, tamen διδόμενα. nullum enim uerbum à Siregio. non placet. De Plectorio uicino tuo permoleſte tuli, quenquam prius audiſſe, quàm me. de Siro prudenter. L. Antonium per M. Antonium fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis authoritate, uel ui. ſed non dum acceperas literas, nec cuiquam dederas, niſi L. Fadio ædili. aliter enim nec caute, nec iure fieri poteſt. Quod ſcribis tibi deeſſe HS C, quæ Ciceroni curata ſint. uelim ab Erote quæras, ubi merces inſularum. Arabioni de Sicio nihil iraſcor. ego de itinere niſi explicato A. nihil cogito, quod idem tibi uideri puto. Habes ad ſuperiorem. Nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, quod Seruiliæ non deſit, & Bruto. De Regina gaudeo te non

laborare, certe etiam tibi probari Erotis rationes, & ex Tirone cognoui, & uocaui ipſum gratiſſimum, quod pollicteris Ciceroni nihil defuturum, de quo mirabilia Meſſala, qui Lanuuio rediens ab iſtis uenit ad me, & mehercule ipſius literæ ſic & φιλοστόργως, et πυκνῶς ſcriptæ, ut eas uel in agro ſic audeam legere, quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Seſtium puto non moleſte ferre. ego, ſi Tiro ad me, cogito in Thuſculanum. Tu uero quicquid erit, quod me ſcire par ſit, ſtatim XVII Calendarum abibo. & ſi ſatis uidebar ſcripſiſſe ad te, quid mihi opus ſit, quid te facere uellem, ſi tibi commodum eſſet, tamen cum profectus eſſem, & in lacuna uigilarem, Tironem ſtatui ad te eſſe mittendum, ut his negocijs, quæ agerentur, intereſſet. Atque etiam ſcripſi ad Dolabellam, me, ſi ei uideretur, uelle proficiſci, peiijq; ab eo de mulis uecturæ itineris, & meis. cum intelligo te diſtentiſſimum eſſe, qua de Buthrotis, qua de Bruto, cuius etiam ludorum ſuorum curam, etiam adminiſtrationem ſuſpicor ex magna parte ad te pertinere. ut ergo in eiuſmodi re tribues nobis paulum operæ. nec enim multum opus eſt. mihi res ad cædem, & eam quidem propinquam ſpectare uidetur, uides homines, uides arma. prorſus non mihi uideor eſſe tutus. ſi tu aliter ſentis, uelim ad me ſcribas, domi enim manere, ſi recte poſſum, multo malim.

Quidnam eſt, quod audiendum amplius de Buthrotis? Steriſſe enim te fruſtra ſcribis, quid autem ſe refert Brutus? Doleo mehercule te tam eſſe detentum, & quod decem hominibus referendum eſt acceptum, eſt illud quidem , ſed ἄκυρον

mihiq; gratiſſimum. De armis nihil uidi apertius. Fugiamus igitur, & , ut ais, cordm. Theophanes quid uelit, neſcio. Scripſerat enim ad me, cui reſcripſi, ut potui. Mihi autem ſcribit, uenire ad me ſe uelle, ut ei de ſuis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent. Tuas literas expecto. Vide quæſo nequid temere fiat. Statius ſcripſit ad me locutum ſecum eſſe. Quintum Cicerone ualde aſſeueranter, ſe hæc ferre non poſſe, certum ſibi eſſe ad Brutum, & Caſſium tranſire. Hoc enimuero nunc diſcere aueo. hoc ego quid ſit, interpretari non poſſum. Poteſt aliquid iratus Antonio? Poteſt gloriam nouam quærere? poteſt totum eſſe χεδίασμα? Et nimirum ita eſt. ſed tamen et ego uereor, & pater conturbatus eſt. Scit enim quæ illæ de hoc mecum quidem ἄρρητα nolim. plane quid uelit, neſcio. à Dolabella mandata habeo, quæ mihi uidebuntur, id eſt nihil. dic mihi C. Antonius uoluit ne fieri Septemuir? fuit certe dignus. De mea domi eſt, ut ſcribis. Facies omnia mihi nota. Egi gratias Vecteno, nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata ſint quælibet. mihi aliquid, uel quod Nicææ nuntiem. quis enim hæc, ut ſcribis, Anteno? nunc dubitare quenquam prudentem, quin meus diſceſſus deſperationis ſit, non legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de rep. loqui, & eos quidem uiros bonos, ego, quo die audiui illum tyrannum in concione clariſſimum uirum appellari, ſubdiffidere cœpi. Poſtea uero quàm tecum Lanuuij uidi noſtros tantum ſpei habere ad uiuendum, quantum accepiſſent ab Antonio, deſperaui. Idq; mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego ſcribo. genus illud interitus, quo caſurus eſt, fœdum

duces, & quaſi denuntiatum nobis ab Antonio. Ex hac naſſa exire conſtitui, non ad fugam, ſed ad ſpem mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Carthe=la receptum ſcribis. Iam igitur contra hunc exercitum. Vtra ergo caſtra? Media enim tollit Antonius. illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur. ſed iuua me conſilio, ut Brunduſio, an Puteolis, Brutus quidem ſubito, ſed ſapatienter πάχωτι Quando enim illum? ſed humana ferenda. tu ipſe cum uidere non potes. Dij illi mortuo, qui unquam Buthrotum uenit. Sed acta miſſa. Videamus, quæ agenda ſint. rationes Erotis. & ſi ipſum non dum uidi, tamen et literis eius, & eo, quod Tiro cognouit propémodum cognitas habeo. Verſuram ſcribis eſſe faciendam menſium quinq;, id eſt ad Calendas Nouembreis HS CC in eam diem ea de re numos quinq; donent. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei cauſa Romam uenire, ſi faceres, nihil offenderes. Videas enim unde numi ſint. mihi feras expenſum. Hoc uideo in præſentia opus eſſe. Reliqua diligentius ex hoc ipſo requiram, in his de mercedibus dotalium prædiorum, quæ ſi fideliter Ciceroni curabuntur, quanquam uolo laxius, tamen ei propémodum nihil deerit. Equidem uideo mihi quoq; opus eſſe uiaticum, ſed id ex prædijs, ut cadet, ita ſoluetur. Mihi autem opus eſt uniuerſo quidem. Etſi mihi uidetur iſte, qui umbras timet, ad cædem ſpectare, tamen, niſi explicata ſolutione, non ſum diſceſſurus. Sit ne autem excitata, nec ne. tecum cognoſcam. Hanc putaui mea manu ſcribendam. Itaq; feci de Fadio, ut ſcribis. Vtiq; nulli alij reſcribas uelim hodie. Narro tibi Quintus

pater exultat lætitia. ſcripſit enim filius ſe idcirco pro-fugere ad Brutum uoluiſſe, quod cum ſibi negocium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præſidium occuparet, id recuſaſſet, Recuſaſſe autem ſe, ne patris animum offenderet ex eo ſibi illum hoſtem. Tum me inquit collegi uerens, nequid mihi ille iratus tibi noceret, patri ſcilicet. Itaq; eum placaui, & quidem CCCC M. certa, reliqua in ſpe. Scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. Hoc uero mirum, & id gaudet, quem tu illo certiorem nebulonem?

Veſtram de re cauſam deliberationis probo. nihil eram ſuſpicatus de tabulis. reſtitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm, expectabo tabellarios, quoad uoles, tenebis enim eos occupatos. Quod ad Xenonem probe. quod ſcribo cũ abſolueret. Quinto ſcripſiſti te ad eum literas miſiſſe. nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brunduſium, & quidem dicere aliquid de militibus. At ego iam deſtinaram. Hidruntem quidẽ. mouebant me tuæ quinq; horæ. Hic autem quantus πλοῦς. ſed uidebimus. Nullas à te XI Calen. quippe quid enim iam noui? Cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Seſtius, quem aduentare aiunt. Gratulor nobis Quintum Filium exiſſe. moleſtus non erit. Panſam bene loqui credo. Semper enim coniunctum eſſe cum Hircio ſcio, amiciſſimum Bruto, & Caſſio puto. ſi expediet. Sed quãdo illos uidebit? inimicum Antonio, quãdo, aut cur? quouſq; ludemur? Ego autem ſcripſi Seſtium aduentare, non quo iam adeſſet. ſed quia certe id ageret, ab armisq; nullus diſcederet. certe, ſi pergit, bellum paratum eſt.

Hic autem noſter Citherius, niſi uictorem, neminem uicturum. Quid ad hæc Panſa? utro erit, ſi bellum erit? quod uidetur fore. ſed & hæc, & alia corám. Hodie quidem (ut ſcribis) aut cras. Mirifice torqueor, ſine dolore tamen ſed permulta mihi de noſtro itinere in utranq; partem occurunt, quouſq; inquies? quoad erit integrum. Erit autem uſq; dum ad nauem. Panſa uero ſi ſcripſerit, & meam tibi, & illius epiſtolam mittam. Silium expectabam, cui ὑπόμνημα compoſitum, ſiquid noui. ego literas miſi ad Brutum, cuius de itinere etiam ex te uelim, ſiquid ſcies, cognoſcere. Tabellarius, quem ad eum miſeram, ex itinere rediјt VIII Calendarum, & Seruilia dixit eo die Brutum his profectum. ſanè dolui meas literas redditas non eſſe. Silius ad me non uenerat. cauſam compoſui. eum libellum tibi miſi. Te quo die expectem, uelim ſcire. de meo itinere uariæ ſententiæ. Multi enim ad me, ſed tu incumbe quæſo in eam curam. magna res eſt. An probas, ſi ad Calen. Ianuarij cogitamus? meus animus eſt æquus, ſi tamen, ut nihil offenſionis ſit, & tu etiam ſcire, quo die olympia cum myſteria ſcilicet, ut tu ſcires, caſus conſilium noſtri itineris iudicabit, dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio eo odioſa, eóq; ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, ut ſcribis, uiſum iri à me puto. ego hinc uolo pridie Calendarum. de Quinti negocio uideo à te omnia facta, ille tamen dolet dubitans utrũ morem gerat Leptæ, an fidem infirmet Silio Mandibili. L. Piſonem uellem exire legatum. ψευδόγραφον uelim ſcire, quid ſit. Tabellarius ille, quem tibi dixerã à me ad Brutum miſſum in Anagninum, ad me uenit, ea nocte, quæ

ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literaſq; ad me attulit, in quibus unum alienum ſumma tua prudentia, id eſt illud, ut ſpectem ludos ſuos. reſcripſi ſcilicet, primum me iam profectum, ut integrũ ſit, de me ἀτοπώτατον eſſe me, qui Romam omnino poſt hæc arma nõ acceſſerim. neq; id tam periculi mei cauſa fecerim, q̃ dignitatis, ſubito ad ludos uenirẽ? Tali enim tempore ludos facere illi honeſtum eſt, cui neceſſe eſt ſpectare. mihi, ut non eſt neceſſe, ſic uenire ne honeſtum eſt. Equidem illos celebrari, & eſſe quam gratiſſimos mirabiliter cupio, idq; ita futurum eſſe cõfido, & tecum ago, ut iam ab ipſa commiſſione ad me, quemadmodum ij ludi accipiantur, deinde omnia. reliquorum ludorum dies ſingulos proſequare. Sed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ, illa nanq; in utranq;. Sed tamen nonnullos interdum iacit igniculos uiriles. quod, quale tibi uideretur, ut poſſis interpretari, miſi ad te exemplũ epiſtolæ. quãquam mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoq; ſe attuliſſe literas à Bruto, eaſq; à Thuſculano eſſe delatas. Ego itinera ſic compoſueram, ut Non. Quintil. Puteolis eſſem, ualde enim feſtino, ita tamen, ut quantum homo poſſit, quam cautiſſime nauigem. M. Aelium cura libera. uis me pauca ſpe in extremo fundo? et eos quidẽ ſubterraneos ſeruitutis apud tale quid habituros id me iá nolle, neque mihi iam eſſe tanti. ſed (ut mihi dicebas) quã leniſſime potius, ut cura liberetur, quàm ut me ſuccenſere aliquid ſuſpicetur. Idem ut de illo Tulliano cuspide libero, cum Caſſellio loquare. parua res eſt, ſed tu bene attendiſti. nimis callide agebatur. ego autem, ſi mihi impoſuiſſet aliquid, quod penè fecit, niſi tua malitia

affuiſſet, animo iniquo tuliſſem. Itaq;, ut erit, rem impediri malo. octauam partem tuli lumnarium, mediam abſtrahere memineris. cur Cereli uideris mancipio dare ad eam ſummam, quæ ſub præcone fuit maxima, id opinor eſſe CCC LXXX. Noui ſiquid erit, atq; etiã, ſiquid proſpicies, quod futurum putes, ſcribas ad me quã ſæpiſſime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excuſare tarditatem literarum mearum, & modum iſtum. M. Ennius quid egerit de teſtamento, curioſius enim facias me uelim certiorem. Ex Arpinati VI Non. gaudeo id te mihi ſuadere, q́d ego mea ſponte pridie feceram. Nam cum VI Non. darem ad te eidem tabellario, dedi etiam ad Seſtium ſcriptas πάνυ φιλοσόργως. Ille autem, quod Puteolis proſequitur, humane, quod queritur, iniuſte. Non enim ego tam illum expectare, cum de Coſano rediret, debui, quàm ille aut nõ ire ante, q̃ me uidiſſet, aut citius reuerti. ſciebat enim me celeriter uelle proficiſci, ſeſéq; ad me in Thuſculanum ſcripſerat eſſe uenturum. Te, ut à me diſceſſeris, lacrymaſſe, moleſte ferebã, q́d ſi me præſente feciſſes, conſiliũ totius itineris fortaſſe mutaſſem. ſed illud præclare, quod te conſolata eſt ſpes breui tempore congrediendi, quæ quidem expectatio me maxime ſuſtentat. Meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto ſcribam ad te omnia. librum tibi celeriter mittam. Tibi de Gloria excudam aliquid πάνυ φιλοσόργως. quod lateat in theſauris tuis. De Planco Memio Attica iure queritur. Quod me de Bacchide ſtatuarum coronis certiorem feciſti, ualde eſt mihi gratum, nec quicq̃ poſthac non modo tantum, ſed ne tantulum quidẽ præterieris. Sed de Erote, & Metio

meminero,

meminero,& de omnibus,quæ te uelle ſuſpicor. modo turpem ſororis tuæ filium,cum hæc ſcriberem. Aduentabat autem βελίσει cœnantibus nobis. Ego,ut ad te pridie ſcripſeram,Nonis conſtitui uenire in Thuſculanum. ibo igitur. quotidie tuas literas expectabo,& maxime de ludis,de quibus etiam ad Brutum tibi ſcribendum eſt,cuius epiſtolæ,quã interpretari ipſe uix poteram,exemplum pridie tibi miſeram. Atticæ meæ uelim me ita excuſes,ut omnem culpam in me transferas,& ei tamen confirmes,me minime totum amorem ab ea mecum abſtuliſſe. Bruti ad te epiſtolam miſi. Dij Boni quanta ἀμηχανία. cognoſces,cum legeris. De celebratione ludorum Bruti,tibi aſſentior. ad M. Aeliũ nullus,tu qdem domum,ſed ſicubi inciderit. de Tulliano Semiſſe maximam adhibebis,ut ſcribis. qđ cum Coſiano egiſti,optime. qđ non ſolũ mea,uerũ etiam tua expedis, gratum. Legationẽ tibi probari meá gaudeo. qđ promittis dij faxint. Quid enim mihi meis iucundius? Sed iſtá, quã tu excipis, metuo. Brutũ cũ cóenero, pſcribam oía. De Plãco, et Decimo ſanè uelim ſextũ ſcutũ abijcere. de mũdo ſiquid ſcies. Reſcripſi ad oía. nũc noſtra accipe. Quintus Filius uſq; Puteolos uenit. mirus ciuis,ut tu Fauonium, Aſinium dicas. & quidẽ duas ob cauſas,et ut mecum,et ἀνείσασθαι uult cũ Bruto,& Caſſio. Sed tu quid ais? Scio eni te familiarẽ eſſe Othonis. ait hic mihi Iuliã nó uelle amplius ferre. Conſtitutũ enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex me pater qualis eſſet fama,dixi ſanè me nihil audiſſe. neſciebã enim cur quæreret,niſi de ore, et patre. ſed rurſus inquã,at ille filiũ uelle. Tũ ego,etſi ἀδιαπτόμην, tñ negaui. putaui illa eſſe uera (σκοπὸς

hoc eſt enim) huic noſtro nihil præbere. Illa autẽ ὑπὰ ρὰ τούτῳ. ego tamen ſuſpicor hunc, ut ſolet, hallucinari. ſed uelim quæras. Facile autem potes. & me certiorem, obſecro te quid eſt hoc. Signata iam epiſtola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancum ſinebant, hũc Buthrotium pridie quàm hoc ſcribebam, id eſt III Nonarum, uidi eſſe demiſſum ſine phaleris. ſeruulos autem dicere eum, et agripetas electos à Buthrotis macte. Sed amabo te, perſcribe mihi totum negocium. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. P. ATTICVM LIBER SEXTVSDECIMVS.

T. P. ATTICO.

Nonis Quintil. ueni in Puteolanum iens ad Brutum, in eiſdem hæc ſcripſi. Sed eo die, quo ueneram, cœnanti Eros tuas literas. ita'ne nobis in aliis de iſtis meherculе. Sed Stomachari totum diem licet, quicquam ne turpius, quàm Bruto nil Redeo ad meũ igitur, ἔλθωμεν. Nilhil uidi. Sed qd eſt quæſo, quod Agripetas Buthroti concisos audio? Quid autem Plancus tam curſim? Ita enim meditabar diem, & noctem. Sanè cupio ſcire quid ſit. Meam profectionem laudari gaudeo. Dimachos agro pulſos, mare infeſtum habere, mirum. Videndum eſt, ut manſio laudetur ἐν ὁμονοίᾳ Bruti uidetur aliquid præſidij eſſe. ſed opinor minuta nauigia, ſed iam ſciam, & ad te cras.

De Ventidio

De Ventidio πανικὸν puto. de Sexto pro certo habebatur ad arma. Quod ſi uerum eſt, ſine bello ciuili uideo ſeruiendum. Quid ergo? Calendis Ianuarij. In Panſa ſpes. λῆρος πολὺς in uino, & in ſomno iſtorũ. De CCX optime Ciceronis rationes explicentur. Ob ius enim recenſes multa, quæ uellem in ijs, ne hoc quidem malum in mandatis ſit, abunde. HS LXXII ſatis eſſe affatim prorſus, ſed Xenonem perexigue, & præbere, id eſt minutatim, Quæ quo plus permutaſti, quàm ad fructum Inſularum. Id ille annus habeat, in quem itineris ſumptus acceſſit. Hic ex Calendis April. ad HS LXXX accommodetur. Nunc enim inſulæ tantum. Videndum enim eſt, quid cum Romæ erit. non enim puto ſocrum illam ferendam Pindaro. de Cumano negarã. Nunc, cuius rei cauſa tabellarium miſerim, accipe. Quintus Filius mihi pollicetur ſe Catonem. Egit autem & pater, & filius, ut tibi ſponderem, ſed ita, ut tum crederes, cum ipſe cognoſces. huic ego literas ipſius arbitratu dabo, ea te ne mouerint. Has ſcripſi, in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit. Commune enim gaudium, ſed ego nihil dico amplius. Is hinc III Iduũ. Ait enim attributionẽ in Idus, ſe autem urgeri acriter. Tu ex meis literis quo modo reſpondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, et Erotem remittam. Atticæ meæ excuſationem accipio, eamq; amo plurimũ, cui, et Pyliæ ſalutẽ. Vale.

T. P. ATTICO.

S Exto Iduũ duas epiſtolas accepi, unam à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotis longe

alia fama in his locis fuerat, ſed cum multis alijs hoc fe rendum. Erotem remiſi citius, q̃ cõſtitueram, ut eſſet cũ Hortenſio, & quia equitibus quidem ait ſe Idibus conſtituiſſe. Hortenſius uero imprudenter. Nihil enim debetur ei, niſi ex tertia penſione, quæ eſt Calendis Sextil. ex qua penſione ipſa maior pars eſt ei ſoluta aliquanto ante diem. Sed hæc Eros uidebit. de Publio autem qđ perſcribi oportet, moram nõ puto eſſe faciendam, ſed, cum uideas quantum de iure noſtro decesſerimus, quid hæres? HS CCCC ſi in præſentia ſoluerimus, reliqua reſcribamus? Loco quidem in eo (ſi tibi uidebitur) poteris tum commodum noſtrũ expectare iubere cum tanta ſit nobis iactura facta iuris. Sed amabo te mi Attice, uides'ne quã blãde? Omnia noſtra, quoad eris Romæ, ita gerito, regito, gubernato, ut nihil à me expectes. quãq̃ enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendũ, tamen fit ſæpe, ut ij, qui debent, non reſpondeant ad tempus. Siquid eiuſmodi acciderit, nequid tibi ſit fama mea potius, non modo uerſura, uerum etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant. fui enim apud illũ multas horas in Veſide cum paulo ante tuas literas accepiſſem. delectari mihi Tereo uidebatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio gratiam. mihi autem quo lætiora ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum R. manus ſuas non in defendenda rep. ſed in laudando conſumere. Mihi quidem uidentur iſtorum animi incendi etiam ad repræſentandã improbitatem ſuam. ſed tamen dummodo doleant aliquid, doleant quid libet. Conſilium meum quod ais quotidie magis laudari, non moleſte fero, expectabamq́; ſiquid de eo ad me ſcriberes.

ad me ſcriberes. Ego enim in uarios ſermones incidebam. quin etiam icarco trahebam, ut quamdiutiſſime integrum eſſet. Sed quoniam furore illo extrudimur, Brunduſium pergere cogito. facilior enim & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarũ, qui apparere dicuntur. Seſtius VI Iduum expectabatur, ſed non uenerat, quod ſciam. Caſſius cum claſſicula ſua uenerat. Ego, cum eum uidiſſem V Calendarum in Pompeianum cogitabam, inde Aculanum. noſti reliqua. De Tucia ita putaram. De Emetio non credo, nec tamen curo plus, q̃ tu. Planco, et Oppio ſcripſi equidẽ, quoniam rogaras, ſed, ſi tibi uidebitur, ne neceſſe habueris reddere. cum enim tua cauſa fecerint omnia, uereor, ne meas literas ſuperuacaneas arbitrẽtur. Oppio quidem utiq;, quem tibi ampliſſimum cognoui. uerum, ut uoles tu. quoniam ſcribis hyematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, ſi ante eò ueneris, q̃ mihi in Italiam te authore ueniendum eſt. Literas ad me q̃ ſæpiſſime, ſed de rebus minus neceſſarijs aliquem nactus. ſin autem erit quid maius, domo mittito ἡμεροδρόμον. ſi Brũduſium ſalui, adoriemur. de gloria miſi tibi, cuſtodies igitur, ut ſoles, ſed notentur Eglogarij, quos Saluius bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent. mallem tibi, etiam atq; etiam. Vale.

T. P. ATTICO.

TU uero ſapienter. nunc demum enim reſcribo his literis, quas mihi miſiſti conuento Antonio Tiburi. ſapiẽter igitur, qđ manus dediſti, quodq; etiam ultro gratias egiſti. certe enim, ut ſcribis,

deſeremur ocyus à rep. q̃ à re familiari. Quod uero ſi-
ne munuſculo ſcribis te magis delectari ocio, ſiq̃d agis,
addis mihi ſcribendi alacritatem. Quod Erotem non
ſine munuſculo expectare dicis, gaudeo non feſelliſſe eã
rem opinionem tuã. ſed tamen idem σύνταγμα miſi
ad te retractatius, & quidem ἀρχέτυπον ipſum cre
bris locis inculcatum, et refectum. Hunc tu Tralatum,
& in Macrocollum lege in Arcano conuiuis tuis, ſed, ſi
me amas, hilaris, & bene acceptis, ne in me ſtomachum
erumpant, cũ ſint tibi irati. De Cicerone uelim ita ſit,
ut audiuimus. De Xenone coràm cognoſcam, quanquã
ab eo nihil arbitror, neq; indiligenter, neq; illiberaliter.
De Erote faciam, ut mandas, et ea, quæ ſcribis, ex Sauſe
io, et ex Xenone cognoſcam. De Quinto Fratre gau-
deo tibi meas literas prius à tabellario meo, q̃ ab ipſo
redditas, quanq̃ te nihil feſelliſſet. ueruntamen expe-
cto, quid ille tecum, q̃d tu uiciſſim. nec dubito, quin ſuo
more uterq;. ſed per eas literas Curium mihi ſpero redi
turum, qui quidem, etſi per ſe eſt amabilis, à meq; dili-
gitur, tamen accedit magnus cumulus commendationis
tuæ. Literis tuis ſatis reſpõſum eſt. Nunc audi, quod etſi
intelligo ſcribi neceſſe non eſſe, ſcribo tamen. multa me
mouent in diſceſſu. In primis mehercule, ꝙ diſiungor
à te. mouet etiã nauigationis labor, alienus non ab æta
te ſolum noſtra, uerum etiam à dignitate, tempuſq; di
ſceſſus abſurdũ. Relinquemus enim pacem, ut ad bellũ
reuertamur, quodq; temporis in prædiolis noſtris, &
belle ædificatis, & ſatis amœnis conſumi potuit, in pe-
regrinatione conſumemus. Conſolantur hæc, aut prode-
rimus aliquid Ciceroni, aut quantum profici poſſit iudi-
cabimus.

cabimus. deinde tu iam, ut ſpero, & ut promittis, aderis. quod quidem ſi acciderit, omnia nobis erunt meliora. Maxime autem me angit ratio reliquorum meorum, quæ quanquam explicata ſunt, tamen, ꝙ et Dolabellæ nomen in his eſt, & attributione mihi nomina ignota, conturbor, nec me ulla res magis angit, ex omnibus. itaq; non mihi uideor erraſſe, quod ad Balbũ ſcripſi apertius, ut ſiquid tale accidiſſet, ut nó concurrerent nomina, ſubueniret, meq́; tibi etiam mandaſſe memor fui, ut ſiquid eiuſmodi accidiſſet, cum eo communicares. quod facies, ſi tibi uidebitur, eoq́; magis, ſi proficiſceris in Epeirum. Hæc ego conſcendens e Pompeiano tribui Actuariolis Decem ſcalm. Brutus erat in Veſide. etiã nunc Neapoli Caſſius. & quid amas Deiotarum? & non amas Eram? qui, ut Bleſamus uenit ad me, cum ei præſcriptum eſſet, neqd ſine Sexti noſtri ſententia ageret, neq; ad illum, neq; ad quenq̃ noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari, ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt per te miſſa ab illa. Referes igitur ei plurimam ſalutem, itemq́; Pyliæ dicas uelim, ita, ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie. Quæ enim altero die ſe aiebat in Eſida VIII Iduum ibi Brutus, q̃ ille doluit. de Nonis Iul. mirifice eſt conturbatus. Itaq; ſeſe ſcripturũ aiebat, ut uenationem etiam, quæ poſtridie lud. Apollinar. futura eſt, proſcriberent. Tertio Iduum Quintil. Libo interuenit. Is Philonem Pompeij libertum, & Hilarum ſuum libertum uenisse à Sexto cum literis ad Coss. ſiue quo alio nomine ſunt. earum exemplum nobis legit, ſiquid uideretur. παρὰ λέξιν, cæteraq́; & ſatis grauiter, & non contumaciter, tantum addi placuit, ꝙ erat

Coſ. ſolū, ut eſſet Pr. Tr. Pl. & Senatui, ne illi non proferrent eas, quæ ad ſe ipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nuntiauit cum una ſolū legione fuiſſe Carthagine, iſq; eo ipſo die, quo oppidum Borcam cœpiſſet nuntiatum eſſe de Cæſare. capto oppido, mirā lætitiam, commutationemq; animorum, concurſumq; undique. ſed illum ad Sex legiones, quas in ulteriore Hiſpania reliquiſſet, reuertiſſe. Ad ipſum autem Libonē ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad larem ſuum liceret ſumma poſtulatorū, ut omnes exercitus dimittantur, qui ubiq; ſint. hæc ferè de Sexto. De Buthrotis undiq; quærens nihil reperiebā. alij conciſos agripetas, alij Plancum acceptis nummis, relictis illis, aufugiſſe. itaq; nō uideo ſciturum me, quid eius ſit, ni ſtatim aliquid literararum. Iter illud Brunduſiū, de quo dubitabam, ſublatum uidetur, legiones enim aduentare dicuntur. hæc autem nauigatio habet quaſdam ſuſpitiones periculi. Itaq; conſtituebam, uti ὁμοπλοίᾳ. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebam. nam & ipſe Domitius bona planè habet Dicrota, ſuntq; nauigia præterea luculenta Sexti Buciani, cæterorumq;. nam Caſſij claſſem, quæ planè bella eſt, non numero ultra fretum. Illud eſt mihi ſubmoleſtum, quod parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorum nuntios expectat, deinde, quantum intelligo, tarde eſt nauigaturus, conſiſtens in locis pluribus. tamen arbitror eſſe commodius tarde nauigare, q̄ omnino non nauigare. Etſi, cū proceſſerimus, exploratiora uidebuntur, & teſtibus utemur. Tuas iā literas Brutus expectabat, cui qdem ego non nouū attuleram de Tereo. at ille Brutum putabat. ſed tamen rumoris neſcio quid affluerat,

commiſſionē græcorū frequentiam nō fuiſſe, quæ quidē me minime fefellit. Scis enim qđ ego de græcis ludis exiſtimem. Nunc audi quod pluris eſt, q̄ omnia. Quintus fuit mecum dies cōplures, etſi ego cuperem ille uel plures fuiſſet, ſed quātum fuit, incredibile eſt, q̄ me in omni genere delectarit, in eóq; maxime, in quo minime putabam, ſatisfaciebat. ſic enim commutatus eſt totus, & ſcriptis meis quibuſdam, quæ in manibus habebam, & aſſiduitate orationis, et præceptis, ut tali animo in rēp. quali nos uolumus futurus ſit. Hoc cum mihi nō modo confirmaſſet, ſed etiam perſuaſiſſet, egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut reſponderem, ſe dignum & te, & nobis futurum, neq; ſe poſtulare, ut ſtatim crederes, ſed cum ipſe perſpexiſſes, tum ut ſe amares, ꝙ niſi mihi fidē feciſſet, iudicaſſemq́; hoc, quod dico, firmum fore, non feciſſem id, quod dicturus ſum. Duxi enim mecum adoleſcentem ad Brutum. ſic enim probatum eſt, quod ad te ſcribo, ut ipſe crediderit, me ſponſorē accipere noluerit, eumq́; laudans amiciſſime mentionem tui fecerit. complexus, oſculàtusq́; dimiſerit. Quamobrem etſi magis eſt, quod gratuler tibi, q̄ quod te rogē, tamen etiā rogo, ut, ſiquæ minus antea propter infirmitatem ætatis cōſtanter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illū abieciſſe, mihiq́; credas multum allaturā, uel plurimum potius, ad illius iudiciū confirmandū authoritatem tuā. Bruto cū ſpem inieciſſem de ὁμονοίᾳ, nō perinde, atq; ego putaram, accipere uiſus eſt, exiſtimabam μετεωρότερον eſſe, & hercule erat, & maxime de ludis. At mihi, cū ad uillā rediſſem, Cn. Lucius, qui multum utitur Bruto, narrauit illum ualde morari non terguerſantem,

ſed expectantem, ſiqui forte caſus. Itaq; dubito, an Venuſiam tendam, & ibi expectem. De legionibus ſtatuerunt, ut quidam arbitrantur, Hydruntem. ſi neutrum erit ἀσφαλὲς eodem reuertar. Unum te puto minus blandum eſſe, q̃ me, aut ſi uterq; noſtrum eſt aliquando aduerſus aliquem, inter nos certe nunq̃ ſumus. audi igitur hoc me ἀπὸ καρδίας dicentẽ. Pereã mi Attice, ſi mihi nõ modo Thuſculanum, ubi certe alioqui ſum libenter, ſed μακάρων νῆσοι tanti ſunt, ut ſine te ſim tot dies. Quare obduretur hoc triduũ, ut te quoq; ponã in eodẽ πάθει, qđ ita eſt profecto, ſed uelim ſcire hodie, ne ſtatim de authore, & quo die uenias. Ego me interea cum libellis, ac moleſte fero Vennonæ hiſtoriam me non habere, ſed tamẽ, ne nihil de re nomen illud, quod à Cæſare tres habet conditiones, aut emptionem ab haſta perdere malo, etſi præter ipſam turpitudinẽ, hoc ipſum puto eſſe perdere, aut delegationem à mancipe animaduerte. quis erit cui credam? aut quando iſte Methonis annus ueniet? aut Veſteni conditionis emiſſe? σκέψαι igitur. ac uereor, ne iſte iam auctionem nullam faciat. ſedulis factis Olympo ſubſidio curat. ne talis uir ἀλογεῖται, ſed μιαρός. Tu Atticam quæſo cura, & ei ſalutem, & Pyliæ, Tulliæ quoq; uerbis plurimã. Ioatri me putas? moriar, ſi quiſquam me tenet præter te. etenim circumſpicies, ſed ante erubeſco. O dies in auſpicijs Læpidi deſcriptos, & apte ad conſilium reditus noſtri. magna ῥοπὴ ad proficiſcendum tuis literis, atque utinam te illic, ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidius ille meorum, qui ea, quibus maxime

ablegandá nõ putet. Et ais μετ' ἀμύμονα.

tu uero ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. mearũ epiſtolarum nulla eſt συναγωγή. Sed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. equidẽ ſunt à te quædam ſumenda. eas ego oportet perſpiciam, corrigam. tum deniq; edentur. Ego adhuc uidebo. Perueni enim Vibonem, & Siciam. magis commode, quàm ſtrenue nauigaui. Remis enim magnam partem. Prodromi nulli. Illud ſatis opportune. Duo ſinus fuerunt, quos tranſmitti oportet, & Peſtanus, & Vibonenſis, utrunq; pedibus, & equis tranſmiſimus. Veni igitur ad Siciam octauo die è Pompeiano. cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi fui quidem ſanè libenter apud Talnam noſtrum, nec potui accipi (illo abſente præſertim) liberalius. Nono Calend. igitur ad Siciam ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaq; obduxi poſterum diem. Sed putabam cum Rhegyum ueniſſem, fore, ut ſi [illegible] cogitaremus Corbitam, ne Patras, an Actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, ac inde Corcyram, & ſi onerariа, ſtatim ne freto, an Syracuſis. Hac ſuper re ſcribam ad te Rhegyo. mehercule mi Attice ſæpe mecum ἢ δᾶρ᾽ ὁδὸς σοὶ δύναται νῦν. Cur ego tecum nõ ſum? Cur Ocellos Italiæ, Villulas meas non uideo? Sed id ſatis ſuperq;. Tecum me non eſſe fugientem. periculum nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt. ad ipſum enim reuocat me authoritas tua. Scribis enim in cœlum ferri profectionem meam. ſed ita, ſi ante Calen. Ian. redeam, quod quidem certe enitar. malo enim uel cum timore domi eſſe, quàm ſine timore Athenis tuis, ſed tamen proſpice, quò iſta uergant, mihiq; aut ſcribe, aut (quod multo malim) affer ipſe. hæc hactenus. Illud uelim in bo-

nam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ ſciam eſſe, quàm ipſe mihi. Nomina mea per deos expedi. exolui. bella reliqui. ſed opus eſt diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Calen. Sextil. perſolutum, ut ſit. Cum publio quomodo agendum ſit, uidebis. non debet urgere, quoniam iure non utimur, ſed tamen ei ſatis fieri quoq; planè uolo. Terentiæ uero quid ego dicã? Etiã ante diem, ſi potes, quin, ſi, ut ſpero, celeriter in Epeirum, hoc quod ſatiſdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planéq; expedias, & ſolutum relinquas. Sed de his ſatis, metuóq;, ne tu nimium putes. nunc negligentiã meam cognoſce. De Gloria librum ad te miſi, & in eo proœmium id eſt, quod in Academico tertio, id euenit ob eam rem quod habeo uolumen proœmiorum, ex eo eligere ſoleo, cum aliquod σύγγραμμα inſtitui. Itaq; iam in Thuſculano, qui non meminiſſem me abuſum iſto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi miſi. Cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meũ. Itaq; ſtatim nouum proœmium exaraui, & tibi miſi. Tu illud deſecabis, & hoc agglutinabis. Tyliæ ſalutem dices, & Atticæ delicijs, atque amoribus meis. Vale.

T. P. ATTICO.

O *Ctauo Iduũ. Sextil. cum à Leucopetra profectus (inde enim tramittebam) ſtadia circiter CCC proceſſiſſem, reiectus ſum auſtro uehementi ad eandem Leucopetram. Ibi cum uentum expectarem (erat enim uilla Valerij noſtri, ut familiariter eſſem, & libenter) Rhegyni quidã illuſtres hoĩes eo*

uenerunt Roma ſanè recentes, in ijs Bruti noſtri hoſpes,
qui Brutum Neapoli reliquiſſet. hoc afferebãt Bruti, et
Caſſij edictum, & fore frequentem Senatum Cal. à Bru
to, & Caſſio literas miſſas ad Conſulareis, & præto-
rios, ut adeſſent rogare, ſummam ſpem nuntiabant, fo-
re, ut Antonius cederet. res conueniret. noſtri Romam
redirent. Addebant etiam me deſyderari, & ſubaccu-
ſari. Quæ cum audiſſem ſine ulla dubitatione abieci
conſilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem
delectabar. Lectis uero tuis literis admiratus equidem
ſum, te tam uehementer ſententiam commutaſſe, ſed nõ ſi
ne cauſa arbitrabar. Etſi, quamuis non fueris ſuaſor, &
impulſor profectionis meæ, approbator certe fuiſti, id,
dũmodo Cal. Ian. Romæ eſſem, ita fiebat, ut, dũ minus
periculi uideretur, abeſſem, in flammam ipſam uenirẽ.
Sed hæc etiam ſi nõ prudenter, tamen ἀνεμέσητα ſunt.
primum, quod de mea ſententia acta ſunt. deinde etiã,
ſi te authore q̃d debet, qui conſilium dat, præſtare, præ=
ter fidem? Illud admirari ſatis nõ potui, q̃d ſcripſiſti his
uerbis. Bene igitur tu, qui εὐθανασίαν bene relinquis
patriam, an ego relinquebam? aut tibi tum relinquere ui
debar? tu id non modo nõ prohibebas, uerũ ẽt approba=
bas. Grauiora quæ reſtant. uelim χόλιον aliquod eli
mes ad me, oportuiſſe te id facere. itáne mi Attice defen=
ſione eget meum factum, præſertim apud te, qui id mi-
rabiliter approbaſti? Ego uero iſtum ἀπολογισμὸν συν
τάξομαι, ſed ad eorum aliquem, quibus inuitis, et diſ
ſuadentibus profectus ſum, & ſi q̃d iã opus eſt. σκολίῳ
ſi perſeueraſſem, opus fuiſſet. at hoc ipſum nõ conſtan-
ter. nemo doctus unq̃. multa autẽ de hoc genere ſcripta

ſunt. Mutationem conſilij, inconſtantiā dixi eſſe. Deinceps igitur hoc. nam ſi à Phædro noſtro expedita excuſatio eſſet. nunc quid reſpondemus? Ergo id erat meum factum, quod Catoni probare non poſſim, flagitij ſcilicet plenum, et dedecoris. Vtinam à primo ita tibi eſſet uiſum. Tu mihi ſicut eſſe ſoles, fuiſſes Cato. Extremum illud uel moleſtiſſimum. nam Brutus noſter ſilet, hoc eſt nō audet hominē id ætatis monere. Aliud nihil habeo, quod ex ijs à te uerbis ſignificari putē. et hercule ita eſt. nam cum XVI Calen. Septemb. ueniſſem Veliam, Brutus audiuit. Erat enim cum ſuis nauibus apud Heletem fretum citra Veliam millia paſſuum III pedibus ad me ſtatim. Dij immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuerſione mea lætatus, effudit illa omnia, quæ tacuerat, ut recordarer illud tuum, nam Brutus noſter ſilet, maxime autem dolebat me, Cal. Sextil. in Senatu non fuiſſe. Piſonem ferebat in cœlum, ſe autem lætari, quod effugiſſem duas maximas uituperationes. unā, quam itinere faciendo me intelligebam ſuſcipere deſperationis, ac religionis reipub. flentes mecum uulgo querebantur, quibus de meo celeri reditu non probabam, alteram, de qua Brutus, & qui unà erant (multi autem erant) lætabantur, quod eam uituperationē effugiſſem, me exiſtimari ad Olympia. Hoc uero nihil turpius quouis reip. tempore ſed hoc ἀναπολόγητον. Ego uero Auſtro gratias miras ago, qui me à tanta infamia auerterit. Reuerſionis has ſpecioſas cauſas habes, iuſtas illas quidem, & magnas, ſed nulla iuſtior, quàm quod tu idem alijs literis prouides, ſicui quid debetur, ut ſit unde par pari reſpondeatur. Mirifica enim δυχρηστία

eſt, propter

eſt, propter metum armorum. In freto medio hanc epi-
ſtolam legi, ut quid poſſem prouidere in mentem non
ueniret mihi, niſi ꝙ præſens me ipſe defenderē. Sed hæc
hactenus. reliqua coràm. Antonij edictum legi. à Bru-
to & horum contraſcriptum præclare. Sed quid iſta
edicta ualeant, aut quò ſpectent, planè non uideo. nec
ego nunc, ut Brutus cenſebat, iſtuc ad remp. capeſcendā
uenio. Quid enim fieri poteſt? num quis Piſoni eſt aſ-
ſenſus? num redit ipſe poſtridie? Sed abeſſe hanc æta-
tem longe à ſepulchro negāt oportere. ſed obſecro te, q̃d
eſt, quod audiui de Bruto? Pyliam πειρᾶσθαι παραλύσειν
te ſcripſiſſe aiebat. Valde ſum commotus, etſi idē te ſcri
bere ſperare melius. ita planè uelim ei dicas plurimam
ſalutem, & ſuauiſſimæ Atticæ. Hæc ſcripſi nauigans,
cum Pompeianum accederem. Vale.

T. P. ATTICO.

QVartodecimo Calendarū, cum ſciam, quo die
uenturus ſim, faciam, ut ſcias. Impedimenta
expectanda ſunt, quæ Anania ueniunt, &
familia ægra eſt. Cal. ueſperi literæ mihi ab Octauio
redditæ ſunt. magna molitur. Veteranos, qui Caſſili-
ni, & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuam ſententiam. nec
mirum. quingentos denarios dat. cogitat reliquas Colo-
nias obire. Planè hoc ſpectat, ut ſe duce, bellum gera-
tur cū Antonio. Itaq; uideo paucis diebus nos in armis
fore. quem autem ſequamur? uide nomen, uide ætatem.
atq; à me poſtulat, primū, ut clā colloquatur mecū uel
Capuæ. Puerile hoc q̃dē, ſi id putat clàm fieri poſſe. Do
cui literis id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. Miſit ad me

Cecinnam quẽdam Volateranum familiarẽ, ſuum, qui hoc pertulit; tantum Antonium cum legione Alaudarũ ad urbẽ pgere. pecunias municipijs imperare. legionem ſuis ſignis ducere. Conſultabat utrũ Romã cũ CCC Veteranorum proficiſceretur, an Capuam teneret, & Antonium uenientem excluderet, an iret ad treis legiones Macedonicas, quæ iter ſecundũ mare ſuperum faciunt, quas ſperat ſuas eſſe. Hæ Cõgiarium ab Antonio accipere noluerunt, ut hic quidem narrat, & ei conuicium grande fecerunt, concionantemq; reliquerũt. Quid quæris? Ducem ſe profitetur, nec nos ſibi putat deeſſe oportere. Equidẽ ſuaſi, ut Romam pgeret. uidetur enim mihi & plebeculam urbanam, & (ſi fidem fecerit) etiam bonos uiros ſecũ habiturus. O Brute ubi es? quãtam εὐκαιρίαν amittis. Non equidẽ hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore. Nunc tuum conſilium exquiro. Romam'ne uenio? an hic maneo? an Arpinum? ἀσφαλειαν habet is locus. fugiam Romam, ne deſyderemur, ſiquid actum uidebitur. Hoc igitur explica. Nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui. Binæ uno die mihi literæ ab Octauio. Nũc quidẽ, ut Romam ſtatim ueniam, uelle ſe rem agere per Senatum. cui ego non poſſe Senatum ante Cal. Ian. Quod quidẽ ita credo. Ille autẽ, ut utar conſilio tuo, quid multa? Ille urget, ego autem σκέπτομαι. Non confido ætati, ignoro quo animo. nil ſine Panſa tuo uolo. Vereor, ne ualeat Antonius, nec à mari diſcedere libet, & metuo ne quæ ἀριστεία me abſente. Varroni quidem diſplicet & conſilium pueri, mihi non. firmas copias habet. Brutũ habere poteſt, & rem gerit palam. Centurias Capuæ dinumerat, iam, iamq; uideo bellũ.

Ad hæc

Ad hæc reſcribe: tabellarium meum Cal. Roma profectum ſine tuis literis miror. VI Arpinum ueni. ad IIII in Sinueſſanum. Eodē die uulgo loquebantur, Antonium manſurū eſſe Caſſilini. Itaq; mutaui conſilium. ſtatueram enim recta Appia Romam. facile me ille eſſet aſſecutus. Aiunt enim eū cæſariana uti celeritate. Verti igitur me a Minturnis Arpinū uerſus. Conſtitueram, ut prid. Id. aut Aquini manerem; aut in Arcano. Nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curam. magna enim res eſt. Tria ſunt autem, maneām ne Arpini, an propius accedam; an ueniam Romam. Quod cenſueris, faciam. Sed quamprimum. auide expecto tuas literas. Vale.

T. P. ATTICO.

SExto Iduum mane in Sinueſſano. Nonis accepi a te duas epiſtolas. quarū alteram Cal. dederas, alteram pridie. Igitur prius ad ſuperiorem. Noſtrum opus tibi probari lætor. Ex quo ante ipſa poſuiſti, quæ mihi florentia ſunt uiſa tuo iudicio. Cærulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. De Sicca ita eſt, ut ſcribis. haſta ea ægre me tenui. Itaq; perſtringam ſine ulla contumelia, Siccæ, aut Septimiæ tantum, ut ſciam παῖδας παίδων ſine uallo Lucullano, eū ex C. Fadij filia liberos habuiſſe. Atq; utinam eū diem uideam, cum iſta oratio ita libere uagetur, ut etiam in Siccæ domum introeat. Sed illo tempore opus eſt, quod fuit illis Triumuiris. moriar niſi facete. tu uero leges Sexto, eiuſq; iudicium mihi perſcribes, εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, et Caluenæ cauebis.

Quod uereris, ne [illegible] mihi, tu quis mi-nus? cui, ut Ariſtophani Archilochi Iambus, ſic epiſto la longiſſima quæq; optima uidetur. Quod me admo-nes, tu uero etiam ſi reprehenderes, non modo facile pa terer, ſed etiam lætarer. Quippe cum in reprehenſio-ne, & prudentia cum συμμετρία ita libenter ea corri gam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodẽ iure, quo Rubria na potius, q̃ quo Scipionis, et de laudibus Dolabellæ de ruam cumulum. Attamen eſt iſto loco Dolabella, ut mi hi uidetur, ἱρονγία, quod eum contra ciueis in acie. il-lud etiam malo indignius eſſe hunc uiuere, q̃ quid in=dignius, πεπλογραφίαν Varronis tibi probari non mo-leſte fero, à quo adhuc ἡρακλάειον illud non abſtuli. Quod me hortaris ad ſcribendum, amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi mole=ſta eſt. Quæſo adhibe, quã ſoles, diligentiam. O Tite ti bi prodeſſe lætor. Anagnini ſunt Muſtella ταξίαρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quẽ rogas per poliam, & mittam. hæc ad poſteriorem τὰ περὶ τοῦ κα=θήκοντος, quatenus Panetius abſoluit duobus. illius tres ſunt, ſed cum initio diuiſiſſet, ita tria genera exqui rendi officij eſſe. unum, cum deliberamus honeſtum, an turpe ſit, alterũ utile, an inutile, tertium, cum hæc inter ſe pugnare uideantur, quomodo iudicandum ſit, qualis cauſa Reguli, redire honeſtum, manere utile. De duobus primis præclare diſſeruit, de tertio pollicetur ſe dein-ceps ſcripturũ, ſed nihil ſcripſit. Eum locũ Poſſidonius proſecutus, ego autẽ et eius librũ acerſiui, et ad Athe-nodorum Caluũ ſcripſi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret, quẽ expecto. quẽ uelim cohortere, & roges, ut quampri mum. in eo enim

mū. in eo enim eſt περὶ τῦ κατὰ πρέπον καθήκοντος. Quod de inſcriptione quæris, non dubito, qn τὸ καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud, ſed inſcriptio plenior de officijs. προσφωνῶ autē Ciceroni filio uiſum eſt, nō an de M. Cæcilio dilucide. O qualis tu ſemper iſtos, ita'ne in D. Brutum de iſtis? Ego me, ut ſcripſerā, in Pompeianum nō abdidi. primo tēpeſtatibus, qbus nihil tetrius. deinde ab Octauio quotidie literæ, ut negocium ſuſciperem. Capuā uenirē. iterum remp. ſeruarē, Romā utiq; ſtatim ueni αἰδέσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. Is tamen egit ſane ſtrenue, & agit. Romam ueniet cum manu magna. Sed eſt plane puer. putat Senatum ſtatim uenire. Quis ueniet? Si uenerit, quis incertis in rebus offendet Antonium? Calendis Ian. erit fortaſſe præſidio, aut qdē ante depugnabitur. Puero municipia mire fauent. Iter enim faciens in Samnium uenit Cales, manſit Theani. Mirifica ἀπάντησις et cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, q̄ cōſtituerā. ſimul ac conſtituero, ſcribam. Etſi nō dum ſtipulationes legerā, nec enim Eros uenerat, tamen rē prid. I duū uelim cōficias. Epiſtolas Catinam, Tauromeniū, Syracuſas cōmodius mittere potero, ſi Valerius Mitres ad me nomina gratioſorū ſcripſerit. Alij enim ſunt alias, noſtriq; familiares fere demortui. publice tamen ſcripſi, ſicuti uellet, ei Valeriū, aut mihi nomina mitteret. De lepidanis ferijs Balbus ad me. uſq; ad III Calendarū expectabo tuas literas. meq; Torquati negociolo ſciturum puto. Quinti literas ad te miſi, ut ſcires, q̄ ualde eū amaret, quē dolet à te minus amari. Atticæ quoniā (qd̄ optimū in pueris eſt) hilarula eſt, meis uerbis ſuauiū des. Va-

loppi epiſtolæ(q.ã perhumana erat) tibi miſi exẽplum. De Ocella dum tu mugnaris, nec mihi quicq̃ reſcribis, cepi conſilium domeſticũ. Itaq; me prid. Iduũ arbitror Romæ futurum. Commodius eſt uiſum fruſtra me iſtic eſſe, cum id non neceſſe eſſet, q̃ ſi opus eſſet, non adeſſe, & ſimul ne intercluderer, metuebã. ille enim iam aduentare poteſt, etſi uarij rumores, multiq; quos cuperem ueros, nihil tamen certi. Ego uero quicquid eſt, tecum potius, q̃ animi pendeam, cum à te abſim. & de te, & de me. Sed quid dicam? Bonam enim unde ἡρακλειδῶν. Varronis negocia falſa. me quidem nihil unquam ſic delectauit. Sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

T. P. ATTICO.

Caſum mirificum V Iduum, cum ante lucem de Sinueſano ſurrexiſſem, ueniſſemq; diluculo ad Pontem Tiretium, qui eſt Minturnis, in quo flexus eſt ad iter Arpinas, obuiam mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλέον ὁρμαίνοντα. & ego ſtatim, cedo inq̃, ſiquid ab Attico? Non dum legere poteramus, nam & lumina dimiſeramus, nec ſatis lucebat. Cũ autem luceret, ante ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt. Illa omnium quidem elegantiſſima. ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio. nihil legi humanius. Itaq; ueniam, quo uocas, modo adiutore te. Sed nihil tam ἀπροσδόκητον mihi primo uidebatur, q̃ ad has literas, quibus ego à te conſilium peterem, te mihi iſta reſcribere. Ecce tibi altera, qua hortaris

Appiam ſcilicet ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα. Itaq; eo die manſi Aquini. Lõgulũ ſanè iter,

& uia

& uia inepta. Inde poſtridie mane proficiſcens, has literas dedi. & quidem, ut à me dimitterẽ inuitiſſimus, fecerunt Erotis literæ. Rem tibi Tiro narrabit. Tu quid faciendũ ſit, uidebis. præterea poſſim an propius accede re. malo enim Thuſculano, aut uſpiam in Suburbano. An etiã longius diſcedendũ putas. Crebro ad me uelim ſcribas. erit autem quotidie cui des. Quod præterea cõſulis, quid tibi cenſeã faciundũ, difficile eſt, cũ abſim. Veruntamẽ, ſi pares æque inter ſe, qeſcendũ, ſin latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. Aut de tuum conſiliũ expecto. Timeo, ne abſim, cum adeſſe me ſit honeſtius. uenire nõ audeo. de Antonij itineribus, neſcio quid aliter audio, atq; ut ad te ſcribebã. Omnia igitur uelim explices, et ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo ſtudio hiſtoriæ. Incredibiliter enim me commouet tua cohortatio, quæ quidẽ nec inſtitui, nec effici poteſt ſine tua ope. Coràm igitur hoc quidem cõferemus. In præſentia mihi uelim ſcribas, qbus Coss. C. Fannius, M. F. Tr. Pl. fuerit. Videor mihi audiſſe P. Africano, L. Mũmio. id igitur quæro. Tu mihi de his rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III Iduũ ex Arpinati. nihil erat planè, quod ſcriberẽ, nã, tum Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauio. multa etiam falſa de Antonio. Ad ea autem, quæ ſcripſiſti (treis enim acceperã III Iduũ à te epiſtolas) ualde tibi aſſentior, ſi multum poſſit Octauius, multo firmius acta Tyranni cõprobatũ iri, q̃ in Telluris. atq; id cõtra Brutũ fore. Sin autem uincatur, uides intolerabilẽ Antonium, ita, ut quem uelis, neſcias. O Seſtij tabellarium hominem nequam. poſtridie Puteolis Romæ ſe di-

xit fore. q̄ me mones, ut pedetentim, aſſentior, etſi aliter cogitabã. nec me Philippus, aut Marcellus mouet. Alia enim eorũ ratio, etſi nõ eſt, tamen uidetur. Sed in iſto Iuuene, q̄q̄ animi ſatis, authoritatis parũ eſt. tamen uide, ſi forte in Thuſculanũ recte eſſe poſſim, ne id melius ſit, ero libentius. nihil enim ignorabo. an hoc, cũ Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi non eſt dubiũ, quin qđ græci καθῆκον, nos officiũ. Id autem qđ dubitas, quin ẽt in remp. præclare caderet, nonne dicimus Coſſ. officium, Senatus officiũ? Præclare conuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, & moleſte fero. Neſcieram omnino eſſe iſtũ puerum. Caniniũ perdidi hominem, qđ ad me attinet, nõ ingratũ. Athenodorum nihil eſt, qđ hortere. miſit enim ſatis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæſo omni ratiõe ſubueni. Quintus tui pronepos ſcribit ad patris mei nepotem, ſe ex Nonis his, quibus nos magna geſſimus, ædem Opis explicaturũ, idq; ad populũ. Videbis igitur, & ſcribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

Oli putare pigritia facere me, q̄ non mea manu ſcribã, ſed mehercule pigritia. Nihil enim habeo aliud quid dicã. & tamẽ in tuis quoq; epiſtolis Alexim uideor agnoſcere. Sed ad rem uenio. Ego, ſi me non improbiſſime Dolabella tractaſſet, dubitaſſem fortaſſe, ut rũ remiſſior eſſem, an ſummo iure cõtenderẽ. Nunc uero etiã gaudeo mihi cauſam oblatam, in qua et ipſe ſentiat, et reliq̃ omnes, me ab illo alienatum, idq; præ me feram, et quidẽ me mea facere, et reip. cauſa,

cauſa, ut illum oderim. Quod cum eā me authore, defendere cœpiſſet, nō modo deſeruit emptus pecunia, ſed ēt quantum in ipſo fuerit, euerterit. Quod autem quæris quomodo agi placeat, cum dies uenerit, Primum uelim eiuſmodi ſit, ut nō alienum ſit, me Romæ eſſe. De quo, ut de cæteris, faciam, ut tu cenſueris. De ſumma autem agi prorſus uehementer, & ſeuere uolo, etſi ſponſores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν, tamen hoc quale ſit, conſyderes uelim. Poſſumus enim, ut ſpōſores appellemur, procuratorē introducere. Neq; enim illi litem conteſtabuntur. quo facto, nō ſum neſcius ſponſores liberari. ſed & illi turpe arbitror eo nomine, quod ſatiſdato debeat, procuratores eius nō diſſoluere, et noſtræ grauitatis ius noſtrū ſine ſumma illius ignominia perſequi. De hoc quid placeat, reſcribas uelim, & non dubito, quin hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Redeo ad rēp. multa mehercule à te ſæpe ἐν ἐμπολιτικῷ genere prudenter. ſed his literis nihil prudentius. q̄q̄ enim poſtea in præſentia belle iſte puer retrudit Antonium, tn̄ exitum expectare debemus. At quæ Concio? nam eſt miſſa mihi. Iurat ita ſibi parentis honores conſequi liceat, & ſimul dextram intendit ad ſtatuam. μὴ δὲ σωθείην εἴποτι τοιοῦτο. Sed, ut ſcribis, certiſſimum eſſe uideo diſcrimen Caſcæ noſtri tribunatus, de quo q̄dē ipſo dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adoleſcentem, totamq; cauſam, manumq; Veteranorū complecterer, me nullo modo facere poſſe, ni mihi exploratū eſſet, eū nō modo nō inimicum Tyrannoctonis, uerum ēt amicum fore. Cū ille diceret ita futurum, quid igitur feſtinamus inq̄? Illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil

opus eſt. Nos autem eius uoluntatē ante Id. Decēb. ſciemus. In Caſca mihi ualde aſſenſus eſt. Quā ob rē hæc qdem hactenus. Quod reliquū eſt, quotidie tabellarios habebis, & ,ut ego arbitror , etiā quid ſcribas habebis quotidie. Leptæ literarū exemplū tibi miſi, ex quo mihi uidetur ϛρατυλὰξ ille deiectus de gradu. Sed tu, cū legeris, exiſtimabis. Obſignata iam epiſtola, literas à te, & à Sexto accepi. Nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius, nam tuæ breues, priores erant literæ uberrimæ. Tu qdem & prudēter, & amice ſuades. ut in his locis potiſſimū ſim, quoad audiamus hæc, quæ cómota ſunt, quorſum euadant. Sed me, mi Attice, nó ſanè hoc quidē tempore mouet reſp. non quo ea ſit mihi quicq̄ carius, aut eſſe debeat, ſed deſperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinā. Quare iſta ualeant. Me res familiaris, mouet, rem dico? immo uero exiſtimatio. Cū enim tanta reliqua ſint, ne Terentiæ quidē adhuc qđ ſoluam expeditum eſt. Terentiam dico? ſcis nos pridem iam conſtituiſſe Mōtani nomine HS XXII diſſoluere. pudentiſſime hoc Cicero petierat, ut ſuo liberaliſſime, ut tibi quoq; placuerat, promiſerā per te quē dixeram, ut ſe poſitum haberet. nó modo, ſed iniquiſſimo fœnore uerſuram facere Aurelius coactus eſt. nam de Terentiæ nomine Tiro ad me ſcripſit, te dicere. numos à Dolabella fore. male eum credo intellexiſſe, ſi quiſq̄ male intelligit. potius nihil intellexiſſe. Tu enim ad me ſcripſiſti Coceii reſponſum, & iiſdem penè uerbis Eros. Veniendū eſt igitur uel in ipſam flāmā. Turpius eſt enim priuatim cadere, q̄ publice. Itaq; cæteris de rebus, quas ad me ſumiſſime ſcripſiſti, perturbato animo nó potui,

ut conſueuerdm, reſcribere. conſenti in hac cura, ubi ſum, ut me expediam. quibus autem rebus uenit quidē mihi in mentē. ſed certe conſtituere nihil poſſum, priusq̄ te uidero. Qui minus autem, ego iſtic recte eſſe poſſim, quàm eſt Marcellus? Sed non id agitur? neq; id maxime curo. Quid cures uides. Adſum igitur. Vale.

T. P. ATTICO.

Iucundiſſimas tuas legi literas. ad Plancum ſcripſi. habes exēplū. Cum Tirone quid ſit locutus, cognoſcam ex ipſo. cum ſorore ages attentius, ſi te occupatione iſta relaxaris. Vale.

M. T. CICERO L. Planco IT. Des. S.

Attici noſtri te ualde ſtudioſum eſſe cognoui. mei uero ita cupidū, ut mehercule paucos æque obſeruātes, atq; amātes me habere exiſtimem. ad paternas enim, magnas, & ueteres, et iuſtas neceſſitudines, magnam attulit acceſſionē tua uoluntas erga me, meáq; erga te par, atq; mutua. Buthrotia tibi cauſa ignota nō eſt. Egi enim ſæpe, tibiq; totam rem demōſtraui, quæ eſt acta hoc modo. Vt primū Buthrotiū agrū proſcriptum uidimus, commotus Atticus libellum cōpoſuit, eū mihi dedit, ut darē Cæſari. eram enim cœnaturus apud eū illo die. Cū libellū Cæſari dedi, probauit cauſam. reſcripſit Attico, æqua eū poſtulare. admonuit tamē, ut pecuniam reliquam Buthrotij ad diē ſoluerent. Atticus, qui ciuitatem conſeruatam cuperet, pecuniam numerauit de ſuo. quod cum eſſet factū adiuimus Cæſarē, uerba fecimus pro Buthrotijs. liberaliſſi

mum decretũ abſtulimus, qđ eſt obſignatum ab ampliſ ſimis uiris. Quæ cum eſſent acta, mirari quidẽ ſolebã pati Cæſarẽ conuenire eos, qui agrũ Buthrotium conce piſſent, neq; ſolũ pati, ſed etiam ei negocio te præficere. Itaq; & ego cum illo locutus ſum, & ſæpius quidẽ, ut etiã accuſarer ab eo, ꝙ parũ conſtantiæ ſuæ confiderẽ. & M. Meſſalæ, & ipſi Attico dixit, ut ſine cura eſſent. aperteq; oſtendebat, ſe præſentiũ animos (erat enim po pularis, ut noras) offendere nolle. Cũ autem mare tran ſiſſet, curaturum ſe, ut in aliũ agrũ deducerentur. Hæc illo uiuo. Poſt interitũ uero Cæſaris, ut primũ ex S. C. cauſas Coſs. cognoſcere inſtituerunt, hæc, quæ ſcripſi, ad eos delata ſunt, probauerũt cauſas ſine ulla dubitatiõe, ſeq; ad te literas daturos eſſe dixerunt. Ego aũt mi Plã ce, etſi non dubitabã, quin & S. C. & lex, & Coſs. de cretũ, ac literæ apud te plurimũ authoritatis haberẽt, teq; ipſius Attici cauſa uelle intellexerã, tamen hoc pro coniũctione, et beneuolẽtia noſtra mihi ſumpſi, ut id à te peterẽ qđ tua ſingularis humanitas, ſuauiſſimiq; mo res à te eſſent impetraturi. id aũt eſt, ut hoc, qđ te tua ſpõte facturũ eſſe certò ſcio, honoris noſtri cauſa libẽter nõ prolixe, ſed celeriter facias. Mihi nemo eſt amicior, nec iucũdior, nec carior Attico, cuius antea res ſolũ fami liaris agebatur, eaq; magna, nũc acceſſit etiã exiſtima tio, ut, qđ cõſecutus eſt magna et induſtria, et gratia uĩ uo Cæſare, mortuo id, te adiuuãte, obtineat. Quod ſi à te erit ĩpetratũ, ſic uelim exiſtimes, me de tua liberalita te ita ĩterpretaturũ, ut tuo ſummo beneficio me affectũ iudicẽ. Ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitra bor, ſtudioſe, diligẽterq; curabo. da operam, ut ualeas.

M. T. Cicero L. Planco Pr. Des. S.

IAm antea petiui abs te per literas,ut cũ cau
ſa Buthrotiorũ probata a' Coss. eſſet , quibus
& lege,& S.C. ꝑmiſſum erat,ut de Cæſa-
ris actis cognoſcerent,ſtatuerent,iudicarent,eã rem tu
adadiuuares. Atticumq́; noſtrum,cuius te ſtudioſum co
gnoui,et me,qui non minus laboro,moleſtia liberares.
Omnibus enim rebus magna cura,multa opera,& la
bore confectis,in te poſitũ eſt,ut noſtræ ſolicitudinis fi=
nẽ quãprimum facere poſſimus. quanq̃ intelligimus ea
te eſſe prudentia,ut uideas,ſi ea decreta Coss. quæ de Cæ
ſaris actis interpoſita ſint nõ ſeruentur,magnã perturba
tionem rerum fore. Equidem,cum multa(qđ neceſſe erat
in tanta occupatione)non probẽtur,quæ Cæſar ſtatuerit,
tamen ocij,pacisq́; cauſa acerrime illa ſoleo defendere;
qđ tibi idẽ magnopere faciẽdum cenſeo,quanq̃ hæc epi
ſtola non ſuaſoris eſt,ſed rogatoris. Igitur mi Plance ro
go te,et etiã oro,ſic medius fidius,ut maiore ſtudio,ma
gisq́; ex animo agere non poſſim,ut totum hoc negocium
ita agas,ita tractes,ita conficias,ut quod ſine ulla dubi
tatione apud Coss. obtinuimus propter ſummam bonita
tem,& æquitatem cauſæ,id tu nos optinuiſſe non mo=
do facile patiare,ſed etiam gaudeas. Qua quidem uolun
tate eſſe ergo Atticum ſæpe præſens & illi oſtendiſti,et
uero etiam mihi. quod ſi feceris,me,quem uoluntate,et
paterna neceſſitudine coniunctum ſemper habuiſti,
maximo beneficio deuinctum habebis. id'que ut fa=
cias te uehementer etiam,atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO Capitoni. S.

Vnquã putaui fore, ut ſupplex ad te uenirẽ. ſed hercule facile patior datũ tempus, in quo amorẽ experirer tuũ. Atticũ quanti faciam, ſcis. Amabo te, da mihi & hoc. obliuiſcere mea cauſa, illum aliquando ſuo familiari aduerſario tuo uoluiſſe cõſultum, cũ illius exiſtimatio ageretur. Hoc primum ignoſcere eſt humanitatis tuæ. Suos enim quiſq; debet tueri. deinde, ſi me amas, omitte Atticũ Ciceroni tuo, quẽ quãti facias præ te ſoles ferre. totum hoc, ut, quod ſemper exiſtimaui, nunc plane intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cum multis ampliſſimis uiris, liberauiſſet, oſtendiſſetq; nobis, ſe cum Agrarij mare tranſiſſent, literas miſſurũ, quẽ in agrũ deducerentur, accidit, ut ſubito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu ſcis (interfuiſti enim cum Coss. oporteret ex. S. C. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab iis à Cal. Iun. dilata eſt ad III Nonarum. Iun. quæ lex earũ rerum, quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet Coss. cognitionem dedit. Cauſa Buthrotiorum delata eſt ad Coss. decretum Cæſaris recitatum eſt, et multi præterea libelli Cæſaris prolati. Coss. de conſilij ſententia decreuerunt ſecundũ Buthrotios. Plancum dederũt. Nunc mi Capito, ſcio enim quantũ ſemꝑ apud eos, q̃bus cum ſis poſſe ſoleas, eo plus apud hoĩem facillimũ, atq; humaniſſimũ Plancum enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem ſpero optimum eſſe, ſit etiã melior opera tua. Omnino res huiuſmodi uidetur eſſe, ut ſine cuiuſquã gratia Plancus ipſe pro inge-

nio, & prudentia ſua non ſit dubitaturus, quin decretum Coſs. quorũ, & lege, et S.C. cognitio, et iudiciũ fuit, conſeruet, præſertim cum hoc genere cognitionum labe factato, acta Cæſaris in dubium uentura uideantur. quæ nõ modo, quorũ intereſt, ſed etiã ij, qui illa non probant, ocij cauſa confirmare uelint. qđ cũ ita ſit, tamen intereſt noſtra Plancum hoc animo libenti, prolixóq; facere. qđ certe faciet, ſi tu neruulos tuos mihi ſæpe cognitos, ſuauitatemq́;, qua nemo tibi par eſt, adhibueris. quod ut facies, te uehementer rogo. Vale.

M. T. CICERO Cupiennio. S.

PAtrẽ tuũ plurimi feci, meq́; ille mirifice et coluit, et amauit. nec mehercule unquã mihi dubiũ fuit, quin à te diligerer. ego q̃dé id facere nõ deſtiti. Quam ob rẽ peto à te in maiorem modũ, ut ciuitatem Buthrotiã ſubleues, decretumq́; Coſs, qđ ij ſecundũ Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S.C. ſtatuẽdi poteſtatẽ haberent, des operam, ut Plancus noſter quamprimum confirmet, & probet. Hoc te uehementer mi Cupienni etiam, atq; etiam rogo. Vale.

M. T. Cicero L. Planco Pr. Des. S.

IGnoſce mihi, ꝗ cũ antea accuratiſſime de Buthrotijs ad te ſcripſerim, eadẽ de re ſæpius ſcribam. Nõ mehercule mi Plãce facio, qđ parũ confidam aut liberalitati tuæ, aut noſtræ amicitiæ, ſed cũ tanta res agatur Attici noſtri, nũc uero etiã exiſtimatio, ut id, qđ probauit Cæſar, nobis teſtibus, et obſignatoribus, q et decretis et reſpõſis Cæſaris ĩterfueramus, uideatur obtinere po

tuiſſe, præſertim cum tota poteſtas eius rei tua ſit, ut ea, quæ Coſs. decreuerunt ſecundū Cæſaris decreta, & reſponſa, nō dicam comprobes, ſed ſtudioſe, libenterq; cōprobes. Id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit & ſi iam ſperabam, cum has literas acceperis, fore, ut ea, quæ ſuperioribus literis à te petijſſemus, impetrata eſſent, tamen nō faciā finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id feciſſe. quod magna cū ſpe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibiq; pro tuo ſumma beneficio gratias agamus. quod ſi acciderit, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, quàm me, qui nō minus laboro, q̃ ille, obligatum fore. Vale.

M. T. CICERO Capitoni. S.

NOn dubito, quin mirere, atq; etiam ſtomachere, q̃d tecum de eadem re agā ſæpius. Hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus cōiunctiſſimi permagna res agitur Attici. Cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multum potes nos apud Plancum iuuare. noui humanitatem tuā. ſcio q̃ ſis amicis iucundus. Nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, q̃ tu, & res iſta eſt firma, ut debet eſſe, quam Coſs. de Conſilij ſententia decreuerunt, cū & lege, & S. C. cognoſcerent. tamen oīa poſita putamus in Planci tui liberalitate. quē quidē arbitramur cū officij tui, & Reip. cauſa, Decretū Coſs. comprobaturum, tum libēter noſtra cauſa eſſe facturum. Adiuuabis igitur nos Capito. q̃d ut facias uehementer etiā, atq; etiam, rogo. Vale.

FINIS.

TITI POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POmponius Atticus ab origine ultimæ ſtirpis romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equeſtrē obtinuit dignitatem. Patre uſus eſt diligente, indulgente, et, ut tum erant tempora diti, in primiſq; ſtudioſo literarum. Hic, prout ipſe amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. Erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, ſumma ſuauitas oris, & uocis, ut non ſolum celeriter acciperet, quæ tradebantur, ſed etiā excellenter pronuntiaret. Qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariuſq; exſplendeſcebat, quā generoſi condiſcipuli animo æquo ferre poſſent. Itaq; incitabat omnes ſtudio ſuo. Quo in numero fuerunt L. Torquatus. C. Marij filius. M. Cicero, quos conſuetudine ſua ſic ſibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. Pater mature deceſſit. Ipſe adoleſcentulus propter affinitatem P. Sulpicij, qui Tr. Pl. interfectus eſt, non expers fuit illius periculi. Nanq; Anitia Pomponij conſobrina nupſerat M. Seruio fratri Sulpicij. Itaq; interfecto Sulpicio, poſteaq̄ uidit cinnano tumultu ciuitatē eſſe perturbatam, neq; ſibi dari facultatem, pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, diſſociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus, idoneum tempus ratus ſtudijs obſequen-

di ſuis, Athenas ſe contulit. Neq; eó ſecius adoleſcentem Marium hoſtem iudicatum iuuit opibus ſuis, cuius fugam pecunia ſubleuauit, ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit ſuarum. hic ita uixit, ut uniuerſis atheníenſibus merito eſſet cariſſimus. nam præter gratiam, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiam eorum publicam leuauit. Cum enim uſuram facere publice neceſſe eſſet, neq; eius conditionem æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit, atq; ita, ut neq; uſuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum eſſet debere, paſſus ſit. Quod utrunque erat ijs ſalutare. nam neq; indulgendo inueteraſcere eorum æs alienum patiebatur, neq; multiplicandis uſuris creſcere. Auxit hoc officium alia quoq; liberalitate. nam uniuerſos frumento donauit, ita, ut ſingulis VII modij tritici darentur, q modius menſuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem ſic ſe gerebat, ut communis infimus, par principibus uideretur. Quo factũ eſt, ut huic omneis honores, quos poſſent, publice haberẽt, ciuemq; facere ſtuderent. quo beneficio ille uti noluit, quod nonnulli ita interpretantur amitti ciuitatem romanam alia aſcita. Quãdiu affuit, ne qua ſibi ſtatua poneretur, reſtitit, abſens prohibere non potuit. Itaq; aliquot ipſi, & Phidiæ locis ſanctiſſimis poſuerunt. hunc enim in omni procuratione reip. actorem, authoremq; habebant. Igitur primũ illud munus fortunæ, qđ in ea potiſſimũ urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarũ eſſet imperij, ut eandem & patriam haberet, et domum. hoc ſpecimẽ prudentiæ, quod cum in eam ſe ciuitatẽ contuliſſet, quæ

antiquitate

antiquitate humanitate, doctrinaq; præſtaret omneis, ei unus ante alios fuerit cariſſimus. Huc ex Aſia Sulla decedens cum ueniſſet, quãdiu ibi fuit, ſecum habuit Pomponium captus adoleſcentis & humanitate, & doctrina. Sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur. Tanta autem erat ſuauitas ſermonis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem eſſe, non aſcitum. Idem poemata pronuntiabat & græce, & latine ſic, ut ſupra nihil poſſet addi. Quibus rebus factum eſt, ut Sulla nuſquam à ſe dimitteret, cuperetq; ſecum deducere. Qui, cum perſuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius aduerſum eos me uelle ducere cum quibus, ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. At Sulla adoleſcentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiſcens iuſſit deferri. hic compluresis annos moratus, cum & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & oĩa reliqua tempora aut literis, aut Athenienſium reip. tribueret, nihilominus amicis urbana officia præſtitit. nã & ad comitia eorum uentitauit, & ſiqua res maior acta eſt, non defuit. ſicut Ciceroni in omnibus eius periculis ſingularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti HS CC, & quinquaginta millia donauit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, ut opinor, L. Cotta & L. Torquato Coſs. quem diem ſic uniuerſa ciuitas Athenienſium proſecuta eſt, ut lacrymis deſyderij futuri dolorem indicaret. Habebat auunculum Qu. Cæcilium equitem Romanum, familiarem L. Luculli, diuitem difficillima natura, cuius ſic aſperitatem ueritus eſt, ut quem nemo ferre poſſet, huius ſine

offenſione ad ſummam ſenectutem retinuit, beneuolētiā. Quo facto, tulit pietatis fructum. Cæcilius enim moriēs teſtamento adoptauit eum, hæredemq; fecit ex Dodrāte. Ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta ſoror Attici Qu. Tullio Ciceroni, caſq; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiſcipulatu uiuebat cōiunctiſſime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto, ut iudicari poſſit, plus in amicitia ualere ſimilitudinem morum, q̃ affinitatem. Vtebatur autē intime Qu. Hortenſio, qui his temporibus principatum eloquentiæ tenebat. ut intelligi non poſſet uter eum plus diligeret Cicero, an Hortenſius. Et id, quod erat difficillimum efficiebat, ut inter quos tantæ laudis eſſet æmulatio, nulla intercederet obtrectatio. eſſetq; talium uirorum copula. In rep. ita eſt uerſatus, ut ſemper optimarum partium & eſſet, & exiſtimaretur. neq; tamen ſe ciuilibus fluctibus committeret, qd̄ non magis eos in ſua poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe his dediſſent, q̃ qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cū ei pateret, propter uel gratiam, uel dignitatem, quod neq; peti more maiorū, neque capi poſſent conſeruatis legibus, in tam effuſis ambitus largitionibus, neq; reip. ſine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad haſtam publicam nunq̃ acceſſit. nullius reī neq; præs, neq; manceps factus eſt. neminem ſuo nomine, neq; ſubſcribens accuſauit. in ius de ſua re nunq̃ ijt. iudicium nullum habuit multorum Coss. Prætorumq; præfecturas delatas ſic accepit, ut neminem in Prouinciam ſit ſecutus, honore fuerit contentus rei familiaris, deſpexerit fructum, qui ne cum Qu. quidem Cicerone uoluerit ire in Aſiam, cum apud eum legati locum

obtinere

obtinere poſſet. Non enim decere ſe arbitrabatur, cum Præturam gerere noluiſſet, aſſeclá eſſe prætoris. Qua in re non ſolũ dignitati ſeruiebat, ſed etiam tranquillitati. Cum ſuſpitiones quoq; uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obſeruantia omnibus eſſet carior, cum eam officio, non timori, neq; ſpei tribui uiderent. Incidit cæſarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter ſexaginta. uſus eſt ætatis uocatione, neq; quoq̃ ſe mouit ex urbe, quæ amicis ſuis opus fuerant ad Pompeium proficiſcentibus omnia ex ſua re familiari dedit. Ipſum Pompeium coniunctum non offendit. Nullum ab eo habebat ornamentum, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant, quorum partim inuitiſſimi caſtra ſunt ſecuti, partim ſumma cum eius offenſione domi remanſerunt. Attici autem quies tantopere Cæſari fuit grata, ut uictor, cum priuatis pecunias per epiſtolas imperaret, huic non ſolum moleſtus non fuerit, ſed etiam ſororis filium, & Quintum Ciceronem ex Pompeij caſtris concesſerit. Sic uetere inſtituto uitæ effugit noua pericula. Secutum eſt illud occiſo Cæſare, cum reſp. penes Brutos uideretur eſſe, & Caſſium, ac tota ciuitas ſe ad eum conuertiſſe uideretur. Sic M. Bruto uſus eſt, ut nullo ille adoleſcens æquali familiarius, quàm hoc ſene. neq; ſolum eum principem cóſilij haberet, ſed etiam in conuictu. Excogitatum eſt à quibuſdam, ut priuatum ærarium Cæſaris interfectoribus ab equitibus Romanis conſtitueretur, id facile effici poſſe arbitrati ſunt, ſi & principes illius ordinis pecunias contuliſſent. Itaq; appellatus eſt à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps eſſe uellet. At ille qui offi-

cia amicis præſtanda ſine factione exiſtimaret, ſemperq́ à talibus ſe conſilijs remouiſſet. reſpondit, ſiquid Brutus de ſuis facultatibus uti uoluiſſet, uſurum quantum hæ paterentur, ſed neq; cum quoq̃ de ea re colloquuturū, neq; coiturum. Sic ille conſenſionis globus huius unius diſſenſione diſiectus eſt. Neq; multo poſt ſuperior eſſe cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Caſſius Prouinciarum, quæ ijs necis cauſæ datæ erant à Cos. deſperatis rebus, in exiliū proficiſcerentur. Atticus, qui pecuniam ſimul cum cæteris conferre noluerat florēti illi parti, abiecto Bruto, Italiaq́; cedenti HS C. M. muneri miſit, eidem in Epeiro abſens CCC iuſſit dari, neq; eo magis potenti adulatus eſt Antonio, neq; deſperatos reliquit. Secutum eſt bellum geſtum apud Mutinam, in quo, ſi tantū eum prudentem dicam, minus, quam debeam, prædicem, cū ille potius diuinus fuerit, ſi diuinatio appellanda eſt ꝑpetua naturalis bonitas, quæ nullis caſibus agitur, neq; minuitur. hoſtis Antonius iudicatus, Italia ceſſerat. Spes reſtituendi nulla erat. Non ſolum inimici, qui tamen erant potentiſſimi, & plurimi, ſed etiā qui aduerſarijs eius ſe dabant, & in eo lædendo aliquam conſecuturos ſperabant commoditatem, Antonij familiares ſequebātur, uxorem Fuluiam omnibus rebus ſpoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amiciſſimus eſſet Bruto, non modo nihil ijs indulſit ad Antoniū uiolandū, ſed è contrario familiares eius ex urbe profugientes quantum potuit, texit, quibus rebus indiguerunt, adiuuit. P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficiſci non potuerint. Ipſi autem Fuluiæ,

rum litibus deſtineretur, magniſq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium ſuum præſtitit, ut nullum illa præſtiterit uadimonium ſine Attico. ſponſor omnium rerum fuerit. Quin etiam, cum illa fundum ſecunda fortuna emiſſet in diem, neque poſt calamitatem uerſuram facere potuiſſet, ille ſe interpoſuit, pecuniamq́; ſine fœnore, ſineq́; ulla ſtipulatione credidit, maximumq́; exiſtimans quæſtum memorem, gratumq́; cognoſci, ſimulq́; aperire, ſe non fortunæ, ſed hominibus ſolere eſſe amicum, quæ cum faciebat, nemo eum temporis cauſa facere poterat exiſtimare. Nemini enim in opinionem ueniebat Antonium rerum potiturum. Sed ſenſim is à nonnullis optimatibus eius reprehendebatur, quod parum odiſſe malos ciues uideretur. Ille autem ſui iudicij potius quid ſe facere par eſſet intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent. Conuerſa fortuna eſt. ut Antonius redijt in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti. Itaque ad aduentum imperatorum de foro deceſſerat timens proſcriptionem. Latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut oſtendimus pauloante, opem tulerat. Tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo ij, modo illi in ſummo eſſent aut faſtigio, aut periculo, habebatq; ſecũ Quintum Gelium Canium æqualem, ſimillimumq́; ſui. Hoc quoq; ſit Attici bonitatis exemplũ, ꝙ cum eo, quẽ puerũ in ludo cognorat, adeo coniunctè uixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & ſi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non ſolũ ei, ſed etiá omnibus ſuis amicis eſſet inimicus, eoſq; uellet pro

ſcribere multis hortantibus, tamen Attici memor fuit officij, ut ei, cũ requiſiſſet, ubi nam eſſet, ſua manu ſcrĩpſit, ne timeret, ſtatimq́; ad ſe ueniret, Sciũ, & Gelium Canium de proſcriptorum numero exemiſſe, ac, ne qđ periculũ incideret, qđ noctu fiebat, præſidiũ ei miſit. Sic Atticus in ſummo timore non ſolum ſibi, ſed etiam ei, quem cariſſimum habebat, præſidio fuit. Neq; enim ſuæ ſolum à quoq̃ auxiliũ petijt ſalutis, ſed coniũctim, ut appareret nullam ſe iunctam ſibi ab eo uelle fortunã. Quod ſi gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hyeme, mariq; ſcopuloſo ſeruat, cur nõ ſingularis eius exiſtimetur prudentia, qui ex tot, tantiſq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? Quibus ex malis, ut ſe emerſerat, nihil aliud egit, q̃ ut plurimis, quibus rebus poſſet, eſſet auxilio. cum proſcriptos præmijs imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirũ uenit, cui res ulla defuerit: nemini nõ ibĩ perpetuo manendi poteſtas facta eſt. quin etiã poſt prælium philippenſe, interitumq́; C. Caſſi, & M. Bruti L. Iulium Mocillam Prætorium, & filiũ eius, Auluḿq; Torquatum, cæteroſq́; pari fortuna perculſos, inſtituerit tueri, atq; ex Epeiro, ijs omnia Samothraciã ſupportari iuſſerit. Difficile enim eſt omnia proſequi, & non neceſſaria. Illud unũ intelligi uolumus, illius liberalitatem, neq; temporariam, neq; calidam fuiſſe. Id ex ipſis rebus, ac temporibus iudicari poteſt, ꝙ non florentibus ſe uendicauit, ſed afflictis ſemper ſuccurrit. quiquidem Seruiliam Bruti matrem nõ minus poſt mortem eius, q̃ florẽtẽ coluerit. Sic liberalitate utens nullas inimicitias geſſit, ꝙ neq; lædebat quenq̃, neq; ſiquã iniuriã acceperat, non malebat

rat, non malebat

rat, non malebat obliuiſci, q̃ ulciſci. Idẽ in mortali memoria percepta retinebat beneficia. Quæ autem ipſe tribuerat, tãdiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaq; hic fecit, ut uere dictum uideatur, ſuã cuique mores fingunt fortunam, neque tamen prius ille fortunam, quàm ſe ipſe finxit, qui cauit, nequa in re plecteretur. Iis igitur rebus effecit, ut M. Vipſanius Agrippa intima familiaritate coniunctus adoleſcenti Cæſari, cum propter ſuam gratiam, & Cæſaris potentiam nullius conditionis non haberet poteſtatem, potiſſimum eius diligeret affinitatem, peroptaretq; equitis Romani filiam generoſam nuptijs, atq; harũ nuptiarum conciliator fuit (non enim eſt celandũ) M. Antonius triumuir reip. cuius gratia cũ augere poſſeſſiones poſſet ſuas, tantũ abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re uſus ſit ea, niſi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incõmodis. Quod quidem ſub ipſa proſcriptiõe perilluſtre fuit. Nã cũ L. Sauſei eqtis Romani æqualis ſui, qui cum plureis annos ſtudio ductus philoſophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretioſas poſſeſſiones, Triumuiri bona uendidiſſent, conſuetudine ea qua tum res gerebantur, Attici labore, atque induſtria factum eſt, ut eodẽ nuntio Sauſeius fieret certior, ſe patrimoniũ amiſiſſe, et recuperaſſe. Idẽ L. Iul. Calidium, quẽ poſt Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantiſſimum poetã noſtram tuliſſe ætatẽ uere uideor poſſe contendere, neq; minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditum poſt proſcriptionem equitum propter magnas eius Africanas poſſeſſiones in proſcriptorum numerũ à P. Volumnio præfecto fabrũ Antonij abſentem relatum expedi-

uit. Quod in præſenti utrum ei laborioſius, an glorio-ſius fuerit, difficile fuit iudicare, quod in eorum pericu=lis, non ſecus abſentes, q̃ præſentes amicos Attico eſſe curæ cognitum eſt. neq; uero minus ille uir bonus paterfamilias habitus eſt, quã ciuis. nam cum eſſet pecunioſus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator. neq; tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus uſus eſt. nam domum habuit in colle Quirinali pamphilianã ab auunculo hæreditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, ſed ſylua conſtabat. Ipſum enim tectum antiquitus conſtitutum plus ſalis, q̃ ſumptus habebat, in quo nihil commutauit, niſi ſiquidẽ uetuſtate coactus eſt. Vſus eſt familia, ſi utilitate iudicãdũ eſt, opti=ma, ſi forma, uix mediocri. Nanq; in ea erant pueri litteratiſſimi anagnoſtæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pediſſequus quidẽ quiſquã eſſet, qui non utrunq; horum pulchre facere poſſet. Pari modo artifices cæteri, quos cultus domeſticus deſyderat, apprime boni, neque tamen horum quenq̃, niſi domi natum, domiq; factum habuit, quod eſt ſignum non ſolum continentiæ, ſed etiam diligentiæ. nam & non intemperanter concupiſcere, qđ à pluribus uideas, continentis debet duci, et potius diligẽ=tia, q̃ pretio parare, nõ mediocris eſt induſtriæ. Elegans non magnificus. ſplendidus non ſumptuoſus, omni dili=gentia munditiã non affluentem affectabat. Supellex modica, non multa, ut in neutrã partem conſpici poſſet. Nec præteribo, quanq̃ nonnullis leue uiſum iri putẽ, cũ in primis lautus eſſet eques Romanus, et non parũ liberaliter in domũ ſuã omniũ ordinũ homines inuitaret, Scimus nõ amplius, q̃ terna millia æris peræque in ſin-

gulos menſes ex ephemeride eum expẽſum ſumptui ferre ſolitum, atq; hoc nõ auditum, ſed cognitum prædicamus. Sæpe enim propter familiaritatẽ domeſticis rebus ĩterfuimus. nemo in cõuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, q̃ anagnoſten, quod nos quidẽ iucundiſſimum arbitramur, neq; unq̃ ſine aliqua lectione apud eũ cœnatum eſt, ut nõ minus animo, q̃ uentre cõuiuæ delectarẽtur. nanq; eos uocabat, quorũ mores à ſuis nõ abhorrerẽt. Cũ tantæ pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ cõſuetudine, tãtaq; uſus eſt moderatione, ut neq; in HS uicies, qđ à patre acceperat, parum ſe ſplendide geſſerit, neq; in HS centies affluentius uixerit, q̃ inſtituerat, pariq; faſtigio ſteterit in utraq; fortuna, nullos habuerit hortos, nullam ſuburbanã, aut maritimam ſumptuoſam uillã, neq; in Italia præter Ardeatinũ, et Nomentanum ruſticũ prædium, omnisq; eius pecuniæ redditus conſtabat in Epiroticis, et urbanis poſſeſſionibus, ex quo cognoſci poteſt, eũ uſum pecuniæ nõ magnitudine, ſed ratione metiri ſolitũ. Mendaciũ neq; dicebat, neq; pati poterat. Itaq; eius comitas non ſine ſeueritate erat, neq; grauitas ſine facilitate, ut difficile eſſet intellectu, utrũ eũ amici magis uererẽtur, an amarent. Quicqd rogabatur religioſe promittebat, quod non liberalis, ſed leuis arbitrabatur, polliceri qđ præſtare non poſſet. Idem innitendo quod ſemel admiſiſſet, tanta erat cura, ut non mandatum, ſed ſuam rem uideretur agere. Nuſquam ſuſcepti negocij eum pertæſum eſt. Suam enim exiſtimationem in ea re agi putabat, qua nihil habebat carius. Quo fiebat, ut omnia Ciceronum Catonis, Marciq; Hortenſii. A. Torqua-

ti. multorum præterea equitum Romanorum negocia procuraret, ex quo iudicari poterat non inertia, ſed iudicio fugiſſe reip. procurationem. Humanitatis uero nullum afferre maius teſtimoniū poſſum, quàm ꝙ adoleſcens idem ſeni Sullæ fuerit iucundiſſimus, ſenex adoleſcenti M. Bruto. Cum æqualibus autem ſuis Quinto Hortenſio, et M. Cicerone ſic uixerit, ut iudicare difficile ſit, cui ætati fuerit aptiſſimus, quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. Ei rei ſunt indicio præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus ſunt editi, ſexdecim uolumina epiſtolarum ab conſulatu eius uſq; ad extremum tempus ad Atticum miſſarum, quæ qui legat, non multum deſyderat hiſtoriam contextam eorū temporum. Sic enim omnia de ſtudijs principum, uitijs ducum, æmulationibus reip. perſcripta ſunt, ut nihil in his non appareat, & facile exiſtimari poſſit prudentiam quodammodo eſſe diuinationem. Non enim Cicero ea ſolum, quæ uiuo ſe acciderūt, futura prædixit, ſed etiam quæ nunc uſu ueniunt, cecinit, ut Vates. De pietate autem Attici, quid plura commemorem? cum hoc ipſum uere gloriantem audierim in funere matris ſuæ, quam extulit annorum nonaginta, cum eſſet ſeptem, & ſexaginta, ſe unquam cum matre in gratiam rediſſe, nunquam cum ſorore fuiſſe in ſimultate, quam prope ætate æqualem habebat, quod eſt ſignum aut nullam unq̄ inter eos querimoniam interceſſiſſe, aut hunc ea fuiſſe in ſuos indulgētia, ut quos amare deberet, iraſci eis nefas duceret, neq; id fecit natura ſolū (quanq̄ omnes ei paremus) ſed etiā doctrina.

Nam & principum Philoſophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendam non ad oſtentationem uteretur. Moris etiam maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſq; amator, q̃ adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo uolumine expoſuerit, quo magiſtratus ornauit, nulla enim lex, neq; pax, neq; bellum, neq; res illuſtris eſt populo Ro. quæ non in eo ſuo tempore ſit notata. & quod difficillimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, ut ex eo clarorum uirorum propagines poſſimus cognoſcere. Fecit hoc idem ſeparatim in alijs libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoq; ortus, quos honores, quibuſq; temporibus cœpiſſet. pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Scipionis Cornelij, & Fabij Maximi Fabiorum, et Aemeliorum, quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorum. Attigit quoq; poeticen, credimus ne eius expers eſſet ſuauitatis? nanq; uerſibus, q̃ honore, rerumq; geſtarũ amplitudine cæteros R. Populi præſtiterunt, expoſuit; ita, ut ſub ſingulorum imaginibus facta, magiſtratuſq; eorum non amplius quaternis. quiniſq; uerſibus deſcripſerit, quod uix credendum ſit tantas res tam breuiter potuiſſe declarari. Eſt etiam unus liber græce confectus de conſulatu Ciceronis. Hactenus Attico uiuo edita à nobis ſunt. Nunc, quoniam fortuna nos ſuperſtites ei eſſe uoluit, reliqua perſequemur, & quantum potuerimus rerum exemplis lectores docebimus, ſicut ſupra ſignificauimus, ſuos cuiq; mores plerunq; conciliare fortunam. nanq; hic contentus ordine equeſtri quo erat ortus. in affi

nitatem peruenit Imperatoris Diui Iulij filij, cum iam ante familiaritatem eius eſſet conſecutus nulla alia re, quàm elegantia uitæ, qua cæteros ceperat principes ci= uitatis dignitate pari, fortuna humiliores. Tanta enim proſperitas Cæſarem eſt conſecuta, ut nihil ei non tri- bueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, et concilia rit, quod ciuis romanus, quiuit conſequi. Nata autem eſt Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collo cauit. hanc Cæſar uix anniculam T. Claudio Neroni Druſilla nato priuigno ſuo deſpondit. Quæ coniunctio neceſſitudinem eorum ſanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem, quamuis ante hæc ſponſalia non ſolum cum ab urbe abeſſet, nunquam ad ſuorum quenquam literas miſit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibuſq; in locis, & quandiu eſſet mora- turus, ſed & cum eſſet in urbe, & propter ſuas infini tas occupationes minus ſæpe, quàm uellet Attico frue- retur, nullus dies temere interceſſerit, quo non ad eum ſcriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæſtionem poeticam ei proponeret. in- terdum iocans eius uerboſiores eliceret epiſtolas. Ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo conſtituta, uetuſtate, atq; in curia detecta prolaberetur, ut Attici admonitu Cæſar eã reficiendam curaret. Neq; uero à M. Antonio minus abſens literis colebatur, adeo ut accurate ille exul eum literis quid ageret, quid cu- ræ ſibi haberet, certiorem faceret Atticum. Hoc quale ſit, facilius exiſtimabit is, qui iudicare poterit quãtæ ſit ſapientiæ eorum retinere uſum, beneuolentiamq;, inter quos maximarũ rerum non ſolũ æmulatio, ſed obtrecta

tio tanta intercedebat, quantam fuit incidere neceſſe inter Cæſarem, atq; Antonium, cum ſe uterque principem non ſolum urbis romanæ, ſed orbis terrarum eſſe cuperet. Tali modo cum ſeptem, & ſeptuaginta annos compleſſet, atq; ad extremam ſenectutem non minus dignitate, quàm gratia, fortunáq; creuiſſet (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate conſecutus) tantáq; proſperitate uſus eſt ualetudinis, ut annis X X X medicina non indiguiſſet, nactus eſt morbum, quem initio & ipſe, & medici contempſerunt. nam putarunt eſſe tenaſmon, cui remedia celeria, faciliáq; proponebantur. In hoc cum treis menſes ſine ullis doloribus, præterquã quos ex curatione cupiebat conſumpſiſſet, ſubito tanta uis morbi in unum inteſtinum prorupit, ut extremo tẽpore per lumbos fiſtulæ putris eruperit. Atq; hoc prius, quàm ei accederet poſtquam in dies dolores accreſcere, febresq; acceſſiſſe ſenſit, Agrippam generum ad ſe accerſiri iuſſit, & cum eo L. Cornelium Balbũ, Sextumq; Peducæum. Hos ut ueniſſe uidit, in cubitum nixus, quã tam inquit curam, diligentiamq; in ualetudine mea tuẽda hoc tempore adhibuerim, cum uos teſtes habeam, nihil opus eſt pluribus uerbis commemorare, quibus, quoniam, ut ſpero, ſatisfeci, me nihil reliqui feciſſe, quod ad ſanandum me pertineret. reliquum eſt, ut egomet mihi conſulam, id uos ignorare nolui. nam mihi ſtat alere morbum deſinere. nanque his diebus, quicquid cibi ſumpſi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores ſine ſpe ſalutis. Quare à uobis peto, primum ut conſilium probetis meum, deinde ne fruſtra dehortando conemini. Hac oratione habita tanta conſtantia

uocis, atq; uultus, ut non ex uita, ſed ex domo in domum uideretur migrare. Cum quidem Agrippa eum flens, atq; oſculans oraret, atq; obſecraret, ne ad id, quod natura cogeret ipſe quoq; ſibi acceleraret. Et quoniam tum quoq; poſſet temporibus ſupereſſe ſe ſibi, ſuiſq; reſeruaret, preces eius taciturna ſua obſtinatione depreſſit. Sic cum biduum cibo ſe abſtinuiſſet ſubito febris deceſſit, leuiorq; morbus eſſe cœpit. Tamen propoſitum nihilo ſecius peregit. Itaq; die quinto poſtquam id conſilium inierat, prid. Cal. Aprilis Cn. Domitio. C. Soſio Coſs. deceſſit. Elatus eſt in lecticula, ut ipſe præſcripſerat, ſine ulla pompa funeris comitantibus omnibus bonis maxima uulgi frequentia. Sepultus eſt iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Quinti Cæcili Auunculi ſui.

FINIS.

MARCI T. C. EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

M. T. C. BRVTO. S.

CLODIVS Trib. pleb. Deſignatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat; quod cũ mihi ita perſuaſum ſit, non dubito (bene enim me noſti) quin illum quoq; iudices à me amari. Nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non reſpondere in amore iis, à quibus prouocere. Is mihi uiſus eſt ſuſpicari nec ſine magno meo quidem dolore, aliquid à ſuis, uel per ſuos potius inimicos ad te eſſe delatum, quo tuus animus à ſe eſſet alienior. Non ſoleo mi Brute (quod tibi notum eſſe arbitror) temere affirmare de altero. Eſt enim periculoſum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq; naturas. Clodij animum perſpectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, ſed ad ſcribendum non neceſſaria. Volo enim hoc teſtimonium tibi uideri potius, q̃ epiſtolam. Auctus Antonij beneficio eſt, eius ipſius beneficij magna pars à te eſt. Ita eum ſaluis nobis uellet ſaluum. In eum autem locum rem adductam intelligit (eſt enim, ut ſcis minime ſtultus) ut utrique ſalui eſſe non poſſint. Itaq; nos mauult, de te uero amiciſſime & loquitur, & ſentit. Quare, ſiquis ſecus ad te de eo ſcripſit, aut ſi coràm locutus eſt, peto à te etiam, atque etiam mihi ut potius credas, qui & facilius iudicare poſſum, quàm ille neſcio quis, et te plus diligo. Clodiũ tibi ami-

ciſſimum exiſtima, ciuemq́; talem, qualis & prudentiſſimus, & fortuna optima eſſe debet. Vale.

M. T. C. BRVTO.

SCripta, & obſignata iam epiſtola literæ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum nouarum, maximeq́; mirabiles, Dolabellã quinq; cohortes miſiſſe in Cherrhoneſſum. Adeó ne copijs abũdat, ut is, qui ex Aſia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? Quinq; autem cohortibus quid ſe nam facturum arbitratus eſt, cum tu eo quinq; legiones, optimum equitatũ, maxima auxilia haberes, quas quidem cohortes ſpero iam tuas eſſe, quoniam latro ille tam fuit demens, & tuum conſilium uehementer laudo, quod non prius tuum exercitũ Apollonia, Dyrrhachioq́; mouiſti, quàm de Antonij fuga audiſti, Bruti eruptione, populi romani uictoria. Itaq; quod ſcribis poſtea ſtatuiſſe te ducere exercitũ in Cherrhoneſſum, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio eſſe imperium populi Ro. facis ex tua dignitate, & è rep. Quod ſcribis de ſeditione, quæ facta eſt in legione quarta de Antonijs, quod dicam in bonam partem accipias, magis mihi probatur militum ſeueritas, quàm tua. Te beneuolentiam exercitus, equitumq́; expertum eſſe uehementer gaudeo. De Dolabella, ut ſcribis, ſiquid habes noui, facies me certiorem, in quo ualde delector, me ante prouidiſſe, ut tuum iudicium liberum eſſet cũ Dolabella belli gerẽdi, et id ualde pertinuit, ut ego tum intellegebã, ad remp. ut nunc iudico, ad dignitatẽ tuam. Quod ſcribis me maximo ocio egiſſe, ut inſectarer Antonios, idq́; laudas, credo ita uideri tibi, ſed illam diſtinctionem

ctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim acrius probibenda bella ciuilia eſſe, quàm in ſuperatos iracundiá exercendam. Vehementer à te Brute diſſentio, neq; clementiæ tuæ concedo, ſed ſalutaris ſeueritas uincit inanem ſpeciem clementiæ. quod ſi clementes eſſe uoluerimus, nunquam deerunt bella ciuilia. Sed de hoc tu uideris. De me poſſum idem, quod Plautinus pater in trinummo. Mihi quidem ætas acta fermè eſt, tua iſtuc refert maxime. Opprimemini (mihi crede) Brute, niſi prouideritis, neq; enim populũ ſemp eũdẽ habebitis, neq; Senatũ, neq; Senatus ducẽ. Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta, nihil poteſt eſſe uerius. XIIII Cal. Maij.

M. T. C. BRVTO. S.

Oſtræ res meliori loco uidebantur. Scripta enim ad te certò ſcio, quæ geſta ſunt, qualeis tibi ſæpe ſcripſi Conſules tales extiterũt. Cæſaris uero pueri mirifica indoles uirtutis, utinam tam facile eum florentem & honoribus, et gratia regere, ac tenere poſſimus, q̃ facile adhuc tenuimus. Eſt omnino illud difficilius, ſed tamen non diffidimus. Perſuaſum eſt enĩ adoleſcenti, et maxime per me, eius opera nos eſſe ſaluos & certe, niſi is Antonium ab urbe auertiſſet, periſſent omnia. Triduo uero, aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculſa ciuitas tota ad te ſe cũ coniugibus, & liberis effundebat, eadem recreata ad XII Cal. Maij te hũc uenire, q̃ ſe ad te ire malebat, quo qdẽ die magnorũ meorũ laborũ, multarumq; uigiliarum fructum cepi maximum, ſi modo eſt aliquis fructus ex ſolida, ueráq; gloria. Ná tantæ multitudinis,

quantum capit urbs noſtra, concurſus eſt ad me factus, eaq; cum uſq; in capitolium deductus maximo clamore, atq; plauſu in roſtris collocatus ſum. Nihil eſt in me inane, neq; enim debet. Sed tamen omnium ordinum conſenſus, gratiarum actio, congratulatioq; me commouet propterea, quod popularem me eſſe in populi ſalute præclarum eſt. Sed hæc te malo ab alijs audire, me uelim de tuis rebus, conſilijsq; facias diligentiſſime certiorem. Illudq; conſyderes, ne tua liberalitas diſſolutior uideatur. Sic ſentit Senatus, ſic populus romanus, nullos unq̃ hoſtes digniores omni ſupplicio fuiſſe, q̃ eos ciues, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt, quos quidem ego omnibus ſententijs ulciſcor, & perſequor omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re ſentias tui iudicij eſt. Ego ſic ſentio trium fratrum unam, & eandem eſſe cauſam, Conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos amiſimus. Hircius quidẽ in ipſa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante uiciſſet. Nam Panſa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non poterat. Reliquias hoſtium Brutus perſequtur, & Cæſar. Hoſtes autem omnes iudicati, qui M. Antonij ſectam ſecuti ſunt. Itaq; id ſenatuſconſultum, pleriq; interpretantur etiam ad tuos, ſiue captiuos, ſiue deditiuos pertinere. Equidẽ nihil differui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem. quod ita ſtatueram à te cognoſcere cauſam eius ſenatum oportere. X Calendarum Maij.

M. BRVTVS M. T. Ciceroni. S.

QVanta ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare, quàm

mare, quàm mihi ſcribere, cum alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quod Bruti eruptio non ſolum ipſi ſalutaris fuit, ſed etiam maximo ad uictoriam adiumento. Quod ſcribis trium Antoniorum unam, atq; eandem cauſam eſſe, quid ego ſentiã, mei iudicij eſſe ſtatuo nihil, niſi hoc, Senatus, aut populi R. iudicium eſſe de his ciuibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipſum inquies inique facis, qui hoſtilis animi in remp. homines ciues appelles, immo iuſtiſſime. Quod enim non dum Senatus cenſuit, nec populus R. iuſſit, id arroganter non præiudico, neq; reuoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quicquam eripui, neque diſſolute quicquam remiſi, habuiq; in mea poteſtate, quoad bellum fuit, multo quidem honeſtius iudico, magiſq; quod concedere poſſit reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. Qua in re Cicero uir optime, ac fortiſſime, mihiq; merito, & meo nomine, & reip. cariſſime nimis credere uideris ſpei tuæ, ſtatimq;, ut quiſq; aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere, quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute, facies tamen quod tibi uiſum fuerit, etiam ego, cum me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtra oppreſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſq; mali excidendi cauſa ſit, ut aliud renaſcatur illo peius. Nihil iam neq; opinantibus, aut patientibus nobis aduerſi euenire poteſt. In quo non

cum omnium culpa, tum præcipue tua futura ſit, cuius tantam authoritatem Senatus, ac populus R. non ſolum eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxime in libera ciuitate unius eſſe poteſt, quam tu non ſolum bene ſentiendo, ſed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi ſupereſt, nulla abs te deſyderatur, niſi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia ſic abunde adſunt, ut cum quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ uirtutes. Vnum hoc grato animo, liberaliq; profectum cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem deſyderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut præſidio ſit. Itaq; timeo de conſulatu, ne Cæſar tuus altius ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi Conſul factus ſit, diſcenſurum. Quod ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumentum occaſionem regnandi habuit, quonam animo fore putas, ſiquis authore non tyranno interfecto, ſed ipſo Senatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis, fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorſus alienæ, ſi prouideri potuit, ne exiſteret, quod utinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te conſulem factum audiuimus. Tum uero incipiam proponere mihi remp. iuſtam, & iam ſuis nitentem uiribus, ſi iſtuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maijs ex caſtris.

M. T. C.

M. T. C. MARCO BRVTO. S.

D V. Calendarũ Maij, cum de ijs, qui hoſtes indicati ſunt bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Vẽtidio, et ut Caſſius perſequeretur Dolabellam, cui cũ eſſem aſſenſus, decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, & e rep. eſſe, perſequerere Dolabellã bello, ſi minus id commodo reip. facere poſſes, ſiue non exiſtimares e rep. eſſe, ut in ijſdem locis exercitum contineres, nihil honorificentius potuit facere Senatus, q̃ ut tuum eſſet iudicium, quid tibi maxime conducere reipub. uideretur. Equidem ſic ſentio, ſi manum habet, ſi caſtra, ſi ubi conſiſtat uſpiam Dolabella ad fidẽ, & ad dignitatem tuã pertinere eum perſequi. De Caſſij noſtri copijs nihil ſciebamus, neque enim ab ipſo ullæ literæ, neque nuntiabatur quicquam, quod pro certo haberemus. Quantopere autem interſit opprimi Dolabellam profecto intelligis, tum ut ſceleris pœnas perſoluat, tum ne ſit, quo ſe latronum duces ex mutinenſi fuga conferant. Atque hoc mihi iam in te placuiſſe potes ex ſuperioribus meis literis recordari, quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidium ſalutis in tuo exercitu, quo magis nunc liberati (ut ſpero) periculis in Dolabella opprimendo occupati eſſe debemus. Sed hæc cogitabis diligentius. Statues ſapienter. Facies nos, quod conſtitueris, & quid agas (ſi tibi uidebitur) certiores. Ciceronem noſtrum in ueſtrum collegium cooptari uolo. Exiſtimo omnino abſentium rationem ſacerdotum comitijs poſſe haberi, nam etiam factũ eſt antea.

C. enim Marius, cum in Cappadocia eſſet, lege domitia factus eſt augur, nec quo minus id poſtea liceret, ulla lex ſanxit. Eſt etiam in lege iulia, quæ lex eſt de ſacerdotijs proxima his uerbis, qui petit, cuius'ue ratio habebitur, aperte indicat poſſe rationem haberi, etiam non præſentis, Hac de re ſcripſi ad eum, ut tuo iudicio uteretur, ſicut in rebus omnibus. Tibi autem ſtatuendum eſt de Domitio, & de Catone noſtro. Sed quamuis liceat abſentis rationem haberi, tamen omnia ſunt præſentibus faciliora. Quod ſi ſtatueris in Aſiam tibi eundum, nulla erit ad comitia noſtros accerſcendi facultas. omnino Panſa uiuo celeriora omnia putabamus. Statim enim collegam ſibi ſurrogaſſet, deinde ante prætoria ſecerdotum comitia fuiſſent. Nunc per auſpicia longam moram uideo. Dum enim unus erit patricius magiſtratus, auſpicia ad patres redire non poſſunt. Magna ſane perturbatio. Tu tota de re quid ſentias, uelim me facias certiorem. III Nonarum Maij.

M. BRVTVS M. T. CICERONI. S.

Noli expectare, dum tibi gratias agam, iampridem hoc ex noſtra neceſſitudine, quæ ad ſummam beneuolentiam peruenit, ſublatum eſſe debet. Filius tuus à me abeſt, in Macedonia congrediemur. Iuſſus eſt enim Ambraciam ducere equites per Theſſaliam, & ſcripſi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. Cum eum uidero (quoniam nobis permittis) communiter conſtituemus de reditu eius. Ad petitionem, aut ad commendationem honoris, tibi Gliconа medicũ Panſæ, qui ſororem Achilleos noſtri in matrimonio habet, diligentiſſime

bet, diligentiſſime commendo. Audimus eum ueniſſe in ſuſpitionem Torquato de morte Panſæ, cuſtodiriq́;, ut parricidam, nihil minus credendum eſt. Quis enim maiorem calamitatem morte Panſæ accepit? præterea eſt modeſtus homo, & frugi, quem ne utilitas quidem uideatur impulſura fuiſſe ad facinus. Rogo te, & quidem ualde rogo (nam Achilleus noſter non minus, q̃ æquũ eſt, laborat) eripias eum ex cuſtodia, cõſerueſq́;. Hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atq; ullam aliam rẽ pertinere arbitror. Cum has ad te ſcriberem literas, ab Satrio legato Caij Trebonij reddita eſt mihi epiſtola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæſum, fugatumq́; eſſe. Græcam epiſtolam tibi miſi Cythererei cuiuſdam ad Satrium miſſam. Flauius noſter de controuerſia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, ſumpſit te iudicem, rogo te Cicero, et Flauius rogat rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredẽ, pecuniam debuerit ciuitas, non eſt dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, ſed ſibi donatum æs alienum à Cæſare dicunt. Noli pati à neceſſarijs tuis neceſſario meo iniuriam fieri, XVII Calendarum Iunij ex caſtris ad imam Candauiam.

M. BRVTVS M.T.CICERONI. S.

Bibulus quàm carus mihi eſſe debeat, nemo melius iudicare poteſt, quàm tu, cuius tantæ pro rep. contentiones, ſolicitudineſq́; ſunt, fueruntq́;. Itaque uel ipſius uirtus, uel noſtra neceſſitudo debet conciliare te illi, quo minus multa mihi ſcribenda eſſe arbitror. Voluntas enim te mouere debet noſtra, ſi

modo iuſta eſt, aut pro officio neceſſario ſuſcipitur, is Panſæ locum petere conſtituit. eam nominationem à te petimus, neq; coniunctiori dare beneficium, quàm nos tibi ſumus, neq; digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet ad me ſcribere, cum ipſi per ſe tibi commendatiſſimi ſint? Apuleium uero tu tua authoritate ſuſtinere debes. Sed Apuleius in ſua epiſtola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex ſinu tuo tantum iam uirum, ex quanto (crede mihi) poteſt euadere, qui ueſtris paucorum reſpondeat laudibus.

M. T. C. MARCO BRVTO. S.

M Vltos tibi commendo, & commendem neceſſe eſt. optimus enim quiſque uir, & ciuis ſequitur iudicium tuum, tibiq; omnes fortes uiri nauare operam, & ſtudium uolunt, nec quiſquam eſt, quin ita exiſtimet meam apud te & gratiam, & authoritatem ualere plurimũ. Sed C. Naſennium municipem ſueſſanum tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretenſi bello Metello imperatore Octauum principem duxit, poſtea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore cum reipub. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus ualeat per te aliquid authoritatis aſſumere. Fortem uirum Brute tibi commendo, frugi hominem, &, ſiquid ad rem pertinet, etiam locupletem, Pergratum mihi erit, ſi eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere poſſit.

M. T. C. MARCO BRVTO. S.

f Vngerer officio, quo tu functus es in meo luctu, teq́; per literas conſolarer, niſi ſcirem his remedijs, quibus meum dolorem tu leuaſſes, te in tuo nõ egere, ac uelim facilius, q̃ tunc mihi, nunc tibi tu te medeare. Eſt enim alienũ tanto uiro, ut es tu, qđ alteri præceperit, id ipſum facere non poſſe. Me quidẽ tum rationes, quas collegeras, tum authoritas tua à nimio mærore deterruit. Cum enim mollius tibi ferre uiderer, q̃ deceret uirũ, præſertim eum, qui alios conſolari ſoleret, accuſaſti me per literas grauioribus uerbis, q̃ tua conſuetudo ferebat. Itaq; iudiciũ tuũ magni æſtimans, idq́; ueritus me ipſe collegi, et ea, quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua authoritate addita. Ac mihi tum Brute officio ſolum erat, & naturæ, tibi nunc populo & ſcænæ (ut dicitur) ſeruiendum ẽ. Nam cum in te non ſolum exercitus tui, ſed omniũ ciuium, ac pene gentium coniecti oculi ſint, minime decet, propter quẽ fortiores cæteri ſumus, eum ipſum animo debilitatum uideri. Quam ob rem accepiſti tu quidem dolorem (id enim amiſiſti, cui ſimile in terris nihil fuit) & eſt dolendum in tam graui uulnere, ne id ipſum carere omni ſenſu doloris ſit miſerius, q̃ dolere, ſed, ut modice cæteris utile eſt, tibi neceſſe eſt. Scriberem plura, niſi ad te hæc ipſa nimis multa eſſent. Nos te, tuumq́; exercitum expectamus, ſine quo, ut reliqua ex ſententia ſuccedant, uix ſatis liberi uidemur fore. De tota rep. plura ſcribam, & fortaſſe iam certiora his literis, quas Veteri noſtro cogitabam dare.

M. T. C. MARCO BRVTO. S.

Nullas adhuc à te literas habebamus, ne famã quidem, quæ declararet te cognita Senatus authoritate, in Italiam adducere exercitum, quod ut faceres, idq; maturares magnopere deſyderabat reſp. Ingraueſcit enim in dies inteſtinum malum, nec externis hoſtibus magis, quàm domeſticis laboramus, qui erant omnino ab initio belli, ſed facilius frãgebantur. Erectior Senatus erat, non ſententijs ſolum noſtris, ſed etiã cohortationibus excitatus. Erat in Senatu ſatis uehemens, & acer Panſa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in ſocerũ, cui conſuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinam gerebatur, nihil ut in Cæſare reprehenderes, nonnulla in Hircio huius belli fortuna, ut in ſecundis fluxa, ut in aduerſis bona, erat uictrix reſp. cæſis Antonij copijs, ipſo expulſo à Bruto. Deinde ita multa peccata, ut quodammodo uictoria excideret è manibus, perterritos, inermes, ſaucios non ſunt noſtri duces perſecuti, datumq; Lepido tempus eſt, in quo leuitatem eius ſæpe perſpectam maioribus in malis experiemur. Sunt exercitus boni, ſed rudes Bruti, & Planci. Sunt fideliſſima, & maxima auxilia Gallorum, ſed Cæſarem meis conſilijs adhuc gubernatum præclara ipſum indole, admirabiliq; conſtantia improbiſſimus literis quidam, fallacibusq; interpretibus, ac nuntijs impulerunt in ſpem certiſſimam conſulatus, quod ſimulatq; ſenſi, neque ego illum abſentem literis monere deſtiti, nec accuſare præſentes eius neceſſarios, qui eius cupiditati

ſuffragari uidebantur. Nec in ſenatu ſceleratiſſimorum conſiliorum fontes aperire dubitaui, nec uero ulla in re memini, aut Senatum meliorem, aut magiſtratus. Nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentiſſimi potius (quandoquidem potentia iam in ui poſita eſt, & armis) accidit, ut nemo Trib. Pl. nemo alio magiſtratu, nemo priuatus author exiſteret, ſed in hac conſtantia, atq; uirtute, erat tamen ſolicita ciuitas. Illudimur enim Brute, tum militum delitijs, tum imperatoris inſolentia, tantum quiſq; in rep. poſſe poſtulat, quantum habet uirium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non exiſtimatio ciuium, non poſteritatis uerecundia. Hæc ego multo ante proſpiciens fugiebam ex Italia; tum, cum me ueſtrorum edictorum fama reuocauit. Incitaſti uero tu me Brutæ Veliæ. quanquam enim dolebam in eam me urbem ire, à qua tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoq; quondam acciderat periculo ſimili, caſu triſtiore, perrexi tamen, Romamq; perueni, nulloq; præſidio quatefeci Antonium, contraq; eius arma nefanda præſidia, quæ oblata ſunt, Cæſaris conſilio, & authoritate firmaui, qui ſi ſteterit idem, mihiq; paruerit, ſatis uidemur habituri præſidij, ſin autem impiorum conſilia plus ualuerint, quàm noſtra, aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum ſuſtinere, ſpes omnis eſt in te. Quam ob rẽ aduola obſecro, atq; eam remp. quam uirtute, atque animi magnitudine, magis quàm euentis rerum liberaſti, exitu libera. omnis omnium concurſus ad te futurus eſt. Hortare idem per literas Caſſium. Spes libertatis nuſquam, niſi in ueſtrorum caſtrorum

præſidijs eſt. Firmos omnino & duces habemus ab occi dente, & exercitus. Hoc adoleſcentis præſidium equidem adhuc firmum eſſe confido, ſed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdum extimeſcam. Habes totum reip. ſtatum, qui quidem tum erat, cum has literas dabam. Velim deinceps meliora ſint, ſin aliter fuerit, (quod Dij omen auertant) reip. uicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat, mihi quidem aliquantulum reliqui eſt.

MARCVS BRVTVS CICERONI. S.

11 Veteris Antiſtij talis animus eſt in rep. ut nō dubitem, quin in Cæſare, & Antonio ſe præſtiturus fuerit acerrimum propugnatorē cōmunis libertatis, ſi occaſioni potuiſſet occurrere. Nam qui in Achaia congreſſus P. Dolabella milites, atque equites habente, quoduis adire periculum ex inſidijs paratiſſimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus eſſe pecuniam dare, aut libenter dediſſe homini nequiſſimo, atque improbiſſimo, is nobis ultro pollicitus eſt, & dedit XX HS ex ſua pecunia, &, quod multo carius eſt, ſe ipſum obtulit, & coniunxit. huic perſuadere cœpimus, ut imperator in caſtris remaneret, remq; publicam defenderet; ſtatuit id ſibi, quoniam exercitum dimiſiſſet, ſtatim uero rediturum ad nos confirmauit legatione ſuſcepta, niſi prætorum comitia habituri eſſent conſules. Nam illi ita ſentienti de rep. magnopere author fui, ne differret tempus petitionis ſuæ, cuius factum omnibus gratum eſſe debet, qui modo iudicarint hunc exercitum eſſe utilem reip. tibi tanto gra-

tius; quanto maiore & animo, gloriaq́; libertatem noſtram defendis, & dignitatem, ſi contigerit noſtris conſilijs exitus, quem optamus, perſuncturus es. ego etiam te Cicero proprie, familiariterq́; te rogo, ut Veterem ames, uelisq́; eſſe quamampliſſimum, qui, & ſi nulla re deterreri à propoſito poteſt, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq́; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium ſuum, & mihi gratiſſimum erit.

M. T. C. MARCO BRVTO.

Etſi daturus eram Meſſalæ Coruino continuo literas, tamen Veterem noſtrum ad te ſine literis meis uenire nolui. Maximo in diſcrimine reſp. Brute uerſatur, uictoresq́; , rurſus decertare cogimur, id accidit Marci Lepidi ſcelere, & amentia, quo tẽpore, cum multa propter eam curam, quam pro rep. ſuſcepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non poſſe matris tuæ precibus cedere, non ſororis. Nam tibi (quod mihi plurimi eſt) facile me ſatisfacturum arbitrabar. Nullo enim modo poterat cauſa Lepidi diſtingui ab Antonio, omniumq́; iudicio etiam durior erat, quod cum honoribus ampliſſimis à Senatu eſſet Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras literas ad Senatum miſiſſet, repente non ſolum recepit reliquias hoſtium, ſed bellum acerrimum terra, mariq; gerit, cuius exitus, qui futurus ſit, incertum eſt, itaq; cum rogamur, ut miſericordiam liberis eius impertiamur, nihil affertur, quo minus ſumma ſupplicia, ſi (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum uicerit ſubeun-

da nobis ſint. Nec uero me fugit, quàm ſit acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclare legibus comparatum eſt, ut caritas liberorum amiciores parentes reip. redderet. Itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hoſtem iudicat. atq; ille, ſi armis poſitis de ui damnatus eſſet, quo in iudicio certe defenſionem non haberet, eandem calamitatem ſubirent liberi bonis publicatis, quanquam, quod tua mater, & ſoror deprecatur pro pueris id ipſum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, et reliqui hoſtes denuntiant. Itaq; maximam ſpem hoc tempore habemus in te, atq; exercitu tuo, tum ad reip. ſummam, tum ad gloriam, & dignitatem tuam uehementer pertinet te in Italiã, ut ante ſcripſi, uenire quamprimum. Eget enim uehementer cum uiribus tuis, tum etiam conſilio reſp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, ſingulariq; officio libenter ex tuis literis complexus ſum, eumq; cum tui, tum reip. ſtudioſiſſimum, amantiſſimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut ſpero, uidebo, tecũ enim illum, et te in Italiam celeriter eſſe uenturum confido.

Marcus Brutus M. Tullio Ciceroni.

d E Marco Lepido uereri me cogit reliquorum timor, qui ſi eripuerit ſe nobis, quod uelim temere, atq; iniurioſe de illo ſuſpicati ſint homines, oro, atq; obſecro te Cicero, neceſſitudinem noſtrã, tuamq; in me beneuolentiam obteſtans ſororis meæ liberos, obliuiſcaris eſſe Lepidi filios, meq; his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. Hoc ſi à te impetro, nihil profecto dubitabis

fecto dubitabis pro his ſuſcipere. Aliter alij cum ſuis ui uunt. nihil ego poſſum in ſororis meæ liberos facere, quo poſſit expleri uoluntas mea, aut officium. Quid uero aut mihi tribuere boni poſſunt, ſi modo digni ſumus, q bus aliquid tribuatur, aut ego matri, ac ſorori, pueriſq; illis præſtaturus ſum, ſi nihil ualuerit apud te, reliquúq; Senatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? Scribere multa ad te neq; poſſum præ ſolicitudine, ac ſto macho, neq; debeo. Nam, ſi in tanta re, tamq; neceſſaria uerbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirman dum, nulla ſpes eſt, facturum te, quod uolo, et quod opor tet. Quare noli expectare longas preces. intuere me ipſum, qui hoc à te, uel à Cicerone coniunctiſſimo homi ne priuatim, uel à conſulari tali uiro remota neceſſitudi ne priuata impetrare debeo. Quid ſis facturus, uelim mihi quamprimum reſcribas. Calendis Quintilibus ex caſtris.

M. T. Cicero Marco Bruto. S.

b Reues tuæ literæ, breueis dico, immo nullæ. tribus'ne uerſiculis his temporibus Brutus ad me? nihil ſcripſiſſem potius, & requiris me as. Quis unquam ad te tuorũ ſine meis uenit? Quæ autem epiſtola non pondus habuit? quæ ſi ad te perla tæ non ſunt, ne domeſticas quidem tuas perlatas arbi tror. Ciceroni ſcribis te longiorem daturum epiſtolam, recte id quidem, ſed hæc quoq; debuit eſſe plenior. Ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te diſceſſu ſcripſiſſes, ſtatim extruſi tabellarios, literaſq; ad Ciceronem, ut ẽt ſi in Italiam ueniſſet, ad te rediret. Nihil enim mihi iu

iundius, nihil illi honeſtius, quanquam aliquoties ei ſcripſeram ſacerdotum comitia mea ſumma contentione in alterum annum eſſe reiecta, quod ego cum Ciceronis cauſa elaboraui, tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorũ, quod ad te etiam ſcripſeram. Videlicet, cum illam puſillam epiſtolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. Quare omni ſtudio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq́; adducas, quod ipſum, ſi remp. cui ſuſceptus es, reſpicis, tibi iam, iamq́; faciendum eſt. renatum enim bellum eſt, idq́; non paruo ſcelere Lepidi. Exercitus autem Cæſaris, qui erat optimus, non modo nihil prodeſt, ſed etiam cogit exercitum tuum flagitari, qui ſi Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas ſit) qui ſe non in tua caſtra conferat. etſi Brutum præclare cum Planco coniunctum habemus. Sed non ignoras, quam ſint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus præliorum, quin etiam, ſi, ut ſpero, uicerimus, tamen magnã gubernationem tui conſilij, tuæq́; authoritatis res deſyderabit. Subuẽni igitur per deos, idq́; quamprimum tibi perſuade non te Idibus martijs, quibus ſeruitutem à tuis ciuibus repuliſti, plus profuiſſe patriæ, quàm ſi mature ueneris profuturum. II Iduum Quintil.

MAR. T. C. MARCO BRVTO. S.

m Eſſalam habes. Quibus igitur literis tam accurate ſcriptis aſſequi poſſum ſubtilius, ut explicem, quæ gerantur, quæ'que ſint in rep. quam tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantiſſime expedire, & deferre ad te poteſt? Caue

enim

enim exiſtimes Brute(quanquam non eſt néceſſe ea mé ad te, quæ tibi nota ſunt ſcribere) Sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo ſilentio præterire, atuc putes probitate, conſtantia, cura, ſtudio reip. quicquam illi eſſe ſimile, ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur, quanquam in hac ipſa ſapientia plus apparet, ita graui iudicio, multaq; arte ſe exercuit in uerißimo genere dicendi, tanta autem induſtria eſt, tantumq; euigilat in ſtudio, ut non maxima ingenio, quod in eo ſummum eſt, gratia habenda uideatur. Sed prouehor amore, non enim id propoſitum eſt huic epiſtolæ, Meſſalam ut laudem præſertim ad Brutum, cui & uirtus illius non minus, quàm mihi nota eſt, & hæc ipſa ſtudia, quæ laudo notiora, quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quod ad te tanquam ad alterum me proficiſcens, & officio fungebatur, & laudem maximam aſſequebatur. Sed hæc hactenus. Venio nunc longo ſanè interuallo ad quandam epiſtolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quod in honoribus decernendis eſſem nimius, & tanquam prodigus, tu hoc, alius fortaſſe, quod in animaduerſione, pœnaq; durior, niſi fortaße utrunq; tu, quodſi ita eſt, utriuſque rei meum iudicium tibi cupio eße notiſſimum, neq; ſolum ut Solonis dictum uſurpem, qui & ſapiens unus fuit ex ſeptem, & legum ſcriptor ſolus ex ſeptem. Is remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. eſt ſcilicet, utriuſq; rei modus, ſicut reliquarum, & quædam in utroq; genere mediocritas, ſed non tanta de re propoſitum eſt hoc loco, diſputare, quid ego autem ſecutus

hoc bello ſim, in ſententijs dicendis alienum non puto aperire. Poſt interitum Cæſaris, & ueſtras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermiſſum à uobis, quantamq; impendere reip. tempeſtatem dixerim, non es oblitus. Magna peſtis erat depulſa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria, ſed inſtrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium, quorum alter inconſtantior, alter impurior, uterq; pacem metuens, inimicus ocio. His ardentibus perturbandæ reipublicæ cupiditate, quod opponi poſſet præſidium, non habebamus. erexerat enim ſe ciuitas in retinẽda libertate cõſentiẽs. Nos tum nimis acres, uos fortaſſe ſapientius exceſſiſtis urbe ea, quam liberaſtis. Italiæ ſua uobis ſtudia profitenti remiſiſtis. Itaq; cum teneri urbem à parricidijs uiderem, nec te in ea, nec Caſſium tutò eſſe poſſe, eamq; armis oppreſſam ab Antonio, mihi quoq; ipſi eſſe excedendum putaui. tetrum enĩ ſpectaculum, oppreſſa ab impijs ciuitas opitulandi poteſtate præciſa. ſed animus idem, qui ſemper infixus in patriæ caritate, diſceſſum ab eius periculis ferre non potuit. Itaq; in medio achaico curſu, cum Eteſiarum diebus auſter me in Italiam, quaſi diſſuaſor mei conſilij retuliſſet, te uidi Veliæ, doluiq; uehementer. Cedebas enim Brute cedebas, quoniam ſtoici ueſtri negant fugere ſapientis. Romam ut ueni, ſtatim me obtuli Antonij ſceleri, atq; dementiæ, quem cum in me incitauiſſem, conſilia inire cœpi Brutina planè (ueſtri enim hæc ſunt propria ſanguinis) reip. liberandæ. Longa ſunt, quæ reſtant, prætereunda ſunt enim, de me tantum dico. Cæſarem hunc adoleſcentem, per quem

adhuc ſumus, ſi uerum fateri nolumus, fluxiſſe ex fonte conſiliorum meorum. Huic habiti à me honores nulli quidem Brute, niſi debiti, nulli, niſi neceſſarij. ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum ſe non dũ, ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita commouiſſet, ut iam id ſcire poſſemus, atq; omne præſidium eſſet in puero, qui à ceruicibus noſtris auertiſſet Antonium. Quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam. Decreui etiam imperium, quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti neceſſarium. Quid enim eſt ſine imperio exercitus? Statuam Philippus decreuit, celeritatem petitionis primo Seruius, poſt maiorem etiam Seruilius, nihil tum nimium uidebatur. Sed neſcio quomodo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur. Ego enim D. Bruto liberato, cum lætiſſimus ille ciuitati dies illuxiſſet, idemq; caſu Bruti natalis eſſet, decreui, ut in faſtis ad eum diem Bruti nomen aſcriberetur. In eoq; ſum maiorum exemplum ſecutus, qui hunc honorem mulieri Laurentiæ tribuerunt, cuius pontifices ad aram in uelabro ſacrificium facere ſoletis, quod ego, cum dabam Bruto notam eſſe in faſtis gratiſſimæ uictoriæ ſempiternam memoriam uolebam, atque illo die cognoui paulo plures in Senatu maleuolos eſſe, quàm gratos, eos per ipſos dies effudi (ſi ita uis) honores in mortuos Hircium, & Panſam, Aquilam etiam, quod quis reprehendit, niſi qui depoſito metu præteriti periculi fuerit oblitus? Accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam poſteris poſſet eſſe

ſalutaris. extare enim uolebam in crudeliſſimos hoſtes monimenta odij publici ſempiterna. ſuſpicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus optimis illis quidem uiris, ſed in rep. rudibus non probatur, quod ut ouanti introire Cæſari liceret, decreuerim. Ego autem (ſed erro fortaſſe) nec tamen is ſum, ut mea me maxime delectent, nihil mihi uideor hoc bello ſenſiſſe prudentius. Cur autem ita, ſit aperiendum non eſt, ne magis uidear prouidus fuiſſe, quàm gratus. Hoc ipſum nimium, quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. Præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur, ſed Senatus etiam ſapiens, qui quacunq; re putat, modo honeſta, ad remp. iuuandam poſſe adduci hac utitur. at in Lepido reprehendimur. cui cum ſtatuam in roſtris ſtatuiſſemus, ijdē illam euertimus, nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare. Vicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiam, nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantum in euertenda boni. Satis multa de honoribus, nunc de pœna pauca ſunt dicenda. Intellexi enim ex tuis ſæpe literis te in his, quos bello deuiciſti, clementiam tuam uelle laudari, exiſtimo equidem nil à te niſi ſapienter. Sed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod uocatur ignoſcere) etiam ſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello pernitioſum puto. Nullum enim bellū ciuile fuit in noſtra rep. omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non utracunque pars uiciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura reipub. hoc bello uictores, quam rempub. ſimus habituri, non facile affirmarim, uictis certe nulla unquam erit.

Dixi igitur ſententias in Antonium, dixi, in Lepidum ſeueras, neque tam ulciſcendi cauſa, quàm ut & in præſens ſceleratos ciues timore ab impugnanda patria deterrerem, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talem amentiam uellet imitari, quanquam hæc quidem ſententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud eſſe crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum, ſiquidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt, etſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciues. qui potuimus leniores eſſe in hoſteis? Quid autem queri poteſt quiſquam de me, qui ſe ſi uiciſſet, acerbiorem in me futurum fuiſſe confiteatur neceſſe eſt.? Habes rationem mearum ſententiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ. Nam de cæteris rebus quid ſenſerim, quidq; cenſuerim audiſſe te arbitror. Sed hæc quidem non ita neceſſaria. Illud ualde neceſſarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quam primum. ſumma eſt expectatio tui, qui ſi Italiam attigeris, ad te concurſus fiet omnium. ſiue enim uicerimus, qui quidem pulcherrime uiceramus, niſi Lepidus perdere omnia, & perire ipſe cum ſuis concupiuiſſet. tua nobis authoritate opus eſt ad collocandum aliquem ciuitatis ſtatum, ſiue etiam nunc certamen reliquum eſt, maxima ſpes eſt, cum in authoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. Sed propera per deos, ſcis enim quantum ſit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filijs quàm diligenter conſulam, ſpero te ex matris, & ex ſororis literis cogniturum, qua in cauſa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis,

quæ mihi tetriſſima eſt, quàm, ut quibuſdam uideor, conſtantiæ meæ. ſed ego nulla in re malo, quàm te amando conſtans eſſe uideri.

M. BRVTVS CICERONI. S.

P Articulam literarum tuarum, quas miſiſti Octauio legi miſſam ab Attico mihi. Studiū tuum, curáq; de ſalute mea nulla me noua uoluptate affecit, non ſolum enim uſitatum, ſed etiam quotidianum eſt aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter, atq; honorifice dixeris, aut feceris. At dolore, quantum animo maximum capere poſſum, eadem illa pars epiſtolæ ſcriptæ ad Octauium de nobis affecit. Sic enim illi gratias agis de rep. tam ſuppliciter, ac demiſſe. Quid ſcribam? pudet conditionis, ac fortunæ, ſed tamen ſcribendum eſt. Commendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non pernitioſior? ut prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominum commutatum eſſe. uerba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus regem iſtas eſſe preces, unum ais eſſe, qđ ab eo poſtuletur, & expectetur, ut eos ciueis de quibus uiri boni, populusq; R. bene exiſtimet ſaluos uelit, quid, ſi nolit, non erimus? Atqui non eſſe, quàm eſſe per illum præſtat. Ego mediusfidius non exiſtimo tā omneis deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. Iuuat enim magnifice loqui, & certe decet aduerſus ignoranteis, quid pro quoque timendum, aut à quoque petendum ſit. Hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es, aut, ſi

me cattrum habes, uis Romæ uideri, cum ut ibi eſſe poſſem, commendandus puero illi fuerim? Cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas? An hoc pro beneficio eſt habendum, quod ſe, quàm Antonium eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent? ſupplicatio uindica illi quidem alienæ dominationis, non uicatrio. Sed quis ſupplicat, ut optime meritis de rep. liceat eſſe ſaluos? Iſta uero imbecillitas, & deſperatio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs & Cæſarem in cupiditatem regni impulit, & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locum occupare conaretur, & nunc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiaq; unius, uix etiam nunc uiri tutos fore nos haud ulla alia re. Quod ſi Romanos nos eſſe meminiſſemus, non audacius dominari cuperent poſtremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus eſſet Antonius regno Cæſaris, quàm ob eiuſdem mortem deterritus. tu quidem conſularis, & tantorum ſcelerum uindex, quibus oppreſſis, uereor, ne in breue tempus dilata ſit abs te pernities, qui potes intueri, quæ geſſeris ſimul, & iſta uel probare, uel ita demiſſe, ac facile pati, ut probantis ſpeciem habeas? Quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe quia poſtulabat hæc, ſalutem ab ſe peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipſe libertatem accepiſſet, eſſe arbitrium ſuum de republica, quærenda eſſe arma putaſti, quibus dominari prohiberetur, ſcilicet ut illo prohibito, rogaremus alterum, qui ſe in eius locum reponi pateretur, an ut eſſet ſui iu-

riꝫ, ac mancipij reſp. niſi forte non de ſeruitute, ſed de conditione ſeruiendi recuſandum eſt à nobis. Atquì non ſolum bono domino potuimus Antonio tolerare noſtram fortunam, ſed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus. quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum ſuæ dominationis præſidium eſſe? Sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem noſtram, & libertatem. Hic ipſe puer, quem Cæſaris nomen incitare uidetur in Cæſaris interfectores, quanti exiſtimet (ſi ſit commercio locus) poſſe nobis authoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici conſulares uolumus? Cæterum nequicquam perierit ille, cuius interitu quid gauiſi ſumus, ſi mortuo nihilo minus ſeruituri eramus? nulla cura ab alijs adhibetur. Sed mihi prius omnia Dij, Deæq; omnes eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non conceſſerim, quod in illo non tuli, ſed ne patri quidem meo, ſi reuiuiſcat, ut patiente me plus legibus, ac Senatu poſſit. An hoc tibi perſuaſum eſt, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in iſta ciuitate locus non ſit? Qui porrò id, quod petis, fieri poteſt, ut impetres? Rogas enim uelit nos ſaluos eſſe. uidemur ergo tibi ſalutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam ſi prius dimittimus, dignitatem, & libertatem qui poſſumus accipere? An tu Romæ habitare id putas incolumem eſſe? res, non locus oportet præſtet iſtuc mihi, neque incolumis fui Cæſare uiuo, niſi poſtquam illud conſcivi facinus, neq; uſquam exul eſſe poſſum, dum ſeruire, & pati contumelias peius odero malis omnibus alijs. Non-

ne hoc eſt in eaſdē tenebras recidiſſe, cum ab eo, qui tyranni nomen aſciuit ſibi, cum in græcis ciuitatibus liberi tyrannorū oppreſſis illis, eodem ſupplicio afficiantur, petitur, ut uindices, atq; oppreſſores dominationis ſalui ſint? Hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atq; inculcatam libertatē recipere poſſit, plusq; timeat in puero nomen ſublati Regis, q̄ confidat ſibi, cum illū ipſum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute ſublatum uideat. Me uero poſthac ne commendaueris Cæſari tuo, ne te quidem ipſum, ſi me audies. ualde care æſtimas tot annos, quot iſta ætas recipit, ſi proter eam cauſam puero iſti ſupplicaturus es. Deinde quod pulcherrime feciſti, & facis in Antoniū, uide, ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionē formidinis. Nā, ſi Octauius tibi placet, à quo de noſtra ſalute petendum ſit, non dominum fugiſſe, ſed amiciorē dominum quæſiſſe uideberis, quē quod laudas ob ea, quæ adhuc fecit, planè probo. Sunt enim laudanda, ſi modo contra alienam potentiam, non pro ſua ſuſcepit eas actiones. Cum uero iudicas tantum illi non modo licere, ſed etiā à te ipſo tribuendum eſſe, ut rogandus ſit, ne nolit eſſe nos ſaluos, nimium magnam mercedem ſtatuis. id enim ipſum illi largiris, q̄d per illum habere uidebatur resp. Neque hoc tibi in mentem uenit, ſi Octauius ullis dignus ſit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum exciderint, cuius iſtæ reliquiæ ſint, nihil quo expleri poſſit eorum meritum tributurum unquam populo R. ſi omnia ſimul congeſſerit. At uide quanto diligentius homines metuant, quàm meminerint,

quia Antonius uiuat, atq; in armis ſit. De Cæſare uero quod fieri potuit, ac debuit tranſactum eſt. neque iam prouocari in integrum poteſt. Octauius is eſt, qui quid de nobis iudicaturus ſit, expectet populus R. Nos hi ſumus, de quorum ſalute unus homo rogandus iudicatur? Ego uero (ut iſtuc reuertar) is ſum, qui nō modo non ſupplicem, ſed etiam coercẽam poſtulanteis, ut ſibi ſupplicetur, aut longe à ſeruientibus abero, mihiq; eſſe iudicabo Romam, ubicunq; liberum eſſe licebit, ac ueſtri miſerebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus eſſe uidebor, ſi modo conſtanter, ac perpetuo placebit hoc conſilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ. Quid enim eſt melius, quàm memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? Sed certe non ſuccumbam ſuccumbentibus, nec uincar ab his, qui ſe uinci uolunt, experiarq;, et tentabo omnia, neque deſiſtam abſtrahere à ſeruitio ciuitatẽ noſtrá. ſi ſecuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes, ſin minus, ego tamen gaudebo. quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, q̃ ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? Te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas ſemper in præſentibus malis prohibendis. futura quoque, niſi ante ſit occurſum, explores, ne ſe inſinuent. Fortem, & liberum animum, quo & conſul, & nunc conſularis remp. uendicaſti, ſine conſtantia, & æquabilitate nullum eſſe putaris. Fateor enim duriorem eſſe conditionem ſpectatæ uirtutis, quàm incognitæ. Beneficia pro debitis exigimus, quæ ſi aliter eueniũt, ut decę

pti ab his, infeſto animo reprehendimus. Itaq; reſiſtere Antonio Ciceronem, etſi magna laude dignum eſt, tamē, quia ille conſul hunc conſularem merito præſtare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, ſi flexerit aduerſus alios iudicium ſuum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliquī temporis gloriam eripuerit ſibi, ſed etiam præterita eua neſcire coget. Nihil enim per ſe amplum eſt, niſi in quo iudicij ratio extat, quia neminem magis decet, quàm te remp. amare. libertatiſq; defenſorem eſſe uel ingenio, uel rebus geſtis, uel ſtudio, atq; efflagitatione omnium. Quare non octauius eſt rogandus, ut uelit nos ſaluos eſſe. magis tu te exuſcita, ut eā ciuitatem, in qua maxima geſſiſti, liberam, atq; heneſtam fore putes, ſi modo ſint populo Duces ad reſiſtendum improborum conſilijs.

M. Brutus T. P. Attico. S.

Cribis mihi mirari Ciceronem, quod nihil ſignificem unquam de ſuis actis, quoniam efflagitas, coactu tuo ſcribam, quæ ſentio, omnia feciſſe Ciceronem optimo animo ſcio. quid enim mihi exploratius eſſe poteſt, quàm illius animus in remp. Sed quædam mihi uidetur, quid dicam imperite uir omnium prudentiſſimus, an ambitioſe feciſſe, qui ualentiſſimum Antonium ſuſcipere pro rep. non dubitauit inimicum? Neſcio quid ſcribam tibi, niſi unum, pueri & cupiditatem, & licentiam potius eſſe irritatam, quam repreſſam à Cicerone, tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ, ut ſe maledictis non abſtineat ijs qui

dem quæ in ipſum dupliciter recidunt, quod & plures occidit uno, ſeq; prius oportet fateatur ſicarium, quàm obijciat Caſcæ, quod obijcit, & imitetur in Caſca Beſtiam, an quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, ſimiliter atq; ille nonas Decemb. ſuas in ore habet. eo meliore conditione. Cicero pulcherrimum factum uituperabit? quàm Beſtia, & Clodius reprehendere illius conſulatum ſoliti ſunt? ſuſtinuiſſe mihi gloriari bellū Antonij, togatus uidetur Cicero noſter. Quid hoc mihi prodeſt? ſi merces Antonij oppreſſi poſcitur in Antonij locum ſucceſſio? etſi uindex illius mali author extitit alterius fundamentum, & radices habituri altiores? ſic patiamur, ut iam iſta, quæ facit, dominationem an dominum, ſed Antonium timentis ſint. Ego autem gratiam non habeo, ſiquis, dum ne irato ſeruiat, rē ipſam non deprecatur. Immo triumphus, & ſtipendium decernitur, & omnibus decretis ornantur. pudeat conſpicere fortunam, cuius nomen ſuſceperit. conſularis hoc an Ciceronis eſt? quoniā mihi tacere nō licuit leges, quæ tibi neceſſe eſt, moleſtas eſſe. Etenim ipſe ſentio quanto cum dolore hæc ad te perſcripſerim, nec ignoro quid ſentias in rep. & quàm deſperatam quoq; ſanari putes poſſe. nec me hercle te Attice reprehendo, ætas enim, mores liberi ſegnem efficiunt, quod quidem etiam ex Flauio noſtro perſpexi. Sed redeo ad Ciceronem. Quid inter Saluidenum, & eum intereſt? Quid autem amplius ille decerneret? timet inquies etiam nunc reliquias belli ciuilis. quiſquam ergo ita timet profligatum, ut neque potentiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neq; temeritatem pueri putet extimeſcendā eſſe? An hoc ipſum

tare fiat, quod illi propter amplitudinem omnia iam ultroq; deferenda putat? O magnam ſtultitiam timoris, id ipſum, quod uerearis ita cauere, ut cum uitare fortaſſe potueris, ultro accerſas, & attrahas. nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. Hæc mihi uidentur Ciceroni ultima eſſe in malis, & dum habeat, à quibus impetret, quid uelit, & à quibus colatur, ac laudetur, ſeruitutem honorificam modo non aſpernatur, ſi quicquam in extrema, ac miſerrima contumelia poteſt honorificum eſſe. Licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat, tamen illud apparebit uerba rebus eſſe contraria. Quid enim tam alienum ab humanis ſenſibus eſt, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero ſit? At qui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut ſit illi Octauius propitius. Ego uero iam his artibus nihil tribuo, quibus ſcio Ciceronem inſtructiſſimum eſſe. Quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ, de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſime? Quanto autem magis ille callidior uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuit. Deſinat igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros. Quid enim noſtra refert uictum eſſe Antoniũ? ſi uictus eſt, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametſi tuæ literæ dubia etiam nunc ſignificant. Viuat hercule Cicero, qui poteſt, ſupplex, & obnoxius, ſi neq; ætatis, neq; honorum, neq; rerũ geſtarũ pudet. Ego certe, qui cũ ipſa re bellũ gerã, hoc eſt cũ regno, & imperijs extraordinarijs, et dominatiõe, et potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe uelit. nulla

erit tā bona conditio ſeruiēdi, qua non deterrear, quãuis ſit uir bonus, ut ſcribis Antonius, quod ego nunquā exiſtimaui, ſed dominum, ne parentem q̄dē maiores noſtri uoluerunt eſſe. Te niſi tantum amarē, quantū Ciceroni ꝑſuaſum eſt dilig: Ab Octauio, hæc ad te non ſcripſiſſem. Dolet mihi, quod tu non ſtomacharis amantiſſimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. Sed perſuade tibi de uoluntate propria mea, nihil eſſe remiſſum, de iudicio largiter, neque enim impetrari poteſt, quin quale quicq; uideatur, ei talem quiſq; de illo opinionem habeat. Vellem mihi ſcripſiſſes, quæ conditiones eſſent Atticæ noſtræ. Potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror. Deniq; quod petis, faciā libenter. nam etiam ſorores me rogant, & hominem noro, & quid ſibi uoluerit.

M.T.C. MARCO BRVTO. S.

CVm ſæpe te literis hortatus eſſem, ut quamprimum reip. ſubuenires, in Italiamq; exercitū adduceres, neq; id arbitrarer dubitare tuos neceſſarios, rogatus ſum à prudentiſſima, & diligentiſſima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te conſumuntur, ut uenirem ad ſe ad VIII Calendarum Sextilis, quod ego, ut debui, ſine mora feci. Cum autem ueniſſem, Caſca aderat, & Labeo, & Scaptius, at illa rettulit, quæſiuitq; quidnam mihi uideretur, accerſeremus'ne te, atq; tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius eſſet, reſpondi id, quod ſentiebam, & dignitati, & exiſtima-

tioni tuæ maxime conducere, te primo quoquè temporè ferre præſidium labenti, & inclinatæ reip. Quid eni abeſſe cenſes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hoſtem perſequi noluerunt? & in quo incolumis Imperator honoribus ampliſſimis, fortuniſq́; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum reip. indixerit? Quid dicam in tanto Senatus, populiq́; conſenſu, cum tantum reſideat intra muros mali? Maximo autem, cum hæc ſcribebam, afficiebar dolore. quod, cum me pro adoleſcentulo, ac penè puero reſp. accepiſſet uadem, uix uidebar, quod promiſeram, præſtare poſſe. Eſt autem grauior, & difficilior animi, & ſententiæ, maximis præſertim in rebus, pro altero; quàm pecuniæ obligatio. Hæc enim ſolui poteſt, & eſt rei familiaris iactura tolerabilis, reip. quod ſpoponderis quemadmodum ſoluas, niſi is dependi facile patitur, pro quo ſpoponderis. quanquam & hunc (ut ſpero) tenebo multis repugnantibus. Videtur enim in eo eſſe bona indoles, ſed flexibilis ætas, multiq́; ad deprauandum parati, qui ſplendore falſi honoris obiecto, aciem boni ingenij perſtringi poſſe confidunt. Itaq; ad reliquos hic quoq; labor mihi acceſſit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adoleſcentem, ne famam ſubeam temeritatis, quanquam quæ temeritas eſt? magis enim illum, pro quo ſpòpondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere poteſt remp. me pro eo ſpopondiſſe, qui fuit in rebus gerendis tum ſuo ingenio, tum mea promiſſione conſtantior. Maximus autem (niſi me forte fallit) in rep. nodus eſt inopia rei pecuniariæ. Obdureſcunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tri-

bruti, quod ex centeſima collatum impudenti cenſu locu-pletum in duarum legionum præmijs omne conſumi-tur. Impendent autem infiniti ſumptus tum in hos exer-citus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. Nam Caſſius noſter uidetur poſſe ſatis ornatus uenire. Sed & hæc, & multa alia corâm cupio, idq́; quamprimum. De ſororis tuæ filijs non expectaui Brute dum ſcribe-res. Omnino iam tempora (bellum enim ducetur) inte-gram tibi cauſam reſeruant. Sed ego à principio, cum diuinare de belli diuturnitate poſſem, ita cauſam egi pue-rorum in Senatu, ut te arbitror è matris literis potuiſſe cognoſcere. Nec uero ulla res erit unquam, in qua ego nô uel uitæ periculo ea dicam, eáq; faciam, quæ te uelle, quǽq; ad te pertinere arbitror. Vale. VI Calenda-rum Sextilis.

MARCI T. C. EPISTOLA-RVM AD QV. C. FRA TREM. LIBER PRIMVS.

M. T. C. QVINTO FRATRI. S.

E Tſi non dubitabam, quin hanc epiſto-lam multi nútij, fama deniq; eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, tuq; ante ab alijs auditurus eſſes, annú tertium ac ceſſiſſe deſyderio noſtro, & labori tuo, tamen exiſtimaui à me quoq; tibi huius moleſtiæ nun-tium perferri oportere. Nam ſuperioribus literis, non unis, ſed pluribus, cum iam ab alijs deſperata res eſſet,

tamen

tamen ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebam, non ſolum, ut quā diutiſſime te iucunda opinione oblectarem, ſed etiam, quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem poſſe confici non diffiderem. Nunc, quoniam ita accidit, ut neq; Prætores ſuis opibus, neq; nos noſtro ſtudio quicquam perficere poſſemus, eſt omnino difficile non grauiter id ferre, ſed tamen noſtros animos maximis in rebus gerendis, & ſuſtinendis exercitatos, frangi, & debilitari moleſtia non oportet, quoniam ferre ea moleſtiſſime homines debent, quæ ipſorum culpa contracta ſunt. Eſt quidem in hac re mihi moleſtius ferendum, quàm tibi. Factum eſt enim mea culpa, contra quam tu mecum, & proficiſcens, & per literas egeras, ut priore anno non ſuccederetur. Quod ego dum ſociorum ſaluti conſulo, dum imprudentiæ nonnullorum negociatorum reſiſto, dum noſtram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non ſapienter, præſertim, cum id commiſerim, ut ille alter annus, etiam tertium poſſet adducere. Quod, quoniam peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ, atq; humanitatis tuæ curare, & perficere, ut hoc minus ſapienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. Ac ſi te ipſe uehementius ad omnes partes bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, ſed ut tecum iam ipſe certes, ſi omnem tuam mentem, curam, cogitationem, & excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris (mihi crede) unus annus additus labori tuo, multorum annorum lætitiam nobis, gloriam etiam poſteris noſtris afferet. Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne'ue te obrui tanquam flu=

ctu, ſic magnitudine negocij ſinas, contráq; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiam ultro occurras negocijs. Neq; enim eiuſmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. Quod ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum Imperium uiderem, tremerem animo, quod eodem tempore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. Nunc uero ea pars tibi reip. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. Nullas (ut opinor) inſidias hoſtiū, nullam prælij dimicationē, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus, quæ perſæpe ſapientiſſimis uiris acciderunt, ut quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare non poſſent. tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas, ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uel uigilantem etiam delectare poſſit. Conſtat enim ea Prouincia primum ex eo genere ſociorum, quod eſt ex hominum omni genere humaniſſimum. Deinde ex omni genere ciuium, qui aut, quod publicani ſunt, nos ſumma neceſſitudine attingunt, aut quod ita negociantur, ut locupletes ſint, noſtri conſulatus beneficio ſe incolumes fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipſos exiſtunt graues controuerſiæ. multæ naſcuntur iniuriæ. magnæ contentiones conſequuntur, quaſi uero ego id putem, non te aliquantum negocij ſuſtinere. Intelligo permagnum eſſe negocium, & maximi conſilij. Sed memento conſilij me hoc negocium eſſe magis aliquanto,

quàm fortunæ

quàm fortunæ putare. Quid eſt enim negocij continere eos, quibus præſis, ſi te ipſe contineas? Id autem ſit magnum, & difficile cæteris, ſicut eſt difficillimum tibi & fuit hoc ſemper facillimum, & uere eſſe debuit. cuius natura talis eſt, ut etiam ſine doctrina uideatur moderata eſſe potuiſſe. Ea autem adhibita doctrina eſt, quæ uel uitioſiſſimam naturam excolere poſſit. Tu tum pecuniæ, tum uoluptati, tum omnium rerum cupiditati reſiſtes, ut facis. Erit, credo, periculum, ne improbum negociatorem paulo cupidiorem publicanum comprimere non poſſis. Nam græci quidem ſic te ita uiuentem intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominem eſſe in Prouinciam delapſum putent. Atque hæc nunc non, ut facias, ſed ut te facere, & feciſſe gaudeas, ſcribo. Præclarum eſt enim ſummo cum imperio fuiſſe in Aſia triennium, ſic, ut nullum te ſignum, nulla pictura, nullum uas, nulla ueſtis, nullum mancipium, nulla forma cuiuſquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat iſta Prouincia, ab ſumma integritate, continentiaq; deduxerit. Quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum poteſt, quàm iſtam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque eſſe abditam, ſed in luce Aſiæ, in oculis clariſſimæ Prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum eſſe poſitam, non itineribus tuis perterreri homines. non ſumptu exhauriri. non aduentu commoueri, eſſe quocunque ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs cuſtodem, non Tyrannum domus hoſpitem, non expilatorem recepiſſe uideatur?

His autem in rebus iam te uſus ipſe profecto erudiuit, nequaquam ſatis eſſe, ipſum has te habere uirtutes, ſed eſſe circunſpiciendum diligenter, ut in hac cuſtodia Prouinciæ non te unum, ſed omnes miniſtros imperij tui, ſocijs, & ciuibus, & reip. præſtare uideare. Quanquam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint rationem dignitatis ſuæ, de quibus honore, & dignitate, & ætate præſtat Tubero, quem ego arbitror, præſertim, cum ſcribat hiſtoriam, multos ex ſuis annalibus poſſe deligere, quos uelit, & poſſit imitari, Halienus autem noſter cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi. Nam quid ego de Gratidio dicam? quem certò ſcio ita laborare de exiſtimatione ſua, ut propterea amorem in nos fraternum etiã demonſtrare laboret. Quæſtorem habes non tuo iudicio delectum, ſed eum, quem ſors dedit. Hunc oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis, & præceptis obtemperare, quorum ſiquis forte eſſet ſordidior, ferres eatenus, quoad per ſe negligeret eas leges, quibus eſt adſtrictus, non ut ea poteſtate, quam tu ad dignitatem permiſiſſes, ad quæſtum uteretur. Neque enim mihi ſane placet, præſertim, cum ij mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, ſcrutari te omnes ſordes, excutere unumquenq; eorum, ſed quanta ſit in quoque fides, tantum cuique committere. Atque inter hos eos, quos tibi comites, & adiutores negociorum publicorum dedit ipſa resp. duntaxat finibus his præſtabis, quos ante præſcripſi. Quos uero aut ex domiſticis coniunctionibus, aut ex neceſſarijs apparitoribus tecum eſſe uoluiſti, qui quaſi

ex cohorte

ex cohorte Prætoris appellari ſolent, horũ non modo fa cta, ſed etiã dicta omnia præſtanda nobis ſunt. Sed ha bes eos tecum, quos poſſis recte facienteis facile diligere, minus conſulẽteis exiſtimationi tuæ, facillime coercere, à quibus, rudis cum eſſes, uidetur potuiſſe tua liberali= tas decipi. Nam, ut quiſq; eſt uir optimus, ita difficilli- me eſſe alios improbos ſuſpicatur. Nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam ſuperio= res, cautiorem etiam, ac diligentiorem. Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, exiſtimentur audire, nõ in quas ficte, aut ſimulate quæſtus cauſa inſuſurretur. Sit annu= lus tuus, non ut uas aliquot, ſed tanquam ipſe tu. non miniſter alienæ uoluntatis, ſed teſtis tuæ. Accenſus ſit eo etiam numero, quo cũ maiores noſtri eſſe uoluerunt, qui hoc non in beneficij loco, ſed in laboris, ac muneris non temere, niſi libertis ſuis deferebant, quibus illi qui= dem non multo ſecus, ac ſeruis imperabant. Sit lictor non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor, maioraq; præfe- rant faſces illi, ac ſecures dignitatis inſignia, quàm po- teſtatis. Toti deniq; ſit Prouinciæ cognitum, tibi omniũ, quibus præſis, ſalutem, liberos, famam, fortunas eſſe ca- riſſimas. Deniq; hæc opinio ſit non modo ijs, qui ali- quid acceperint, ſed ijs etiam, qui dederint, te inimicum (ſi id cognoueris) futurum. Neque uero quiſquam da- bit, cum erit hoc perſpectum, nihil per eos, qui ſimulãt ſe apud te multum poſſe, abs te ſolere impetrari. Nec tamen eſt hæc oratio mea huiuſmodi, ut te in tuos, aut durum eſſe nimium, aut ſuſpitioſum uelim. Nam ſiquis eſt eorum, qui tibi biennij ſpatio nunquam in ſuſpitio- nem auaritiæ uenerit, ut ego Cæſium, & Chærippum,

& Labeonem audio, & quia cognoui, existimo, nihil eſt, quod non & iis, & ſiquis eſt alius eiuſmodi, & committi, & credi rectiſſime putem. Sed, ſiquis eſt, in quo iam offenderis, de quo aliquid ſenſeris, huic nihil crediderıs, nullam partem exiſtimationis tuæ commiſeris. In Prouincia uero ipſa, ſiquem es nactus, qui in tuã familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus, huic quantum credendum ſit, uide. non quin poſſint multi eſſe prouinciales uiri boni, ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt. Multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdã obtenditur uniuſcuiuſq; natura. frons, oculi, uultus perſæpe mentiuntur, oratio uero ſæpiſſime. Quam ob rem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant his rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus? Te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulent? Mihi quidem permagnum uidetur, præſertim, ſi iidem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. Quo ex genere, ſiquẽ forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim potuit) quã temporis, hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. Sin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea, quod & omneis uias pecuniæ norunt, & omnia pecuniã cauſa faciunt, & qui, cum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. Atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiritates, præter hominum perpaucorum, ſiqui ſunt uetere Græcia digni. Sic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute

na ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi, quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiáq; coniungi dico oportere, nimiæq; familiaritates eorum, neque tam fideles ſunt (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuident non noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. Iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam, ne durior ſim, cautus eſſe uelim, ac diligens: quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in Prouincijs regere debemus; quo de genere multa præcipi poſſunt. Sed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt, ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres, ne'ue intereſſe quicquam putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. At ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis. Quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem reip. pertinebunt, de his rebus, nequid attingat. Multa enim, quæ recte committi ſeruis fidelibus poſſunt, tamen ſermonis, & uituperationis uitandæ cauſa, committenda non ſunt. Sed neſcio quo pacto ad præcipiendi rationem delapſa eſt oratio mea, cum id mihi propoſitum initio non fuiſſet. Quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præſertim genere intelligam, prudentia non eſſe inferiorẽ q̃ me, uſu uero etiam ſuperiorem? Sed tamen, ſi ad ea, quæ faceres, authoritas accederet mea, tibi ipſi illa putaui fore iucundiora. Quare ſint hæc fundamenta dignitatis tuæ. tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum ſunt pudor. Delectus in familiaritatibus, & prouincialium hominum, & græco-

rum peraculus, & diligens, familiæ grauis, & conſtans diſciplina. quæ, cum honeſta ſit in his priuatis noſtris, quotidianisq; rationibus, in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice Prouincia, diuina uideatur neceſſe eſt. Hæc inſtitutio, atque diſciplina poteſt ſuſtinere in rebus ſtatuendis, decernendisq; eam ſeueritatem, qua tu in his rebus uſus es, ex quibus nonnullas ſimultates cum magna mea lætitia ſuſceptas habemus, niſi forte me Paconij neſcio cuius hominis, ne Græci quidem, ac Myſij, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Thuſcenij hominis furioſi, ac ſordidi uocibus, cuius tu ex impuriſſimis faucibus, inhoneſtiſſimam cupiditatem eripuiſti, ſumma cum æquitate. Hæc, & cætera plena ſeueritatis, quæ ſtatuiſti in iſta Prouincia, non facile ſine ſumma integritate ſuſtinebimus. Quare ſit ſumma in iure dicendo ſeueritas, dummodo ea non narietur gratia, ſed conſeruetur æquabilis. Sed tamen parui refert abs te ipſo ius dici æqualiter, & diligenter, niſi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. Ac mihi quidem uidetur non ſanè magna narietas eſſe negociorum in adminiſtranda Aſia, ſed ea tota iuriſditione maxime ſuſtineri. In qua ſcientiæ præſertim prouincialis ratio ipſa expedita eſt. Conſtantia eſt adhibenda, & grauitas, quæ reſiſtat non ſolum gratiæ, uerum etiam ſuſpitioni. Adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in diſcernendo, in ſatisfaciendo, ac diſputando diligentia. His rebus nuper Cn. Octauius iucundiſſimus fuit, apud quem primus lector qui fuit, tacuit accenſus. quoties quiſque uoluit, dixit, & quàm uoluit

diu. quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis uideretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. Cogebantur Syllani homines, quæ per uim, & metum abſtulerant, reddere. Quæ in Magiſtratibus iniurioſe decreuerant eodem ipſis priuatis erat iure parendum. Hæc illius ſeueritas acerba uideretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quod ſi hæc lenitas grata Romæ eſt, ubi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magiſtratus, tot auxilia, tanta uis, tanta Senatus authoritas, q̃ iucunda tandem Prætoris comitas in Aſia poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis natum intuentur? ubi nullum auxilium eſt, nulla conqueſtio, nullus Senatus, nulla concio? Quare, cum permagni hominis eſt, & cum ipſa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic ſe adhibere in tanta poteſtate, ut nulla alia poteſtas ab ijs, quibus præſit deſyderetur. Cyrus ille à Xenophonte non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti imperij, cuius ſumma grauitas ab illo philoſopho cum ſingulari comitate coniungitur, quos quidem libros non ſine cauſa noſter ille Africanus de manibus ponere non ſolebat. Nullum eſt enim prætermiſſum in his officium diligentis, & moderati imperij. Eaq; ſi ſic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit, quonam modo retinenda ſunt ijs, quibus imperium ita datum eſt, ut redderent, & ab his legibus datum eſt, ad quas reuertendum eſt? Ac mihi quidẽ uidetur huc omnia eſſe referenda ab ijs, qui præ-

ſunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, ſint quam beatiſſimi, quod tibi eſſe & antiquiſſimum, & ab initio fuiſſe, ut primum Aſiam attigiſti, conſtante fama, atq; omnium ſermone celebratum eſt. Eſt autem nõ modo eius, qui ſocijs, & ciuibus, ſed etiam eius, qui ſeruis, qui mutis pecudibus præſit, eorum, quibus præſit commodis, utilitatiq; ſeruire, cuius quidem generis conſtare inter omnes uideo, abs te ſummã adhiberi diligentiam. nullum es alienum nouum contrahi ciuitatibus. uetere autem magno, et graui multas abs te eſſe liberatas urbes. cõplures dirutas, ac pene deſertas, in qbus unam Ioniæ nobiliſſimam, alteram Cariæ, Samum, & Alicarnaſum per te eſſe recreatas. nullas eſſe in oppidis ſeditiones. nullas diſcordias. prouideri abs te, ut ciuitates optimatũ conſilijs adminiſtrentur. Sublata Myſiæ latrocinia. cædes multis locis repreſſas. pacem tota Prouincia conſtitutam, neq; ſolum illa itinerum, atque agrorum, ſed multo etiam plura, & maiora oppidorũ & furta, & latrocinia eſſe depulſa. Remotam à fama et à fortunis, ab ocio locupletum, illã acerbiſſimam miniſtram Prætorum auaritiæ calumniam. Sumptus, et tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fines incolant, tolerari æquabiliter. facillimos eſſe aditus ad te. patere aures tuas querelis omnium. nullius inopiam, ac ſolitudinem non modo ullo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem tua, & cubiculo eſſe excluſam. tuo toto deniq; in Imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele, atq; omnia plena clemẽtiæ, mãſuetudinis, humanitatis. Quantum uero illud eſt beneficium tuum, quod iniquo, & graui uectigali ædilitiorũ,

magnis noſtris ſimultatibus Aſiam liberaſti? Enimuero, ſi unus homo nobilis queritur palàm te, quod edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS C C ſibi eripuiſſe, quanta tandem pecunia pẽderetur ſi omnium nomine quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutum, erogaretur? quanquã has querelas hominum noſtrorum illo conſilio oppreſſimus, quod in Aſia neſcio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur. Quod cum ad templum, monimentumq́; noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent, cũq́; id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs, ſumma ſua uoluntate feciſſent, nominatimq́; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq́; capere liceret. cumq́; id, quod dabatur, non eſſet interiturum, ſed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quàm R. populo, ac Dijs immortalibus datum uideretur, tamen id, in quo erat dignitas, erat lex, erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de cauſis, tum etiam, ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. Quapropter incumbe toto animo, & ſtudio omni, in eam rationem, qua adhuc uſus es, ut eos, quos tuæ fidei, poteſtatiq́; S. P. Q. R. commiſit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ut eſſe quam beatiſſimos uelis. Quod ſi te ſors Aphris, aut Hiſpanis, aut Gallis præfeciſſet, immanibus, ac barbaris nationibus, tamen eſſet humanitatis tuæ, conſulere eorum commodis, & utilitati, ſalutiq́; ſeruire. Cum uero ei generi hominum præſimus, non modo in quo ipſa ſit, ſed etiam à quo ad alios peruениſſe putetur humanitas, certe is etiam eam potiſſimũ

tribuere debemus, à quibus accepimus. Non enim me hoc iam dicere pudebit, præſertim in ea uita, atq; ijs rebus geſtis, in quibus non poteſt reſidere inertiæ, aut leuitatis ulla ſuſpitio, nos ea, quæ conſecuti ſumus his ſtudijs, & artibus eſſe adeptos, quæ ſint nobis Græciæ monimentis, diſciplinisq; traditæ. Quare præter communem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos iſti hominum generi præcipue debere uidemur, ut quorum præceptis ſimus eruditi, apud eos ipſos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere. Atq; ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fore beatas reſp. putauit, ſi aut docti, aut ſapientes homines eas regere cœpiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina, ac ſapientia collocaſſent. Hanc coniunctionem uidelicet poteſtatis, & ſapientiæ, ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe, quod fortaſſe aliquando uniuerſæ reip. noſtræ. nunc quidem profecto iſti Prouinciæ contingit, ut is in ea ſummam poteſtatem haberet, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanitate percipienda, plurimum à pueritia ſtudij fuiſſet, & temporis. Quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum acceſſit, idem ad ſalutem Aſiæ prorogatus eſſe uideatur. quoniam in te retinendo fuit Aſia felicior, quàm nos in deducendo, perfice, ut lætitia Prouinciæ deſyderium noſtrum leniatur. Etenim, ſi in promerendo, ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud ſcio an nemini, fuiſti omnium diligentiſſimus, multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad te ante. ſemper eos putaui ſi uulga-

res eſſent, uileis, ſi temporis cauſa conſtituerētur, leueis, ſi uero (id, quod ita factum eſt) meritis tuis tribuerentur, exiſtimabam multam tibi in his honoribus tuendis operam eſſe ponendam. Quare, quoniam in iſtis urbibus, cum ſummo imperio, & poteſtate uerſaris, in quibus tuas uirtutes conſecratas, & in deorum numero collocatas uides, in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit eiuſmodi, ut conſulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, ut te parentem Aſiæ & dici, & haberi uelis. Atque huic tuæ uoluntati, ac diligentiæ, difficultatem magnam afferunt publicani, quibus ſi aduerſamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum rep. coniunctum, & à nobis, & à rep. diſiungemus. Sin autem omnibus in rebus obſequemur, funditus eos perire patiemur, quorum non modo ſaluti, ſed etiam commodis conſulere debemus. Hæc eſt una (ſi uere cogitare uolumus) in toto imperio tuo difficultas. Nam eſſe abſtinentem. continere omneis cupiditates. ſuos coercere. & iuris æquabilem tenere rationem. facilem te in rebus cognoſcendis. in hominibus audiendis, admittendisq; præbere, præclarum magis eſt, quàm difficile. non eſt enim poſitum in labore aliquo, ſed in quadam inductione animi, atque uoluntate. Illa cauſa publicanorum quantam acerbitatem afferat ſocijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nõnullis iniurijs portitorum querebantur. Quare non ignoro qd ſocijs ac-

ridat in ultimis terris, cum audiuerim in Italiá quere las ciuium. Hic te ita uerſari, ut & publicanis ſatisfaci- as, præſertim publicis male redemptis, ac ſocios perire non ſinas, diuinæ cuiuſdam uirtutis eſſe uidetur, id eſt tuæ. Ac primum Græcis id quod acerbiſſimum eſt, & quod ſunt uectigales, non ita acerbum uideri debet, propterea, quod ſine imperio Populi R. ſuis inſtitutis, per ſe ipſi ita fuerunt. Nomen autem publicani aſpernari non poſſunt, qui pendĕre ipſi uectigal ſine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla deſcripſerat. Non eſſe autem leniores in exigendis uectigalibus Græ= cos, quàm noſtros publicanos, hinc intelligi poteſt, quod Caunij nuper omnes ex inſulis, quæ erant ab Sylla Rho dijs attributæ, confugerunt ad Senatum, nobis ut potius uectigal, quàm Rhodijs penderent. Quare nomen publi cani, neq; ij debent horrere, qui ſemper uectigales fue- runt, neque ij aſpernari, qui per ſe pendĕre uectigal non potuerunt, neque ij recuſare, qui poſtulauerunt. Si- mul & illud Aſia cogitet, nullam à ſe neque belli ex terni, neque diſcordiarum domeſticarum calamitatem abfuturam fuiſſe, ſi hoc Imperio non teneretur. Id au tem Imperium, cum retineri ſine uectigalibus nullo mo do poſſit, æquo animo parte aliqua ſuorum fructuum pacem ſibi ſempiternam redimat, atque ocium. Quod ſi genus ipſum, & nomen publicani non iniquo animo ſuſtinebunt, poterunt ijs conſilio, & prudentia tua reli= qua uideri mitiora. Poſſunt in pactionibus faciendis non legem ſpectare cenſoriam, ſed potius commodita= tem conficiendi negocij, & liberationem moleſtiæ. Po= tes etiam tu id facere, quod et feciſti egregie, & facis, ut

commemores

commemores quanta ſit in publicanis dignitas. quantũ nos illi ordini debeamus, ut remoto Imperio, ac ui poteſtatis, & faſcium, publicanos cum Græcis gratia, atq; authoritate coniũgas. Sed & ab iis, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, ut facilitate ſua, nos eam neceſſitudinem, quæ eſt nobis cum publicanis, obtinere, & conſeruare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modo facere potes tua ſponte ſine cuiuſquam præceptis, ſed etiam magna iam ex parte perfeciſti? Non enim deſiſtunt nobis agere quotidie gratias honeſtiſſime, & maxime ſocietates, quod quidem mihi idcirco iucundius eſt, quod idem faciunt Græci. Difficile eſt autem ea, quæ commodis, utilitate, et propè natura diuerſa ſunt, uoluntate coniungere. At ea quidem, quæ ſupra ſcripta ſunt, non ut te inſtituerem ſcripſi (neque enim prudentia tua cuiuſquam præcepta deſyderat) ſed me in ſcribendo commemoratio tuæ uirtutis, delectauit, quanquam in his literis longior fui, q̃ aut uellem, aut me putaui fore. Vnum eſt, quod tibi ego præcipere non deſinam, neq; te patiar (quantum in me erit) cum exceptione laudari. Omnes enim, qui iſtinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis ſummis laudibus excipiant unam iracundiam. Quod uitium, cum in hac priuata, quotidianaq; uita leuis eſſe animi, atq; infirmi uidetur, tum uero nihil eſt tam deforme, quàm ad ſummum Imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere. Quare illud non ſuſcipiam, ut quæ de iracundia dici ſolent à doctiſſimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum & nimis longus eſſe nolim, et ex multorum ſcriptis ea facile poſ

ſis cognoſcere. Illud, quod eſt epiſtolæ proprium, ut is, ad quem ſcribitur, de his rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum eſſe non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum abſit iracundia, te fieri poſſe iucundius. Sed, cum te alicuius improbitas, peruerſitasq́; commouerit, ſic te animo incitari, ut ab omnibus tua deſyderetur humanitas. Quare, quoniam in eam rationem uitæ nos, non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipſa, ac fortuna deduxit, ut ſempiternus ſermo hominum de nobis futurus ſit, caueamus quantum efficere, & conſequi poſſumus, ne quod in nobis inſigne uitium fuiſſe dicatur. Neq; ego hoc nunc contendo, quod fortaſſe cum in omni natura, tum iam in noſtra ætate difficile eſt mutare animum, &, ſiquid eſt penitus inſitum moribus, id ſubito euellere. Sed te illud admoneo, ut, ſi hoc plene uitare non potes, quod ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur, ut te ante compares, quotidieq; meditere reſiſtendum eſſe iracundiæ, cumq́; ea maxime animum moueat, tum tibi eſſe diligentiſſime linguã continendã, quæ quidem mihi uirtus non interdum minor uidetur, quàm omnino non iraſci. Nam illud non ſolum eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lentitudinis. Moderari uero & animo, & orationi, cum ſis iratus, aut etiam tacere, & tenere in ſua poteſtate motum animi, & dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ, tamen eſt non mediocris ingenij. Atq; in hoc genere multo te eſſe iam commodiorem, mitioremq́; nuntiant. Nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur, quæ cum abhorrẽt

à literis, ab humanitate, tum uero contraria ſunt Imperio, & dignitati. Nam, ſi implacabiles ſunt iracundiæ, ſumma eſt acerbitas, ſin autem exorabiles ſumma leuitas, quæ tamen (ut in malis) acerbitati anteponenda eſt. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehenſione plurimum ſermonis, credo propterea, quod tibi hominum iniuriæ, quod auaritiæ, quod inſolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis uidebatur. Secundus autem multo lenior, quod & conſuetudo, & ratio, & (ut ego arbitror) meæ quoq; literæ te patientiorem, lenioremq; fecerunt. Tertius annus ita eſſe debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quiſquã poſſit ullam reprehendere. Ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, ſed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas in omnium laude undiq; colligenda. Quod, ſi in mediocri ſtatu ſermonis, ac prædicationis noſtræ res eſſent, nihil abs te eximium, nihil præter aliorum conſuetudinem poſtularetur. Nunc uero propter earum rerum, in quibus uerſati ſumus, ſplendorem, & magnitudinem, niſi ſummam laudem ex iſta Prouincia aſſequimur, uix uidemur ſummam uituperationem poſſe uitare. ea noſtra ratio eſt, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & poſtulent, et expectent, omnes autem improbi, quod cum ijs bellum ſuſcepimus ſempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti eſſe uideantur. Quare quoniam eiuſmodi thatrum eſt totius Aſiæ celebritate refertiſſimum, magnitudine amplitiſſimum, iudicio eruditiſſimum, natura autem ita reſonans, ut uſq; Romam ſigni-

ficationes, uocesq́; referantur, contende quæſo, atq́; elabora, non modo, ut his rebus dignum fuiſſe, ſed etiam, ut illa omnia tuis artibus ſuperaſſe uideare. Et quoniam mihi caſus urbanam in magiſtratibus adminiſtrationem reip. tibi prouincialem dedit, & ſi mea pars nemini cedit, fac, ut tua cæteros uincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua & ſperata gloria iam laborare, ſed de parta dimicare. Quæ quidem non tam expetenda fuit, quàm tuenda nobis eſt. At ſi mihi quicquã eſſet abs te ſeparatum, nihil amplius deſyderarem hoc ſtatu, qui mihi iam partus eſt. Nunc uero res ſic ſeſe habet, ut, niſi oĩa tua facta, atq́; dicta noſtris rebus iſtinc reſpondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq́; periculis, quorum tu omnium particeps fuiſti, nihil conſecutum putem. Quod ſi, ut ampliſſimum nomen conſequeremur, unus, præter cæteros, adiuuiſti, certe idem, ut id retineamus, præter cæteros, elaborabis. Non eſt tibi his ſolis utendum æſtimationibus, ac iudicijs, qui nunc ſunt hominum, ſed his etiam, qui futuri ſunt, quanquam illorũ erit uerius iudicium obtrectatione, & maleuolentia liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi ſoli gloriam quærere, quod ſi eſſet, tamen non negligeres, præſertim, cum ampliſſimis monimentis conſecrare uoluiſſes memoriam nominis tui. Sed ea tibi eſt communicanda mecum, prodenda liberis noſtris. in qua cauendum eſt, ne, ſi negligentior fueris, non ſolum tibi parum conſuluiſſe, ſed tuis etiam inuidiſſe uidearis. Atque hæc non eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitaſſe, ſed potius, ut currentem incitaſſe uideatur. Facies enim perpetuo, quæ feciſti, ut omnes æquitatem tuam,

tem tuam, temperantiam, ſeueritatem, integritatemq; laudent. Sed me quædam tenet, propter ſingularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ, quanquam illud exiſtimo, cum iam tibi Aſia, ſicut unicuiq; ſua domus, nota eſſe debeat, cum ad tuam ſummam prudentiam tantus uſus acceſſerit, nihil eſſe, quod ad laudem attineat, quod non tu optime perſpicias, & tibi non ſine cuiuſquam hortatione in mentem ueniat quotidie. Sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te ſcribo tecum loqui uideor, ideo & tua longiſſima quaq; epiſtola maxime delector, & ipſe in ſcribendo ſæpe ſum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, ut tanquam poetæ boni, & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione muneris, ac negocij tui diligentiſſimus ſis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perſpectiſſimus, atque ornatiſſimus fuiſſe uideatur. Id facillime facies, ſi me, cui ſemper uni magis, quàm uniuerſis placere uoluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus his rebus, quas dices, ac facies, intereſſe. Reliquum eſt, ut te orem, ut ualetudini tuæ, ſi me, & omneis tuos ualere uis, diligentiſſime ſerias.

tecũ loqui uid

M. T. CICERO Q. Ciceroni Fratri. S.

Tatius ad me uenit ad VIII Calendarum Nouembr, eius aduentus, quod ita ſcripſiſti direptum eſſe à tuis, dum is abeſſet, moleſtus mihi fuit. Quod autem expectationẽ tui, concurſumq; eum, qui erat futurus, ſi unà tecum decederet, neq; antea uiſus eſſet, ſuſtulit, id mihi non incommode uiſum eſt

accidiſſe. Exhauſtus enim eſt ſermo hominũ, & multa emiſſæ iam eiuſmodi uoces ἀλλὰ ἀεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te abſente confecta eſſe lætor. Quod autem idcirco à te miſſus eſt mihi, ut ſe purgaret, id neceſſe minime fuit. Primum enim nunquam ille mihi fuit ſuſpectus, neq; ego, quæ ad te de illo ſcripſi, ſcripſi meo iudicio. ſed cum ratio, ſalusq; omnium noſtrum, qui ad remp. accedimus, non ueritate ſolum, ſed etiam fama niteretur, ſermones ad te aliorũ ſemper, non mea iudicia perſcripſi. Qui quidem quàm frequentes eſſent, & quàm graues, aduentu ſuo Statius ipſe cognouit. Etenim interuenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipſo habebantur, & ſentire potuit ſermones iniquorum in ſuum potiſſimum nomen erũpere. quod autem me maxime mouere ſolebat, cum audiebam illum plus apud te poſſe, q̃ grauitas illius ætatis, & imperij prudentia poſtularet (quam multos enim mecum egiſſe putas, ut ſe Statio commendarẽ? quam multa autem ipſum ἀφελῶς mecum in ſermone ita potuiſſe?) id mihi nõ placuit, monui, ſuaſi, deterrui. quibus in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniam tu ita iudicas, tamẽ ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui, dignitatem habere nullam poteſt. Atque hoc ſic habeto (nihil enim nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe. & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe nonnullos. hoc manumiſſo, iratis quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpondebo ad eas epiſtolas, quas mihi reddidit L. Ceſius, cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero.

quarum altera eſt de Blandenio Zeuxide, quem ſcribis certiſſimum matricidam tibi à me intime commendari. Qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego cum Græcorum querelas nimium ualere ſentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata, quoſcunq; de te queri audiui, quacũq; potui ratiõe placaui. Primũ Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui, quorũ principũ Hermippũ non ſolũ ſermõe meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. Ego Apamenſem Epheſiũ, ego leuiſſimũ hominem Megariſtũ Antandriũ, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphontem etiã Colophoniũ, quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret (perteſum eſt enim leuitatis, aſſentationis, animorum, non officijs, ſed temporibus ſeruiẽtium) ſed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caſellij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſe loqueretur, obſtiti eius ſermoni, & hominem in familiaritatem recepi. Tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, neſcio. Quod ſcribis cupiiſſe te, quoniam Smyrnæ duos Myſios inſuiſſes in culeum, ſimile in ſuperiore parte Prouinciæ edere exemplum ſeueritatis tuæ, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluiſſe, quem adductum in iudicium fortaſſe dimitti non oportuerit. conquiri uero, & elici blandicijs (ut tu ſcribis) ad iudicium neceſſe non fuit, eum præſertim hominem, quem ego & ex ſuis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognoſco nobiliorem eſſe propè, quàm ciuitatem ſuã. At enim Græcis ſolis indulgeo. Quid L. Cælium?

non'ne omni ratione placui? quem hominem? qua ira? quo ſpiritu? quem deniq; præter Thuſcenium, cuius cauſa ſanari non poteſt, non mitigaui? Ecce ſupra caput homo leuis, ac ſordidus, ſed tamen equeſtri inceſſu Catienus etiam is lenietur, cuius tu in patrẽ quod fuiſti aſperior, non reprehendo. Certe enim ſcio te feciſſe cum cauſa. Sed quid opus fuit eiuſmodi literis, quas ad ipſum miſiſti? illum crucem ſibi ipſi conſtituere, ex qua tu eum ante detraxiſſes, te curaturum fumo ut combureretur, tota plaudẽte Prouincia. Quid uero ad C. Fabiũ neſcio quem? nam eam quoq; epiſtolam T. Catienus circungeſtat, renũtiare tibi Licinium Plagiarium, cũ ſuo pullo Miluino tributa exigere. Deinde rogas Fabium, ut & patrem, & filium uiuos comburat, ſi poſſit. ſin minus ad te mittat uti iudicio comburantur. Hæ literæ abs te per iocum miſſæ ad C. Fabiũ, ſi modo ſunt tuæ, cum leguntur, inuidioſam atrocitatem uerborum habent. At, ſi omnium mearum literararũ præcepta repetes, intelliges nihil eẽ à me, niſi orationis acerbitatem, et iracundiam, & ſi forte raro literarum miſſarum indiligentiam reprehenſam. Quibus quidem in rebus, ſi apud te plus authoritas mea, quàm tua, ſiue natura paulo acrior, ſiue quædam dulcedo iracundiæ, ſiue dicendi ſal, facetiæq; ualuiſſent, nihil ſanè eſſet, quod non pœniteret. En mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua ſit exiſtimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? Nam ſi te interioribus uicinis tuis, Cilicenſi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. Atque is dolor eſt, quod, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ

uolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Ageſilaum nouerint, quorũ Regum ſummo imperio nemo unquam uerbum ullum aſperius audiuit. Sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id, quod mihi iam facere uideris) relinque quæſo quamiucundiſſimam memoriam tui. Succeſſorem habes perblandum, cætera ualde illius aduentu tua requirentur. In literis mittendis (ut ſæpe ad te ſcripſi) nimium te inexorabilẽ præbuiſti. Tolle omneis, ſi potes iniquas, tolle inuſitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit ſcriptas ad te ſolere afferri, ab ſe legi, & ſi iniquæ ſint, fieri te certiorẽ. Ante, quàm uero ipſe ad te ueniſſet, nullum delectum literarum fuiſſe, ex eo eſſe uolumina ſelectarum epiſtolarum, quæ reprehendi ſolerent. Hoc de genere nihil te nunc quidem moneo, ſerò eſt enim, ac ſcire potes, multa me uarie, diligenterq; monuiſſe. Illud tamen quod Theopompo mandaui, cum eſſem admonitus ab ipſo, uide per homines amanteis tui, qđ eſt facile, ut hæc genera tollantur epiſtolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum abſurde, & inuſitate ſcriptarum, poſtremo in aliquem contumelioſarum. Atque ego hæc tam eſſe, quàm audio, non puto, & ſi ſunt occupationibus tuis minus animaduerſa, nunc perſpice, & purga. Legi epiſtolam, quam ipſe ſcripſiſſe Sylla Nomenclator dictus eſt, non probandam. legi nonnullas iracundas. Sed tempore ipſo furor dabat. hæc de epiſtolis. Nam, cum hanc paginam tenerem. L. Flauius Prætor Des. ad me uenit, homo mihi ualde familiaris. Is mihi inquit te ad procuratores ſuos literas

miſiſſe, quæ mihi uiſæ ſunt iniquiſſimæ, nequid de bonis, quæ L. Octauij Naſonis fuiſſent, cui L. Flauius hæres eſt, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam ſoluiſſent. Itemq́; miſiſſe ad Apollonienſes, ne de bonis, quæ Octauij fuiſſent, diminui paterentur, priuſquam Fundanio debitum ſolutum eſſet. Hæc mihi uerisimilia non uidentur. Sunt enim à prudentia tua remotiſſima, ne diminuat hæres, quod ſi inficiatur. Quid, ſi omnino nó debetur? Quid? Prætor ſolet iudicare deberi? Quid ego Fundanio non cupio? non amicus ſum? non miſericordia moueor? nemo magis, ſed uia iuris eiuſmodi eſt quibuſdam in rebus, ut nihil ſit loci gratiæ. Atque ita mihi dicebat Flauius, ſcriptum in ea epiſtola, quam tuam eſſe dicebat, te aut quaſi amicis tuis gratias acturum, aut quaſi inimicis incommoda laturum. Quid multa? ferebat grauiter. id uehementer mecum querebatur, orabatq́; ut ad te quamdiligentiſſime ſciberem, quod facio, & te prorſus uehementer etiam, atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuẽdo, & de Apollonienſibus nequid perſcribas, quod contra Flauium ſit amplius, & Flauij cauſa, & ſcilicet Pompeij facies omnia. Nolo medius fidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. Sed & te oro, ut tu ipſe authoritatem, & monimentũ aliquot decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod ſit ad Flauij rem, & ad cauſam accommodatum. Fert enim grauiter homo, & mei obſeruantiſſimus, & ſui iuris, dignitatiſq́; retinens, ſe apud te neque amicitia, neq; iure ualuiſſe, &, ut opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæſar tibi commendarunt, & ipſe

ad te ſcripſerat Flauius, & ego certe. Quare, ſi ulla res eſt, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea ſit. Si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, et mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore ſtudio te rogare non poſſim. Quod ad me de Hermia ſcribis, mihi mehercule ualde etiam moleſtum fuit. Literas ad te parum fraterne conſcripſerã, quas oratione Diodori Luculli liberti commotus, de pactione ſtatim quod audieram, iracundus ſcripſeram, et reuocare cupiebam. huic tu epiſtolæ non fraterne ſcriptæ, fraterne debes ignoſcere. De Cenſorino, Antonio, Caſſio, Scæuola, te ab ijs diligi (ut ſcribis) uehementer gaudeo. cætera fuerunt in eadem epiſtola grauiora, q̃ uellem ὀρθὰν τὰν ναῦν ἄπαξ θανεῖν. maiora iſta erũt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris pleniſſimæ, quæ ſunt nonnullæ, ſed tamen mediocres, & paruæ potius. Ego te nunquam ulla in re dignum minima reprehenſione putaſſem, cum te ſanctiſſime gereres, niſi inimicos multos haberemus. Quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione ſcripſi, ſcripſi propter diligentiam cautionis meæ, in qua & maneo, & manebo, & idẽ ut facias, non deſiſtam rogare. Attalus Iphemenus mecum egit, ut ſe ne impedires, quo minus quod ad Q. Publicæni ſtatuam decretum eſt, erogaretur. quod ego te rogo, & admoneo, ne talis uiri, tamq; noſtri neceſſarij, honorẽ minui per te, aut impediri uelis. Præterea Aeſopi tragœdi noſtri familiaris, Licinius ſeruus tibi notus aufugit. Is Athenis apud Patronẽ Epicureũ pro libero fuit. Inde in Aſiã uenit, poſtea Plato qdam Sardianus Epicureus, qui Athenis ſolet eſſe multũ, et qui tũ Athe-

nis fuerat, cum Licinius eò ueniſſet, & cum eum fugitiuum poſtea eſſe ex Aeſopi literis cognoſceret, hominem comprehendit, & in cuſtodiam Epheſi tradidit, ſed in publicum, uel in piſtrinum, non ſatis ex literis eius intelligere potuimus. Tu quoquo modo, quoniam Epheſi eſt, hominem inueſtiges uelim, ſummaq; diligentia uel tecum deducas. Noli ſpectare quanti homo ſit, paruĩ enim pretij eſt, qui iam nihil ſit, ſed tanto dolore Aeſopus eſt affectus propter ſerui ſcelus, & audaciam, ut nihil ei gratius facere poſſis, quàm ſi illum per te recuperarit. Nunc ea cognoſce, quæ maxime exoptas, remp. funditus amiſimus, adeo, ut Cato adoleſcens nullius conſilij, ſed tamen ciuis romanus, & Cato uix uiuus effugeret. Quod cum Gabinum de ambitu uellet poſtulare, neq; Prætores diebus aliquot adiri poſſent, uel poteſtatem ſui facerent, in concionem aſcendit, & Pompeiũ priuatus dictatorem appellauit. propius nihil eſt factũ, quàm ut occideretur. Ex hoc, qui ſit ſtatus totius reip. uidere potes. Noſtræ tamen cauſæ non uidentur homines defuturi. mirandum in modum profitentur, offerunt ſe, pollicentur, & quidẽ cum ſpe ſum maxima, tum maiore etiam animo. Spero ſuperiores fore nos, confido animo, ut in hac rep. ne caſum quidem ullum pertimeſcat, ſed tamen res ſic ſe habet. Si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria diſcedamus. Sin autem ui agere conabitur, ſpero fore ſtudijs nõ ſolum amicorum, ſed etiam alienorum, ut ui reſiſtamus. Omnes & ſe, et ſuos amicos, clientes, liberos, libertos, ſeruos, pecunias deniq; ſuas pollicentur. Noſtra antiqua manus bonorum ardet, & ſtudio noſtri, atq; amo-

re. Si qui anteà aut alieniores fuerant, & languidiores, nunc horum odio, ſe cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæſar, quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tr. Pl. Deſs. ſunt nobis amici. Coss. ſe optime oſtendunt. Prætores habemus amiciſſimos, & acerrimos ciueis Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios, ſed hos ſingulareis. Quare magnum fac animum habeas, & ſpem bonam. De ſingulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

M. T. C. QVINTO FRATRI. S.

MI frater, mi frater, mi frater tu'ne id ueritus es? ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te ſine literis miſerim? aut etiam, ne te uidere noluerim? Ego tibi iraſcerer? tibi ego poſſem iraſci? ſcilicet tu me afflixiſti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te miſere perdidi. Meus ille laudatus cóſulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas tibi uelim ne quid eripuerit, præter unum me. Sed certe à te mihi omnia ſemper honeſta, & iucunda ceciderunt. A me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, deſyderium, mœror, ſolitudo. Ego te uidere noluerim? Immo uero me à te uideri nolui. Non enim uidiſſes fratrem tuum, non eum, quem reliqueras, non eum, quem noras, non eum, quem flens flentem, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigiū quidem eius nec ſimulachrum, ſed quãdam effigiem ſpirantis mortui, atq; utinam me mortuum priũs uidiſſes, aut audiſſes. Vtinam te nó ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem.

Sed teſtor omnes deos me hac una uoce à morte eſſe reuocatum, quod omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitam eſſe dicebant. Quare peccaui, ſceleratéq; feci, nam ſi cecidiſſem, mors ipſa meã pietatem, amoremq; in te facile defenderet. Nunc commiſi, ut uiuo me careres, uiuo me alijs indigeres. Mea uox in domeſticis periculis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. Nam, quod ad te pueri ſine literis uenerũt, quoniam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolorum. Hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodẽ quo te legere certò ſcio. An ego poſſum aut non cogitare aliquando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? Cum enim te deſydero, fratrem, ſolum deſydero. Ego uero ſuauitate propè fratrem propè æqualem obſequio filiũ, conſilio parentem. Quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? Quid, quod eodem tempore deſydero filiam? qua pietate, qua modeſtia, quo ingenio, effigiem moris, ſermonis, animi mei? Quid filiũ uenuſtiſſimum, mihiq; dulciſſimum, quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimiſi meo ſapientiorem puerum, quàm uellem? ſentiebat enim miſer iam quid ageretur. Quid uero tuum filium? Quid imaginem meam, quã meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur? Quid, quod mulierem miſerrimam fideliſſimam coniugem me proſequi non ſum paſſus, ut eſſet, quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? ſed tamen quoquo modo potui, ſcripſi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi poſtea redditas eſſe, in quibus idem te hortor,

& rogo, qđ pueri tibi uerbis meis nũtiarunt, ut Romam protinus pergas, & properes. Primũ enim te præſidio eſſe nolui, ſiqui eſſent inimici, quorũ crudelitas nondum eſſet noſtra calamitate ſatiata, deinde congreſſus noſtri lamentationem ꝑtimui, digreſſum uero nõ tuliſſem. atq; etiam id ipſum, qđ tu ſcribis, metuebã, ne à me diſtrahi nõ poſſes. His de cauſis hoc maximũ malũ, qđ te non uidi, quo nihil amantiſſimis, & coniunctiſſimis fratribus acerbius, ac miſerius uidetur accidere potuiſſe, minus acerbũ, minus miſerũ fuit, ꝙ fuiſſet tũ congreſſio, tum uero digreſſio noſtra. Nunc, ſi potes, id qđ ego, q fortis tibi ſemper uidebar, non poſſum, erige te, & confirma, ſiqua ſubeunda dimicatio erit. Spero, ſiquid mea ſpes habet authoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliqd etiã miſericordiam noſtri præſidij laturam. Sin eris ab iſto periculo uacuus, ages ſcilicet, ſiquid agi poſſe de nobis putabis, de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant. ſed ego quid ſperem non diſpicio, cum inimici plurimũ ualeant. amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint, q in meo reditu fortaſſis reprehẽſionem ſui ſceleris pertimeſcant. Sed iſta, qualia ſint, tu uelim perſpicias, mihiq; declares. ego tamen quandiu tibi opus erit, ſiquid periculi ſubeundum uidebis, uiuã. Diutius in hac uita eſſe non poſſum. neq; enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantũ dolorem poſſit ſuſtinere. Scio fuiſſet & honeſtius moriendi tempus, et utilius, ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi, quæ ſi queri uelim præterita, nihil agam, niſi, ut augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam

meám. Illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuum tempus, aut firma ſpes poſtu labit, in tam miſera, tamq́; turpi uita commorari, ut q modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus, dignitate, authoritate, exiſtimatio= ne, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt am pliſſimi, is nunc in tam afflicta, perditaq́; fortuna, neq; me neq; meos lugere diutius poſſim. Quare qđ ad me ſcripſiſti de permutatione, quaſi uero nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. Qua in re ipſa uideo miſer, & ſentio, quid ſceleris admiſerim, cum de uiſceribus tuis, et filij tui ſatisfacturus ſis qbus debes. Ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine fruſtra diſſiparim? Sed tamen & M. Antonio quantum tu ſcripſeras, Cepioni tantundē ſolutum eſt, mihi ad id, quod cogito, hoc, quod habeo ſatis eſt. ſiue enim reſtituimur, ſiue deſperamur, nihil amplius opus eſt. Tu, ſi forte quid erit modeſtiæ te ad Craſſum, & ad Callidium conferas cenſeo, quan tum Hortenſio credendum ſit, neſcio, me ſumma ſimula= tione amoris, ſummaq́; aſſiduitate quotidiana ſcelera tiſſime, inſidioſiſſiméq; tractauit, adiuncto quoq; Arrio, quorum ego conſilijs, promiſſis, præceptis deſtiſtitus in hanc calamitatem incidi. Sed hæc occultabis, nequid ob ſint. Illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendū tibi eſſe ipſum Hortenſium, ne ille uerſus, qui in te erat collatus, cum ædilitatem petebas, de lege aurelia falſo teſtimonio confirmetur. nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſalus allatura ſit, oppugnent te uehe= mentius. Meſſalā tui ſtudioſum eſſe arbitror, Pompeium

etiam ſimulatorem

etiam ſimulatorem puto, ſed hæc utinam nõ experiare, qđ preatrer deos, niſi meas preces audire deſiſſent. ueruntamen precor, ut his infinitis noſtris malis contenti ſint, in quibus non modo tamen nullius ineſt peccati infamia, ſed omnis dolor eſt, quod optime factis pœna eſt maxima conſtituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq; noſtrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quod tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. ſed te incolumi, orbi non erunt. Reliqua, ita mihi ſalus aliqua detur, poteſtasq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non ſinunt ſcribere. Etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus reſcribas. Sis fortis quoad rei natura patietur. Id. Iulij Theſſalonicæ.

M. T. Cicero Q. Ciceroni Fratri. S.

Mabo te mi frater, ne, ſi uno meo fato & tu, et omnes mei corruiſtis, improbitati, & ſceleri meo potius, quàm imprudentiæ, miſericordiæq; aſſignes. nullum eſt meum peccatum, niſi quod ijs credidi, à quibus nefas putaram eſſe me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar. Intimus, proximus, familiariſſimus quiſq; aut ſibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil miſero, præter fidem amicorum, cautum meum conſilium fuit, quod ſi te ſatis innocentia tua, & miſericordia hominum uindicat hoc tempore à moleſtia, perſpicis profecto & quænam nobis ſalutis ſpes relinquatur. Nam me Pomponius, et Sextius, et Piſo noſter adhuc Theſſalonicæ retinuerunt, cum longius diſcedere, propter neſcio quos

motus, uenirent, uerum ego magis exitum illorum literis, quàm ſpe certa expectabam. Nam quid ſperem potentiſſimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? De nociuis autem Tr. pl. eſt ille quidem in me officioſiſſimus, Sextius, & (ſpero) Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, ſed ualde aduerſante Clodio, qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare, deinde etiam interceſſor parabitur. Hæc mihi proficiſcenti non proponebantur, ſed ſæpe triduo ſumma cum gloria dicebar eſſe rediturus. Quid tu igitur iniquies? Quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meá, ſubita defectio Pompeij, alienatio Coss. etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrymæ meorũ, me ad mortem ire prohibuerunt. Quod certe et ad honeſtatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptiſſimum. Sed de hoc ſcripſi ad te in ea epiſtola, quam Phaethonti dedi. Nunc tu, quoniá in tantum luctum, laborem detruſus es, quantum nemo unquam, ſi releuare potes communem caſum miſericordia hominum, ſcilicet incredibile quiddam aſſequeris. Sin plane occidimus (me miſerum) ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. Sed tu, ut ante ad te ſcripſi, perſpice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora noſtra, non ut amor tuus fert, uere perſcribe. Ego uitam, quoad putabo tua intereſſe, aut ad ſpem ſeruandam eſſe, retinebo. Tu nobis amiciſſimum Sextium cognoſces, credo tua cauſa, uel Lentulum, qui erit Cos. quanquam ſunt facta uerbis difficiliora. Tu et qd opus ſit, & qd ſit uidebis omnino, ſi tuam ſolitudinem, communemq; calamitatem nemo deſpexerit, aut per te conſtituta aliquid,

fici aliquid, aut nullo modo poterit. Sin te quoq; inimici uexare cœperint, ne ceſſaris me certiorem facere, ut accurram. Non enim gladijs mecum, ſed litibus agetur, uerũ hæc abſint uelim: te oro, ut ad me de omnibus rebus ſcribas, & in me animi potius, aut conſilij putes minus eſſe, q̃ antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

MARCI T. C. EPISTOLARVM AD QV. C. FRATREM. LIBER SECVNDVS.

M.T.C. QVINTO C. FRATRI. S.

e Piſtolam, quã legiſti, mane dederam, ſed fecit humaniter Licinius, quod ad me miſſo Senatu ueſperi uenit, ut, ſiquid eſſet actum, ad te, ſi mihi uideretur, perſcriberem. Senatus fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe menſe Decembri ſub dies feſtos. conſulares nos fuimus, et duo Conſules deſignati P. Seruilius, M. Lucullus, Lupus, Vulcatius, Glabrio Pr. Sanè frequentes fuimus omnino ad ducentos commorat expectationẽ Lupus. egit cauſam Agri cãpani ſanè accuratè, auditus eſt magno ſilentio, materiã rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. Fuerunt nonnulli aculei in C. Cæſarem, contumeliæ in Gellium, expoſtulationes, cum abſente Põpeio Cauſa ſerò perorata, ſententias ſe rogaturum negauit, ne qđ onus ſimultatis nobis imponeret ex ſuperiorum temporum conuitijs, & ex præſenti ſilentio, quid Senatus

ſentiret, ſe intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. Tum Marcellinus noli inquit ex taciturnitate noſtra Lupe quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. Ego, quod ad me attinet, idemq; arbitror cæteros; idcirco taceo, quod non exſtimo, cum Pompeius abſit, cauſam agri campani agi conuenire. tum ille ſe Senatum negauit tenere. Racilius ſurrexit, & de iudicijs referre cœpit. Marcellinum quidem primum rogauit: is cum grauiter de clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus queſtus eſſet, ſententiam dixit, ut ipſe iudices per Pr. urbanum ſortiretur. Iudicum ſortitione facta, comitia haberentur. qui iudicia impediuiſſet, eum contra remp. eſſe facturum. Approbata ualde ſententia, Cato contradixit, & Caſſius, maxima adclamatione Senatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus aſſenſit Lentulo. poſtea Racilius de priuatis me primum ſententiam rogauit. Multa feci uerba de toto furore, latrocinioq; P. Clodij. eum tanquam reum accuſaui multis, & ſecundis admurmurationibus cuncti Senatus. Orationem meam collaudauit ſatis multis uerbis, non mehercule indiſerte Seuerus Antiſtius, isq; iudiciorum cauſam ſuſcepit, antiquiſſimamq; ſe habiturum dixit. Ibatur in eam ſententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat à Racilio ſe contumaciter, urbaneq; uexatum, deinde eius opere repente à Græcoſtaſi, & Gradibus, clamorem ſatis magnũ ſuſtulerunt, opinor in Quintum Sextilium, & amicos Milonis incitatæ. Eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium diſceſſimus. Habes acta unius diei, reliqua, ut arbitror, in menſem Ianuarium reijcientur. De

Tr. pl. longe

Tr. pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiã Antiſtius amicus nobis fore. Nam Plautius, noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, ut conſyderate, diligenterq; nauiges, de menſe Decembri. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceronis Fratri. S.

Non occupatione, qua erã ſane impeditus, ſed parvula lippitudine adductus ſum, ut dictarem hanc epiſtolã, & non, ut ſoleo, ad te ipſe ſciberem. & primum me tibi excuſo in eo ipſo, in quo te accuſo. Me enim adhuc nemo rogauit nunquid in Sardiniam uellem, te puto ſæpe habere, et ſi non ſemper, qui num quid Romæ uelis, quærant. Quod ad me Lẽtuli, & Sexti nomine ſcripſiſti, locutus ſum cum Cincio. quomodo res ſe habet, non eſt facillima, ſed habet profecto quoddam Sardinia appoſitum ad recordationem præteritæ memoriæ. Nam, ut ille Gracchus Augur, poſteaquam in iſtam Prouinciam uenit, recordatus eſt, quid ſibi in campo Martio comitia conſulibus habentibus contra auſpicia accidiſſet, ſic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, et de nominibus Põponianis in ocio recogitaſſe. Sed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta eſt. Thuſculano emptor nemo fuit. ſi conditio ualde bona fuerit, fortaſſe non omittam. De ædificatione tua Cyrum urgere non ceſſo. ſpero enim in officio fore. ſed omnia ſunt tardiora, propter furioſæ ædilitatis expectationem. Nam comitia ſine mora futura uidentur. edicta ſunt ad XI Calendarum Febr. Te tamen ſolicitum eſſe nolo. omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De Rege Alexandrino factum eſt.

S.C. cum multitudine eum reduci periculoſum reip. ui deri. Reliqua cum eſſet in Senatu contentio, Lentulus ne, an Pompeius reduceret, obtinere cauſam Lentulus uidebatur. In ea re nos & officio erga Lentulum mirifice, & uoluntati Pompeij præclare ſatisfecimus. ſed per obtrectatores Lentuli res calumnia extracta eſt. conſecuti ſunt dies comitiales, per quos Senatus haberi non poterat. Quid futurum ſit latrocinio tribunorum, non diuino, ſed tamen ſuſpicor, per uim rogationem Caninium perlaturum. In ea re Pompeius quid uelit, non diſpicio. Familiares eius quid cupiant, omnes uident. Creditores uero Regis aperte pecunias ſuppeditant contra Lentulum. Sine dubio res à Lentulo remota uidetur eſſe, cum magno meo dolore, quanquam multa fecit. Quare, ſi fas eſſet, iure eis ſuccenſere poſſumus. Tu, ſi ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempeſtate conſcendas, ad meq; uenias. Innumerabiles enim res ſunt, in quibus te quotidie in omni genere deſyderē, tui, noſtriq; ualent. Vale. XIIII Calendarum Febr.

Rege Alexan
ino

M. T. CICERO QV. Ciceroni Fratri. S.

S Cripſi ad te antea ſuperiora. nunc cognoſce poſtea quæ ſint acta. A Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non eſt. Ad IIII Nonarum Febr. Milo affuit, ei Pompeius aduocatus uenit. Dixit Marcellus à me rogatus. honeſte diſceſſimus. producta dies eſt in IIII Iduū Febr. Interim reiectis legationibus, III Iduum referebatur de Prouincijs quæſtorum, & de ordinandis Prætoribus, ſed res multis querelis de rep. interponendis nulla

dus nulla tranſacta eſt. Cato legem promulgauit de imperio Lentuli abrogando. Veſtem tum filius mutauit ad IIII Iduum Febr. Milo affuit, dixit Pompeius, ſiue uoluit. Nam, ut ſurrexit, operæ clodianæ clamorem ſuſtulerunt, idq; ei perpetua oratione contigit, non modo, ut adclamatione, ſed ut conuitio, & maledictis impediretur. qui ut perorarit (nam in eo ſanè fortis fuit) non eſt deterritus, dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio, cum authoritate peregerat, ſed, ut perorauit, ſurrexit Clodius, & tantus clamor à noſtris (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque oratione conſiſteret. Ea res acta eſt, cum hora VI uix Pompeius perorasſet uſque ad horam octauam, cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodium, & Clodiam dicerentur, ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem fame necaret, reſpondebant operæ, Pompeius, quis Alexandriam ire cuperet, reſpondebant, Pompeius. quem ire uellent, reſpondebant, Craſſum. Is aderat tum Miloni animo non amico. hora ferè nona, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. Exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. Factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. Eiectus de roſtris Clodius, ac nos quoque tum fugimus, nequid in turba. Senatus uocatus in Curiam, Pompeius domum. Neque ego tamen in Senatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum delata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. Ad

VI Iduũ Febr. Senatus ad Apollinis fuit, ut Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum eſt. Ad VII Iduum Febr. ad Apollinis S. C. factum ē, ea, quæ facta eſſent ad VI Iduũ Febr. contra remp. eſſe facta. eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tanq̃ reum accuſauit. De me multa, me inuito, cum mea ſumma laude dixit. Cum illius in me perfidiam increparet, auditus eſt magno ſilentio maleuolorum. reſpondit ei uehementer Pompeius, Craſſumq́; deſcripſit, dixitq́; aperte, ſe munitiorem ad cuſtodiendam uitam ſuam fore, quàm Africanus fuiſſet, quem C. Carbo interemiſſet. Itaq; magnæ mihi res iam moueri uidebantur. Nã Pompeius hæc intelligit, nobiſcumq́; communicat inſidias uitæ ſuæ fieri. Catonem à Craſſo ſuſtentari. Clodio pecuniam ſuppeditari. utrunq; & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq́; ſuis obtrectatoribus cófirmari, uehementer eſſe prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à ſe propè alienato, nobilitate inimica, non æquo Senatu, iuuentute improba. Itaq; ſe comparat, homines ex agris accerſit. Operas autem ſuas Clodius confirmat, manus ad Quirinalia paratur. in ea multo ſumus ſuperiores ipſius copijs. Sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, et Lentulo reſiſtamus. Ad IIII Iduum Febr. Seſtius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu eſt poſtulatus. & eodem die à quodam Marco Tullio de ui. Is erat æger. domum (ut debuimus) ad eũ ſtatim uenimus, eiq́; nos totos tradidimus, idq́; fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure ſuccenſere

putabant,

putabant, ut humaniſſimi, gratiſſimiq; & ipſi, & omnibus uideremur. itaq; faciemus. Sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vatiam, & C. Cornelium. Eodem die S. C. factum eſt, ut ſodalitates, decuriatiq; diſcederent, lex'q; de iis ferretur, ut qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quæ eſt de ui, tenerentur. Ad III Iduum Febr. dixi pro Beſtia de ambitu apud Prætorē Cn. Domitiū in foro medio, maximo conuentu, incidiq; in eum locum in dicendo, cum Seſtius multis in templo Caſtoris uulneribus acceptis, ſubſidio Beſtiæ ſeruatus eſſet. Hic προῳκονομήσαμεν quidem ἀκαίρως de his, quæ in Seſtium apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno aſſenſu omniū. res homini fuit uehementer grata. Quæ tibi eo ſcribo, ꝙ me de retinenda Seſtij gratia literis monuiſti. Pridie Iduum Feb. hæc ſcripſi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs eram cœnaturus. Cætera ſunt in rebus noſtris huiuſmodi (ut tu mihi ferè diffidenti prædicabas) plena dignitatis, & gratiæ. quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, ſuauitate etiā tibi, mihiq; ſunt reſtituta. Domus tibi ad Lucum Piſonis Luciniana conducta eſt. ſed, ut ſpero, paucis menſibus poſt Calendas Quintiles in tuam commigrabis. Tuā in Carinis mundi habitatores Camiæ conduxerunt. À te poſt illam olbienſem epiſtolam nullas literas accepi. Quid agis, & ut te oblectes, ſcire cupio, maximeq; te ipſum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas, et quāquam eſt hyems, tamen Sardiniā iſtum eſſe cogites. Vale XV Calendarum Martij.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Eſtius noſter abſolutus eſt III Iduũ Martij, &, quod uehementer interfuit reip. nullam uideri in eiuſmodi cauſa diſſenſionem eſſe, omnibus ſententijs abſolutus eſt. Illud, quod tibi ſæpe curæ eſſe intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus uituperãdi locum, qui nos ingratos eſſe diceret, niſi illius peruerſitatem quibuſdam in rebus quam humaniſſime ferremus. ſcito hoc nos in eo iudicio conſecutos eſſe, ut omnium gratiſſimi iudicaremur. Nam in defendendo moroſo homine cumulatiſſime ſatis fecimus, & (id, quod ille maxime cupiebat) Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, Dijs, hominibuſq́; plaudentibus. quin etiam Paulus noſter, cum teſtis productus eſſet in Seſtium, confirmauit, ſe nomen Vatinij delaturum, ſi Macer Licinius cunctaretur. & Macer à Seſtij ſubſellijs ſurrexit, ac ſe illi non defuturum affirmauit. Quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius, ualde perturbatus, debilitatuſq́;, diſceſſit. Quintus filius tuus, puer optimus, eruditur egregie. Hoc nunc magis animaduerto, quod Tyrannio docet apud me. Domus utriuſq; noſtrum ædificatur ſtrenue. Redẽptori tuo dimidium pecuniæ curaui. Spero nos ante hyemem contubernales fore. de noſtra Tullia tui mehercule amantiſſima, ſpero cum Craſſipede nos confeciſſe. Dies erant duo, qui poſt latinas habentur religioſi. cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad VIII Iduum April. Sponſalia Craſſipedi præbui. Huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meuſq́;, quod perle-

uiter commotus fuerat, deſiit. Ad III Iduum Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi planè integrum. multumq; is mecum ſermonem habuit, & per humanum de diſcordijs muliěrum noſtrarum. Quid quæris? nihil feſtiuius. Pomponia autem etiam de te queſta eſt. ſed hæc coràm agemus. A puero ut diſceſſi, in aream tuam ueni. res agebatur multis ſtructoribus. Longilium redemptorem cohortatus ſum. idem mihi aiebat ſe uelle nobis placere. Domus erit egregia. magis enim cerni poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itemq; noſtra celeriter ædificabatur. Eo die cœnaui apud Craſſipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus ſum. Luceium conuenire non potueram, quod abfuerat. uidere autem uolebam, quod eram poſtridie Roma exiturus, & quod ille in Sardiniam iter habebat. Hominem conueni. & ab eo petiui, ut quam primum te nobis redderet. ſtatim dixit. Erat autem iturus (ut aiebat) ad III Iduum April. ut aut Labrone, aut Piſis conſcéderet. Tu mi frater, ſimulac ille uenerit, primam nauigationem (dummodo idonea tempeſtas ſit) ne omiſeris. Ad III Iduum Apr. ante lucem hanc epiſtolam dictaueram, ſcripſeramq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. poſtridie autem in Laterino cogitabam, inde, cum in Arpinati quinque dies fuiſſem, ire in Pompeianum, rediens aſpicere Cumanũ, ut quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta eſt, pridie Nonarum Romæ eſſem, teq; mi cariſſime, & ſuauiſſime frater ad eam die (ut ſperabam) uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentũ ſuſtentari placebat. Fac mi frater, ut ualeas, quamprimumq; uenias. Vale.

M. T. CICERO Quinto Ciceroni Fratri. S.

o

Literas mihi tuas iucundiſſimas expectatas, ac primo quidem cum deſyderio, nunc uero etiã cum timore, atq; has ſcito literas me ſolas accepiſſe poſt illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. ſed cætera (ut tu ſcribis) præſenti ſermoni reſeruentur. Hoc tamẽ nõ queo differre. Idib. Maijs Senatus frequẽs diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. Adiurat Procilius hoc nemini accidiſſe. Foris ualde plauditur. mihi cum ſua ſponte iucundum, tum iucundius quod me abſente (eſt enim εἰλικρινὲς iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra erat ante. Quod idibus, & poſtridie fuerat dictum de agro Cãpano actũ iri, non eſt actum. In hac cauſa mihi aqua hæret. Sed plura, quàm conſtitueram. Coràm enim. Vale mi optime, ac optatiſſime frater, & aduola. Idem te noſtri rogant pueri, illud ſcilicet, cœnabis, cum ueneris.

M. T. CICERO Quinto Ciceroni Fratri. S.

p

Laciturum tibi eſſe librum meum ſuſpicabar. tam ualde placuiſſe, quàm ſcribis ualde gaudeo. Quod me admones de nõ curãtia, ſuadeſq; ut meminerim Iouis orationẽ, quæ eſt in extremo illo libro. ego uero memini, & illa omnia mihi magis ſcripſi, quàm cæteris. Sed tamen poſtridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium. Cumq; ego egiſſem de iſtis operibus, atq; inſcriptionibus, perbenigne mihi reſpondit: magnam ſpem attulit. cum Craſſo ſe dixit loqui uelle, mihiq; ut idem

fecerem, ſuaſit. Craſſum Coſ. ex Senatu domum reduxi. ſuſcepit rem, dixitq; eſſe, quod Clodius hoc tempore cuperet, per ſe, & per Pompeium conſequi. putare ſe; ſi ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine contentione, quod uellem. totum ei negocium permiſi, meq; in eius poteſtate dixi fore. Interfuit huic ſermoni P. Craſſus adoleſcens, noſtri (ut ſcis) ſtudioſiſſimus. Illud autem, quod cupit Clodius, eſt legatio aliqua, ſi minus per Senatum, per populum libera, aut Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunq;. Plena res numorum. Quod ego non nimium laboro, etiam ſi minus aſſequor quod uolo. Pompeius tamen cum Craſſo locutus eſt. uidentur negocium ſuſcepiſſe. ſi perficiunt, optime. ſin minus ad noſtrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu ſoles dicere, bono modo deſydero, ſi prorſus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico, reliqua reconcinno, uiuo paulo liberalius, quàm ſolebam. Opus erat, ſi te haberem pauliſper, fabris locum dare. ſed & hæc (ut ſpero) breui inter nos communicabimus. Res autẽ romanæ ſic ſe habent. Conſul eſt egregius Lentulus non impediente Collega, ſic inquam bonus, ut meliorẽ non uiderim. dies comitiales exemit omnes, nam etiã Latinæ inſtaurantur, nec tamen deerãt ſupplicationes, ſic legibus pernicioſiſſimis obſiſtitur, maxime Catonis; cui tamen egregie impoſuit Milo noſter. Nam ille uindex Gladiatorum & Beſtiariorum emerat de Coſconio, et Pomponio Beſtiarios, nec ſine his armatis unq̃ in publico fuerat, hos alere non poterat. Itaq; uix tenebat. Senſit Milo. dedit cuidam non familiari negocium, qui

Milo impoſu[it] Catoni

ſinè ſuſpitionè emeret eam familiam à Catonè, quæ, ſimulatq; abducta eſt, Racilius, qui unus eſt hoc tempore Tr. Pl. rem pateſecat, eosq; homines ſibi emptos eſſe dixit (ſic enim placuerat) & tabulam proſcripſit, ſe familiam Catonianam uenditurum. In eam tabulam magni riſus conſequebantur. Nunc igitur Catonē Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæſare monſtra promulgarunt, quibus intercederet nemo. Nam q̃d de Pompeio Caninius agit, ſanè quam refrixit, neq; enim res probatur, & Pompeius noſter in amicitia P. Lentuli uituperatur, & Hercule non eſt idē. Nam apud illā perditiſſimam, atq; infimam fecem populi propter Milonem ſuboffendit, & boni multa ab eo deſyderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidē non ſatisfacit, quod eum nimis aſpere tractat, quanquam id Senatu non inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte reip. ſubtraho. In iudicijs ij ſumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime unum accidit imprudentia Milonis. incommode de Sexto Cœlio, quem neq; hoc tempore, neq; ab imbecillis accuſatoribus mihi placuit accuſari. ei tres ſententiæ teterrimæ in conſilio defuerunt. Itaq; hominem populus reuocat, & retrahatur neceſſe eſt (non enim fuerunt homines) & quia, cum apud ſuos diceret, penè damnatus eſt, uident damnatum. ea ipſa in re Pompeij offenſio nobis obſtitit. Senatorum enim urna copioſe abſoluit, equitum adæquauit. Tribuni ærarij condemnarunt. ſed hoc incommodum conſolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius alliſus eſt. cæteri conciduntur. Cato concionatus eſt comitia habe-

ri non ſiturum, ſi ſibi cum populo dies agendi eſſent exē pti. Appius à Cæſare non dum redierat. Tuas mirifi- ce literas expecto, atque adhuc clauſum mare ſcio fuiſſe. ſed quoſdam ueniſſe tamen Oſtia dicebant, qui te uni- ce laudarent, plurimiq; in Prouincia fieri dicerent. ydē dicebant nuntiare te prima nauigatione tranſmiſſurum. id cupio, et quanquam te ipſum ſcilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater Vale.

M. T. C. QVINTO C. ERATRI. S.

d Ederam ad te literas antea, quibus erat ſcri ptum, Tulliam noſtram Craſſipedi pridie Non. Apr. eſſe deſponſatam, cæteráq; de rep. & priuata perſcripſeram. Poſtea ſunt hæc acta. Non. Apr. S. C. Pompeio pecunia decreta in rem frumenta- riá ad HS M CCCC. Sed eodem die uehementer a- ctum de agro Campano clamore Senatus propè con- cionali. acriorem cauſam inopia pecuniæ faciebat, & an nōnæ caritas. Non prætermittam, ne illud quidem, M. Furium Flaccum eqtem Romanum hominem nequá, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præ- ſentem ad pedes uniuſcuiuſq; iacentem. Ad III Idus Maij S. C. factum eſt de ambitu in Afranij ſententiam, quam ego dixeram, cum tu adeſſes. ſed magno cum ge- mitu Senatus. Coſſ. non ſunt perſecuti eorum ſententias, qui Afranio cum eſſent aſſenſi, addiderunt, ut Præto- res, ita crearentur, ut dies LX priuati eſſent. eo die Ca tonem planè repudiarunt. Quid multa? tenent omnia. idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

TV metuis, ne me interpelles? primũ ſi in iſto eſſem, tu ſcis quid ſit interpellare. an te Ateius? mehercule mihi docere uidebaris iſtius generis humanitatem, qua quidem nihil utor abs te. Tu uero, ut me & appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim. Quid enim mihi ſuauius? Nõ me hercule quiſquam μυσοπατάγος libentius ſua recentia poemata legit, quàm ego te audio quacunq; de re publica, priuata, ruſtica, urbana. Sed mea factum eſt inuiſa uerecundia, ut te proficiſcens non tollerem. Oppoſuiſti ſemel ἀντίϊκτον cauſam Ciceronis noſtri ualetudinẽ, conticui. iterum cæteri omnes, quieui. Nunc mihi iucunditatis plena epiſtola hoc aſperſit moleſtiæ, quod uideris, ne mihi moleſtus eſſes, ueritus eſſe, atq; etiam nunc uereri. litigarem tecum, ſi fas eſſet. ſed mehercule, iſtuc ſi unquam ſuſpicatus ero, nihil dicam aliud, niſi uerebor, ne quando ego tibi, cum ſum unà, moleſtus ſim. uideo te ingemuiſſe. ſic fit. ἀδ᾽ ἔξησας ἐν τῇ γαίᾳ. nunq̃ enim dicam ἕα πάσας τὰς μεληδόνας. Marium autem noſtrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam. Memini enim, cum hominem portarem ad Baias, Neapoli Octophoro Anitiano Machærophoris centum ſequentibus, miros riſus nos edere, cum ille ignarus ſui comitatus, repente aperuit lecticam, et pene ille timore, ego riſu corrui. Tunc, ut dico, certe ſuſtuliſſem, ut aliquando ſubtilitatem ueteris urbanitatis, & humaniſſimi ſermonis attingerem: ſed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem

dem quidem etiam nunc inuitare nolui. Hoc uero mihi peculiare fuerit hic etiam iſto frui. Nam illorum prædiorum ſcito mihi uicinum Marium. lumen eſſe apud Anitium uidebimus, ut paratum ſit. Nos enim ita Philologi ſumus, ut uel cum fabris habitare poſſimus. Habemus hanc philoſophiam, non ab Hymeto, ſed ab Area Syra. Marius & ualetudine eſt, & natura imbecillior. De interpellatione tantum ſumam à uobis temporis ad ſcribendum, quantum dabitis. utinam nihil detis, ut potius ueſtra iniuria, quàm ignauia mea cæſſem. De rep. nimium te laborare doleo, & meliorē ciuem eſſe, quàm Philoctetā, qui accepta iniuria, illa ſpectacula quærebat, quæ tibi acerba eſſe uideo. Amabo te aduola, conſolabor te, & omnem abſtergebo dolorem. & adhuc, ſi me amas, Marium. ſed approperate. Hortus domi eſt. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

e Piſtolam hanc conuitio efflagitarunt codicilli tui. Nam res quidem ipſa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad ſcribendum argumenti ſanè dabat. Sed, quemadmodum coràm cum ſumus, ſermo nobis deeſſe non ſolet, ſic epiſtolæ noſtræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas, ſecuri Tenedia præcīſa eſt, cum eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipilo mentio eſt honorifica facta, cum te unum dicerent poſtulationi L. Seſtij Panſæ reſtitiſſe. Reliquis diebus, ſi quid erit, quod te ſcire opus ſit, aut etiam ſi nihil erit, tamen ſcribam quotidie aliquid. Pridie Id. Apr.

neq; tibi, neq; Pomponio deero. Lucretij poemata (ut ſcribis) lita ſunt multis luminibus ingenij, multæ tamē artis. Sed, cum ueneris, uirum te putabo. ſi Salluſtij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

M. T. Cicero Q. Ciceroni Fratri. S.

g Adeo tibi iucundas eſſe meas literas, nec tamen habuiſſem ſcribendi nunc quidem ullū argumentum, niſi tuas accepiſſem. Nam pridie Id. cum Appius Senatum in frequentem coegiſſet, tantum fuit frigus, ut populi conuitio coactus ſit nos dimittere. De Commageno Rege quod rem diſcuſſeram, mirifice mihi, & per ſe, et per Pomponium blanditur Appius. Videt enim hoc genere dicendi ſi utar in cæteris, Februarium ſterilem futurum, eumq; luſi iocoſe ſatis, neq; ſolum illud extorſi oppidulum; quod erat poſitum in Euphrate, & Zeugmate, ſed præterea togam ſum eius prætextam, quam erat adeptus Cæſare conſule, magno hominum riſu cauillatus. q̄d nolit inquam renouare honores eoſdem, quo minus togam prætextā quotannis interpollet, decernendum nihil cenſeo. Vos autem homines nobiles, qui Buſcyeū prætextatum non ferebatis, Commagenum feretis? Genus uides, & locū iocandi. Multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus eſt exploſus. quo genere commotus (ut dixi) Appius totum me amplexatur. Nihil eſt enim facilius, quām reliqua diſcutere. ſed non faciam, ut illum offendam. ne imploret fidem Iouis Hoſpitalis. Graios omneis conuocet, per quos mecum in gratiam redijt. Theopompo ſatisfaciemus.

ciemus. De Cæſare fugerat me ad te ſcribere. video enim quas tu literas expectaris. ſed ille ſcripſit ad Balbum faſciculum illum epiſtolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum ſibi aqua madidum redditum eſſe, ut ne illud quidem ſciat, meam fuiſſe aliquam epiſtolam. ſed ex Balbi epiſtola pauca uerba intellexerat, ad quæ reſcripſit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddã ſcripſiſſe, quod ego non intellexi. quantum autem coniectura conſequebar, id erat huiuſmodi, ut magis optandum, quàm ſperandum putarem. Itaq; poſtea miſi ad Cæſarem eodem illo exemplo literas. Iocum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſpernatus, ad quem ego reſcripſi, nihil eſſe, quod poſthac artis noſtræ fiducia conturbaret. luſiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. Amor autem eius erga nos perfertur omnium nuntijs ſingularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. Reliqua ſingulorum dierum ſcribemus ad te, ſi modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiuſmodi frigus impendebat, ut ſummum periculum eſſet, ne Appio ſuæ ædes urerentur. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

r Iſi niuem atram, teq; hilari animo, & prompto ad iocandum ualde me iuuat. De Pompeio aſſentior tibi, uel tu potius mihi. nam, ut ſcis, iam pridem iſtum canto Cæſarem. mihi crede, in ſinu eſt, neq; ego diſcingor. Cognoſce nunc Idus. decimus erat Cœlio dies. Domitius ad numerum iudices nõ habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad

accuſationem ueniat. nam noſter Cœlius ualde oppugnatur à gente clodia. certi nihil eſt adhuc. ſed ueremur. eodem igitur die Tyrijs eſt Senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius. exagitati tamen à Domitio publicanî, quod eum eſſent cum equis proſecuti. C. noſter Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixiſſet, ueſtra culpa hæc acciderunt: Equites romani (diſſolute enim iudicatis) nos iudicamus, uos laudatis inquit. Actum eſt eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia ſequuntur, Appius interpretatur non impediri ſe lege Puppia, quo minus habeat Senatum. & quod Gabinia ſanctum ſit, etiam cogi ex Cal. Febr. uſq; ad Calendas Martias legatis Senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in menſem Martiũ. ſed tamen his comitialibus Tr. Pl. de Gabinio ſe acturos eſſe dicunt. Omnia colligo, ut noui ſcribam aliquid ad te. ſed, ut uides, res me ipſa deficit. Itaq; ad Calliſthenem, & Philiſtum redeo, in quibus te uideo uolutatum. Calliſthenis quidem uulgatum, & notum negocium, quemadmodum Græci aliquot locuti ſunt. ſecutus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè puſillus Tucydides. ſed utros eius habueris libros (duo enim ſunt corpora) an utroſq;, neſcio. Me magis de Dionyſio delectat. ipſe eſt enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philiſto. Sed quod ſcribis, aggrediaris ne ad hiſtoriam, me enim authore potes. & quoniam tabellarios ſumminiſtras hodierni diei res geſtas Luperealibus habebis. Oblecta te cum Cicerone noſtro quambelliſſime. Duas adhuc à te accepi epiſtolas, quarum alteram in ipſo diſceſſu noſtro, alte-

ram ex Arimino

ram ex Arimino datam. plureis, quas ſcribis te dediſſe, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm, quod ſine te, cæterum ſatis commode oble ctabar, & eram in eiſdem locis uſq; ad Calendas Iun. futurus. Scribebam illa, quæ dixeram πολιτικὰ, ſpiſſum ſanè opus, & operoſum. Sed, ſi ex ſententia ſucceſſerit, bene erit opera poſita, ſin minus, in illud ipſum mare deijciemus, quod ſcribentes ſpectabamus. aggrediemur alia, quoniam quieſcere non poſſumus. Tua mãdata perſequar diligenter, & adiungendis hominibus, & in quibuſdam non alienandis. Maxime uero mihi curæ erit, ut Ciceronem tuum, noſtrumq; uideam ſcilicet quotidie, ſed inſpiciam quid diſcat quam ſæpiſſime. &, niſi ille contemnat, etiam magiſtrum me ei profitebor. cuius rei nonnullam conſuetudinem nactus ſum in hoc horum dierum ocio, Cicerone noſtro minore per docendo. Tu, quemadmodum ſcribis, quod etiam ſi non ſcriberes, facere te diligentiſſime ſciebam, tamen facies, ſcilicet, ut mea mandata digeras, perſequare, conficias. Ego, cum Romam uenero nullum prætermittam Cæſaris tabellarium, cui literas ad te non dem. His diebus (ignoſces) cui darem fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum noſtrum, & pernecesſarium, & quod eſt ex municipio Atellano, quod ſcis eſſe in fide noſtra. Itaq; eum tibi commendo in maiorem modum. hominem domi ſplendidum, gratioſum etiam extra domum, quem fac, ut tua liberalitate tibi obliges. eſt Tribunus Militum in exercitu noſtro. gratum hominem, obſeruantemq; cognoſces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

M. T. CICERO Quinto Ciceroni Fatri. S.

D IIII Nonarum Iun. quo die Romam ue-
a ni, accepi tuas literas datas Placentiæ. Deinde alteras poſtridie datas Blandenonæ, cum Cæſaris literis refertis omni officio, diligentia, ſuauitate. ſunt iſta quidem uel magna, uel potius maxima. Habent enim uim magnam ad gloriam, & ad ſummam dignitatem. Sed mihi crede, quæ noſti, quod in iſtis rebus ego plurimi æſtimo, id iam habeo, te ſcilicet primum tam inſeruientem communi dignitati, deinde Cæſaris tantum in me amorem, quem omnibus his honoribus, quos me à ſe expectare uult. antepono. Literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium eſt, quam ſuauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris. deinde ſe effecturum, ut ego in medio dolore, ac deſyderio tui te, cum à me abeſſes, potiſſimum ſecum eſſe lætarer, incredibiliter delectarunt. Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris, ſed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea ſtudia in iſtum unum conferam. Ego uero ardenti quidem ſtudio hoc fortaſſe efficiam, quod ſæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut ſi ſerius, quàm uoluerint, forte ſurrexerint, properando etiam citius, quàm ſi de multa nocte uigilaſſent, perueniant quò uelint. ſic ego, qui in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum uelis. Quoniam ſcribis poema ab eo noſtrum probari, quadrigis poeticis modo mihi date Britãniam, quam pingam coloribus tuis penicillo meo. Sed quid ago, quod

mihi tempus

mihi tempus Romæ, præſertim, ut iſte me rogat manen ti uacuum oſtenditur? ſed uidero. fortaſſe enim (ut fit) uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quod ad ſe miſerim, perſalſe, & humaniter etiam gratias mihi agit. negat enim in tanta multitudine eorum, qui unà eſſent, quenquam fuiſſe, qui uadimonium concipe re poſſet. Marco Curtio Tribunatum ab eo petiui. nam Domitius ſe derideri putaſſet, ſi eſſet à me rogatus. hoc enim eſt eius quotidianum, ſe ne Tr. Mil. quidem facere. etiam in Senatu luſit Appium collegam, propterea iſſe ad Cæſarem, ut aliquem Tribunatum afferret, ſed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu quemadmodum me cenſes oportere eſſe in rep. & in noſtris inimicitijs, ita & eſſe, & fore auricula infima ſcito molliorem. Res Romanæ ſic ſe habebant. Erat nonnulla ſpes comitiorum, ſed incerta. erat aliqua ſuſpicio Dictaturæ, ne ea quidem certa. ſummum ociũ forenſe, ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, quàm acquieſcentis. Sententia autem noſtra in Senatu eiuſmodi, magis ut alij nobis aſſentiantur, quàm nos metipſi. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος calamo, & atramento temperato, charta etiã dentata res agetur. Scribis te meas literas ſuperiores uix legere potuiſſe. in quo nihil eorum mi frater fuit, quæ putas. neq; enim occupatus eram, neq; perturbatus, neq; iratus alicui. ſed hoc facio ſemper, ut quicunq; calamus in manus meas uenerit, eo ſic utar, tanquam bono. Verum attende nunc mi optime, & ſuauiſſime frater ad ea dum reſcribo, quæ tu in hac eadem breui epiſtola πραγματικῶς ualde ſcripſiſti. de quo petis, ut ad nihil occultans, nihil diſſimulans, nihil tibi

indulgens, germane, fraterneq; reſcribam. id eſt utrum uoles, ut dixerimus, ad expediendum te, ſi cauſa ſit, cō morere. Si mi Quinte parua aliqua res eſſet, in qua ſciſcitarere, quid uellē, tamen, cum tibi permiſſurus eſſem, ut faceres, quod uelles, ego ipſe quid uellem oſtenderem. In hac uero re, hoc profecto quæris, cuiuſmodi illum annum, q ſequitur, expectem. planè aut trāquillū nobis, aut certe munitiſſimum. Quod quotidie domus, quod forum, quod Theatri ſignificationes declarant. neque laborant, quod mea conſcientia copiarū noſtrarum, quod Cæſaris, quod Pompeij gratiam tenemus, hæc me, ut confidam, faciunt. Sin aliquis erumpet amētis hominis furor, omnia ſunt ad eum frangendum expedita. hæc ita ſentio, iudico, ad te explorate ſcribo. Dubitare te nō aſſentatorie, ſed fraterne ueto. Quare ſuauitatis equidem noſtræ fruendæ cauſa, cuperem te ad id tempus uenire, quod dixeras, ſed illud malo tamen, quod putas, magis etiam, illa etiam magni æſtimo me ἀμφιλαφίαν illam tuam, & expectationem debitorum tuorum. Illud quidem ſic habeto, nihil nobis expeditis, ſi ualebimus, fore fortunatius. parua ſunt, quæ deſunt. quo noſtris quidem moribus & ea ſunt ad explicandum expeditiſſima. modo ualeamus. Ambitus redit immanis. nunquam fuit par. Qui ne tantus fuit ex coitione Mennij, quā cū Domitio habuit Scaurus unum uincere Meſſalam fleret, nō dico ὑπερβολῶς uel HS centies conſtituunt in prærogatiua pronuntiare. Res ardet inuidia. Tribunitij candidati compromiſerunt HS CCCC in ſigulos apud M. Catonem depoſitis petere eius arbitratu, ut qui contra feciſſet, ab eo condemnaretur

demnaretur. quæ quidem comitia, gratuita ſi fuerint, ut putantur, plus unus Cato fuerit, quàm omnes leges, omnesq; iudices. Cum à me literas Librarij manu acceperis, ne paulum ocij me habuiſſe iudicato. cum autẽ mea, nullum. ſic enim habeto nunquam me à cauſis, & iudicijs diſtrictiorem fuiſſe, atq; id anni tempore grauiſſimo, & caloribus maximis. Sed, quoniã hæc tu ita perſcribis, ferenda ſunt. neq; committendũ, ut aut ſpei, aut cogitationi ueſtræ ego uidear defuiſſe, præſertim, cum tametſi id difficilius fuerit, tamen ex hoc labore magnam gratiam, magnamq; dignitatem ſim collecturus. Itaq;, ut tibi placet, damus operam, ne cuius animũ offendamus. atq;, ut etiam ab ijs ipſis, qui nos cum Cæſare tam coniunctos dolent, diligamur. ab æquis uero, aut etiam à propenſis in hanc partem uehementer excolamur, & amemur. De ambitu cum atrociſſime ageretur in Senatu multos dies, ꝙ ita erant progreſſi candidati conſulares, ut non eſſet ferendum, in Senatu non fui. Statui ad nullam medicinam reip. ſine magno præſidio accedere. Quo die hæc ſcripſi, Druſus erat de præuaricatione à Tribunis ærarij abſolutus, in ſumma quatuor ſententijs, cum Senatores, & equites damnaſſent. Ego eodem die poſt meridiem Vatinium aderam defenſurus. ea res facilis eſt. Comitia in menſem Septembrem reiecta ſunt. Saturi iudicium ſtatim exercebitur, cui nos non deerimus συνδειπνος σεμνολόγος, quanq̃ à te actam fabellam uideo eſſe feſtiue, nullo modo probaui. Venio nunc ad id, quod neſcio, an primum eſſe debuerit. O iucundas mihi tuas de Britãnia literas. timebam Oceanum. timebam litus inſulæ. Reliqua non

equidem contemno, ſed plus habent tamen ſpei, quàm timoris, magiſq; ſum ſolicitus expectatione ea, quàm metu. te uero ὑπόθεσιν ſcribendi egregiam habere uideo. Quos tu ſitus, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quẽ uero ipſum imperatorem habes? Ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuuabo, & tibi uerſus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας mittam. Sed heus tu, cælari uideor à te. quomodo nam mi frater de noſtris uerſibus Cæſar? primum librum ſe legiſſe ſcripſit ad me ante, & prima ſic, ut neget ſe ne græca quidem meliora legiſſe. Reliqua ad quendam locum ῥαθυμότερα. hoc enim utitur uerbo. Dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil eſt, quod uereare. ego enim ne pilo quidem minus te amabo. hac de re φιλαλήθως, ut ſoles, ſcribe fraterne. Vale.

MARCI T. C. EPISTOLARUM AD QU. C. FRATREM. LIBER TERTIUS.

M. T. C. QUINTO C. FRATRI S.

EGo ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati ſumma cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus cõmendatis. In Arcano ad IIII Iduũ Semptembr. fui. ibi Menſidium cũ Philoxeno, aquamq; quam ij ducebant non longe à uilla belle ſane fluentẽ

uidi, præſertim maxima ſiccitate, uberioremq́; aliquanto ſeſe collecturos eſſe dicebant. Apud Herum recte erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem. ſed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. Villa mihi ualde placuit, propterea, quod ſummam dignitatem pauimenta porticus habebant. quod mihi deniq; apparuit, poſteaquam & ipſa tota patet, & columnæ politæ ſunt. Totum in eo eſt, quod mihi erit curæ tectorium, ut concinnum ſit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quaſdam non probaui, mutariq́; iuſſi. Quo loco in porticu te ſcribere aiunt, ut Atriolum fiat. mihi, ut eſt, magis placebat. neque enim ſatis loci eſſe uidebatur Atriolo, neque ferè ſolet, niſi in his ædificijs fieri, in quibus eſt Atrium maius, nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiuſmodi membra. Nunc hoc uel honeſtate teſtudinis, uel uale bonum æſtiuum locum obtinebit. tu tamen, ſi aliter ſentis, reſcribe quamprimum. In balnearijs Aſſa in alterum Apoditerij angulum promoui, propterea, quod ita erant poſita, ut eorum Vaporarium, ex quo ignis erumpit, eſſet ſub tectum cubiculi. ſub grande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, ꝙ & ampla erant, & loco poſita ambulationis uno latere, eo quod eſt proximum balnearijs. Columnas neq; rectas, neq; è regione Diphilus collocarat. eas ſcilicet demolietur, aliquando perpendiculo, et linea diſcet uti. Omnino ſpero paucis mēſibus opus Diphili perfectum fore. curat enim diligentiſſime Cæſius, qui tum mecum fuit. ex eo loco recta Vitularia uia profecti ſumus in Fuſidianum fundū, quē tibi proxi-

mis nuntijs Arpinii de Fuſidio HS CCCC emeramus. Ego locum æſtate umbroſiorem uidi nunquam. permultis locis aquam profluentem, & eam uberem. Quid quæris? Iugera L. prati Cæſius irrigaturum facile te arbitrabatur. Equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica ſuauitate te uillam habiturum, piſcina, & ſalientibus additis, paleſtra, & ſylua uiridicata. Fundum audio te hunc Bombilianum uelle retinere. de eo quid uideatur, ipſe conſtitues. Calinus aiebat aqua dempta, & eius aquæ iure conſtituto, & ſeruitute fundo illi impoſita, tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi uendere uellemus. Meſſidium mecum habui. is ſe ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat. ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuum CCCC M, mihi plus uiſum eſt. ſed præſtabo ſumptum nuſquam melius poſſe poni. Chilonem arceſſeram Venafro. ſed eo ipſo die quatuor eius conſeruos, & diſcipulos Venafri cuniculus oppreſſerat Idib. Septemb. in Laterio fui. uiam perſpexi. quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur eſſe præter CL paſſuum. ſum enim ipſe menſus ab eo pôticulo, qui eſt ad Furninæ Satricum uerſus. eo loco puluis, non glarea iniecta eſt, & mutabitur, & ea uiæ pars ualde accliuis eſt. ſed intellexi aliter duci non potuiſſe, præſertim, cum tu, neq; per Locuſtæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante ſuum fundum propè munuerat. Locuſta non attigerat. quem ego Romæ aggrediar, &, ut arbitror, commouebo, & ſimul inde Taurum, quem tibi audio promiſiſſe, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuum ſanè probaui, quæſiuiq; ex eo quid ei de

illa ædificatiuncula Lateri, de qua mecum locutus es, mandauiſſes. tum is mihi reſpondit ſeipſum eius operis HS CCC XVI conductorem fuiſſe. ſed te poſtea multa addidiſſe ad opus, nihil ad pretium. itaq; id ſe obmiſiſſe. mihi hercule ualde placet te illa, ut conſtituebas addere, quanquam ea uilla, quæ nunc eſt, tanquam philoſophia uidetur eſſe, quæ obiurget cæterarum uillarum inſaniam, ueruntamen illud additum delectabit. Topiarium laudaui, ita omnia conueſtiuit edera, qua baſim uille, qua inter columnia ambulationis, ut deniq; illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere. Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alſius, nihil muſcoſius. Habes ferè de rebus ruſticis, urbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, ſed etiam ipſe crebro interuiſo, quod eſt facile factu. Quã ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quod me ſemper rogas, ignoſco equidem tibi, ſed tu quoq; mihi uelim ignoſcas. Non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipſe amo. Atque utinam his diebus in Arpinati, quod & ipſe cupierat, & ego non minus, mecum fuiſſet. quod ad Pomponiam, ſi tibi uidetur, ſcribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiſcum, puerumq; ducat. clamores efficiam, ſi eum mecum habuero ocioſum, nam Romæ reſpirandi non eſt locus. Id me ſcis antea gratis tibi eſſe pollicitum. Quid nunc putas tanta abs te mihi mercede propoſita? Venio nunc ad tuas literas, quas pluribus epiſtolis accepi dum ſum in Arpinati. nam mihi uno die tres ſunt redditæ, equidem, ut uidebantur eodem abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quod antiquior dies in tuis fuiſ

ſet aſcripta literis, quàm in Cæſaris. id facit Appius nonnunquam neceſſario, ut cum tabellarios conſtituerit mittere, literas, quia à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, et neceſſario ſerius, quàm conſtituerat, mittat, neq; nos datis iam epiſtolis diem commutari curemus. Scribis de Cæſaris ſummo in nos amore, hunc et tu fouebis, et nos quibuſcunq; poterimus rebus augebimus. De Pompeio & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quod tibi mea permiſſio manſionis tuæ grata eſt, id ego ſummo meo dolore, & deſyderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis alijs arceſſendis quid cogites, non intelligo. Nemo iſtorũ eſt, qui nõ abs te munus fundi ſuburbani inſtar expectet. Trebatium uero meum, quod iſto admiſceas nihil eſt. Ego illũ ad Cæſarem miſi, qui mihi iam ſatisfecit, ſi ipſi minus præſtare nihil debeo, teq́; item ab eo uindico, et libero. Quod ſcribis te à Cæſare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui eſt iſtius rei, quemadmodum ſcribis, adiutor, in oculis fero. Trebonium meum à te amari, teq́; ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratum eſſe reſcripſit, meamq́; in rogando uerecundiam obiurgauit. ſi cui præterea petiero (id, quod etiam Appio dixi, ut ad illum ſcriberet) facile patiar mihi negari, quoniam illi, qui ſibi moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiuntur. Ego Curtium, id, quod ipſi dixi, non modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quod literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britãnicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe, nec quod

metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negocijs, quæ uis ad te Tironē ſcribere, negligentius ad te ante ſcribebam, quod omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ. Audi nunc de minuſcula, in qua primum eſt, de Clodij ad Cæſarem literis, in quo Cæſaris conſilium probo, quod tibi amantiſſime petenti ueniā non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet. Alterum eſt de Caluenti Marij oratione. Quod ſcribis, miror tibi placere me ad eum reſcribere, præſertim cum illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero, mea in illum pueri omnes tanquā dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas incohaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem quod compoſueram, incidi. Tibi, quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſiqd habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam. Balbum, quod ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturum, mecumq; aſſidue uſq; ad Id. Maias futurum, id mihi pergratum, perq; iucundum erit. Quod me in eadem epiſtola, ſicut ſæpe antea, cohortaris ad ambitionē, & ad laborem, faciam equidem, ſed quando uiuemus? Quarta epiſtola mihi reddita eſt Id. Septemb. quam ad IIII Id. Sextil. ex Britānia dederas. In ea nihil ſanè erat noui, præter Erigonam, quā ſi ab Appio accepero, ſcribam ad te qd ſentiam, nec dubito, quin mihi placitura ſit, & qđ præterij de eo, qđ ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarē. Ego uero facile patior, ita Cæſarem æſtimare illū quammaximū fuiſſe plauſum, et prorſus ita fuit, et tamen ille plauſus, qui illi datur, quodámodo

nobis uidetur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epi
ſtola, ſed ſerò allata, in qua de æde Telluris, & de por
ticu Catuli me admones, fit utrunq; diligenter. Ad Tel
luris quidem etiam tuam ſtatuam locaui. Item de hor=
tis, quod me admones, nec fui unquam ualde cupidus, et
nunc domus ſuppeditat mihi hortorum amœnitatem. Ro
mam cum ueniſſem ad XIII Calendarum Octob.
abſolutum offendi in ædibus tuis tectum, quod ſuper cō
clauia nō placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum, id
nunc honeſte uergit in tectum inferioris porticus. Ci-
cero noſter, dum ego ad ſum, non ceſſauit apud Rhetho
rem. De eius eruditione, quod labores, nihil eſt, quoniā
ingenium eius noſti, ſtudium ego uideo, cætera eius ſu
ſpicio, ut me putem præſtare debere. Gabinium tres ad-
huc factiones poſtulant. L. Lentulus, Flaminis filius,
qui iam de maieſtate poſtulauit. Titius Nero cum bo-
nis ſubſcriptoribus. C. Memmius Tr. Pl. cum L. Capito
ne, ad urbem acceſſit ad XII Calendarum Octob.
Nihil turpius, nec deſertius, ſed his iudicijs nihil audeo
confidere, quod Cato non ualebat, adhuc de pecunijs re
petundis non erat poſtulatus. Pompeius à me ualde con
tendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit,
nec, ſi ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas li
teras uehementer expecto. Quod ſcribis, te audiſſe in
Candidatorum conſularium coitione me interfuiſſe, id
falſum eſt. eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ,
quas poſtea Memmius patefecit, ut nemo bonus inter-
eſſe debuerit, & ſimul mihi committendum non fuit, ut
his coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderè-
tur, cui quidem uehementer ſatisfacio rebus omnibus, ut

arbitror, etiam

arbitror, etiam Memmio Domitio ipſi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defenſionis ualde obligaui, adhuc erat ualde incertum, & quando comitia, & qui Conſules futuri eſſent. Cũ hanc iam epiſtolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI Calendarum Septemb. uiceſimo die. O me ſolicitum, quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis literis, ſed quo erant ſuauiores, eo maiorem dolorẽ illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas uenio literas, primum tuam remanſionem etiam, atq; etiam probo, præſertim cum, ut ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quicquam cum Publio, mihi enim non placuerat. Quod interiore epiſtola ſcribis me Id. Septẽb. Pompeio legatum iri, id ego non audiui, ſcripſiq; ad Cæſarem Vibulium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium quo conſilio, quanquam Oppium ego tenui, quod priores partes Bibuli erant. cum eo enim coràm Cæſare egerat, ad Oppium ſcripſerat. Ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus. ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, ut ſit penè par. uideor id iudicio facere, iam enim debeo, ſed tamen amore ſum incenſus. Cum ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret, deditq; mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Ariſtophaneo meo, ualde mehercule & ſuauem, & grauem, qua ſum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum tanquam magiſtro, quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? Nihil puero

illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quod & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſeueriſſimo iuuares. P. Seruilius patet ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificat ualde te ſibi gratum feciſſe, quod de ſua uoluntate erga Cæſarem humaniſſime, diligentiſſiméq; locutus eſſes. Cum Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt Hippodamum ad te profectum eſſe. Non poſſum ſcribere me miratum eſſe illum tam inhumaniter feciſſe, ut ſine meis literis ad te proficiſceretur. Illud ſcribo mihi moleſtum fuiſſe. iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, ut, ſiquid eſſet, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem, quod mehercule hiſce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod ſi in alicuius manus inciderit, moleſte ferendum ſit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reſeruabam. Labeo autem tarde proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus, ne nunc quidem quid uelim rogauit. T. Pinarius amabiles ad me de te literas mittit, ſe maxime literis, ſermonibus, cœnis deniq; tuis delectari. Is homo ſemper me delectauit, fraterq; eius mecum eſt multum, quare, ut inſtituiſti, complectere adoleſcentem. Quod multos dies epiſtolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta ſunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Annius mihi ſæpe iá dixit, ſeſe tibi, ſuburbanum, ſiquod inueniſſet, nó dubitaturũ eſſe emere. In eius ſermone ego utrunq; ſoleo admirari, et te de ſuburbano emendo, cum ad illũ ſcribas, non modo ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiá de

ſuburbio

Suburbio ſcribere,& cum ad illum ſcribas nihil te recordari de ſe de epiſtolis illis, quas in Thuſculano eius mihi oſtendiſti, nihil de præceptis Epicarmi γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται totum deniq; multum, animum, ſermonem eius, quemadmodum conijcio, quaſi, ſed hæc tu uideris. De Suburbano cura, ut ſciam quid uelis, & ſimul, nequid ille turbet, uide. Quid præterea? quid etiã? Gabinius ad IIII Calendarum Octobr. noctu in urbem introiuit, & hodie hora octaua cum edicto C. Alfij de maieſtate, cum adeſſe oporteret, concurſu magno, & odio uniuerſi populi penè afflictus eſt. Nihil illo turpius, proximus eſt tamen Piſo. Itaq; mirificũ ἐμβόλιον cogito in ſecundum librum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in conſilio deorum, qualis reditus duorum Imperatorum futurus eſſet, quorum alter exercitum perdidiſſet, alter uendidiſſet. Ex Britãnia Cæſar ad me Cal. Septembr. dedit literas, quas ego accepĩ ad IIII Calendarum Octobr. ſatis commodas de Britãnicis rebus, quibus, ne admirer, quod à te nullas acceperim, ſcribit ſe ſine te fuiſſe, cum ad mare acceſſerit. ad eas ego literas nihil reſcripſi, ne grutulandi quidem cauſa, propter eius luctum. Te oro etiam, atq; etiã, mi frater, ut ualeas.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fatri. S.

D VI Iduum Octob. Saluius Oſtiam ueſperi naui profectus erat cum his rebus, quas tibi domo mitti uolueras. Eodem die Gabinium ad populum luculente caleſecerat. Memmius ſic, ut

a

Calidio uerbum facere pro eo non licuerit. Poſtridie autem eius diei, qui erat tum futurus, cum hæc ſcribebam ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C. Antoniũ M. Filium putabamus fore, ut Memmio daretur, & ſi erat Neronis mira contentio, Quid quæris? probe premitur, niſi noſter Põpeius Dijs, hominibusq́; inuitis, negocium inuertit. Cognoſce nunc hominis audaciam, & aliquid in rep. perdita delectare. Cum Gabinius quacunq; ueniebat triumphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitoq́; bonus Imperator noctu urbem hoſtium plane inuaſiſſet, in Senatum ſe non committebat. Interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renuntiare, in re hæſit, ſumma infrequentia, cum uellet exire, à Coss. retentus eſt, introducti publicani, homo cum undiq; à tuis, et à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. Hic ò Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. Conſurrexit Senatus cum clamore ad unum, ſicut ad corpus eius accederet, pari clamore, atq; impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquã ſi tu eſſes, ita fuerunt. Nihil hominum ſermone foris clarius, ego tamen teneo ab accuſando uix mehercule, ſed tamen teneo id, quod nolo cum Pompeio pugnare. Satis eſt, quod inſtat de Milone id, quod iudices nullos habemus, ἀπότευγμα formido. addo etiam maleuolẽtiam hominum & timeo, ne illi me accuſante aliquid accidat. Nec deſpero rem, & ſine me, & non nihil per me confici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes, qui conſulatum petũt, à Memmio Domitius, à Quinto Curtio bono, & eru-

dito adoleſcente, Memmius, à Quinto Pompeio Meſſala, à Triario Scaurus. magna res in motu e, propterea, quod aut hominũ, aut legum interitus oſtenditur. Opera datur, ut iudicia ne fiant. Res uidetur ſpectare ad Interregnum. Coss. comitia habere cupiũt, Rei nolunt. & maxime Memmius, ꝙ Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum Conſulem, ſed mirum in modum tacet. Domitius cum Meſſala certus eſſe uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurum, qui quidem mirificus illo die (quod pene præterij) fuit. Gabinium accuſauit maieſtatis, nomina data, tum ille uerbum nullum. Habes forenſia. Domi recte, & ipſa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Occupationum mearũ ſignum tibi ſit Librarij manus. Diem ſcito eſſe nullum, quo die nõ dicam pro reo, ita quicquid conficio, aut cogito in ambulationis fere tempus confero. negotia noſtra ſic ſe habent. Domeſtica uero, ut uolumus. Valent pueri, ſtudioſe diſcunt, diligenter docentur, & nos, & inter ſe amant. Expolitiones utriuſq; noſtrũ ſunt in manibus, ſed tua ad perfectum. Iam res eſt ruſtica Arcani, & Laterij. præterea de aqua, & uia nihil prætermiſi quadam epiſtola, quum enucleate ad te perſcriberem, ſed me illa cura ſolicitat, angitq; uehementer, quod dierum iam amplius L interuallo, nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis, non modo literarum, ſed ne rumoris quidem affluxit. Me autem iam & mare iſtuc,

& terra ſolicitat, neq; deſino (ut fit in amore) ea, quæ minime uolo, cogitare. Quare non equidem iam te rogo, ut ad me de te, de rebus iſtis ſcribas (nũquam enim, cum potes prætermittis) ſed hoc te ſcire uolo, nihil ferè me unq̃ ita expectaſſe, ut cum hæc ſcribebam, literas tuas. Nunc cognoſce ea, quæ ſunt in rep. comitiorũ quotĩ die ſinguli dies tolluntur obnuntiationibus magna uoluntate bonorum omniũ. tanta inuidia ſunt Coss. propter ſuſpitionem pactorum à Candidatis præmiorum. Candidati Conſulares quatuor, omnes rei cauſæ ſunt difficiles, ſed enitemur, ut Meſſala noſter ſaluus ſit, qđ eſt etiã cum reliquorum ſalute coniunctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla ſubſcribente priuigno Mẽmio, Cæcilio Syllæ filio. Contradixit L. Torquatus, omnibus'q; libentibus non obtinuit. Quæris quid fiat de Gabinio, ſciemus de maieſtate triduo, quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum. maxime teſtibus cæditur. accuſatoribus frigidiſſimis utitur. conſilium uarium, quæſitor grauis, & firmus Alfius. Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. Quid futurum ſit, neſcio, locum tamen ullum in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum leniſſimum. Habes ferè de omnibus rebus. Vnum illud addam. Cicero tuus, noſter'q; ſummo ſtudio eſt Pæonij ſui rhetoris hominis, opinor, ualde exercitati, & boni, ſed noſtrum inſtituendi genus eſt paulo eruditius, & τεχνικώτερον non ignoras. Quare neq; ego impediri Ciceronis iter, atq; illam diſciplinam uolo, et ipſe puer magis illo declamatorio genere duci, & delectarĩ uidetur. In quo, quoniam ipſi quoq; fuimus, patiamur

illum ire

illum ire noſtris itineribus. eodem enim peruenturum eſſe confidimus, ſed tamen ſi nobiſcum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationem, conſuetudinemq; inducemus. Magna enim nobis à te propoſita merces eſt, quam certe noſtra culpa nunquam minus aſſequemur. Quibus in locis, & qua ſpe hyematurus ſis, ad me quamdiligentiſſime ſcribas, uelim. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fatri. S.

Gabinius abſolutus eſt, omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribuſq; eius infantius, nihil illo conſilio ſordidius. Sed tamen, niſi incredibilis contentio, & preces Pompeij, dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo non reſpondiſſet, qui, cum illo accuſatore, illoq; conſilio ſententijs condemnatus ſit XXII, cum LXX tuliſſent. Eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, & maxime de pecunijs repetundis. Sed uides nullam eſſe remp. nullum Senatum. nulla iudicia. nullam in ullo noſtrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo Prætorij ſederunt. Domitius Caluinus, is aperte abſoluit, ut omnes uiderent, & Cato, is diribitis tabellis, de circulo ſe ſubduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli, Salluſtius item me oportuiſſe accuſare. Iis ego iudicibus committerem? Quid eſſem, ſi me agente eſſet elapſus? ſed me alia mouerunt. Non putaſſet ſibi Pompeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecum eſſe certamen. In urbem introiſſet, ad inimicitias reus ueniſſet, ſi cum Eſernino Samnite Pacideianus comparatus uideretur, auriculam fortaſſe

mordicus abſtuliſſet, cum Clodio quidem certe rediſſet in gratiam. Ego uero meum conſilium (ſi præſertim nõ improbas) uehementer approbo. Ille cum à me, tum ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet, tumq; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia, tamen in rep. me à ſe diſſentientem non tulit. Nihl dicam grauius, et mirus potẽs eo tempore, quid in me florentem poſſet, oſtendit. Nunc, cum ego ne curem quidem multum poſſe, Res quidem P. certe nihil poſſit, unus ille omnia poſſit, cum illo ipſo contenderem? ſic enim faciendum fuiſſet. Non exiſtimo te putare id mihi ſuſcipiendum fuiſſe. Alterutrum inquit idem Salluſtius defendiſſes, idq; Pompeio contendẽti dediſſes. etenim uehementer orabat Lepidum amicum Salluſtium, qui mihi aut inimicitias putet periculoſas ſubeundas fuiſſe, aut infamiam ſempiternam. Ego uero hac mediocritate delector, ac mihi illud iucundum eſt, quod, cum teſtimonium ſecundum fidem, & religionem grauiſſime dixiſſem, reus ſe dixit, ſi in ciuitate licuiſſet ſibi eſſe, mihi ſe ſatisfacturum, neq; me quicquã interrogauit. De uerſibus, quos tibi à me ſcribi uis, deeſt mihi quidem opera, quæ non modo tempus, ſed ẽt animum uacuũ ab omni cura deſyderat, ſed abeſt etiam ἐνθουσιασμός. non enim ſumus omnino ſine cura uenientis anni, etſi ſumus ſine timore. Simul & illud (ſine ulla mehercule ironia loquor) tibi iſtius generis in ſcribendo priores partes tribuo, q̃ mihi. De Bibliotheca tua græca ſupplenda, libris commutandis, latinis comparandis, ualde uelim iſta confici, præſertim, cum ad meũ quoq; uſum ſpectẽt. Sed ego mihi ipſi iſta per quẽ agã, non habeo, neq; enim uenalia ſunt, quæ quidẽ placeãt,

& confici

& confici niſi per hominem & peritum, et diligentem nó poſſunt. Chryſippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De phyſico quid egerit Scipio, quærá. quod uidebitur rectum eſſe, curabo. De Aſcanione tu uero quod uoles, facies, me nihil interpono. De Suburbano quod nó properas, laudo, ut tu habeas, hortor. Hæc ſcripſi ad VIII Calendarum Nouembr. quo die ludĩ committebãtur, in Thuſculanum proficiſcens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum diſcendi non luſionis, ea re non longius, q̃ uellem, quod Pŏptino ad triũphum ad III Nonarum Nouemb. uolebam adeſſe. etenim erit neſcio quid negocioli. Nam Cato, & Seruilius Prætores prohibituros ſe minantur, nec quid poſſunt, ſcio. Ille enim & Appium Cos. ſecum habebit, & Prætores, & Tr. Pl. ſed minatur tamen in primis, quæ ἀρυταίνων Q. Scæuola. Cura mi ſuauiſſime, & cariſſime frater, ut ualeas.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Quod quæris quid de illis libris egerim, quos, cũ eſſem in Cumano ſcribere inſtitui, non ceſſaui, neq; ceſſo, ſed ſæpe iam ſcribendi totum conſilium, rationemq; mutaui. Nam iam duobus feci libris, in quibus nouendialibus ĳs ferĳs, quæ fuerũt Tuditano, & Aquilio Coſs. Sermo eſt à me inſtitutus Africani paulo ante mortem, & Lælĳ Phili, Manlĳq; Tuberonis, & Lælĳ generorum Fannĳ, & Scæuolæ. Sermo autem in nouem & dies, & libros diſtributus de optimo ſtatu ciuitatis, & de optimo ciue. Sané texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas, aliquantum

orationi ponderis afferebat. Hi libri cum in Thuſculano mihi legerentur audiēte Salluſtio, admonitus ſum ab illo multo maiore authoritate illis de rebus dici poſſe, ſi ipſe loquerer de rep. præſertim cum eſſem non Heraclides ponticus, ſed conſularis, & is, qui in maximis uerſatus in rep. rebus eſſem. quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uiſum iri ficta eſſe, oratorum ſermonem in illis noſtris libris, q̄d eſſet de ratione dicendi belle à me remouiſſe, ad eos tamen retuliſſe, quos ipſe uidiſſem. Ariſtotelem deniq;, quæ de rep. & præſtante uiro ſcribat, ipſum loqui. commouit me, & eo magis, q̄ maximos motus noſtræ ciuitatis attingere non poteram, q̄ erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. Ego autem idipſum tum eram ſecutus, ne in noſtra tempora incurrens, offenderem quempiam. Nunc & id uitabo, et loquar ipſe tecum, & tamen illa, quæ inſtitueram ad te, ſi Romam uenero, mittam. Puto enim te æſtimaturum à me libros illos non ſine aliquo meo ſtomacho eſſe relictos. Cæſaris amore, quæ ad me perſcribit unice delector. promiſſis ijs, quæ oſtendit, non ualde pendeo. nec honores ſitio, nec deſydero gloriam, magiſq; eius uoluntatis perpetuitatem, q̄ promiſſorum exitum expecto. uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanq̄ id, quod non poſtulo, expectem. Quod me de faciendis uerſibus rogas, incredibile eſt mi frater, q̄ egeam tempore. nec ſane ſatis cómoueor animo ad ea, quæ uis canēda ἀμύντωρις. Ad ea uero, quæ ipſe ego ne cogitando q̄dem conſequor, tu qui omneis iſto eloquendi, & exprimendi genere ſuperaſti, à me petis? facerem tamen, ut poſſem, ſed (q̄d te minime fugit) opus eſt ad poema quadam animi ala-

critate, quam planè mihi tempora eripiunt. Abduco equidem me ab omni rep. cura, dedóq; literis, ſed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te cælatum uolebam. Angor mi ſuauiſſime frater, angor, nullam eſſe remp. nulla iudicia, noſtrúmq; hoc tempus ætatis, quod in illa authoritate Senatoria florere debet, aut forenſi labore iactari, aut domeſticis literis ſuſtentari. Illud uero, quod à puero adamaram αἰεὶ ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχος ἔμμεναι ἄλλων totum occidiſſe, inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiam eſſe defenſos. meum non modo animum, ſed ne odium quidem eſſe liberum, unumq; ex omnibus Cæſarem eſſe inuentum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret, aut etiam (ſicut alij putant) hunc unum eſſe, qui uellet, quorũ tamen nihil eſt eiuſmodi, ut ego me multa conſolatiõe quotidie leniã. ſed illa erit conſolatio maxima, ſi unà erimus, nunc ad illa uel grauiſſimum accedit mi deſyderium. Gabiniũ ſi, ut Panſa putat oportuiſſe, defendiſſem, concidiſſem, qui illum oderunt. Ii ſunt toti ordines, propter quem oderunt me ipſum, odiſſe cœpiſſent, tenui me, ut puto, egregie, tantum, ut facerem, quantum omnes uiderent, et in omni ſumma, ut mones ualde me ad ociũ, pacemq; conuerto. De libris, Tyrannio eſt ceſſator, Chryſippo dicam, ſed res operoſa eſt, & hominis perdiligentis. Sentio ipſe, qui in ſummo ſtudio nihil aſſequor. De latinis uero quò me uertam, neſcio, ita mendoſe & ſcribũtur, & ueneunt, ſed tamen quod fieri poterit, non negligã. Crebrius, ut ante ad te ſcripſi, Romæ eſt, & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renuntiant. Ab ærario puto confectum eſſe, dum abſum. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Vatuor Tragœdias XVI diebus abſoluiſſe q cum ſcribas, tu quicquã ab alio mutuaris? & κρέος quæris? cum Electram, & troadam ſcripſeris. ceſſator eſſe noli, & illud γνῶθι σεαυτὸν noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum, uerum etiam, ut bona noſtra norimus, ſed & iſtas, & Erigoniam mihi uelim mittas. Habes duas epiſtolas proximas. Vale.

M. T. CICERO Qu. Ciceroni Fratri. S.

Omæ & maxime Appia ad Martis, mira r proluuies. Craſſipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ, magna uis aquæ uſque ad piſcinam publicam. Viget illud Homeri ἤματι ὀπωρινῷ ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς ὅτε δή ῥ' ἀνέρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπαίνει. cadit enim in abſolutionẽ Garrini, ſed hoc non curare decreui. Romam cum uenero, quæ perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de Dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. Hanc ſcripſi ante ad Lychnum Ligneolum, qui mihi erat periucundus, quod eum te aiebant, cum eſſes ſanæ mentis curaſſe faciendum. Vale mi ſuauiſſime, & optime frater.

M. T. CICERO Quinto Ciceroni Fratri. S.

Vperiori epiſtolæ quid reſpondeam, nihil eſt, s quæ plena ſtomachi, & querelarum eſt, quo in genere alteram quoq; te ſcribis pridie La-

bieno dediſſe, qui adhuc nō uenerat. Deleuit enim mihi omnem moleſtiam recentior epiſtola. tantum te et moneo, & rogo, ut in iſtis moleſtijs, & laboribus, & deſyderijs recordere conſilium noſtrum, quod fuerit profectionis tuae. Non enim commoda quaedam ſequebamur, parua, ac medoicria. Quid enim erat, qđ diſceſſu noſtro emendum putaremus? Praeſidium firmiſſimum petebamus ex optimi, & potentiſſimi uiri beneuolentia ad omnē ſtatum noſtrae dignitatis. plura ponuntur in ſpe, quàm in pecunijs, reliqua ad iacturā ſtruentur. Quare, ſi crebro referes animum tuum ad rationē & ueteris conſilij noſtri, & ſpei, facilius iſtos militiae labores, caeteráq;, quae te offendunt, feres, & tamen, cum uoles, depones. Sed eius rei maturitas, neq; dum uenit, & tamen iam appropinquat. Etiā illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, qđ, ſi prolatum ſit, moleſte feramus. Multa ſunt, quae ego neſcire malo, quàm cū aliquo periculo fieri certior. Plura ad te uacuo animo ſcribā, cū (ut ſpero) ſe Cicero meus belle habebit. Tu uelim cures, ut ſciam quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus. Caeſaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno. ubi enim iſti ſint Neruij, & quàm longe abſint, neſcio. De uirtute, & grauitate Caeſaris, quā in ſummo dolore adhibuiſſet, magnā ex epiſtola tua accepi uoluptatem. Quod me inſtitutum ad illum poema iubes perficere, & ſi diſtentus cum opera, tum animo ſum multo magis, quoniam tñ ex epiſtola, quā ad te miſeram, cognouit Caeſar me aliqd eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum, idq; pficiam his ſupplicationum otioſis diebus. quibus Meſſalā iam noſtrū, reli=

quoſq; moleſtia leuatos uehementer gaudeo, eumq́;, quod certum Cos. cum Domitio numeraris, nihil à noſtra opi nione diſſentis. Ego Meſſalam Cæſari præſtabo. ſed Mẽ mius in aduentu Cæſaris habet ſpem, in quo illum pu= to errare. hic quidem friget. Scaurum autem iampridẽ Pompeius abiecit. res prolatæ. ad interregnum comi- tia adducta. rumor dictatoris iniucundus bonis. mihi etiam magis, quæ loquuntur. Sed tota res & timetur, & refrigeſcit. Pompeius planè ſe negat uelle. antea ipſe mihi non negabat. Hircius auctus fore uidetur. O Dij quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum hominem mihi deditum per me deterruit. uelit, nolit. ſcire difficile eſt. Hircio tamen agente nolle ſe non probabit. Aliud hoc tempore de rep. nihil loque bantur. agebatur quidem certe nihil. Serrani domeſtici fi lij funus perluctuoſum fuit, ad IIII Calendarum De cembr. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ, dicitq; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Mi lo, nec iniuria, & ſi ille dictator factus ſit, penè dif- fidit, Intercæſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præ ſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum. ſi non iuuerit, ti- met, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificen= tiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores. ſtulte. bis, terq́; non poſtulatus, uel quia munus magnificum dede= rat, uel quia facultates non erant, uel quia magiſter, uel quia potuerat magiſtrum ſe nó Aedilem putare. Omnia ferè ſcripſi. Cura mi cariſſime frater, ut ualeas. De Ga binio nihil fuit faciendum iſtorum, quæ amantiſſime co gitata ſunt. τότε μοὶ χάνοι feci ſumma cum grauitate

te, ut omnes ſentiant, & ſumma cum lenitate, quæ feci. Illum neq; urſi, neq; leuaui. teſtis uehemens fui. præterea quieui. exitum iudicij fœdum, & pernicioſum leuiſſime tuli. Quod quidem bonum mihi nunc deniq; redũdat, ut his malis reip. licentiáq; audacium, qua ante rũpebar, nunc ne mouear quidem. Nihil eſt enim perditius his hominibus his temporibus. Itaq; ex rep. nihil iã capi poteſt. Cur ſtomacher neſcio. Literæ me, & ſtudia noſtra, & ocium, uillæq; delectant, maximéq; pueri noſtri. angit unus Milo. ſed uelim finem afferat Conſulatus. In quo enitar, non minus, quàm ſum eniſus in noſtro. Tuq; iſtinc, quod facis, adiuuabis. De quo cætera (niſi planè uis eripuerit) recte ſunt. de re familiari timeo ὁ δὲ μαίνεται ἔτ᾽ ἀνεκτῶς qui ludos HS CCC comparet, cuius in hoc uno conſyderant iam, & ego ſuſtinebo, ut potero, & tu, ut poſſis, eſt tuorum neruorum. de motu temporum uenientis anni nihil te intelligere uolueram domeſtici timoris, ſed de communi reip. ſtatu. in quo etiam ſi nihil procuro, tamen nihil curare uix poſſum quàm autem te uelim cautum eſſe in ſcribendo ex hoc conijcito, quod ego ad te ne hæc quidem ſcribo, quæ palàm in rep. turbantur. ne cuiuſquam animum meæ literæ interceptæ offendant. Quare domeſtica cura te leuatum uolo. In rep. ſcio q̃ ſolicitus eſſe ſoleas. Video Meſſalam noſtrum Coſ. ſi per Interregem, ſine iudicio. ſi per Dictatorem tamen, ſine piculo. odij nihil habet. Hortenſij calor multum ualebit. Gabinij abſulutio lex impunitatis putatur ἐν παρέργῳ. De Dictatore tamen actum adhuc nihil eſt. Pompeius abeſt. Appius miſcet. Hirtius præparat. multi interceſſores numerantur. populus non cu-

rat principes nolunt. ego quieſco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo, et ſum equidem, uti ſcribis, & Romæ, & in prædijs infrequens. ſed caue amabo quicquam, quod ad meum commodum attineat, niſi maximo tuo commodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epiſtola Vatinij riſi. ſed me ab eo ita obſeruari ſcio, ut eius iſta odia non ſorbeam ſolum, ſed etiam concoquam. Quod me hortaris, ut abſoluam, habeo abſolutum. ſuaue mihi quidem, ut uidetur, ἔπος ad Cæſarē. ſed quæro locupletem tabellarium accipiat. quod ego nactus, quid, ſi Cæſare Imperatore iter ex Gallia tutum non fuit? quid, ſi cæmentum bonum nó haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet. in primisq; inferior porticus, & eius Conclauia fiunt recte. De Arcano Cæſaris, opus eſt uel mehercule etiam elegantioris alicuius. imagines enim iſtæ, & palæſtra, & piſcina, & multorũ Philotimorũ eſt, non Diphilorũ. ſed & ipſi ea adhibemus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis teſtamento tum magis quererere, ſi ſcias. Duas enim tabulas ſe putauit obſignare, in quibus in uncijs firmiſſimum. Tenes uero lapſus eſt per errorem, & ſuum, & Sicuræ ſerui non obſignauit, quas noluit, eas obſignauit ἀλλ᾽ οἱ μωζέτω nos modo ualeamus. Ciceronem & ut rogas, amo, et ut meretur, & ut debeo. Dimitto autem à me, & ut à magiſtris ne abducam, & quod mater Porcia non diſcedit, ſine qua, edacitatem pueri pertimeſco, ſed ſumus unà tamen ualde multum. Reſcripſi ad omnia, mi ſuauiſſime, & optime frater. Vale.

ſperare, aut expectare nos oportebat? extitiſti tu uindex noſtræ libertatis, ut tunc quidem optimus, quod utinam neq; noſtra nos opinio, neq; tua fides fefelliſſet, & ueteranis in unum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem aduocatis, ſubito propè iam affectam, ac poſtratam remp. tuis opibus extuliſti. quæ tibi, non ante quàm poſtulares, maiora quàm uelles, plura quàm ſperares, detulit Senatus? dedit faſces, ut cum authoritate defenſorem haberet, non ut imperio ſe aduerſum armaret, appellauit Imperatorem, hoſtium exercitu pulſo tribuens honorem, non, ut ſua cæde cæſus ille fugiens exercitus te nominaret Imperatorem, decreuit in foro ſtatuam, locum in senatu, ſummum honorem ante tempus. ſiquid aliud eſt, quod dari poſſit, addat. quid aliud eſt maius, quod uelis ſumere? Sin autem ſupra ætatem, ſupra conſuetudinem, ſupra etiam mortalitatem tuam tibi ſunt omnia tributa, cur, aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij ſui, ſcelerate circunſcribis Senatum? quo te miſimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? & aduerſus quos aciem ſtruis? cur hoſtis relinquitur? ciuis hoſtis loco ponitur? cur caſtra medio itinere longius aduerſariorum caſtris, & propius urbem mouentur? O me nunquam ſapientem, & aliquando id, quod non erat fruſtra exiſtimatum. quantum te popule Romane de me fefellit opinio. O meam calamitoſam, ac præcipitem ſenectutem, O turpem exacta, dementiq; ætate caniciem. Ego patres conſcriptos ad par-

Calidio uerbum facere pro eo non licuerit. Poſtridie autem eius diei, qui erat tum futurus, cum hæc ſcribebam ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C. Antonium M. Filium putabamus fore, ut Memmio daretur, & ſi erat Neronis mira contentio, Quid quæris? probe premitur, niſi noſter Põpeius Dijs, hominibusq́; inuitis, negocium inuertit. Cognoſce nunc hominis audaciam, & aliquid in rep. perdita delectare. Cum Gabinius quacunq; ueniebat triumphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitoq́; bonus Imperator noctu urbem hoſtium plane inuaſiſſet, in Senatum ſe non committebat. Interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renuntiare, in re hæſit, ſumma infrequentia, cum uellet exire, à Coss. retentus eſt, introducti publicani, homo cum undiq; à tuis, et à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. Hic ô Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. Conſurrexit Senatus cum clamore ad unum, ſicut ad corpus eius accederet, pari clamore, atq; impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquã ſi tu eſſes, ita fuerunt. Nihil hominum ſermone foris clarius, ego tamen teneo ab accuſando uix mehercule, ſed tamen teneo id, quod nolo cum Pompeio pugnare. Satis eſt, quod inſtat de Milone id, quod iudices nullos habemus, ἀπότευγμα formido. addo etiam maleuolẽtiam hominum & timeo, ne illi me accuſante aliquid accidat. Nec deſpero rem, & ſine me, & non nihil per me confici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes, qui conſulatum petũt, à Memmio Domitius, à Quinto Curtio bono, & eru-

dito adoleſcente, Memmius, à Quinto Pompeio Meſſa-la, à Triario Scaurus. magna res in motu è, propterea, quod aut hominũ, aut legum interitus oſtenditur. Opera datur, ut iudicia ne fiant. Res uidetur ſpectare ad Interregnum. Coss. comitia habere cupiũt, Rei nolunt. & maxime Memmius, quod Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum Conſulem, ſed mirum in modum iacet. Domitius cum Meſſala certus eſſe uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurum, qui quidem mirificus illo die (quod pene præterij) fuit. Gabinium accuſauit maieſtatis, nomina data, tum ille uerbum nullum. Habes forenſia. Domi recte, & ipſa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Occupationum mearũ ſignum tibi ſit Librarij manus. Diem ſcito eſſe nullum, quo die nõ dicam pro reo, ita quicquid conficio, aut cogito in ambulationis fere tempus confero. negotia noſtra ſic ſe habent. Domeſtica uero, ut uolumus. Valent pueri, ſtudioſe diſcunt, diligenter docentur, & nos, & inter ſe amant. Expolitiones utriuſq; noſtrũ ſunt in manibus, ſed tua ad perfectum. Iam res eſt ruſtica Arcani, & Laterij. præterea de aqua, & uia nihil prætermiſi quadam epiſtola, qum enucleate ad te perſcriberem, ſed me illa cura ſolicitat, angitq; uehementer, quod dierum iam amplius L interuallo, nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis, non modo literarum, ſed ne rumoris quidem affluxit. Me autem iam & mare iſtuc,

& terra ſolicitat, neq; deſino (ut fit in amore) ea, quæ minime uolo, cogitare. Quare non equidem iam te rogo, ut ad me de te, de rebus iſtis ſcribas (nūquam enim, cum potes prætermittis) ſed hoc te ſcire uolo, nihil ferè me unq̃ ita expectaſſe, ut cum hæc ſcribebam, literas tuas. Nunc cognoſce ea, quæ ſunt in rep. comitiorū quotidie ſinguli dies tolluntur obnuntiationibus magna uoluntate bonorum omniū. tanta inuidia ſunt Coss. propter ſuſpitionem pactorum à Candidatis præmiorum. Candidati Conſulares quatuor, omnes rei cauſæ ſunt difficiles, ſed enitemur, ut Meſſala noſter ſaluus ſit, qđ eſt etiā cum reliquorum ſalute coniunctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla ſubſcribente priuigno Mēmio, Cæcilio Syllæ filio. Contradixit L. Torquatus, omnibusq; libentibus non obtinuit. Quæris quid fiat de Gabinio, ſciemus de maieſtate triduo, quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum. maxime teſtibus cæditur. accuſatoribus frigidiſſimis utitur. conſilium uarium, quæſitor grauis, & firmus Alfius. Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. Quid futurum ſit, neſcio, locum tamen ullum in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum leniſſimum. Habes ferè de omnibus rebus. Vnum illud addam. Cicero tuus, noſterq; ſummo ſtudio eſt Pæonij ſui rhetoris hominis, opinor, ualde exercitati, & boni, ſed noſtrum inſtituendi genus eſt paulo eruditius, & τεχνικώτερον non ignoras. Quare neq; ego impediri Ciceronis iter, atq; illam diſciplinam uolo, et ipſe puer magis illo declamatorio genere duci, & delectarī uidetur. In quo, quoniam ipſi quoq; fuimus, patiamur

illum ire

illum ire noſtris itineribus. eodem enim peruenturum eſſe confidimus, ſed tamen ſi nobiſcum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationem, conſuetudinemq́; inducemus. Magna enim nobis à te propoſita merces eſt, quam certe noſtra culpa nunquam minus aſſequemur. Quibus in locis, & qua ſpe hyematurus ſis, ad me quam diligentiſſime ſcribas, uelim. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Abinius abſolutus eſt, omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribusq́; eius infantius, nihil illo conſilio ſordidius. Sed tamen, niſi incredibilis contentio, & preces Pompeij, dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo non reſpondiſſet, qui, cum illo accuſatore, illoq́; conſilio ſententijs condemnatus ſit XXII, cum LXX tuliſſent. Eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, & maxime de pecunijs repetundis. Sed uides nullam eſſe remp. nullum Senatum. nulla iudicia. nullam in ullo noſtrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo Prætorij ſederunt. Domitius Caluinus, is aperte abſoluit, ut omnes uiderent, & Cato, is diruptis tabellis, de circulo ſe ſubduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli, Salluſtius item me oportuiſſe accuſare. Iis ego iudicibus committerem? Quid eſſem, ſi me agente eſſet elapſus? ſed me alia mouerunt. Non putaſſet ſibi Pompeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecum eſſe certamen. In urbem introiſſet, ad inimicitias reus ueniſſet, ſi cum Eſernino Samnite Pacideiatus comparatus uideretur, auriculam fortaſſè

mordicus abſtuliſſet, cum Clodio quidem certe rediſſet in gratiam. Ego uero meum conſilium (ſi præſertim nõ improbas) uehementer approbo. Ille cum à me, tum ſingularibus meis ſtudiis ornatus eſſet, tumq; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia, tamen in rep. me à ſe diſſentientem non tulit. Nihil dicam grauius, et minus potẽs eo tempore, quid in me florentem poſſet, oſtendit. Nunc, cum ego ne curem quidem multum poſſe, Res quidem P. certe nihil poſſit, unus ille omnia poſſit, cum illo ipſo contenderem? ſic enim faciendum fuiſſet. Non exiſtimo te putare id mihi ſuſcipiendum fuiſſe. Alterutrum inquit idem Salluſtius defendiſſes, idq; Pompeio contendẽti dediſſes. etenim uehementer orabat Lepidum amicum Salluſtium, qui mihi aut inimicitias putet periculoſas ſubeundas fuiſſe, aut infamiam ſempiternam. Ego uero hac mediocritate delector, ac mihi illud iucundum eſt, quod, cum teſtimonium ſecundum fidem, & religionem grauiſſime dixiſſem, reus ſe dixit, ſi in ciuitate licuiſſet ſibi eſſe, mihi ſe ſatisfacturum, neq; me quicquã interrogauit. De uerſibus, quos tibi à me ſcribi uis, deeſt mihi quidem opera, quæ non modo tempus, ſed ẽt animum uacuũ ab omni cura deſyderat, ſed abeſt etiam ἐνθουσιασμός. non enim ſumus omnino ſine cura uenientis anni, etſi ſumus ſine timore. Simul & illud (ſine ulla mehercule ironia loquor) tibi iſtius generis in ſcribendo priores partes tribuo, q̃ mihi. De Bibliotheca tua græca ſupplenda, libris commutandis, latinis comparandis, ualde uelim iſta confici, præſertim, cum ad meũ quoq; uſum ſpectẽt. Sed ego mihi ipſi iſta per quẽ agã, non habeo, neq; enim uenalia ſunt, quæ quidẽ placeãt,

& confici niſi per hominem & peritum, et diligentem nó poſſunt. Chryſippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De phyſico quid egerit Scipio, quærá. quod uidebitur rectum eſſe, curabo. De Aſcanione tu uero quod uoles, facies, me nihil interpono. De Suburbano quod nó properas, laudo, ut tu habeas, hortor. Hæc ſcripſi ad VIII Calendarum Nouembr. quo die ludi committebãtur, in Thuſculanum proficiſcens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum diſcendi non luſionis, ea re non longius, q̃ uellem, quod Põptino ad triũphum ad III Nonarum Nouemb. uolebam adeſſe. etenim erit neſcio quid negocioli. Nam Cato, & Seruilius Prætores prohibituros ſe minantur, nec quid poſſunt, ſcio. Ille enim & Appium Cos. ſecum habebit, & Prætores, & Tr. Pl. ſed minatur tamen in primis, quæ ἀρημνίων Q. Scæuola. Cura ut ſuauiſſime, & cariſſime frater, ut ualeas.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

QVod quæris quid de illis libris egerim, quos, cũ eſſem in Cumano ſcribere inſtitui, non ceſſaui, neq; ceſſo, ſed ſæpe iam ſcribendi totum conſilium, rationemq; mutaui. Nam iam duobus feci libris, in quibus nouendialibus ijs ferijs, quæ fuerũt Tuditano, & Aquilio Coss. Sermo eſt à me inſtitutus Africani paulo ante mortem, & Lælij Phili, Manlijq; Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ. Sermo autem in nouem & dies, & libros diſtributus de optimo ſtatu ciuitatis, & de optimo ciue. Sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas, aliquantum

orationi ponderis afferebat. Hi libri cum in Thuſculano mihi legerentur audiēte Sallustio, admonitus ſum ab illo multo maiore authoritate illis de rebus dici poſſe, ſi ipſe loquerer de rep. præſertim cum eſſem non Heraclides ponticus, ſed conſularis, & is, qui in maximus uerſatus in rep. rebus eſſem. quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uiſum iri ficta eſſe, oratorum ſermonem in illis noſtris libris, qđ eſſet de ratione dicendi belle à me remouiſſe, ad eos tamen retuliſſe, quos ipſe uidiſſem. Ariſtotelem deniq;, quæ de rep. & præſtante uiro ſcribat, ipſum loqui. commouit me, & eo magis, ꝙ maximos motus noſtræ ciuitatis attingere non poteram, ꝙ erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. Ego autem idipſum tum eram ſecutus, ne in noſtra tempora incurrens, offenderem quempiam. Nunc & id uitabo, et loquar ipſe tecum, & tamen illa, quæ inſtitueram ad te, ſi Romam uenero, mittam. Puto enim te æſtimaturum à me libros illos non ſine aliquo meo ſtomacho eſſe relictos. Cæſaris amore, quæ ad me perſcribit unice delector. promiſſis ijs, quæ oſtendit, non ualde pendeo. nec honores ſitio, nec deſydero gloriam, magiſq; eius uoluntatis perpetuitatem, q̃ promiſſorum exitum expecto. uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanq̃ id, quod non poſtulo, expectem. Quod me de faciendis uerſibus rogas, incredibile eſt mi frater, q̃ egeam tempore. nec ſane ſatis cómoueor animo ad ea, quæ uis canēda ἀμούσω τις. Ad ea uero, quæ ipſe ego ne cogitando qdem conſequor, tu qui omneis iſto eloquendi, & exprimendi genere ſuperaſti, à me petis? facerem tamen, ut poſſem, ſed (qđ te minime fugit) opus eſt ad poema quadam animi ala-

critate, quam planè mihi tempora eripiunt. Abducœ equidem me ab omni rep. cura, dedóq; literis, ſed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te cælatum uolebam. Angor mi ſuauiſſime frater, angor, nullam eſſe remp. nulla iudicia, noſtrumq; hoc tempus ætatis, quod in illa authoritate Senatoria florere debet, aut forenſi labore iactari, aut domeſticis literis ſuſtentari. Illud uero, quod à puero adamaram αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχος ἔμμεναι ἄλλων totum occidiſſe, inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiam eſſe defenſos. meum non modo animum, ſed ne odium quidem eſſe liberum, unumq; ex omnibus Cæſarem eſſe inuentum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret, aut etiam (ſicut alij putant) hunc unum eſſe, qui uellet, quorũ tamen nihil eſt eiuſmodi, ut ego me multa conſolatióe quotidie leniã. ſed illa erit conſolatio maxima, ſi unà erimus, nunc ad illa uel grauiſſimum accedit tui deſyderium. Gabiniũ ſi, ut Panſa putat oportuiſſe, defendiſſem, concidiſſem, qui illum oderunt. Ii ſunt toti ordines, propter quem oderunt me ipſum, odiſſe cœpiſſent, tenui me, ut puto, egregie, tantum, ut facerem, quantum omnes uiderent, et in omni ſumma, ut mones ualde me ad ociũ, pacemq; conuerto. De libris, Tyrannio eſt ceſſator, Chryſippo dicam, ſed res operoſa eſt, & hominis perdiligentis. Sentio ipſe, qui in ſummo ſtudio nihil aſſequor. De latinis uero quò me uertam, neſcio, ita mendoſe & ſcribũtur, & ueneunt, ſed tamen quod fieri poterit, non negligã. Crebrius, ut ante ad te ſcripſi, Romæ eſt, & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renuntiant. Ab ærario puto confectum eſſe, dum abſum. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

q Vatuor Tragœdias XVI diebus abſoluiſſe
cum ſcribas, tu quicquã ab alio mutuaris? &
κρέος quæris? cum Electram, & troadam
ſcripſeris. cæſſator eſſe noli, & illud γνῶθι σεαυτὸν
noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe di=
ctum, uerum etiam, ut bona noſtra norimus, ſed &
iſtas, & Erigoniam mihi uelim mittas. Habes duas epi=
ſtolas proximas. Vale.

M. T. CICERO Qu. Ciceroni Fratri. S.

r Omæ & maxime Appia ad Martis, mira
proluuies. Craſſipedis ambulatio ablata, hor
ti, tabernæ plurimæ, magna uis aquæ uſque
ad piſcinam publicam. Viget illud Homeri ἤματι ὀ=
πωρινῷ ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς ὅτε δή ῥ' ἀνέρεσσι
κοτεσσάμενος χαλεπαίνει. cadit enim in abſolutionẽ
Garrini, ſed hoc non curare decreui. Romam cum ue-
nero, quæ perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de Dẽ
ctatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas da
bo. Hanc ſcripſi ante ad Lychnum Ligneolum, qui mi
hi erat periucundus, quod eum te aiebant, cum eſſes ſa
næ mentis curaſſe faciendum. Vale mi ſuauiſſime, &
optime frater.

M. T. CICERO Quinto Ciceroni Fratri. S.

s Vperiori epiſtolæ quid reſpondeam, nihil eſt,
quæ plena ſtomachi, & querelarum eſt, quo
in genere alteram quoq; te ſcribis pridie La-

bieno dediſſe, qui adhuc nō uenerat. Deleuit enim mihi omnem moleſtiam recentior epiſtola. tantum te et moneo, & rogo, ut in iſtis moleſtijs, & laboribus, & deſyderijs recordere conſilium noſtrum, quod fuerit profectionis tuæ. Non enim commoda quædam ſequebamur, parua, ac medoicria. Quid enim erat, qđ diſceſſu noſtro emendum putaremus? Præſidium firmiſſimum petebamus ex optimi, & potentiſſimi uiri beneuolentia ad omnē ſtatum noſtræ dignitatis. plura ponuntur in ſpe, quàm in pecunijs, reliqua ad iacturā ſtruentur. Quare, ſi crebro referes animum tuum ad rationē & ueteris conſilij noſtri, & ſpei, facilius iſtos militiæ labores, cæteráq; quæ te offendunt, feres, & tamen, cum uoles, depones. Sed eius rei maturitas, neq; dum uenit, & tamen iam appropinquat. Etiā illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, qđ, ſi prolatum ſit, moleſte feramus. Multa ſunt, quæ ego neſcire malo, quàm cū aliquo periculo fieri certior. Plura ad te uacuo animo ſcribā, cū (ut ſpero) ſe Cicero meus belle habebit. Tu uelim cures, ut ſciam quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus. Cæſaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno. ubi enim iſti ſint Neruij, & quàm longe abſint, neſcio. De uirtute, & grauitate Cæſaris, quā in ſummo dolore adhibuiſſet, magnā ex epiſtola tua accepi uoluptatem. Quod me inſtitutum ad illum poema iubes perficere, & ſi diſtentus cum opera, tum animo ſum multo magis, quoniam tñ ex epiſtola, quā ad te miſeram, cognouit Cæſar me aliqđ eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum, idq; pficiam his ſupplicationum otioſis diebus. quibus Meſſalā iam noſtrū, reli=

quoſq; moleſtia leuatos uehementer gaudeo, eumq;, quod certum Cos. cum Domitio numeraris, nihil à noſtra opinione diſſentis. Ego Meſſalam Cæſari præſtabo. ſed Memmius in aduentu Cæſaris habet ſpem, in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iampridẽ Pompeius abiecit. res prolatæ. ad interregnum comitia adducta. rumor dictatoris iniucundus bonis. mihi etiam magis, quæ loquuntur. Sed tota res & timetur, & refrigeſcit. Pompeius planè ſe negat uelle. antea ipſe mihi non negabat. Hircius auctus fore uidetur. O Dij quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum hominem mihi deditum per me deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hircio tamen agente nolle ſe non probabit. Aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur. agebatur quidem certe nihil. Serrani domeſtici filij funus perluctuoſum fuit, ad IIII Calendarum Decembr. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ, dicitq; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria, & ſi ille dictator factus ſit, penè diffidit, Interceſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum. ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores. ſtulte. bis, terq; non poſtulatus, uel quia munus magnificum dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magiſter, uel quia potuerat magiſtrum ſe nõ Aedilem putare. Omnia ferè ſcripſi. Cura mi cariſſime frater, ut ualeas. De Gabinio nihil fuit faciendum iſtorum, quæ amantiſſime cogitata ſunt. τοῦτο μοὶ χάριν feci ſumma cum grauitate.

te, ut omnes ſentiant, & ſumma cum lenitate, quæ feci. Illum neq; urſi, neq; leuaui. teſtis uehemens fui. præterea quieui. exitum iudicij fœdum, & pernicioſum leuiſſime tuli. Quod quidem bonum mihi nunc deniq; redũdat, ut his malis reip. licentiáq; audacium, qua ante rũpebar, nunc ne mouear quidem. Nihil eſt enim perditius his hominibus his temporibus. Itaq; ex rep. nihil iã capi poteſt. Cur ſtomacher neſcio. Literæ me, & ſtudia noſtra, & ocium, uillæq; delectant, maximéq; pueri noſtri. angit unus Milo. ſed uelim finem afferat Conſulatus. In quo enitar, non minus, quàm ſum eniſus in noſtro. Túq; iſtinc, quod facis, adiuuabis. De quo cætera (niſi plane uis eripuerit) recte ſunt. de re familiari timeo ὁ δὲ μαίνεται ἐπ᾽ ἀνεκτῶς qui ludos HS CCC compareț, cuius in hoc uno conſyderant iam, & ego ſuſtinebo, ut potero, & tu, ut poſſis, eſt tuorum neruorum. de motu temporum uenientis anni nihil te intelligere uolueram domeſtici timoris, ſed de communi reip. ſtatu. in quo etiam ſi nihil procuro, tamen nihil curare uix poſſum quàm autem te uelim cautum eſſe in ſcribendo ex hoc conijcito, quod ego ad te ne hæc quidem ſcribo, quæ palàm in rep. turbantur. ne cuiuſquam animum meæ literæ interceptæ offendant. Quare domeſtica cura te leuatum uolo. In rep. ſcio q̃ ſolicitus eſſe ſoleas. Video Meſſalam noſtrum Cos. ſi per Interregem, ſine iudicio. ſi per Dictatorem tamen, ſine piculo. odij nihil habet. Hortenſij calor multum ualebit. Gabinij abſulutio lex impunitatis putatur ἐν παρέργῳ. De Dictatore tamen actum adhuc nihil eſt. Pompeius abeſt. Appius miſcet. Hirtius præparat. multi interceſſores numerantur. populus non cu-

ſperare, aut expectare nos oportebat? extitiſti tu uindex noſtræ libertatis, ut tunc quidem optimus, quod utinam neq; noſtra nos opinio, neq; tua fides fefelliſſet, & ueteranis in unum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem aduocatis, ſubito propè iam affectam, ac poſtratam remp. tuis opibus extuliſti. quæ tibi, non ante quàm poſtulares, maiora quàm uelles, plura quàm ſperares, detulit Senatus? dedit faſces, ut cum authoritate defenſorem haberet, non ut imperio ſe aduerſum armaret, appellauit Imperatorem, hoſtium exercitu pulſo tribuens honorem, non, ut ſua cæde cæſus ille fugiens exercitus te nominaret Imperatorem, decreuit in foro ſtatuam, locum in Senatu, ſummum honorem ante tempus. ſiquid aliud eſt, quod dari poſſit, addat. quid aliud eſt maius, quod uelis ſumere? Sin autem ſupra ætatem, ſupra conſuetudinem, ſupra etiam mortalitatem tuam tibi ſunt omnia tributa, cur, aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij ſui, ſcelerate circunſcribis Senatum? quo te miſimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducas? & aduerſus quos aciem ſtruis? cur hoſtis relinquitur? ciuis hoſtis loco ponitur? cur caſtra medio itinere longius aduerſariorum caſtris, & propius urbem mouentur? O me nunquam ſapientem, & aliquando id, quod non erat fruſtra exiſtimatum. quantum te popule Romane de me fefellit opinio. O meam calamitoſam, ac præcipitem ſenectutem, O turpem exactæ, dementiq; ætate caniciem. Ego patres conſcriptos ad par-

riadium induxi, ego remp. feſelli, ego ipſe Senatum ſibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum eſſe dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uaſtares Vrbem incendio, Italiam bello, qui caſtra in templis deorum immortalium, Senatum in caſtris habiturus eſſes. O miſeram, & in breui tam celerem, & tam uariam reip. commutationem. quiſnam tali futurus ingenio eſt? qui poſſit hæc ita mandare literis, ut facta, non ficta uideantur eſſe? quis erit tanta animi facultate? qui, quæ ueriſſime memoria propagata fuerint, non fabulæ ſimilia ſit exiſtimaturus? cogita enim Antonium hoſtem iudicatum, ab eo circunſeſſum Cos. Deſignatum, eundemq; reip. parentem, te profectum ad Cos. liberandum, & hoſtem opprimendum, hoſtemq; à te fugatum, & conſulem obſidione liberatum, deinde paulo poſt, fugatum illum hoſtem accerſitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona P. Romani rapienda, Cos. Des. rurſus incluſum eò, ubi ſe non mœnibus, ſed fluminibus, & montibus tueretur. Hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat ſemel impune peccare, ſit erranti medicina confeſſio. uerum enim dicam. utinam te potius Antoni dominum non expuliſſemus, quàm hunc reciperemus. non quod ulla ſit optanda ſeruitus, ſed quia dignitate domini minus turpis eſt fortuna ſerui. in duobus autẽ malis cum fugiẽdum maius ſit, leuius eſt eligendum. ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre. tu extorques. ille Conſul Prouinciam petebat. Tu priuatus concupiſti. ille ad me

lorum ſalutem iudicia conſtituebat, & leges ferebat. tu ad perniciem optimorum. ille à ſanguine, & incendio ſeruorum Capitolium tuebatur. tu cruore, & flamma cuncta delere uis. Si, qui dabat Prouincias Caſſio, & Brutis, & illis cuſtodibus nominis noſtri, regnabat, quid faciet, qui uitam adimit? ſi qui ex urbe eijciebat, Tyrannus erat, quem hunc uocemus? qui ne locum quidem reliquit exilio? Itaq;, ſiquid illæ maiorum noſtrorum ſepultæ reliquiæ ſapiunt, ſi non unà cum corpore ſenſus omnis uno, atq; eodem conſumptus eſt igni, quid illis interrogantibus quid agat nunc P. Romanus reſpondebit aliquis noſtrum, qui proximus in illam æternam domum diſceſſerit? aut quem accipient de ſuis poſteris nuntium illi uetere, Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de ſua patria audient? quam ſpolijs, triumphisq; decorarunt? an eſſe quendam annos XXIII natum, cuius auus fuerit argentarius, adſtipulator pater, uterq; uero precarium fecerit quæſtum, ſed alter uſq; ad Senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non poſſet non confiteri. eum agere, rapere rempublicam, cui nulla uirtus, nullæ bello ſubactæ, & ad imperium adiunctæ Prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliaſſet opem potentium, ſed forma per dedecus, pecuniam, & nomen nobile conſceleratum impudicitiæ dediſſet, ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores egentes reliquias Cæſaris ludi ad rudem compuliſſet, quibus ille ſeptus omnia miſceret, nulli parceret, ſibi uiueret, qui tanquam in dotali matrimonio remp. teſtamento le-

Digitized by Google

g:am ſibi obtineret. Audient duo Decij ſeruire eos ciues, qui, ut hoſtibus imperarent, uictoriæ ſe deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, niſi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipſe primo, poſt progenies eius à regibus liberauit, pro turpi ſtupro datum in ſeruitutem. Quæ quidem ſi nullo alio, me tamen internuntio ad illos celeriter deferentur. nam ſi uiuus iſta ſubterfugere non potero, una cum iſtis uitam ſimul fugere decreui.

FINIS.

AA BB a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt

Omnes quaterniones, præter tt Duernionem.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI,

ET ANDREAE SOCERI.

MENSE IANVARIO.

M. D. XXI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

1968

A. RANDIMIGLIO
R
PE
V

Digitized by Google